

Über dieses Buch

Dies ist ein digitales Exemplar eines Buches, das seit Generationen in den Regalen der Bibliotheken aufbewahrt wurde, bevor es von Google im Rahmen eines Projekts, mit dem die Bücher dieser Welt online verfügbar gemacht werden sollen, sorgfältig gescannt wurde.

Das Buch hat das Urheberrecht überdauert und kann nun öffentlich zugänglich gemacht werden. Ein öffentlich zugängliches Buch ist ein Buch, das niemals Urheberrechten unterlag oder bei dem die Schutzfrist des Urheberrechts abgelaufen ist. Ob ein Buch öffentlich zugänglich ist, kann von Land zu Land unterschiedlich sein. Öffentlich zugängliche Bücher sind unser Tor zur Vergangenheit und stellen ein geschichtliches, kulturelles und wissenschaftliches Vermögen dar, das häufig nur schwierig zu entdecken ist.

Gebrauchsspuren, Anmerkungen und andere Randbemerkungen, die im Originalband enthalten sind, finden sich auch in dieser Datei – eine Erinnerung an die lange Reise, die das Buch vom Verleger zu einer Bibliothek und weiter zu Ihnen hinter sich gebracht hat.

Nutzungsrichtlinien

Google ist stolz, mit Bibliotheken in partnerschaftlicher Zusammenarbeit öffentlich zugängliches Material zu digitalisieren und einer breiten Masse zugänglich zu machen. Öffentlich zugängliche Bücher gehören der Öffentlichkeit, und wir sind nur ihre Hüter. Nichtsdestotrotz ist diese Arbeit kostspielig. Um diese Ressource weiterhin zur Verfügung stellen zu können, haben wir Schritte unternommen, um den Missbrauch durch kommerzielle Parteien zu verhindern. Dazu gehören technische Einschränkungen für automatisierte Abfragen.

Wir bitten Sie um Einhaltung folgender Richtlinien:

- + *Nutzung der Dateien zu nichtkommerziellen Zwecken* Wir haben Google Buchsuche für Endanwender konzipiert und möchten, dass Sie diese Dateien nur für persönliche, nichtkommerzielle Zwecke verwenden.
- + *Keine automatisierten Abfragen* Senden Sie keine automatisierten Abfragen irgendwelcher Art an das Google-System. Wenn Sie Recherchen über maschinelle Übersetzung, optische Zeichenerkennung oder andere Bereiche durchführen, in denen der Zugang zu Text in großen Mengen nützlich ist, wenden Sie sich bitte an uns. Wir fördern die Nutzung des öffentlich zugänglichen Materials für diese Zwecke und können Ihnen unter Umständen helfen.
- + *Beibehaltung von Google-Markenelementen* Das "Wasserzeichen" von Google, das Sie in jeder Datei finden, ist wichtig zur Information über dieses Projekt und hilft den Anwendern weiteres Material über Google Buchsuche zu finden. Bitte entfernen Sie das Wasserzeichen nicht.
- + *Bewegen Sie sich innerhalb der Legalität* Unabhängig von Ihrem Verwendungszweck müssen Sie sich Ihrer Verantwortung bewusst sein, sicherzustellen, dass Ihre Nutzung legal ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass ein Buch, das nach unserem Dafürhalten für Nutzer in den USA öffentlich zugänglich ist, auch für Nutzer in anderen Ländern öffentlich zugänglich ist. Ob ein Buch noch dem Urheberrecht unterliegt, ist von Land zu Land verschieden. Wir können keine Beratung leisten, ob eine bestimmte Nutzung eines bestimmten Buches gesetzlich zulässig ist. Gehen Sie nicht davon aus, dass das Erscheinen eines Buchs in Google Buchsuche bedeutet, dass es in jeder Form und überall auf der Welt verwendet werden kann. Eine Urheberrechtsverletzung kann schwerwiegende Folgen haben.

Über Google Buchsuche

Das Ziel von Google besteht darin, die weltweiten Informationen zu organisieren und allgemein nutzbar und zugänglich zu machen. Google Buchsuche hilft Lesern dabei, die Bücher dieser Welt zu entdecken, und unterstützt Autoren und Verleger dabei, neue Zielgruppen zu erreichen. Den gesamten Buchtext können Sie im Internet unter <http://books.google.com> durchsuchen.

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

176 9585

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

90000

Digitized by Google

ACTORUM
ERUDITORUM,
QUÆ
LIPSIÆ PUBLICANTUR,
SUPPLEMENTA.
TOMUS III.

*Cum S. Casarea Majestatis & Potentissimi Ele-
ctoris Saxonie Privilegiis.*

L I P S I Æ.

Prostant apud JOH. GROSSII Hæredes,
THOM. FRITSCHIUM & FRID.
GROSCHUE.

Typis CHRISTIANI GÖZI.
A. MDCCII.

✻ : ✻

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. I.

**HISTORIA SALISBURGENSIS, AUCTORE R.P.
JOSEPHO MEZGER.**

Salisburgi, ex typographeo Jo. Bapt. Mayr, A. 1692. in fol.
Constat alphab. 14. plag. 21. & aliquot fig. æn.

Qui antiquissimæ celebratissimæque Ecclesiæ Salisburgen-
sis Historiam digno illustravit commentario, vix quis-
quam hætenus repertus est. Equidem de rebus Salis-
burgensibus scribere inter alios Hundius suscipit; verum
is quodammodo per transennam eas inspexit, calamo ad
aliarum quoque Ecclesiarum fundationes summam profequen-
das festinante. Chronicas quasdam compilationes vernaculæ conscri-
ptas passim in manibus habebant Salisburgenses, sed iis ad perfecti-
onem alicubi integritatem, alicubi fidem & auctoritatem deesse ipsi
sentiebant. Ast Chronico tamen ex fide dignis documentis conden-
do primus animum adjecit Franciscus Dukerus, nec infeliciter cum suc-
cessu laborem perfecit, nisi quod solam ejus breviter Eruditi ta-
xent. Quæ cuncta ex indicio illorum, qui præsentem evulgarunt
Historiam, referimus, nulli dubitantes, quin notatos hætenus in aliis
defectus Volumine hoc abunde compensatos Lector inventurus sit.
Cum enim undecimi anni secularis festivitatem celebraret A. 1682.
Reverendissimus tunc Salisburgensium Archi-Episcopus Princeps,
Maximilianus Gandolphus, operæ duxit pretium monere, ut acta
Ecclesiæ suæ in justam historiam ampliori paulo & magis comple-
ta forma redigerentur. Quod consilium exequendum in se suscepit

A

Admo.

✿ : ✿

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. I.

**HISTORIA SALISBURGENSIS, AUCTORE R. P.
JOSEPHO MEZGER.**

Salisburgi, ex typographeo Jo. Bapt. Mayr, A. 1692. in fol.
Constat alphab. 14. plag. 21. & aliquot fig. æn.

Qui antiquissimæ celebratissimæque Ecclesiæ Salisburgensis Historiam digno illustravit commentario, vix ququam hætenus repertus est. Equidem de rebus Salisburgensibus scribere inter alios Hundius suscepit; verum is quodammodo per transennam eas inspexit, calamo ad aliarum quoque Ecclesiarum fundationes summatim profequendas festinante. Chronicas quasdam compilationes vernacula conscriptas passim in manibus habebant Salisburgenses, sed iis ad perfectionem alicubi integritatem, alicubi fidem & auctoritatem deesse ipsi sentiebant. Ast Chronico tamen ex fide dignis documentis condendo primus animum adiecit Franciscus Dukerus, nec infelici cum successu laborem perfecit, nisi quod solam ejus brevitatem Eruditi tarent. Quæ cuncta ex indicio illorum, qui præsentem evulgarunt Historiam, referimus, nulli dubitantes, quin notatos hætenus in alijs defectus Volumine hoc abunde compensatos Lector inventurus sit. Cum enim undecimi anni secularis festivitatem celebraret A. 1682. Reverendissimus tunc Salisburgensium Archi-Episcopus Princeps, Maximilianus Gandolphus, operæ duxit pretium monere, ut acta Ecclesiæ suæ in justam historiam ampliori paulo & magis completa forma redigerentur. Quod consilium exequendum in se suscepit

A

Admo.

Admodum Rev. P. *Josephus Mezgerus*, Prior monasterii ad S. Petrum, Doctor, Professor, & Universitatis Salisburgensis Pro-Cancellarius, qui tamen in Ernesti Archi-Episcopi temporibus, seculique adeo decimi sexti dimidio ob mortem intervenientem substituit. Ne ergo mutilum relinqueretur opus, manum ei admovent, Historiamque ad annum 1687 perduxerunt germani ipsius fratres *Franciscus* atque *Paulus*, Professores ac Doctores in eadem Universitate Theologi, quibus adeo curantibus factum est, ut vitas Episcoporum & Archi-Episcoporum Salisburgensium, Abbatumque monasterii S. Petri, quod ibidem habetur, integras evolvere, ac quæ per illos undecim seculorum decursu gesta fuerunt, enarrata legere possimus.

Antequam vero in ipsam Historiam intronittatur Lector, in limine prius exhibere visum fuit Dissertationem de antiquitate Ecclesie Salisburgensis & Monasterii S. Petri, cujus cognitio cum ab ætate S. Ruperti fundatoris unice dependeat, idcirco de hac curiosius dispicitur. Et primo quidem Auctor Aventini aliorumque opinionem redarguit, qui jam circa A. 540 Rupertum ponunt in Bavaria, ac multo magis ab iis dissentire se profiteretur, qui in Actis, quæ divulgant, Sanctorum longius adhuc regredientes, ipso seculo quinto intra A. 466 & 482 labores Ruperti collocant. Neque facit cum Joanne Mabillonio, qui S. Rupertum ad A. C. 700 & ultra statuit; neque cum Vellero, Brunnero & sequacibus, qui eundem ad A. 616 in Bojariam introducunt. Sed potius eam esse ait antiquissimam traditionem a patribus acceptam, insitamque, imo innatam S. Petri & Salisburgi incolis, circa A. C. 580 conversionem Bojariz per S. Rupertum baptizato Theodone Duce coepisse, ac non multo post circa A. 582 fundamenta Ecclesie Salisburgensis jacta fuisse. Hanc igitur statuminare, ac difficultatem, quæ de ætate Theodoni velut huic asserto parum conveniente ab aliquibus movetur, modis enervare omnibus annititur. Inde Jubilum, quod audit, Jubilæum sequitur; chronosticha nempe & panegyrici qua prosa qua versa oratione concepti, in quibus singulorum, per quæ Salisburgensis floruit Ecclesia, seculorum genus describitur.

His præmissis ipsa nunc historica relatio se pandit, totusque in eo Auctor est, ut libro *primo* vitam S. Ruperti emetiatur. Quamobrem non brevem modo illius descriptionem in frontispicio apponit, quam Aman-

Amandus, Abbas S. Petri, ex MSS. sui monasterii aliisque auctoribus collegit, sed proprium quoque eumque multo prolixiorum commentarium subnectit. Franco-Germanum eum facit, quicquid secus scribant alii, sed parentes ejus ignorari dicit, nec satis certum esse, quo præcise anno lucem hanc aspexerit; non a vero tamen multum aberrare istos existimat, qui circa A.C. 540 eum editum conjiciant. Nomen ejus primitus fuisse Rhuodbertus, seu Rhudbertus, quod deinceps pro diversitate scribentium modo in Robertus, modo in Ruptertus transferit, hodie vero ad Latinorum morem magis eliminatum Rupertus effertur innuit. Post memoratam ejus peregrinationem, ad Episcopatum Wormatiensem promotum ipsum sistit, unde tamen post iterum ejectum, eaque occasione a Theodone Duce in Bavariam vocatum perhibet. Heic vero exantlatos ejus in religione plantanda labores prolixius recenset, auspiciatus ab informatione & baptismo Theodonis. Mox Gisilarium & Chunialdum, discipulos Ruperti introducit. Conversionem dehinc vicinæ Bavarix, originemque monasterii S. Georgii in Weltenburg, & Capellas Ratisbonæ ac Oetingæ Divæ Virginæ a Ruperto sacratas persequitur. Nec omittit susceptum ab eo passim alibi Evangelii præconium, usquedum demum commemorat, quomodo Juvavium pervenerit, locumque illum occupavit, qui hodiernum Salisburgi nomine cognitus decantatusque habetur. Extructum ibi refert monasterium S. Petri sub regula S. Benedicti, statumque corpus S. Amandi Episcopi, quem Ecclesiæ Wormatiensis antistitem ordine secundum, sed nomine primum constituit. Juvavium autem, ut ut urbs olim famosa fuerit, Ruperti tamen ævo penitus collapsum narrat, ast restauratum mox post illius accessum, & Salisburgi nomine ob ditionem illam salis fertilissimam donatum fuisse memorat, fortunam quoque fundatæ inibi Ecclesiæ multis modis augmentam celebrat, ac Rupertum latius progredientem, & varia passim erigi curantem monasteria introducit. Nec parcus est in evehendo ejus spiritu prophetico, & in prædicanda singulari præparatione ad mortem, quæ ipsum, incertum quo anno, post tot labores pro religione toleratos sustulerit. Tacemus, quæ de ejus sepultura, miraculisque & canonizatione sub finem hujus libri Auctor narrat. In secundo libro gesta Ecclesiæ & Monasterii Salisburgensis ab A. C. 623 usque ad 785 exhibet, potissimumque vitas Episcoporum & Ab-

batum, qui per illum tractum temporis regimiae ecclesiastico defuncti sunt, delineat. Hos inter duo præ reliquis laudantur, Vitalis alter, quem A. 646 obiisse dicit; & alter Virgilius, quem A. 754 Salisburgense fastigium adiisse, istudque A. 784 morte postulante iterum deseruisse perhibet. Hic autem cum in Ducatum Carinthiæ excurrens religionem studiose ibi propagarit, hinc varia immiscet Auctor, quæ ad factorum ibidem fidei fundamentorum historiam penitus noscendam faciunt. *Tertius* liber Ecclesiam Salisburgensem ad metropolitanam dignitatem exaltatam monstrat, primumque ejus Archiepiscopum Arnonem ob res præclare gestas celeberrimum prolixius extollit. Episcopatus etiam Archipræsulatus Salisburgensi subiectos enumerat. Leonem Papam A. 802, & Carolum M. Imperatorem anno subsequente Salisburgum sua dignatos ait præsentia. Concilium provinciale A. 807 ab Arnone indictum habitumque describit, & more suo vitas reliquorum Archiepiscoporum Arnonem insecutorum usque ad Thiemonem recenset, quem postremum A. C. 1101 in urbe Galiliæ Corozaim a barbaris martyrio coronatum inuit. De cætero uti in hoc libro diversas Sanctorum reliquias Salisburgum diversis temporibus allatas repræsentat, ita inprimis sacra Martini Turonensis Lipsana e Turonum urbe huc transportata, eademque ab Ottone M. Imp. concredita primum Heroldo Archiepiscopo, ac postmodum frustra repetita fuisse, commemorat. Liber *quartus* eadem methodo Archiepiscopos Salisburgenses & Abbates S. Petri ab A. 1101 usque ad 1555 claros secundum seriem successionis nominat, singulorumque res gestas declarat. Multa hæc præ cæteris Conradi I. Archiepiscopi elogia occurrunt, multa etiam de ætis Matthæi Langii Cardinalis ad Pontificatum Salisburgensem, postea promoti in medium afferuntur. Finito autem libro hoc, vivendi quoque finem fecit illius æque ac trium præcedentium Auctor, & proin, quæ restant in hoc volumine, fratribus illius, quos ante diximus, debentur. Hi libro unico, *quintitulum* qui præfixum gerit, statum Ecclesiæ Salisburgensis ab A. 1555 ad annum usque 1687 stylo historico adumbrarunt, vestigiisque antecessoris sui insistentes, Archiepiscoporum imprimis & Abbatum hæc tempora attingentium, vitam & res gestas enarrarunt. Videas hæc inter alia fufius describi foundationem Universitatis Salisburgensis, quæ A. 1623 ab Archiepiscopo

Episcopo Paride suscepta dicitur, prout & illius progressus statusque postea inspectus in gratiam Lectoris curiosi non ineleganter sistitur. Videas memoratam sepulcri S. Ruperti & S. Vitalis apertionem, translationemque corporum Ruperti & Virgilii ad basilicam Salisburgensem. Videas originem instituti in Vitalis honorem festi. Videas alia sub eodem Paride in decus & splendorem Ecclesie Salisburgensis solícite peracta. Satis etiam proluxa est descriptio solemnitate secularis A. 1682 celebratæ, quam ita informant Nostri, ut nihil facile eorum, quæ tunc observata fuere, omisisse videantur. Arcus quoque triumphales, quos vel Archi-Episcopus, vel Status Provinciales, vel civitatis Magistratus, vel alii in honorem sive Martini, sive Ruperti, Vitalis aut Amandi, sive aliorum erigi curarunt, non verbis modo perspicuis delineant, sed æri etiam incisos in tabulis peculiaribus conspiciendis exhibent. Tandem vero post relatum obitum Archi-Episcopi Gandolphi, cujus auspiciis cuncta hæc solennia peracta fuerunt, in electione succedentis ei Joannis Ernesti, e Comitibus de Thun, cui & inscriptum est hoc opus, libro huic terminum constituunt.

Sed nondum integri Voluminis comparet terminus. Ne enim historicæ narrationis series passim hiulca redderetur, frequentioresve interpolationes Lectori crearent fastidium, consultum visum fuit, documenta instrumentaque antiqua varia, una cum nonnullis parergis junctim Historiæ jam absolutæ subijcere. Et hæc contenta sunt libri sexti, qui tamen iterum in tres classes subdivisus est. In primâ collocantur documenta Archi-Episcopatum Salisburgensem concernentia. In secunda ea, quæ cœnobio Salisburgensi eccliamque ibi Universitatem respiciunt, ubi multæ quoque ordinationes de S. Martini, Ruperti, Vitalis, Amandi, Virgilii, Hermetis, pluriumque aliorum sepulchro, allatione, translatione, actibusque similibus in medium proferuntur. Ut ubere templorum sacrarumque ædium aliarum in & prope civitatem Salisburgensem catalogum, & reliquiarum ibi asservatarum indicium nunc taceamus. In tertiam, classem rejecta sunt nomina Episcoporum, Archi-Episcoporum, Præpositorum, Decanorum & Canonicorum Salisburgensium; tum Episcoporum quatuor Episcopatum, ad collationem Archi-Episcopi Salisburgensis pertinentium; Abbatum porro, Præpositorum & Abbatissarum, tam exemptorum quam non exemptorum diocesi Salisburgensi,

gens, vicinorumque in Styria & Carinthia existentium; ut adeo nusquam reperiat Lector, quod jure desideret.

Quin imo inserta quoque libris singulis varia hinc inde sunt, quæ qualicumque duntaxat cognatione Historiam Salisburgensem visa fuerunt attingere, civilia etiam non pauca, quæ non aliam ob causam trahere huc lubuit, quam quod istis, ad quæ delati fuerunt Nostri, seculis contigere. Talia sunt in libro primo commentatio de vita & morte S. Trudperti, cap. 4; de origine, gente & Principibus Bojorum, c. 9; de vita & martyrio S. Maximiliani, Archi-Episcopi Laureacensis, c. 15; de morte Ducis Theodonis, c. 25; de vita & sanctitate S. Erentrudis, c. 27. In libro secundo de Ducibus Bavariz, Theodeberto, Hucberto & successoribus c. 5; de S. Bonifacio, Apostolo Germaniz, Archi-Episcopo Moguntino, c. 7; de Rege Pipino, ejusque fratre Carolomanno, & mutatione regni Franciz, c. 10. In libro tertio de Caroli M. gestis, religione, virtute, testamento, morte, c. 2. 12; de Alcuini Caroli M. præceptoris sanctitate & doctrina, c. 9, prout & poemata quædam hujus Alcuini ecclesiam, capellas & altaria coenobii S. Petri Salisburgi concernentia, ex antiquissimo MSto lib. VI. p. 131. apponuntur; de Ludovici Pii Imp. vita, pietate & morte, c. 14; de S. Wolfgango, Episcopo Ratisbonensi, c. 23; de gemina expeditione Christianorum in Terram sanctam contra Saracenos & Turcas, c. 34. In libro quarto de origine & imperio Domus Austriacæ, c. 26; de Lutheranismi progressu & rebus gestis, usque ad initium Concilii Tridentini, c. 54; de indictione Concilii Tridentini & belli Smalcaldici, c. 55; de exitu belli Smalcaldici, deque vicissitudine & translatione Concilii Tridentini, c. 56. In libro quinto de tragico rerum in Europa statu post abdicationem Caroli V. c. 2; de continuatione Concilii Tridentini, c. 3; de Puritanis in Anglia, Hugonottis in Gallia, Geusis in Belgio, aliisque illorum temporum hæreticis, c. 4; de Turcarum seculo superiori contra Christianos progressibus, c. 5; de prodigio dentis aurei, A. 1593 in pago Silesiæ Vegelsdorfio in ore filii septennis fabri cujusdam lignarii observato; supplicio Ducis Bironii & Comitis Essexii; expugnata Ostenda, & c. c. 13; de motibus Bohemicis bellique Germanici initiis, c. 17. 19; de Maximiliani; Bavariz Ducis, Septemviratu, c. 21; de agrestium in Austria superiori seditione A. 1626. agitata, c. 23; de bello Danico circa idem tempus

tempus exardescente, c. 24; de primo secundoque bello Suecico, c. 27. 29; de vario Imperii Romani statu & rebus gestis ab A. 1642 usque ad armistitium Bavaricum, c. 31; de origine devotionis & peregrinationis ad Virginem consolatricem in Plain, c. 37; de electione Leopoldi I. Cæsaris, c. 38; de Novarini amissione, Canisæ obsidione, morte Serinii, c. 40; de statu Germaniæ sub bello Gallico superiori, c. 47; de obsidione & liberatione Viennæ novissima, progressibusque Fœderatorum adversus Turcas, c. 53, 54. Ut plura hujus generis & inter hæc frequentissimas imprimis relationes, quas de variante pro diversis temporibus statu Ordinis S. Benedicti passim inspergere Auctoribus nostris placuit, silentio prætereamus.

AN ESSAY TOWARD A NATURAL HISTORY OF THE EARTH, &c.

Hoc est:

TENTAMEN CIRCA NATURALEM HISTORIAM TELLURIS corporumque terrestrium, in specie mineralium, nec non maris, fluminum & fontium, cum reconsona universalis diluvii, effectuumque, quos illud in terra produxit, auctore JOH.

WOODWARD M. D, Prof. Physic. in Collegio Greshamensi & Regia Societatis Socio.

Londini apud Richardum Wilckir. 1695. 8. plag. 182.

PROPOSITUM est clarissimo Auctori telluris conscribere historiam naturalem, operaque sibi pretium facturus visus est, si hoc in libro ejusdem formam animo comprehensam delinearet. Cum autem observationes fide & industria debite peractæ, omnium jam fere consensu, fundamentum sint, cui realis philosophia est inædificanda, primo loco recenset, quantum operæ his faciendis impenderit, non solum totam fere Angliam peragrando, cryptas, fodinas, fontes, flumina, mareque solícite perlustrando, corpora in illis contenta eorumque figuram & situm, una cum illis, quæ in exteriori occurrunt superficie, diligenter annotando, sed etiam ope virorum, quorum perspicuus ipsi candor & curiositas, dispositionem telluris in aliis orbis terrarum regionibus, quam similem illi, quæ in Anglia occurrit, comperit, exquirendo. Reservantur autem hæc observationes majori operi, cujus præsens, ut diximus, exiguum specimen & parva quasi idea est,

est, quodque, quam primum licebit, cum publico communicabitur. Distribuentur autem in duas generales classes, quarum prima comprehendet observationes circa materiam omnem terrestrem, quæ in strata naturaliter disponitur, quo pertinent lapis arenaceus, marmor, carbo fossilis, creta, omnia terrarum genera, marga lutum, arena, sabulum &c. altera particulares observationes complectetur circa metallica & mineralia corpora. Et primum quidem observata sistentur circa lapidem arenaceum, quæ scilicet hujus sint diversæ species, quomodo differant duritie, colore, textura & materia constitutiva; in specie vero, quomodo hic lapis in terra sit dispositus, & in strata ope fissurarum parallelarum divisus, quis ordo & numerus stratorum, eorumque situs aspectu horizontis, quæ singulorum crassities, profunditas &c. quomodo se habeant interruptiones stratorum, seu perpendicularæ fissuræ, quæ horizontales interfecant, quanam earum capacitas, intervalla, quæque mineralis & metallica materia communiter in illis contineatur. Hic quoque recensentur, quæ circa corpora heterogenea immersa & inclusa huic lapidi, restas nimirum ostrearum, mytilorum, concharum aliasque productiones marinas observavit, quantum scilicet atinet ad magnum illorum numerum, diversas eorum species, ordinem, modum quo disponuntur, diversas profunditates, in quibus reperiuntur, materiam quam continent, & qua illorum cavitates solent esse repletæ. His succedent similes observationes circa marmora, lithantheses, cretam, eorumque fissuras, situm stratorum, conchas & alia heterogenea corpora, quæ in illis reperiuntur. Sequentur quæ pertinent ad margam, lutum, varias terrarum species, arenam, sabulum similiaque fossilia, conchas similiaque his corpora in iis disposita, stratorum positionem, ordinem, distinctionem, quæ ab se invicem ope diversæ materiæ differentisque consistentiæ & coloris sejunguntur, cum strata hujus laxioris materiæ non dividantur ordinariæ a se invicem interpositis horizontalibus fissuris. Tandem quæ referuntur ad superius aut exterius stratum, quo terræ globus undique tegitur, quodque seminarium quasi & promptuarium est, unde materia ad formationem & incrementum animalium & vegetabilium suppeditatur, & in quod ipsa successive tandem rursus convertuntur. Antequam vero ex præmissis observationibus Cl. Auctor consequentias deducet, explicaturus

rus

SUPPLEMENTA. Tom. III. Sec. I.

rus quomodo marina illa corpora fuerint in terræ visceribus recondita, peculiari dissertatione confutabit hypothesin, qua corpora illa terræ suam debere originem, in iisque locis, ubi reperiuntur, nata statuuntur, præsertim cum pro illa pugnent non contemnendæ rationes, quales sunt, quod reperiuntur inter belemnitas, selenitas, marcasitas, silices aliaque hujus generis, quæ absque controversia fossilia sunt naturalia, atque, ut supponitur, in loco suæ formationis; quod reperiuntur corpora formam similitudinemque cum conchyliis habentia, cum tamen talia revera non sint, sed tota consistunt partim lapide arenaceo, partim silice aut alia minerali materia; quod inveniantur, quæ figuram quidem referunt echinorum &c. nihilominus tamen adhærescentem habent materiam metallicam exteriori superficie, vel eadem ita suis partibus interioribus imbuta sunt, ut plane aliam faciem præ se ferant, quam conchyilia, quæ in mari hodie reperiuntur; quod inter conchas, quæ pulchræ, non mutatur & liberæ a metallica materia deprehendantur, sint, quæ ad nullam speciem testaceorum piscium hodie occurrentium referri possunt; quodque tandem hodie in littoribus obviæ sint testæ, v. g. buccina largiora, conchæ Veneris &c. quæ in terra non occurrunt. His objectionibus ut occurratur, ostendet Cl. Auctor, corpora, de quibus jam agitur, revera in mari fuisse producta, belemnitas autem, selenitas & id genus alia, quæ una cum illis effodiuntur, non ibi, ubi reperiuntur, esse formata, sed absoluta fuisse antequam illum locum situmque acquirerent; mineralia conchyliis similia primum formata fuisse in cavitatibus illarum testarum, quas referunt, cum in solutionis adhuc statu existentia his quasi modulis fuissent infusa; partes autem metallicas aut minerales testis adhærentes, vel insidentes earum poris, adventitias esse, & a testaceis microscopiorum ope distingui posse; longe etiam plures reperiri testas ab omni minerali contagio liberas, quæ in littoribus hodie reperiuntur plane similes, ratione figuræ, substantiæ & texturæ; quippe cum eadem in utrisque sit tendentia fibrarum & striarum, eadem compositio lamellarum quæ ab his fibris componuntur, eadem vestigia tendinum, eademque papillæ & suturæ, prætereaque eisdem sint obnoxie accidentibus, dum scilicet minores cum majoribus concresecunt, habent balanos, tubulos vermiculares, uniones, corallia & his similia in iis crescentia, eandem gravitatem specificam, eandem in Medicina

B

vires

est, quodque, quam primum licebit, cum publico communicabitur. Distribuentur autem in duas generales classes, quarum prima comprehendet observationes circa materiam omnem terrestrem, quæ in strata naturaliter disponitur, quo pertinent lapis arenaceus, marmor, carbo fossilis, creta, omnia terrarum genera, margæ lutum, arena, sabulum &c. altera particulares observationes complectetur circa metallica & mineralia corpora. Et primum quidem observata sistuntur circa lapidem arenaceum, quæ scilicet hujus-sint diversæ species, quomodo differant duritie, colore, textura & materia constitutiva; in specie vero, quomodo hic lapis in terra sit dispositus, & in strata ope fissurarum parallelarum divisus, quis ordo & numerus stratorum, eorumque situs aspectu horizontis, quæ singulorum crassities, profunditas &c. quomodo se habeant interruptiones stratorum, seu perpendiculares fissuræ, quæ horizontales interfecant, quænam earum capacitas, intervalla, quæque mineralis & metallica materia communiter in illis contineatur. Hic quoque recensentur, quæ circa corpora heterogenea immersa & inclusa huic lapidi, testas nimirum ostrearum, mytilorum, concharum aliasque productiones marinas observavit, quantum scilicet attingit ad magnum illorum numerum, diversas eorum species, ordinem, modum quo disponuntur, diversas profunditates, in quibus reperiuntur, materiam quam continent, & qua illorum cavitates solent esse repletæ. His succedent similes observationes circa marmora, lithanthraces, cretam, eorumque fissuras, situm stratorum, conchasque & alia heterogenea corpora, quæ in illis reperiuntur. Sequentur quæ pertinent ad margam, lutum, varias terrarum species, arenam, sabulum similiaque fossilia, conchas similiaque his corpora in iis disposita, stratorum positionem, ordinem, distinctionem, quæ ab se invicem ope diversæ materie differentisque consistentiæ & coloris se junguntur, cum strata hujus laxioris materie non dividantur ordinariè a se invicem interpositis horizontalibus fissuris. Tandem quæ referuntur ad superius aut exterius stratum, quo terræ globus undique tegitur, quodque seminarium quasi & promptuarium est, unde materia ad formationem & incrementum animalium & vegetabilium suppeditatur, & in quod ipsa successive tandem rursus convertuntur. Antequam vero ex præmissis observationibus Cl. Auctor consequentiâ deducet, explicatur

rus

SUPPLEMENTA. Tom. III. Sec. I.

rus quomodo marina illa corpora fuerint in terræ visceribus recondita, peculiari dissertatione confutabit hypothesin, qua corpora illa terræ suam debere originem, in iisque locis, ubi reperiuntur, nata statuuntur, præsertim cum pro illa pugnent non contemnendæ rationes, quales sunt, quod reperiuntur inter belemnites, selenitas, marcasitas, silices aliaque hujus generis, quæ absque controversia fossilia sunt naturalia, atque, ut supponitur, in loco suæ formationis; quod reperiuntur corpora formam similitudinemque cum conchyliis habentia, cum tamen talia revera non sint, sed tota consistunt partim lapide arena- ceo, partim silice aut alia minerali materia; quod inveniantur, quæ figuram quidem referunt echinorum &c. nihilominus tamen adhæ- rentem habent materiam metallicam exteriori superfici, vel eadem ita suis partibus interioribus imbuta sunt, ut plane aliam faciem præ se ferant, quam conchyliis, quæ in mari hodie reperiuntur; quod inter conchas, quæ pulchræ, non mutata & libera a metallica mate- ria deprehendantur, sint, quæ ad nullam speciem testaceorum piscium hodie occurrentium referri possunt; quodque tandem hodie in lit- toribus obviam sunt testæ, v. g. buccina largiora, conchæ Veneris &c. quæ in terra non occurrunt. His objectionibus ut occurratur, ostend- det Cl. Auctor, corpora, de quibus jam agitur, revera in mari fuisse producta, belemnitas autem, selenitas &c. id genus alia, quæ una cum il- lis effodiuntur, non ibi, ubi reperiuntur, esse formata, sed absoluta fu- isse antequam illum locum situmque acquirerent; mineralia conchy- liis similia primum formata fuisse in cavitatibus illarum testarum, quas referunt, cum in solutionis adhuc statu existentia his quasi mo- dulis fuissent infusa; partes autem metallicas aut minerales testis ad- hærentes, vel insidentes earum poris, adventitias esse, & a testaceis mi- croscopiorum ope distingui posse; longe etiam plures reperiri testas ab omni minerali contagio liberas, quæ in littoribus hodie reperiun- dis plane similes, ratione figuræ, substantiæ & texturæ; quippe cum eadem in utrisque sit tendentia fibrarum & striarum, eadem compo- sitio lamellarum quæ ab his fibris componuntur, eadem vestigia ten- dinum, eademque papillæ & fururæ, prætereaque easdem sint obnoxie accidentibus, dum scilicet minores cum majoribus concrefcunt, ha- bent balanos, tubulos vermiculares, uniones, corallia & his similia in iis crescentia, eandem gravitatem specificam, eandem in Medicina

B

vires

est, quodque, quam primum licebit, cum publico communicabitur. Distribuentur autem in duas generales classes, quarum prima comprehendet observationes circa materiam omnem terrestrem, quæ in strata naturaliter disponitur, quo pertinent lapis arenaceus, marmor, carbo fossilis, creta, omnia terrarum genera, marga lutum, arena, sabulum &c. altera particulares observationes complectetur circa metallica & mineralia corpora. Et primum quidem observata sistuntur circa lapidem arenaceum, quæ scilicet hujus sint diversæ species, quomodo differant duritie, colore, textura & materia constitutiva; in specie vero, quomodo hic lapis in terra sit dispositus, & in strata ope fissurarum parallelarum divisus, quis ordo & numerus stratorum, eorumque situs aspectu horizontis, quæ singulorum crassities, profunditas &c. quomodo se habeant interruptiones stratorum, seu perpendiculares fissuræ, quæ horizontales interfecant, quænam earum capacitas, intervalla, quæque mineralis & metallica materia communiter in illis contineatur. Hic quoque recensentur, quæ circa corpora heterogenea immersa & inclusa huic lapidi, testas nimirum ostrearum, mytilorum, concharum aliasque productiones marinas observavit, quantum scilicet atinet ad magnum illorum numerum, diversas eorum species, ordinem, modum quo disponuntur, diversas profunditates, in quibus reperiuntur, materiam quam continent, & qua illorum cavitates solent esse replere. His succedent similes observationes circa marmora, lithanthraces, cretam, eorumque fissuras, situm stratorum, conchasque & alia heterogenea corpora, quæ in illis reperiuntur. Sequentur quæ pertinent ad margam, lutum, varias terrarum species, arenam, sabulum similiaque fossilia, conchas similiaque his corpora in iis disposita, stratorum positionem, ordinem, distinctionem, quæ ab se invicem ope diversæ materiæ differentisque consistentiæ & coloris sejunguntur, cum strata hujus laxioris materiæ non dividantur ordinarie a se invicem interpositis horizontalibus fissuris. Tandem quæ referuntur ad superius aut exterius stratum, quo terræ globus undique tegitur, quodque seminarium quasi & promptuarium est, unde materia ad formationem & incrementum animalium & vegetabilium suppeditatur, & in quod ipsa successive tandem rursus convertuntur. Antequam vero ex præmissis observationibus Cl. Auctor consequentias deducet, explicaturus

SUPPLEMENTA. Tom. III. Sec. I.

rus quomodo marina illa corpora fuerint in terræ visceribus recondita, peculiari dissertatione confutabit hypothesin, qua corpora illa terræ suam debere originem, in iisque locis, ubi reperiuntur, nata statuuntur, præsertim cum pro illâ pugnent non contemnendæ rationes, quales sunt, quod reperiuntur inter belemnitas, selenitas, marcasitas, silices aliaque hujus generis, quæ absque controversiâ fossilia sunt naturalia, atque, ut supponitur, in loco suæ formationis; quod reperiuntur corpora formam similitudinemque cum conchyliis habentia, cum tamen talia revera non sint, sed tota consistunt partim lapide arenaeo, partim silice aut alia minerali materia; quod inveniantur, quæ figuram quidem referunt echinorum &c. nihilominus tamen adhærescentem habent materiam metallicam exteriori superfici, vel eadem ita suis partibus interioribus imbuta sunt, ut plane aliam faciem præ se ferant, quam conchyliis, quæ in mari hodie reperiuntur; quod inter conchas, quæ pulchræ, non mutata & liberæ a metallica materia deprehendantur, sint, quæ ad nullam speciem testaceorum piscium hodie occurrentium referri possunt; quodque tandem hodie in littoribus obvix sint testæ, v. g. buccina largiora, conchæ Veneris &c. quæ in terra non occurrunt. His objectionibus ut occurratur, ostendet Cl. Auctor, corpora, de quibus jam agitur, revera in mari fuisse producta, belemnitas autem, selenitas & id genus alia, quæ una cum illis effodiuntur, non ibi, ubi reperiuntur, esse formata, sed absoluta fuisse antequam illum locum situmque acquirerent; mineralia conchyliis similia primum formata fuisse in cavitatibus illarum testarum, quas referunt, cum in solutionis adhuc statu existentia his quasi modulis fuissent infusa; partes autem metallicas aut minerales testis adhærentes, vel insidentes earum poris, adventitias esse, & a testaceis microscopiorum ope distingui posse; longe etiam plures reperiri testas ab omni minerali contagio liberas, quæ in littoribus hodie repariuntur plane similes, ratione figuræ, substantiæ & texturæ; quippe cum eadem in utrisque sit tendentia fibrarum & striarum, eadem compositio lamellarum quæ ab his fibris componuntur, eadem vestigia tendinum, eademque papillæ & suturæ, prætereaque iisdem sint obnoxie accidentibus, dum scilicet minores cum majoribus concrefcunt, habent balanos, tubulos vermiculares, uniones, corallia & his similia in iis crescentia, eandem gravitatem specificam, eandem in Medicina

ACTA ERUDITORUM

vires, iisdemque mensuris & eodem modo solvantur. Quamvis etiam negari non possit, conchas effodi quæ ad nullam littoralium speciem referri possint, dubitandum tamen non esse, exuvias marinarum esse animalium, cum ejusdem cum aliis sint substantiæ, texturæ & gravitatis specificæ, pertinentes scilicet ad conchas illas, quas pelagias vocant, quasque in oceani fundo semper degere, ex urinatorum relatione constat. Quod autem nonnullæ conchæ aut crustæ animalium marinarum rarius inveniantur in terra, hujus rei causam esse, quod sint specie leviores lapide, marmore & reliqua ordinaria materia terrestri, atque adeo universalis diluvii tempore, (cum terræ lapides mineraliaque omnia soliditate sua fuissent privata atque inter se confusa, tandemque subsiderent rursus globumque nostrum terraqueum componerent, idque tardius aut citius pro ratione gravitatum specificarum, testæque illis stratis includerentur, quorum materia eandem cum ipsis habet specificam gravitatem, ita ut lapides arenaeque tantum immergerentur pectines, cochleæ & conchæ graviores, non autem ostreae, echini & conchæ leviores, quæ magno numero in stratis cretaceis deprehendantur) conchæ illæ levissimæ & crustæ animalium, nec non dentes & ossa cartilagineorum & squamiformium piscium ultimo subsederint, in ipsaque fere terræ superficie disseminata fuerint, ubi continuis exposita aëris aliisque injuriis non perierint non corrumpi. Huic dissertationi jungetur appendix pluribus sectionibus constans, in quibus agitur de unicornu fossili, lapide Judaico, entrocho, alteria, nec non de bufonite, glossopetra & cornu Ammonis, probabiturque hæc una cum multis aliis quæ gemmæ lapidesque habita fuerunt, nihil esse nisi dentes, ossa aliasque partes marinarum animalium, diluvio universali in terra derelictas.

Jam ad ipsum Opus quod attinet, in sex illud Cl. Auctor partes tribuet, & postquam in dissertatione jam dicta probaverit, vere esse corpora marina, quæ pro fossilibus habentur, disquiret in *parte prima*, quoniam modo ex oceano in terram translata fuerint, rejecturas conjecturas doctorem virorum, qui v. g. ad inundationes pertinet, mutationem centri gravitatis, alveum maris mutatum, insularum ope terræ motus exortum, & his similia confugiunt. Quæ etiam occasione specialius confirmabit, quamvis reuera globo terraqueo nonnullæ accidant alterationes, eas tamen leves esse,

ac

ac fere imperceptibiles, talesque ut potius tendant in beneficium & conservationem terræ ejusque productionum, quam ad earum destructionem, probabitque ex claris indubieque fidei monumentis antiquitatis, historia & geographia, ac consideratione præsentis status earum regionum, quas olim oceano sepultas fuisse, & paulatim ex eo emeruisse perhibent, aut a terræ motibus repente supra ejus superficiem erectas, imaginarias esse illas mutationes & nunquam contigisse, sed statos fixosque mansisse terminos terræ & maris, eodemque fere in statu esse globum terraqueum hodie, quo fuit post finitum diluvium universale. Solicite quoque excutiet, quæ veteres pariter ac recentiores auctores de origine Ægypti, Thessaliæ, Mysiæ, Lydiæ, Ioniæ, &c. falso referunt, fontemque erroris aperiet. *Pars secunda* præcipue versabitur in sequentibus propositionibus confirmandis. (1) Marina hæc corpora in diluvio universalis ab oceano abrepta, & cum aqua reverteretur in suos alveos, in terra derelicta fuisse. (2) Tempore diluvii, cum terrestris globus aquis cooperiretur, omnes lapides & marmora terræ antediluvianæ, omnia ejus metalla mineralesque concretiones, uno verbo, fossilia omnia quæ antea soliditatem aliquam obtinuerant, plane fuisse dissoluta, ita ut cohesio, quæ infinita ipsorum corpuscula junguntur, plane cessaret, minimasque eorum partes, una cum particulis terræ, arenæ, corporibusque animalium & vegetabilium promiscue aquæ innatasse. (3) Massæ hujus in aqua hærentis partes denuo fuisse præcipitatas ac subsedisse, secundum gravitatis leges, quantum scilicet in tanta rerum confusione, fuit possibile, ut scilicet graviora prius subsiderent, leviora posteriorum, diversaque strata constituerent; atque hinc factum, ut diversissimæ res, sed ejusdem pene gravitatis specificæ, eidem strato includerentur, corpora autem lapide cretaque leviora, (v. g. partes terræ animalium & plantarum, exceptis illis, quibus adhæserat mineralis materia gravioresque reddiderat,) extremum stratum efficerent, ibique successu temporis illa corrumperentur, quæ non bituminosa materia delibuta se ab interitu vindicarent, semina vero germinarent, faciemque terræ complerent herbis, arboribus atque fruticibus. (4) Strata marmoris, lapidum &c. soliditatem suam obtinuisse, simul ac arena, vel alia ex quibus consistunt materia, ad funum pervenerat, particulæque sibi denuo incubuerant, atque hæc strata, quæ jam solida

sunt, omnia tunc fuisse orta. (5) Strata hæc, cujuscunque sint materia, omnia primum fuisse inter se parallela, plana & regularia, superficiemque terræ non asperam sed plane sphericam; continua etiam, nec interrupta fuisse aut fracta, ipsisque totam aquæ massam incubuisse, & constituisse spheram fluidam terræ globum cingentem. (6) Post aliquod tempus strata hæc fuisse contracta in omnibus globi partibus, situmque eorum variatum, ut nonnullis in locis elevarentur, in nonnullis deprimerentur. (7) Agens illud, seu vim hanc disruptionem efficientem, intra ipsam terram fuisse. (8) Omnes irregularitates & inæqualitates globi terrestris huic causæ deberi, atque illo tempore montes, valles, cavernas, insulas, alveumque maris suam cepisse originem, totumque adeo globum terraqueum eum in statum reductum, qui jam oculis nostris observatur. Quæ omnia ne quis putet eum divina vel sapientia vel bonitate aut providentia pugnare, probandum suscipiet Cl. Auctor, quamvis scopus diluvii fuerit poena justissima generi humano infligenda, principaliter tamen destructionem quoque & alterationem telluris huc pertinere, quæ olim condita pro hominibus innocentibus, requirebat jam constitutionem aliam, accommodatam fragilitati terricolarum. Antediluvianam enim terram generaliter fertiliorem fuisse nostræ, majorique in copia & puritate fructus edidisse, absque omni fere cura & cultura, ut homo tempus nobilioribus occupationibus posset impendere; post lapsum autem Adami hanc fertilitatem homines in luxuriam generalemque adeo corruptionem convertisse, ac proinde divinum Numen spatium, quo vixere homines antediluviani, non contraxisse tantum, sed terræ quoque constitutionem ita immutasse, ut cessaret illa fertilitas, qua olim abusi homines, tantusque solum esset ejus proventus, qui humani generis inopiam satisfaceret, neque is sine labore & agricultura, otii remedio, acquireretur. Ne vero quis existimet, quæ de fertilitate antediluvianæ terræ fuerunt dicta, non congruere cum relatione Mosaica, peculiari digressionem confirmabit, hanc hypothesein pulchre cum illa conspirare. Nempe Adami lapsum terræ maledictionem divinam contraxisse quidem, sed perinde ut mors Adamo interminata non statim eidem inflicta fuit, ita plenariam maledictionis terræ executionem ad diluvium usque dilatam fuisse: neque obstare huic sententiæ mentionem agriculturæ a Mose factam; concedi enim posse

posse, partes terræ quasdam cultura eguisse, & probabile esse, Deum expulisse Adamum ex Paradiso in maxime sterilem globi partem; neque tamen hinc effici, fuisse modum colendi agrorum nostro plane similem aut æque laboriosum. Alia quoque huc pertinentia uberius explicabit, v. g. quòdnam illud fuerit immediatum instrumentum sive medium, quo lapides reliquaque solida materia terræ antediluvianæ fuerunt dissoluta? Cur conchæ, dentes, ossa reliquaque partes animalium, nec non trunci, radices &c. plantarum, non æque fuerint dissoluta? Cur, cum juxta terræ centrum fuerit cavitas, continens totam aquæ terram inundantis molem, terrestri materia primùm subsidens illam non repleverit, sed sphaericum quasi arcum circa illam efformarit? Quomodo aqua illa tempore diluvii, & ex quibus emissariis eruperit? Quid ejus occupavit locum, & qua via in sedes pristinas rediit? Qua ratione strata lapidum & marmorum statim post subsidentiam tantam acquisiverint soliditatem? Quid diruperit strata & dislocarit? Inquiret quoque in conjecturas doctorum virorum, circa formationem lapidis arenacci, & originem montium & insularum, suæ hypothesei contrarias; ostensurus, lapides illos jam existentes non esse ortos in creatione mundi, neque ab illo tempore magis magisque consolidatos; non crescere etiam per juxta positionem aut majorem acquirere temporis successu soliditatem; montes nostros non productos in creatione, neque excitatos a terræ motibus; insulas magnitudinis notabilis non fuisse a continente abruptas, vel vitæ motuum, vel furore oceani. Jungetur huic secundæ parti *Discursus de arboribus subterraneis* seu ligno fossili, quod evincet nullo alio medio, quam ab universali diluvio, ita fuisse in terra plerumque bituminosa repositum. *Partis tertiæ prima sectione* ea pertractabuntur, quæ pertinent ad præsentem & naturalem statum fluidorum in terra. Nimirum docebitur, (1) terræ visceribus inclusam vastam sphaeram aqueam, quæ a Moïse abyssus dicitur, (2) Hujus aquas communicare cum oceano per certos hiatus, esseque illius superficiei concentricas. (3) Perpetuam esse aquarum in atmosphæra circulationem, ut tantum, si globum totum spectes, ascendat sub vaporum specie, quantum in pluvia, rore, grandine, nive descendit. (4) Aquas illas descendentes partim in flumina & mare effundi, partim a superioribus terræ stratis absorberi, partim augere

fontium aquas. (5.6.7) Neque tamen fontes pluviis aut vaporibus totam suam originem debere, sed magnæ potius abyſſo. (8) Ignem fere uniformem & constantem diffeminatum per terræ partes omnes, qui in vapores solvat abyſſi aquam, ut undique versus superficiem globi ascendant, pervadantque non solum fissuras & intervalla stratorum, sed ipsa quoque strata firmissima & densissima lapidis arenæ & marmoris. Procedere autem vapores illos directe versus globi superficiem, nisi densitas stratum objiciatur, efficiatque ut per horizontale strati superioris & inferioris intervallum diffundantur, donec ad perpendicularia intervalla deveniant, altiusque eveci & condensati fontes & flumina efficiant, quorum aquæ nunc augentur nunc minuuntur, pro diversa caloris exterioris ratione. (9) Has aquas denovo mediæntibus fluminibus & pluviis reverti ad suam originem, dum labuntur in oceanum, qui cum abyſſo communicat. (10) Finem hujus aquarum distributionis perpetuæque circulationis esse propagationem corporum animalium, vegetabilium & mineralium. (11) Vaporem ex abyſſo adscendentem continuo, & strata sabulæ, arenæ, terræ, lapidum pervadentem, sensim destruere ossa, conchas, dentes, aliasque partes animalium, nec non arbores aliasque vegetabilia, quæ diluvii tempore in terra fuerunt recondita; eidem quoque adscribendam corrosionem dissolutionemque corporum, quæ aëri perperam tribui solet. (12) Ignem subterraneum, si aliqua terræ in parte propter meatus obstructos majori congregetur copia, efficere magnam rarefactionem & intumescentiam aquarum abyſſi, simulque vim suam exerere in terram super faciem abyſſi expansam, eamque agitare & concutere, esseque adeo causam terræ motuum. (13) Ætnam, Vesuvium, Heclam, reliquosque Vulcanos, esse totidem spiracula, per quæ subterraneus ignis præternaturaliter congregatus erumpat, majorem alias stragem daturus, si illa forent obstructa. (14) Thermas fontesque calidos calorem suum non acceptum referre colluctationi aut effervescentiæ mineralium, sed igni subterraneo. His, postquam contra Burrecium ostensum, structuram hujus terræ argumentum esse summæ sapientiæ Numinis divini, accedet instar appendixis (1) *Dissertatio de fluxu & refluxu maris*, nec non de æstu aliisque non vulgaribus phænomenis quorundam fontium; (2) *Discursus de maris salfedine*; (3) *Discursus de vento ejusque origine*

gino & usu. In *sectione hujus partis secunda* demonstrabitur (1) Diluvium hoc fuisse universale, & altissimos quoque montes aquis fuisse coopertos. (2) Diluvii tempore oceanam aquam primum in terram irruisse, & huic successisse aquam abyssi. (3) Cum strata fuissent rupta, massam hanc aquæ in partes terræ inferiores, lacus aliasque cavitates, alveum oceanam, tandemque per hujus fissuras in abyssum descendisse. (4) Inter creationem & diluvium necessario non contemnendum temporis intercessisse spatium, & tot annos probabiliter, quot Moses literis consignavit. (5) Diluvium cœpisse verno tempore. (6) Non homines solum & animalia terrestria, sed maximam quoque piscium & aquatiliam partem in diluvio interiisse. (7) Non accidisse hoc diluvium concursu naturalium causarum, sed inductum a Deo maximam sapientiam & potentiam exerente. Concludetur hæc *sectio duobus discursibus* accessoriis, quorum primus agat *de migratione nationum*, spocietim in Americam, alter *de universali diluvio*, a gentilibus unanimi fere consensu credito.

Quarta pars de origine & formatione metallorum & mineralium exponet, quantum hujus rei difficultas patitur, quippe cum neque ex colore, neque figura, neque situ aut loco certum possit de illis ferri judicium, mixtaque ut plurimum & confusa, quæ ad diversissima genera pertinent, reperiantur, mineraliumque in species accurata distinctio adhuc desideretur. Præcipue autem ostendere sataget doctissimus Auctor, (1) mineralia & metalla, quæ in Kratis reperiuntur, ibi fuisse universalis diluvii tempore reposita, ita ut quæ jam in intervallis perpendicularibus reperiuntur, ex illis successu temporis ope motus aquæ abyssi potuerint colligi. (2) Plurimas mineralium & metallorum particulas, cum subsiderent, sibi invicem adhæsisse, & in unam massam, seu minerales & metallicos nodulos, qui jam reperiuntur, concrevisse, atque ita tum qui irregularem, tum qui regularem obtinent figuram, fuisse formatos. Quandoque autem particulas ejusdem generis, quandoque diversi in unum corpus coivisse; imo nonnullas aut adhæsisse lateribus ossium, dentium, testarum animalium, aut etiam illorum subiisse poros; quasdam cavitatibus echinorum, cochlearum, concharum quasi pro plasmatibus infusas continuasse corpora, quæ echinitæ, cochlitæ & conchitæ a Physicis appellantur. (3) Materiam metallicam una cum materia stratorum

rum, cui admixta, directe subsedisse, & cum diversa hæc fuerit in diversis regionibus, ipsæque particule metallicæ uno in loco copiosiores quam in alio, hinc factum, ut metalla & mineralia eadem nunc in hoc nunc alio strato reperiantur, & quædam jam terræ partes sint metallis & mineralibus gravidæ, quædam steriles. (4) Quæcunque jam mineralia & metalla reperiuntur in perpendicularibus intervallis stratorum, olim in ipsis stratis jacuisse. (5) Aquam ex abyssu ascendentem versus terræ superficiem, & stratorum poros pervadentem, decerpere particulas stratorum metallicas, secumque abripere & deferre ad intervalla perpendicularia, ibique relinquere aquam etiam pluviam, dum exteriora permeat strata, idem efficere. (6) Hoc modo omnem materiam metallicam, quæ jam in intervallis perpendicularibus reperitur, eo delatam fuisse, sive rudis & indigesta sit, sive regularem figuram habeat. (7) Nihil extraordinarii occurrere in productione & formatione metallorum illorum & mineralium, neque in subsidium vocandam virtutem plasticam, sed omnia phænomena ex configuratione particularum minimarum ex quibus consistunt, & motione aquæ has particulas congregantis, explicari posse, ad eum fere modum, quo crystallisationes corporum in suis menstris declarari solent. (8) Stratorum, quæ copiose sunt particulis metallicis repleta poro cum sint strictiores difficulter illos pervadi a vaporibus abyssi, atque hinc eorum intervalla perpendicularia parcius repleti metallis & mineralibus, secus ac sit in stratis laxioris texture. (9) Mineralia & metalla in perpendicularibus intervallis stratorum hærentia tamdiu crescere, donec sint repleta, vel promptuarium mineralium & metallicarum particularum in stratis continuis plane sit exhaustum; neque tamen hodie hoc incrementum, post tot seculorum decursum, admodum esse sensibile. (10) Materiam mineralem & metallicam, quæ in ipsis stratis jacet, nunc non crescere, sed a tempore diluvii potius diminutam; contingere etiam quandoque translationem materię hujus ab una parte strati in aliam. (11) Bicamen cujus massæ quandoque in fontibus reperiuntur, aut quod olei forma superficiem aquæ innatat, nec non sal quò salinæ, & reliqua mineralia, quibus acidulæ aut fontes medicati abundant, originaliter locata fuisse in stratis lapidum, lithanthracum, terræ &c. & hinc ad fontes ope vaporum educta, (12) Quando aqua fluminum, aut

aut fontium erumpit ex aperturis suis, cum majori quam ordinaria agitatione & rapiditate, secum vehere partes stratorum per quæ movetur, easque motu immutato denuo deponere, adeoque hinc petrefactiones vulgo sic dictas esse derivandas. (14) Cum calor exterior auctus est, non tantum aqueas particulas, sed terreas quoque & minerales in aerem attrahit; idem contingere in eructatione montium ignivorum, eruptione thermarum, terræ motibus: imo exiguo satis calore, qualis ab animalibus procedit, nitrum in stabulis, præsertim in quibus sterqus congestum, elevari, Solis autem intensiorem æstum vel maxime excitare halitus minerales. Hos in aerem evehctos causam esse meteororum igneorum, ab animalibus autem cum aere haustos procreare febres pestilenciales morbosque alios, præsertim si sint arsenicales, stagnentque circa terræ superficiem in nebulis. Sequentur hanc quartam partem *tractatus* varii ad explicationem & confirmationem quorundam ejus locorum facientes, v. g. (1) *Regula & directiones pro detegendis mineralibus & metallis* in terra latentibus, cum disquisitione, cur illa superficiem terræ quandoque adeo vicina jaceant, nec in generali illa subsidencia locum magis profundum petierint. (2) *Examen communis doctrinae de generatione metallorum & mineralium*, speciatim illius, quam Chymici fovent, cum appendice de *metallorum transmutatione*, in qua imposturæ Chrysopoetarum deteguntur, evinceturque artis quam profitentur impossibilitas facillimis simplicissimisque rationibus physicis, probabitur quoque non dari talem naturalem gradationem & conversionem unius metalli aut mineralis in aliud, qualem nonnulli finxerunt. Agetur porro de *mineralibus succis* in terra, quos nonnulli Scriptores pro seminibus mineralium habuerunt, ostendeturque maximam partem illos nihil esse aliud, nisi aquam minerali materia valde imprægnatam. (3) *Relationes circa statum mineralium & metallorum in regionibus peregrinis*, præsertim illorum, quæ in Anglia non reperiuntur. (4) *Observationes circa succinum Anglicanum & Borussiaicum*, cum discursu demonstrante succinum non esse gummosam aut resinofam substantiam, ex arboribus calore Solis educatam & concretam in aqua maris aut fluminum, sed esse fossile naturale, & ab aquis tantum detegi, dum abluunt & a littoribus decerpunt partes illius strati, cui infixum jacet, ut in aliis quoque mineralibus usu venire solet. *Parte quinta*

C.

perfe-

rum, cui admixta, directe subsedisse, & cum diversa hæc fuerit in diversis regionibus, ipsæque particule metallicæ uno in loco copiosiores quam in alio, hinc factum, ut metalla & mineralia eadem nunc in hoc nunc alio strato reperiuntur, & quædam jam terræ partes sint metallis & mineralibus gravidæ, quædam steriles. (4) Quæcunque jam mineralia & metalla reperiuntur in perpendicularibus intervallis stratorum, olim in ipsis stratis jacuisse. (5) Aquam ex abyssu ascendentem versus terræ superficiem, & stratorum poros pervadentem, decerpere particulas stratorum metallicas, secumque abripere & deferre ad intervalla perpendicularia, ibique relinquere aquam etiam pluviam, dum exteriora permeat strata, idem efficere. (6) Hoc modo omnem materiam metallicam, quæ jam in intervallis perpendicularibus reperitur, eo delatam fuisse, sive rudis & indigesta sit, sive regularem figuram habeat. (7) Nihil extraordinarii occurrere in productione & formatione metallorum illorum & mineralium, neque in subsidium vocandam virtutem plasticam; sed omnia phenomena ex configuratione particularum minimarum ex quibus consistunt, & motione aquæ has particulas congregantem, explicari posse, ad eum fere modum, quo crystallisationes corporum in suis menstrem declarari solent. (8) Stratorum, quæ copiose sunt particulis metallicis repleta pori cum sint strictiores difficulter illos pervadi a vaporibus abyssi, atque hinc eorum intervalla perpendicularia parcius repleri metallis & mineralibus, secus ac fit in stratis laxioris texture. (9) Mineralia & metalla in perpendicularibus intervallis stratorum hærentia tamdiu crescere, donec sint repleta, vel promptuarium mineralium & metallicarum particularum in stratis continuis plane sit exhaustum; neque tamen hodie hoc incrementum, post tot seculorum decursum, admodum esse sensibile. (10) Materiam mineralem & metallicam, quæ in ipsis stratis jacet, nunc non crescere, sed a tempore diluvii potius diminutam; contingere etiam quandoque translationem materiæ hujus ab una parte strati in aliam. (11) Bitumen cujus massæ quandoque in fontibus reperiuntur, aut quod olei forma superficiem aquæ innatat, nec non sal quo salinæ, & reliqua mineralia, quibus acidulæ aut fontes medicati abundant, originaliter locata fuisse in stratis lapidum, lithanthracum, terræ &c. & hinc ad fontes ope vaporum educta, (12) Quando aqua fluminum aut

aut fontium erumpit ex aperturis suis, cum majori quam ordinaria agitatione & rapiditate, secum vehere partes stratorum per quæ movetur, easque motu immutato denuo deponere, adeoque hinc pètrèfacti-ones vulgo sic dictas esse derivandas. (14) Cum calor exterior auctus est, non tantum aqueas particulas, sed terreas quoque & minerales in aerem atrolli; idem contingere in eruclatione montium ignivomorum, eruptione thermarum, terræ motibus: imo exiguo satis calore, qualis ab animalibus procedit, nitrum in stabulis, præsertim in quibus sterçus congestum, elevari, Solis autem intensiorem æstum vel maxime excitare halitus minerales. Hos in aerem evehctos causam, esse meteororum igneorum, ab animalibus autem cum aere haustos procreare febres pestilenciales morbosque alios, præsertim si sint ar- seniales, stagnentque circa terræ superficiem in nebulis. Sequen- tur hanc quartam partem *tractatus* varii ad explicationem & con- firmationem quorundam ejus locorum facientes, v. g. (1) *Regula & directiones pro detegendis mineralibus & metallis* in terra latentibus, cum disquisitione, cur illa superficiem terræ quandoque adeo vicina- jaceant, nec in generali illa subsidientia locum magis profundum pe- tierint. (2) *Examen communis doctrina de generatione metallorum & mineralium*, speciatim illius, quam Chymici fovent, cum appen- dice de *metallorum transmutatione*, in qua imposturæ Chrysopeeta- rum deteguntur, evinceturque artis quam profitentur impossibilitas facillimis simplicissimisque rationibus physicis, probabitur quoque non dari talem naturalem gradationem & conversionem unius me- talli aut mineralis in aliud, qualem nonnulli sixerunt. Agetur por- ro de *mineralibus succis* in terra, quos nonnulli Scriptores pro semi- nibus mineralium habuerunt, ostendeturque, maximam partem illos nihil esse aliud, nisi aquam minerali materia valde imprægnatam. (3) *Relationes circa statum mineralium & metallorum in regionibus pere- grinis*, præsertim illorum, quæ in Anglia non reperiuntur. (4) *Observa- tiones circa succinum* Anglicanum & Borussicum, cum discursu demon- strante succinum non esse gummofam aut resinofam substantiam,, ex arboribus calore Soliseductam & concretam in aqua maris aut fluminum, sed esse fossile naturale, & ab aquis tantum detegi, dum- ablunt & a littoribus decerpunt partes illius strati, cui infixum ja- cet, ut in aliis quoque mineralibus usu venire solet. *Parte quinta*

C.

perfe-

persequetur Cl. Auctor alterationes, quæ terraque o globo acciderunt inde usque a diluyii tempore. Rejctis autem illis, quæ miram terra-queo globo varietatem inducentes nonnulli finxerunt, planum faciet, exiguas illas admodum esse, neque ad destructionem globi terræque aut generis humani, sed ejus potius bonum comparatas. Reducentur autem ad sequentia capita. (1) Exterior terræ stratum in perpetuo fluxu esse & mutatione, dum ex eodem animalia & vegetabilia formantur, & in idem redeunt corrupta. (2) Rupes, montes aliasque terræ elevationes, inprimis illas, quæ fodiuntur aut arantur, continue decrescere & humiliores fieri, dum partes earum superficiales ab aqua pluvia in plana vallesque devolvuntur. (3) Has tamen non sensibikiter depressiorum locorum augere altitudines, cum partim in aerem eleventur, partim in flumina ipsumque mare deferantur, partim in hiatis rupium aut circa eorum radices deponantur. (4) Dissolutione & deflutione arenæ detegi corpora marina in montibus sepulta. (5) Eadem externis injuriis exposita corrumpi & frangi, lapidesque cavitatibus eorum ranquam modulis inclusos venire in conspectum. (6) Lapidem hocce testis spoliatos, iisdemque injuriis obnoxios, sensim quoque atteri & corrumpi. Eodem in loco ostendetur, omnes has mutationes cum reliquis, quæ a terræ motibus, eruptionibus ignivomorum montium, &c. oriuntur, necessarias & excellentes adferre utilitates. *In sexta parte* Cl. Auctor retro respiciens, statum terræ antediluvianæ contemplantur, confirmaturus (1) Faciem terræ antediluvianæ non fuisse lævem, uniformemque, sed inæqualem, & in montes, valles, plana, nec non mare, lacus & flumina distinctam. (2) Quantitatem aquæ in superficie globi fuisse eandem fuisse, oceanum ejusdem magnitudinis & terras interfluentem. (3) Aquam maris salfam fuisse, perinde ut nunc est, agitatamque fluxu & refluxu, procellis, aliisque commotionibus. (4) Mare abundasse omnibus piscium generibus, tam cartilagineorum & squamosorum, quam testaceorum & crustaceorum; lacus quoque & fluvios repletos fuisse piscibus fluviatilibus & lacustribus. (5) Terram consistam fuisse uberrima herbarum, fruticum, arborumque copia, instructamque undique maximo animalium, quadrupedum, insectorum, avium &c. numero. (6) Animales & vegetabiles productiones terræ antediluvianæ nullo modo discrepasse a presentibus. Exstitisse tunc eadem animalium & vegetabilium genera, eadem-

eisdemque subordinatas species. Fuisse quoque ejusdem stature & molis, ejusdemque figuræ, earundenque partes ejusdem texture, compositionis & coloris, cum jam existentibus. (7) Tam metalla quam mineralia fuisse in terra antediluviana (8) Terraqueum globum eundem habuisse situm & positionem respectu Solis, atque nunc habet, ejusque axem eodem modo fuisse inclinatum, easdemque quoque, obtinuisse vicissitudines caloris & frigoris, humiditatis & siccitatis, nec non anni tempestatum, quales nunc locum habent. Sed hæc prolixius commemorare nobis non licet, cum jam brevitatis limites nobis constitutos transiisse videri possimus.

סכת תענית

ID EST:

CODEX TALMUDICUS DE JEJUNIO, EX HEBRÆO

sermone in Latinum versus, Commentariumque illustratus

a DANIELE LUNDIO, Sueco.

Trajecti ad Rhenum, apud Franciscum Halma, 1694. 8. Plag. dim. 9.

Clarissimus Lundius bene de literarum Ebræarum studio mereri voluit, doctam versionem Codicis Talmudici de jejunio adornando, eandemque selectis observationibus illustrando. Ne specimen desit, nonnulla delibabimus. De Præcentoribus observat, non uno eos in Talmude designari nomine. Quatuor tamen quæ illis tribuuntur, maxime illustria esse atque frequentia. Interdum enim, qui Præcentoris munere fungitur, שליח צבור vocatur, nonnunquam חזן הכנסת dicitur, quandoque שמע על פודס audit, sæpius quoque התיבה לפניו appellatur. Hæc nomina re ipsa a se non adeo differre autumat, ut non unum pro altero usurpetur. Vim singulorum tamen edisserit. Legatum Synagogæ sive שליח צבור eum esse docet, qui totum negotium religiosum in Synagoga peragit. Amplum hunc esse honoris titulum addit, adeo ut de Pontifice summo etiam usurpetur, quod esset instar Legati inter Deum populumque. Vocari præterea huncce Præcentorem missum monet, quod nunquam antea preces potuerit inchoare, quam a Præside Synagogæ de eo mandatum accepisset peculiare. Mimister vero Synagogæ, qui curam gerit ornamentorum arcæ, & totius templi חזן הכנסת nuncupa-

Annot. ad.
Cap. I. p. 4.

cupatur. Uti vero a videndo & inspiciendo nomen habet, ita hoc ei datum fuit negotii, ut diligenter curaret, ne res Synagogæ detrimenti quid caperent. Latius tamen, observante Nostro, idem nomen זמן patet, & quandoque de eo usurpatur, qui in iudicium vocandos citabat, imò etiam de eo, qui plagas infligebat reo a Synedrio damnato, Id Maimonidis testimonio comprobatur. Olim vero inter Legatum Ecclesiæ & Ministrum Synagogæ discrimen aliquod intercessisse, ex Raschio docet: quale tamen istud fuerit, non explicat. Quæ vero nominis שמע על פורס sit ratio, non omnes forte intelligunt. Noster hac de re ita sentit: si quando evenerit, inquit, ut post benedictiones dictas, aliqui sero veniant, tunc ex cœtu is, qui recitandi munus in se susceperit, ac recitatis formulis precationum קדיש & ברכו in Synagoga ulterius pertexerit ad consuetam formulam וצר אור וכו vocatur שמע על פורס , ideo quod separat quasi sectionem שמע a reliquis benedictionibus. Non satis itaque muneri hujus rationem ei asscetus videtur Robertus Sheringhamius, dum his vocibus eum designati autumat: qui exponeret super *lectionem Schemab*. Denique per עובר לפני התיבה eum innui contendit, qui XVIII benedictiones עמרה dictas una cum קדישה recitat. Jarchium quidem existimare, quod non alius quam Legatus Ecclesiæ hac voce denotetur. Interim non dissimulat, hodiernos Judæos inter quatuor hæcce nomina nullum plane agnoscere discrimen, sed vocem זמן הכנסת ad omnia hæcce munera extendere, vel quod hodie usitatius, vocem שמע pro eo usurpare. De afflictionibus Judæorum in jejuniis illorum receptis, abstinentia scilicet a cibo potuque, lotionis, unctionis, inductione calcei, & concubitu cum uxore, itidem nonnulla differit. Nimirum abstinentiam a cibo potuque Divinitus Judæis fuisse injunctam, Divinarum litterarum oraculis comprobatur. Ast lotionis & unctionis intermissionem a Magistris Ebræorum fuisse introductam: licet & ejus exemplum in Davide jam 2. Sam. XII. 10. occurrat. Discalceationis præceptum traditionibus suam quidem debere originem, sed inde etiam certa ratione mitigatum, temperatumque fuisse. Calceus enim ex corio induere nefas fuisse, neutiquam autem soccos ex panno confectos. Ex eodem fonte manasse etiam interdictionem cohabitationis uxoris cum marito, cujus ea fuerit conditio, ut ne uno quidem cum uxore lecto uti ma-

rito

p. 10.

rito licuerit. De cornuum atque tubarum in jejniis usu ita exponit, ut hisce in civitate, illis autem extra civitatem locum fuisse demonstrat; hinc aliis, quæ ad usum horum instrumentorum pertinent, interspersis, tandem subnectit, sonum huncce homines excitasse, ut a peccatis per poenitentiam mentem purgarent, idque & Maimonidis quodam documento comprobatur, qui a novi anni initio, quo cornua inflabantur, usque ad festum expiationis, morem fuisse perhibet, ad poenitentiam, sese accingere.

Cum poenitentia jejniisque erimina sua expiarent Judæi, solebant, ut Lundius tradit, arcam in qua volumen legis reconditum, servabatur, proferte in plateam, ut vel hac ratione iratum Numen ad misericordiam flecterent. Id vero dum fiebat, tantus omnium erat *moror*, ut nec a lachrymis sibi temperarent. Cinerem quoque volumini legis impositum fuisse, ex Maimonide Noster demonstrat. R. Joseph Karo quidem fatetur se nescire, unde hoc Maimonides didicerit; in Gemara enim hæc de re altum esse silentium. Penitius ergo in hanc rem inquirenti Auctori sese obtulit R. Ascher in *Avnei Palsissa* sua Talmudica longe aliter textum Talmudicum referens, ac hodie in nostris exemplis legitur. Unde ex diversa lectione nondum hunc ortum concludit, qui ceteroquin non facile a quoquam solvi possit. Cinerem arcæ capitibusque olim impositum porro ex Talmude docet, ut ligationem Isaaci Numini in memoriam revocarent. Debebat vero cinis, ut itidem ex Gemara didicit, in loco phylacteriorum poni, hoc est, ut conjicit, in ea capitis parte, quæ Medicorum filiis scissura cranii dicitur. Nec istud hic prætermittit, quod Judæis in more positum fuerit, cum jejunarent, finitibus in Synagoga sacris ad sepulchra adire, ut communis & severissimæ legis, qua omnes jubentur mori, recordarentur. Quin & hodiernum Judæos in quibusdam locis hunc frequerare morem, se accepisse addit. Verba autem quibus ad bonam frugem excitabantur Judæi, eleganter dicuntur: *בבשרי בברתי* verba prementia sive subigentia. Ita nimirum, inquit, verba ad poenitentiam excitantia comparata esse debet, ut animum subigant velut ac præmant. De volumine jejunii, ejus Mischna hic meminit, ita censet, ex perantiquis illud constituisse traditionibus, diesque significasse, qui Numinis miraculis beneficiisque singularibus in Judæos collatis sunt illustres. Conscriptum illud

p. 11.

Ad cap. II.

p. 14.

p. 15.

p. 16.

p. 27.

cupatur. Uti vero a videndo & inspiciendo nomen habet, ita hoc ei datum fuit negotii, ut diligenter curaret, ne res Synagogæ detrimenti quid caperent. Latius tamen, observante Nostro, idem nomen מן patet, & quandoque de eo usurpatur, qui in iudicium vocandos citabat, imò etiam de eo, qui plagas infligebat reo a Synedrio damnato, Id Maimonidis testimonio comprobatur. Olim vero inter Legatum Ecclesiæ & Ministrum Synagogæ discrimen aliquod intercessisse, ex Raschlio docet: quale tamen istud fuerit, non explicat. Quæ vero nominis שמע על פורס sit ratio, non omnes forte intelligunt. Noster hac de re ita sentit: si quando evenerit, inquit, ut post benedictiones dictas, aliqui sero veniant, tunc ex cœtu is, qui recitandi munus in se susceperit, ac recitatis formulis precationum קדיש ברכו in Synagoga ulterius perrexerit ad consuetam formulam וצו אור וכו שמע על פורס, ideo quod separat quasi sectionem שמע a reliquis benedictionibus. Non satis itaque muneris hujus rationem ei affecutus videtur Robertus Sheringhamius, dum his vocibus eum designati autumat: qui exponeret super *lectionem Schemab*. Denique per עובר לפני התיבה eum innui contendit, qui XVIII benedictiones עמרה קדישה recitat. Jarchium quidem existimare, quod non alius quam Legatus Ecclesiæ hac voce denotetur. Interim non dissimulat, hodiernos Judæos inter quatuor hæcce nomina nullum plane agnoscere discrimen, sed vocem הכנסת חזן ad omnia hæcce munera extendere, vel quod hodie usitatus, vocem שמע pro eo usurpare. De afflictionibus Judæorum in jejuniis illorum receptis, abstinentia scilicet a cibo potuque, lotionè, unctione, inductione calcei, & concubitu cum uxore, itidem nonnulla differit. Nimirum abstinentiam a cibo potuque Divinitus Judæis fuisse injunctam, Divinarum litterarum oraculis comprobatur. Ast lotionis & unctionis intermissionem a Magistris Ebræorum fuisse introductam: licet & ejus exemplum in Davide jam 2. Sam. XII. 10. occurrat. Discalceationis præceptum traditionibus suam quidem debere originem, sed inde etiam certa ratione mitigatum, temperatumque fuisse. Calceus enim ex corio induere nefas fuisse, neutiquam autem soccos ex panno confectos. Ex eodem fonte manasse etiam interdictionem cohabitationis uxoris cum marito, cujus ea fuerit conditio, ut ne uno quidem cum uxore lecto uti ma-

rito

p. 10.

rito licuerit. De cornuum atque tubarum in jejniis usu ita exponit, ut hisce in civitate, illis autem extra civitatem locum fuisse demonstrat; hinc aliis, quæ ad usum horum instrumentorum pertinent, interspersis, tandem subnectit, sonum huncce homines excitasse, ut a peccatis per poenitentiam mentem purgarent, idque & Maimonidis quodam documento comprobatur, quia novi anni initio, quo cornua inflabantur, usque ad festum expiationis, morem fuisse perhibet, ad poenitentiam, sese accingere.

p. 11.

Cum poenitentia jejniisque erimina sua expiarent Judæi, solebant, ut Lúndius tradit, arcam in qua volumen legis reconditum, servabatur, proferte in plateam, ut vel hac ratione iratum Numen ad misericordiam flecterent. Id vero dum fiebat, tantus omnium erat *morrór*, ut nec a lachrymis sibi temperarent. Cinerem quoque volumini legis impositum fuisse, ex Maimonide Noster demonstrat. R. Joseph Karo quidem fateetur se nescire, unde hoc Maimonides didicerit; in Gemara enim hæc de re altum esse silentium. Penitius ergo in hanc rem inquirenti Auctori sese obtulit R. Ascher in *AvnePa-lauio* sua Talmudica longe aliter textum Talmudicum referens, ac hodie in nostris exemplis legitur. Unde ex diversa lectione nondum hunc ortum concludit, qui ceteroquin non facile a quoquam solvi possit. Cinerem arcæ capitibusque olim impositum porro ex Talmude docet, ut ligationem Isaaci Numini in memoriam revocarent. Debebat vero cinis, ut itidem ex Gemara didicit, in loco phylacteriorum poni, hoc est, ut conjicit, in ea capitis parte, quæ Medicorum filiis scissura cranii dicitur. Nec istud hic prætermittit, quod Judæis in more positum fuerit, cum jejunarent, finit in Synagoga sacris ad sepulchra adire, ut communis & severissimæ legis, qua omnes jubentur mori, recordarentur. Quin & hodiernum Judæos in quibusdam locis hunc frequentare morem, se accepisse addit. Verba autem quibus ad bonam frugem excitabantur Judæi, eleganter dicuntur: *כבשתי ברכתי* verba prementia sive subigentia. Ita nimirum, inquit, verba ad poenitentiam excitantia comparata esse decet, ut animus subigant velut ac præmant. De volumine jejunii, ejus Mischna hic meminit, ita censet, ex perantiquis illud constituisse traditionibus, diesque significasse, qui Numinis miraculis beneficiisque singularibus in Judæos collatis sunt illustres. Conscriptum, illud

Ad cap. II.

p. 14.

p. 15.

p. 16.

p. 27.

illud fuisse lingua Aramæa, ex fragmentis colligit: Auctores autem ejus cum חכמים sapientes appellentur, certior inde redditur, ante templum secundum illud non fuisse confectum. De noviluniis, festo initiationis, sortiumque, & nono die mensis Abh Judæis funesto strigim etiam quædam delibat.

Cap. III. & IV. p. 35. 36. De vocibus חרשין וחרשין, itemque locustis & bruchis, ita differit, ut de prima observet, Bartenorientem commentarium per eam ventum intelligere, qui segetes ita corrumpat, ut semine sive granis spolientur. Alteram rubiginem vertere solent. Raskius tamen, observante Auctore, morbi speciem ea indigitari putat, sed Bartenorientis rubiginem intelligit, qua segetes flavescences reddantur. Locustas autem Judæis adeo execrabiles visas fuisse ex Gemara docet, ut si tot solum conspectæ sint, quot inter se junctæ avis magnitudinem æquarent, jejunium indictum & cornua inflata fuerint. Hymni magni dum injicit mentionem, duplicem apud Ebræos fuisse monet. Unum quidem varios Psalmos Davidicos complexum, in mensis cujusque principio, festo dedicationis, & tribus festis majoribus, recitatum fuisse. Alterum vero, qui in præfati codice Talmudico memoratur, peculiari ratione hymni magni titulo insigniri, nec aliud quid quam trigésimum sextum supra centésimum Psalmum hoc nomine indigitari. Sed hæc hinc decerpisse sufficiat: namque quæ de manuum sublatione in benedictionibus p. 46; de stationibus Issaclarum p. 48; de lignorum oblationibus p. 54. differit, & quæ id genus alia sunt, prætermittere instituti nostri ratio nos jubet,

p. 45-

*OECONOMIA CORPORIS ANIMALIS, AUCTORE
GUILIELMO ROCKBURN.*

Londini apud Hug. Newman, 1695. in 8. pl. 10.

Tanta olim de Fermentis, quorum beneficio functiones corporis nostri peragi voluerunt, commenti sunt Veteres, invento tam suavi ac felici, ut plurimi ex Neotericis eidem subscribere non dubitaverint hodiernæ etiam die. Vanum vero omne confictumque esse, quicquid de iis traditur, ut ostenderet Auctor clarissimus, appulit animum ad scribendam hanc Oeconomiam Animalem Corporis, in Germania etiam non ita pridem Augustæ Vindelicorum recusam, qua

qua omnes functiones, quae in corpore nostro observantur, sine fermentis, modo plane naturali perfici, declarare omnibus allaborat viribus. Exorditur vero ab alimentorum assumptione, quam maxime necessariam iudicat, quod notabilis quotidie ex corpore nostro particularum fiat secessus. Alimenta igitur a dentibus conqualata, & cum saliva intime subacta, quamprimum ventriculi cavum subintrarint, hujus fibras carneas sese contrahere, interiorumque superficiem arctius assumpta complecti, motuque leni eadem, a saliva bene dissoluta, discontinuare suspicatur. Maximum vero ponderis ponit in saliva, a cujus commiscela coctionem absolvi debitam, alibi deficit a genio suo, quocumque id fiat modo, laedi chylificationem non dubitat. Intestina porro ex alimentis natum chylum crassiorem ad anum usque protrudere, tenuiorem vero in vasorum lacteorum orificia cogere censet, absque ulla bilis succique pancreatici, quam somnare aliis placuit, lucta atque effervescencia; cum nihil nisi viscidiorum chylum discerpant & tenuiorem reddant. Hunc motu ordinario in venam claviam infusum cum refluxo sanguine in cor devolvi, sanguinique intimius admisceri, nullum ipsi est dubium. Ad quam hujus cum sanguine permixtionem motu locali atque cuneis, qui chyli partes dirimere valeant, opus esse censet. Quapropter contractioni cordis aliarumque partium, qualiquores moveantur & agitentur in se ipsos, multum, imo totum tribuit, rejectis aliorum de fermentatione figmentis. Hoc humore sanguineo, qui in arteriis venisque continetur, nos nutriri ostendit, circulationisque hinc infert necessitatem; motum tamen illius non a se ipso, nec rarefactione, nec a fermentatione aut ebullitione, nec ab attractione, sed ab impulsu a corde, quod impetum suum spiritibus debet animalibus, deducit. Calorem sanguinis a motu quidem procreari, pendere tamen ab attritione partium calorificarum declarat. Pulsus a sanguine majoris molis, digitos nostros repellente derivat, de ejusque indicio fallaci plura disserit; habita tamen temperamentorum ratione, cuique temperamento proprium certumque, scilicet biliosis magnum, melancholicis rarum, pituitosis parvum & depressum assignans. Sanguinem porro in suo contemplatur circulo, ejusque mutationes ordine explicat. Ille enim cum ad renes devenit, urinam, reliquis hactenus sanguineae partibus involutam, manifestat. Hujus

p. 12.

p. 19.

p. 20.

p. 25.

p. 40.

p. 45.

p. 57.

- statum investigans Auctor naturalem, ex aqua communi, sale & terra insipida sive tartaro constare persuasum habet, ex quorum varia commixtione sedimenta, suspensiones atque nubeculas in urina fieri existimat. Ratione temperamentorum variare hanc, nihilque certi ex inspectione hujus haberi posse opinatur. Sequens denique problema solvere allaborat : qui fiat, quod potatores quidam liquidum æque fere celeriter ac biberint, excernant? Sanguinis motum & fluxilitatem debitam ad urinæ in renibus secretionem supponens, in potatores ex ventriculo a potu repleto aortam vasaque vicinâ comprimi ostendit, quare sanguis in motu impeditus majorem tenuioris partis suæ copiam dimittere, inhibitaque simul transpiratio molem augere & cumulare debeat. Progreditur ad secretionem sanguinis, qui ad testes appellens liquorem dat seminalem. Hujus spirituosas partes tunicas ovuli foeminei, in quo omnia existisse compendiose putat, penetrare, liquorésque in eo contentos agitare ac rarefacere credit. Iter porro sanguinis ad lienem profectitur, hujusque visceris usum rimatur. Comminuere sanguinem, pulmonumque vices præstare illud in non natis, h. e. sanguinem chylo intime miscere; hincque absque periculo in natis, qui pulmonibus utuntur, excindi posse autumat. Secretiones tandem omnes fieri censet, quod partes corporis ea tantum admittant, quæ respectu magnitudinis figuræque maximam cum earum porulis & meatibus agnoscunt analogiam, exclusis cæteris, quibus nihil cum his est proportionis. Ita sanguinem per arterias carotides & vertebrales sensim ad cerebrum appellentem, porulis glandularum hujus subtiliorem sui relinquere partem credit, quæ arteriarum dilatatione in origines nervorum prematur, tandemque in omnes corporis partes dimittatur. Hanc vocat succum nervosum, quem existere & materialem esse experimento, quod ligatura in nervo facta ab influxu intercipiatur, comprobatur. Hunc succum per totum systema nervosum fluentem, musculos inflare, qui cum antagonists suis, qui sunt quasi eorum antipondia, simul inflati, in æquilibrio manent, donec bilanx vertatur, sibi persuadet. Quiescentibus tamen omnibus cor moveri debere, quod antagonista careat, ex apoplecticorum constitutione confirmat. Demonstratis, quæ sanguini circulanti obvenire soleant, transpirationem paucis attingit. Poros corpori nostro non denegat, aerem
- p. 67.
- p. 71.
- p. 82.
- p. 85.
- p. 99.
- p. 110.

aërem vero per eos corpus nostrum ingredi posse pernegat, quod particulae quaedam continuo ac vivo motu ad exteriora propellantur, quae aërem externum protrudere longius valeant. Explicat inde phaenomenon, quod melancholici tristesque graviores in bilance inveniuntur, quam si laeti fuerint; rationem ponens in aëre externo, qui corpora, in quibus sanguis non adeo velociter circulatur, graviora reddit. Ad respirationem hinc transitum faciens, illius causam dicit musculos, cum aer & pulmones passive se habere videantur. Eandem necessariam deprædicat; interim non admittit, aerem ejusque particulas sulphureas sive nitrosas sanguini in pulmonibus admisceri, quod pulmo extracto in aëria pneumatica aëre externo dirumpatur. In eam tamen descendit sententiam, quod aer mediocri consistentiae particulas sanguinis chylique dirimere possit: ubi plura de nulla foetus in utero respiratione tradit. Evacuationibus naturalibus accenset etiam Auctor coronidis loco fluxum menstruorum, foeminis solennem & proprium. A repletionem sanguinis illum fieri, nullum quidem ipsi dubium est; in causam vero repletionis inquirat. Sanguine igitur perpetuo fluente, non tantum e fluidis, sed etiam ex carnibus, nervis, membranis, tendinibus, ossibusque particulas dissolvi, pro comperto habet. Particulas has cum sanguine in vasorum interstitia impingentes repelli, hincque pro majori minorive quantitate sanguinem augere & promovere ejus motum dicit, adeo ut canales tensiles distendat, & si sint tenuiores, rumpat, hæmorrhagiamque procreet. Cuicumque igitur structura narium uterique nota est, per horum vasa sanguini facile exitum præberi fatebitur. Hinc provectoris ætatis puella hoc laborare malo tantum videtur Auctori nostro, quod durioribus factis vasis, major appulsus sanguinis ad arterias tenuiores tum temporis deprehendatur. Ideo incerta menstruorum quoque esse initia evincit; nulla vero observari temporis decursu, ex rigidis factis vasis esse judicat. Quod servent periodum, fortuitum ipso iudice est; quibus enim temperamentum vivendique ratio diem constituerunt certum, eundem, cum idem vivendi modus servetur, necesse est ut retineant. Concludit denique, lactis secretionem esse ex chylo, & a vasis lacteis in mammas deferri, vasis lymphaticis glandulosaque mammarum structura lympham secretentibus. Ex hac sanguinis diminutione

p. 118.

p. 117.

p. 136.

D

defi-

deficere menstrua non ambigit, interim coitu ad uterum denuo regredi, mammasque suo spoliare opimo Nectare, teste experientia confirmat.

ANGELI RODULPHINI ALLEGATIONES, IN QUIBUS FERÈ omnes arduæ Fideicommissorum Quæstiones tractantur & resolvuntur. Opus Posthumum.

Bononiæ, typis Petri-Mariæ de Montibus, 1693. fol. alph. 6. pl. 14.

ERuditi Advocati esse, lites quæ agitantur in foro, non modo instruere ac tueri, sed & de Jure quasi respondere, atque utriusque partis momenta, præmissa facti cujusque serie, trutinare atque evolvere, exemplo laudabili & imitando ostendit insignis apud Italos J.C. & Advocatus Urbis Romæ, dum viveret, celeberrimus, Angelus Rodolphinus, cujus Allegationes a Silvestro Bonfilio J. U. D. editas, quæ rem fideicommissariam in primis spectant, strictim recensebimus. Statim autem Allegatione II (nam 1. 10. 12. 14. 18. 19. 31. 32. 38. 41. 44. 69. 94. 112. 126, una cum aliis quibusdam ad diversas a fideicommissis doctrinas quæstionesque pertinent) adducitur testamentum aliquod Anconitanum, continens substitutiones una plures, & prohibitionem alienationis, cum clausula, *si substitutus sine filiis decesserit*, ut tunc succederent filiæ, earumque lineis extinctis Hospitale B. Mariæ. Cum autem substitutus decessisset relictis duobus filiis, quærebatur, an filius ultimo loco defunctus (Vincentius) potuerit testari de bonis testatoris, an potius purificatum sit fideicommissum ad favorem eorum, qui a testatore in casum deficientium masculorum vocabantur? Respondit Noster, purificatum esse, ut evitetur incompatibilitas: quia si gravatus est Vincentius, impossibile est, vocatos ultimo loco admitti solum sub ea conditione, quæ supponat non existentiam Vincentii. Gravatum autem fuisse citra dubium, quia prohibitio injuncta sit non solis certis personis, sed omnibus successoribus, verbis prægnantibus, adeoque realis illa sit potius quam personalis. Prohibitionem autem realem inducere fideicommissum a quibuscunque possessoribus. Allegatione *tertia* statuit, gravatum non censei, neque omnino possidere titulo fideicommissi eum, qui a testatore non sit nominatus, sed fortuito successerit ante natis, puta quod
in

in casu mortis Thomæ sine filiis substituti sint fratres, absque mentione heredum. Et quanquam subjunxerit testator, quod si fratres & eorum heredes non observassent ejus voluntatem, tunc prædium fore sanctissimæ Virginis Lauretanæ; non tamen continere gravamen heredum, quia non verificata prius sit substitutio ad eorum favorem. Heredes autem, qui non succedunt ut substituti, non intelligi gravatos; & prohibitionem factam heredi comprehendere heredem heredis, quando hic succedit uti representans primum heredem defunctum. Gravamina enim non esse multiplicanda, quamdiu verba operari possunt in aliquo casu. *Quarta* decernit, cum testator heredi instituto substituisset proximiores in gradu ex linea masculina in perpetuum, si heres sine filiis decesserit, expirasse fideicommissum, si heres defunctus sit cum filiis, & fuisse purificatum ad favorem eorum, uti in conditione positorum sub nomine filiorum, quod includat nepotes & descendentes. Positos autem in conditione distinguendos esse a substitutis, ad evitandam perplexitatem, ne alioqui positi in conditione, qui excludunt substitutos, excludant se ipsos. Deficere etiam adjunctionem tractus successivi. Quanquam enim is fuerit appositus in substitutione proximiorum, tamen inde non inferri ad constitutos in conditione, ob diversitatem personarum & rationis. Neque contemplationem agnationis habitam in proximioribus substitutis, extendendam esse ad filios ut exendatur gravamen; quia sæpe nolint testatores gravare filios & descendentes, sed solum inter eos reservare jus succedendi ab intestato, & nihilominus gravent alios agnatos *transversales*. Et quanquam testator injunxerit heredibus onus perpetuum certæ elemosynæ, verba tamen pati restrictionem ad tempus durantis fidei commissi, neque inde inferri ad perpetuum fideicommissum universale. Alioqui frustra testator adjecisset conditionem, *si sine filiis*: filios ergo voluisse relinquere in libertate, ut evitetur superfluitas. Satis enim alioquin fuisset vocare proximiores in perpetuum, sub quibus comprehendantur filii & descendentes. Quæ paulo uberius illustrantur Allegatione quinta. *Sexta* proponit, cum dixisset testator, substituo filiis meis, sine filiis decedentibus, cippum domus in gradu proximiorum, nullum adesse fideicommissum, ad excludendum pronepotem ex uno, in favorem superstitum nepotum ex altero filio. Nam sub nomine proximiorum absque repugnantia

gnantia non potuisse intelligi nepotes, quos mortuos supposuerit testator. Et repugnantiam hanc non cessare, si pluralitas (*omnibus decedentibus*) resolvatur in singularitates (*aliquo decedente, nempe filio testatoris Andrea.*) Superesse enim personam (pronopotem ex filia, Gerhardum) quæ juxta testatoris mentem excludat substitutum, & impediatur hanc resolutionem in singularitates. Matrem enim illius fuisse honoratam, uti vocatam ex positione in conditione ex conjecturis. Atque has superabundare, propter reciprocam substitutionem inter primos institutos, & vocationem nepotum ad portionem patris, ac repetitam positionem in conditione, atque ob qualitatem legitimitatis, & ex digressu ad plures gradus substitutionis, præsertim in descendentes, in quibus leviores sufficiant. Matre igitur Gerhardi vocata appellatione filiorum, neque considerata conservatione agnationis per simplicem cippi (i. e. proximorum de domo) vocationem, Gerhardum patri suo, Andreae nepoti testatoris, succedere ab intestato, exclusis patris. *Septima*, cum substituisset testator suos ex fratre nepotes & eorum filios reciproce, in stirpes & non in capita, iisque omnibus decedentibus absque filiis legitimis, potius substitueret magis attinentes, sive cippum domus, dixit Noster fratrem patruelis testatoris excludere filios aliorum fratrum patruelium testatoris; quia sit proximior in gradu, considerata etiam proximitate tam respectu gravantis, quam respectu gravati. Nec posse obtendi representationem: cum non agatur de fideicommissio ordinato ab ascendente, neque a patre, avunculo vel matertera. Testatorem etiam non intendisse representationem ex verbis, *in stirpes & non in capita*, appositis quippe non inter stirpes diversas, sed solum inter patrem & filios, in hoc, ut filii non concurrant cum patre in hereditate transversalis, sicut alioquin concurrerent, sed ordine successivo admittantur. Majorem difficultatem insurgere circa sortem dictorum heredum. Dicit enim posse pro illius capacitate, rationem conservandæ agnationis hic non habitam, & feminas vocatas sub nomine filiorum in præcedenti parte testamenti, intelligi etiam vocatas in subsequente parte sub nomine cippi domus, ut vocationes inter se correspondeant. Præterea vocationem unius tantum gradus agnatorum non inducere præsumptionem conservationis agnationis. Quumque vocatio proximorum cippi domus intelligatur

tar de primo solum gradu, extingui fideicommissum, postquam ad proximiorum devenit. Nihilominus defendi posse exclusionem fororis. Unam enim substitutionem declarare aliam, & inter se correspondere, si foror prior expressim vocata fuisset in una. Hic autem præcedentem vocationem sub nomine filiorum destrui ex posteriori vocatione cippi domus, quæ illam restringat ad masculos. Neque etiam tantum tantum gradum sine tractu successivo hic vocatum esse; cum sola vocatio proximiorum de agnatione vel de cippo importet fideicommissum successivum & considerationem agnationis; ex hac autem tractus successivus implicite resultet. Hæc de forore; de fratre dictorum heredum, qui monachus sit, responder, monachum & monasterium fortius excludi quam foror. Rotam tamen non eandem semper tenuisse sententiam. *Obavam*, cum testator filiis suis substituisset superviventem ex eis, seu alterius filios, & decedentibus omnibus filiis, voluisset, ut hereditas rediret pro medietate ad cippum domus, & pro medietate cederet locis piis, gravatum censet Noster non modo nepotem testatoris ex primo filio Iohanne, sed & pronepotem, eique ademptam potestatem testandi, in favorem secundi filii testatoris, Domini: & esse hic reciprocam tacitam substitutionem inter omnes descendentes testatoris, adjecto præterea, *ut bona conserventur in agnatione*; quæ verba restringi non possint ad duos primos filios institutos; quodque voluerit fideicommissum *repetitum esse in perpetuum*, quæ verba tractum successivum denotent. Nec requiri, ut tractus hic successivus exprimat in ipsa substitutione, sed satis esse, si desumatur ex aliis etiam partibus testamenti. Et hanc substitutionem, qua tertium requisitum, utique factam esse ultimo morientis, quæ fuerit facta *decedentibus omnibus*. Stante igitur hac reciproca tacita substitutione, pluralitatem non resolvit in singularitatem, pro medietate scilicet solius cippi domus, sed & pro altera medietate ad favorem piorum locorum. Subjungitur his recte casus in eodem genere diversus *Allegatione nona*. Cum enim testator duobus filiis substituisset superviventem, vel ejus filios masculos, & si aliquis dictorum filiorum suorum & heredum decesserit, relictis filiabus foraminis, ut dictæ filia dotentur; & si ex dictis filiis suis & heredibus remanserint aliqua filia post eorum mortem, nullo masculo supervivente, ut tunc dictæ filia succedant in bonis; & si ambo dictorum su-

orum filiorum decesserint nullis relictis filiis masculis, neque foeminis, tunc substituisset Luchinam & Christophoram &c. gravatos arbitratur filios quidem testatoris erga nepotes, & proprios filios masculos, non autem ipsos nepotes testatoris inter se. Mortuo igitur primo filio testatoris, recte successisse ei per fideicommissum duos illius filios, Johannem & Barnabeum. Johannem autem & Barnabeum, non esse reciproce inter se gravatos: sed mortuo Johanne, valere illius testamentum de bonis fideicommissariis. Nullum hic esse reciproctum tacitum fideicommissum, ob defectum requisiti tertii. Foeminas enim non fuisse substitutas ultimo morienti, sed filiis testatoris, atque adeo gravamen restringi ad ipsos primos heredes institutos, neque referri ad nepotes in conditione positos. Loqui enim testatorem de tempore mortis heredum, ibi, *post eorum mortem*, non autem indeterminate. Ex vocatione igitur activa Johannis & Barnabei non inferri ad passivam, quasi reciproce inter se sint gravati. Onus equidem elemosynæ, substitutioni adjectum, posse declarare perpetuitatem fidei commissi, concurrentibus aliis verbis collectivis plurium personarum vocatarum & graduum; adimpleri tamen posse etiam a successoribus extraneis, etiamsi ipsi onere fideicommissi gravati haud sint. *Undecima* hæc est. Substituerat testator nepotibus ex fratre heredibus universalibus filios eorum & descendentes masculos infinitum: deficiente autem linea masculina dictorum nepotum suorum, substituerat filios Antonii in quatuor prædiis, tanquam fidei commissio particulari. Cum igitur defecisset linea masculina nepotum, respondet Rodolphinus, fideicommissum quatuor prædiorum deberi Argentinx, filix Antonii. Si enim testator voluisset se restringere ad masculos, non omisisset expressionem masculorum in ultima parte orationis. Non igitur censi repetitam qualitatem masculinitatis, quia non agitur de vocatione filiorum earundem personarum, quarum masculi prius fuerant vocati, sed de filiis diversæ personæ. In diversis autem personis posse concurrere diversam testatoris affectionem: quasi voluerit dividere bona sua, gravando ultimum masculum non in tota hereditate, sed in solis quatuor prædiis, ad favorem Antonii ejusque filiorum & descendentium. Neque hic censi tacite consideratam conservationem agnationis, quia ex tacito non debeat inferri ad aliud tacitum, & ratio conservandi agnationem

tionem in descendencia heredis etiam expressa, non trahatur ad conservationem agnationis in descendencia substituti, etiam agnati. Et quandoquidem hæc doctrina per integrum Opus diffusa sparsim recurrit, juvat ire per aliquot Allegationes. Sic Allegatione XXII. n. 27. & XXIII. n. 9. asserit, comprehendi foeminas sub nomine *familia & agnationis*, in subsidium, cessantibus masculis, etsi testator diserte dixerit, bona debere perpetuo remanere in familia & agnatione sua & illorum heredum; quia exclusio foeminarum intelligatur in casu superextantium masculorum, qui solam habeant prælationem. Contra Allegatione XLV & XLVI affertur casus, ubi testator substituens Petro filio suo foeminas filias & Petri descendentes, deficientibus masculis, intelligitur exclusisse masculos ex foeminis, ita ut nomen *lineæ foeminæ* restringatur ad sexum. Foeminis enim, agnatis deficientibus, substituerat iterum alios agnatos ex alio filio prædefuncto nepotes, & eorum descendentes masculos. Quod si, ait Noster, testator sub nomine *descendentium* voluisset vocare masculos etiam ex foeminis, non vocasset filias foeminas & descendentes Petri, sed filias foeminas, & *earum descendentes*, vel post vocatas filias foeminas & descendentes Petri, adjecisset, & *earum descendentes*: quemadmodum id sciverit exprimere de descendentibus masculorum in pluribus partibus testamenti. Solas igitur foeminas vocatas habere hic qualitatem agnaticam, non & masculos ex eis, sed transire fideicommissum ad alios agnatos. Vocari enim hic masculos ex masculis, cum repetitione qualitatis masculinitatis, non ob solam prædilectionem *sexus*, sed cum implicita exclusione masculorum ex foeminis, & foeminas ipsas gravari fideicommissio successivo, ad favorem aliorum agnatorum. Porro Allegatione LX proponitur fideicommissum Mediolanense in causa Nobilium de Vicedominis, de quibus observat Noster, Nobiles istos solere prospicere agnationi. Testator instituerat heredes Matthæum & Johannem filios suos, & post eos, eorum filios, & descendentes masculos in infinitum, & in eorum defectum substituerat quatuor descendentes ex Francisco, si tunc vixerint, & si non vixerint, *eorum descendentes* & filios masculos, usque in infinitum. Placuit Auctori adhærere opinioni affirmanti, quod etiam hoc casu excludantur descendentes ex foemina. Stante scilicet tractu successivo, & digressu ad plures gradus substitutionum active & pas-

sive

five usque in infinitum, juncta etiam expressione qualitatis masculinitatis filiorum & descendantium, (qui habeant copulative utramque qualitatem, quod sint masculi & filii masculi, quod ex Allegatione XCIII & CXI huc repetendum,) non solum in descendantibus testatoris, sed & in descendantibus transversalium: quæ omnia evincant, conservationem agnationis haberi pro expressa. Quanquam enim testator non prospexerit continuationi agnationis, in casu superviventis transversalium, eam tamen non intelligi voluisse in aliis casibus negligere, qui evenerunt vel evenire possunt. Aliud dicendum, si fideicommissum sit factum a foemina, vel vocatae sint foeminae, vel eorum descendentes, ubi agnatio non videatur considerata, & supponantur vocationes mere activæ, non passivæ & conditionales, in quibus fiat restrictio ad personas supra dispositive vocatas. Sed & si posita in conditione fuerit linea masculina & foeminina, fieri posse restrictionem ad solas foeminas, quia in illis verificari possit præcedens vocatio dispositiva. Iterum excutitur hæc controversia Allegatione LXXVIII. Dixerat testator, *volo bona conservari in ipsos institutos & substitutos &c. & eorum descendentes in infinitum.* Respondit Noster, descendantium nomine non comprehendere hic foeminam Camillam, filiam ultimi masculi Hieronymi, de familia testatoris; quia declaravit testator, nullam aliam foeminam esse admittendam, excepta Prisca, ejus filia, deficientibus masculis. Sed nec filios Camillæ vocatos videri, quia semper vocentur masculi per viam primogenituræ de primogenito in primogenitum; quod filiis Camillæ non competit. Deinde expressisse testatorem, descendentes ex Prisca debere deferre insignia suæ familiæ; in descendantibus autem ex linea Hieronymi id non expressisse; quod supponeret, solum vocasse illos, qui vere essent de ipsius familia, nec indigerent nova assumptione insignium, neque adeo descendentes ex foeminis. Quanquam enim & hi possint assumere insignia; tamen hoc onus non posse adimpleri, nisi ab iis, quibus expresse sit injunctum, neque fieri extensio de persona in personam. Addi his merebantur Allegationes XCIII, CX, CXI, CLXIII, CLXXIV, CLXXVII, & CLXIX, quarum singulæ huc collimant, nisi ex adductis jam satis pateret ingenium Auctoris, atque concinna brevitatis, quodque caput rei est, iudicium robustum & constans.

HISTO-

HISTOIRE DE BERRY.

Id est:

*HISTORIA PROVINCIÆ BITURICENSIS IN GALLIA, AU-
CTORE GASPARD THAUMAS de la THAUMASSIERE,
Equitæ & Parlamenti Bituricensis Advocato.*

Parisiis apud Jac. Morel, 1689. in fol. Alphab. 15. plag. 1.

DUdum est, quod optarunt Viri clarissimi, ut per totum orbem cultiorum gentium provinciarumque historiæ ab his potissimum ac singillatim traderentur, qui iis natales debent; siquidem ea re fieri posse arbitrantur, cum ita omnes a natura simus comparati, ut patriæ tener amor insideat mentibus, atque illi semper velimus bene, apudque alios honorem & existimationem conciliari, ut res gestæ a talibus Viris, tanquam genuinis aut populi aut provinciæ alicujus civibus, longe accuratiori studio, quam ab exteris plerumque fieri solet, exponantur. Cui & id accedit, quod civi ea concedantur inspicienda, pertractandaque monumenta, quæ aliis, qui pari sanguinis ac jurium propinquitate nobis conjuncti non sunt, consueverunt interdum denegari. Igitur quid judicare de isthoc, quod modo indicavimus, Opere debeamus, obscurum esse non potest, quandoquidem vel ex mole ejus, quantam industriam & accurationem in Bituricensis provinciæ, unius ex Gallicis non infimæ, Historia ex tot monumentis tabulisque publicis concinnanda collocaverit *nobilissimus Auctor*, clarissime patet.

Duodecim autem illud libris complexus est; quorum etsi compendia dare velimus, tamen id non æque licet, cum monumenta ista rectius possint ab historiæ Gallicæ curiosis perlegi, quam breviter atque ideo non satis integre a nobis enarrari.

Libro I, capite I, postquam pauca de origine urbium generatim dixisset, ex Livio aliisque, atque ad primariam Bituricensium urbem, Bourges Gallis dictam, sermonem inflexisset, se tandem fatetur ignorare, quo præcise tempore orta illa sit, quod nullibi certa de ejus originæ expositio extet; tamen de vetustate ejusdem dubitari vetent tot indicia autorumque antiquissimorum consensus. Ex his enim palam fieri, eam jam celebrem fuisse anno ante C. N. 615, a C. V.

P. 1.
P. 2.

139, secundo Olympiadis 41, & O. C. 3439; tempore autem Julii Cæsaris (ut ex Commentariis ejus L. IV patet) quasi omnium pulcherrimam in Gallia habitam; eandem ante divisionem Gallie in majores quatuor provincias ab Augusto factam, primariam totius & novæ & veteris Aquitanie fuisse civitatem, nec non sedem Præsidis Romani; quin deinceps eam a Carolo M. constitutam fuisse Aquitanici Regni metropolim: hodie vero & id nominis honorisque in Ducatu Bituricensi (*Berry*) gerere, & præterea Archi-Episcopo, qui simul Patriarcha & Primas Aquitanie audiatur, sedem præbere. Quando vero

P. 2.3. *Capitè II.* in etymologiam appellatæ urbis inquirat, hõs irridet, qui eam vel a *binis turribus*, quasi *bis turritam* dicas; vel a Græcis vocibus *Ουτόριες*, *Βιτύριες*; vel abs Noachi nepote *Ogyge* & Chaldaico vocabulo *Bit*; quod filium denotet; vel *αὐτὸ τὸ BIT*, quod significat *abundanter*, & *τύπος*, quod forte & frugax (*fortè & produisent*;) vel denique a *butyro*, quod regio sit armentorum, lactisque eoque butyri admodum fertilis, dictam volunt: atque certius omnino dicit asseverari, eam & a Jul. Cæsare, & T. Livio *Avaricum*, ci-ves vero nuncupatos fuisse *Bituriges*, urbemque subsequenti temporibus, *Bituricam*, *Bisurigam*, & a Francis *Bourges* appellatam. Inde

P. 3. 4. porro *Cap. III.* eos refutat, qui *Avaricum* Cæsaris contendunt esse alteram provincie hujus urbem *Vierzon* aut *Viaron*. *Cap.*

P. 5. 6. *IV* de Regibus antiquis Bituricensibus agit, atque *Cap. V.* de oppugnatione & occupatione urbis per J. Cæsarem facta; quemadmodum & *Cap. VI.* VII. de aliis, quæ urbi acciderunt, fatis iniquioribus; tum *Cap. VIII.* de Colonia Bituricensium in urbem *Burdegalensem* (*Bourdeaux*) olim ductis. *Cap. IX, X,* usque ad *XXV.* de Comitibus & Vice-Comitibus Bituricensibus agit, quorum ultimus Eudo Arpinus Philippo I. Francie Regi Vicecomitatum Bituricensium A. C. 1100. vendiderit. Ita provinciam illam Coronæ Francie innexam fuisse ait, donec Johannes Rex filio suo tertio Johanni eam sub Ducatus titulo A. 1360. in clientelam concesserit; cujus in eo Ducatu successores ex Regio Francica utriusque sexus sanguine, ex quibus ultima fuit Ludovica Lotharingica A. 1601. defuncta, Auctor a *Cap. XXVII* ad *XXXVIII* recenset.

Exin *Cap. XXXIX* - *LVI* de secularibus æque ac ecclesiasticis in urbe Magistratibus agit, & *Cap. LVII* de Universitate in ea abs Paulo II.

P. 61. R. R.

P. R. consentientibus Ludovico XI. Gall. R. & ejus fratre Carolo Duce Bituricensium, anno C. 1464. restituta (cum de ejus constitutione prius nihil possit affirmari;) laudatis simul præcipue, qui in ea floruerunt hæcenus, Jurium Doctoribus Capp. LVIII-LXXIX, Andrea videlicet Alciato, Francisco Duareno, Hugone Donello, Francisco Hottomanno, Jacobo Cujacio, aliisque quam plurimis. Capite LXXX. Franciæ Mareschallos, qui ex Bituricensibus ad hanc primariam regni dignitatem pervenerunt, aliosque Magistratus ex eadem provincia oriundos Capp. LXXXI-LXXXIII enumerat,

p. 79.

Libro II. occupatur Auctoris calamus in describenda urbis, & quod circa eam situm est, soli bonitate, ædificiorumque publicorum, templorum & monasteriorum claritudine, atque proventibus privilegiisque; ita tamen, ut mentionem quoque faciat insignium, urbi concessorum, in quibus conspiciuntur in area cærulea (*azur*) tres gradientes vervecæ (*montons*) argentei cornibus armati nigris, colla vero nolis sive campanulis tribus aureis rubeisque ornati, (*ecollez de gueles clarinez d' or*;) quibus figuris haud ita pridem superaddita fuerint & caput, quale in insignibus regni Galliæ est, & loco fulcimentorum (*suppares*) pastores duo, hinc masculus, foemina illinc, pedes sua in manibus tenentes, Capite porro IV urbis bibliothecas insigniores, & Cap. V. turrim prægrandem, templumque Cathedralæ. S. Stephano dicatum, aliasque Ecclesias prolixè satisfecit per totum librum II. Libro autem III. fere integro de ita dictis quondam probis hominibus, (*Prud' hommes*;) de Majoribus populi, (*Maires*;) de Scabinis (*Echevins*;) Magistratibusque urbis aliis, eorum privilegiis, electione, & quæ huc spectant, agit; tum porro Cap. XLVI. de ordine Equitum *tabula seu mensa rotunda* A. C. 1487 a civibus inter se ipsos instituto, cujus insigne fuerit Rosarium (*un Chapelet*, sive *Pater noster*) ex 50 nigris auro notatis & filo serico viridis coloris confutis globulis constans, una cum imagine B. Virginis Maris ex aurea nube prodeuntis, infra vero lamina, cui inscriptum Equitis nomen, appensa. Notandum autem est iudicium Auctoris, Catholicæ Romanam fidem professi, quando Cap. XCV. ea recenset, quæ A. C. 1572 gesta sunt, de strage eorum qui Reformatæ Religionis additi jussu Regio etiam in urbe Bituricensium fuerunt occisi. Sic autem scribit: *Cette année fut fatale par*

L. 97.

p. 98.

p. 97.

p. 100. f.

p. 137.

p. 138. 139.

p. 168.

p. 195.

- les cruels massacres de ceux de la Religion pretendüe Reformée, faits tant en cette Ville, qu' en plusieurs autres du Royaume, que tous les gens de bien auront pour jamais en horreur & en abomination, comme contraires à la Loy de Dieu & à l' humanité même. Id est: Fatalem hunc annum funestumque reddidit strages Reformatorem non in hac minus nostra quam plurimis aliis Regni urbibus peracta; quam rem ut indignissimam execrabuntur omnes boni, quippe & legibus divinis humanitatisque ipsi adversam.* Libro IV. statum provinciæ urbisque potissimum Bituricensis Ecclesiasticum tadit, ac monet Capp. I. II. Archi-Episcopum quidem ejus titulo Primatis & Patriarchæ Aquitanix gaudere, verum incertum tamen esse, quo tempore eodem sit donatus, semper licet & a plurimis Regibus vindicato defenfoque. Archi-Episcopum autem primum omnium fuisse S. Ursinum, Bituricensium Apostolum.
- p. 273.
- p. 283.
- p. 553. ff. Libro V. Historiam urbis Auxelloduni (*Iffoudun*,) Castrî Duni (*Dunle-roy*,) Magduni (*Meun sur Eure*,) Virzionis (*Vierzon*,) Concorzaldi (*Concorzault*,) aliarumque, & eorum qui ipsis dominati sunt, Genealogiam exhibet; velut & Libro VI. urbis Comitatusque Sancerrani (*Sancerre*,) Libroque VII Principatus *Deols*, Castellî rubri (*Chateau-roux*,) Libro VIII Baroniarum de *Gracay*, *Bouffac*, *Linières*, *S. Aignan*, hodie Ducatus titulo insignitæ, atque porro Libro IX; aliarum Dynastiæ, tum Libro X. Abbatiarum omnium, ac denique Libris XI. & XII. excellentium in Bituricensibus familiarum, notitiam accurate satis, atque stupendæ industriæ exemplo, recenset, quæ iis non profutura esse non possunt, qui in colligenda celebriorum inter Francicas Gentium Geneologia studium suum collocare amant. Juvabit autem hoc loco ex Libro XI. duas adhuc Inscriptiones, unam ante circiter LXXX aënos prope Castrum *Maubranches*, & alteram A. 1687. mense Januario in una turrium hujus Urbis collapsa, repertam.
- p. 399.
- p. 499.
- p. 639.
- p. 692.
- p. 785.
- p. 813. f.
- p. 754.

Prima hæc est:

FLAVIA CUBA
FIRMANI F.
COSOSO DEO MARTI SUO
HOC SIGNUM
DICAVIT AUGUSTO.

Alteræ

Altera ista:

SOLIMARÆ.

SACRUM

ÆDEM. CUM. SUIIS.

ORNAMENTIS.

FIRMANA. C. OBRICI. E.

MATER.

D. S. D.

Cum vero eruditis crux figeretur, qualis esset ille Deus *Cosofus*, hanc ait Auctor a Scaligero datam Carolo Labbeo interroganti respon-
sionem: *Noli mirari de Cososo Deo. Non solum enim Nationes, sed & Urbes propria Numina habent. Itaque in Inscriptionibus Numina Localia videas, quæ alibi non extant. Neque mirum si Fœmina dedicat: Viri enim & Deos consecrabant. Sed aliud est in fine, quod nunc per occupationes interpretari non possum.* In altera quod legitur SOLIMARÆ vocabulum, explicuere alii per *Soli Maria*, alii *Soli Marti Æterno*, aliis rursus contendentibus *Solimaram* esse æque Deum aliquem Localem, ac *Cosofum*. De quibus iudicium esto penes talium curiosos. Laudem saltem meretur Auctor, quod & hæc antiquitatis monumenta voluit conservare; cuius Opera alia, in præfatione huius indicata, alio tempore expectamus.

THE RESURRECTION OF THE (SAME) BODY ASSERTED.

Id est:

RESURRECTIO (EJUSDEM) CORPORIS ASSERTA EX TRADITIONIBUS Gentilium, antiquorum Judæorum, & primitivæ Ecclesiæ Patrum, cum responsione ad Objectiones contra eam allatas, per HUMFREDUM HODY S. Th. D. Collegii Wadhamensis, quod Oxonii est, Socium, atque Reverendissimo JOHANNI Archi-Episcopo Cantuariensi a Sacris.

les cruels massacres de ceux de la Religion pretendüe Reformée, faits tant en cette Ville, qu' en plusieurs autres du Royaume, que tous les gens de bien auront pour jamais en horreur & en abomination, comme contraires à la Loy de Dieu & à l' humanité même. Id est: Fatalem hunc annum funestumque reddidit strages Reformatorem non in hac minus nostra quam plurimis aliis Regni urbibus peracta; quam rem ut indignissimam, execrabuntur omnes boni, quippe & legibus divinis humanitatisque ipsi adversam. Libro IV. statum provincie urbisque potissimum Bituricensis Ecclesiasticum tradit, ac monet Capp. I. II. Archi-Episcopum, quidem ejus titulo Primatis & Patriarche Aquitanie gaudere, verum incertum tamen esse, quo tempore eodem sit donatus, semper licet & a plurimis Regibus vindicato defensoque. Archi-Episcopum autem primum omnium fuisse S. Ursinum, Bituricensium Apostolum.

p. 273.

quidem ejus titulo Primatis & Patriarche Aquitanie gaudere, verum incertum tamen esse, quo tempore eodem sit donatus, semper licet & a plurimis Regibus vindicato defensoque. Archi-Episcopum autem primum omnium fuisse S. Ursinum, Bituricensium Apostolum.

p. 283.

p. 553. ff.

Libro V. Historiam urbis Auxelloduni (*Issoudun.*) Castri Duni (*Dunle-roy,*) Magduni (*Meun sur Eure,*) Virzionis (*Vierzon,*) Concorzaldi (*Concorzault,*) aliarumque, & eorum qui ipsis dominati

p. 399.

funt, Genealogiam exhibet; velut & Libro VI. urbis Comitatusque

p. 499.

Sancerrani (*Sancerre,*) Libroque VII Principatus Deols, Castelli rubri

p. 639.

(*Chateau-roux,*) Libro VIII Baroniarum de *Gracay, Bouffac, Lini-*

p. 692.

eres, S. Aignan, hodie Ducatus titulo insignitæ, atque porro Libro

p. 785.

IX. aliarum Dynastiarum, tum Libro X. Abbatiarum omnium, ac de-

p. 813. f.

nique *Libris XI. & XII.* excellentium in Bituricensibus familiarum,

notitiam accurate satis, atque stupendæ industris exemplo, receasset,

quæ iis non profutura esse non possunt, qui in colligenda celebriorum

inter Francicas Gentium Geneologia studium suum collocare,

p. 754.

amant. Juvabit autem hoc loco ex *Libro XI.* duas adhuc Inscriptiones,

unam ante circiter LXXX annos prope Castrum *Maubranches,* &

alteram A. 1687. mense Januario in una turrium hujus Urbis collapsa,

reperitam.

Prima hæc est:

FLAVIA CUBA

FIRMANI F.

COSOSO DEO MARTI SUO

HOC SIGNUM

DICAVIT AUGUSTO.

Alteræ

Altera ista:

SOLIMARÆ.

SACRUM

ÆDEM. CUM. SUIS.

ORNAMENTIS.

FIRMANA. C. OBRICI. E.

MATER.

D. S. D.

Cum vero eruditis crux figeretur, qualis esset ille Deus *Cosofus*, hanc ait Auctor a Scaligero datam Carolo Labbeo interroganti respon- sionem: *Noli mirari de Cososo Deo. Non solum enim Nationes, sed & Urbes propria Numina habent. Itaque in Inscriptionibus Numina Localia videas, qua alibi non extant. Neque mirum si Fœmina dedicat: Viri enim & Deos consecrabant. Sed aliud est in fine, quod nunc per occupationes interpretari non possum.* In altera quod legitur SOLI- MARÆ vocabulum, explicuere alii per *Soli Maria*, alii *Soli Marti Æ- terno*, aliis rursus contendentibus *Solimaram* esse æque Deum ali- quem Localem, ac *Cosofum*. De quibus iudicium esto penes alium curiosos. Laudem saltem meretur Auctor, quod & hæc antiquitatis monumenta voluit conservare; cuius Opera alia, in præfatione hu- jus indicata, alio tempore expectamus.

THE RESURRECTION OF THE (SAME) BODY ASSERTED.

Id est:

RESURRECTIO (ÆJUSDEM) CORPORIS ASSERTA EX TRA- ditionibus Gentilium, antiquorum Judaorum, & primitiva Ecclesia Pa- trum, cum responsione ad Objectiones contra eam allatas, per HUMFRE- DUM HODY S. Th. D. Collegii Wadhamensis, quod Oxonii est, Socium, atque Reverendissimo JOHANNI Archi-Epi- scopo Cantuariensi a Sacris.

les cruels massacres de ceux de la Religion pretendüe Reformée, faits tant en cette Ville, qu' en plusieurs autres du Royaume, que tous les gens de bien auront pour jamais en horreur & en abomination, comme contraires à la Loy de Dieu & à l' humanité même. Id est: Fatalem hunc annum funestumque reddidit strages Reformatorem non in hac minus nostra quam plurimis aliis Regni urbibus peracta; quam rem ut indignissimam, execrabuntur omnes boni, quippe & legibus divinis humanisque ipsi adversam. Libro IV. statum provincie urbisque potissimum Bituricensis Ecclesiasticum tadit, ac monet Capp. I. II. Archi-Episcopum.

p. 273.

quidem ejus titulo Primatis & Patriarchæ Aquitanie gaudere, verum incertum tamen esse, quo tempore eodem sit donatus, semper licet & a plurimis Regibus vindicato defensoque. Archi-Episcopum autem primum omnium fuisse S. Ursinum, Bituricensium Apostolum.

p. 283.

p. 553. ff.

Libro V. Historiam urbis Auxelloduni (*Issoudun.*) Castrum Duni (*Dunle-roy,*) Magduni (*Meun sur Eure,*) Virzionis (*Vierzon,*) Concorzaldi (*Concorzault,*) aliarumque, & eorum qui ipsis dominati

p. 399.

funt, Genealogiam exhibet; velut & Libro VI. urbis Comitatusque

p. 499.

Sancerrani (*Sancerre,*) Libroque VII Principatus *Deols,* Castellum rubri

p. 639.

(*Chateaux-roux,*) Libro VIII Baroniarum de *Gracay, Bouffac, Lini-*

p. 692.

eres, S. Aignan, hodie Ducatus titulo insignitæ, arque porro Libro

p. 785.

IX. aliarum Dynastiarum, tum Libro X. Abbatiarum omnium, ac de-

p. 813. f.

nique *Libris XI. & XII.* excellentium in Bituricensibus familiarum,

notitiam accurate satis, atque stupendæ industriz exemplo, recenset,

quæ iis non profutura esse non possunt, qui in colligenda celebriorum

inter Francicas Gentium Geneologia studium suum collocare

amant. Jovabit autem hoc loco ex Libro XI. duas adhuc Inscriptiones,

p. 754.

unam ante circiter LXXX annos prope Castrum *Maubranches,* &

alteram A. 1687. mense Januario in una turrium hujus Urbis collapsa,

reperitam.

Prima hæc est:

FLAVIA CUBA

FIRMANI F.

COSOSO DEO MARTI SUO

HOC SIGNUM

DICAVIT AUGUSTO.

Alteræ

Altera ista:

SOLIMARÆ.

SACRUM

ÆDEM. CUM. SUIS.

ORNAMENTIS.

FIRMANA. C. OBRICI. E.

MATER.

D. S. D.

Cum vero eruditus crux fingeretur, qualis esset ille Deus *Cosofus*, hanc ait Auctor a Scaligero datam Carolo Labbeo interroganti respon-
sionem: *Noli mirari de Cososo Deo. Non solum enim Nationes, sed & Urbes propria Numina habent. Itaque in Inscriptionibus Numina Localia videas, qua alibi non extant. Neque mirum si Fœmina dedicat: Viri enim & Deos consecrabant. Sed aliud est in fine, quod nunc per occupationes interpretari non possum.* In altera quod legitur SOLIMARÆ vocabulum, explicuere alii p̄t *Soli Maria*, alii *Soli Marti Æterno*, aliis rursus contendentibus *Solimaram* esse æque Deum aliquem Localem, ac *Cosofum*. De quibus iudicium esto penes talium curiosos. Laudem saltem meretur Auctor, quod & hæc antiquitatis monumenta voluit conservare; cuius Opera alia, in præfatione huius indicata, alio tempore expectamus.

THE RESURRECTION OF THE (SAME) BODY ASSERTED.

Id est:

RESURRECTIO (ÆJUSDEM) CORPORIS ASSERTA EX TRADITIONIBUS Gentilium, antiquorum Judæorum, & primitivæ Ecclesiæ Patrum, cum responsione ad Objectiones contra eam allatas, per HUMFREDUM HODY S. Th. D. Collegii Wadhamensis, quod Oxonii est, Socium, atque Reverendissimo JOHANNI Archi-Episcopo Cantuariensi a Sacris.

Londini apud Awنشam & Johannem Churchil, 1694. in 8. plag. 15.

Opusculum hoc Reverendus Autor (cujus frequens in Actis nostris mentio) per modum epistolæ ad Amicum, quem *Philaletbem* subinde nominat, conscripsisse videtur. Quanquam enim Reverendo admodum Worcesteriensi Episcopo Domino *Eduardo Stillingfleet*, (cujus se nuper Sacellanum, semper cultorem profitetur,) brevi nuncupatione illud consecraverit; sub ipsum tamen ejus exordium, *Philalethem* suam compellat, ejusque hortatu huncce laborem a se suscepit testatur. Quem scopum hoc libro propositum sibi habuerit, brevi præmonitione nos voluit edoceri. Ostendit nimirum fatigat, quod Resurrectio ejusdem corporis sit doctrina Evangelica; quo demonstrato, reliqua ex Judæorum Gentiliumque traditionibus ex abundantia quasi addidit, ut docerentur magis curiosi, Resurrectionis doctrinam esse generalem, atque inde a *Noab* Antediluvianisque Patriarchis derivatam. Præterea scire nos voluit, ea se procedere via, quæ ab alijs trita hæcenus non fuerit, sed nova sit, ipsique minimum peculiaris. Nos igitur, quomodo rem gesserit, age videamus.

Definitione Resurrectionis ex *Maimonide* adducta, quod sit *reditus anima ad idem corpus, a quo separata fuit*, ait, quod juxta hanc definitionem Catholica fides sit, *idem corpus, quod mortuum est, consistens ex eadem particula, resurrecturum e sepulcro suo, in die judicii, ac reunitum iri cum anima*. Hanc confirmaturus, niteri ostendere 1.) ex ipsis Gentilium traditionibus eam probabilem reddi. 2.) ex dictis V. T. & Judæorum antiquorum traditionibus, si non certam, tamen magis quam probabilem. 3.) ex N. T. vero & unanimi primitivæ Ecclesiæ consensu ante *Origenem*, certam plane eam esse evinci. Quibus omnibus denique subjungit ad potissimas, quæ contra doctrinam istam moveri solent, objectiones responsonem.

Ad primum eorum, in quæ hoc opus divisit, capitum spectare videtur Autor a Photio commemoratus, qui 15. libris probavit, Resurrectionis doctrinam Gentilibus fuisse cum Christianis communem. Quo successu tentatum id ab eo fuerit, ignorare nos cogit temporum quæ opus istud nobis eripuit, injuria. Aliunde tamen satis ostendere se posse confidit Reverendus Autor, quam plurimas Gentilium opiniones traditioni euidam de corporum resurrectione fuisse innixas,
imo

p. 1.

p. 2.

p. 3.

imo illi originem unice debuisse. Affert hanc in rem primo statim loco eorum de *Manibus*, vel animabus a corpore separatis, opinionem. De iis enim crediderit, quod eadem, quæ corpora, habeant membra, pariterque ac ea, edant atque bibant. Huc quoque eorundem de metempsychosi: de corpore æque diu ac anima durante: de apotheosi, & translatione corporum in cœlum: de reditu animarum quarundam in corpora: de anno Platónico magne & restitutione rerum, dogmata trahit atque opiniones.

Secundo apte satis cum Christianorum de resurrectione fide convenire arbitratur Magis veteribus & recentioribus apud Persas, aliisque item gentibus, quæ Arabiam, Indiam, Ceylon, Javam, Pegu, Chinam, Guineam, Prussiam, olim hodieque habitarunt. Traditiones autem istas non a Judæis e lectione Scripturæ s. nec a Christianis vel Mahumedanis mansisse, facile quidem esse probatu, hic tamen isti rei locum non esse arbitratur.

In membro secundo, in quo ex Judæorum traditione de Resurrectione agit, disputat primum contra sententiam *Manassis Ben Israel*, qui in Præfatione dedicatoria ad librum de Resurrectione scripsit, *Resurrectionis doctrinam adeo semper a Judæis receptam fuisse, ut eam negans pro Israelita vero minime fuerit habitus*: ostenditque, non semper resurrectionem inter eos fuisse receptam, tanquam necessarium fidei articulum, nec communionis conditionem extitisse: nam *Essenos*, qui tamen a Judæis communionem privati non sunt, putat eam pernegasse, inque eorum sententia ipsum quoque fuisse *Philonem*. Imo ne Sadducæos quidem, negantes immortalitatem animæ, pro hæreticis apud Judæos tenet habitos, sed in communionem, imo ad summum Pontificatum admissos fuisse, e.g. *Hircanum*. Factum id esse ait usque ad exitum seculi post Christum primi, temporaque quibus *Josephus* diem suum obiit. Post quæ tempora hæreseos damnati Sadducæi, diesque quo ex Synedriò ejecti illi sunt, (videl. 7. mensis *Septemb* seu *Januarii*,) inter festos in Calendario Judæorum relatus fuerit. Nihilominus tamen probat Autor noster, Resurrectionem maximæ Judæorum parti creditam esse: nec aliter de illa eos, quam nos hodie, sensisse temporibus ante & post Christum. Diserte id docet ex sermonibus filiorum Maccabææ mulieris, qui sermones quidem aliter a *Josepho*, & aliter quoque ab Historicis *Arabe* in Polyglottis enarrentur,

atta-

p. 3.

p. 6.

p. 11.

p. 13.

p. 15.

p. 16.

p. 19.

p. 29. seq.

p. 50.

p. 53.

p. 54.

p. 56.

p. 61. 89.

p. 65.

- A. 70. attamen eodem tendant, ac confirmet, hanc fuisse tum temporis
 p. 76. Judæorum opinionem. In Chaldaea Paraphrasi quoque hujus doctrinæ
 p. 66. extare ostendit vestigia; ut alia ejus argumenta taceamus.
- Testimonia ex Instrumento Vetere de Resurrectione ipsi sunt:
 Deut. XXXIII, 39. 1. Sam. II, 6. Esaia XXVI, 19. Ezech. XXXVII, Dan.
 XII, 2. Job. XIX, 25. &c. Quamquam enim *Eusebius* in Commentario
 in Psalm V. asseruerit, a Davide primum in V. T. traditam esse Resur-
 rectionem, judicium, & spem futuræ vitæ; Græcusque Scholiastes ad
 p. 96. Psalm. LXVI, qui inscribitur *ὠδὴ ψαλμῶ ἀναστάσεως*, neget Resur-
 rectionem ibi intelligendam, quoniam nullibi eam, David tradi-
 disse videatur: *Hodius* tamen ex citatis locis doctrinam hanc firmari
 p. 106. posse statuit, nisi quod dictum Jobi controversum in medio relinquat,
 & ad locum Danielis observet, quod verba, *multi ex dormientibus*, sibi
 p. 107. aliquando ansam dederint cogitandi, non omnino omnes in die ulti-
 ma resurrecturos. Licet enim multi sæpe pro omnibus dicantur, hic
 tamen exemptionem quandam inani putamus phrasim, *multi ex dor-*
mientibus, luculente non omnes resurrecturos dicat, sed aliquos ad-
 huc in statu isto dormientium relinquat. Se itaque existimasse ait, Gen-
 tilium illos, qui probam & virtuti consentaneam vitam transegere, non
 resurrecturos esse. Ad infernum enim eos detrudere, sibi nimium
 atrox; salutem vero eos consecutos affirmare, haud tutum visum sibi
 esse fatetur. Non diu tamen in hac opinione sese inquit fuisse: *multos*
 enim resurgentes Danielis, idem valere, atque *omnes* Christi Joh. V.
δευτέρας φροντίδας se edocuisse,
- Testimonia N. T. ad quæ tertio loco expendenda accedit, fir-
 p. 108. miōra sunt Joh. V, 28. Apoc XX, 13. Matth. X, 28. ubi dicitur corpus,
 quod occidi potest; etiam in infernum detrudi posse. Sic Matth. V,
 29. 30. dicitur, totum corpus in gehennam projiciendum. I. Cor. XV,
 53. *hoc* corruptibile induere incorruptionem, & *hoc* mortale induere
 p. 117. immortalitatem. I. Thess. IV, 16. 17. dicuntur mutandi homines, qui
 in Christi adventu ultimo superstites, ipsi obviam venientur. Si igitur
 isti eodem prorsus, quo antea, corpore utentur, æquum erit, ut &
 olim defuncti, pariter in judicio compareant iidem. Ex resurrectione
 etiam Christi probat ejusdem corporis resurrectionem; nam laudata
 p. 122. conformitate inter *Christi* resurrectionem & nostram ex Rom. capp.
 5. 6. 8. I. Cor. 15, &c. Phil. 3. concludit, quod sicuti Christi corpus
 cru-

crucifixum iterum resurrexit, ita & nostrum omnino corpus, quod gestamus, resuscitandum sit. Urget denique *Enochi* & *Elia* in coclos evectionem, mortuorum patiente & moriente *Christo* resurrectionem, quorum illi certe sua corpora retinuerint, hi vero ex sepulcris a-
 pertis (nam si alia fuissent corpora, sepulcrum aperiri necesse non fuisset) sua corpora resumserint. Et denique vim vocis *ἀνάστασις*, quæ dicat restorationem ejus quod olim cecidit, urget, quæ non nisi improprie sumenda foret, si alius corporis creatio intelligenda esset.

p. 129. 9.

His Scripturæ testimoniis subjungit Patrum dicta, inde a *Clemente Romano* usque ad *Origenem*, cujus errores 14. circa resurrectionem opera sua collectos, paulo aliter quam Huetius in *Origenianis*, (quem sibi ad manum, cum ista scriberet, non fuisse testatur,) ex iisdem tamen ferme cum Huetio autoribus exhibet. De istis Patrum dictis omnibus observari vult, (a) plurimos eorum non solum fuisse innutritos Philosophiæ opinionibusque Græcorum, verum etiam extitisse Philosophos & Juris-Consultos ante Christianam fidem susceptam; nihilominus tamen hanc ejusdem corporis resurrectionem & credidisse & defendisse, quanquam in nulla re, teste *Augustino*, tam vehementer, tam pertinaciter, tam obnixè & contentiose contraditum sit fidei Christiana, sicut de carnis resurrectione, imo etiam risui & scommatibus *Plinio*, *Juliano* ac *Celso* exposita fuerit, (β) Pleraque Patrum istorum loca desumpta esse e libris Gentilibus resurrectionem negantibus oppositis. Cum hisce vero facile transigere illi potuissent, si æthereum solum aliquod corpus resurrecturum esse cum *Origene* & novatoribus quibusdam admutare voluissent: nunquam enim æthereo aliquo corpore animam destitui, constans erat plerorumque apud Græcos Philosophorum sententia. Et quanquam objici posset, Patres ejusdem corporis resurrectionem asseruisse, quoniam mille annorum voluptatem terrestrem cum *Christo* olim venturo speraverint, ostendit tamen *Hodius*, quod plures, in specie *Asbenagoras* & *Clemens Alexandrinus* id pernegantes, nihilominus tamen dictam resurrectionem defenderint.

p. 33.

p. 161.

p. 178.

p. 180.

p. 183.

Objectionum, quas autor ultimo loco solvit, prima est rei difficultas, quandoquidem non solum bestia, verum & homo hominem sæpe devoret, qui proinde in carnes ipsamque substantiam ejus convertatur. Respondet igitur non solum provocando ad Dei omnipotentiam & curam

p. 184.

- conservandi particulas ad unumquodque corpus pertinentes, quo vera fiat ipsius promissio: verum ostendit etiam, quod, licet homo hominem edat, vel etiam ex magna exercituum strage & corporum humanorum putredine agri pinguescant, indeque gramen vel frumentum proveniat, cedens in boum aliorumque altitium cibum, quæ denique hominis esca fiant; via tamen iniri possit, qua rationi quoque persuaderi queat, possibile esse, ut corpus ab alio animali devoratum iterum redeat. Juxta *Sanctorii* enim assertum dici posse, quod non nisi pars quinquagesima cibi ejusmodi sumti in nutrimentum edentis convertatur: posse igitur absque omni difficultate servari particulas ad unumquodque corpus pertinentes. Porro nec omnes particulas necessario requiri ad corporis ejusdem restitutionem, sed primarias, quales sunt, ossa, cutis, nervi, tendines, ligamenta, & substantia variorum valorum: nam ut pinguedines insolitæ, & aliæ omnes particulae, quæ unquam fuerunt in corpore humano, ad illud ipsum redeant, nullam postulare rationem. Domino *Boyleo* tamen hic non accedit *Hodius*, in tractatu, quem de possibilitate resurrectionis scripsit, statuenti, idem corpus resurrexisse dici posse, si modo ossa conservata fuerint eadem, caro licet aliunde nova accerfatur: quorsum etiam digitum fuisse intensum *Ezechiæ* Cap. XXXVII, *Boyleo* visum fuerat. Perneget enim id ipsum *Noster*, contraque *Boyleum* verba Pauli I. Cor. XV, 37. studiose vindicat, opinionem ejus de plastica facultate in particulis humani cadaveris remanente, novamque materiam attrahente, cum *Judæorum* de ossiculo *Luz*, cui resurrectionis vim plasticam asserunt, opinione contendens.
- B. 192. Objectioni secundæ, terram minime sufficere asserendis tot chiliadibus humanorum corporum, respondet ostendendo, vel ipsam *Angliæ* partem 17 id præstare posse, si unicuique corpori assignetur pes solidus. Objectioni tertiæ ab indignitate corporum nostrorum respondet, quod, licet nunc corpus dicatur ergastulum, animæ, nec non alia vilissima patiatur nomina, omnia tamen ista olim sint cessatura, dicitque cum *Hieronymo*: *hæc est vera resurrectionis confessio, quæ sic gloriam carni tribuit, ut non auferat veritatem.* Objectioni quartæ, quod corpus humanum ob gravitatem non aptum futurum sit inhabitare cœlos, reponit (α) nihil esse grave in regionibus æthereis, & posse olim corpora nostra ibi sustineri, quomodo nunc
- p. 186.
- p. 190.
- p. III.
- B. 197.
- B. 105.

nunc terræ globus in aere sustinetur. (β) Fortassis non omnia in futuro seculo fore ætherea, sed etiam terram, quam Apostoli *Jobannes, Petrus* & alii promiserunt, novam. Quintæ denique objectioni, non necesse esse, ut corpus resurgat, non contentus illa vulgari responsione, (qua dicitur, quod corpus cum anima bene maleve Operans easdem poenas vel præmia consequi debeat: quoniam, ut videtur *Hodius*, corpus non magis peccet, quam gladius, quo occiditur homo, sed instrumentum animæ sit solummodo, & proprie loquendo nec doloris, nec lætitiæ capax,) respondet, quod ad resurrectionem hominis requiratur etiam corpus, cum alias non integer in judicio compariturus esset homo, sed tantum pars ipsius aliqua: deinde, quod, sicut in Adamo, nisi peccasset, mansissemus immortales, quoad corpus & animam; ita in Christo, lapsura reparante, necessario credendum sit, vitam utrique restitui. Denique etiam sufficere putat voluntatem Dei, quæ resurrectionem corporum decreverit, cujusque non semper ratio dari queat. Atque sic credit *Hodius*, nullam doctrinam Christianam apertius in Scriptura tradi, neque per traditiones Patrum clarius doceri, neque generalius receptam esse, quam istam de resurrectione. Ideoque contradictionem involvere, Christianam fidem profiteri & istam negare, censet. Imo conjungendam esse omnino utramque, & docendam cum *Paulo* apud *Athenienses*, non aliquam, sed hanc resurrectionem, concludit.

p. 108.

p. 10.

p. 217.

p. 227.

ANTONII MALAGONNELLII FLORENTINI ORATIONES.

Romæ, apud Franc. Buagnum, 1695. in 12. plag. 10.

ORationum hunc fasciculum equidem & Venetiis anno 1694 lucem adspexisse accepimus: sed cum mendis non levibus deformatam editionem istam cerneret doctissimus Emanuel Martinus, pulchro fortui adpersam maculam delendam modis omnibus, eumque cultiori habita in conspectum Orbis literati producendum statuit, nova hac & emendatiori adornata. Cui quoque læti ominis causam præmisit epistolam Joannis Gabrielis Reginerii, qua Romano Pontifici hodierno orationes dictæ non solum inscribuntur, verum & fortunatus idem censetur, quod virtutis suæ præconem Malagonnellium invenerit.

Occupare enim disertissimus Italus *Primum* voluit in dicti

- modo Innocentii XII laudibus, cuius magnanimitatem, justiciam, pietatem, munificentiam, & alia virtutum ornamenta admiratur & extollit. Admiracione autem cum primis dignum censet, quod hæc sua decora per exteras gentes, variosque populorum mores, intacta & illibata servaverit, & rarissimam magnis domibus laudem custodiverit innocentiam. In publica enim mundi luce ac aulis Principum, inter ancillantibus nequitiae blandimenta, & feliciora virtutibus scelera degentem, non invidia premi aut premere, non voluptatibus irretiri, non spe, non metu torqueri; sed obniti cupiditatibus, affectibus imminere, prosperam adversamque fortunam ex æquo respicere, non minus arduum ac portentosum Orator existimat, quam cum sanctissimo Regum Davide fauces leonum elisisse, & intra septa crudelitatis stetisse cum Daniele securum. *Secunda* novo de eligendo agit Pontificæ, ab obitu Clementis IX, atque testatur inter alia, nihil publicis omnium votis æque expeti, quam ut a Purpuratorum Senatu talis eligatur, in quo si non omnes ex virtutes eniteant, quas inæuguratus imperio Salomon a Deo obtinuit, redivivam saltem munificentiam Urbani IIX, prudentiam Innocentii X, Alexandri VII castam & inconcussam mentem, moderacionem denique, pietatem & vigilantiam laudati jam Clementis queant venerari. In *Tertia* personam Legatorum Reipublicæ Marinensis induit Orator, eorumque nomine Christianam Sueticiæ Regnam excipit, Flaminiam tum fines ingressam. Ostendere autem cum primis fatagit, præsentia atque subsidio tantæ Principis non indignam videri rerum publicarum minimam, quod imperii sui angustias & morum innocentiam, & simplicitate cultus, quin & legum sanctitate tueatur; nec alii fini suburbanæ vitæ laudes, in quas digressus hic subinde legitur, inserviunt. Oratione *Quarta* in Iudam *πρόδοτην* sic invehitur, ut temeratam oculis fidem, conscelerata Pontificum concilia, corrupta iudicia, nefarios reges; adhæc pollutam auro dignitatem Apostolatus, divinitatem venundatam, & perorante iudicium causa exemptis poena latrones, datamque crucis supplicio innocentiam devoveat simul atque detestetur. *Quinta* Legatorum Helvetiæ Catholicæ nomine habita, initio virtutes Clementis IX, imaginem gloriofi principatus adumbrandi causa celebrat; postmodum militaria Helvetiorum decora, & proluxa in Romanam sedem merita extollit. *Sexta* in celebrando Regis Poloniæ facto, Viennam a Tur-

a Tur-

a Turcarum obsidione liberantis versatur. Ubi parum Autori facundis-
 simo fuit, prudentiam summam atque fortitudinem Regis invictis-
 simi dignis laudibus efferre, nisi & Federatorum copiis, Saxonis
 praefertim, & gloriosissimo eorundem Ducis, Domitio atque Nutritio
 nostro, dum viveret, Clementissimo IOH. GEORGIO III dignam
 laudis adortam tribueret: neque extremas, in quas obsessam ur-
 bem hostis barbarus coniecerat, angustias, nec insuperabilem civi-
 um constantiam, nec praecleari defensoris Ernesti Starenbergii vigi-
 lantiam & infractum animum, silentio praeterire, sed egregia
 arte potius & studio non vulgari ornare voluit. Orationum
Septima Innocentii XI laudationem exhibet, adhibitis eam in rem
Cesarum imaginibus, nec non arcum pompa triumphalium, aliis-
 que *Capitolii* signis, ac praeiis Urbis, ut vocat, miraculis. *Octava*
 pro argumento est Panegyricus, Clementi X vivis erepto dictus. Ad cu-
 jus quidem gloriam nihil ait fuisse accommodatius, quam rerum habe-
 nas eo potissimum tempore moderari, quo bella, famas, terrarum motus,
 & alia adversorum genera nasci non alio fine visa sint, quam ut vir-
 tuti cederent imperantis. *Nona* eaque postrema (si ordinem, nulla-
 tenus si artem spectes) Reginae Christianae fati functae encomium com-
 plectitur, & quantum in amissa ea damaum conditio pauperum, praefertim vero
 artium ac literarum studia senserint, facundissimus & styli
 cum primis sublimitate cuius antiquorum comparandus Orator no-
 ster splendide exponit.

p. 109. seq.
122.

p. 114. 116.

p. 141. seq.

p. 151.

q. 155.

p. 169.

p. 171.

p. 172. seq.

EPISTOLA DN. BUISSIÈRE, ANATOMICI AC GHIRURGI
 Gallici, de Ovo in Tuba Fallopiana cadaveris foemini dissecti reperto.

EXHIBITA GALLICO IDIOMATE IN ACTIS PHILOSOPHICIS
 Anglicanis mense Januario a. 1694; nec non in Diario Eruditorum
 Parisiensi d. 12. Sept. 1695.

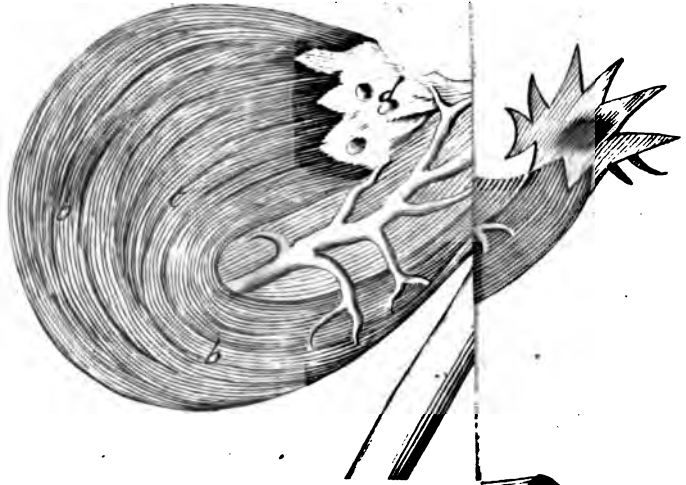
In Latium nunc sermonem in gratiam Philiatorum translata.

Mitto Tibi, Domine, Descriptionem Tubarum in matrice foeminei corporis a me non ita pridem dissecti deprehensarum. Foemina erat juvenis 25 vel 26 annorum, quae non multo ante partum fuerat enixa: id quod cognoscere mihi licuit, & ex cicatricibus infirmi

ventris adhuc recentibus; 2. ex disruptione furcillæ, cujus cicatrix admodum erat nova; 3. ex magnitudine matricis; denique ex apertura ovarii in latere sinistro, ex qua ovum, quod inservierat priori infanti, exiverat, quæ adhuc dum lata valde erat, & cujus extrema paululum adhuc disrupta videbantur. Ea, tametsi non longo ante tempore peperisset, denuo seu ex libidine, seu quod speraret, mortem, sibi, ubi gravida facta esset, illatum non iri, cum amico quodam, aut forte aliquo ex captivis aliis congressa est, ita ut conceperit. Verum mortis supplicium ante ea subiit, quam ovum a semine virili imprægnatum deferri potuit in uterum. Eum vero dum incisione facta, aperiissem, deprehendi tubam dextri lateris versus extremitatem suam præter solitum distensam, eaque distensio in maxima latitudine complectebatur paulo plus quam pollicem unum in diametro, & paulo ultra sequipollicem extendebatur, versus matricem paulatim diminuta. Ea pars hunc in modum dilatata se incurvabat, totumque fere amplexabatur ovarium, cujus membranæ tam firmiter ad hærebat, ut ab ea non nisi vi divelli posset. Divulsa vero liquorem præbuit limpidum & pinguem, qui probabiliter isti fuit usui, ut vel membranas tubæ relaxaret, quo distenderetur commodius spatiumque ovulo concederet in matricem delabendi, vel forte ut ductum illum, ad parandum ovulo quam facillimum transitum lubricaret, vel etiam ut præstaret utrumque. Et illico quidem inquisivi, num quid dignosci in corpore tubæ posset, a quo liquor ille produci potuisset: sed nihil tale in ea deprehendi, licet multo crassior esset solito. Crassitudo illa provenerat ex fibrarum illius intumescencia, quæ non minus carnosæ erant, quam fibræ musculorum consuetæ: id quod sine dubio hoc solum statu accidit, ut satis illi virium motusque suppetat ad exprimendum ovulum (postquam ab ovario separatum est,) inque matricem propellendum. Ego itaque sic judico, quod liquor iste in tuba contentus ex ovario proveniat, quodque ex fibris parvisque vasis lymphaticis aliisque, quæ ad transitum ovo imprægnato aperiendum rumpuntur, liquor ille defluat, adeo ut licet laceratio ovarii vulnus sit ac symptoma, utilitatem tamen præbeat, effectusque absolute foret an necessarios producat, seu ad primam ovi nutritionem, seu ad faciliorem reddendum ejus in matricem transitum: ita enim Natura novit cuncta ad salutarem usum dirigere. Confirmatur sententia

tia

K.O.

tia

tia mea ex eo, quod in femellis brutorum animantium, ex quarum ovario plura ovula simul prodeunt, maxima illic liquoris illius copia deprehendatur. Obtigit postea mihi ea felicitas, ut parcam, ac in femina hac, dispositionem in scropha deprehenderem, cujus tubarum ex utroque latere ovarium complectentium quæque tres circiter aut quatuor liquoris ejusmodi uncias continebat. Tuba tandem ab ovario separata, liquoreque delapso, ovum aperte conspectui nostro fuit oblatum. Æquabat illud magnitudine avellanam, liquore in media tubæ cavitate dilatata involutum. Tres ovuli quadrantes jam extra ovarium per factum illic foramen prodierant, ut illi non amplius videretur adnexum. Nihilominus, cum auferre illud niterer, adherere adhuc illi deprehendi per petiolum quendam (un pedicule) satis durum, per quem transibant vasa sanguinea, intra ovulum & super illo dispergenda. Per illa vasa foetus materiam incrementi & nutrimenti sui recipit, non in ovario solum, sed & in matrice, cum petiolus ille formandæ placentæ inservire debeat (nisi placenta ipsa est; in ovario jam formata) matricis corpori adherendo. Atque hinc intelligi etiam debet, quod spiritus seminalis matris deferatur ad corpus foetus in ovulo, ad motum illi ac fecunditatem præstandam. In matrice nulla adhuc sensibilis mutatio deprehendebatur; nisi quod mucosi plusculum contineret; id quod naturæ satis est conveniens. Tuba sinistri lateris in statu suo naturali erat constituta, quemadmodum & ovarium, excepta apertura, per quam ovum prioris infantis exierat. Mitto figuram matricis tum foeminæ, tum scrophæ. Sciendum vero, quod scrophæ quidem matrix, multo minor exhibitâ sit, quam revera est, foeminæ vero in justa ejus magnitudine.

Fig. I. Matricem Foeminæ representans.

TABL.

- a* Corpus matricis.
- b* Tuba dilatata, amplectens ovarium d.
- c* Ovum imprægnatum tubæ inclusum.
- E* Ovarium sinistrum.
- F* Foramen per quod prioris infantis ovum exierat.
- g* Tuba sinistra.
- h* Arteria hypogastrica.
- U* Ligamenta rotunda.

R.O.

K. Ovum ab ovario separatum

L. Petiolus, quo adnexum fuit ovario ovum.

Fig. II. Matricem scropha sistens.

aa. Vagina.

b. Vulva.

c. Vesica.

ddd. Cornua matricis.

EE. Tubæ Fallopianz.

FF. Extremitas tubarum dilatatarum, ovaria amplectentium & li-
quore plenarum.

G. Appendix tubarum,

HH. Arteriz uteri,

iii. Ova ut ex ovario egrediuntur.

kk. Una ex tubis a parte ovarij separata.

WINTER-EVENING CONFERENCE, BETWEEN NEIGH-
BOURS.

Id est:

*COLLOQUIA BRUMALIA VESPERTINA INTER VICI-
nos instituta: Auctore JOH. GOODMAN S. TH. D.*

Londini apud Lucam Meredith, 1694. in 8. Plag. 28.

Elegantia libelli hujus facile persuasit nobis, ut ejus in Actis Erudi-
torum mentionem aliquam faceremus, tamen si novitatis gratiam
dudum exuisset, flexis jam in Anglia typis excusus, quarum tamen e-
ditionum cœtes repetitarum non nisi ultima ad nos pervenit. Amici
duo Sebastianus & Philander colloquio primo de optima temporis
impendingi ratione disserunt, ludisque & comperationibus impro-
batis, tum studium litterarum, tum de rebus sacris sermocinationes
commendant. In colloquio secundo iidem tertium quendam Biophi-
lum, hominem scepticum, admittunt, & ad rectiorem de extremo ju-
dicio ac vita æterna sensum præparant. In tertio eoque ultimo cura-
tius de existentia Numinis, vita æterna, creatione mundi, aliisque con-
tra Atheos disseritur, non comitis solum verbis, sed argumentis etiam
quam maxime solidis.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,
SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. II.

S. HILARII PICTAVORUM EPISCOPI OPERA AD
manuscriptos codices Gallicanos, Romanos, Belgicos, nec non ad veteres
editiones castigata, aliquot aucta opusculis, praevis in locos difficiles
disputationibus, praefationibus, admonitionibus, notis, S. Confessoris vitae
& copiosissimis indicibus locupletata & illustrata, studio & labore
MONACHORUM ORDINIS S. BENEDICTI
E CONGREGATIONE S. MAURI.

Parisiis excudebat Franciscus Muguet, A. C. 1693, in fol.
Constant Alphab. II. plag. 6.

Hilarii Pictaviensis Episcopi libros de Trinitate, ad Constantium, contra Constantium, contra Auxentium & de synodis *Georgius Cribellius* Presbyter, ejusdem in Psalmos aliquot commentarium *Johannes Solidus Cracovius* hortante *Jacobo Fabro Stapulensi* e tenebris eruit. His Hilarii scriptis commentarium in Matthaei evangelium, & epistolam ad Apram *Jodocus Badius Ascensius* adjunxit, cum A. 1510 Parisiis Hilarii opera ederentur. Postea *Desiderius Erasmus* Roterodamus Hilarii opera, addita proluxa praefatione, quae & Romanam & Parisiensium Theologorum censuram incurrit, Basileae A. 1523 ex Frobenii officina in lucem publicam emisit, ex qua iterum A. C. 1535 Hilarii opera prodierunt, adjecto tractatu de Patris & Filii unitate, quem tamen non ab Hilario scriptum, sed a studioso quodam ex Hilarii libris de Trinitate, attexta alterius cujusdam scriptoris lacinia, confutum ipsi editionis illius curatores agnoverunt. Alia quaedam Hilario supposita opuscula, nempe tractatus de essentia Patris & Filii, duae ad Augustinum epistolae, & carmen,

G

quod

quod Genesis inscribitur, in editione Parisiensi A. C. 1544 *Ludovici Mirai* studio accurata accesserunt. Hanc Parisiensem editionem novæ Basileenses exceperunt. Nam A. C. 1550 Hilarii lucubrationes *Martini Lypsi* studio ad plura exemplaria collatæ & recognitæ prodierunt, quibus A. C. 1570 *Johannes Jacobus Gryneus* vitam Hilarii a se compositam præmisit. Verum *Johannes Gillotius*, qui A. C. 1572 novam Hilarii operum editionem accuravit, huic vitæ Hilarii per *Grynæum* elaboratæ suam ipsius de vita & scriptis Hilarii lucubrationem substituit, cui etiam vitam Hilarii ex Hieronymo & Gregorio Turonensi, nec non duos Fortunati libros de vita Hilarii, & Petri Damiani sermonem de translatione reliquiarum Hilarii adjecit. Nostro seculo Parisiis A. C. 1605 Hilarii opera, & fragmentis Hilarii, quæ A. C. 1598 ex bibliotheca Petri Pithœi *Nicolaus Faber* seorsim ediderat, & tractatibus in psalmos 13, 14, 149 & 150 locupletata, lucem publicam adspexerunt; quæ editio & Coloniz recusa, & Parisiis A. C. 1631 & 1652 iterata fuit.

Novissimam operum Hilarii editionem, quæ nobis nunc recensenda est, doctissimis Monachis Ordinis S. Benedicti e congregatione S. Mauri debemus. In ea primum locum *commentarii* in quosdam psalmos occupant, etsi eos postremis vitæ annis a sanctissimo Præsule scriptos existiment. Accedit autem in hac editione nunc primum tractatus de titulo psalmi 9, item tractatus de titulo psalmi 91. Præterea tractatum in psalmum 13, qui in antiquioribus editionibus plane omissus, in reliquis mutilatus est, Benedictini nunc integrum ediderunt. De commentariis in psalmos 126, 127, 128, 129 & 130 observant, quod, etsi a *Raphaele Bagam* Zenoni Veronensi asserantur, & inter ejus opera legantur, stylus tamen magis ad Hilarium accedat; ut alia argumenta, quibus Hilario commentarios illos vindicant, taceamus. His in psalmos commentarii proxime adjungunt *commentarium in evangelium Matthæi* in 33 canones seu titulos & capita divisum, in quo adhuc Hilarii præfatio desideratur, cujus *Casianus* & *Alcuinus* meminerunt. Post exegetica Hilarii scripta sequuntur *libri 12 de Trinitate*, qui in nonnullis codicibus de fide contra Arianos, de fide S. Trinitatis, & de fide contra omnes hæreses inscribuntur, & variis quidem hæreticis, inprimis tamen Arianis opponuntur, etsi semel tantum Arianitarum, & bis Arii mentio in hoc commentario occurrat. Quod autem

autem Hilarius non plures quam duodecim libros de Trinitate scripserit, Benedictini tam ex ipso Hilario, quam ex Hieronymo confirmant, qui in epistola 84 Hilarium & stylo & 12 libris Quintiliani imitationem affectasse tradit. Unde minime dubitandum censent, quin Casiodorus, qui in institutionibus suis divinis, 13 libros Hilarii de Trinitate numerat, librum de synodis annumeraverit. Libros de Trinitate ille ipse, cujus mentionem fecimus, *liber de synodis* excipit, cui Benedictini ejusdem Hilarii *responsa* adversus hujus libri reprehensores *apologetica* hactenus nondum edita subjungunt, in quibus ille fidei suae rationem reddere voluit, cum se ob librum de synodis male audire a Lucifero, forte Calaritano, monitus fuisset. Proximum ab his responsis locum tenent *epistola ad Abram sive Aprum* filiam, quam Benedictini, secus ac Erasmo, Gillotio ac aliis visum fuit, pro genuina venditant; *hymnus matutinus* eidem Aprae transmissus; *liber 1 ad Constantium*, *liber 2. ad Constantium*, & *liber contra Constantium*, in quo cum Hilarius contra leges reverentiae summis Magistratibus debita egisse videatur, Benedictini asperiorum verborum causam non tam exilii impatientiae, aut austeriori mentis indoli, quam temporum necessitati tribuendam censent, cum lupum ovinis pellibus indurum detegere, opus fuerit. Ultimum inter Hilarii opera locum in hac editione tenent *liber contra Auxentium*, *fragmenta ex opere historico* a Fabro primum edita & nunc alio ordine digesta, & denique *fragmenta ex aliis Hilarii operibus* in veteribus monumentis relicta. In appendice operum Hilarii legitur *metrum in Genesim*, *tractatus de Patrie & Filii unitate*, *tractatus de essentia Patrie & Filii*, & *fides Alcuini*, quae olim a *Lenneclavio* cum aliis quibusdam aliorum opusculis sub Hilarii Pictaviensis nomine Graece & Latine edita fuerat. His adduntur *Nicolai Fabri prolixa in Hilarii fragmentum praefatio*, syllabus manuscriptorum, nec non editorum codicum, ad quos Hilarii opera in hac editione extracta & emendata sunt, & index locorum Scripturae apud Hilarium occurrentium, quem duo alii indices, unus rerum & sententiarum, alter glossarum, quibus Hilarius utitur, sequuntur.

Singulis Hilarii scriptis & admonitiones suas praemiserunt, & uberrimas notas doctissimi editores adjecerunt. Neque hic tacenda, quae statim in limine post epistolam dedicatorem ponitur, generalis ad opera Hilarii praefatio, in qua primum de variis operum Hilarii editionibus,

tionibus, deinde de codicibus manuscriptis differunt, quorum antiquissimus est Vaticanus, quem *Mabillon* in opere de arte diplomatica p. 355, ubi specimen illius codicis exhibet, ipso; quo Hilarius vixit, aut proxime sequenti seculo scriptum conjicit. In eadem generali præfatione deperdita Hilarii opera recensent, & inter alia de hymnis ejus agentes observant, quod in manuscripta quadam Abbonis Floriacensis epistola eucharisticus, qui vulgo Ambrosio & Augustino tribui solet, Hilario adscribatur. Postea de obscuritate Hilarii & causis illius obscuritatis verba faciunt, & imprimis circa ejus doctrinam occupantur, quid de Christi conceptione & passione, quid de ejus exaltatione & gloria, quid de regno Dei & Christi, de supremo judicio, de igne judicii, de gratia & aliis quibusdam fidei capitibus fenserit, eum in finem inquirunt, ut eum ab erroribus, quorum passim reus agitur, absolvant, & vere ab Hieronymo in epistola 7 scriptum probent, quod inoffenso pede scripta Hilarii decurrant. Observant igitur, *Johannem Prapostum* in literis ad Philippum Bonæ Spei Hilario quidem imputasse, quod non solum Christum ex matris substantia natum negaverit, sed etiam Christum ex Spiritus S. substantia carnem suam assumpsisse affirmaverit, eundemque errorem Hilario etiam ab Erasmo, Sculteto & aliis impingi; verum Hilarium claris & perspicuis verbis sapius in suis operibus docere, quod Christus carnem suam ex matris suæ substantia acceperit, & loca, quæ pro contraria sententia allegari solent, nihil aliud innuere, quam quod Maria non virtute quadam naturali, sed divini Spiritus operatione foetum conceperit. Quem sensum etiam admittunt verba Hilarii de Christo dicentis, *habitu hominis, originem non hominis fuisse*. Cæterum miramur, Benedictinos in Hilarii lectione versatissimos, cum hæc Hilarii verba a *Sculteto* in Medulla Patrum ex 10 libro de Trinitate allegata invenissent, ea in toto libro frustra quæsisse, nec invenire potuisse, ideoque Scultetum malæ in referendis Patrum verbis fidei & cujusdam ad labefactandam fidei illorum famam propositionis arguere. Nam si paginam 1066 editionis suæ perlustrare velint, in linea 37 Hilarii sententiam a Sculteto allegatam totidem verbis expressam invenient, adeoque Scultetum Hilario injuriam non fecisse deprehendent. Sed hæc *vis in wagoda*. Nunc ad alia pergamus. Accusat Erasmus in præfatione sua Hilarium, quod libro 8 de Trinitate homines cum Deo Patre & Filio

Filio unum esse natura, non adoptione aut consensu asseruerit. Hinc Benedictinis occasio nata explicandi, qua ratione Hilarius homines cum Christo, & mediante Christo cum Patre unum esse docuerit. Quod dum faciunt, simul de eucharistia, per quam singulari modo homines cum Christo uniuntur, qualis Hilarii sententia fuerit, exponunt. Cum autem vix ullus error Hilario frequentius objici soleat, quam quod Christum dolori, metui, tristitiæ aliisque hujuscemodi passionibus obnoxium negaverit, pro qua sententia imprimis liber 10 de Trinitate allegari solet, tantum abest, ut Benedictini controversiam hanc intactam reliquerint, ut potius Hilarium ab illo errore liberum fuisse multis rationibus ostendant. Animadvertunt primum omnium fuisse *Claudianum Mamertum*, qui Hilarium hujus erroris arguit; sed illi reliquos omnes veteris ecclesiæ Doctores vel Hilario coævos vel proximis seculis claros opponi posse, qui orthodoxam Hilarii fidem commendarint, quod facturi non fuissent, si in ejus scriptis tantum errorem deprehendere potuissent. Observant *Berengarium*, qui primus post *Claudianum Mamertum* Hilario illum errorem tribuit, statim a *Lanfranco* fuisse confutatum, *Johanni vero Præposito* Mamerti & *Berengarii* vestigiis insistenti *Philippum Bona Spei* & *Hunaldum* obsticisse. Urgent etiam Aphthartodocetis in mentem nunquam venisse, ut errorem suum Hilarii consensu tuerentur. Notant Hilarium quidem differentiam inter Christi infirmitates & nostras quadruplicem agnovisse, quatenus docuit, infirmitates Christi voluntarias fuisse, cum nostræ coactæ sint; Christum pro nobis doluisse, cum merito nos nostro affligamur; Christum suarum passionum dominum fuisse, cum nostræ nobis dominantur; & Christi infirmitates divinitatem ejus non tetigisse, cum nihil sit in nobis, quod infirmitatibus non sit subiectum: nequaquam autem ex Hilario probari posse, quod carni Christi dolorem aliasque passiones simpliciter denegaverit; imo potius Hilarium non solum in aliis operibus, sed etiam in libris de Trinitate, & in ipso quoque libro decimo, unde accusatores ejus argumenta sua potissimum depromant, multa huic errori contraria docere, nec solum Christo famem, dolorem, tristitiam, sicut aliaque hujuscemodi tribuere, sed etiam in causas illarum passionum inquirere. Unde colligunt, Hilarium in illis locis, in quibus Christum doloris expertem facere videtur, contra Theopaschitas disputare. Confirmant hanc sententiam ex eo,

G}

quod

tionibus, deinde de codicibus manuscriptis differunt, quorum antiquissimus est Vaticanus, quem *Mabillon* in opere de arte diplomatica p. 355, ubi specimen illius codicis exhibet, ipso; quo Hilarius vixit, aut proxime sequenti seculo scriptum conjicit. In eadem generali præfatione deperdita Hilarii opera recensent, & inter alia de hymnis ejus agentes observant, quod in manuscripta quadam Abbonis Floriacensis epistola eucharisticus, qui vulgo Ambrosio & Augustino tribui solet, Hilario adscribatur. Postea de obscuritate Hilarii & causis illius obscuritatis verba faciunt, & imprimis circa ejus doctrinam occupantur, quid de Christi conceptione & passione, quid de ejus exaltatione & gloria, quid de regno Dei & Christi, de supremo judicio, de igne judicii, de gratia & aliis quibusdam fidei capitibus senserit, eum in finem inquirunt, ut eum ab erroribus, quorum passim reus agitur, absolvant, & vere ab Hieronymo in epistola 7 scriptum probent, quod inoffenso pede scripta Hilarii decurrant. Observant igitur, *Johannem Præpositum* in literis ad Philippum Bonæ Spei Hilario quidem imputasse, quod non solum Christum ex matris substantia natum negaverit, sed etiam Christum ex Spiritu S. substantia carnem suam assumpsisse affirmaverit, eundemque errorem Hilario etiam ab Erasmo, Sculteto & aliis impingi; verum Hilarium clâris & perspicuis verbis sapius in suis operibus docere, quod Christus carnem suam ex matris suæ substantia acceperit, & loca, quæ pro contraria sententia allegari solent, nihil aliud innuere, quam quod Maria non virtute quadam naturali, sed divini Spiritus operatione fœtum conceperit. Quem sensum etiam admittunt verba Hilarii de Christo dicentis, *habitum hominis, originem non hominis fuisse*. Cæterum miramur, Benedictinos in Hilarii lectione versatissimos, cum hæc Hilarii verba a *Sculteto* in Medulla Patrum ex 10 libro de Trinitate allegata invenissent, ea in toto libro frustra quærivisse, nec invenire potuisse, ideoque Scultetum malæ in referendis Patrum verbis fidei & cujusdam ad labefactandam fidei illorum famam propositionis arguere. Nam si paginam 1066 editionis suæ perlustrare velint, in linea 37 Hilarii sententiam a Sculteto allegatam totidem verbis expressam invenient, adeoque Scultetum Hilario injuriam non fecisseprehendent. Sed hæc *ως εν τω αὐτῷ*. Nunc ad alia pergamus. Accusat Erasmus in præfatione sua Hilarium, quod libro 8 de Trinitate homines cum Deo Patre &

Filio

Filio unum esse natura, non adoptione aut consensu asseruerit. Hinc Benedictinis occasio nata explicandi, qua ratione Hilarius homines cum Christo, & mediante Christo cum Patre unum esse docuerit. Quod dum faciunt, simul de eucharistia, per quam singulari modo homines cum Christo uniuntur; qualis Hilarii sententia fuerit, exponunt. Cum autem vix ullus error Hilario frequentius objici soleat, quam quod Christum dolori, metui, tristitiæ aliisque hujuscemodi passionibus obnoxium negaverit, pro qua sententia imprimis liber 10 de Trinitate allegari solet, tantum abest, ut Benedictini controversiam hanc intactam reliquerint, ut potius Hilarium ab illo errore liberum fuisse multis rationibus ostendant. Animadvertunt primum omnium fuisse *Claudianum Mamertum*, qui Hilarium hujus erroris arguit; sed illi reliquos omnes veteris ecclesiæ Doctores vel Hilario coævos vel proximis seculis claros opponi posse, qui orthodoxam Hilarii fidem commendarint, quod facturi non fuissent, si in ejus scriptis tantum errorem deprehendere potuissent. Observant *Berengarium*, qui primus post *Claudianum Mamertum* Hilario illum errorem tribuit, statim a *Lanfranco* fuisse confutatum, *Johanni vero Preposito Mamerti & Berengarii* vestigiis insistenti *Philippum Bona Spei & Hunaldum* obsticisse. Urgent etiam Aphthartodocetis in mentem nunquam venisse, ut errorem suum Hilarii consensu tuerentur. Notant Hilarium quidem differentiam inter Christi infirmitates & nostras quadruplicem agnovisse, quatenus docuit, infirmitates Christi voluntarias fuisse, cum nostræ coactæ sint; Christum pro nobis doluisse, cum merito nos nostro affligamur; Christum suarum passionum dominum fuisse, cum nostræ nobis dominantur; & Christi infirmitates divinitatem ejus non tetigisse, cum nihil sit in nobis, quod infirmitatibus non sit subjectum: nequaquam autem ex Hilario probari posse, quod carni Christi dolorem aliasque passiones simpliciter denegaverit; imo potius Hilarium non solum in aliis operibus, sed etiam in libris de Trinitate, & in ipso quoque libro decimo, unde accusatores ejus argumenta sua potissimum depromant, multa huic errori contraria docere, nec solum Christo famem, dolorem, tristitiam, sicut aliaque hujuscemodi tribuere, sed etiam in causas illarum passionum inquirere. Unde colligunt, Hilarium in illis locis, in quibus Christum doloris expertem facere videtur, contra Theopaschitas disputare. Confirmant hanc sententiam ex eo,

G }

quod

quod Hilarius lib. 1, c. 32. declaret, se libro decimo contra hæreticos acturum, qui divinæ naturæ immemores ad impietatis suæ argumenta dispensationis gesta tenuerint, & quod sub initium libri II dicat, se superiore seu decimo libro contra hæreticos militasse, qui dispensationem assumti corporis ad divinitatis contumeliam rapuerint, & ex salutis nostræ sacramento impietatis suæ causas quæserint, dum nempe ex doloribus assumtæ carnis Dei assumentis infirmitatem adstruxerint. Accusatur præterea a nonnullis Hilarius, quod Verbum a Christo moriente secessisse statuerit. Respondent autem Benedictini, verba Hilarii sic explicari posse, quod divinitas se a carne separaverit, non unionem solvendo, sed protectionem subtrahendo, vel quod caro recedentis divinitatis dissidium contestata fuerit, quatenus nullum præsentis suæ signum ediderit. Interim haud inficiantur, Patres nonnullos Verbi a Christo moriente separationem docuisse, quos tamen ab hæreticis multum discrepasse observant, cum hæretici divinitatem quasi infirmam ac trepidam a Christo secessisse statuerint, ut passionem & mortem evitaret, Patres autem docuerint, quod Christus mortem subire non potuisset, nisi divinitatis virtus ab eo recessisset. Addunt, Patres secessionem illam in morte factam statuisse, hæreticos ante mortem, & Patres Verbi conjunctionem cum anima illæsam tradidisse, hæreticos autem totum hominem a divinitate desertum contendisse. A passione Christi ad ejus gloriam progrediuntur, & animadvertunt, videri quidem in nonnullis locis Hilarium Apellis errorem fovisse, vel Eutychnæ hæreseos semina jecisse, & docuisse, quod humana Christi natura in divinam transiverit, & genus mutarit, & hinc una Dei & assumti hominis natura evaserit; verum ex aliis locis manifestum esse, quod carnis gloriam illæsa ejus veritate prædicaverit. Qua occasione etiam explicant, quid Hilarius de nostrorum corporum post resurrectionem gloria senserit. Circa Hilarii sententiam de regno Christi & Patris triplex instituitur quæstio, quomodo nempe Hilarius regnum Christi a regno Dei distinguat? an Millenariorum aliorumque illis affinium errori faveat? & postremo, qua in re cum Dei tum Christi regna sita esse velit? Quæ quæstiones a Benedictinis ita resolvuntur, ut Hilarius a Millenariorum errore, minime vero a recepta fide de sanctorum hinc migrantium beatitudine alienus pronuncietur. Ad locum de novissimo judicio accedentes notant, non ita pridem virum

quæ-

quendam celeberrimum, quo nomine, nisi fallimur, *Dapinium* designant, scripsisse, quod non ferendus sit Hilarii de extremo iudicio error, & cum vir ille celeberrimus, in quo situs sit error ille minime tolerandus, non explicaverit, in Hilarii sententiam inquirunt, quam talem fuisse censent, ut distinxerit iustos, qui statim beatitudine donentur; impios, quos vita emigrantes infernus excipiat; & inter utrumque genus medios, fortisque suæ usque ad diem iudicii incertos, & aliquando cum quaestione & examine iudicandos, cum reliqui tribunali Christi eum tantum in finem affuturi sint, ut iis a supremo Iudice vel beatitudo, vel pœnæ retributio confirmetur. A iudicio ad ignem iudicii transeuntes observant, quod Hilarius docuerit, ignem iudicii omnibus subeundum, & ne sanctissimam quidem Dei matrem immunem futuram; neque tamen adversus gloriam ac sanctitatem purissimæ Dei genitricis quicquam inde confici posse arbitrantur, cum Hilarius non obscure significet, se sacræ Scripturæ autoritate coactum B. Virginem iudicii severitatem non minus ac alios homines venturam tradidisse. In ultimo præfationis hujus generalis capite negant contra Claudianum Mamertum, quod Hilarius nihil creatum incorporeum statuerit, & iterum *Dapinium* suppresso ejus nomine reprehendunt, quod rerum spiritualium noticiam Hilario minus claram fuisse scripserit. Dissentiant etiam a *Coselerio*, qui in notis ad constitutiones Apostolicas Hilarium libr. 2. de Trinitate inter Angelorum ordines secula numerasse scribit. Tandem etiam quæ Hilarii de gratia opinio fuerit, ea ratione ostendere laborant, ne Hilarius viribus liberi arbitrii & bonorum operum meritis contradixisse videatur. Hæc de Hilarii doctrina ipsis prælibare libuit: plura passim in notis tangunt, quas singulatim recensere brevitatis studio prohibemur. Nunc igitur hoc tantum addimus, quod Benedictini præfationi suæ generali vitam Hilarii, quam ipsi ex Hilarii scriptis & aliis veterum monumentis concinnarant, nec non *Fortunati* libros de vita Hilarii, *Damiani* sermonem de translatione reliquiarum Hilarii, & selecta veterum de Hilario testimonia subjungant.

MAGNETISMUS MAGNUS.

Or,

METAPHYSICAL AND DIVINE CONTEMPLATIONS
on the Magnet.

h. e.

h. e.

*Magnetismus magnus, sive Contemplationes Metaphysicae & Divinae e
consideratione magnetis subnata, auctore MATTHÆO HALE,
Equite, olimque supremi tribunalis Regii Præside.*

Londini apud Gul. Schrowsbury, anno 1695. plag. II $\frac{1}{2}$ in 8.

Posthumam hocce summi Viri opusculum Lectorum nostrorum. oculis dum sistimus, tantum abest, ut hederam ei a nobis suspendendam esse existimemus, ut potius vel solum Auctoris nomen omnes exquisitæ commendationis partes abunde arbitremur implere. Ille enim ingenio, dum viveret, nemini, eruditione nonnisi paucissimis secundus, summa prudentia, admiranda in rebus gerendis dexteritate atque iustitia, probitate incomparabili, cæterisque virtutibus suis meruit, ut mediocri loco natus, ad summos non tantum honores eveheretur, sed post fata quoque, quæ ante tria hæc iustra universa Anglia luxit, *studiorum indefessus amator, summus prudentia mysta, philosophus acutissimus, iustitia maximus sacerdos, imo columna iustitia, peculiare serenissimi heri sui decus, honos Angliæ denique audiverit.* Quæ ipsa & alia multo majora elogia dissentientes quoque in Angliæ partes cærtatim in eum congesserunt: uti si alia testimonia non suppetent, abunde vel solus Rever. Salisburiensis Episcopus (Gilb. Burnet,) qui vitam ejus; maximusque Presbyterianæ factionis patronus, Rich. Baxterus, qui observationes, monumentaque aliqua ad vitam ejus spectantia evulgavit, edocere nos possent. Quorum laudes, quibus virum huncce celebrarunt, sane summas, meritis tamen ejus non esse majores, ipse fateri cogitur, qui nimius in hominum laudibus non facile solet esse, Ansonius Wood, in cujus Athenis Oxoniensibus alia quamplurima, quibus seculum nostrum beavit, scripta, ut & brevem vitam ejus summam, quibus curæ talia sunt, reperire poterunt.

Inter illa quamplurima sunt, quæ profundissimæ Philosophiæ atque Theologiæ non minus peritum, quam legum humanarum, patriæ imprimis Reipublicæ, fuit, eum extitisse, clarissime evincunt. E quibus si vel solum de origine generis humani, cedro sane dignum opus, in quo impia Atheorum de ea somnia, non minore argumentorum pondere, quam ingenii elegantia, solidissime contudit, appellaremus,

mus, jam fidei affatim nostro de eo judicio esset præstructum. Verum & lucem adspexerunt plurima non minoris pretii alia, & inter schedas ejus post fata fuerunt inventa. Inter posteriora tria de *Magnete* comparuere opuscula: quorum primo *Magnetismi Magnetici* nomine ab eo inscripto, de ipso Magnete ejusque natura agit. In altero, cui *Magnetismi Physici* titulum dedit, magneticas virtutes in aliis corporibus naturalibus sibi observatas exposuit. In tertio denique, quod *Magnetismum Magnum* appellavit, quid tractaverit, nunc paulo fusius edocebimus: illud ipsum enim est, in quo recensendo noster nunc quidem labor versabitur.

Ut autem paucissimis scopum illustris Auctoris complectamur, nullus alius ille est, quam, cum omnes creaturæ characteres habeant impressos indelebiles, ad summi alicujus Entis cognitionem deducen-
 tes, quid magnetis natura in se habeat huc faciens, solide demonstra-
 re. Ad Deum itaque, ejusque cognitionem, magnetem nos deduce-
 re, primo ostendit, si causarum, quæ virtutes ejus efficiunt, seriem
 propius contemplemur. Quod acus nimirum magnetica polo se-
 se obvertat, cum contra aliæ, quæ magneti affricæ non sunt, quem-
 cunque primum tacta fuerint situm retineant, id a magnete e-
 am habere, apud omnes constat. Magneti eandem virtutem a
 terra obtigisse, quæ similem versus polos sentit inclinationem, ne-
 mini quoque ignotum est. Verum unde terræ vasta moles hanc-
 ce proprietatem tacta fuerit, de eo potissimum est dispiciendum.
 Sane a modificatione materiæ ejus procedere hanc virtutem non
 posse ostendit, cum virtus & potentia ad materiam, motu omni
 per se destitutam, non spectent; motus vero, particulis ejus im-
 pressus, varius atque instabilis semper esse soleat. Aut a seipsa itaque
 simpliciter terram habere hancce virtutem, aut ab ente aliquo poten-
 te atque agente eam accepisse concludit. Prius ex istis absolum pla-
 ne esse, atque a sana ratione alienum, aliquot argumentis evincit.
 Posterius itaque amplectitur: cumque a causâ aliqua efficiente, quæ
 extra eum sit, mundum ista virtute instructum esse, hac ratione constet;
 causam istam & intellectu & summa potentia instructam esse oportere
 demonstrat. Intellectu quidem, quod ad certos fines virtutem
 istam terræ a se insitam ordinaverit; potentia vero summa, quod o-
 mnino non mediocris roboris sit, talem aliquam vastissimo isti cor-

c. I.

c. II.

p. 8.

p. 9.

p. 10.

p. 11.

- c.III.p.17. pori inspirare virtutem. Ast cum hac ratione e reductione virtutis magneti essentialis ad primam ejus causam, existentiam supremi Entis demonstrasset; jam porro considerat, quid ex virtute ista sive forma atque potentia in se ipsa spectata de summi perfectissimique Entis existentia concludi queat, quam pariter ac alias formas internas, quibus corpora moventur, ita comparatam esse ostendit, ut ab alio, quam a Deo proficisci non possit. Formas porro hujusmodi, & imprimis magneticas, tum majoris magnetis, h: e. globi terraquei, tum minoris, ita ad fines suos ordinatas esse docet, ut non possit non inde aliquis, c.IV. haud plane stupidus, Dei existentiam colligere. Imo sapientiam, quoque & potentiam Dei ex lapide hoc non minus, quam ex aliis innumeris rebus clarissime elucere, varie atq; ingeniose ostendit. Hisce autem tanquam generalioribus præmissis, jam denique doctissimus Auctor divina quædam mysteria symbolis a magnete petitis illustrare, c.V. VI. aggreditur. Cumq; Symbolicam hujusmodi Theologiam in commodis suis non carere, auctorum quorundam qui usi ea sunt, Paracelsi v. g. & Böhmi vitio, probe sciat: causas, quæ in præcipitla hujusmodi eos seduxerint, eum cura explicat, sibi que ipsi limites sollicitè circumponit; ne simili vertigine ipse quoq; corripiatur. Scopumq; adeo suum non esse ait ostendere, quod divina mysteria ad motuum magneticorum mensuram sint exigenda: verum exempla solum a magneticis operationibus mutuo se quasi accepturum esse dicit; terminosq; in doctrina magnetica obvios, quales sunt *attractio, conversio, reversio, positio, directio, motio, quies*, & alii, quibus lux illis inferri queat. Et quamvis in ea opinione neutiquam sese esse dicat, quod sancti Scriptores ullo habito ad magnetis naturam & operationes respectu locuti fuerint: nihilominus tamen loquendi modos ab iis adhibitos analogiam satis accuratam, cum magnetica philosophia servare putat, atque hujus rei aliquot exempla ex Jerem. XXXI, 18. Psal. LXIII, 2: Cant. I, 4: Jo. XII, 32. Psal. LXXXIX, 37. Pf. XXV, 15 CXXI, 8: adducit. Quod adeo ipsum excusando instituto suo suffecturum apud æquos harum rerum judices esse, non dubitat:

- c.VIII. Animæ itaque, modo quodam peculiari a Deo quasi efflatæ, statum maxime naturalem atque felicem esse ait, si ei soli obvertatur, si ad eum inclinatio, cuspis & apex ejus dirigatur. Ab eo itaque si ad crea-

creaturas declinet, in hac ipsa vita quiete destitutam, & miseram esse, nulloque fluxorum horum bonorum, ad quæ convertitur, sisti posse atque pacari, ab uno ad aliud desultantem, ostendit. In altera vero vita, in qua voluptates, commoda atque honores præsentis ævi nihil prorsus valeant, utpote quæ virtutem suam ultra hujus vitæ meridianum non extendant, animam illis solummodo assuetam, mutata inclinatione sua, nihil planè offendere ait, in quo vel umbram quietis inveniat. Ut adeo si alia inferni tormenta expectanda non essent, hoc ipsum instar omnium futurum sit, quod misere adeo sese deceptam deprehendat. Ast unde inquis ista inclinationis animæ mutatio? Ejus hanc illustris Autor rationem reddit: quo nimirum inesse dicit animæ humanæ corpori unitæ principia, facultatem scilicet intellectualem, seu rationalem, quæ esse jure debebat τὸ ἡγεμονικόν, secreta quadam inclinatione ad Deum sese convertentem: partemque sensualem fluxa hujus mundi bona natura sua respicientem. Ab hac itaque si superari gubernariq; sese patitur illa, mutatur genuina animæ inclinatio, præcipue si ista hujus superioritas usu & consuetudine confirmetur. Sic enim tandem ipsa quoque intellectualis facultas, sensualis adeo evadit, ut innati quoque naturalis religionis characteres mirum in modum in ea denique obscurentur. Præter hanc alias adhuc tres mutationis hujus causas adducit. Primam, debitæ attentionis ad characteres illos religionis naturalis innatos absentiam: alteram, appetitus sensitivi ad bona præsentia inclinationem: tertiam denique subtiles Satanz tentationes. Contra tamen tria quoque esse observat, quæ homini in servanda naturali sua ad Deum conversione subveniant: primum, propensionem atque inclinationem, ipsi animæ humanæ texturæ quasi a natura implantatam, atque insertam, qua ad supremi alicujus entis venerationem compellatur: secundo, oculum animæ intellectualem, cui objecta Dei bonitas faciat occurrere, quæ ad Deum animam pertrahant atque inclinent, imo in hujusmodi positu Deo obverso etiam conservent: tertio denique, secretum aliquem dalsissimumque Spiritus divini influxum, qui sollicitet animam, moveat atque inclinet, ut amore obedientiaque Deum prosequatur. Tria hæcce media positum animæ & obversionem ad Deum efficientia, vel potius conservantia, fusius in sequentibus explicat, & naturalem quidem illam propensionem, cujus primo loco meminit, tum inde esse ait, quod

c. IX.

c. X.

- uti aliæ res omnes ad causas suas, & magnes quoq; ad terram, cui originem debet, ita anima quoq; secundum naturæ leges ad Deum, qui causa ejus existit, convertatur: tum inde, quod simile sui res omnes appetant, anima que adeo ad Deum, cujus imaginem gerit, merito sese inclinet: tum inde deniq;, quod illa potissimum res omnes respicere soleant, unde protectionem conservationemq; suam pendere norunt. Oculum porro intellectualem gemino objectorum genere ad Deum nos pertrahere docet, tum iis nimirum, quæ in volumine operum *providentia*, tum iis, quæ in *revelationis* divinæ volumine continentur. Opera *providentia* divinæ varia, tanquam aptissima *attractiva* ad varias *humana anima ansulas* referri dicit, ut eam adeo ad Deum non possint non inclinare. *Ansulas* hujusmodi animæ tres præcipuas ejus esse affectiones, *amorem* nimirum, *gratitudinem* & *fiduciam in Deum*. Ad *amorem* referri eumque apprehendere quasi, excellentiam & pulchritudinem hujus universi; beneficentiamque & bonitatem Dei, amoris divini; reciprocum amorem (siquidem *magnes amoris amor est*), elicentis, tum in omnes creaturas suas, tum in animam præprimis argumenta. Alteram ansulam, *gratitudinem*, quod attinet, adeo humano generi naturalem, ut pro hoste ejus apud omnes reputetur ingratus, in eo illam consistere ait, ut 1) secreto aliquo nexu benefactori anima jungatur; 2) ut serio omnibus amoris officiis beneficio accepto respondere cupiat. Et hanc quoque bonitate divina, qua creaturis & homini præfertim sese communicat, excitari docet. *Fiducia* denique in extremis necessitatibus, & quibus nullum par sit creaturarum auxilium, ad Deum nos pertrahi ostendit. Verum cum ista oculi intellectualis objecta, ob varias, quas clarissime indicat, rationes hæudquaquam sufficiant, ut anima in sua ad Deum obversione conservetur, alia adhuc, quæ id efficere queant, in *revelationis* volumine animæ repræsentare Deo placuit: omnia nimirum illa, quæ ad salutem religionemque nostram pertinent. Hæc itaque aptissima media ad id obtinendum esse ostendit, eaque occasione & præceptorum evangelicorum egregiam sapientiam, & religionis Christianæ veritatem aliquot argumentis evincit: quin & quam sanæ rationi illa sit conveniens, latius deinde deducit. Quibus factis ad tertium denique medium, quo anima in debito suo ad Deum positu conservatur, pergit, secretum nimirum, Spiritus Sancti influxum, quod supernaturale appellat, cum reliquorum
- c. XI.
- c. XII.
- c. XIII.
- c. XIV.
- c. XV.

quorum naturale alterum, alterum rationale appellasset. Nimirum quemadmodum magnes præter intrinsecum, quod habet, motus sui principium, communis quoque magnetismi terræ insiti fruitur influxu, assistentia & excitatione: ita animam non naturali tantum aliquo motu atque rationali; sed etiam a Spiritu Sancto peculiari quadam ratione ad Deum inclinari statuit. Scilicet antiquos etiam Gentilium philosophos, Aristotelem atque Platonem, eorumque sectatores, Simpli- cium, Themistium, Alexandrum Aphrōdiseum; Avicennam & Averro- em; imo & Judæorum doctores, primosque Christianorum philoso- phos theologosque existimasse ait, præter individuum propriamque cujusvis hominis animam, Mentem aliquam universalem intellectu præditam existere. Illi id a Deo datum officii esse ex eorum senten- tia, ut animam humanam illuminet, ad actum intelligendi eam exci- tet, principiaque & notiones seu veritates universales, totique generi humano communes, ei inspiret. Et hoc ipsum esse, quod intelle- ctum vocant agentem, quam *ultimam Intelligentiarum separatarum*, credat Averroes, actuationi (ut barbare loquamur) & excitationi in- tellectus humani destinatam. Hæc vero quamvis haud parum ob- scurâ sit opinio, veritatem tamen in ea maximi omnino momenti la- tere sibi persuadet, quam evolvere hoc fere modo aggreditur. Deum omnipotentem uti præsentia sua essentiali, ita influxu quoque effica- cissimo, a quo omnium rerum conservatio pendeat, universis crea- turis adesse statuit. Hujus autem influxus modum pro varia creatu- rarum natura varium quoque esse, adeo ut rebus pure naturalibus, juxta communem & ordinariam naturæ legem eum impertiat: ra- tionali vero creaturæ, intellectu & voluntate præditæ, eundem modo facultatibus hisce accommodato communicet. Duabus porro po- tissimum viis in animam huncce influxum penetrare, illuminatione nimirum ad intellectum, persuasionem autem & incitationem ad volun- tatem habito respectu. Illuminationem idem esse intellectui, quod oculo Sol est; persuasionem sive animi inclinationem, licet ei resistere homo possit, adeo tamen efficacem esse, ut, Deo volente, omnia impe- trare possit, Ps. CX, 3, Prov. XXI, 1. Hujusmodi inde ait influxu, sive in intellectum, sive in voluntatem, nullam uspiam gentem vel nationem penitus destitutam fuisse; magis tamen efficacem in quibusdam, ad gentilem quoque orbem spectantibus, eum extitisse. Indeque semper sese

- uti aliæ res omnes ad causas suas, & magnes quoq; ad terram, cui originem debet, ita anima quoq; secundum naturæ leges ad Deum, qui causa ejus existit, convertatur: tum inde, quod simile sui res omnes appetant, anima que adeo ad Deum, cujus imaginem gerit, merito sese inclinet: tum inde deniq;, quod illa potissimum res omnes respicere soleant, unde protectionem conservationemq; suam pendere norunt. Oculum porro intellectualem gemino objectorum genere ad Deum nos pertrahere docet, tum iis nimirum, quæ in volumine operum *providentia*, tum iis, quæ in *revelationis* divinæ volumine continentur. Opera *providentia* divinæ varia, tanquam aptissima *attractiva* ad varias *humana anima ansulas* referri dicit, ut eam adeo ad Deum non possint non inclinare. *Ansulas* hujusmodi animæ tres præcipuas ejus esse affectiones, *amorem* nimirum, *gratitudinem* & *fiduciam in Deum*. Ad *amorem* referri eumque apprehendere quasi, excellentiam & pulchritudinem hujus universi; beneficentiamque & bonitatem Dei, amoris divini; reciprocum amorem (siquidem *magnes amoris amor est*,) elicentis, tum in omnes creaturas suas, tum in animam præprimis argumenta. Alteram ansulam, *gratitudinem*, quod attinet, adeo humano generi naturalem, ut pro hoste ejus apud omnes reputetur ingratus, in eo illam consistere ait, ut 1) secreto aliquo nexu benefactori animam jungatur; 2) ut serio omnibus amoris officiis beneficio accepto respondere cupiat. Et hanc quoque bonitate divina, qua creaturis & homini præsertim sese communicat, excitari docet. *Fiducia* denique in extremis necessitatibus, & quibus nullum par sit creaturarum auxilium, ad Deum nos pertrahi ostendit. Verum cum ista oculi intellectualis objecta, ob varias, quas clarissime indicat, rationes hæudquaquam sufficiant, ut anima in sua ad Deum obversione conservetur, alia adhuc, quæ id efficere queant, in *revelationis* volumine animæ repræsentare Deo placuit: omnia nimirum illa, quæ ad salutem religionemque nostram pertinent. Hæc itaque aptissima media ad id obtinendum esse ostendit, eaque occasione & præceptorum evangelicorum egregiam sapientiam, & religionis Christianæ veritatem aliquot argumentis evincit: quin & quam sanæ rationi illa sit conveniens, latius deinde deducit. Quibus factis ad tertium denique medium, quo anima in debito suo ad Deum positu conservatur, pergit, secretum nimirum, Spiritus Sancti influxum, quod supernaturale appellat, cum reliquorum
- c. XI.
- c. XII.
- c. XIII.
- c. XIV.
- c. XV.

quorum naturale alterum, alterum rationale appellasset. Nimirum quemadmodum magnes præter intrinsecum, quod habet, motus sui principium, communis quoque magnetismi terræ insiti fruitur influxu, assistentia & excitatione: ita animam non naturali tantum aliquo motu atque rationali, sed etiam a Spiritu Sancto peculiari quadam ratione ad Deum inclinari statuit. Scilicet antiquos etiam Gentilium philosophos, Aristotelem atque Platonem, eorumque sectatores, Simpli- cium, Thémistium, Alexandrum Aphròdiseum; Avicennam & Averro- em; imò & Judæorum doctores, primosque Christianorum philoso- phos theologosque existimasse ait, præter individuum propriamque cujusvis hominis animam, Mentem aliquam universalem intellectu præditam existere. Illi id a Deo datum officii esse ex eorum senten- tia, ut animam humanam illuminet, ad actum intelligendi eam exci- tet, principiaque & notiones seu veritates universales, totique generi humano communes, ei inspiret. Et hoc ipsum esse, quod intelle- ctum vocant agentem, quam *ultimam Intelligentiarum separatarum*, credat Averroes, actuatiōni (ut barbare loquamur) & excitationi in- tellectus humani destinatam. Hæc vero quamvis haud parum ob- scurâ sit opinio, veritatē tamen in ea maximi omnino momenti la- tere sibi persuadet, quam evolvere hoc fere modo aggreditur. Deum omnipotentem uti præsentia sua essentiali, ita influxu quoque effica- cissimo, a quo omnium rerum conservatio pendeat, universis crea- turis adesse statuit. Hujus autem influxus modum pro varia creatu- rarum natura varium quoque esse, adeo ut rebus pure naturalibus, juxta communem & ordinariam naturæ legem eum impertiatur: ra- tionali vero creaturæ, intellectu & voluntate præditæ, eundem modo facultatibus hisce accommodato communicet. Duabus porro po- tissimum viis in animam huncce influxum penetrare, illuminatione nimirum ad intellectum, persuasionem autem & incitationem ad volun- tatem habito respectu. Illuminationem idem esse intellectui, quod oculo Sol est; persuasionem sive animi inclinationem, licet ei resistere homo possit, adeo tamen efficacem esse, ut, Deo volente, omnia impe- trare possit, Pf. CX, 3, Prov. XXI, 1. Hujusmodi inde ait influxu, sive in intellectum, sive in voluntatem, nullam uspiam gentem vel nationem penitus destitutam fuisse; magis tamen efficacem in quibusdam, ad gentilem quoque orbem spectantibus, eum extitisse. Indeque semper sese

c. XV.

viros sapientia, iustitia & pietate apud Gentiles celebratos magni fecisse, tanquam viros divinum quendam influxum atque ductum secutos. Eos enim divini Spiritus virtute, ut suam communemque hominum salutem promoverent, imo & ad majorem lucem recipiendam homines præpararent, illuminatos excitatosque fuisse. Majorem denique hujus influxus efficaciam apud Judæos, longe denique maximam post Messie adventum missumque in populum Dei Spiritum sanctum extitisse. Concludit denique gravissima parænesi, ut statum suum maxime naturalem, hoc est, conversionem ad Deum, magnetis instar polum versus tendentis, tueri mortales sedulo nitantur, quodve paucimode ad hoc curas mentemve suam advertant, in alia omnia abeuntes, conqueritur.

*DISQUISITIO IN HYPOTHESIN BAXTERIANAM
de Fœdere Gratia. Auctore CAROLO ROBOTHAMO,
Ecclesiæ Anglicanae Presbytero Norfolciensi.*

Londini, impensis Roberti Clavell, 1694. in 8. Alphab. 1.

Varia commenta ingenium excogitavit humanum, quibus intra salutis metas, etiam sine fide in Christum, Gentiles collocare animum fuit. Modo enim Pelagiani distribuerunt tempora, ac docuerunt, ante legem salvos homines factos esse per naturam, deinde per legem, postremo per Christum. Modo Socinus, post sublatam Christi divinitatem atque satisfactionem, a veteribus omnem fidem in Christum vel salutem per Christum consequendam removit. Modo Curcellæus neminem quidem olim salvatum dixit, nisi ex respectu ad Christum, communem omnium redemptorem; negavit tamen, veteribus necessariam fuisse fidem in Christum futurum redemptorem, iisque sub lege & fœdere naturæ relictis, credentibus tamen in Deum universi creatorem & gubernatorem, vitamque suam secundum rectæ rationis lumen omnibus affulgens instituentibus, salutem concessit. Ultimus autem inter hos Baxterus in Methodo Theologiæ Christianæ magis adhuc posire ista studuit, quæ alii in favorem Gentilium antea protulerant. Et negavit quidem ille, cuiquam homini lapso salutem contigisse, & contingere potuisse per fœdus naturæ, perfectæque & illibatae innocentia. Statuit zero, omnes ab initio salvatos fuisse nonnisi per mortem & meritum Christi.

Christi, per fidem in Deum redemptorem & liberatorem, per foedus ac legem gratiae & misericordiae omnibus in universum hominibus a lapsu dispensatam, indultam & patefactam, partim per traditionem illius primae promissionis & protevangellii, Gen. III, 15, partim per obvia quaedam ratiocinia facile deducta & collecta a regimine mundi, ab experimentis patientiae, elementiae & benignitatis divinae erga genus humanum: omnes vero omnium gentium & seculorum mortales maxime judicandos secundum hoc foedus gratiae universalis, neminem autem decisive & determinative propter mera peccata commissa contra legem naturae condemnandum. Hanc illius hypothesein clarissimus Robothamus ulterius examinandam in se suscepit, atque institutum isthoc ita prosecutus est, ut tota de salute Gentilium controversia plene satis planeque in hoc libro pertractata videatur.

Quemadmodum autem in capite *primo* concedit, in illo protevangellio Gen. III, 15, factam esse ab initio promissionem de Christo venturo & serpentem victuro; nec refragatur, in hac promissione fundatum esse, & fortiter insinuatam gratiae misericordiaeque foedus, quod datum fuerit primitus Adamo, eique jam lapsu, non tamen, ut salvandorum capiti; quemadmodum porro foedus hoc misericordiae ex intentione Dei extensibile & applicabile fuisse largitur ad omnes singulosque Adae posteros, sub conditione fidei, poenitentiae novaeque in futurum obedientiae, adeoque omnes fuisse in remota saltem possibilitate salutis: ita circa haec duo imprimis hac vice disceptandum esse innuit, *primo*, utrum totum genus humanum ante Christi adventum semper & ubique fuerit sub lege gratiae? sive, utrum in regno gratiae initialis totum genus humanum subditorum obligatorum & vocatorum vices obtinuerit? *secundo*, utrum religio Christiana sit omnibus necessaria ad salutem? vel, an fides in Christum incarnatum (seu religio proprie Christiana) sit unica jam ad salutem via? Primam quaestionem adstrui, secundam negari a Baxtero innuit. Circa utramque vero contrarium ostensurus Auctor, antequam ad prioris considerationem plenior se accingat, distinguit in foedere gratiae initiali institutionem ab administratione, ac istud quoad institutionem universale, omnibus datum & omnibus in mundo tunc existentibus notum fuisse fatetur; sed tandem post aliquot annorum centurias, crescente hominum multitudine, ignorantiaque, socordia & coecitate

per

per maximam generis humani partem serpente, in administratione, particulare istud factum superaddit, non propter angustias quidem aut imminutionem foederis ipsius, sed propter hominum malitiam & apostasiam, quam defectus & subtractio mediorum exceperit. Hinc insuper distinguit inter tenorem foederis gratiae, & ejus *οικονομίαν* atque dispensationem. Illum omnes sub conditione comprehendisse, unumque & eundem per omnia secula ante-evangelica fuisse ait; sed hanc vicissim, utpotè quæ fieri consueverit per ministerium verbi, per revelationem, promissionem, primordiale publicationem, certamque & continuatam sive ore sive scripto traditionem, modo fustorem & latiore, modo strictiore atque parciore constituit. Quibus præsuppositis expresse negat, quod omnes & singuli sub statu, dispensatione & administratione foederis gratiae actu ponendi sint. The- sin ergo hanc suam idoneis corroborare argumentis nititur. Primum exinde petit, quod esse sub gratia sive sub foedere gratiae, statum inferat magnæ proximitatis ad Deum, fruitionem mediorum, ac sup- peditationem & participationem gratiae sufficientis; nihil autem istiusmodi Gentilibus tribuendum, e locis Scripturæ sacræ quamplurimis probatum dat. Rationem secundam desumit a necessitate vocatio- nis in ordine ad statum gratiae, quam ex justo Dei iudicio Gentilibus denegatam fuisse dicit. Equidem conari Baxterum virtualem eorum vocationem statuminare, sed hanc ne cum propriis quidem illius hypothesibus consistere posse refert. Tertium argumentum depromit ex eo, quod, ipso non negante Baxtero, aemo esse queat subditus in regno foederis gratiae, nisi cui prius obligatio ad istud fuerit imposita. Obligationem autem, quæ ad Gentiles consurgat ex lege natura, adigere quidem ipsos ad primum consensum fidei & obedientiae erga foedus gratiae præstandæ, sed non immediate, nec absolute, sed ex hypothesi, ac non nisi supposita vocatione, promulgatione & cognitione foederis gratiae in ista promissione fundati; hinc infert, quod illi subditi gratiae, sive obligati sive profesși, nequaquam sint. Qua occasione simul observat, parum vero esse simile, quod asserit Baxte- rus, totum genus humanum secundum legem gratiae iudicandum fore. Gentiles enim non posse iudicari secundum istud foedus, quod ignora- rint, sed eos potius ex lumine & legibus rationis omnibus indultæ sen- tentiam subituros.

Stabilita

Stabilita ad hunc modum sua sententia , in capite *secundo* Auctor contrariam Baxteri opinionem refellit, & ad singula, quæ is in medium attulerat, argumenta respondet. Duplici nimirum ratione legem gratiæ universalis & initialis hominibus innotuisse contenderat ille , semel quasi a priori, per traditionem , iterumque quasi a posteriori, per ipsam naturam & opera providentiæ. Enimvero uti Auctor legem gratiæ ab initio promulgatam, ac ab Adamo & Noacho omnibus posteris, qui tunc extiterent, traditam fuisse, lubens concedit; ita, experientia teste, primam hanc promulgationem in maxima hominum parte tandem oblivioni traditam fuisse, & post aliquot seculorum decursum profus intercidisse regerit. Mansisse quidem apud gentes plurimas notionem de sacrificiis expiatoriis & propitiatoriis in genere; aut periisse omnem de sacrificio illo unice propitiatorio in individuo memoriam, periisse typicam rationem & *essentiam* sacrificiorum, quæ ad Christum respicere Gentiles plane ignoraverint. Præterea e sacrificiis intelligere quidem eos potuisse, Deum non esse implacabilem, sed quod actu placatus jam sit, nulla cum fiducia statuere ipsis ex hoc fundamento licuisse. Quod vero attinet ad ipsam naturam & ad opera providentiæ, unde notitiam legis gratiæ universalis obvenire potuisse Gentilibus, *secundo loco* Baxterus affirmaverat, totam ejus argumentationem triplici fulcro inniti Noster observat, patientiæ primo divini, misericordiæ dein ad huc parcenti, tandemque beneficiæ divini bona terrena continuanti & plura in homines cumulant. Quamobrem partes illæ singulas seorsim considerat. Circa patientiam divinam admittit, quod ea manu quasi ducat ad pœnitentiam; verum longe dicit esse aliud, inservire pœnitentiæ, aliud, condere legem gratiæ. Misericordiam divinam parcere quidem ait mundo in commodum Ecclesiæ, & eorum, qui per singula ætatum secula e mundo ad Ecclesiam fiat evocandi; aut inde nondum sequi, fœdus gratiæ universalis totum quaquaversum genus humanum complectens omnibus esse indultum aut patefactum, cum in universali illo & moderato mundi regimine peculiaris habeatur respectus ad actus fœderatos vel ad nunc & olim fœderandos. Cognoscere Gentiles potuisse, quod exactiorem pœnarum pro delictis ad tempus Deus differat, sed quod peccatis in perpetuum ignoscat, colligere eos idcirco nondum potuisse,

condonationem enim non fieri nisi per legem *ἀμνηστίας* positivè latam, cujus certe notitia ad Gentiles nulla pervenerit. Ex benignitate & beneficentia Dei erga genus humanum rectè inferri, ipsum velle bonum creaturæ suæ, sed non rectè, velle ipsum omne bonum cuiusvis creaturæ. De cætero ex hac Baxteri hypothesi consequentiam hanc necit Auctor, quod fides salvifica per media naturalia acquiratur & prorsus naturalis vocari queat; hoc vero quam sit inconveniens, rationibus hæc pluribus demonstrat.

In Capite *tertio* quaerit: utrum ad fidem salutiferam semper & ubique necessarium fuerit, ut ea terminaretur in Messiam venturum, seu gratiæ procuratorem ac hominum redemptorem & salvatorem? Ubi primo quidem talia Baxteri dicta allegat, quæ affirmativæ parti favere videantur; paulo tamen post ea ipsius effata repetit, quæ, quod negativam tenuerit sententiam, expressius ac fortius testentur. Ei ergo se opponit; ac fidem in Messiam semper necessariam fuisse probat ante omnia e promissione Gen. III, 15. facta, quæ Messiae & incarnationem, & passionem, & victoriam, & divinitatem haud frustra sane urserit. In sacrificiis quoque (quæ inde ab origine mundi obtinuisse censet); respexisse pios ad Christum, nullus dubitat. Porro debitum gratitudinis indispensabile requisivisse statuit, ut Redemptor cognitus magnique æstimatus semper fuerit. Ad hæc absurda plurima e sententia adversa elicit: sequi enim ex eadem putat, lapsis & reatu obstrictis peccatoribus immediatè ad Deum accessum sperare licuisse sine omni, quem noverint aut expectaverint, mediatore (vel favoris procuratore); facilius salvari Ethnicis extra fidem Christi, quam nos intra eam; quandoquidem fides in Deum creatorem simplicissima sit; & pauca admodum capita contineat; Christum autem esse salutis omnibus salvandis, non autem objectum fidei salutiferæ. Tandem quoque nullum hanc doctrinam in Scriptura fundamentum habere ostendit. Equidem pro ea allegaverat Baxterus imprimis loca Act. X, 35. & Hebr. XI, 6. Verum respondet Noster, in priore dici, acceptum esse Deo omnem, qui ipsum timeat, justitiamque operetur, sed hæc fidem in Christum non excludere, sicuti & ad ingenerandam Cornelio fidem hoc ipsum testatus Petrus missus fuerit. In posteriori autem præsupposita solum fidei salutiferæ memorari ait, ac Paulum; si *ratio prior* effatum ejus capias, de fide

fide tali agere existimat, quæ historicam vel dogmaticam haud transcendat. Jobum etiam in exemplum hominum istiusmodi, qui nuda fide in misericordiam Dei, sine intuitu in Christum, supremo Numini accepti fuerint, Baxterus allegaverat. Sed ejus in Christum fidem ex libri ipsius capite XIX., 25. 26. manifestam reddat Noster; ac deinceps, quam ex diametro contrarietur defensa ab adversario fides sensui sententiisque Patrum, paucis annotat, superpondi in vicem resutans istud Baxteri assertum, quando in opere Anglicano, de apparitionibus & sagis, Filium Dei tempore Veteris Testamenti sub specie hominis vel sub nomine angeli Patriarchis unquam apparuisse negavit.

In Capite *quarto* ad examen quæstionis secundæ transit, utrum fides in Christum incarnatum sive religio proprie Christiana sit unica ad salutem via? Baxterus eam negat, ac contendit, ex lege charitatis erga Deum & proximum teneri nos opinari, nonnullos ex omnibus terræ nationibus foederis initialis conditiones etiam nunc vere præstare, & inde certo salvos fieri. At Noster, ne repeteret ea, quæ circa ipsius foederis naturam ac perennitatem jam tum superius monuerat, eousque charitatis legem se nequaquam extendere respondet, ut indistincte quodvis de quovis nobis polliceamur. Deinceps foedus istud initiale dudum cessasse ait per introductionem melioris spei, & per expirationem præfixi ei termini, imo & per ipsam rerum statusque mutationem. Nec sequi inde admittit, (pro ut quidem voluerat Baxterus,) ac si per incarnationem Christi homines in statum deteriorem coniecti, beneficiaque Dei imminuta fuissent, cum certe tenor foederis evangelici æque nunc universalis sit, ac fuerit tenor foederis illius primi, neminem quippe excludens, nisi finaliter incredulum & impenitentem; quoad actuale vero foederis administrationem, exhibitionem & dispensationem, multo longius & latius disseminatum ait foederis evangelici præconium, quam primi illius initialis, siquidem istud omnes fere terrarum tractus pervasisse constet.

Qua de causa in capite *quinto* probat, extra fidem Jesu Christi, in Evangelio & Novo Testamento jam patefacti, non dari salutem. Et heic primo loco provocat ad Scripturæ silentium, eamque duo foedera gratiæ sibi et contemporanea, duos salutis modos &

condonationem enim non fieri nisi per legem *divinitas* positive latam, cujus certe notitia ad Gentiles nulla pervenerit. Ex benignitate & beneficentia Dei erga genus humanum recte inferri, ipsum velle bonum creaturæ suæ, sed non recte, velle ipsum omne bonum cuiusvis creaturæ. De cætero ex hac Baxteri hypothesi consequentiam hanc necit Auctor, quod fides salvifica per media naturalia acquiratur & prorsus naturalis vocari queat; hoc vero quam sit inconveniens, rationibus hæc pluribus demonstrat.

In Capite *tertio* quaerit: utrum ad fidem salutiferam semper & ubique necessarium fuerit, ut ea terminaretur in Messiam venturum, seu gratiæ procuratorem ac hominum redemptorem & salvatorem? Ubi primo quidem talia Baxteri dicta allegat, quæ affirmativæ parti favere videantur; paulo tamen post ea ipsius effata repetit, quæ, quod negativam tenuerit sententiam, expressus ac fortius testentur. Ei ergo se opponit; ac fidem in Messiam semper necessariam fuisse probat ante omnia e promissione Gen. III, 15. facta, quæ Messiae & incarnationem, & passionem, & victoriam, & divinitatem haud frustra sane urserit. In sacrificiis quoque (quæ inde ab origine mundi obtinuisse censet); respexisse pios ad Christum, nullus dubitat. Porro debitum gratitudinis indispensabile requisivisse statuit, ut Redemptor cognitus magnique æstimatus semper fuerit. Ad hæc absurda plurima e sententia adversa elicit; sequi enim ex eadem putat, lapsis & reatu obstrictis peccatoribus immediatum ad Deum accessum sperare licuisse sine omni, quem noverint aut expectaverint, mediatore; vel favoris procuratore; facilius salvari Ethnicos extra fidem Christi, quam nos intra eam; quandoquidem fides in Deum creatorem simplicissima sit; & pauca admodum capita contineat; Christum autem esse salutis omnibus salvandis, non autem objectum fidei salutiferæ. Tandem quoque nullum hanc doctrinam in Scriptura fundamentum habere ostendit. Equidem pro ea allegaverat Baxterus imprimis loca Act. X, 35. & Hebr. XI, 6. Verum respondet Noster, in priore dici, acceptum esse Deo omnem, qui ipsum timeat, justitiamque operetur, sed hæc fidem in Christum non excludere, sicuti & ad ingenerandam Cornelio fidem hoc ipsum testatus Petrus missus fuerit. In posteriori autem præsupposita solum fidei salutiferæ memorari ait, ac Paulum, si *nata prior* essetam ejus capias, de fide

fide tali agere existimat, quæ historicam vel dogmaticam haud transcendat. Jobum etiam in exemplum hominum istiusmodi, qui nulla fide in misericordiam Dei, sine intuitu in Christum, supremo Numini accepti fuerint, Baxterus allegaverat. Sed ejus in Christum fidem ex libri ipsius capite XIX., 25. 26. manifestam reddit Noster; ac deinceps, quam ex diametro contrarietur defensa ab adversario fides sensui sententisque Patrum, paucis annotat, superpondii in vicem resutans istud Baxteri assertum, quando in opere Anglicano, de apparitionibus & sagis, Filium Dei tempore Veteris Testamenti sub specie hominis vel sub nomine angeli Patriarchis unquam apparuisse negavit.

In Capite *quarto* ad examen quaestionis secundæ transit, utrum fides in Christum incarnatum sive religio proprie Christiana sit unica ad salutem via? Baxterus eam negat, ac contendit, ex lege charitatis erga Deum & proximum teneri nos opinari, nonnullos ex omnibus terræ nationibus foederis initialis conditiones etiam nunc vere præstare, & inde certo salvos fieri. At Noster, ne repeteret ea, quæ circa ipsius foederis naturam ac perennitatem jam tum superius monuerat, eoque charitatis legem se nequaquam extendere respondet, ut indistincte quodvis de quovis nobis polliceamur. Deinceps foedus istud initiale dudum cessasse ait per introductionem melioris spei, & per expirationem præfixi ei termini, imo & per ipsam rerum statusque mutationem. Nec sequi inde admittit, (pro ut quidem voluerat Baxterus,) ac si per incarnationem Christi homines in statum deteriorem coniecti, beneficiaque Dei imminuta fuissent, cum certe tenor foederis evangelici æque nunc universalis sit, ac fuerit tenor foederis illius primi, neminem quippe excludens, nisi finaliter incredulum & impenitentem; quoad actuale vero foederis administrationem, exhibitionem & dispensationem, multo longius & latius disseminatum ait foederis evangelici præconium, quam primi illius initialis, siquidem istud omnes fere terrarum tractus pervasisse constet.

Qua de causa in capite *quinto* probat, extra fidem Jesu Christi, in Evangelio & Novo Testamento jam patefacti, non dari salutem. Et heic primo loco provocat ad Scripturæ silentium, eamque duo foedera gratiæ sibi met contemporanea, duos salutis modos &

vias, duplicemque salvificam fidem, seu potius triplicem (unam innudam Dei misericordiam, alteram in promissionem seminis benedicti & prænunciati, ac tertiam in Christum præsentem & exhibitum) penitus ignorare asserit. Secundum argumentum ipsi præbet materia ac finis Epistolæ ad Romanos, in qua ad hunc scopum omnia colliment, ut evincat Paulus, omnibus universim, tum Gentilibus tum Judæis, incumbere necessitatem Christianismi. Tertium a mentione vocationis Gentilium alius, præterquam evangelicæ, in Scripturis nusquam occurrente: quartum a statu Gentilium extra fidem & Ecclesiam evangelicam, juxta quem foris ponantur, canesque & immundi nuncupentur: quintum ab Aquinate mutuatur, supra jam allatum, quod fides salvifica necessario cohæreat cum objecto salvifico, hoc est, in auctorem salutis necessario ferri debeat. Sexto istud infert, quod, si apud Gentiles adhuc vigeat gratiæ & vitæ foedus, exin sequatur, gratis Christum prædicari, gratis Apostolos missos in orbem, frustra evangelium per gentes disseminari; quandoquidem eo pacto Ethnici jam domi paratam habeant veniam & vitam, & omnia, quæ ipsis ad salutem sint necessaria. Septimum a complexu Ecclesiæ Christianæ derivat, sub cujus ambitu contineantur omnes oves præcitiæ & a Deo datæ, omnes Dei filii, omnes regeneriti, omnes justificati, omnes sanctificati, omnes beandi, & omnes salvandi; quod argumentum uti quoad membra singula seorsim late probat, ita ex eodem veritatem sui asserti satis roborari existimat. Postmodum dicta Biblica nonnulla urget, in quibus sub necessitate absoluta fides in Christum ab omnibus salvari cupientibus requiritur, v. g. Joh. III, 17. 36. V, 23. VIII, 24. XX, 31. I. Cor. III, 11. I. Joh. V, 11; loca autem similis tenoris clarissima, quæ pro sua mente Baxterus explicuerat, Eph. II, 11. 12. Act. IV, 12. Rom. X, 14. Marc. XVI, 16. Joh. XIV, 6. Joh. XVII, 3; genuinæ interpretationi ac sensui restituit. Denique in testimoniis quorundam antiquorum non duntaxat Patrum, sed recentiorum quoque Theologorum Baxtero manifeste adversarium subsistit.

Universæ autem Disquisitioni singularem annectit appendicem, in qua suffragia Patrum examinat, quibus in favorem suum sive Curcellæus sive Baxterus abusi fuerint. Tenet vero Noster circa eundem modum, ut loca ab his allegata vel e scriptis suppositiis petita.

tita, vel in alienum sensum detorta, vel ex se incongrua, vel ex collatione parallelorum aliter accipienda venire affirmet. Qua methodo non Curcellæo solum ad Ambrosii, Chrysostomi, Hieronymi, Augustini, Theodoretii, & e neotericis ad Abulensis, Erasmi, Fabri, Vivis, Zvinglii & aliorum auctoritatem provocanti; sed Baxtero etiam de Justini Martyris, Clementis Alexandrini, Lactantiique suffragio multum glorianti satisfacere se posse autumat. In ultimis pagellis iudicium comparet, quod in suis articulis Ecclesia Anglicana circa præsentem causam tulerit.

FONTAIN DES HEILS &c.

Hoc est:

Fons Salutis, in Catechismo Heidelbergensi monstratus, & e Sacra Scriptura oraculis in clariore luce collocatus, ut purissima inde vita mortisque solatia hauriri queant. Autore HERONE SLBERSMA, V. D. apud Amstelred. Ministro.

Leovardiz apud Heronem Nautam, 1694. in 4. Alphab. 5. plag. 3.

Reuerendus Autor id potissimum in hoc opere egit, ut doctrinam in Catechismo Heidelbergensi traditam, cuiuscunque capacitatis Lectoribus adeo redderet claram, ut nemo facile in ea hæreret: ut porro eandem clarissimis Scripturæ locis confirmaret: ut rationes atque momenta articulorum fidei diligenter expendere: quidque solatii ex illis animæ, de salute sua anxie sollicitæ, expectandum sit, ostenderet. Atque in omnibus quidem istis, quantum causæ, quam tuetur, conditio permittebat, feliciter sese promissis exsoluit; perspicuitate tamen quam maxime opus hoc suum commendabile fecit. Vel ipsa enim methodus, qua usus in eo est, ad illam cum maxime conducit, dum Heidelbergensis Catechismi quæstiones novis semper quæstionibus illustrat, quas verbis adeo luculentis, ex Scripturis maximam partem desumptis, solvit, ut obtusiorum quoque mentis aciem non facile arceant. Cæterum ea moderatione est, ut sine amaritudine aliter sentientium Ecclesiarum fidem tangat, & propriæ Ecclesiæ *σκληρὰς διδασκαλίας*, verbis saltem paulo mitioribus pasim proponat. Denique id propositum habuisse.

buisse videtur, ut non scientiam solum, sed praxin quoque Christianam hocce labore suo promoveat.

HET EERSTE DEEL DER WAARAGTIGE WEGEN &c.

Hoc est:

Viarum Dei veracium, quas cum hominibus solet inire, Pars prima,
autore TACO HAIIO van den HONNERT, V. D. apud
Brielenfes Ministro.

Dordraci apud Cornel. Willegaarts, 1695. in 8. Constat Alph. 3.
 plag. 7.

Reuerendi Autoris scopus, quem hoc opere potissimum intendit, ille est, ut solida veritatis atque virtutis demonstratione officii admoneat illos, qui spreta sacrarum literarum autoritate, omnia sibi licere putant. Eos itaque ex sanæ rationis principiis, quæ abnegare, quamdiu homines videri volunt, nequeant, meliora edocere atque in viam reducere nititur. Id ut efficiat, ita fere procedit, ut primo loco existentiam atque essentiam Dei ex innata nobis potissimum idea, juxta principia Cartesiana, luculente iis ob oculos ponat, atque una demonstret, eum omnifufficientem a nulla alia re, omnes contra res alias ab eo unice pendere. Inde enim firmissime concludit, ad omnia illa officia peragenda homines esse obstrictos, quæ secundo partis hujus prioris capite fuse exposuit. Inde in capite tertio ostendit, omnes tamen mortales peccatis non tantum obnoxios, verum plane ineptos etiam redditos esse, ad exequenda ista officia sua. Ast impotentiam istam neutiquam illos ab obligatione, qua satisfacere officio suo voluntatique divinæ tenentur, absolvere, capite quarto demonstrat. Quin potius eorum esse ostendit, eo omni studio eniti, ut via quadam convenienti naturalem istam ineptitudinem suam superent. Ad quod cum opus habeant divina quadam revelatione, de ea invenienda sollicitos eos esse oportere docet. Ne vero in ea inquirenda imponi sibi patiantur, characteres, quibus revelatio, quæ originis sit vere divinæ, dignosci queat, proponit. Quos S. Literis, in Ecclesia Dei vulgo receptis, applicans, certitudine omnino mathematica sese evicisse confidit, revelationes vere divinas in iis comprehendendi.

DE

DE SENDBRIEF VAN PAULUS AN DE GALATEN &c.
hoc est,

Epistola Pauli ad Galatas, breviter illustrata & explicata a TH. AKERSLOOT, V. D. Ministro.

Lugduni Batav. apud Joh. du Vivié, 1695. in 4. Alph. 3. plag. 14.

Quam hæcenus assuoties observavimus Theologorum Belgarum in illustrandis vernaculo sermone sacris oraculis industriam; eam Reverendus Autor quoque civibus suis probare voluit. Qui ut eo magis perspicuarit reddat suam Epistolæ Paulinæ; quæ studia ejus occupavit, interpretationem, eam semper observat methodum, ut primo summam cujusvis capituli breviter ob oculos ponat, verba deinde sensusque sacros singulatim illustret, & brevi denique repetitione instituta, quomodo omnia inter se cohæreant, & quo scopo ab autore *ἑκαστῶν* prolata fuerint, edoceat. Et quamvis a philologicis criticisque disceptationibus studio abstinuisse videatur, ne simpliciores ab operis hujus lectione absterret, difficiliora tamen non omnino intacta transmittit, sed quam fieri potest maxime perspicua ea reddere nititur. Sic, ut vel unicum adducamus exemplum, locum istum Gal. II, 6, quem ellipsin quandam obscurum reddere omnes agnoscunt, varieque adeo supplere laborant, ipsemet hoc modo supplendum existimat: *Ab illis autem, qui aliquid esse videbantur, nunquam exprobratum mihi fuit, quasi mala fide Evangelium prædicatum a me fuerit, imò potius ipsemet Petro, uti ex v. II. patet, hæc dicam scripsi.*

NOTITIA MONASTICA.

*Or a Short History of the Religious Houses in
England & Wales.*

Hoc est:

Notitia Monastica, sive brevis Historia monasteriorum Angliæ & Walliæ, concinnata a THOMA TANNERO.

Londini apud A. & I. Churchill, 1695. in 8. Alph. 1. plag. 3.

Varias hæcenus Historiæ Anglicanæ partes illustrandas sibi devotissimi istius Regni cives sumserunt; nemo tamen fere adhuc post editum a Rogero Dodswortho, & Gulielmo Dugdalis *Mona-*
sticen

sticon magnum *Anglicanum*, monasteriorum historiam attigit. Non ingratum itaque fore sperat clarissimus Autor hocce opusculum suum, tum iis, qui vegrandi illo opere carere malunt, quam tantum temporis atque æris ei impendere, tum iis etiam, qui possessione illius gaudent. Quamplurimos enim illius defectus a se refertos, erroresque correctos esse ait; quin & exinde pretii haud parum labori suo accessurum merito sperat, quod bibliothecas, in quibus monumenta ad monasteriorum historiam pertinentia asservantur, studiose indicarit, & editos quoque libros, ex quibus illustrari illa possint, allegaverit passim, insigniaque præterea plerorumque monasteriorum æri incisa representaverit. Sane Monasticon illud magnum perfectum adeo non esse, ut nihil ei accedere queat, neminem facile negaturum ait. Fuisse enim eorum, qui illud concinnarunt, scopum præcipuum, authentica monumenta & privilegia monasteriorum colligere, cui dum intenti fuerint nimis, quamplurimas observationes prætermiserint ad fundationem & leges variorum monasteriorum pertinentes. Evidens hoc esse ait ex schedis Lelandi, in quibus, jussu Henrici VIII in monasticas Angliæ res inquirens, multa præclara de variis monasteriis notaverat, plane in Monastico prætermissa, quamvis schedis illis, quæ manuscriptæ hodiernum asserventur, uti licuerit Dugdali. Erroribus autem grande adeo opus non posse non scaterere ait, quos quamvis corrigere fuisset ejus, qui epitomen illius nuper concinnavit, tantum tamen abesse ait ut hæc fecerit, ut larga potius manu novi fuerint additi. Ipsum clarissimum Autorem quod attinet, ea methodo ille utitur, ut de monasteriis Angliæ agat ordine isto, quem Comitatum hujus Regni divisio ipsi suppeditavit. Ut tamen multum temporis terendum non esset involvendo revolvendoque libro, si forte de aliquo eum consulere esset opus, alphabetico deinde ordine monasteria etiam digessit. De singulis succincte, quos fundatores habuerint, quos benefactores, quam regulam fuerint secuta, cuinam Sanctorum & quo tempore fuerint dicata, quas mutationes insigniores subierint, quibus denique retribus fuerint gavisa, edocuit. Autores insuper tam editos, quam in bibliothecis adhuc delitescentes, monumentaque & privilegia ad illa spectantia studiose allegavit. Et ne quidquam huic opusculo deesset, de origine & progressu status monachalis & monasteriorum

teriorum in Anglia, fufe satis pro instituti ratione, in præfatione egit. Atque asceticam quidem vitam occasione perſecutionum bellorumque, in Anglia pariter ac aliis regionibus originem cepiſſe putat, monaſticas vero regulas ante S. Patricii tempora, ſeculumque a Chriſto nato quintum, in Angliam perlatas haud fuiſſe, cum Admodum Reverendo Worceſtrienſi Epifcopo ſtatuit. Regulam D. Benediſti ante Gulielmi Conqueſtoris tempora accurate in hoc regno obſervatam non fuiſſe contendit. Monialium clauſtra ante Saxonum invaſionem in Anglia fuiſſe, Lelandum affirmare ait. Auguſtinum tamen, qui monachis regulas præſcripſit, nullas monialibus dediſſe obſervat; aſt proximo ſeculo, poſt Chriſtum nimirum natum ſeptimo, frequentem extare dicit clauſtrorum monialium inter Saxones mentionem. Et Eadbaldum quidem Regem anno 630 tale quoddam monaſterium, Folkſtoniam, nimirum in Cantio, fundaſſe obſervat, ut adeo errare cum Weaverō necesse ſit Dugdaliū, dicentem primum monialium in Anglia clauſtrum eſſe Barkingenſe in Comitatu Eſſexiæ, quod tamen anno 680 demum exſtructum eſſe conſtet. Quæ deinceps de progreſſu vitæ monaſtica, variaque fortuna monaſteriorum, eorumque tandem abrogatione, ex Dugdaliō potiſſimum narrat, prolixum hic nimis eſſet repetere. Plane abrogata ea fuiſſe non ſine præſentisſimo bonarum literarum periculo cenſet. Suspicionem enim, quæ plerorumque inſedit animos, quaſi otio & voluptatibus ſe ſolum manciperint monachi, ſolicite admodum depellit, non contemnendis argumentis oſtendens, iis potiſſimum deberi, quod temporibus iſtis Muſæ Anglicano regno penitus non emigraverint. Imo non deſſe ait alia quamplurima incommoda, quæ monaſteriorum omnimodam evaſtationem, inſecuta in Anglia fuiſſe clariffime oſtendi poſſent, ſi argumentum hoc accuratius pertractare temporum horum ratio permitteret.

**JOHANNIS WALLISII NOVA METHODUS INVENIENDI
parallaxin ſtellarum fixarum, reſpectu orbis terra annui, ſcripta
ad Guilielmum Moſineux.**

Translata ex Actis Philoſophicis Anglicanis, num. 201,

A. 1693, pag. 844 ſeqq.

ELigenda eſt ſtella quædam circumpolaris (quæ vicinior eſt polo Æquatoris quam zenith noſtrum, nec valde remota a polo Zodiaci)

K

pro-

probeque attendendum, ubi possit observari hæc stella in maximo suo Azimutho orientali aut occidentali. Quo facto turri cuidam aut alii ædificio satis alto scite adaptanda est lens telescopii objectiva bonæ notæ eo in situ, ut per illam stella videri possit, porroque in distantia debita muro cuidam inferius ocularis affigenda est lens vitro objectivo respondens, & ita collocanda, ut per utramque stella in situ desiderato conspici possit; id quod tunc optime fieri potest, quando stella noctu apparet in tali situ, circa tempus. cujusdam solstitii. Utroque autem vitro rite collocato, ut nec a vento, nec tempestatibus illi damnum, inferri possit, oculari micrometrum, cujus fila ad Horizontem sunt perpendicularia, jungendum est, ac deinde probe dispiciendum anno sequenti aut porro quoque, num aliqua in Azimutho observari diversitas possit. Cui quidem proposito inservire potest humerus ursæ minoris, vel etiam media in cauda ursæ majoris. Huic enim cum adhæreat ita vicina Alcor, ut utraque cadat intra micrometron, forsan detegi poterit differentia parallaxis harum stellarum. Si enim parallaxis stellæ majoris deprehendatur, minoris autem vel plane non, vel minus bene discerni possit, earum distantia forsan diversa diversis anni temporibus animadverti poterit bono telescopio debite longitudinis, ex qua statim diversa earum parallaxis colligetur. Cum autem probabile sit, omnes fixas stellas non esse eodem intervallò a nobis remotas, animus non despondendus est, si non incidamus statim in stellam, in qua parallaxis observabilis est, sed alia porro assumenda est, quæ fortassis voto nostro respondebit. Neque enim hac methodo astringimur ad stellas per Zenith nostrum transeuntes, & præterea liquet ex Astronomia, si temporibus diversis diversa possit observari meridiana ejusdem fixæ altitudo, observabilem etiam fore diversitatem ejus maximæ Azimuthi orientalis & occidentalis, quod melius potest observari, quam fixarum ortus aut occasus, nec obnoxium est refractioni, ut altitudo meridionalis.

EXPERIMENTUM FACTUM CORAM PRÆSIDE ET
Membris Regiæ Societatis, in quo miranda mutatio coloris ex pallido seu
transparenti aut claro liquore in valde ceruleum fuit exhibitæ, & qui-
dem in instanti; admisione solius aëris; applicatum ad illustrandas mu-
tationes colorum in sanguine animalium respirantium, a FR.

SEARE M. D. & R. S. Membro.

Tram

Translatum ex Actis Philosophicis Anglicanis num. 204.

A. 1693, p. 898 seq.

Capienda est limatura cupri recons facta, imponendaque phialæ vitreæ, cujus fundus latus est atque planus, eique affundendus urinosus spiritus, sive salis armoniaci, sive urinæ ipsius, sed non paratus cum calcæ viva. Vitrum non ultra dimidium replendum est, & exacte obturandum, ne aer possit irrepere: si enim in hac circumstantia eretur, experimentum non succedit. Spiritus hic spatio quatuor, quinque aut sex dierum magis faturo semper colore tingetur, postea per duos circiter aut tres dies in eodem statu consistet, ac tandem rursus colorem gradatim amittet, donec pallidus plane evadat, ex omni colore privatus. Quo facto decantandus est statim liquor in vacuo aeris a limatura in aliud vasculum, quod exacte quoque obturandum, usque donec experimentum faciendum sit. Nam si aer admittatur, statim exterior ejus superficies immediate tingitur, atque ille color sensim magis penetrat, donec totum liquorem pervaserit; idque facit eo citius, quo amplius est vitrum, liquorque majorem habet superficiem, vel etiam, si liquor ex uno vitro in aliud effundatur. Ad phænomeni hujus rationem quod attinet, quamvis liquor ille videatur omnes deposuisse particulas venereas in vasis fundum, dum colorem suum exuit, censet tamen experientissimus Dn. Slare, in ejus poris latitare adhuc quasdam particulas cupræ naturæ, quippe cum menstruum illud urinosum egerit in diversas materias, quarum una sulphurea, quæ coeruleum suppeditavit colorem, & denuo præcipitata fuit, altera salina, quæ nullam tincturam suppeditat sine aeris subsidio; ac proinde aerem, quando admittatur, tales menstruo insinuare particulas, quæ stimulent menstruum, illique motum impertiantur, ut particulas inhærentes penitus dissolvat, sicque colorem recuperet; cui analogum quid contingat, quando in inspiratione aer in vesiculis pulmonalibus sanguini admiscetur, eumque floridiores reddit antea etiam quam ad ipsum cor recurrit. Aerem enim procul dubio salibus volatilibus esse repletum, quorum nota characteristica sit, ut ab igne citius eleventur quam aqua; neque tamen salia illa nitrosa esse, ut communiter sentiunt, quippe cum & nitrum fixissimum sit, & talia phænomena sanguini nostro additum non producat, qualia solent oriri a volatilibus alcalicis; magnumque adeo modum afferre vitæ humanæ aerem, neque minorem tamen.

K 2

quan-

quandoque noxam, si contagiosis halitibus, quos immediate ad sanguinem in inspiratione defert, repletus fuerit.

EXCERPTA EX COMMENTARIIS MATHEMATICIS

& Physicis Academia Regia Scientiarum Parisiensis, editis d. 31

Augusti anni 1693, usque ad finem illius anni.

CUM Dn. Bernoulli, Professor Mathematicum Basileensis celeberrimus, in Actis Eruditorum mensis Junii A. 1693 *methodum* exposuisset generalem *determinandi* in omnibus curvis *puncta causticarum per refractionem*, suppositis evolutis, analysin vero suam suppressisset, Illustris Marchio *Hospitalius* illis, qui calculi differentialis periti sunt, facilem ostendit *methodum*, ex qua immediate constructio Bernoulliana deducitur. Dominus *De la Hire* mense Aprilis, cum in hortis arcis Meudonensis observasset plurimos grandes crateres aqua plenos, iisque in locis sitos, ubi ventus non facile poterat agitare superficiem aquae, sequens fecit circa *undulationem aquae* experimentum. In limbo crateris cujusdam dimensus est distantiam duodecim pedum, jactoque lapillo in aquam quatuor aut quinque pedum intervallo a limbo e regione partis, quam erat metitus, numeravit dimidia secunda operenduli portatilis. Deprehendit ergo undas, quas motus lapidis excitarat, semper fere circiter octo secunda cum dimidio transigere ad percurrendum spatium 12 pedum, illasque se aequaliter extendere, ut dimidio tempore dimidium quoque spatium pertransirent. Cum autem postea nunc minores, nunc majores lapides crateri injecisset, non potuit observare sensibilem differentiam inter tempus, quo undae a lapidibus diversae magnitudinis formatae eadem percurrent spatia. Haec ergo celeritas motus undarum aquearum si comparetur cum velocitate motus undarum aeris, quae percurrent 180 hexapodas in secundo temporis minuto, facile reperietur; aeream undam percurrere 763 pedes, interim dum aquea unum tantum pedem emetitur, atque ita eandem hic fere obtinere rationem, quam Dn. *De la Hire* inter gravitatem aeris & aquae observavit. Dn. *Mery*, ut eo clarius explicaret rationem, cur testudo tamdiu possit vivere sine respiratione, quamque in eo positam dixerat mense Martio, quod cor ejus satis haberet virium ad promovendum circularem sanguinis motum sine respirationis adminiculo, jam prolixius declarat, in quo *robur cordis restudinis, & debilitas cordis*

cordis humani consistat. Nimirum, quamvis illa, quæ in firmitate fibrarum cordis sita est vis, eadem fere sit in corde humano & testudinum, hanc tamen intercedere censet differentiam, quod tota vis cordis testudinum, quæ in corde humano bifariam dividitur, unita fortior existit, dum tres ventriculi ejus a se mutuo in agendo dependent, omnesque cordis vires conspirant ad sanguinem ex dextro ventriculo pellendum: cum contra duo ventriculi cordis in homine inter se non communicantes, functiones suas separatim obeant, & alter sanguinem in aortam, alter in arteriam pulmonalem exprimat. Porro cum vires cordis relative quoque possint considerari, perpendendo quantum sanguinis ipsi sit propellendum, per quantum spatium & quanta cum celeritate, *Dn. Mery* satis luculenter ostendit, plus esse sanguinis in corpore hominis, quam testudinis, respectu ad illorum magnitudinem habito, sanguinemque minus emetiri viæ in corpore testudinis quam hominis, & tardius quoque moveri; atque adeo cor testudinis omnino majorem habere vim in circulatione sanguinis promovenda, quam cor hominis, concludit. *Aerem autem adjuvare circulationem sanguinis* hoc modo putat: ipsum nempe in inspiratione penetrare ad vesiculas pulmonales, in expiratione autem ejus aliquam partem ex vesiculis pulmonalibus exprimi in venas pulmonis, eamque sanguinem versus cor repellere, & ipsi largiri impulsionem, qua carebat ad circulationem absolvendam. Aerem porro venis pulmonalibus inclusum commisceri cum sanguine, & quia in qualibet vesicula pulmonali terminatur ramus asperæ arteriæ, & ramus venæ pulmonalis, aerem & sanguinẽ probe misceri in minimisq; partibus, quando ex venis pulmonalibus in sinistrum cordis ventriculum & arterias una transeunt. Hanc autem mixturã faciliorem reddere motum sanguinis, tum quod sanguis, qui alias nimium densus gravisque foret, levior redditus est per aerem, qui illum rariorem effecit, tum quod aer sanguini admixtus necessario producit infinitas parvas bullulas, quæ sanguinis volumina multum augent, atque ita expandunt cor & arterias, ut vel minima compressio sufficiat ad sanguinem cum violentia propellendum. Systolen ergo cordis putat effici a spiritibus animalibus, dum inflant fibras, atque ita diminuunt capacitatem ventriculorum cordis & canalium arteriosorum; aeri autem diastolen debere originem, dum hic e latere suo naturali ventriculos & arterias dilatat, statim atque definit

compressio, quæ a spiritibus animalibus oriebatur. Interim ne aer tandem circulationem impediret, si tanta ejus in sanguine coacervaretur copia, ut spiritus animales ejus elaterem superare & cor contrahere nequirent; tantum semper ex vasis per transpirationem insensibilem exire, quantum per respirationem ingreditur, ita ut nunquam elater aeris vim vincat spirituum animalium. Cum autem probabile sit, transpirationem illam magis lente fieri in testudine, quam in homine, hinc quoque causam patere, cur homo crebriori transpiratione opus habeat. Huic tandem accedere pulmonum magnitudinem, quæ proportionatim major est in testudine quam homine, habetque vesiculas satis capaces, quæ postquam semel repletæ, diu satis sanguini aerem suppeditare possunt.

Dn. Marchio *Hospitalius* demonstrare contendit, cum clarissimi Geometræ statuunt, *in puncto inflexionis radium evoluta semper esse infinite magnum*, dari infinita genera curvarum, quæ in puncto inflexionis radium evolutæ habent æqualem zero, seu nihilo. Dn. *Cassini* d. 10 mensis Junii elapsi duas observavit *paraselenas*, quarum distantia a Luna $2\frac{3}{4}$. $4\frac{1}{6}$.: nec non 19 mensis dicti *arcum cœlestem*, qui cum apparuisset paulo ante Solis occasum, duravit plus quam dimidium horæ quadrantem, postquam totus Sol occubuerat. In *paraselenis* placuit Domino *Cassini Mariotti* hypothesi, qua utitur in magnis coronis & pareliis explicandis. Diametrum iridis, quæ rubro colore terminabatur, dimensus, eam $8\frac{3}{4}$ reperit, altitudinem vero eo tempore, $4\frac{1}{2}$, ita ut in Horizonte ejus esset centrum, ejusque semidiameter $4\frac{1}{2}$, perinde ut in iride, quam Dn. *Richer* in insula *Cajenne* observarat; unde efficitur, magnam climatum differentiam non producere sensibilem differentiam in magnitudine arcus cœlestis. Cum vero hora 8 & minuto 6 altitudo apparens extremitatis maxime sensibilis fuisset $4\frac{1}{2}$, atque tota iris tandem, elapsa hora 8 & 13 minutis disparuisset, conclusit vapores, in quibus erat formatus ille arcus, paulo plus quam 3000 pedes elevatos fuisse. Cum Dn. *Hombert* aquam pluvialem antimonio ruditer confuso affudisset, atque hæc infusio hyeme integra & duabus æstatibus stetit quieta, observavit ille latera vitri interna pictura foliorum sibi scite implexorum cooperta. Crediderat equidem, hæc esse crystallisationem aliquam, sed conatus abraderi salem a lateribus,prehendit latera ampullæ induta pellicula subflava, sine apparentia

sentia falis, & lineamenta foliorum insculpta quasi huic pelliculæ. Aqua ipsa acidiuscula fuit; rationem vero figuræ foliorum reddere, eorumque formationis, difficile admodum judicavit *Dn. Homberg.* Impressionem vasis lateribus factam ita concepit: cum ampulla per integram ætatem exposita fuerit Solis calori, hunc effecisse, ut aqua in antimonium ageret, & aliquam partem falis ab hoc minerali extraheret. Sal hoc hyeme sequenti fuisse crystallifatum in formam foliorum super limo, qui ab aqua pluvia secesserat: ætate autem sequente denuo crystallos illas fusas fuisse, & acrimonia sua dissolvissse illas limi partes, quibus incubuerant, atque adeo reliquissse in vase suæ figuræ vestigia.

Dn. Tournesort porro ostendit, sine abusu terminum *musculi* in Botanicam posse recipi, si per musculum intelligatur pars quædam ex fibris ita contexta, ut harum contractio cogatur pars illa agere modo aliquo determinato: atque hoc ipsum egregiis novis observationibus in quibusdam plantis factis illustravit.

Dn. Varignon exposuit methodum facilem & generalem inveniendi exacte rationem aeris naturalis, ad aerem rarefactum in machina pneumatica, nec non rationem recipientis aut globi hujus machinæ ad antliam, & numerum exantlationum necessariorum in omnibus suppositionibus possibilibus. Primum autem demonstravit hoc theoremata: quantitatem aeris naturalis, qui est in recipiente machinæ pneumaticæ ante exantlationem semper se habere ad quantitatem aeris residui, post quemcunque numerum eductionis pistilli, ut capacitatis antliæ & recipientis simul sumpta elevata ad potentiam, cujus ille numerus & exponens, se habet ad similem potentiam capacitatis solius recipientis. Hoc est, si dicatur

aer naturalis, qui erat in recipiente ante exantlationem *a.*

residuum post finitam exantlationem *u.*

capacitas recipientis *r.*

capacitas antliæ & recipientis simul *s.*

numerus exantlationum *n.*

esse semper generaliter: $a. u :: s^n r^n.$

vel si *b, k, l, m*, sumantur pro logarithmis quantitatum *a, u, s, r*,

esse *b, k, l n; m n*; in proportione Arithmetica,

ac proinde generaliter: $b + m n k = l n$, seu $b - k = l n - m n.$

Hinc ergo docuit (1), si detur capacitas recipientis & antliæ, aut tantum.

tum earum ratio cum numero exantlationum, invenire rationem aeris naturalis ad aerem residuum; (2) ex data ratione aeris naturalis ad aerem residuum, cum numero exantlationum, invenire rationem antliæ ad recipientem; (3) data ratione antliæ ad recipientem, & aeris naturalis ad aerem residuum, invenire numerum exantlationum necessariorum, ut aer rarefiat in ratione data. Quorum quidem problematum resolutio ex formulis generalibus datis non difficulter potest derivari, remque ipsam, sed sine demonstratione, jam pridem. *Dn. Jac. Bernoullius* in Corollario Dissertationi secundæ de Seriebus infinitis adjecto strictim tradidit.

Dn. De la Hire accurate descripsit insectum, quod muscis inhære-
re, easque solet depascere. *Dn. Homberg* recensuit singulare phæno-
menon, quod ipsi contigit in auro dissoluto & misto variis salibus, tan-
demque fuso cum ferro & smiride. Amiserat enim hoc ductilitatem
suam, neque eandem recipiebat, sive id catino (coupelle) cum
plumbo impositum ordinario modo purgaret, sive argento colliqua-
tum post aquæ separatoriæ usum (le depart) cum borace funderet, sive
tandem alia usitata ad aurum purgandum adhiberet media. Tan-
dem ergo illud cum sex partibus antimonii crudi fudit, regulumque
tribus partibus plumbi additis denuo testæ intulit, ut plane plumbum
& antimonium evaporarent; sed cum ignis extinctus esset, cum admi-
ratione deprehendit, auri massam quasi coopertam fungo coloris fo-
liorum mortuorum, qui ad primum statim contactum in pulverem abi-
bat. Idem phænomenon rediit, quoties auri massam cum illo pulve-
re fudit, donec tandem aurum seorsim tractatum primum pulvere si-
mili coopertum, & post tertiam tandem fusionem, sine pulvere & pla-
ne ductile redditum fuit; id quod etiam contigit pulveri jam dicto,
qui itidem primum in auri massam fungo coopertam, tandem vero
post octo fusiones plane in aurum purum putum abiit. Causam au-
tem totam hujus phænomeni probabiliter conjicit in smiridem auro
admixtam, putans materiæ hujus excrementum fuisse mixturam ex
smiride, quæ in auro remanserat, particulisque antimonii, plumbi, i-
psiusque auri, atque hanc mixturam diutius in fusione perstitisse, quam
reliquam massam auri puri, quæ dum congelabat, se constrinxerit,
illasque partes liquidas necdum congelatas coegerit evadere per par-
vas aperturas supra superficiem superiorem massæ aureæ. *Dn. Mery*

CUM

cum cura examinavit structuram *cutis pelecani*, deprehenditque modum, quo hæc avis cutem aere replet, seque leviolem reddit, reperto ductu, per quem aer ex pulmonibus in sinus membranofos pectoris delatus in cellulas cutis defertur. Situs is est, sub axilla inter apophysin lateralem anteriorem sterni, & primam, quæ non articulatur cum illo, costam, clauditurque membrana vesiculari, & per hunc aer, qui per asperam arteriam ingreditur in pulmones & sinus pectoris, ex his transit in membranam spongiosam, quæ contegit musculos, atque hinc irrui in cellulas cutis, per foramina membranæ, ubi radix plumarum terminatur; & aperturæ illæ membranarum, quæ formant differentia latera cellularum, permittunt aeri, ut ex unis in alias transeat. *Dn. Varignon* duas demonstravit propositiones, ex quibus deduxit doctrinam de celeritate *ponderum cadentium per plura plana inclinata* contigua, quam nec Galilæus, nec eum secuti Mechanici satis exacte tradiderunt. *Dn. Homberg novum* invenit *phosphorum* facile parabilem, cujus hæc est præparatio: recipe partem salis Ammoniæ pulverisati unam, & duas partes calcis vivæ extinctæ ab aeris humiditate; exacte illas commisce, inditasque caliculo fusorio infer parvo igni fusionis. Quamprimum caliculus rubescet, mixtura liquefiet seque elevabit, unde bacillo ferreo commovenda est, ne effluat. Ubi autem fusa erit, effunde eam in lancem cupream, adparebitque, postquam erit frige facta, grisea, & quasi vitrefacta, sique illi durum aliquod corpus incutias, v. gr. ferrum aut cuprum, momento ignescet quasi *omni illa in parte*, cui ictus est incussus. Possunt etiam bacilli ferrei aut cuprei intingi catino, quando adhuc mixtura est in fusione, ut illa obducantur, & eo commodius experimentum capi possit, asservarique in loco sicco, ne ab aeris humiditate corrumpantur.

**CONCILIUM VETERUM ET NEOTERICORUM DE
conservanda valetudine, sive de morborum causis procatarteticis, in qua
rationes experientiarum suffragiis discussæ exarantur. Auctore MICHA-
ELE ANGELO ANDRILLO Phil. & Med. Veron. in Veneto**

Collegio cooptato.

Lugduni apud Joh. de Lupisa, 1693. in 4. Alph. 2. pl. 4.

Propositum est clarissimo Auctori in causas procatarteticas, quæ varios morbos generant, accuratius inquirere, atque demonstrare,
L quod,

tum earum ratio cum numero exantlationum, invenire rationem aeris naturalis ad aerem residuum; (2) ex data ratione aeris naturalis ad aerem residuum, cum numero exantlationum, invenire rationem antliae ad recipientem; (3) data ratione antliae ad recipientem, & aeris naturalis ad aerem residuum, invenire numerum exantlationum necessariorum, ut aer rarefiat in ratione data. Quorum quidem problematum resolutio ex formulis generalibus datis non difficulter potest derivari, remque ipsam, sed sine demonstratione, jam pridem *Dn. Jac. Bernoullius* in Corollario Dissertationi secundae de Seriebus infinitis adjecto strictim tradidit.

Dn. De la Hire accurate descripsit *insectum*, quod muscis inhaerere, easque solet depascere. *Dn. Homberg* recensuit singulare *phenomenon*, quod ipsi contigit in *auro* dissoluto & misto variis salibus, tandemque fuso cum ferro & smiride. Amiserat enim hoc ductilitatem suam, neque tandem recipiebat, sive id catino (coupelle) cum plumbo impositum ordinario modo purgaret, sive argento colliquatum post aquae separatoriae usum (le depart) cum borace funderet, sive tandem alia usitata ad aurum purgandum adhiberet media. Tandem ergo illud cum sex partibus antimonii crudi fudit, regulumque tribus partibus plumbi additis denuo testae intulit, ut plane plumbum & antimonium evaporarent; sed cum ignis extinctus esset, cum admiratione deprehendit, auri massam quasi coopertam fungo coloris foliorum mortuorum, qui ad primum statim contactum in pulverem abiit. Idem *phenomenon* rediit, quoties auri massam cum illo pulvere fudit, donec tandem aurum seorsim tractatum primum pulvere simili coopertum, & post tertiam tandem fusionem, sine pulvere & plane ductile redditum fuit; id quod etiam contigit pulveri jam dicto, qui itidem primum in auri massam fungo coopertam, tandem vero post octo fusiones plane in aurum purum purum abiit. Causam autem totam hujus *phenomeni* probabiliter conjicit in smiridem auro admixtam, putans materiam hujus excrescentiam fuisse mixturam ex smiride, quae in auro remanserat, particulisque antimonii, plumbi, ipsiusque auri, atque hanc mixturam diutius in fusione perstitisse, quam reliquam massam auri puri, quae dum congelabat, se constrinxerit, illasque partes liquidas necdum congelatas coegerit evadere per parvas aperturas supra superficiem superiorem massae aureae. *Dn. Mery*

CUM

cum cura examinavit structuram *cutis pelecani*, deprehenditque modum, quo hæc avis cutem aere replet, seque leviolem reddit, reperto ductu, per quem aer ex pulmonibus in sinus membranosos pectoris delatus in cellulas cutis defertur. Situs is est, sub axilla inter apophysin lateralem anteriorem sterni, & primam, quæ non articulatur cum illo, costam, clauditurque membrana vesiculari, & per hunc aer, qui per asperam arteriam ingreditur in pulmones & sinus pectoris, ex his transit in membranam spongiosam, quæ contegit musculos, atque hinc irruiit in cellulas cutis, per foramina membranæ, ubi radix plumarum terminatur; & aperturæ illæ membranarum, quæ formant differentia latera cellularum, permittunt aeri, ut ex unis in alias transeat. *Dn. Varignon* duas demonstravit propositiones, ex quibus deduxit doctrinam de celeritate *ponderum cadentium per plura plana inclinata* contigua, quam nec *Galilæus*, nec eum secuti *Mechanici* satis exacte tradiderunt. *Dn. Homberg novum* invenit *phosphorum facile parabilem*, cujus hæc est præparatio: recipe partem salis Ammoniaci pulverisati unam, & duas partes calcis vivæ extinctæ ab aeris humiditate; exacte illas commisce, inditasque caliculo fusorio infer parvo igni fusionis. Quamprimum caliculus rubescet, mixtura liquefiet seque elevabit, unde bacillo ferreo commovenda est, ne effluat. Ubi autem fusa erit, effunde eam in lancem cupream, adparebitque, postquam erit frige facta, grisea, & quasi vitrefacta, sique illi durum aliquod corpus incutias, v. gr. ferrum aut cuprum, momento ignescet quasi *omni illa in parte*, cui ictus est incussus. Possunt etiam bacilli ferrei aut cuprei intingi catino, quando adhuc mixtura est in fusione, ut illa obducantur, & eo commodius experimentum capi possit, asservarique in loco sicco, ne ab aeris humiditate corrumpantur.

**CONCILIUM VETERUM ET NEOTERICORUM DE
conservanda valetudine, sive de morborum causis procatarteticis, in qua
rationes experimentorum suffragiis discussæ exarantur. Auctore MICHA-
ELE ANGELO ANDRILLO Phil. & Med. Veron. in Veneto.**

Collegio cooptato.

Lugduni apud Joh. de Lupisa, 1693. in 4. Alph. 2. pl. 4.

Proposuit clarissimo Auctori in causas procatarteticas, quæ varios morbos generant, accuratius inquirere, atque demonstrare, quod,

quod, quæcunque hæcenus experimenta fide & industria Recentiorum peracta fuerint, doctrinas Veterum illustrent atque stabiliant. Has vero causas appellare voluit sex illas res non-naturales, nimirum aërem, animi pathemata, motum & quietem, somnum & vigiliam, cibum & potum, excreta & retenta. Non ignorat equidem Noster, res illas maxime naturales esse nobis; interim tamen, cum erroneo usu causæ nobis morborum fiant quotidie, non-naturales cum aliis nuncupare haud dubitavit. Operæ itaque sibi pretium facturus visus est, si secundum numerum sex rerum non-naturalium, totum librum sex completeretur partibus, singulasque denuo in varios subdivideret articulos; causas hinc morborum principales eo promptius rimaturus, selectas Neotericorum observationes diligenter annotando, & ad doctrinas Veterum debite applicando. Initium libri facit ab aere, quem maximum in omnibus, quæ corpori accidunt, cum Hippocrate auctorem & dominum agnoscere non ambigit. Quapropter in parte I. recensitis, quæ indefesso hæcenus studio recentiores edidere, experimentis, naturam variosque aeris effectus scrutatur; & quæ ex frigido & intense calido, aut pravus effluviis inquinato evenire possint mala, adjicit. Judicat denique saniores illos, quibus hyems & æstas temperatæ contingunt, historiisque comprobat cosmographicis. In parte II, præmissio generali pathematum animi examine, animo præsentis & tranquillo eos esse jubet, qui commoda frui valetudine cupiunt. Ægritudines etiam animi enumerat prolixius, mediaque quibus obicem illis ponere facile queamus, adjungit. In parte III. de motu & quiete exponit, quantum commodi ex utriusque usu moderato, tantum etiam malorum ex immoderato in nos redundare; quibus tamen propulsandis adjicit remedia. In parte IV. explicatis somni vigiliæque natura & causis, præcipue ostendere satagit, quæ ex abusu horum toto die nascantur vitia: artificiaque subnectit, quibus somnum, si capere non possumus, nobis conciliare queamus. De insomniis disserens, ex illis sanitatem morbosque prædici posse, variis declarat exemplis. In parte V. de excretis & retentis scribens, varias evacuationum enumerat species, ut sunt vomitus, alvus lubricanda, sudor, insensibilisque transpiratio. Ex Veneris abusu cum vires maxime dejiciantur, in hoc explicando prolixius occupatur, monendo insuper, quibus mediis castitas servari possit. In parte VI. de victus ratione agens, alimenterum

natu-

naturam, quantitatem, qualitatem prolixè explicat, tempusque opportunum constituit, quo rite assumi debeant. Concludit tandem, subnectendo theorematà, quibus ostendit, omnes ac singulos debere commodam sibi aptamque victus quantitatem, si longiori frui vita velint, de terminare.

*LA MEDICINA VENTILATA NEL SALASSO,
& nella Purgatione &c.*

seu:

*Examen Medicum Venesectionis & Purgationis, auctore STEPHANO
PICCOLO, Medico Philosopho Veronensi.*

Coloniz 1695, in 4. Alph. 1. pl. 1.

Promittit nobilissimus Autor in ipso libri titulo quinque partes, de venæ sectione, purgatione, systemate principiorum, privilegijs somni, & vigiliarum. Prima solum pars adhucdum lucem vidit, de venæ sectione, quæ cum purgantibus maxime salutare constituit præsidium. Cum vero juxta Willisium morbi eventus, omniumque, toto ejus decursu, accidentium apparatus phlebotomiæ, modo neglectæ, modo celebratæ imputari soleat, occasio scribendi fuit constitutio maligna anni 1693, indeque enatus morbus epidemicus. Statuit hinc, quod venæ sectio sit remedium conveniens, utile & necessarium corpori nostro, in statu plethorico, seu plenitudine sanguinis & abundantia, unde facile in motu suo impediatur, spissescat & morbificus evadat, idque elegantibus flosculis ex recentiorum hypothelibus confirmat. Probat idem latius contra Helmontium, cujus verba de liberaliori missione differentis citat, nec illam adeo vires prostrernere, naturæ vero mori & æmulationi in variis morbis respondere, demonstrat. Ipsam quoque cacoehymiam in sanguine per venæ sectionem cum fructu expediri posse, veterem corporis succum emittendo, novum sensim inducendo, una ventilando, revellendo & emendando eundem, non minus ostendit, ac, stante etiam circuitu sanguinis, revulsionem & derivationem concedi posse; posita videlicet quantitate imminuta & pressione urgente, ipsorum muscutorum, aeris, & fibrarum circularium, quodato spatio ampliori sanguinis motus & celerior & potentior concietur, in doloribus, inflammationibus, contusionibus, suffocationibus acutis, angina. Limitari vero hæc a regione, anni tempore, ætate

L 2

aliis

pliusque circumstantiis, dum v. g. inprimis in septentrionali climate, rarius mittendus veniat sanguis, quam in calidis. Explicat ista fusius differendo de inflammationum causis & fieri modis, secundum inæqualem motum acceleratum sanguinis, earum speciebus, peripneumonia, pleuritide, ophthalmia &c. & ad objectiones respondendo allegat cum primis, tanquam indubitatum exemplum, beneficium revulsivum in hæmorrhagiis, quando, juxta Tertullianum, sanguinis fluxum per fusa insuper venula revocat medicus, ipsis recentioribus consentientibus laudatis. Nec posse remedia acido peregrino coagulativo opposita, citra venæ sectionem magis præsentaneam, parâ illis in casibus facere: ubi & usque ad coloris mutationem, imo usque ad animi deliquium, venam secandam esse docet, facile vel aquæ aspersione avertendum. His præmissis, in specie definit, quod in febribus conveniat venæ sectio, indicationibus sufficientibus non temere vel inconsiderate, sed prudenter examinatis. Hinc ad febrium pathologiam digreditur, calorem inimicum & peregrinum naturæ, productum ab effervescentia præternaturali sanguinis virtute multum expansiva præditi, a motu quem insequitur & tumultu inordinato principiorum, seu excandescentiæ febrilis; non vero a diminuta & tardiori sanguinis circulatione. Unde infert, in tali statu sanguinis turbato, quo læduntur spiritus vitales, tanquam primi animæ ministri, indicari venæ sectionem, quod depleat, ventilet, & tollat impetum inordinatum. Idque in omni febre, exceptis febre ephemera & hæctica, nisi grave quid urgeat. Maximum momentum consistere in febribus, quæ sunt indolis malignæ, aut minantur esse, aut fingunt non esse. Una hinc harum curiose delibatur naturam, supponens nil aliud eam esse quam destructionem formæ sanguinis, seu corruptelam, cuicumque demum secundum diversas hypothesas autorum illa debeatur. Agit ergo de venæ sectione in peste ipsa, & malignis aliis, prudenter distinguens & urgentia indicantia, & momenta horaria ipsa, & gradum malignitatis aliaque, nec absolute concedens, nec simpliciter denegans eandem, sed dexteritati Medici cuncta relinquens. Illustrat hæc exemplis & locis dubiis visis ex ipso Hippocrate, & Galeno, non unis. Subjungit hinc examen symptomatum febrium inprimis, quæ contra-indicare queant venæ sectionem, ut fluxus alvi, petechiarum, parotidum, abscessuum, variolarum, mensium fluxus, graviditatis, inprimis in ve-

nis

nis inferioribus, puerperii, etiam cum variolis, ac tandem ætatis ac anni temporis.

MARTINI LISTER EXERCITATIO ANATOMICA altera, in qua de Buccinis fluviatilibus & marinis maxime agitur, quarum dissectiones tabulis æneis illustrantur. His accedit Exercitatio Medicinalis de Variolis.

Londini apud Sam. Smith & Benj. Walford. 1695. in 8. Alph. i. pl. 3. & figurarum tabulis 6.

Satis exactam ab Autore celeberrimo Cochlearum terrestrium hactenus vidimus dissectionem, quam A. 1695. M. Jul. p. 316. recensuimus: novam tamen alteramque luci exponere exercitationem, ut curiosorum desideriis porro satisfaceret, idem constituit. Cum vero in prima cum primis sermonem de terrestribus fecerit, in altera hac fluviatiles marinasque solícite examinat, tabulisque illustrat æneis; in fine Disquisitionem Medicinalem, ut vocat, de Variolis adnectens. In supplementum prioris Exercitationis, antequam ad propositum accedat, duarum adhuc mentionem facit terrestrium, quarum alteram ob ambiguitatem ejus ad fluviatiles viviparas quodammodo referri posse putat; alteram, cum in Historia Cochlearum Angliæ nondum delineaverit, compressam ac unicolorem, umbilicoque circinato satis ab aliis distinctam describit, androgynam non minus ac reliquas terrestres ex dissectione genitalium facta enunciens. Ipsis jam fluviatilibus marinisque manum admovens, partes tum externas, tum internas oculo sistit. Externæ ipsi sunt operculum testaceum, pes, cornicula, oculi ad horum radices positi, os angustum fistulosumque cum promuscide, gula; detracta vero testa, ligamentum cartilagosum, quo cochleæ cum operculo committuntur, ingens apertura, quam super caput retro paululum stylo flatuæ cognovit, & foramen rotundum angustumque, quo piscium plane more aquam recipiunt atque eructant. Internas porro partes, & quidem scissa membrana dorsali, sphincterem intestini recti, ipsum intestinum usque ad hepar intestinale, ut vocat, productum, ventriculum rugosum capacissimumque, corculum exiguum, penem fibrosam ac fistulosam, uterum extra coheas positum, foetus perfectos atque imperfectos copiose continentem, vavam ad fundum uteri adnexum detegit. Circa genitalia occupatis-

simus, singulis anni mensibus uterum cochleæ maximæ, viridescentis, fasciatæ, tanquam viviparæ, nec aliarum instar androgynæ, aperuit, in quo semper foetus ovaque plurima curioso lustravit oculo, attestantibus potissimum Figuris tabulæ 7, ex Auctoris Historia Conchyliorum in *Actorum Supplem.* Tom. II. Sect. 5. p. 249. jamjam transcriptis. Ova in vivis mollia, tenuique investita membrana, coctione vero indurata fuisse deprehendit, quæ aquis immersa biduum, intumuerunt, corpusculumque album, quod movebatur, manifestarunt. Præter enarratas partes adjicit nonnullas, quas in marinis, utpote majoribus, conspicerè potuit; nimirum aortam, venam cavam, peculiareque viscus innominatum, cordi semper adjacens, e quo singulæ venulæ cordi inferebantur. Illud mesenterii, veri hepatis, lienis aliorumque viscerum vices sustinere judicat, quo succus vitalis paululum retardetur. Cur vero fluviatiles aqua marina, marinæ fluviatili, terrestres utraque necentur, ex falsedine & pondere aquæ deducit. De cerebro tandem istorum animalculorum acturus, cochleas, quod carnem per se humidam possideant, cerebro non adeo lubricante, ut cætera animalia, instructas esse opinatur. Plura hinc de cerebri substantia verba faciens, œconomiam animalium paucis percurrit, & a cerebro pituitosum, quendam humorem, qui externas filamentorum nervosorum partes perreptet, ipsasque membranas irriget, transcolari non ambigit. Digreditur tamen longius, & quæ Leuwenhookius microscopio de cerebri substantia detexit, perstringit. Miratur scilicet Noster, quod Leuwenhook corticalem æque ac medullarem cerebri substantiam ex innumeris vasculis tenuissimis constare admittat, absque facta mentione glandularum, quas Malpighius alique in cerebro ejusque meningibus ad oculum demonstrarunt. Pergit hinc ad succum cochlearum vitalem, qui licet frigidus sit, vitam servare debeat. Motum vero vitæque principium a motu cordis, calorem a particulis sulphureis, quæ ab aere veniunt, deducit: has igitur particulas ab aquis, quas penetrare opus habent, impeditas, calorem suum in his adeo exferere non posse, ut in aliis, suspicatur. Quibus omnibus corollaria adjecit difficultates nonnullas declarantia.

In Disquisitione Medicinali de Variolis, explicatis Veterum, in primis Arabum, æque ac recentiorum sententiis, suam hac de re adjungit conjecturam. Originem nimirum variolarum ex bestiolæ venenatæ morsu

morsu trahit, in omnesque hinc homines partim hæreditate, partim contagio transiisse arbitratur: in eo confirmatus, quod apud veteres, ex boæ serpentis morsu similes nostris fere pustulas natas observaverit Plinius. Stabilire porro suam conatur sententiam, enarrando prolixè symptomata, quæ homines plerumque hoc tempore invadere solent, quæ cum illis, quæ ex morsu animalculorum venenatorum accidunt, conveniant. Contagio in homines transferri ægritudinem istam sibi persuadet, admittens, aerem ab effluviis hominis variolati inquinatum, & ab alio inspiratum, deglutitione salivæ contaminatæ facta, totam massam sanguineam inficere. Ita Indos ab Anglis variolatis maxime infectos, a fide dignis testibus, Marindaliæ incolis, sibi narratum Auctor testatur. Sanguini hinc commissa effluvia venenosa, cum circulatione ejus ad cutaneos etiam glandularum ductus propelli posse non dubitat, quarum extrema oscilla vellicando inflammare atque in vesiculas attollere adveniens nova semper sensimque aucta materia possit, donec justam acquirant magnitudinem. Hæreditate in prolem ex inquinatis parentibus, hæreditario quodam infortunio, propagari idem malum posse, verisimile ipsi videtur. Exhibitis denique morbi definitione, signis causisque, nonnullas recenset observationes, suamque, qua usus fuit, jungit methodum, adversariorumque respondet objectionibus; perstringendo una modum curandi aliorum, qui de novis medicamentis gloriantur. Ex observatis denique elicit, venæ sectionem, vomitum, purgationem, enemata, vesicatoria, frigidæ potionem, & similia evacuantia & frigida in variolis, ad caloris quidem febrilis excessum temperandum conferre, sed nullo modo diminuere materiam venenatam, aut solvere morbum; cujus curam sola expulsiōne papularum, a venenato vapore excitatarum, perfici declarat. Coronidis loco medicamenta, quibus usus fuit, seorsum examinat, horumque duas constituit classes, altera illa quæ inflant, superfluum expellunt, pustulasque excitas maturant; altera ea, quæ proprie veneno adversantur, explicans.

*MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE EC-
clesiastique des Six premiers Siecles &c.*

i. c.

i. c.

Commentarii componenda sex priorum seculorum Historia Ecclesiastica inservituri. Tomus II.

Bruxellis apud E. H. Fricx, 1695. 12. Alph. 3. pl. 6.

Tomum primum hujus operis, quod doctissimum Tillemontium occupat, recensuimus mense Junio A. 1695. p. 249. seqq. Nunc itaque Tomi secundi, qui se nobis sistit, summam eadem ratione indicabimus.

Tom. II.
Pars I.

Tribus autem & iste absolvitur partibus, quarum prima Stephanum Diaconum, Nicodemum confessorem, Gamalielem celebrem legis interpretem, ejusque filium Abibam, Mariam Magdalenam, Lazarumque & hujus sorores Martham & Mariam, Simonem Magum hæresiarcham, Nicolaum & Nicolaitas, Menandrum, Gnosticos, Corinthianos, Theclam virginem, Philippum Evangelistam, persecutionem Neronianam, Gervasium & Protasium Martyres Mediolanenses, Nazarium & Celsum itidem Mediolanenses Martyres, Marcum Evangelistam, Johannem Marcum Barnabæ discipulum, Apollinarium, Nazarenos Ebionitasque hæreticos, Hermam, persecutionem Ecclesiæ sub Domitiano, Dionysium Areopagitam, Flavianam Domitillam virginem martyrio insignem, ejusque avunculum Clementem Consulem & Martyrem, Lucam Evangelistam, Titum & Timotheum. Pauli Apostoli discipulos, & denique Clementem Romanum Episcopum & Martyrem exhibet. In notis ad vitam Divi Stephani, de templo antiquissimo Anconæ in Proto-Martyris memoriâ extructo, & Augustino laudato differit. De anno & die, quo interfectus sit Stephanus, certi quid definiri posse abnuat, utut consuetudine, in occidentali præcipue Ecclesia, receptum sit, 26 diem Decembris memoriæ ejus consecrare. Ceterum quoniam in ipsa Stephani historia de reliquiis ejus prolixè egit, in notis, quæ forte in hoc argumento obscura videri poterant, uberius pertractat. Hinc de die, quo corpus Stephani repertum sit, verba facit. Varias relationes, quæ de reliquiarum Stephani detectione extant, sub examen revocat, Orosiumque eas in Africa reliquisse negat. Petroniam quoque, quam Stephanus sanitati restituisse dicitur, eandem cum Megecia esse contendit: & tandem quæ de translatione corporis Stephani narrantur, aut aperte falsa, aut suspectæ saltem fidei esse autumat. Ad Gamalielem proventus, redarguit au-

storem

דגה אהא אהא אהא

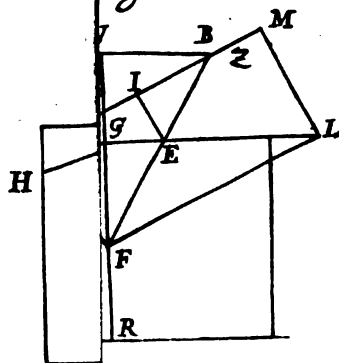
סדכ סדכ סדכ

התדבשה

חאגזגזגז

זגזגזגז

Fig: 2.

*Storiam libri Recognitionum, asserentem, Gamalielam suam & auctoritate Apostolorum adductam, Christianam religionem, cui ad-
 dictus fuerit, dissimulasse. Hoc a moribus Apostolorum plane ab-
 horrere ait. Interim non negat, Gamalielam tandem Judaicam, cui
 innutritus erat, superstitionem, cum filio Abiba exuisse: ast ante
 Apostolum Paulum eum conversum fuisse, asserere non audet. Sub-
 jungit denique, quæ de Gamalielo ejusque familia in scriptis Judæo-
 rum referuntur. De Maria Magdalena cum primis sollicitus est,
 eamque a Maria Lazari sorore, ut & peccatrice illa, de qua Lucas c.
 VII. v. 37. egit, fecernendam esse monet, & prolixè ac erudite probat;
 litem olim hodieque hac de re agitatam commemorans, indi-
 cansque hanc sententiam a Theologis Parisiensibus olim rejectam,
 deinceps autem a doctissimis viris Parisiis defensam fuisse. Peccatri-
 cem illam in Galilæa, non autem Hierosolymis, a Servatore crimi-
 num suorum impetrasse veniam, docet. Marcellæ historiam de
 Magdalena, ut spuriam rejicit: rationemque, cur Ephesum Magdale-
 na commigraverit, indicat. Fueritne Epheso, an ex Bithynia, ut
 alii volunt, corpus Magdalenz Constantinopolin translatum, aucto-
 res inter se non convenire observat. Sequitur hinc Simon ille
 Magus & Hæreticorum princeps, cui statuam Romæ positam, prolixè
 probat. Nec errasse asseverantem hoc Justinum, aut Simonem cum Se-
 mone Sanco confudisse, ut nonnulli recentiorum objiciunt, con-
 tendit, idque pluribus argumentis erudite evincit. Ast Paulum A-
 postolum in Ep. ad Coloss. cap. II. v. 18. ad Simonis hujus discipu-
 los respicere, contra Dionysium Petavium negat. De Nicolao,
 fueritne hæreseos conditor auctorque, an dicto saltem impruden-
 tiori ei præbuerit occasionem, in ipsa Historia disquirat: in Notis au-
 tem, an fuerit unus ex 70 Discipulis, disputat; quod affirmate qui-
 dem non audet: interim ex hoc capite, quod non fuerit Judæus, ne-
 gari hoc non posse contendit, cum contrarium facile demonstrari
 queat. Addit etiam, incerta imò falsa esse, quæ ab auctore, quæ Sirmon-
 dus sub nomine Prædestinati edidit, de concilio quodam Antiocheno
 contra Cainitas celebrato tradit. Cerinthum, cujus dogmata in
 Historia ipsa commemorat, tempore Domitiani vixisse, suosque
 disseminasse errores, monstrat. Cumque constet, eum Jesum dis-
 crevisse a Christo, & asseruisse Christum pati non potuisse, locum E-
 piph-*

piphanii, in quo dicitur ex mente Cerinthi, Christum passum esse, ita emendandum censet, ut pro voce *Christus*, *Iesus* substituatur. Denique de Cerintho & istud observat, eum Revelationem quandam ad exemplum divi Johannis commentum esse, neququam autem, ut nonnulli arbitrantur, Johannis Apocalypsin sibi vindicasse. De Thecla virgine differens, Vitam ejus, quæ Basilio Seleuciensi tribuitur, nullius esse auctoritatis demonstrat. Ex Methodio autem Theclæ hujus vitam recte peti putat: Homiliam autem de vita Theclæ Chrysofomo, cui tribui solet, abjudicat: nec martyribus, quod alii faciunt, hanc virginem annumerat, Philippum, qui Samariæ doctrinam Evangelii annuntiavit, non Apostolum istum hoc nomine insignitum, sed Diaconum, qui & Evangelista ideo dicatur, fuisse, probat. Eunuchum autem Cardaces ministrum, non Gentilem, ut nonnulli putant, sed aut Judæum, aut saltem Proselytum fuisse statuit: Chrysofomum autem non asserere, quod, ut paschatos festo interesset, Hierosolymam profectus sit, contra Baronium monet: aut quod Augustinus velut ex Actis Apostolorum refert, Spiritum Sanctum super Eunuchum delapsum, id in hodiernis Novi Testamenti codicibus non legi, legi tamen in nonnullis manuscriptis. Neronianæ persecutionis historiam texens, ad Epistolam ad Diognetum provocaverat. In Notis ergo uberius demonstrat, Justinum Martyrem neququam pro ejus auctore haberi posse. Neronis autem persecutionem non particularem fuisse, sed per totum Imperium se diffudisse, contra Dodwellum asserit. Subjungit quoque nonnulla de quibusdam martyribus Etruriæ, de actis Vivalis, de reliquiis Ursicini, ut & de Hermagora & Fortunato Aquileiensi. Ad Gervasium Protasiumque Martyres delatus, hoc sibi potissimum evincendum sum sit, sub Nerone eos mortem pro doctrinæ cœlestis veritate subisse. Ambrosii Epistolam quinquagesimam tertiam, unde multa quæ huc spectant, desumi solent, spuriam esse pronuntiat. Multa quoque de utriusque reliquiis addit. De Nazario autem & Celso verba faciens, Acta, unde horum vita peti solet, spuria esse contendit. Matrem Nazarii a nonnullis Perpetuam vocari monet, & a Nazario Mediolanensi, Nazarium Romanum itidem Martyrem, discernendum docet. Hinc ad Marcum Evangelistam progreditur. Acta ejus a Bolando edita seculo demum IV aut V conscripta, & hinc non adeo magnæ,

magnæ, sed tamen nec nullius auctoritatis esse, pronuntiat. Marcum vero septuaginta discipulis annuherandum esse negat. Evangelium ab eo anno 45 conscriptum putat, & quidem Græco, non Romano idiomate. Ultimum quoque Evangelii hujus caput ab ipso Marco additum fuisse, probat. Præterea, ut alia minoris momenti prætermittamus, rationibus comprobatur, Marcum anno 49 in Ægyptum missum esse. Hinc de Therapeutis Philoni commemoratis differendi illi subnascitur occasio, quos Christianos fuisse, contra nonnullos recentiores cum Eusebio asserit, & Blondellum cum Essenis male eos confudisse observat. Disputat quoque, an Episcopi Alexandrini olim a Presbyteris constituti ac ordinati sint? & an alii in Ægypto præter Alexandrinum fuerint Episcopi? Illud negat: hoc affirmat. Mortuum autem esse Marcum A. C. 68 asserit, idque argumentis evincit. Reliquias ejus excutiens, historiam, quam Bollandus aliique de translatione corporis Marci in urbem Venetam afferunt, genuinam esse inficiatur: Johannem vero Marcum Mariæ filium, nec cum Johanne Evangelista, nec cum Marco Evangelista confundendum esse, sedulo inculcat: Marcum autem Barnabæ cognatum eundem cum Johanne Marco fuisse, verosimile existimat. De Apollinario & Ebionitis postquam pauca monuit, & hosce quidem circa tempora Domitiani ecclesiam turbasse probavit, de Herma, cui liber *Pastoris* nomine insignitus tribuitur, uberius disquirat. Nimirum librum istum Hermæ paulo ante Domitiani persecutionem scriptum esse, probat; aut Hermam fuisse Sacerdotem, contra Dodwellum negat: genuinum quoque esse istum librum, qui hodiernum *Pastoris* titulum præfert, contra Cocum & Rivetum demonstrare annuitur, tandemque monet, cum Herma non confundendum esse Hermem Pii Pontificis fratrem. Ex iis, quæ ad persecutionem Domitiani notavit, hoc saltem observamus, quod A. Christi 95, secus ac Baronius aliique sentiunt, huncce Imperatorem in Christianos sævire coepisse arbitretur. Dionysium Arcopagitam sub eodem Imperatore martyrio affectum docet, Græcorumque de eo fabulas explodit. De operibus, quæ Dionysio huic tribuuntur, erudite dissertit, eaque perperam huic auctori vendicari, adeo manifestum esse ait, ut nemo antiquitatis mediocriter peritus eadè re dubitare possit; simulque Natalem Alexandrum secus sentientem notat. Circa vitam Domitillæ hoc agit,

ut S. Domitillam hanc, eamque virginem, distinguat a Domitilla Flavia Onesimi uxore; cum Victorino quoque martyre non confundendum Victorinum poenitentem, docet. Lucam Evangelistam non Judæum, sed Gentilem fuisse, priusquam Christianorum disciplinam sequeretur, valde vero simile esse ait. Eundem non ipsius Christi, sed Apostolorum discipulum fuisse probat, Græcorumque de eo commenta explo- dit. Historiam Evangelicam ab eo anno circiter s; conditam fuisse arbitratur, & contra Estium probat. Theophili, cui libros suos in- scripsit Lucas, nomine non quemvis Dei amantem, sed certum ho- minem indigitari pronuntiat, & alia de morte & reliquiis ejus sub- necit. Timotheum nec Derbæ, nec Thessalonicæ, sed Lystræ po- tius natum esse probat: aut cum cognatum Pauli fuisse, probari posse abnuit. Eundem a Paulo Philippos missum & in custodia da- tum anno 62, ex Ebr. XIII. v. 23. colligit. Hinc de Actis Timothei, quæ Polyerati tribuuntur, de tempore quo mortuus est, & de cor- pore ejus Constantinopolin translato disserit. Tandem de Clemen- te Romano observat, nonnullos asserere, quod Petrum in Episco- patu Romano immediate exceperit: alios autem, quod quartum inter Episcopos Romanos occupet locum. Faretur difficile esse, veterum sen- tentias hac super re conciliare; tandem tamen Baronii sententiam, a qua Cotelerium quoque, Bollandum, & Alexandrum non procul ab- esse ait, approbat, quod Clemens a Petro Episcopus ecclesiæ Roma- næ fuerit constitutus, sed quod sua sponte & Lino & Anacleto ces- serit, & hisce demum mortuis hocce munus adierit. In chronolo- gia Lini, & ceterorum Romanæ ecclesiæ Episcoporum ad Pontianum usque, Eusebium se sequi dicit, idque non sine ratione a se fieri pro- lixe probat. Hinc de tempore, quo Linus mortuus est, ejusque marty- rio, adhuc quædam observat, & Cletum eundem cum Anacleto esse probat. Epistolam Clementis ad Corinthios circa annum 97 scri- ptam esse asserit, & loca quædam obscuriora hujus Epistolæ illustrat, additisque nonnullis de quibusdam Alexandrinis & aliis Episcopis observationibus, de tempore, quo Clemens mortuus est, ejusque martyrio, disquirat: & tandem de altera Epistola ad Corinthios, quæ Clementi tribuitur, & cujus fragmentum Junius cum priori edidit, quædam observat.

Baro Secunda hujus Tomi sistit persecutionem Ecclesiæ sub

Tertia

Trajano, Simeonem Episcopum Hierosolymitanum, Ignatium, Euaristum Romanum Episcopum, hæresin Ekefatarum, ac Saturnini & Basilidis, persecutionem Ecclesie sub Adriano, Alexandrum Romanum Episcopum, Symphorosiam ejusque septem liberos Martyres, Sabnam, Serapiamque, Telesphorum Romanum Episcopum & Martyrem, cum Hygino successore ejus; hæreses Carpocratianorum, Valentinianorum, & Antitactarum, Marcionitarumque; Pium Papam, hæreses Ophitarum & Sethianorum, Marcosianorum & Arconticorum, Papiam Johannis discipulum & Millenarios; porro persecutionem Ecclesie sub M. Aurelio Antonino, Felicitatem ejusque septem liberos Martyres, Polycarpum, Ptolemæum, Lucam & anonymum quendam itidem Martyres, & tandem Justinum Philosophum & Martyrem.

In Notis ad persecutionem Trajani, Eusebium contra Pearsonium & Dodwellum defendit, quod asseruerit, Simeonem Hierosolymitanum anno 10 Trajani martyrium subisse: Tiberiani ad Trajanum epistolam ut spuriam rejicit: de Antonino Pro-Consule Afie, de quo Tertullianus, Casario Martyre, actis Hyacinthi & Eudociz, & aliis Martyribus disquirit. Simeonem ad Hierosolymitanum Episcopatum ante annum Christi 70 pervenisse autumat. Ignatium post Evodium demum ad Episcopatum Antiochenum evedtum, sed a Petro Apostolo tamen consecratum fuisse pronunciat; & ita cum Eusebio conciliare Chrysofomum annititur: hinc varios de Evodio Antiocheno rejicit errores, & de Actis martyrii Ignatii, pace Ecclesie Antiochenæ, Ruffo quoque & Zosimo disputat. Epistolam ad Polycarpum Ignatio vendicat: Ignatium autem ad Philippenses & alias nonnullas supposititias esse agnoscit. Addit denique nonnulla de morte Ignatii ejusque reliquiis. Disquirit porro, quamdiu Episcopatus suo præfuerit Evaristus. Basilidem & Saturninum post Apostolorum demum ætatem, & quidem sub Adriano vixisse affirmat. Ex ad Adriani quidem persecutionem, qua Christianos vexavit, delatus, de Martyribus nonnullis & Sanctorum actis disceptat: Quadratum anno Christi 126 Apologiam suam Imperatori exhibuisse pronuntiat, eumque cum Episcopo Atheniensi, cui itidem Quadrati nomen hæsit, neutiquam confundendum esse, sedulo incutiat. Ex ijs, quæ ad vitam Alexandri Romani Pontificis notavit, maxime observata digna sunt chrono-

logica. Alexandrum itaque anno Christi 119, tertio Adriani, mortuum esse pronuntiat: circa annum, quo Primus, Episcopus Alexandrinus quartus, mortuus est, Eusebium notat: Justum autem, quintum Alexandrinæ Ecclesiæ Episcopum anno 133 mortem obiisse memorat: Sixtum I, Episc. Romanum, quem & alii Xystum dici observat, A. 128 die 23 Decembris, mortuum esse putat, idque rationibus confirmat. In notis ad vitam Symphorosæ sollicitus est de quibusdam Sanctorum Actis, & id genus aliis huc pertinentibus quæstionibus. De Telesphoro Pontifice disputans, errores quosdam communes profligat, notatque Pontificale antiquissimum, in quo perperam dicitur, eum Episcopatu suo præfuisse temporibus Antonini & Marci, (ita enim legendum censet pro Antonini Macrini:) de tempore etiam, quo Eumenes Episcopus Alexandrinus mortuus est, itemque quamdiu Episcopatu præfuerit Hyginus, disputat. Ad Hæreticos iterum digressus, Carpocratem circa tempora Adriani in scenam prodisse, evincit: nec falsum esse, quod Tertullianus dixit, Valentinum duabus vicibus ex Ecclesia esse ejectum, contra Pearsonium autumat. Eundem Valentinum tempore Aniceti Pontificis mortuum esse asserit; unde falli Tertullianum concludit, qui eum sub Eleutherio adhuc vixisse dicit. Fabulam quoque Prædestinati de Heracleonte ab Alexandro Pontifice damnato rejicit. Marcionem errores suos circa annum 145 spargere cœpisse, & aliquot post annis Justinum suam e didisse Apologiam, prolixè docet. Tertullianum Libro IV contra Marcionem cap. 4. pro Cerdone dixisse Marcionem asserit, & hac occasione contra Pearsonium disputat: quæ Epiphanius de placitis nonnullis Apellis refert, non satis cum iis, quæ Tertullianus, Origenes, Eusebius habent, consentire monet. Pium Pontificem Hygino, non Aniceto successisse, & quindecim circiter annos Episcopatu Romano præfuisse, probat. Hermem fratrem Pii eundem fuisse cum auctore libri, cui titulus *Pastor*, contra Baronium denuo negat. Literas quoque ad Justum Viennensem, quæ Pio huic tribuuntur, spurias esse pronuntiat: & denique de Sanctis quibusdam & eorum Actis nonnulla subjungit. In notis ad Marcosianos Baronium perstringit, asserentem, concilium Gangrense sub Constantino celebratum in eoque Eutaeten condemnatum esse. De Papia autem observat, cum fuisse discipulum Johannis Apostoli: sententiam de morte Judæ, quæ

Papiæ

Papæ tribuitur, sibi nequiquam verosimilem videri, nec vere Papæ adscribi, non dissimulat. M. Aurelii Antonini persecutionem illustrans, Athenagoræ Apologiam anno 177 scriptam, probat: multa quoque de variis Sanctis qui hac ætate martyrio affecti sunt, Sanctorumque Actis observat. In notis ad Polycarpum, historiam quandam de vita Polycarpi ut supposititiam rejicit, & de ceteris Episcopis, qui ante eum Ecclesiam Smyrnensem rexerunt, differit. Cum primis autem in eo operosus est, ut ostendat, Polycarpum die 23 Eebruarii, anno 6 imperii Marci Aurelii & L. Veri, sive 166 Christi, martyrio affectum fuisse. Refellit hic Pearsonium, autumantem quod Polycarpus anno 147 martyrium subierit. Tandem ad Justinum perveniens refert, vitam Justini jam olim a se conscriptam fuisse, priusquam animum ad hosce commentarios edendos induceret. Hanc itaque, paucis mutatis, operi huic inferere ei placuit. In notis, Justinum circa annum 103 natum esse, non plane a veritate abhorrere putat. Patrem Justini Priscum, avum Bachium dictum fuisse probat. Eundem qua religionem, qua stirpem, Gentilem fuisse, priusquam Christianorum sacra amplecteretur: conversum, autem eum fuisse circa annum 133 affirmat. Quod ad libros Justini attinet, brevioris istam Dissertationem ad Gentiles sive Græcos, non confundendam esse cum ejus Exhortatione ad Græcos, monet: ipsam autem Exhortationem omnino Justino vendicat, & num eadem sit cum Elencho ab Eusebio commemorato, disquirit. Hinc de libro ejus de Monarchia, scriptis contra Aristotelem, & aliis, quæ perperam, Justino tribuuntur, disputat: Apologiam Justini prolixioris primam esse, eamque circa annum Christi 150 conscriptam docet: Epistolam Antonini ad provincias Asiæ de Christianis agentem, non Marco Aurelio, sed Tito Antonino Pio tribuendam prolixè evincit: alteram eamque minorem Justini apologiam ad Marcum Aurelium scriptam putat; tandemque de Actis, ut vocantur, Justini disquirit.

In Tertia denique Tomi II parte de Concordiis Presbytero & Martyre Spoletano, Aniceto Papa, Melitone Episcopo Sardenfi; Encraticis, Severianis, Apostolicis & Hydroparastatis hæreticis; de Montanistis & Cataphrygibus, Dionysio Episcopo Corinthio, Claudio Apollinari, de Bardesane hæreseos conditore ejusque filio Harmonio, de Alogis hæreticis, & Sotere Papa, differit.

In notis ad Concordium, Anicetum & Melitonem, de Sanctis nonnullis & Sanctorum Actis, ut & difficultatibus nonnullis chronologi-

Tom. II.
Part. II.

logicis differit: Melitonem autem Sanctis annumerare non dubitat, etiam si ab Anthropomorphitarum errore non alienus fuerit. Tatianum Encratitarum aliorumque hæreticorum principem & patrem rhetoricam docuisse, ex Eusebio probari posse negat. Abnuat quoque, Concordiam sive Harmoniam Tatiani hodie superesse. Montanistarum hæresin circa annum Christi 171. caput extulisse asserit: Mysiam Montani patriam partem Phrygiæ fuisse autumat, indeque Montanum & Phrygium, ejusque sectatores Phrygios, itemque Cataphryges dictos fuisse. Eleutherium Papam Martyresque Gallos Eusebio memoratos Montanistarum hæresi favisse negat: ast Victorem Papam iis plusculum indulgisse agnoscit: Epistolam Serapionis contra Montanistas in Concilio quodam scriptam putat: Apollonium cum Thrasea & Asterio Urbano, & hunc rursus cum aliis subinde confundi monet, Hinc nonnullis de Zotico observatis, concilium Iconiense tempore Firmiliani circa annum 241 celebratum fuisse pronuntiat: perperam a Blondello asseri, quod Epiphanius docuerit, tempore Johannis Evangelistæ Thyatiræ nullam fuisse Ecclesiam, probat: Montanistas passionis Christi solennia die 6 aut 7 Aprilis peregisse, & hinc sequenti die Dominica festum Resurrectionis celebrasse, valde sibi verosimile videri, fatetur. Ad vitam Dionysii Corinthii, varia commenta, quæ de eo circumferuntur, explodit. Apollinarium Hierapoli natum esse, non satis solide a Bollando probari dicit, & opus quod Apollinario huic contra Montanistas tribui solet, ei abjudicat. Bardesanem opus suum contra fatum Marco Aurelio inscripsisse negat, & tandem in notis ad vitam Soteris de loco quodam Dionysii Corinthii, & anno quo Soter mortuus est, disceptat.

Comparat quoque in hoc opere proluxa & erudita epistola ad R. P. Lami, in qua disceptatur, an Christus Servator in ultima cœna agnum paschalem comederit? & an Johannes Baptista duabus vicibus in carcerem fuerit conjectus? Illud negaverat Lami in Harmonia Evangelica: hoc affirmaverat. Tillemonius contra in utroque a P. Lami dissentit. Tres autem Epistolæ hujus sunt partes: in prima sententiam suam eamque communem, quod omnino Christus pridie passionis suæ agnum Paschalem comederit, adstruit, & ad præcipua argumenta, quæ opposuerat Lami, respondet: in secunda dubia quædam levioris momenti diluit: in tertia denique alteram Lami de duplici Johannis captivitate sententiam impugnat. Agmen claudit Compendium Chronologicum, in quo, quæ sum in Commentariis hisce conscribendæ historiæ ecclesiasticæ inserviendibus, tum in Historia Imperatorum a se edita, memoratu digna occurrunt, secundum seriem temporis disponuntur.

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. III.

*TRAITE DE MECANIQUE, OU L'ON EXPLIQUE
tout ce &c.*

h. e.

*TRACTATUS DE MECHANICA, IN QUO ID OMNE
quod scitu necessarium est in artium exercitio, nec non proprietates
corporum gravium, quarum cognitio magnum usum habet in Phy-
sica, explicantur: Auctore DN. DE LA HIRE, Professore Mathe-
maticum Regio & Academia Scientiarum Socio.*

Parisiis ex typographeo Regio, apud Joh. Anison, 1695. 12. plag. 21.

Cum pleraque veterum scripta Mechanica temporum invidia nobis subtraxerit, paucique ex recentioribus in scientia motus tradenda cum fructu elaborarint, non poterit non **gratissimus** esse Matheseos & Philosophiæ naturalis studiosis hic **liber**, quo doctissimus Auctor 126 propositionibus accurate complexus est, quæ ad solidorum æquilibrium cognoscendum pertinent. Cum enim nonnulli recentiorum Archimedis tantum suppositionibus fuerint usi, alii rejectis illis novas adoptarint, quas tamen Auctor solas non sufficientes deprehendit ad bonam demonstrationem efficiendam, quidam denique maxime principalem propositionem instar suppositionis sumserint; conatus ille est hoc in opere propositiones omnes demonstrare more Geometrarum veterum, nullo usus vel axiomate, vel propositione fundamentali, præter illam, quam omnes, qui de Mechanicis scripserunt, ab initio statim supponunt; eamque ut magis redderet evidentem, in prima propositione demonstravit per aliam magis universalem, nullique in Phy-

N

sica

fica dubitationi obnoxiam, nimirum in potentiarum viribus æstimandis, si omnia ex utraque parte sint æqualia, momenta quoque illarum æqualia esse. Postquam ergo supposuit (1) Figuram corporis non mutare ejus gravitatem, posseque grave ut superficiem, aut lineam, aut punctum ejusdem gravitatis considerari; (2) Directiones duorum corporum gravium machinæ applicatorum esse parallelas; (3) Gravia in omnibus punctis suæ lineæ directionis æque gravitare: accedit ad machinarum explicationem, inprimis vectis, ad quem etiam reliquas machinas reducit, tam recti quam angularis: ita ut primum consideret corpora tanquam nullam extensionem habentia, ne diversæ distantie a centro terræ & diversa media demonstrationes dubias reddere possint; deinceps autem ostendat, quænam possit accidere corporibus mutatio respectu diversarum directionum suarum partium versus centrum terræ, in Hydrostatico tractatu, propediem ut speramus edendo, explicaturus, quæ contingant corporibus motis in diversis mediis liquidis. Speciatim in Cuneo, si vis eum pellens, tanquam potentia consideretur, nullo habito ad percussionem respectu, & tota resistentia corporis non elastici sita concipiatur in fibris seu ligamentis, quibus continetur, positus in linea FR, demonstrat, sive Cuneus perfecte durus & lævis nitatur contra corpus findendum in D & E, ut in fig. 1, sive in DF & EF, ut in fig. 2, semper potentiam, cujus directio est secundum lineam NSCF, ad resistentiam in statu æquilibrii esse ut FD ad LD, seu in casu fig. 2. ut NA ad AC. Neque vero potentiarum machinis applicatarum vires solum determinat, & subinde quæ in illarum usu observanda sunt notat doctissimus Auctor, sed iis etiam alia affinia & scitu jucunda adjicit, qualia sunt quæ docet de tribus potentiis idem punctum per diversas directiones trahentibus, & in æquilibrio constitutis; de inveniendo centro gravitatis linearum, superficierum & solidorum; de moletrinis alatis & calculo virium, quas ventus in alas exerit; de figura quæ danda horologio fuso, ut tractio elateris æqualis reddatur; de majorum rotarum in vehiculis præstantia præ minoribus, & his similia. Atque hæc quidem prioribus 108 propositionibus traduntur: in reliquis autem agitur de principiis mechanicis ad motus animales explicandos adhibendis; de vi chordarum humectatarum in attollendis ponderibus; de forma cycloidali dentium aut brachiorum in machinis hydraul-

TAB. II.
Fig. 1 & 2.

draulicis, &c. Inprimis accurate exponitur de percussione, centro percussione & oscillationis, motu gravium in planis inclinatis & cycloide, motu projectorum, ac resistentia solidorum: ita ut coronidis loco tria non vulgaria resolvantur problemata, quorum primum docet, chordæ non gravis partibus applicare pondera, ut quamlibet figuram curvam recipiat; secundum, invenire figuram superficiei in omnibus suis partibus æque gravis, quæ terminata, duabus lineis parallelis sua gravitate curvedinem datam quamcunque assumat; tertium, determinare quanto sint onerandi pondera lapides fornicum, ut omnes maneant in æquilibrio, tametsi superficies, quibus se tangunt, sint maxime expolitæ.

• *THE ANTIQUITIES OF PALMYRA, &c.*

Hoc est:

*ANTIQUITATES PALMYRENÆ, URBIS ILLIUS E-
jusque Imperatorum historiam, ab ea condita usque ad nostrum æ-
vum complexa. Accedit Criticarum Observationum Appendix de no-
minibus, religione & forma regiminis Palmyrena regionis. Nec non
Commentarius ad Inscriptiones nuper ibi reperiætas. Auctore
ABRAHAMO SELLERO.*

Londini apud Sam. Smith & B. Walford, 1696. in 8.
plag. 25.

Celebratissimæ olim per Orientem urbis Palmyræ venerabiles reliquias, de magnificentia ejus in flore suo adhuc constitutæ abunde testantes, ante annos non adeo multos, celeberrimum Mercatorum Londinensium, quorum industria cum orientalibus orbis partibus commercia florent, Collegium quosdam ex ordine suo, quos rerum hujusmodi scrutatione bene de litteris merendi accensos esse noverat desiderio, rimari jusserat. Qui licet ejus, qui rerum summæ istis in locis tempore illo præerat, Arabum Principis perfidia, quæ prima vice difficillimum istud iter molientibus gravis fuerat, ita ut bonis per vim erepris, de vita propemodum iis fuerit dimicandum, a nobili adeo instituto deterreri potuissent; de-
nuo tamen illud, felicioribus auspiciis, anno 1691 aggredi fuerunt ausi. Quorum etiam Ephemeridis, quicquid in molestissimo itinere notatu dignum observatum ab iis fuerat, præci-

N 2

pue

præcipue autem accuratam rudera Palmyrenorum delineationem complexæ, & illustri Regiæ Londinensi Societati oblata, ejusdem Societatis beneficio, una cum eorum, qui antea (anno nimirum 1678) idem iter, frustra licet susceperant, Diurno, curiosis hujusmodi rerum amatoribus copia in Actis (Transactions) Philosophicis facta fuit. Dedit ista res clarissimo Sellero, cujus alibi quoque honorifica, quam meretur, mentio in Actis nostris habetur, occasionem, & historiam illius urbis fusius persequendi, & reperta ibi antiquitatis monumenta ingenii sui luce illustrandi. Quod ipsum post Halifaxium & Halleyum, quorum de historia Palmyrenorum & repertis apud eos antiquis monumentis stricturas nonnullas eadem illa Societas publici juris fecerat, quam præstiterit feliciter, facile Lectores judicaturos speramus, ubi brevem rerum potissimarum summam a nobis accipere non fuerint dedignati. Quam eo magis acceptam iis fore non dubitamus, quo impatientius hætenus, promissum aliquando ab illustri Cupero de urbe Salomonis ejusque reliquiis opus, a plerisque novimus esse expectatum. Historiam itaque nobilissimæ hujus urbis ab ipsis Salomonis temporibus Sellerus auspiciatur. Illum enim Tadmorem, quod antiquissimum urbis nomen fuit, hodie quoque ab incolis tractus istius retentum, condidisse, ex r. Reg. IX, 18. & 2. Chron. IIX, 3. 4. probat; prætereaque Abulfaraji, Joannis Malelæ, & Josephi testimoniis confirmat, de ipso illo Tadmoris æque ac Palmyræ nomine in Appendice prolixius acturus. Interea tamen in eam sententiam proclivis esse videtur, quæ cum Arabe libri Chronicorum interprete, restauratorem potius quam primum conditorem Tadmoris, sive Palmyræ, Salomonem fuisse censet. Cum improbabile non sit, loca ista, in quæ Noachica arca post diluvium delata fuisse creditur, mature admodum habitata exultaque fuisset. De situ inde ejus ex Ptolemæo, Plinio, Josepho & Chronico Alexandrino agit, solique salubritatem ex Josepho & Longini quadam ad Porphyrium epistola describit: primos autem incolas, Abrahami ex Cettura posteros fuisse contendit. Mercatura porro eam præcipue efflorescere cœpisse, & ad istud, in quo aliquantisper consistit, fastigium evectam esse docet: Imperii formam pro temporum diversitate variam fuisse putat: Salomonis ævo per *Ἐραθῆν* & *Ἰζαβέλας*, quorum Josephus Ant. VIII, 2 meminit; post Crasæ in Oriente

c. II. p. 3.

c. III. p. 6.

p. 7.

c. IV. p. 11.

c. V. p. 16.

niente eadem per toparchas illud administratum fuisse existimans; donec Plinii tandem ævo ἀυτονομία evaderet, sub Caracallæ autem imperio in Coloniam Romanam abiret, & sub Odenathō denique & filiis ejus in Oriente imperium acquireret: a quo fastigio ab Aureliano detrusa, nostro ævo Arabum Principum cuidam, Turcis tributum pendenti, obsequium præstare soleat. Religionem quod attinet, Judaicam ibi Salomonis ævo obtinuisse non dubitat, Judaicæque nomina superioribus etiam temporibus complura ibi obvia fuisse observat. Quid quod ipsa Zenobia, (quam, utut' a Cleopatra genus repetat, originem tamen Palmyræ debere non dubitat, patre quippe ejus, imperio ab ea jam amisso, ibi adhuc degente,) Judæos mores fuerit secuta? in cujus gratiam quoque, honorificam adeo scriptorum Mosis mentionem facere Longinus arbitratur. Quantum ad gentiles, quæ postea ibi invaluerunt, superstitiones, nomina idolorum quorundam, qualia *Alagbelus*, *Malachbelus*, *Jaribolus*, *Venus Aphacitis*, ex monumentis Palmyrenis commemorat. Christianismum tamen primis statim temporibus radices ibi egisse, persuasum habet, & Episcopos quosdam urbis ex subscriptionibus Conciliorum commemorat: quorum primus est, qui Nicæno concilio subscripsit, *Marinus*. Similiter ex martyrologiis Martyres quosdam Palmyrenos producit, e quorum memoria de Christianismo ibi quandoq; florente; sed a Mahometanismo sensim oppresso, constare queat. Jam porro ad varia fata Palmyrenæ urbis describenda pergit: nil tamen ante exercitum a M. Antonio in eam crudelitatem, successu tamen destitutam, & ab Appiano descriptam invenit, quod notari admodum mereatur. A quo tempore rursus usque ad Trajani ævum libertate sua fruentem, sine insigni rerum vicissitudine eam floruisse observat. In illius autem expeditione contra Parthos & Armenos, quam ex Dione describit, multa tulisse Palmyram e argumento colligit, quod si aliter sese res haberet, opus non habitura fuisset favore & liberalitate Hadriani, qui eam restauratam nomine suo Hadrianopolin appellari voluit. Indeque nummus apud Patinum p. 203, præferens ΑΔΡΙΑΝ... ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ, non ad Hadrianopolin Thraciæ, vel Cyrenaicæ; sed ad Palmyram, quicquid contra dicat Harduinus, referendus ei esse videtur. Nam non Μετροπολεος tantum nomine insignem fuisse Palmyram, ex Ptole-

p. 17.
 p. 18.
 c. VI, p. 19.
 p. 20.
 p. 21.
 c. VII.
 p. 26.
 c. VIII.
 p. 30.
 p. 34.
 N. 3. mzo

- præcipue autem accuratam rudera Palmyrenorum delineationem complexæ, & illustri Regiæ Londinensi Societati oblata, ejusdem Societatis beneficio, una cum eorum, qui antea (anno nimirum 1678) idem iter, frustra licet susceperant, Diurno, curiosis hujusmodi rerum amatoribus copia in Actis (Transactions) Philosophicis facta fuit. Dedit illa res clarissimo Sellero, cujus alibi quoque honorifica, quam meretur, mentio in Actis nostris habetur, occasionem, & historiam illius urbis fusius persequendi, & reperta ibi antiquitatis monumenta ingenii sui luce illustrandi. Quod ipsum post Hallifaxium & Halleluyum, quorum de historia Palmyrenorum & repertis apud eos antiquis monumentis stricturas nonnullas eadem illa Societas publici juris fecerat, quam præsterit feliciter, facile Lectores judicatos speramus, ubi brevem rerum potissimarum summam a nobis accipere non fuerint dedignati. Quam eo magis acceptam iis fore non dubitamus, quo impatientius hactenus, promissum aliquando ab illustri Cupero de urbe Salomonis ejusque reliquiis opus, a plerisque novimus esse expectatum. Historiam itaque nobilissimæ hujus urbis ab ipsis Salomonis temporibus Sellerus auspicatur. Illum enim Tadmorem, quod antiquissimum urbis nomen fuit, hodie quoque ab incolis tractus istius retentum, condidisse, ex 1. Reg. IX, 18. & 2. Chron. IIX, 3. 4. probat; prætereaque Abulfaraji, Joannis Malelæ, & Josephi testimoniis confirmat, de ipso illo Tadmoris æque ac Palmyræ nomine in Appendice prolixius acturus. Interea tamen in eam sententiam proclivis esse videtur, quæ cum Arabe libri Chronicorum interprete, restauratorem potius quam primum conditorem Tadmoris, sive Palmyræ, Salomonem fuisse censet. Cum improbabile non sit, loca ista, in quæ Noachica arca post diluvium delata fuisse creditur, mature admodum habitata excoltaque fuisse. De situ inde ejus ex Ptolemæo, Plinio, Josepho & Chronico Alexandrino agit, solique salubritatem ex Josepho & Longini quadam ad Porphyrium epistola describit: primos autem incolas, Abrahami ex Cettura posteros fuisse contendit. Mercatura porro eam præcipue efflorescere cœpisse, & ad istud, in quo aliquantis per consistit, fastigium evectam esse docet. Imperii formam pro temporum diversitate variam fuisse putat: Salomonis ævo per *σφαίρης* & *ἡγεμόνας*, quorum Josephus Ant. VIII, 2 meminit; post Crassi in Oriente
- c. II. p. 3.
- c. III. p. 6.
p. 7.
- c. IV. p. II.
- c. V. p. 16.

riente cladem per toparchas illud administratum fuisse existimans; donec Plinii tandem ævo ἀυλονόμῳ evaderet, sub Caracallæ autem imperio in Coloniam Romanam abiret, & sub Odenathō denique & filii ejus in Oriente imperium acquireret: a quo fastigio ab Aureliano detrusa, nostro ævo Arabum Principum cuidam, Turcis tributum pendenti, obsequium præstare soleat. Religionem quod attinet, Judaicam ibi Salomonis ævo obtinuisse non dubitat, Judaicaque nomina superioribus etiam temporibus complura ibi obvia fuisse observat. Quid quod ipsa Zenobia, (quam, utur a Cleopatra genus repetat, originem tamen Palmyræ debere non dubitat, patre quippe ejus, imperio ab ea jam amisso, ibi adhuc degente,) Judæos mores fuerit secuta? in ejus gratiam quoque, honorificam adeo scriptorum Mosis mentionem facere Longinum arbitratur. Quantum ad gentiles, quæ postea ibi invaluerunt, superstitiones, nomina idolorum quorundam, qualia *Alagbelus*, *Malachbelus*, *Jaribolus*, *Venus Aphacitis*, ex monumentis Palmyrenis commemorat. Christianismum tamen primis statim temporibus radices ibi egisse, persuasum habet, & Episcopos quosdam urbis ex subscriptionibus Conciliorum commemorat: quorum primus est, qui Nicæno concilio subscripsit, *Marinus*. Similiter ex martyrologiis Martyres quosdam Palmyrenos producit, e quorum memoria de Christianismo ibi quandoq; florente, sed a Mahometanismo sensim oppresso, constare queat. Jam porro ad varia fata Palmyrenæ urbis describenda pergite: nil tamen ante exercitam a M. Antonio in eam crudelitatem, successu tamen destitutam, & ab Appiano descriptam invenit, quod notari admodum mereatur. A quo tempore rursus usque ad Trajani ævum libertate sua fruentem, sine insigni rerum vicissitudine eam floruisse observat. In illius autem expeditione contra Parthos & Armenos, quam ex Dione describit, multa tulisse Palmyram e argumento colligit, quod si aliter sese res haberet, opus non habitura fuisset favore & liberalitate Hadriani, qui eam restauratam nomine suo Hadrianopolin appellari voluit. Indeque nummus apud Patinum p. 203, præferens ΑΔΡΙΑΝ... ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ, non ad Hadrianopolin Thraciæ, vel Cyrenaicæ, sed ad Palmyram, quicquid contra dicat Harduinus, referendus ei esse videtur. Nam non Metropoleos tantum nomine insignem fuisse Palmyram, ex Ptole-

p. 17.
p. 18.
c. VI, p. 19.
p. 20.
p. 21.
c. VII.
p. 26.
c. VIII.
p. 30.
p. 34.
N. 3.
mæo

mæo probat: sed imaginem quoque mulieris tumulo asidentis in nummo expressam,percommode ad eam, montibus & tumulis passim cinctam, quorum uni arx, ingressum urbis defendens, sit superstructa, referri posse censet. Ad eandem alium quoque nummum apud eundem Patinum p. 302 pertinere credit, in cujus parte aversa sagittarius exhibetur, quo militum genere Palmyram præstitisse ex Historicis notum est. Imo ad istud Adriani beneficium, varias etiam inscriptiones Palmyræ repertas respicere monet. Breviter deinceps, quomodo Colonia a Caracalla reddita fuerit, in matris Juliæ Domnæ gratiam, quæ Syræ originis erat, postmodum autem Alexandro Severo in expeditione contra Persas auxilia miserit, perstringit. Et sic ad Odenathum: denique, & filios reliquamque familiam devenit, cujus ope cum ad summum felicitatis culmen perducta Palmyra fuerit, prolixissime in ejus historia versatur. Ubi tamen Uranii *Agathia*, in quorum secundo libro fusc Palmyræ res persecutus fuit, Domnini item Antiocheni & Philostrati Atheniensis huc pertinentia monumenta intercuisse, graviter dolet; nec minus periisse queritur pænegyricam in Odenathum Longini orationem: quæ omnia si temporum evasissent injuriam, jejunis Latinorum scriptorum narrationibus de Palmyræ rebus facile carere possemus. Interea tamen ex iis qui ad manus nostras pervenerunt Historicis, Agathia, Zonara, Georgio Syncello, Zosimo, Joanne Malela, Sexto Rufo, Treb. Pollione, Orofio fusc satis Odenathi res persequitur. E quibus hoc loco nihil aliud attingere placet, quam quod nummos Gallieni ad annum C. 266 pertinentes, in quibus pacis Augustorum, & concordiæ Augustorum mentio habetur, minus recte de pace inter Gallienum & Valerianum Junioem interpretari Illustrissimum Comitem Biragium (cujus mortem, quæ Calendis Aprilis anni hujus 1697 ipsi obtigit, merito dolemus) Auctor existimet. Duo enim ejus rei suppeterre sibi ait argumenta, primum, quod Augustus nondum fuerit anno 266 Valerianus, sequenti demum anno istum honorem adeptus, uti ipse fateatur Biragius. Alterum, quod nullæ cum Valeriano lites Gallieno fuisse uspiam legantur. Ideoque ipse de pace cum Odenatho a Gallieno facta, cujus Treb. Pollio p. 184 meminerit, nummos illos potius explicat. Augustum enim Odenathum fuisse, & a Gallieno in imperii societatem, post rem contra Persas bene gestam cooptatum, ejusdem Historici auctoritate pag. 180 evincit, frustra

p. 35.
C. X. p. 38.

p. 40.

c. XI. - XVI.

p. 72.

p. 59.

fra esse ostendens illos, qui inter Tyrannos eum retulere. Post expositas Odenathi res ad Zenobiam pergat, cui Orientis imperium post mariti Odenathi, ut & privigni Herodis fata, cesit, eidemque Septimix prænomen fuisse, ex nummis observat. Ejus fratrem fuisse Lucium Epidium Achilleum, qui XX post Palmyram ab Aureliano evastatam anno Ægypto præfectus, Imperii signa arripuit, probabile sibi esse fatetur, eo potissimum inducto, quod parens etiam ejus Achillei nomine appellatus fuerit. Inde autem reliquæ ad familiam, corporis animique virtutes, eruditionem, religionem, mores, & res gestas stupendæ hujus Fœminæ spectant, accurate exponit. Religionis ejus occasione quos taxat, insignes duos errores commemorare hic juvat. Alter Tristiani est, qui Photii auctoritate, narrat, Odenathum etiam, Zenobiæ maritum, Judaicam amplexum esse religionem, ab uxore, quæ a Paulo Samosatensi ad Judaicam, Ecclesiam adducta fuerit, persuasum. Cum tamen hujus traditionis nec vola nec vestigium apud Photium extet: & turpissimus error sit, a Paulo Samosatensi, hæretico quidem, sed Christiano tamen, Episcopo, ad Judaismum conversam dicere Zenobiam. Alter Nicephori est, a quo traditam l. VI. c. 27. historiam falsam plane esse, & male accepto Theodoriti loco, lib. II. de Hæresibus, ubi de Paulo Samosateno agit, originem debere persuasissimum habet. Post infausam Zenobiæ captivitatem quid sub Achilleo parente ejus tentaverint Palmyreni, vel ut Zosimus ait, sub Antiocho, in sequentibus exponit, quaque ratione ad evastationem urbis inductus Aurelianus victor fuerit, explicat: Marci item Firmii, collapsas Zenobiæ fortunas restaurare ausi, infelices successus ex Vopisco narrat. Ipsam autem Zenobiam quæ fata Romæ postea manserint, ex Latinis potius Historicis, Hieronymo, Eutropio, Treb. Pollione, quam e Græcis longius remotis, Zosimo puta, Joanne Malela, Zonara & aliis discendum existimat. Atque in specie nonnulla de villa ei in Tiburtino ab Aureliano concessa, & nomine ejus appellata, ex Fulvii Carduli Antiquitatibus Tiburtinis affert, imo & de filiorum ejus, Herenniani & Timolai, exitu diversas auctorum sententias adducit. Ipsam Palmyram vero, etsi misere ab Aureliano deformata, omnibusque privilegiis suis exuta fuerit, penitus tamen destructam haud censet fuisse, utpote quæ adversus Persas propugnaculi loco potue-

c. XVII. p. 76.

p. 78.

c. XIX. --
XXV.

p. 86.

p. 87.

c. XXVI. p.
117.

c. XXVIII.
p. 121.

c. XXVIII. p.
124.

c. XXX. p. 133.

c. XXXII. p.
140.

- p. 141. rit inservite: unde a Cerronio Basso ei præfecto Solis quoque templum destructum restaurari Imperator voluerit. Et in eo quidem statu eam perstitisse usque ad Diocletiani tempora censet, quibus Hieroclem Palmyrenæ provinciæ præfectum fuisse legimus in inscriptione Palmyræ reperta, quæ honoribus Diocletiani, Maximiniani, Constantii, & Galerii, ob feliciter posita urbis *Castrorum* fundamenta, consecrata est: in cujus urbis origines hac occasione paulo diligentius simul inquirat, eamque anno Christi 298 ædificari coeptam esse colligit.
- c. XXXIII. Honorio imperante, præsidia Palmyræ, ad Ducis Phoeniciæ provinciam tum spectantis, Præfectum primæ legionis Illyricæ obiisse, ex Notitijs Imperii eo tempore, uti eruditorum fert sententia, collectis probat. Atque hanc ejus fuisse conditionem tum, cum Stephanus suum *περὶ πόλεων* opus ederet, putat: hinc enim esse ait, quod *Φερέιον τῆς Συρίας* ab eo appelletur. Inde vero ex Procopio *de Edificiis*, Justiniani de restauranda ea consilium exponit, atque eum arcis prope Palmyram, cujus hodiernum rudera supersunt, conditorem esse statuit, uti & aquæductus quinque milliarium iter sub terra conficientis, & structo ex marmore spurio fornice tecti. In Mahomedanorum denique potestatem circa annum 638 eam devenisse dicit, a quo tempore non munimentorum tantum cura nulla amplius habita fuerit, cum propugnaculum deinceps non extiterit, Persia quoque Mahomedanis parente, sed commerciorum quoque beneficium urbi huic perierit, ob assiduas Mahomedanorum, cum Christianis inimicitias, mercatorum societatibus tuto iter isthac facere prohibitis. Ut adeo commerciis cum Sinu Persico interceptis, Palmyra in deserto sita, nulloque alio quam commerciorum beneficio sese tueri valens, in paupertatem, qua nunc premitur, præceps fuerit data. Alios post illa tempora minoris momenti eventus nunc præterimus. Id forte notatu non indignum, exiguum illum fluvium, quem Palmyram alluere Ptolemæus, cum Euphrate vero postea jungi Marius Niger tradit, cujusque nullum hodie vestigium apparet, periisse, ex clarissimi Selli sententia, terræ motu, quem anno 859 in tractibus illis sæviisse constat: quæ cum ipsum esse fluvium, censet, quem illo tempore evanuisse Elmacinus memoriæ prodidit.
- p. 151. Denique post collapsum Calipharum in Babylonia imperium, in Mamalucarum manus, & post eos destructos in Turcarum Imperatoris
- c. XXXIV. p. 154.
- p. 157.
- p. 159.

toris potestatem Palmyram incidisse dicit, sub quo hodiernum a Principibus nationis suæ, quos Elmiros appellant, gubernentur Palmyreni, raptu plerumque vivere asfueri.

Potissimum Historiæ Palmyrenæ capitibus traditis, restat ut ex appendice Criticarum Observationum speciminis loco unam vel alteram afferentes, reliquarum obiter indicium faciamus. Primo itaque statim loco de utroque urbis nomine, *Tadmor* nimirum & *Palmyra* agit. Primum quod attinet, Hebræi codices תדמור id scribunt, LXX interpretes Θεοδομός, vel ut Alexandrinus codex habet, Θεδομός. Quamobrem in prælo ab Harduino in suis ad Plinium notis *Theudemmer*, a Josepho vero Θαδαμός, nomen illud scribi, Auctor existimat. Parum deinde memorat aliquando abfuisse, quin ipse quoque cum Sponio atq; alijs, Hieronymi auctoritate sibi persuaderi passus fuerit, *Thamar* apud Ezechielem cap. 47 eandem urbem cum *Tadmor* sive *Palmyra* esse. Jamque in eo se fuisse dicit, ut LXX interpretum versionem ex Hebræis codicibus correcturus, pro ἀπὸ Θαμῶν καὶ Φοινικῶν, legeret ἀπὸ Θαμῶν τῆ καὶ Φοινικῶν (h. e. a *Thamar*, qua & urbs palmarum sive *Palmyra* dicitur). Veruntamen postmodum se deprehendisse ait, Prophetam dicere, *Thamar* urbem a meridionali parte Judææ terminum constituere, cum *Tadmor* contra in orientali plaga posita sit: atque adeo repudiata Hieronymi sententia, distinguendas duas urbes istas censet. Hieronymum autem nil aliud quam urbis *Tamar* etymologiam decepisse putat, quæ *palmarum* notat, a qua ipsum *Palmyra* nomen quoque esse, perperam sibi, cum Græcæ originis hoc nomen sit, persuaserit. Ideoque optimam esse τῶν LXX lectionem putat, cum *Theman* omnino, cum Hierichunte secundum Targum Jonathanis eadem, meridionalem Judææ partem terminet, a qua Φοινικῶνα sive *Palmetum* non longe distitam fuisse, ex Strabone L. 16 constat. Jam *Palmyra* etymologiam quod attinet, rejecta Hieronymi, & Joannis Malele sententia, quorum ille a *Palma*, hic διὰ τὸ πάλαι μῦθον γενέσθαι τὴν κώμην τῷ Γολιάθ, *Palmyram* dictam putat; nec non Halleyi opinione, qui a πάλμης, quod βασιλεῖα πατίεσς Hefychius interpretatur, vel Παλμῶτη Ægyptiorum Deo vocem illam derivat; ipse a πάλμη, quod scutum Persicum notat, originem vocis repetit. Quam appellationis rationem non loco tantum, qui propugna-

C.I. p. 175.

p. 176.

p. 178.

p. 180.

p. 180.

culum contra hostes fuit, apprime convenire, sed cum altero quoque nomine *Tadmur* amice conspirare putat; præsidium enim Arabibus *Dimaron* significare. Nomina autem, quæ Castaldus, Ortelius & Sanfonus Palmyræ hodie ab incolis dari tradunt, explodit, nomenque antiquum *Tadmur* apud omnes eam obtinere dicit. Ut alia autem, quæ de hac urbe notatu digna, maxime autem de ecclesiastica ejus dignitate, de situ ex Arabibus Geographis, & aliis rebus affert, prætereamus; conjecturam ejus saltem adducemus de colonia

p. 181.

juris Italici in ea constituta. Factum id enim a Caracalla esse, Ulpiani auctoritate supra affirmavit; jam tamen in ea fere sententia se esse ait, ut a parente ejus Septimio Severo coloniam factam esse Palmyram dicat, a Caracalla juris Italici privilegiis ei insuper concessis. Conjecturam autem illam duobus firmat argumentis:

(1) quod alias quoque illarum regionum urbes, Rhésaniam puto, Tyrum, Laodiceam, Nisibin, Singaram beneficio isto affecerit Septimius; (2) quod nomen Septimii frequens adeo sit in illustribus Palmyrenorum familiis, probabili peculiaris reverentiæ ob beneficium ali-

c. II. p. 187.

quod in Imperatorem istum indicio. Eadem occasione nomen ΜΗΤΡΟΚΟΛΩΝΕΙΑΣ, quod in inscriptionum aliqua Palmyræ tribuitur, examinat, dividendamque esse vocem istam putat in ΜΗΤΡΟ. & ΚΟΛΩΝΕΙΑΣ, ut sit Μητροπόλεως κολωνείας: quæ nomina ita junctim Antiochiæ quoque in nummis tribui ait, cum Μητροκωνείας nomen nusquam omnino alibi occurrat. Post ista de nominibus Palmyrenorum, quorum in inscriptionibus mentio, agit, eaque Hebraica Syriacave maximam partem esse, utpote quas linguas locuti etiam antiquitus Palmyreni fuerint, ostendit. Optare autem hac occasione se dicit, ut iis, quibus Græcas Palmyrenorum inscriptiones debemus, Syriacos etiam characteres, qui Græcis in omnibus monumentis Palmyrenis, eadem ratione qua in tabula marmorea apud Sponium (in Misc. p. 1.) subjecti comparent, depingere placuisset. Cum enim probabile ei sit, imo extra omne dubium, fere collocetur ex eo, quod Hallifaxius observavit, (quod scilicet, cum in inscriptione aliqua Græca opera datæ erasum inveniatur Philippi Tyranni nomen, in Syriaca ei subjecta eodem, quo in Græca, loco similis lacuna reperitur, quam idem exosum nomen olim litteris Syriacis scriptum implevisse videatur) nihil aliud Syriacis istis, h. e.

verna-

vernaculis Palmyrenorum litteris contineri, quam quod Græcæ significant; plane non dubitat, inde & Græcarum inscriptionum, in nominibus præsertim propriis, admissos errores emendari, & vetus alphabetum Syriacum cum aliqua linguæ parte restitui potuisse. Quem admodum autem ista ipsa observatio penitus dispellit Petiti fumos, quos nobis Syriacam Sponjani marmoris inscriptionem interpretans, venderé ausus fuit; utpote quam nihil aliud dicere verisimile est, quam adscripta verba Græca ΑΓΛΙΒΩΔΩ ΚΑΙ ΜΑΛΑΧΒΗΔΩ ΠΑΤΡΩΟΙΣ ΘΕΟΙΣ ΚΑΙ ΤΟ ΣΙΓΝΟΝ ΑΡΙΤΡΟΤΗΝ ΣΤΗΝ ΠΑΝΤΙ ΚΟΣΜΩ ΑΝΕΘΗΚΕ Δ. ΑΥΡ. ΗΛΙΟΔΩΡΟΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΑΔΡΙΑΝΟΣ ΠΑΛΑΜΠΡΗΝΟΣ ΕΚ ΤΩΝ ΙΔΙΩΝ ΠΕΡΕ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΙ ΣΤΑΜΒΙΟΥ ΚΑΙ ΤΙ ΤΕΚΝΩΝ ΕΤΟΥΣ ΖΜΦ ΜΗΝΟΣ ΠΕΡΙΤΙΟΥ: ita non monere hac occasione non possumus, recte omnino doctissimum Gallandium apud laudatum modo Sponium conjecisse, minus accurate expressos esse characteres illos, in ea, quam Sponius exhibet, marmoris Romani delineatione. Quamobrem eos summa diligentia accuratissime descriptos Lectorum nostrorum oculis hoc loco sisti non abs re fore judicavimus. Imo ut habeant, in quo exercere possint ingenium ii, qui rebus hujusmodi delectantur, addere etiam placuit aliam inscriptionem Palmyrenis litteris exaratam, quam Hallifaxius exhibet in scriptis ad Virum doctissimum Eduardum Bernhardum, nuper cheu! nobis ereptum, litteris, quas ab Ill. Societate Regia in Transactionibus Philosophicis, uti jam diximus, publicatas habemus. Cujus posterioris, si vera est Hallifaxii & Selleri modo a nobis exposita sententia, ille sensus esse debet, quem præmissa ei verba Græca sequentia conficiunt: ΤΟ ΜΗΜΒΙΟΝ ΤΟΥ ΤΑΦΕΩΝΟΣ ΕΚΤΙΣΕΝ ΕΞ ΙΔΙΩΝ ΣΕΠΤΙΜΙΟΥ ΟΔΑΙΝΑΘΟΥ Ο ΔΑΜΠΡΟΤΑΤΟΣ ΣΥΝΚΑΗΤ... ΑΙΡΑΝΟΥ ΟΥΑΒΑΛΛΑΘΟΥ ΤΟΥ ΝΑΚΩΡΟΥ ΑΥΤΩ ΤΕ ΚΑΙ ΤΙΟΙΣ ΑΥΤΟΥ ΚΑΙ ΤΙΩΝΟΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΠΑΝΤΕΛΕΣ ΑΙΩΝΙΟΝ ΤΕΙΜΗΝ. Verum ut ad Sellarum nostrum redeamus, speciatim ille observat, sequioribus temporibus Græcorum Latinorumque more prænomina sibi adscivisse Palmyrenos, quæ Græca plerumque etiam Latine habuerint, cognomine ex patria lingua semper derivato. Forsan autem malam apud Lectores gratiam non inibimus, si quæ de Odenathi inter cætera nomine ei annotare placuit, hic repetamus. Scilicet Enathum a Malela semper

Tab. II. fig. 3.

Fig. 4.

p. 191.

p. 194.

Imperatorem illum vocari observat, quem, Syrum quippe, & lingua Palmyrenæ non ignarum, rectius forsan quam alios nomen istud protulisse existimat: præcipue cum Ennathæ Scythopolitanæ Martyris nomen ab Eusebio quoque commemoratum inveniatur. Hinc vero in eam adducitur sententiam, ut idem Odenathi, Ennathi & Egnatii sive Ignatii nomen esse statuat: postremum enim horum in Latinarum saltem aurium gratiam paulo magis fuisse immutatum sibi persuadet. Atque inde duos rarissimos apud Patinum (p. 413) nummos, nec non inscriptionem quandam a Fulvio Ursino in notis ad Historiæ Augustæ Scriptores (p. 509) publicatam explicat, in quibus inter alia Gallieno Imperatori Ignatii quoque nomen tribuitur. Ipsum itaque illud in Odenathi sive Ignatii Palmyrenorum Principis gratiam, cum quo Imperatoris etiã titulum ob præclara in Persas patrata facinora, conservatumque nominis Romani honorem communicaverat, a Gallieno adscitum fuisse, plus quam probabile sibi videri fatetur. Magistratus inde & publica Palmyrenorum officia in inscriptionibus memorata fusc exponit, qualia ἀγορανόμων sunt, βουλευτῶν καὶ συγκλητικῶν, ἐπιτρόπων δακηναρίων, γραμματέων, συμποσιάρχων & aliorum. Porro ad idololatricas eorum superstitiones describendas progreditur. Sicuti autem omnis idololatriæ primas origines a Solis & Lunæ cultu repetendas esse persuasum habet, non memoratos tantum in sacris litteris Pseudo Deos, Baalem, Mblochum, Milchomum, Rimmonem, Chemockum, Chium, Nisrochum, Nergalem, sed & Saturnum, Jovem, Herculem, Osirin, Serapin, Belum, Apollinem, Mithram, Marnam, & alios quamplures Solem representasse, prolixè ostendens; (quemadmodam & in Astarte, Utania, Iside, Mylitta, Alilath, Cybele, Junone, Lucina, Diana & Venere, Lunam unice cultam fuisse existimat:) ita Syros, & inter eos Palmyrenos, duos illos mundi oculos in præcipuo honore habuisse, atque ad eos pleraque idolorum ab iis cultorum nomina pertinuisse arbitratur. Cumque de Sole rem manifestam faciat celeberrimam, cujus hodie rudera supersunt, Solis templum ab Aureliano olim restauratum; de Luna potissimum agit, quam Veneris nomine eos veneratos dicit. Imprimis enim Venerem Aphacensem, a fonte prope Naclam (ubi templum Veneris, quam Alilath, i. e. Lunam ibi appellari Abulharajus observat, etiã

erat

erat) ita appellatam, eos coluisse, vel ex inscriptione Palmyrenâ, constare ait, ex qua pateat ἐπιμελητὴν τῆς πηγῆς ἘΘνας (sive Ἀφάνας) Palmyrenos constituisse. Unde & prolixè de fonte & templo illo, ex Eusebio, Socrate, Zosimo, Sozomeno, Suida & aliis differendi occasionem arripuit. Malachbelum vero & Atagbelum in Palmyrenis inscriptionibus obvios, non, quod Seldenus existimavit, hybernâ æstivumque Solem; nec ut cum Sponio Halleyus statuere videtur, Solem & Lunam representare credit, sed Solis *εραγεδουτ* & *Φαυφύς*, qualem Osiridi, Solem notanti, Anubim Egyptii quoque, Plutarcho teste, adjuixerint. Quoniam autem Vaballathi in nummis aliisque Palmyrenorum monumentis passim habetur mentio, de eo curatius agere in sequentibus instituit. Et Odenathi quidem Imperatoris, Zenobiæque mariti, eum filium fuisse, Halleyo aliisque pro ea sententia militantibus minime concedendum esse putat. Quin potius ejus ex Athenæo Herode, filio; (ex conjugè ante Zenobiam ducta ei nato) nepotem Vaballathum fuisse existimat. Conclinnata itaque, duarum præcipue inscriptionum, quarum alteram supra exhibuimus, auxilio Odenathi genealogia, varia observat, quibus suam firmari contrariamque everti sententiam arbitrat. Primo enim id certum esse ait, supersticiè adhuc Odenatho nepotes fuisse genitos, quandoquidem *νηπιω* expressa mentio extet in monumento, quod sibi liberisque & nepotibus suis Palmyræ posuit. Illos autem ex susceptis e Zenobia filiis Timolao & Hereaniano natos haud esse, inde colligit, quod parvuli adhuc fuisse a Treb. Pollione hi dicantur, cum pater eorum Odenathus periret. Probabile itaque esse ait, Herodis, Zenobiæ privigni (quem Odenathus in imperii societatem sibi adsciverit, & cui iniqua nunquam non illa fuerit, suos liberos imperio destinans) filios, istos Odenathi nepotes fuisse. Atque inter eos Vaballathum quoque existimasse censet, qui Herode patrè, avoque Odenatho interemptis, imperium invicè arripuerit Zenobia, atque ob id ipsum, quod inimico in eam animo esset, Aureliani gratiam meruerit, quam titulus Imperatoris & in averfa nummorum Aureliani parte expressa imago abunde faciant testatam. Quoniam autem Vo-

p. 269. 355
seqq.

p. 248.

c. IV. p. 272.

p. 274.

p. 272.

p. 283.

- (l. c. cap. 22) ubi filiorum nomine Zenobiam in Oriente regnasse dicit, priorem Vopisci sententiam revincit; imo ad nummos etiam provocat, in quibus secundi & tertii anni Timolai & Herenniani mentio habeatur. Et hinc Tristani admittendam esse censet loci illius emendationem, modo MSrum aliquod illi faveat. Si tamen nimis dura illa videatur, forsitan statuendum esse ait, Vopiscum apud Græcos Scriptores, a quibus omnia sese accepisse ipse fateatur, *Ουαβαλλάδης υἱὸς* invenisse, quos tamen festinanter nimis inspiciens ita expresserit, ac si *ἡ* in eorum libris reperisset. Porro caput Vaballathi in averſa nummorum Aureliani parte invictò putat probare, hostem eum, non filium Zenobiæ fuisse. Quod si aliter se habuisset, abductum etiam eum cum Zenobia Romam, ut captivus ibi detineretur, oportuisse censet. Quod tamen factum haud esse, ex nummis concludit, in quibus septimus Imperii Vaballathi annus memoratur, cum quinto vel sexto post Odenathi mortem Zenobiæ, evastata Palmyra, Romam fuerit commigrandum. Denique cum urgeant Viri docti, Herodis mentionem in Vaballathi nummis non haberi, contra Athenæ vel Athenæi eum in illis filium dici, quo nomine appellatum Herodem esse probari nequeat; respondet Noster, primo id certum esse, Græcis prænominaibus usos Palmyrenos fuisse. Deinde nummum ex Goltzio affert (p. 73. Theſ.), cujus legenda *ΟΤΑΒΑΛΛΑΘΟC ΑΘΗΝ. ΟΤ...* ita interpretatur *Ουαβάλλαθος Αθηναίης Ουοράδης*, eam nominis Herodis scribendi apud Græcos usitatam esse rationem, omni dubio carere censens. Cæterum non dissimulat, se aliquando in ea fuisse sententia, nomen *Αθῆναις* in nummis Vaballathi ex transpositione litterarum, imperitorum linguæ Syriacæ monetariorum culpa facta, ex nomine *Ηβαδης*, quo Odenathum appellasse Malelam supra monitum fuit, natum esse: quam tamen, ubi in Goltzianum nummum incidisset, mutasse se ait. Jam ea adhuc commemorare liceat, quæ de appositis capiti Vaballathi in nummis litteris VCRIMOR, vel ut alii corrupte habent, VCRIMP vel VCRIMDR) commentetur. Male enim eas explicare, censet Harduinum: *Vice Caesaris Rex Imperii Orientalis*; cum *Cæsaris* titulus Aureliano, cujus vices in Imperio ille obiit, tribui nequeat, non adeptis quippe summatum imperium, sed ei tantum destinatis conveniens: ut adeo *Vice Imperatoris* dicendum potius fuerit, qui Nemesio

mesio titulus in Gruteriana inscriptione datus esse deprehendatur. Rectius itaq; *Vir Clarissimus Rector Imperii Orientalis* legi, Noster existimat. Ita enim Provinciarum Governatores, (in quorum ordinem Vaballatum postremis temporibus ab Aureliano, utpote. qui animo ab eo factus fuerat alieniore, redactum esse censet,) appellatos fuisse, exemplis e Gruterianis inscriptionibus petitis ostendit. At tamen hujusmodi Provinciarum Rectores, ambitione ductos, Regum sæpe aliosque splendidissimos titulos affectasse, ex Antiochi, qui Sebastes toparcha fuit, magnumque Regem nihilominus se dicere voluit, nummo probat. Et hinc nummos Vaballathi explicat, qui habent VABALLATHUS REX UCRIM P. P. Quamvis non absurdum esse censeat, si ista inscriptione novam aliquam Vaballathi, illam forsitan Cyrrhesticæ partem nacti, cujus metropolis *Urima* prope Euphratem erat, quæ in nummo errore quodam *Ucrima* vocetur, stationem significari aliquis dicat. Quæ de Longino ultimo loco paulo fusius tradit, ut hic repetamus, opus non esse ducimus; quin potius ad Commentarium tandem deveniamus, quo inscriptiones Palmyrenas ei illustratas dare placuit. In eo id præsertim agit, ut tum vitia quæ in eas, sive veterum statuariorum, sive exscriptorum culpa irrepsērunt, diligenter emendet, tum lacunas suppleat, & si quæ ad historiam ritusque veteres pertinentia in iis occurrant, studiose annotet. Sic ex inscriptione Julii Aurelii Zenobii, qui Alexandro Severo contra Persas exercitum ducenti suppetias tulerat, honoribus consecrata, Crispini qui exercitui Imperatoris cum summa potestate præerat, prænomen, quo Rutilius appellatus fuit, eruit. Sic cum in eadem inscriptione Philippi, qui Gordianum, suum in Imperio decessorem, interemisset, nomen erasum conspiciatur, multa de gentium cultiorum more abolendi exosorum sibi hominum memoriam & monumenta observat. Sic de Ἀρχηγέταις sive tribuum Principibus, quæ vox in inscriptionum quadam corrupte Ἀρχαπέτης scripta, & ab Halleyo in Ἀρχαγέτης perperam, iudice Sellero nostro, mutata fuerat, multa notat, eaque occasione aliquot veterum loca explicat. Cumque in inscriptione Jovis honoribus dicata ἘΦνας (vel uti legendum putat, ἈΦάνας) πηγῆς ὑπὸ Ἱαριβάλης θεῶν mentio fiat, denuo de templo Naclensi, vicinoque illi fonte Aphacensis Veneris multa ex Sozomeno aliisque commentatur. Imprimis.

p. 279.

p. 282.

C. VI. p.287.

c.VII. p.295.

p. 316.

p. 326.

p. 332.

p. 352.

primis vero quis *Jaribolus* Deus, in ea memoratus, fuerit inquirat. Veneris autem Aphacensis, sive Lunæ *πάρθερον* fuisse censet; id quod ex ipso nomine probabili conjectura colligi posse putat, ut potest quod *כַּעֲלֵ יָרִיב*, h. e. *Dominum Luna* sonare videatur. Nec improbable esse ait, eum, quem Adonidem appellatum, Græci *πάρθερον* Veneris constituebant, *Jaribolum* a Syris dictum fuisse, cum idem *Baal* & *Adonai* significare omnino constet. Ut adeo hic quoque ab Halleyo, qui *Jaribolum* cum *Aglibolo* apud Sponium eundem esse putat, imo hujus nomen, quod vitio laborare censet, in illius mutari cupit, in diversa rursus abeat. Quæ autem parte de *πάρθερον* & *πρωτόγονον* hujusmodi officio affert, prætereunda nobis nunc esse putamus; uti & reliqua, quæ inscriptionum harum occasione erudite disseruit: melius de Lectoribus nostris merituros nos esse sperantes, si etiamnum superhorum urbis, totius aliquando Orientis dominæ, ruderum, ipso squalore suo venerationem quandam excitantium, accuratam delineationem oculis eorum subjiciamus, quam si prolixiori de rebus ejus narratione eos ulterius detinuerimus.

TAB. III

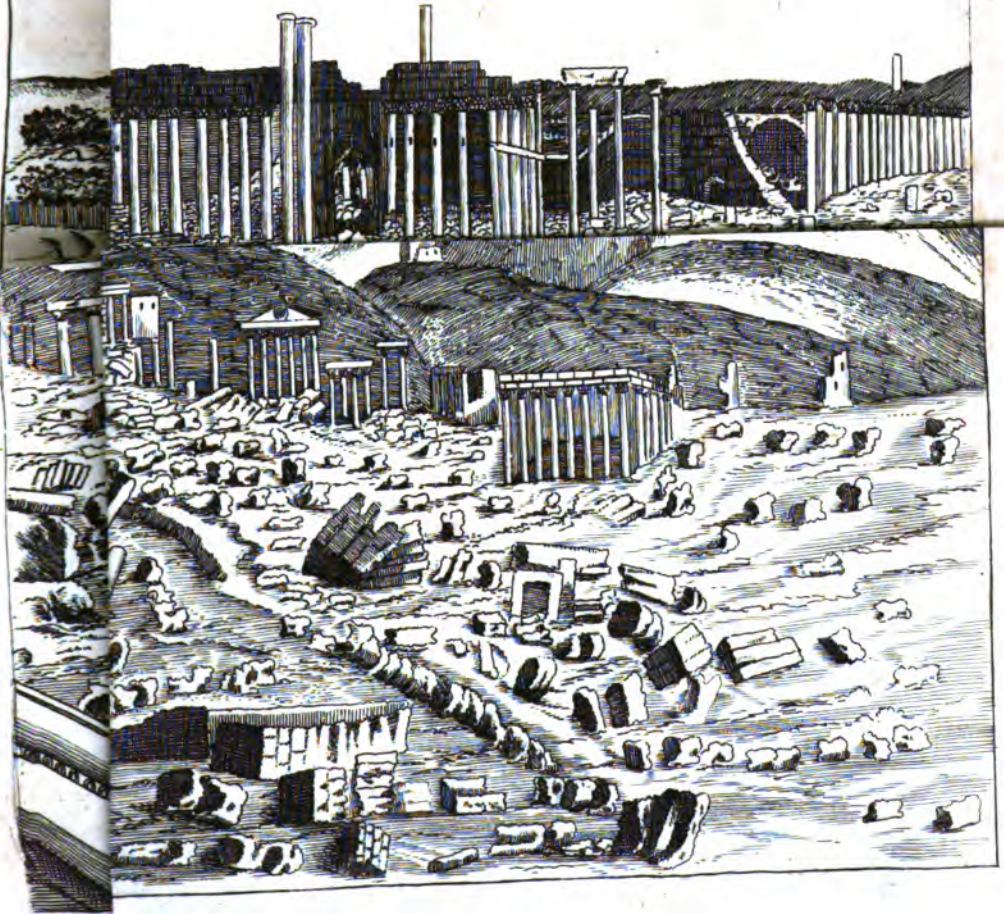
MARTINI LISTERI SEX EXERCITATIONES MEDICINALES DE QUIBUSDAM MORBIS CHRONICIS.

Londini apud S. Smith, 1694. in 8. plag. 26.

Qui ex Naturalis Historiæ, & Fontium medicatorum Angliæ, aliorumque scriptorum editione jam dudum inclaruit, celeberrimus Auctor, præsentis operis initio præfixit rationem, cur id emittere in lucem publicam voluerit. Nimirum non quæstus causa vel gloriæ spe se ait ductum, verum ut obrectatoribus saltem ostenderet, se Medicinam non perfunctorie fecisse, sed ipsam cœnæ artem præcipuam coluisse semper. Ex his enim tractatibus de facili posse innouescere, quod artem Medicam ex ipsis fontibus curaverit, illamque totam ex adversariis propriis eadem facilitate, atque hos conscripsit, potuerit consignare. Majorum vero institutis se processisse ait, quod adverterit, ipsos morbos non multum mutatos fuisse ab antiquorum sæculis in hunc usque diem, si victus & cœli ratio habeatur. Imo se nullum ex eorum, quos acutos vocant, numero observasse novum morbum, qui ad veterum vel classem, vel descriptionem referri non

TA

M PALMYRÆ CONSPECTUS

non possit. Hinc & medicamenta a majoribus celebrata per propriam praxin usumque se maluisse confirmare, quam vel Adeptorum, arcanis nunquam aperiendis, vel Hypotheticorum hominum abortivis quasi remediis se addicere. Totus autem liber sex tractatibus continetur, scilicet de hydrope, de diabete, hydrophobia, lue venerea, de scorbuto & de arthritide. In singulorum evolutione ita se exhibet clarissimus Auctor, ut primo affectum ipsum descriptione ejus naturali sistat, addito plerumque modo, quo & procreari & curari consueverit; hinc ægrotos aliquot simili ægritudine pressos, atque ut plurimum suæ olim curæ commissos adducat; mox rationem morbi ulterius investiget, causas scilicet efficientes, procatarticas & evidentes, nec non medicamentorum apparatus cum cautelis subinde necessariis enumerando. Ex singulis vero tractatibus, ad legem instituti nostri, pauca huc trahemus, cætera lectoris perillustrationi relicta.

Tract. I. de hydrope, ascitem utpote reliquis speciebus in Anglia frequentiore considerans, ejus increscendi rationes a victu mutato derivandas putat, potissimum a potu nunc quam antea multo deteriore. Cerevisiam enim sicut quasi infici, dum coquatur, additione nimirum salis culinarii, vel calcis vivæ, vel sacchari fecum, in quibus omnibus mira vis caustica sit. Præterea ingurgitationem annuam & solennem aquarum mineralium sale calcario ex abundanti saturatarum accusat. Imo tandem vini spiritum quoque hisce accenset, quem ex rerum carnem exedentium numero pronunciat, ita ut ab hoc internæ stomachi fibræ sive villi exedantur, ipsumque viscus inflammetur, adeoque chylus crudus & lentus conficiatur. A chylo autem tali quomodo torus homo malum corporis habitum induat, pedumque primo tumor, hinc reliqua oriantur symptomata, pluribus edisseritur. Mox XVIII ægrotorum variæ ex hydrope miseriæ recensentur, quibus vel restaurata sanitas vel mors invisa finem imposuit. Hinc secundum indicationes efformatas medicamenta allegantur, in quorum naturam, dosin & operandi rationem fusius inquiritur. Primum vero inter illa locum occupat elaterium, quod non tantum auctoritate & assensu antiquorum, Scribonii Largi, Dioscoridis, Plinii, Aetii, egregia laude celebratur, sed & vix una aut altera ægrotorum modo

memoratorum curatio absque illo peracta refertur. 2. Radicis ebuli succus memoratur, utpote mitiori quidem facultate, non tamen sine quadam stomachi offensione aquas educens, sed inflammationes simul prohibens ac mitigans. Simili virtute præditam sambucum, Dioscorides & Trallianus affirmare perhibentur. Hac autem occasione vinum emeticum cum croco metallorum paratum, & celeberrimi cujusdam Scriptoris consilio asciticis ad $\zeta\gamma$. & $\zeta\eta\beta$ iterate exhibendum, partim auctoritate aliquorum Medicorum tanquam periculosum, partim quoque ad expugnandum affectum ut invalidum rejicitur. 3. Iridis succus asciti percurando idoneus valde putatur, quod copiosissime aquas movere, humores crassos digerere, somnum conciliare, & torminibus mederi valeat; propterea ac strumas quoque sceminarumque locos emolliendos atque ad fistulas conducere asseritur. 4. Euphorbium se offert, ab Ægineta & Cælio Aureliano inter hydragoga primaria habitum, atque duorum vel trium cochlearium quantitate mulso commistum, in potu datum, vel ovis forbilibus aspersum. Quamvis vero clarissimi Auctoris experientia hæc ipsius vis comprobata nunquam sit, hoc tamen se non ignorare ait, quod euphorbium eximiam virtutem exerat in corruptorum osium aut carnis mundatione & perfecta restitutione. 5. Ad bryoniam albam accedit, a veteribus ad hydropes sanandos decantatam, ex suo tamen præscripto nunquam adhibitam. Eclegma inde cum melle fieri refert difficulter spirantibus utique, item tussientibus, strangulatu oppressis, divulsis, ruptis, laterum doloribus, ulcerum phagedænis, gangrænis &c. Gambogii, novæ resinæ, quoque meminit satis probatæ efficaciz, nisi quod tormina excitet, duplici tamen ejus correctione, quæ traditur, præcavenda. Cæterum cum pleraque hydragoga ex herbarum genere (quo giapapam & sir. de spina cervina refert) minorum multo virium, & imparia morbo tam atroci domando judicet, ad metallica potius antiquorum procedere mavult, utpote in quibus omnes characteres ad hydropem curandum requisiti reperiantur. Sic itaque producuntur squama & flores æris, ærugo rasilis, atramentum sutorium, ehalcitis, misy & sory, ex quibus posterioribus medicamentis se magisterium quoddam Veneris conficere ait clarissimus Auctor, quod aquas hydropicorum vehementer educat, somnum conciliet,

ac

ac præter fidem anodynum sit. Ultimo loco de lapide cæruleo sive Lazuli, & de Armenio sermo fit, ubi imprimis Willisus taxatur, quod utrumque catharticonum numero improprie accenseri autemet, ac præterea Mercurio dulci incertitudinis atque infidæ purgationis notam adfigat.

Tract. II. de Diabete agitur, utpote affectu ad hydropem quasi pertinente, cum scilicet in utroque superabundans aqua peccet, atque in hydropes propter lentorem ægre moveatur, in diabete autem ob tenuitatem mira copia effundi solet. Affectus & olim & nunc rarus, Londini tamen pro suo modulo cum hydropes jam pari passu grassari dicitur. Galeno, Tralliano, Ætuo aliisque veteribus eum non sæpe visum fuisse, credibile putatur; hinc juxta Ætæi descriptionem, utpote omnium accuratissimam, ejus symptomata in principio, progressu & statu perfecto traduntur. Mox de subiecto disquiritur, utrum renes ex antiquorum sententia, an stomachus & intestina maxime tenuia, primario afficiantur? Cumque auctore Ætæo interdum contingat, ut renes potioni exitum non permittant, etiamsi cætera symptomata sevant, adeoque cita mictio signum diabetis pathognomonicum, i. e. proprium & perpetuum haberi nequeat, hinc primaria affectus sedes stomachus & intestina statuuntur, adjectis statim aliquot rationibus idem comprobantibus. Imprimis vero a summo stomachi & intestinorum ardore certam aliquam facultatem deleteriam sive venenatam omni potioni præter naturam suam subito imprimi, ut vehementer diuretica & acris evadat, asseritur. Postea VIII historiæ adducuntur eorum, qui diabete malo laborarunt. Tandem causæ efficientes, procacitica & evidentes enumerantur, ubi medicamenta quædam mala, primo stomachum & intestina, mox renes & vesicam maxime infestantia recensentur, antimonium scilicet diaphoreticum, mel crudum & venenosum, balsamum Capavæ dictum, opium, vina arsenico vel sulphuris fumo nimium imbuta, thée, terebinthinata, spiritus vini & id genus plurima præter modum assumpta, quo & aquæ muriaticæ sive sulphuræ, aut salibus & metallis terrenis ebris referuntur. Hac occasione digressio fit ad fontes medicatos populo Londinensi maxime usitatos, & a suis locis nominatos, nimirum Hoxden, Street-ham, Dullidge, Barnet, Epsom, Sunning-hill, Nord-hall, Tunbrid-

ge. Ex his Hoxdenenses aquas ferratas, & naphtha quadam imbutas gratisimi odoris fœniculum aut anisum spirante pronunciat: Strethamenfes vero leviter tantummodo ferratas, magis vero calcario sale turgidas inveniri. In genere autem affirmat Auctor, omnes aquas atramentofas quatenus tales ex solo pyrite oriri, quod in nullo alio lapide vitriolum prope Londinum temere reperitur. Hinc explicat, quomodo atramentofæ, ac quomodo vitriolicæ aquæ evadant, atque tandem de nitro calcario, a sale petræ nec non nitro antiquorum diverso memorat, quod fere omnibus illorum fontibus plus minusve infit. E diverticulo autem in viam regressus, symptomatum in diabete præcipuorum ætiologias tradit: (1) cur urina adeo dulcescat, ut sacchari vel mellis saporem referat? Ubi remota Willifii aliorumque opinione id paulatim ideo contingere arbitratur, quod primum aquosior feri pars effundatur, mox colliquatione procedente ipsa quoque feri pars chylosior &c. (2) Unde tam insolens urinæ effusio? Resp. a nimium colliquo & attenuato chylo, a quo mox ipsum serum sive chylus veteranus intra habitum corporis in quendam ichorem quasi corrumpatur. (3) Deducta sitis insatiabilis ratione ab inflammatis visceribus, & parte exteriori intestinalis corporis habitus pariter summe inflammata, ad remedia tandem devenitur, quæ Aretæo auctore eadem, atque in hydrope habentur, ita ut universa quoque victus vitæque ratio eadem esse debeat. Duo tamen præcipue curationis scopi proponuntur: (1) ut stomacho imprimis, sitis fonti, auxilium feratur. (2) ut colliquatio a veneno orta sedetur; ubi lac commendatur, & fructus quilibet, (ut pomæ granata, limones, fraga, cerasa) aquæ pro potu incocti, vinum itidem meracius adstringens, ac tandem hiera, quæ utrique indicationi curativæ abunde satisfacere perhibetur. Quod vero hiera picra Galeni non intelligatur, sed aliud medicamentum Scribonii Largi historia & laudibus decantatum, fufius exponitur, simulque declaratur, quod huic antidoto inferioris seculi Medici male theriacam Andromachî ut succedaneam supposuerint. Existimat vero clarissimus Auctor, diascordii paululum ob mitem & temperatum effectum, exhiberi cum utilitate forsitan posse.

Tract. III. Hydrophobiam, affectum præcedenti contrarium, totalem

talem scilicet aquæ potusque omnis aversionem explicat. Quem admodum vero a canis rabidi morsu hoc morbi genus exoriri, indubitatum est: ita non tantum rabiosi canis, sed & hominis demorfi conditiones ob oculos ponuntur, idque potissimum ex relatione Cælii Aureliani, qui omnium antiquorum in hoc affectu describendo diligentissimus celebratur. Mox prognosticon adjicitur unicum, in quo Scriptores fere omnes consentire dicuntur; aquæ scilicet metu oppressis in angusto spem esse, imo neminem hoc morbo correptum servari posse. Hinc historiis ex simili malo ægrotorum recensitis, quæ antiquorum hac de re notitia fuerit, brevissimis adducitur. Suam vero mox subjicit rationibusque roborat sententiam celeberrimus Auctor, ipsam scilicet salivam præcipue vitari, simulque existimat, a morsu canis rabiosi novam naturam caninam aliquatenus homini superinduci. Id quod liquido constare putat ex ejus larratu vere canino: ex linguæ exertione rapidoque deglutiendi modo: ex potionis horrore in erectiore hominis positione; & delectabili aspectu, atque spontanea & vehementi appetitione ejusdem potus, si æger quadrupedum more procumbat. Potionem vero hos miseros per se non aversari, sed ideo saltem quod propriam salivam venenatam, a potulentis sibi oblatis vehementius, quam a crassis aut solidis cibus motam, deglutire amplius in stomachum non sustineant. Quæstionibus deinde aliquibus respondet, e. g. cur sola saliva inficiatur, non itidem alii humores aut ipse sanguis? cur canina saliva sola, non aliorum insanientium quadrupedum rabiem efficiat? cur aliqui ex morsu canis rabiosi non hydrophobici fiant, sed vel ipsi, vel eorum tamen nati insania peculiari & infectoria vitentur in plures usque generationes &c. ac triste tandem corollarium subnectit, plurimarum ita familiarum illustrium nescio quam melancholiam & insaniam hæreditariam de facili posse procreari. His præmissis, inde rationes & remedia huic morbo accommodata adducuntur. Quamvis vero duplex præprimis intentio pro cura venditetur, una scilicet prophylactica, ne demorfi homines in aquæ timorem incidant: altera curatoria, quæ hydrophobicos sive aquæ metu jam occupatos curet: utriusque tamen pleraque remedia communia perhibentur. Cumque saliva venenata præcipue noxia sit, illa imprimis evacuanda & temperanda judicatur,

sur, ne stomachum amplius offendant. Ex fonte autem Chirurgico commendantur cucurbitulæ, ignis, medicamenta exedentia vuln-
 ri admota &c. ex pharmaceutico antidota, ut theriaca, mithridati-
 um, hiera, nuces juglandes ab antiquis Plinio & Ætio laudatæ. Qua
 vero ratione rabiosus opem ferre veleant, verba clarissimi Auctoris
 explicant: *Alia, inquit, peculiaris qualitas his nucibus donatur (qua
 ei cum oleo ex semine lini & papaveris communis est) nimirum per
 se sicari, pictoribus hodiernis notissima. Atque adeo ha nuces pro-
 pter hanc pratique rationem apta nata sunt, salivam acrem & vene-
 nosam obrudere. Etenim cum corporis humani omnia salia fere uri-
 nosa sint, i. e. glabra & pingua, quod digitorum attritione plane con-
 stat, hujusmodi olea ex similitudine & natura quadam communi pro-
 pius associari, & cum levi corporis calore, qua earum proprietas est,
 strictius uniri posse, credibile est.* Inter antidota prophylactica re-
 censentur quoque cinis cancerorum fluvatilium, hippocampus ma-
 rinus, sylvestris rosæ tuberculum, helleborus albus, ipsius rabiosi
 canis hepar coctum, oleum rosatum, quod cum fructu exhiberi
 posse quibusdam inductus rationibus putat celeberrimus Auctor. De
 violenta autem aquæ exhibitione, nec non de immersione invo-
 luntaria in frigidam pariter differit, existimans parum exinde aut
 nihil commodi expectandum esse. Ad quæstionem tandem, cur
 hydrophobia morbus insanabilis sit, varie respondet, atque, si quid
 prospere agi queat, a morsu illato statim id molendum esse arbi-
 tratur. Mantissa dictis adjicitur de corticis Peruviani exhibendi mo-
 do & tempore. Scilicet si juxta methodum Sydenhami ejusque se-
 ctatorum febris paroxysmo declinante is propinetur, & intermissio-
 ne tota, remissionisve intereapedine aliquoties iteretur, multum
 istius pulveris nauseante stomacho & frustraneo sæpius eventu assu-
 mendum esse dicitur: e contrario autem, si e vino puro per diem,
 unum, vel aliquot paucis tantum horis maceratus exhibeatur, idque
 ante adventum paroxysmi (quando scilicet maxima corporis inte-
 gritas est) maximeque si id fiat ipso ineunte morbo, una ejus dosis
 plus debellare affectum perhibetur, quam decem alias exhibitæ. Cæ-
 terum refert clarissimus Auctor, se unum ex primis esse, qui olim
 istud medicamentum inter antidota reposuerit. Neque corticem il-
 lum putat minoris nunc efficacitæ esse, quam viginti retro annis,
 adeoque

adeoque non in illius bonitate, sed in exhibitionis tempore ac modo discrimen intercedere. Quam in rem allegat Badi Tractatum de Cortice Peruviano ante 30 annos editum, ex quo S. aliique nuperi Scriptores sua pleraque omnia, præter ineptum & intempestivum propinandi modum, hausisse judicantur. Se autem ait ante 20 annos cortice trunci istius arboris sæpe usum esse, ad crasitiam & latitudinem volæ manus, & profundis sulcis & fissuris conspicuo, imo aliquando valde carioso ac putrido, cum nullo tunc pretio melior haberi potuerit; nec unquam meminit eventum optimum & desideratum inde non successisse. Tandem animadversiones quoque leguntur in Petri Salii Diversi librum, quem tunc demum se vidisse primo refert celeberrimus Auctor, cum tantum non impressæ fuerint isthæc de hydrophobia cogitationes. Paucis vero traditur, in quibus tum ab invicem dissentiant, tum quoque conveniant, ac septem singularia ex Sadio breviter excerpta communicantur, quæ visa sunt affectui lucem quam maxime foverari.

Locum IV. occupat plus quam serina lues, quæ dicitur venerea, morbus novus, vulgaris, & contagiosus, ab humore aliquo venenato fere in coitu contractus, ulceribus, doloribusque se manifestans. Subjiciuntur statim symptomata, morbum in omni ejus statu circumscribentia, nec non modi, quibus soleat malum communicari. De origine quoque differitur, atque per Hispanos quidem in Europam ex insulis Americanis allatum illud esse traditur, ubi nimirum vel a morsu aut esu alicujus animalis, (forsan Inguanzæ, bestiolæ haud mediocri ex serpentum quadrupedum genere) vel ab alio victu aliquo venenato, id ortum fuisse credibile putatur, & rationibus quibusdam confirmatur. Hinc in causam efficientem, venenum scilicet sui generis, ac quomodo id ex infecto in sanum corpus penetret, viresque suas explicet, inquiritur. Mox XV ægroti adduntur, quorum labes occulta fere ex adjuvantibus remediis tantum agnoscenda. Existimat autem clarissimus Auctor, curationis scopum omnem in purgatione & medicamentis ex hydrargyro confectis, præcipueque nunquam satis laudando mercurio dulci & guajacæi decocto consistere, imo his fere duobus medicamentis totam curationis methodum hodie includi. Horum itaque medicamentorum virtutes brevi consideratione examinat, atque de hydrargyro

non tantum probat contra Fernelium, quod usus ejusdem medicus primus non Arabum scholæ, sed antiquis Græcis jure meritoque debeatur; sed quid etiam differentiæ intersit inter cinnabarim & hydrargyrum, item quæ operationis sub salivatione ratio, & quæ commoda inde proveniant, simul exponit. Scilicet per hydrargyrum, quidem malum leniri atque differri, non auferri, nec ullam curam absque guajaci interventu esse efficacem, nec tamen a guajaco solo prosperum successum expectandum citra periculum recidivæ. Subnectitur deinde brevis de guajaco discursus, atque illud hydrargyri, ut hic veneni in lue antidotum celebratur. Hæc curandi via per isthæc duo medicamina facilior cæteris atque expeditior putatur, citra sudorem scilicet peragenda, si medicinis purgatoriis adjuvetur, ac cætera boni regiminis præcepta serventur. Certissimus enim effectus promittitur, modo cura diutius paulo protrahatur. Immo vinum, experientia Auctoris, successus prosperitatem non fertur impedire, sed potius promovere.

Exercitatione V. Scorbutus sistitur, affectus scilicet præcedenti multis signis communibus valde affinis, propriis tamen, quæ recensentur, facile cognoscendus; a veteribus neglectus, superiore tandem seculo ab Eugaleno accurate descriptus. Causa efficiens allegatur victus falsus, ut, e. g. salsamenta & marinis piscibus vel muria conditis, vel per se siccatis, item caseus vetus & falsus &c. potiones quælibet falsæ, ut cerevisiæ in Anglia cum sale aut calce viva paratæ: item aer ipse marinus vere falsus; ceu falsæ pluvie calidis maxime regionibus ex fide navigantium satis testari perhibentur. Quomodo autem ex sale condimentorum antiquissimo pessimum hoc morbi genus oriatur, stomacho primum & intestinis inde vitium contrahentibus, dum eorum filamenta exedantur, totusque ventriculus tenuior reddatur, ac inflammetur, chylusque adeo crudus & supra modum falsus conficiatur, pluribus disseritur. Et ex hoc principio symptomatum omnium in scorbuto observatorum fons & origo deducitur; ubi incidenter explicatur, cur hydrargyrum in hoc morbo curando nil profit; item, cur sanguis quidem muriaticus non deprehendatur, in habitu corporis tamen ejusmodi salis copia subsistat. Mox XII ægri producuntur, maculis varii generis & hæmorrhagiis mali naturam referentibus, quibus vel sanitas restituta,

vel

vel mors obtigit. Tandem ubi ad remedia devenitur, præcipua scorbuti medicamenta celebrantur cochlearia, limonumque aurantiumve succi, item olera & omnigeni fructus, quo magis acidi, eo meliores, ut inde acetum quoque & vitrioli spiritus valde prodesse statuuntur. Imo quæ commoda ab istiusmodi acidis expectanda sint, aceti exemplo a Dioscoride summe laudati demonstratur, subjuncta statim operationis sive effectus ratione. Cochlearia vero & nasturtium ob piperatam, quam in sinu gerunt, acerbiteratem, crasos corporis humores magis attenuare, & in omnes ejus meatus facilius sibi viam facere, adeoque salem crudum urinosum, ubicunq; demum delitescat, propius subigere ac expellere dicuntur. De limonum, aurantium, malorumque Punicorum, scilicet perfecte maturorum, succis porro traditur, quod remedium omnium ad hunc morbum præstantissima sint, miserisque nautis infinita experientia probatissima. Pisonis simul effatum subnectitur, qui ex nullo remedio simplici tot felices se vidisse ait effectus in tota praxi sua, quam ex limonibus. Ultimo loco quaestioni, cur scorbuto correpti, & sanguinis missionem, & purgationem male plerumque ferant? responsio apparatus.

Exercitatio VI arthritidem exhibet, seu dolorem articulorum, sive in pedibus, manibus aut coxendice hæreat, ac diversis nominibus salutetur. Quomodo autem differat a rheumatismo, paucis adjicitur, atque descriptio affectus ex C. Aureliano, summæ accuratioris viro, transcripta traditur. Mox de causa doloris conjuncta, nempe distensione præternaturali ab infarctu ductuum excretoriorum, in tendinibus cartilaginosis membranisque ad ossa pertinentibus differtur. Causa vero antecedens in stomachi actionem labefactatam, conjicitur, cum scilicet chylus crudus ac lentus in hoc morbo pareatur. Hippocratis itaque opinio, quod causa sit sanguis bile & pituita corruptus, inque articulos effusus; nec non modernorum quorundam sententia, quod nescio quis sal tartari peccet, rationibus nonnullis refellitur. Hinc Auctoris cujusdam assertio, de exiguis quibusdam paroxysmis quotidie recurrentibus ad podagram constitutendam, bella atque lepida fictio appellatur, alia istius rei ratione adjuncta. Aliquot quoq; quaestionibus respondetur, e. g. cur mulier podagra non labore, nisi menstrua defuerint? item cur pueri & eunuchi

ea non torqueantur? Mox XII ægrorum historiae subjunguntur, in quibus plerumque venæsectio celebrata legitur, nec non alvi ductio, vel per enema, vel per laxans medicamentum. Emplastrum quoque unum vel alterum quandoque opem tulisse fertur, v. g. pag. 22. & 23. empl. viride ex Scribonio Largo, item cataplasma ex mica panis filiginei, croco, aloë & lacte &c. Deinde prognosticon de morbo hoc insanabili adducitur, quod nimirum nemo a Medico expectare debeat, ut a podagra semel liberatus deinceps in perpetuum sanus persistat. Rationes inveniuntur subjunctæ. Ubi imprimis & hoc annotamus, quod Auctor vehementer neget, topicos ultra arte posse dissolvi; quod tamen omnino se perfacili negotio beneficio Herculis sui Antipodagræ præstare posse gloriatur Nathaniel Lacy in Tractatu de Podagra a nobis mense Sept. anno 1694 pag. 330 recensito. Cæterum non dubitat celeberrimus Auctor, ex antiquorum virorum auctoritate, ac propria & multiplici plurimorum annorum experientia, asserere, arthritidem posse sanari, non ineunte tantum morbo, sed etiam veterascente. Cum vero id alioquin negaverit S. curamque potius naturæ maluerit committere, ejus rationes, perstringuntur, & quæ forsitan in remediî vicem ab illo, allegantur, v. gr. vectio in curru, item equitatio &c. non satis commode suaderi judicantur. Medicamenta tandem memorantur ex veterum, imprimis & propria observantia optima, cum externa, tum interna. Inter priora laudantur unguenta, & acopa ex squilla confecta: inter posteriora, tanquam præcipua referuntur hiera antiquissima diacolocynthidis, & altera picra Galeni. Ad præservationem vero emetica commendantur mitiora, veteribus quidem elleboro usis incognita, sed tamen tutissima, quale egregium celebratur vinum emeticum, non tantum extra paroxysmum podagræ, sed alias quoque ad omnes nervorum affectus utilissimum.

A NEW LIGHT OF CHIRURGERY, &c.

Hoc est:

Novum Lumen Chirurgicum, in quo detegitur magis tuta & expedita via curandi vulnera, quam antebac in usu fuit, illustratum variis experimentis hoc anno in Flandria factis. Auctore J O H.

COLBATH, Med.

Londini apud D. Brown, 1695. in 8. plag. 7.

Item :

Item:

THE NEW LIGHT OF CHIRURGERT VINDICATED from the many unjust aspersions, &c.

Hoc est:

Novum Lumen Chirurgicum vindicatum a multis injustis accusationibus quorundam incognitorum calumniatorum, cum additione paucorum quorundam experimentorum hac hyeme in Anglia factorum. Auctore JOH. COLBATH, Medico.

Londini, apud D. Brown, 1696. in 8. plag. 6 $\frac{1}{2}$.

Cum horum librorum Auctori parum arrideret trita Chirurgis methodus in curatione vulnerum recentium, accuratius in illam inquisivisse, cumque eam a ratione plane abludere deprehendisset, aliam tutiorem se & investigasse & invenisse, in priori libro proficitur. Id vero ut comprobet, primum nutritionem animalium explicat, quæ non sanguine fiat, qui pabulum sit biolychnii, sed sero, quod expleat interstitia fibrarum post transpirationem insensibilem vacua relicta; atque hinc concludit, vulnere sanationem a natura eodem peragi modo. Deinde probare nititur, omnino impediri naturam in vulnerum cura a vulgaribus Chirurgorum remediis & methodo, quia medicamina usitata fibras divisas relaxant, ut succum nutritium continere nequeant, sed ille in vulnus effundatur, ibique corruptus in saniem degeneret, a cujus particulis fermentantibus tumores & inflammationes, imo febres symptomatice producantur, postquam in sanguinem fuerunt delatae. Porro id quoque taxat in Chirurgorum plerisque, quod parum opis adferre possunt, ut ipsi met confitentur, vulneribus internis, pulmonum, hepatis &c. quod, cum vas sanguiferum læsum est, in sistendo sanguine ad cauteria & strictas ligaturas confugiunt, irreparabile non raro damnum læsis adferentes; quod carniæ esu viniq; potu ægris interdicit; ac licet jam magna sit sanguinis facta profusio, venam tamen sæpius incidunt ad febrem propellendam. Contra autem sibi in promptu esse remedia, pulverem nimirum vulnerarium aqua calida solvendum, & tincturam sulphuris Veneris, asseverat, quæ nullam talem noxam inferant, sed vulnera tuto, cito, jucundeque persanent, sive externa sint sive interna; quia profluvium sanguinis statim in-

Q 2

hibent;

hibent; nullum tumorem neque inflammationem efficiunt, nec febrim; quia succum nutritium a corruptione & vulnus a suppuratione præservant, ita ut quarto circiter die expletum reperitur substantia gelatinosa, quæ deinde in carnem convertatur; bis tantum applicantur in vulneribus gladio inflictis, & quarto demum die, sæpius autem in illis, quæ a globis sclopetariis illata, quia ex illis aliquandiu notabilis quantitas materię aqueę effluit, simulque ex illis corpora forinsecus illata eliminat; in eorum usu non opus est, ut fragmina ossium eximantur, quia cum reliquis prompte conglutinantur; neque ægroti carne & vino moderate assumendo prohibentur. His ergo ut fidem conciliet, 14 insignia experimenta, in Flandria facta enumerat.

Ob hanc autem novam & humano generi maxime proficuum medendi rationem, libellis editis se impetitum fuisse a Chirurgis quibusdam invidis, tum multa quoque falsa de infelici remedium suorum usu in vulgus sparsa queritur Auctor, hasque proinde, quas vocat, calumnias ut a se repelleret, conscripsit libellum posteriorem, in quo & falsitatem eorum, quæ perperam de suis medicamentis relata, tum usum eorum innoxium & valde conducibilem experimentis ipsa in Anglia factis demonstrare satagit.

ΒΠΙΝΙΚΙΟΝ ΡΗΤΗΜΟ ΤΕΥΤΟΝΙΚΟ ΛΥΔΟΥΙΘ
Regi acclamatum, quum Nortmannos anno DCCCLXXXIII
viciisset. Interpretatione Latina & commentatione historica
illustravit. JO. SCHILTER.

Argentorati, sumptibus Jo. Reinh. Dulseckeri, 1696. in 4.
 Constat plag. 10.

Inter alias rhythmicę poeseos utilitates hæc vel præcipua est, quod Iesus ope barbaræ etiam gentes & literarum plane rudes, dulcedine istius allectæ, suarum rerum memoriam *παρρηγορότοις* cantilenis ad feros usque nepotes conservarunt, earum etiam quasdam ad nos transmiserunt. De priksis Germanis id Tacitus indicat cap. 2. & lib. II Annal. in fine, Arminium, Cherulcorum Principem fortissimum, a suis occisum, *cani adhuc barbaras apud gentes idem affirmat.* De Gothis Jornandes testatur, ipsos *prælaræ majorum gesta*

in

in carminibus patrio sermone comprehensa, frequenter concinere; & Eginhardus de Carolo Magno narrat, ipsum *barbara & antiquissima carmina*, quibus veterum Regum abus & bella canerentur, scripsisse memoriaque mandasse. His carminibus accensendum est, quod e tenebris protulit non juris solum sed omnis elegantioris litteraturæ, quam raro hodie exemplo cum legitima scientia conjunxit, peritissimus vir Joannes Schilterus, qui acceptum ex monasterio S. Amandi sive Elnonensi, a celeberrimo viro Jo. Mabillonio, veterem hymnum, victoriam Ludovici Regis, ut ipse existimat, Franciæ occidentalis, seu Galliæ, (qui Ludovici Balbi filius, Caroli Calvi nepos, Ludovici Pii pronepos, Caroli Magni abnepos extitit,) a Normannis anno 883 reportatam, juxta Carbonariam, in loco qui vocatus tunc fuit Sodalchurch, decantantem, descriptum manu Dom. Eybenii, recensuit, Latina interpretatione dilucide explicavit, & notis eruditis illustravit. In his postquam de Ludovico hoc Rege Franciæ late disseruisset, & an orientalis an occidentalis Franciæ Rex (nam utriusque istorum temporum Reges hoc nomine veniunt.) sit intelligendus, disquisivisset, tandem vero ex divisione regni Galliæ inter fratres facta, quæ prælium hoc antecessit, occidentalem Franciam Ludovico huic Normannorum victori paruisse ostendisset; varia in *etymologia* isto quæ occurrunt vocabula, ex antiquitate Teutonica explicat, & significationes eorum eruit, quorundam etiam veruum sententias exponit. Sic *Thrubtin & Drubtin* Celtis & inde oriundis Francis, Alemannis & Belgis *Dominum & Deum* denotare §. 12. *magaczoga* pædagogum, educatorem §. 13. *duçidi* virtuosos & heroes §. 14. *githigini* famulitium, satellites §. 15. *fronisc* illustrem, generosum, *fron*, *vron* publicum, sanctum §. 16. *zala* numerum, partem §. 18. *wan* fraudem, dolum §. 18. *chorunga* tentationem, *arbeidi* periculum, *tholon* tolerare, pati §. 19. *lidan*, *lishan* duci, ire, venire, transire §. 20. *koron* tentare, seducere §. 22. *baranscara* contumeliam §. 23. 24. *thiob* hominem improbum, etnen *Dieb* §. 25. *goudman* nobilem, *ëucvdegv* §. 26. *falloses* veteratores, dolosos §. 27. *buren* se tollere §. 28. *erwirren* auferre, *girren* consternare, confundere §. 29. *irbalgan* irasci, indignari §. 30. *ingaldiz* impotentia animi, tyrannis §. 31. 32. *frammordes* in posterum §. 33. *ritan* equitare, & tam equo quam curru vehi, *reite* expeditio §. 34. *resten*

defendere §. 35. *gundfanon* vexillum §. 36. *alfromin* optimum §. 38. *biu* vos, *gefellion* commilitones §. 39. *notstallon* constabularium, militem necessarium §. 40. 41. *ginerien* liberare, salvare §. 43. *boldon* fidelem, *helethe* heroem §. 43. *giakerin* donare, largiri, *giwabin* custodire, *ellian* festinare §. 44. *bilibin* mori, *kunne* familiam §. 45. *liosh* canticum, *liothfrono* litaniam seu preces publicas & sacras, *barr* carmen §. 46. *armen* misereri §. 47. *wig* prælium, pugnam, bellum, *wigant* milites, *wigesleitida* belli duces, *widarwigan* rebelles §. 50. *gekunni* congenitum, *lid* liceram, potus genus §. 51. *webin* cedere §. 52. *lib* vitam §. 53. *salig* securum, liberum, unde *terra salica*, *Franci salici*, liberi & immunes ab oneribus vulgaribus, *caro*, *garu* paratum, *suuar* gravem, *eregrebrin* majestatem, gloriam §. 56. ostendit, & exemplis ex Otrifido, Willeram, Sæmundo, aliisque monumentis linguæ Alemannicæ veteris, explicationes suas comprobat. Hujus linguæ, quæ majorum nostrorum fuit patria, quum utilis valde sit cognitio, & nemo feudorum consuetudines recte interpretari, historicos mediæ ætatis intelligere, officiorumque & dignitatum appellationes cognoscere possit, nisi ab hac instructus; in id jam incumbit doctissimi Schilteri industria, ut instructissimum linguæ Teutonicæ veteris *Glossarium*, quod multorum annorum studio collegit, digerat & in ordinem redigat, eum in modum quo eruditus Gallus Carolus du Fresne, Dominus du Cange, ad Latinitatis & Græcitatæ mediæ infimæque scriptores *Glossaria* insignia ac copiosissima condidit. *Otrifidi* etiam, Monachi Weissenburgensis, volumen Evangeliorum ante octingentos annos rhythmico Germanico compositum, a Matthia Flacio anno 1571 Basileæ evulgatum, sed mendose admodum editum, idem antiquitatis sacræ & profanæ peritissimus Schilterus, ubi insignem illum codicem Mscum Vindobonensem, ex Imperatoris augustissimi scriniis impetrabit, in quibus eum extare P. Lambecius indicat *Comm. de Bibl. Vind. Lib. II. cap. 5. 416-465.* publicam in lucem emittet; *Andrea Rattubonensis* *Chronicon* Bavaricum præterea, ex duobus egregiis MStis archivi Argentinensis, nitidius prolaturus; & *Poema vetus* Germanicum de bello Caroli M. contra Saracenos in Hispania cum notis evulgaturus, ista ratione qua jam notas in *ἐπιπίξιον* Ludovicianum exhibuit, in quibus p. 23. & 58. istorum operum spem fecit. Quam ut impleat, & otium ei viresque

que commentationes has publicæ luci exponendi suffecturæ suppetant, litterarum causa vovemus.

HISTOIRE SOMMAIRE DE NORMANDIE.

Hoc est:

Historia Normannia compendiaria, auctore Dn. DE MASSE-VILLE. Pars II & III.

Rotomagi apud Petr. Ferrand, 1691. 1693. in 12. Alph. 3.

De prima hujus Historiæ parte Tomo I. Supplement. p. 202 exposuimus. Sequuntur nunc II & III. In secunda, & libro quidem IV continetur, quicquid sub Stephano Blefensi, Gotofredo Andegavensi, Henrico II, Richardo, & Johanne sine terra, Ducibus Normanniæ, qui omnes fere simul Angliæ fuerunt Reges, gestum est: & quam graviter Gallis iidem collisi fuerint, maxime cum Eleonora a Ludovico marito Galliarum Rege repudiata, Henrico II Angliæ post Regi nupsisset, isque adeo Aquitaniam & Pictaviam obtinisset; quæ fuit ingentium bellorum Anglos inter & Gallos origo: quid Richardus, qui Cor Leonis dicebatur, in Palæstina egerit, ac qua ratione demum Johannes, dum quietus sedet in Anglia & voluptatibus cum nova conjugè indulget, Normanniæ, felicibus Philippi II auspiciis coronæ Gallicæ denuo innexam, circa annum 1204 amiserit, prolixè explicatur. L. V de statu Normanniæ ecclesiastico, qualis fuit seculo XII, agitur, quæque concilia habita, quæ schismata exorta, qui Archiepiscopi fuerint, quæ monasteria atque templa extracta fuerint, narratur. L. VI Philippi II, Ludovici VIII, & Ludovici Sancti, novorum Normanniæ Ducum & Regum simul Galliarum gesta, & istius inprimis singulares victoriæ de Ottone Imperatore, Johanne Angliæ Rege, Comitibus Flandriæ & Bononiæ, qui ipsius invidentes fortunæ societatem adversus illum inierant, repostatæ percensentur. Qua occasione peculiaris comparatio instituitur inter Philippum Augustum, & qui nunc imperat, Ludovicum XIV, quod uterque post sterile aliquandiu parentum conjugium a Deo datus sit; uterque in teneris annis regno potitus, exortas in eo turbas feliciter sedaverit; uterque quas amiserant Majores, provincias recuperatas demum solertia sua conservaverit, Normanniæ quidem, agrum Cenomanensem, Andegavum, tractum Turonensem, Pictaviam, Alverniam cum Bituricensis regionis

p. 257.

&c

& Picardiz parte Philippus Augustus, Ludovicus vero Magnus Lotharingiam, Burgundiæ Comitatum, Luxemburgum, agrum Cameracensem cum insigni Hannoniæ & Flandriæ portione; quod ambo hostes inde sibi eisdem, Germanos, Anglos & Belgas excitaverint; quod Julio mense duas ingentes victorias reportaverint, Philippus nimirum ad Bovinacum atque Ligerim, Ludovicus autem prope Floriacum ac in mari; quod pari zelo adversus infideles & hæreticos flagraverint, idemque studium circa conversionem eorum adhibuerint; quod uterque leges tulerint salutare, artes fovierint, ædificia præclara extruxerint; quod filios ejus ætatis, ut exercitus ducere & castella expugnare vivis adhuc parentibus possent, ac ex iisdem nepotes quoque habuerint. Subjiciuntur in fine, prout in I quoque parte factum observavimus, variæ annotationes, in quarum ultima Matthæi Parisiensis nobilissimi Historici sublesta fides, quodque, cum Anglus fuerit natione, ex nimio partium studio & consueta scriptoribus *παρρησια*, quicquid a Gallis laudabiliter factum, silentio fere transmisit, multis exemplis demonstratur. Promittit quoque Auctor *Traëctum Heraldico-Generologicum illustrium Normanniæ Familiarum*, ut & *Chorographiam Normanniæ*, rogatque, ut qui in scriniis suis asservant, quæ huic instituto possint inservire, benigne eadem sibi concedant.

Tertia pars in quatuor libros dispescitur, ex quibus VII, VIII & X iterum res in Gallia inde a Philippo Audace ad Carolum usque V gestas, tum & gravissima bella, quæ in hæc tempora inciderunt, & quorum Normanni subinde pars magna fuerunt, exponit; IX vero statum Normanniæ Ecclesiasticum, quem seculo XIII habuit, eadem ratione, qua supra seculi XII Historiam sacram exhibitam fuisse monuimus, pertractat. In annotatis recensentur variæ opiniones de origine vocabuli *Echiquier*, quod Latini Scacarium vocant, & supremam Nortmanniæ Curiam sive Parlamentum ambulatorium denotat, quale circa A. 915 ibidem constitutum, & a Philippo Pulchro A. 1302 restauratum est. De Carolo Comite Valentiæ & Alenconii, qui imperante Carolo IV A. 1325 obiit, id observatur, fuisse tot Imperatoribus atque Regibus aut consanguinitate junctum, aut affinem, ut titulum Imperatoris Constantinopolitani gesserit, cum uxorem duxisset ejus Imperii

perii hæredem a Martino V Arragoniæ Rex nominatus fit, Regis filius, frater, pater, quatuor Regum avunculus, Imperatoris focer, Imperatoris atque Regis gener, & septem in super Regum aſſinis extiterit; neque tamen unquam ad ſupremam ſive Imperatoris ſive Regis dignitatem potuiſſe aſpirare. Neque eſt tranſeundum, quod de Diepenſibus refertur, eodem ſcilicet anno 1364 Guineam primos detexiſſe, vicoque ibidem, qui Dieppe dicitur, conſtituto in ſui memoriam, ebur inde in patriam retuliſſe, quod hodiernum tam ſingulari opera atque artificio edolare calleant, ut qui paria cum ipſis faciunt in hoc ſtudio, alibi per totum terrarum orbem non inveniuntur.

OUDE EN RECHT-ZINNIGE WAARHEID

in 2^e Stuck der Bedeeeling der Tyden &c.

Hoc eſt:

VETUS ET ORTHODOXA VERITAS IN DOCTRINA DE
temporum æconomia & peccatorum remiſſione, obſcurata quidem
umbratiliſſimumque novitatum nomine obſcuſcata, jam tamen in luce
collocata & contra omnes objectiones vindicata a **JOANNE**
SWARTTE, Philoſ. & S. Th. dum viveret Doctore,
Ministeriique apud Leerienſes
Seniore.

Roterodami apud Bernh. van Sandbergen, 1695. in 4.
 alfab. 5.

Reverendus voluminis hujus Autor, jam olim, in patriis præcipue Eccleſiis, haud exiguam famam ſibi conciliavit, in quibus haud parum celebrata fuerant, quæ ei cum Paulo Leſſio interceſſere de Sabbati obſervatione controverſiæ. Occaſionem illæ dederunt ei, ut publico ſcripto innocentiam ſuam & in doctrina puritatem deſenderet, quod ante annos aliquam multos, *Veteris & orthodoxæ veritatis circa doctrinam de Sabbato* titulo inſignitum, publicam lucem adſpexit. Invenerat illud opus apud pleroſque favorem, quem non omnibus obtingere patiuntur ſua fata libellis, qui proinde oprabant, ut aliis in poſterum ſcriptis Eccleſiam demereri vellet Reverendus Autor ejus. Qui etiam ab iis haud ægre admodum perſuaſus

R

ſuaſus

& Picardiz parte Philippus Augustus, Ludovicus vero Magnus Lotharingiam, Burgundiæ Comitatum, Luxemburgum, agrum Cameracensem cum insigni Hannoniz & Flandriz portione; quod ambo hostes inde sibi eisdem, Germanos, Anglos & Belgas excitaverint; quod Julio mense duas ingentes victorias reportaverint, Philippus nimirum ad Bovinacum atque Ligerim, Ludovicus autem prope Floriacum ac in mari; quod pari zelo adversus infideles & hæreticos flagraverint, idemque studium circa conversionem eorum adhibuerint; quod uterque leges tulerint salutares, artes fovierint, ædificia præclara extruxerint; quod filios ejus ætatis, ut exercitus ducere & castella expugnare vivis adhuc parentibus possent, ac ex iisdem nepotes quoque habuerint. Subjiciuntur in fine, prout in I quoque parte factum observavimus, variaz annotationes, in quarum ultima Matthæi Parisiensis nobilissimi Historici sublesta fides, quodque, cum Anglus fuerit natione, ex nimio partium studio & consueta scriptoribus *παρρησια*, quicquid a Gallis laudabiliter factum, silentio fere transmiserit, multis exemplis demonstratur. Promittit quoque Auctor *Tractatum Heraldico-Generologicum illustrium Normanniæ Familiarum*, ut & *Chorographiam Normanniæ*, rogatque, ut qui in scriniis suis asservant, quæ huic instituto possint inservire, benigne eadem sibi concedant.

Tertia pars in quatuor libros dispescitur, ex quibus VII, VIII & X iterum res in Gallia inde a Philippo Audace ad Carolum usque V gestas, tum & gravissima bella, quæ in hæc tempora inciderunt, & quorum Normanni subinde pars magna fuerunt, exponit; IX vero statum Normanniæ Ecclesiasticum, quem seculo XIII habuit, eadem ratione, qua supra seculi XII Historiam sacram exhibitam fuisse monuimus, pertractat. In annotationis recensentur variaz opiniones de origine vocabuli *Echiquier*, quod Latini Scacarium vocant, & supremam Normanniæ Curiam sive Parlamentum ambulatorium denotat, quale circa A. 915 ibidem constitutum, & a Philippo Pulchro A. 1302 restauratum est. De Carolo Comite Valensiz & Alenconii, qui imperante Carolo IV A. 1325 obiit, id observatur, fuisse tot Imperatoribus atque Regibus aut consanguinitate junctum, aut affinem, ut titulum Imperatoris Constantinopolitani gesserit, cum uxorem duxisset ejus Imperii

perii hæredem a Martino V Arragoniæ Rex nominatus sit, Regis filius, frater, pater, quatuor Regum avunculus, Imperatoris focer, Imperatoris atque Regis gener, & septem insuper Regum aſſinis extiterit; neque tamen unquam ad ſupremam ſive Imperatoris ſive Regis dignitatem potuiſſe aſpirare. Neque eſt tranſeundum, quod de Dieppeſibus refertur, eoſdem ſcilicet anno 1364 Guineam primos detexiſſe, vicoque ibidem, qui Dieppe dicitur, conſtituto in ſui memoriam, ebur inde in patriam retuliſſe, quod hodiernum tam ſingulari opera atque artificio edolære calleant, ut qui paria cum ipſis faciant in hoc ſtudio, alibi per totum terrarum orbem non inveniuntur.

OUDE EN RECHT-ZINNIGE WAARHEID

in 2te Stuck der Bedeeling der Tyden &c.

Hoc eſt:

VETUS ET ORTHODOXA VERITAS IN DOCTRINA DE
temporum æconomia & peccatorum remiſſione, obſcurata quidem
umbratiliſſimumque novitatum nomine obſcuſcata, jam tamen in luce
collocata & contra omnes objectiones vindicata a **JOANNE**
SWARTTE, *Philos. & S. Th. dum viveret Doctore,*
Ministeriſque apud Leeriensēs
Seniore.

Roterodami apud Bernh. van Sandbergen, 1695. in 4.

alphab. 5.

Reverendus voluminis hujus Autor, jam olim, in patriis præcipue Eccleſiis, haud exiguam famam ſibi conciliavit, in quibus haud parum celebrata fuerunt, quæ ei cum Paulo Leſſio interceſſere de Sabbati obſervatione controverſiæ. Occaſionem illæ dederunt ei, ut publico ſcripto innoçentiam ſuam & in doctrina puritatem deſenderet, quod ante annos aliquam multos, *Veteris & orthodoxæ veritatis circa doctrinam de Sabbato* titulo inſignitum, publicam lucem adſpexit. Invenerat illud opus apud pleroſque favorem, quem non omnibus obtingere patiuntur ſua fata libellis, qui proinde oprabant, ut aliis in poſterum ſcriptis Eccleſiam demereri vellet

Reverendus Autor ejus. Qui etiam ab iis haud ægre admodum per-

R

ſuaſus

& Picardiz parte Philippus Augustus, Ludovicus vero Magnus Lotharingiam, Burgundiæ Comitatum, Luxemburgum, agram Cameracensem cum insigni Hannoniæ & Flandriæ portione; quod ambo hostes inde sibi eisdem, Germanos, Anglos & Belgas excitaverint; quod Julio mense duas ingentes victorias reportaverint, Philippus nimirum ad Bovinacum atque Ligerim, Ludovicus autem prope Floriacum ac in mari; quod pari zelo adversus infideles & hæreticos flagraverint, idemque studium circa conversionem eorum adhibuerint; quod uterque leges tulerint salutare, artes fovierint, ædificia præclara extruxerint; quod filios ejus ætatis, ut exercitus ducere & castella expugnare vivis adhuc parentibus possent, ac ex iisdem nepotes quoque habuerint. Subjiciuntur in fine, prout in I quoque parte factum observavimus, variæ annotationes, in quarum ultima Matthæi Parisiensis nobilissimi Historici sublesta fides, quodque, cum Anglus fuerit natione, ex nimio partium studio & consueta scriptoribus *warpeduavia*, quicquid a Gallis laudabiliter factum, silentio fere transmiserit, multis exemplis demonstratur. Promittit quoque Auctor *Traëctatum Heraldico-Generologicum illustrium Normanniæ Familiarum*, ut & *Chorographiam Normanniæ*, rogatque, ut qui in scriniis suis asservant, quæ huic instituto possint inservire, benigne eadem sibi concedant.

Tertia pars in quatuor libros dispescitur, ex quibus VII, VIII & X iterum res in Gallia inde a Philippo Audace ad Carolum usque V gestas, tum & gravissima bella, quæ in hæc tempora inciderunt, & quorum Normanni subinde pars magna fuerunt, exponit; IX vero statum Normanniæ Ecclesiasticum, quem seculo XIII habuit, eadem ratione, qua supra seculi XII Historiam sacram exhibitam fuisse monuimus, pertractat. In annotatis recensentur variæ opiniones de origine vocabuli *Echiquier*, quod Latini Scacarium vocant, & supremam Normanniæ Curiam sive Parlamentum ambulatorium denotat, quale circa A. 915 ibidem constitutum, & a Philippo Pulchro A. 1302 restauratum est. De Carolo Comite Valentis & Alenconii, qui imperante Carolo IV A. 1325 obiit, id observatur, fuisse tot Imperatoribus atque Regibus aut consanguinitate junctum, aut affinem, ut titulum Imperatoris Constantinopolitani gesserit, cum uxorem duxisset ejus Imperii

perii hæredem a Martino V Arragoniæ Rex nominatus fit, Regis filius, frater, pater, quatuor Regum avunculus, Imperatoris focer, Imperatoris atque Regis gener, & septem infuper Regum aſſinis extiterit; neque tamen unquam ad ſupremam ſive Imperatoris ſive Regis dignitatem potuiſſe aſpirare. Neque eſt tranſeundum, quod de Dieppeſibus refertur, eoſdem ſcilicet anno 1364 Guineam primos detexiſſe, vicoque ibidem, qui Dieppe dicitur, conſtituto in ſui memoriam, ebur inde in patriam retuliſſe, quod hodiernum tam ſingulari opera atque artificio edolare calleant, ut qui paria cum ipſis faciant in hoc ſtudio, alibi per totum terrarum orbem non inveniuntur.

OUDE EN RECHT-ZINNIGE WAARHEID

in 2te Stuck der Bedeeling der Tyden &c.

Hoc eſt:

VETUS ET ORTHODOXA VERITAS IN DOCTRINA DE
temporum æconomia & peccatorum remiſſione, obſcurata quidem
umbratiliumque novitatum nomine obſcuſcata, jam tamen in luce
collocata & contra omnes objectiones vindicata a JOANNE
SWARTTE, Philoſ. & S. Th. dum viveret Doctore,
Minifteriique apud Leeriensæ
Seniore.

Roterodami apud Bernh. van Sandbergen, 1695. in 4.

alphab. 5.

Reverendus voluminis hujus Autor, jam olim, in patriis præcipue Eccleſiis, haud exiguam famam ſibi conciliavit, in quibus haud parum celebrata fuerant, quæ ei cum Paulo Leſſio interceſſere de Sabbati obſervatione controverſiæ. Occaſionem illæ dederunt ei, ut publico ſcripto innocentiam ſuam & in doctrina puritatem defenderet, quod ante annos aliquam multos, *Veteris & orthodoxæ veritatis circa doctrinam de Sabbato* titulo inſignitum, publicam lucem adſpexit. Invenerat illud opus apud pleroſque favorem, quem non omnibus obtingere patiuntur ſua fata libellis, qui proinde optabant, ut aliis in poſterum ſcriptis Eccleſiam demereri vellet Reverendus Autor ejus. Qui etiam ab iis haud ægre admodum per-

R

ſuaſus

& Picardiae parte Philippus Augustus, Ludovicus vero Magnus Lotharingiam, Burgundiae Comitatum, Luxemburgum, agram Cameracensem cum insigni Hannoniae & Flandriae portione; quod ambo hostes inde sibi eosdem, Germanos, Anglos & Belgas excitaverint; quod Julio mense duas ingentes victorias reportaverint, Philippus nimirum ad Bovinacum atque Ligerim, Ludovicus autem prope Floriacum ac in mari; quod pari zelo adversus infideles & haereticos flagraverint, idemque studium circa conversionem eorum adhibuerint; quod uterque leges tulerint salutare, artes fovierint, aedificia praecleara extruxerint; quod filios ejus aetatis, ut exercitus ducere & castella expugnare vivis adhuc parentibus possent, ac ex iisdem nepotes quoque habuerint. Subjiciuntur in fine, prout in I quoque parte factum observavimus, variae annotationes, in quarum ultima Matthaei Parisiensis nobilissimi Historici sublesta fides, quodque, cum Anglus fuerit natio, ex nimio partium studio & consueta scriptoribus *παρρησια*, quicquid a Gallis laudabiliter factum, silentio fere transmiserit, multis exemplis demonstratur. Promittit quoque Auctor *Tractatum Heraldico-Generologicum illustrium Normanniae Familiarum*, ut & *Chorographiam Normanniae*, rogatque, ut qui in scriniis suis asservant, quae huic instituto possint inservire, benigne eadem sibi concedant.

Tertia pars in quatuor libros dispescitur, ex quibus VII, VIII & X iterum res in Gallia inde a Philippo Audace ad Carolum usque V gestas, tum & gravissima bella, quae in hac tempora inciderunt, & quorum Normanni subinde pars magna fuerunt, exponit; IX vero statum Normanniae Ecclesiasticum, quem seculo XIII habuit, eadem ratione, qua supra seculi XII Historiam sacram exhibitam fuisse monuimus, pertractat. In annotatis recensentur variae opiniones de origine vocabuli *Echiquier*, quod Latini Scacarium vocant, & supremam Normanniae Curiam sive Parlamentum ambulatorium denotat, quale circa A. 915 ibidem constitutum, & a Philippo Pulchro A. 1302 restauratum est. De Carolo Comite Valentiae & Alenconii, qui imperante Carolo IV A. 1325 obiit, id observatur, fuisse tot Imperatoribus atque Regibus aut consanguinitate junctum, aut affinem, ut titulum Imperatoris Constantinopolitani gesserit, cum uxorem duxisset ejus Imperii

perii hæredem a Martino V Arragoniæ Rex nominatus fit, Regis filius, frater, pater, quatuor Regum avunculus, Imperatoris focer, Imperatoris atque Regis gener, & septem infuper Regum aſſinis extiterit; neque tamen unquam ad ſupremam ſive Imperatoris ſive Regis dignitatem potuiſſe aſpirare. Neque eſt tranſeundum, quod de Dieppenſibus referitur, eodem ſcilicet anno 1364 Guineam primos detexiſſe, vicoque ibidem, qui Dieppe dicitur, conſtituto in ſui memoriam, ebur inde in patriam retuliſſe, quod hodienum tam ſingulari opera atque artificio edolare calleant, ut qui paria cum iſtis faciant in hoc ſtudio, alibi per totum terrarum orbem non inveniantur.

OUDE EN RECHT-ZINNIGE WAARHEID

in 2te Stuck der Bedeeling der Tyden &c.

Hoc eſt:

VETUS ET ORTHODOXA VERITAS IN DOCTRINA DE
temporum æconomia & peccatorum remiſſione, obſcurata quidem
umbratiliſumque novitatum nomine obſcuſcata, jam tamen in luce
collocata & contra omnes obſeſiones vindicata a JOANNE
SWARTTE, Philoſ. & S. Th. dum viveret Doctore,
Ministeriiſque apud Leerienſes
Seniore.

Roterodami apud Bernh. van Sandbergen, 1695. in 4.
 alfab. 5.

Reverendus voluminis hujus Autor, jam olim, in patriis præcipue Eccleſiis, haud exiguam famam ſibi conciliavit, in quibus haud parum celebrata fuerant, quæ ei cum Paulo Leſſio interceſſere de Sabbati obſervatione controverſiæ. Occaſionem illæ dederunt ei, ut publico ſcripto innocentiam ſuam & in doctrina puritatem defenderet, quod ante annos aliquam multos, *Veteris & orthodoxæ veritatis circa doctrinam de Sabbato* titulo inſignitum, publicam lucem adſpexit. Invenerat illud opus apud pleroſque favorem, quem non omnibus obtingere patiuntur ſua fata libellis, qui proinde optabant, ut aliis in poſterum ſcriptis Eccleſiam demereri vellet Reverendus Autor ejuſ. Qui etiam ab iis haud ægre admodum perſuaſus

R

ſuaſus

suasus, illud, quod titulus voluminis oculis nostris nunc obversatis indicat, argumentum prolixiori opere persequi animum induxit, præcipue cum hujus consilii sui in supra memorato tractatu mentionem injecisset. In eo autem non fidei atque doctrinæ suæ tantum rationem se reddidisse monet, sed polliceri quoque non dubitat, quamplurima minime vulgaria Lectoribus sese in eo esse oblatura. Nostrum jam erit, methodum ejus paucissimis indicare.

Totius itaque operis, quod molitus, veluti fundamentum, non procul ab initio ejus, hoc fere sternendum esse censuit: quod Deus omnisufficiens, perfectus, omnisapiens, & omnipotens, ab æterno propositum habuerit, decretumque fecerit, ex lapsorum hominum coctu *λαὸν ἀπίστον* sibi deligendi, quem Mediatore intercedente sibi reconciliaret, fide donaret, vitæque æterna immutabili consilio bearet, ut divinas suas virtutes & gloriam eo ipso exereret atque manifestaret. Decretum istud variis nominibus in Scripturis appellatum, *διαθήκης* præcipue & *תּוּבָה* nomine insigniri, easque voces testamentum potius, hoc est, dispositionem de hæreditate, quam fœdus significare, variis rationibus ostendit. Testamentum vero hoc æternum & immutabile testatorem Deum trium, secundam tamen speciatim Trinitatis personam, hæredes certos eosque nominatim designatos homines existere, bonorum verè eam rationem esse, ut iis excidere nequeant hæredes, sed vi testamenti firmiter & in æternum ea possidere debeant, docet, ita tamen ut non nisi intercedente Testatoris morte, hæreditatem adeant. Duas autem quasi testamenti hujus partes esse statuit, quarum prior Filium hæredem omnium paternorum bonorum constituens, eique regnum in populum justum decernens, fundamentum quasi posteriori parti præbeat, qua membra & subditi illius regni cohæredes constituentur. Cum autem testamentum hoc certas quasdam conditiones ab hæredibus impleri requirat, opus esse ut sponsor adsit, qui ex ipsis hæredibus primogenitus Christus sit, qui pro nobis fratribus suis minorennibus, imò nondum natis, de implendis conditionibus istis fidem suam obstrinxit. De hoc itaque officio Christi, quod mediatorium communi nomine appellatur, prolixè agit, atque ut paucis mentem ejus de eo complectamur, non *expromissionis*, sed *fidejussionis* rationem ejus sponsonem habuisse putat; ob quam
nimi-

nimirum Pater & iudex se ab hæredibus futuris exacturum non esse declaraverit, ut ipsi debita sua exsolverent, usque ad tempus istud, quo sponsor illud præstiturus erat; ita tamen ut in illis tanquam præcipuis debitoribus obligatio ad pœnam, ipsumque debitum, usque ad tempus plenariæ satisfactionis, tam respectu implendarum testamenti conditionum, quam respectu pœnarum promeritarum, a sponsore præstandæ maneret. Testamentum autem istud, uti e re illorum, qui hæredes fuerunt constituti, non erat, ut ob signatum quasi & occultum maneret: ita Deum ejus argumentum hominibus omnibus ævis, diversimode tamen, revelasse. Pro diversis itaque revelationis modis, tria tempora accurate distinguenda esse, quorum primo testamentum æternum nuda promissione ab Adamo usque ad Moysen, secundo umbris & figuris a tempore Moysi usque ad Christi adventum, expositum fuerit. Quibus denique successerit tertium, quo umbris & typis cessantibus, ipsum corpus sive res illis significata locum eorum occupaverit. De tribus hisce temporibus, divinaque, quæ illis obtinuit, œconomia, simpliciter primo opinionem suam proponit, Cocceji semper vestigiis inhærens, quam deinde pariter ad hæcenus propositam de testamento sententiam fusillime deducit, multisque argumentorum ponderibus confirmare annititur; refutatis sollicitè objectionibus eorum, quibus ista Theologiam tradendi ratio minus probatur, sacrisque literis, Prophetis imprimis, ea qua solent Cocceji discipuli methodo & ingenio explicatis.

DELL' ISTORIA DEL MONASTERO DI S. BENEDETTO &c

Hoc est:

Historia Monasterii S. Benedicti intra Padum & Larionem, in tractu Mantuano Libri V. auctore D. BENEDICTO BACCHINO, e Congregatione Benedictinorum Casinensi &c.

Mutina, apud Capponum &c. A. 1696. Alph. 2. pl. 3.

Benedictus Bacchinus, celeberrimus Vir & vel Diarii Eruditorum Italici editione nomen dudum adeptus, a Simeone Belinzani Abbate Cœnobii Benedictini, quod est in ditone Mantuana inter Padum & Larionem, cujus in se insignem benevolentiam in præfatione

suasus, illud, quod titulus voluminis oculis nostris nunc obversatis indicat, argumentum prolixiori opere persequi animum induxit, præcipue cum hujus consilii sui in supra memorato tractatu mentionem iniecisset. In eo autem non fidei atque doctrinæ suæ tantum rationem se reddidisse monet, sed polliceri quoque non dubitat, quamplurima minime vulgaria Lectoribus sese in eo esse oblatura. Nostrum jam erit, methodum ejus paucissimis indicare.

Totius itaque operis, quod molitus, veluti fundamentum, non procul ab initio ejus, hoc fere sternendum esse censuit: quod Deus omnissufficiens, perfectus, omniscipiens, & omnipotens, ab æterno propositum habuerit, decretumque fecerit, ex lapsorum hominum coetu λαὸν ἀπειθείων sibi deligendi, quem Mediatore intercedente sibi reconciliaret, fide donaret, vitæque æterna immutabili consilio bearet, ut divinas suas virtutes & gloriam eo ipso exereret atque manifestaret. Decretum istud variis nominibus in Scripturis appellatum, διαθήκης præcipue & תּוּבָה nomine insigniri, easque voces testamentum potius, hoc est, dispositionem de hæreditate, quam fœdus significare, variis rationibus ostendit. Testamentum vero hoc æternum & immutabile testatorem Deum trium, secundam tamen speciatim Trinitatis personam, hæredes certos eosque nominatim designatos homines existere, bonorum veram eam rationem esse, ut iis excidere nequeant hæredes, sed vi testamenti firmiter & in æternum ea possidere debeant, docet, ita tamen ut non nisi intercedente Testatoris morte, hæreditatem adeant. Duas autem quasi testamenti hujus partes esse statuit, quarum prior Filium hæredem omnium paternorum bonorum constituens, eique regnum in populum justum decernens, fundamentum quasi posteriori parti præbeat, qua membra & subditi illius regni cohæredes constituentur. Cum autem testamentum hoc certas quasdam conditiones ab hæredibus impleri requirat, opus esse ut sponsor adsit, qui ex ipsis hæredibus primogenitus Christus sit, qui pro nobis fratribus suis minoribus, imo nondum natis, de implendis conditionibus istis fidem suam obstrinxerit. De hoc itaque officio Christi, quod mediatorium communi nomine appellatur, prolixè agit, atque ut paucis mentem ejus de eo complectamur, non *ex promissionis*, sed *fidei justificationis* rationem ejus sponsonem habuisse putat; ob quam
nimi-

nimirum Pater & iudex se ab hæredibus futuris exacturum non esse declaraverit, ut ipsi debita sua exsolverent, usque ad tempus istud, quo sponsor illud præstiturus erat; ita tamen ut in illis tanquam præcipuis debitoribus obligatio ad pœnam, ipsumque debitum, usque ad tempus plenariæ satisfactionis, tam respectu implendarum testamenti conditionum, quam respectu pœnarum promeritarum, a sponsore præstandæ maneret. Testamentum autem istud, uti e re illorum, qui hæredes fuerunt constituti, non erat, ut obsignatum quasi & occultum maneret: ita Deum ejus argumentum hominibus omnibus ævis, diversimode tamen, revelasse. Pro diversis itaque revelationis modis, tria tempora accurate distinguenda esse, quorum primo testamentum æternum nuda promissione ab Adamo usque ad Moysen, secundo umbris & figuris a tempore Moysis usque ad Christi adventum, expositum fuerit. Quibus denique successerit tertium, quo umbris & typis cessantibus, ipsa corpus sive res illis significata locum eorum occupaverit. De tribus hæc temporibus, divinaque, quæ illis obtinuit, œconomia, simpliciter primo opinionem suam proponit, Cocceji semper vestigiis inhærens, quam deinde pariter ad hætenus propositam de testamento sententiam fusillime deducit, multisque argumentorum ponderibus confirmare annitur; refutatis sollicitè objectionibus eorum, quibus ista Theologiam tradendi ratio minus probatur, sacrisque literis, Prophetis imprimis, ea quæ solent Cocceji discipuli methodo & ingenio explicatis.

DELL' ISTORIA DEL MONASTERO DI S. BENEDETTO &c

Hoc est:

Historia Monasterii S. Benedicti intra Padum & Larionem, in tractatu Mantuano Libri V. autore D. BENEDICTO BACCHINO, e Congregatione Benedictinorum Casinensi &c.

Mutina, apud Capponum &c. A. 1696. Alph. 2. pl. 3.

Benedictus Bacchinus, celeberrimus Vir & vel Diarii Eruditorum Italici editione nomen dudum adeptus, a Simeone Belinzani Abbate Coenobii Benedictini, quod est in ditione Mantuana inter Padum & Larionem, cujus in se insignem benevolentiam in præfatione

R 2

depra-

deprædicat, persuaderi se passus est, ut Monasterii istius historiam scriberet, eandemque Eminentissimo Cardinali Cœlestino Sfondrati, Benedictinorum insigni, dum viveret, Patrono dedicaret. In ejus libro I expositis breviter Longobardicis rebus, reliquiisque familiarum post demum Longobardis in Italia imperium superstibus, ad Sigefridum accedit, qui in Lucensi civitate circa seculorum IX & X confinia dominium habuit, divitiisque & potentia cum primis eminens, natus ex se illustres maxime in Italia familias, & quæ hodiernum perdurat, Estensem quoque reliquit. Is ex filio Attone Theudaldum habuit nepotem, qui primus Cœnobium, de quo sermo est, circa annum 1007 fundavit, ac B. Virgini, S. Benedicto, S. Michaeli Archangelo, & S. Petro sacrum esse jussit. Illustravit ejus initia S. Simeon, qui cupiditate videndi religiosa per Asiam & Europam loca, huc venit quoque, & multa miracula operatus est; opes vero ac ædificia Theudaldi filius Bonifacius, extructo inter alia in S. Simeonis istius honorem novo templo, insigniter auxit, & ex Beatrice altera conjugæ anno 1046 Mathildem genuit. Atque hujus maxime insignia in Benedictinos illos beneficia eaque insuper merita exiterunt, ut plurimus sit Autori nostro per universam Historiam de ipsa sermo, qui omnem Sigefridi genealogiam, ad illam usque Mathildem, peculiari schemate, ut quicquid in hoc I libro continetur, uno statim obtutu cognoscatur, sub operis initium exhibuit.

Mathildis hæc, ut L. II exponitur, cum mortuo patre Bonifacio, Gothofredum Lotharingium Ducem vitricum esset nacta, filio hujus Gothofredo juniori desponsata (ut tanto firmiter pangeretur adversus Imperatorem fœdus, cum quo & Gothofredo ob Lotharingiam & Beatrici ob ditiones Italicas intercessit controversia) & postquam mortuo jam vitrico, una cum Matre multa hæctenus & ab Henrico III Imperatore, & inter Antipaparum gravissimas contentiones perpeffa, ditiones aliquandiu gubernaverat, eidem demum 24 annorum virgo anno Christi 1069 matrimonio fuit juncta, quamvis non tam conjugii, quam, quæ Lamberti Schafnaburgensis verba sunt, *quandam viduitatis speciem longissimis ab eo spatiis exclusa præsequebat*, cum nec ipsa maritum in Lotharingiam extra natalo solum sequi vellet, & ille Ducatus, quem in
La-

Lotharingia administrabat, negotiis implicitus, vix post tertium vel quartum annum semel Marchiam Italicam inviseret. Una igitur ditiones suas moderatae sunt Mater & Filia, & una nomina sua diplomatibus subscripserunt. Mathildi vero post mariti & matris obitum Anselmus quidam, Lucensis Episcopus, Pontificis Romani providentia Rector spiritualis & Consiliarius status contigit, qui prudentia sua Mathildi non parum profuit, arctaque cum Alexandro II & Gregorio VII Pontificibus amicitia eandem conjunxit, & inter Antipaparam furores, & adversus Imperatoris odium, quantum potuit, servavit; quamvis, ut erant turbida tum tempora, non vulgariter subinde & ipsa & Cœnobium ejus Benedictinum affligerentur. Ejus Anselmi, qui ut Monachi Benedictini regulas Cluniacensis Congregationis assumerent, & eidem A. 1080 unirentur, autor fuit, vitam virtutesque & mortem atque exequias, sub libri hujus finem, Bacchinus prolixè describit.

L. III de secundis Mathildis cum Guelfone Bavariae Duce nuptiis agit. Hunc sibi elegerat maritum, *non tam*, ut Bertholdus memorat, *pro incontinentia, quam pro R. Pontificis obedientia, ut tanto virilius S. R. Ecclesie contra Schismaticos posset subvenire.* At enim vero multarum calamitatum causa extitit hoc conjugium: siquidem Henricus IV Imperator odio adversus Guelfonem Italiam ingressus, Mantuanam ditionem late vastavit, nec monasterio pepercit, & ut a fide, qua Romano Pontifici addicti erant Monachi, in suas partes pertraherentur, annis est. Sustinuit tamen vim Imperatoris egregie Mathildis, eoque repulso trans Paduram, cœnobio suos incolas & florem suum reddidit, atque tamen a marito quoque in gratiam cum Henrico redeunte desereretur, non defecit tamen animo, sed eluctata, quibus premebatur, angustias, victoriam subinde de validissimo hoste reportavit. Unde ut grati animi erga Deum, judice Autore nostro, extaret documentum, nova beneficia in monasterium contulit, quin & ex favore in Romanam Sedem, omnia bona sua, quae habebat & acquisitura erat, Ecclesiae S. Petri obtulit; qua sua liberalitate id promeruit, ut Pontifex monasterium Benedictinum liberum & a quacunque aliena jurisdictione exemptum esse juberet.

Sequitur Libro IV Imperatoris mors, & Synodi Guastallæ in Mathildis ditione, ad componendas inter Italos Germanosque de Episcoporum investitura controversias habitæ, fit mentio. Inde Mathildis novæ donationes, & Vidonis quoque Comitris, qui subditus ipsius fuit, & hinc in eodem donationis diplomate eidem tanquam Feudi dominæ ad latus adjungitur, munificentia singularis, & quod terras aliquas Benedictinis obtulerit, deprædicantur. Contigit dehinc Henricum V novum Imperatorem in Italiam venire, cujus non minus Legatos, quos præmiserat, benigne excepit Mathildis, ac ipsam quoque egregie coluit, magno vicissim ab eodem affecta honore, cum post Pontificem captivum factum, Roma redux *matrem* appellaret, juraretque non aliam mulierem huic similem se vidisse, eidemque Mantuam subjiceret, & Proreginam Liguriæ constitueret. Idem Benedictinis quoque, maxime precibus Alberici Abbatis, qui consanguineus ipsius erat, permotus, privilegia confirmavit, & concessum ab Henrico IV immunitatis diploma ratum esse jussit; cujus exemplum sequentes Imperatores omnes ad Leopoldum usque, qui nunc gloriosissime imperat, imitati sunt, sic ut Cœnobio *Imperialis Monasterii* titulus fuerit paratus.

Ultimo libro inter alia laudatur Monachorum istorum in describendis libris industria, quorum multi in Vaticanam Bibliothecam fuerunt translati. De Mathilde vero scribitur, quod imminente jam vitæ fine, ut plurimum in monasterio hoc fuerit commorata, librosque evolverit, & delectata Monachorum psalmodia pietatis exercitiis perpetuo vacaverit; quod & lecto jam decumbens D. Jacobo Protectori suo sacellum exstrui jusserit, tandemque in ipsius Vigilia A. 1115 placide expiraverit & in cœnobio fuerit condita. Hæc ea sunt, quæ Bacchinus libro hoc, cujus ad nos exemplar beneficio Illustris *Magliabechii* pervenit, pertractat, usus maxime Donnizonis cujusdam industria, qui Mathildis res gestas carmine heroico decantavit, exhibensque sub calcem libri diplomata, quorum in ipso operis contextu facta fuerat mentio.

A DISCOURSE CONCERNING THE AUTHORITY &c.

i. c.

*Dissertationes, quibus auctoritas, stylus atque perfectio Veteris Novique Testamenti librorum expenditur.**Volumen III.*

Autore JOHANNE EDUARDI Collegii D. Joannis apud Cantabrigienses quondam Socio.

Londini apud Jon. Robinson, &c. 1695. alph. 1. plag. 151 in 8.

Clarissimus *Jo. Eduardi*, cujus non infrequens hactenus in Actis nostris mentio facta fuit, inter alia in id quoque ingenii vires impendit, ut coecas plerumque in æstimandis bonis suis mortalium mentes, divinos Scripturarum thesauros vero suo censere pretio doceret. Conscripsit eo animo tria spissa satis volumina, quibus excellentiam eorum, in quantum humana eam assequi potest infirmitas, ob oculos omnibus ponere atque celebrare suscepit. In quorum primo & secundo uti id potissimum egit, ut evidentissimis argumentis auctoritatem suam Scripturæ assereret, & styli ejus indolem, docte innumera fere ejus loca interpretatus, nobis traderet: ita in tertio hoc, quod nunc perlustrare animus est, ut ex ejus genio de reliquis etiam conjecturam facere Lectores queant, summam ejus & undiquaque absolutam perfectionem considerare constituit. Eo igitur in illud omnes ingenii nervos intendit, ut Biblicam eruditionem solidissimam esse perfectissimamque, S. Literas bibliothecam plane numeris suis absolutam solas constituere, quin denique omne eruditionis genus, omnes artes iis contineri, jucunda solertia evincat.

Totius autem hujus voluminis summa ad quinque fere capita redit, de quibus singulis quanta fieri poterit brevitate dicemus. Primum pertinet ad usum perfectionemque Scripturæ, in relatione ad res spirituales nostramque salutem concernentes consideratæ.

Eam enim tam fidei nostræ perfectam regulam atque normam, quam vitæ canonem esse, Autor ostendit, ad quem ea penitus sit exigenda. Non nimis autem prolixus est in hac operis sui parte, sed postquam nec Judæorum Cabbala, sive orali lege, nec Pontificiorum traditionibus, nec Familistarum, Quakerorum aliorumque

En-

c. I. p. 9.

p. 14.

p. 34.

p. 37.

Enthufiaftarum fanatico Spiritu opus nobis eſſe ad ſupplendos, quibus Scripturam laborare ſomniant, defectus, demonſtraſſet; ad id ſtatim progreditur, quod alterum hujus tractationis caput conſtituit, ut ſcilicet Scripturæ excellentiam & perfectionem inde evincat, quod nihil fere ſit ſive eruditioni ſive vitæ uſibus inſerviens, cujus non prima ſaltem principia & quali ſemina in illa inveniantur. Fuſiſſime omnium iſtud argumentum perſequitur, a rebus hiſtoricis atque ad vitam civilem pertinentibus initium faciens. Ubi poſtquam de antiquitate Hebraicæ linguæ, quam primævam ſtatuit, præli- baſſet, atque magnum pro excellentia S. Literarum inde duxiſſet argumentum, quod ejus puritas in iis ſolis nobis ſervata fuerit; primas mundi origines atque creationis hiſtoriam, antiquiſſimarum item gentium ortus & habitacula, juris civilis & judiciorum origines, variasque imperiorum inter gentes facies, quatuor denique Monarchiarum conditionem ex Scripturis vel ſolis, vel melius quam ex aliis libris omnibus; nobis innotefcere evincit. Unde quid Scripturæ de agriculturæ & pecuaria, quid item de antiquiſſimis cibi & potus generibus, ritibusque in illis ſumendis adhibitis, quales accubatio, diſcalceatio, pedum lotio & alii, nos doceat, perſequitur, primosque artium mechanicarum inventores ex iis recenſet. Porro ad literarum inventionem progreditur, omnemque ſcribendi rationem, qualis antiquiſſimis temporibus obtinuit, ex Moſis Hiſtoria aliisque Scripturæ monumentis exponit: quæ item ad Poëſin, ad Muſicam, & ad rerum naturalium ſciëntiam ſpectantia in ea occurrunt, percenſet, atque ſpeciatiim Anatomix, Medicinæ, Chirurgiæ, mortuorum condiendorum artis, ejus item quæ ad pharmacopolas ſpectat, antiquiſſimam mentionem in Scripturis haberi, primosque qui eas excoluerint, in iis nominari oſtendit. Navigatio- nis etiam incunabula ex ea repetit; qua occasione cum de claſſe Salomonis, & Ophir regione, quam illa petebat, paulo fuſius agat, quæ ea de re ſentiat, non poſſumus non hoc loco repetere. Nempe non ad Indos, quod credunt nonnulli, Salomonis claſſem navigaſſe perſuaſum habet, idque tum inde probat, quod ſine magneticæ acus uſu, quam inventam tum nondum fuiſſe putat, longinquum adeo iter ſuſcipi haud potuerit; tum hinc, quod mare mediterræ- neum κατ' ἐξῆς eo tempore mare, & mare magnum fuerit ap- pella-

c. II. p. 45.

P. 47.

c. II. p. III.

c. III. p. 157.

P. 194.

pellatum: quod nomen neutiquam ei daturus fuisse Chananæ terræ incolæ Israelitas cenſet, ſi ad Indos navigantibus magnus ille, quæ ſuperandus erat, Oceanus innotuiſſet. Africam itaque claſſe iſta petitam fuiſſe cenſet, ad quam littora legentes nauæ Salomonis penetraverint, auri quippe optimi in nonnullis locis feracem. Quæ conjectura eo verofimilior illi videtur, quod inter Apher, quod antiquius eſt Africæ nomen, & אֹפִיר Ophir, ne in nomine quidem aliquam eſſe differentiam exiſtimet. Id quoque notatu non indignum, quod de Salomonis claſſe. 1 Reg. IX. 26. memoratum eſſe obſervat, ædificari illam ſolitam eſſe in Maris Rubri littore, in terra Edom. Hinc namque non Dionyſii Alexandrini tantum locum illuſtrat, qui Erythræos, h. e. Edomitas, (ab Edom enim ſeu Eſavo & regionem & mare Erythræum appellatum cenſet) primos navium architectos appellat; ſed & alterum paulo obſcuriorem Plinii locum, qui L. VII. c. LVI ait: *navem primum ex Ægypto in Graciam Danaum invexiſſe; ante vero ratibus navigatum eſſe in mari rubro, inter inſulas, a Rege Erythra.* Verum cum Autore clariffimo ad alia pergendum. Quæ de Aftronomiſis itaque rebus in Scripturis habentur, deinceps perſequitur: atque de armis etiam, aliisque bellicis instrumentis, quorum in iis mentio eſt, agit. Ubi multa, quæ apud cultiſſimas gentes ſequioribus temporibus in uſu fuerunt, antiquiſſimo illo ævo jam obſervata eſſe oſtendit. Sic v. c. ſcuti in prælio factam jacturam apud Ebræos non minus turpem quam poſtea apud Græcos fuiſſe, probat ex iſtis leſſi, quem Saulo Davides cecinit, verbis II. Sam. I, v. 21. *ibi projectus eſt clypeus forſium, clypeus Saul* &c. ut alia hujusmodi ſilèntio nunc prætereamus. Ea deinceps etiam, quæ de venationibus & ſaltationibus ex S. Scripturis diſcere licet, in medium affert, quæ item de ritibus matrimonialibus & nuptialibus, nec non de ratione commerciorum, & pecuniæ ſpeciatiim iſtis temporibus uſu, in iis habentur. Nec ſuperficiarie de veſtibus varioque ornatu utriusque ſexus agit, ut & de antiquiſſimis ſepeliendi modis in Scriptura traditis, ritibusque ac ceremoniis, quibus mortuos ſuos plangentes luctum ſuum teſtatum facere ſolebant. Ea occasione erudite de ſepulcris veterum Britannorum agit, lapidumque cumulis, qui miræ artis cemento in unum quaſi lapidem coaluere, cis ſuperimpoſitis. Atque inter alia antiquum nomen

p. 196.

p. 197.

p. 206.

p. 221.

c.V. p.225.

c.VI. p.261.

S

Stone

Stone Hengs, quo vernacula lingua appellantur, inde ductum esse existimat, quod cæmento isto arcte sibi invicem cohæreant lapides; non quod, ut Camdenus existimavit, in aere quasi hæreant lapideæ istæ columnæ. Non expectabit Lector, ut quo modo hanc sepulera construendi apud Britannos rationem, cum antiquissimis moribus ille comparaverit, quibus itidem receptum fuisse in Sacris Literis legimus, ut lapides imponerentur magnorum funerum receptaculis: quin potius nobiscum ad secundæ hujus etiam tractationis finem properabit, quem latissime patentem scientiarum campum in Sacris Literis nobis apertum commendans, rerumque in iis traditarum certitudinem cum aliorum scriptorum incertis narrationibus contendens, ei quoque tandem imposuit.

Jam tertio loco, quo melius SS. Literarum omnium oculis pateat excellentia, singulos qui eas constituunt libros speciatim perstrat, atque in eorum auctores, stylum, argumenta, aliaque a Critico non inutiliter discutienda, studiose inquirat. Prolixum nimis foret singula illa nunc persequi: sufficiat pauca ex iis annotasse. Inter ea igitur, quæ de Mosis, cujus vitam & res gestas fusissime exponit, libris observavit, illud inter postrema haud videtur annotandum, quod historiam creationis cœli & terræ ab eo traditam peculiari quadam ratione explicaverit. Ut mentem ejus quam brevissime exponamus, in primo commate primi Genesios capituli, generalem quasi ideam ante omnia totius creationis delineari putat, quæ deinceps quoad singulas partes suas magis luculenter describatur. Prima autem die geminum opus absolvissse Deum censet, massam nimirum ex terra & aqua compositam, quam terram Moses, chaos profani scriptores passim appellent, e qua Deus omnia corpora ad mundum nostrum inferiorem spectantia deinceps produxerit, (utpote cum qua cœlestia corpora superioresque regiones nihil commune habeant) unde & Thales cum aliis quibusdam aquam, vel potius limum aliquem, rerum principium recte statuerit; & lucem tenuem atque vagabundam, ab ignea nimirum & luminosa materia proflientem, quam Spiritus Dei potentissima incubatione sua produxerit, ex qua purissimus æther cum cœlestibus postmodum corporibus fuerit formatus. Hæc duo itaque universalialia rerum omnium visibilia principia, prima die condita statuit, & huic quidem agentis,

illi

c. VII.
p. 320.

p. 321.

p. 323.

illi patientis partes assignat, atque eorum productione proprie sic dictam creationem absolutam esse monet, cum sequentium dierum operibus conditam prima die materiam omnipotens Creator adhibuerit. Per expansum secunda die conditum, nihil aliud quam aeream regionem intelligit, aquarum parte verbo omnipotente Creatoris rarefacta & attenuata exortam, & spatium aliquod inter aquas supra terram prius congestas constituentem, ita ut superiores in nubibus contentæ ab inferioribus terræque propioribus dividerentur. Cum autem divisio aquarum secunda die penitus non absoluta fuerit (unde & approbationem divinam, qua reliquorum dierum opera ad perfectionem perducta bona pronuntiavit, nondum absoluto operi concessam non fuisse putat) tertia die complementum illam accepisse ait, qua & divisio exacte, & in receptacula sua coniectis aquis, arida terra facta fuerit. Quarta autem die æthereum expansum, stellarum omnium domicilium, a modo commemorato expanso aereo distinguendum, conditum esse censet, quod luce in varia corpora compacta ornatum fuisse, Historia Mosis nos docet. Atque hanc suam de creatione cœli & terræ opinionem non Cartesiana hypothesi tantum censet esse magis probabilem, multoque motus legibus convenientiorem, sed & Burnetium severissima notat censura, cujus de opere quarti diei iudicium ne Philosopho quidem, nedum Christiano dignum esse arbitratur. Cum enim ille parum verosimiliter Mosis verba rem proponere existimet, eo quod quarta die plura atque majora, quam reliquis diebus omnibus, a Deo producta esse innuant, miratur Philosophum non percepisse, materiam illam rudem, massam inquam terraqueam, quæ operum reliquarum dierum fuit, ex nostri Autoris sententia, principium & elementum, non adeo facile moveri potuisse, quam fluidam æthereamque lucis materiam, ex qua quartæ diei opera concinnata fuere. Mittamus reliqua huc pertinentia, & unicum saltem id ex iis, quod in ista voluminis parte ab Autore nostro disceptantur, annotemus, eum ut majorem Salomonis scriptis autoritatem conciliet, eorum partes etiam veri, qui eum post lapsum ad meliorem mentem rediisse, æternæque salutis factum esse participem staturunt.

De quarto nunc etiam quod tractandum suscepit, capite non-

- nulla erunt dicenda. Duabus nimirum eo respondetur objectio-
 nibus, quibus optimam, quam merito omnes de Scripturæ perfectio-
 ne mortales fovere debebant opinionem, minuere atque infirmare
 nonnulli nituntur. Prior est, quam sive a libris in V. T. uti existi-
 mant, allegatis, hodieque deperditis, sive a locis in Novo Fœdere
 productis, atque in nullo sacrorum monumentorum hodie obviis,
 nonnulli petunt. Et libros quidem in V. T. allegatos quod atti-
 net, nullum eorum deperditum esse, sed partem eorum, quæ hodie
 habemus, monumentorum eos constituere, Lightfooti & Rabbino-
 rum plerumque insistentes vestigiis docet. Ad loca vero e Novo Fœ-
 dere in hanc rem prolata ita respondet, ut vel afferat e libris V. T.
 quæ illis utcunque respondere videntur, vel non scriptum aliquod,
 sed dictum, ore a divinatorum Virorum nonnemine tantum prola-
 tum, quandoque ab Evangelistis & Apostolis citari dicat, vel gene-
 ratim tantum Veteris Testamenti doctrinam, ad nullum peculiarem
 locum respicientes Apostolos proponere statuat. Sic v. c. Jaco-
 bum Apostolum iis, quæ c. IV. v. 5. Epistolæ suæ allegat, neque re-
 spicere credit ad Gen. VI, 3. neque ad Num. XI, 29. neque quod
 Knathbull existimavit, ex libro deperdito ea esse putat depromta,
 sed in genere Virorum Dei in V. T. indicari credit doctrinam, qua de
 cordis humani depravatione passim homines quid tenere debeant
 edocuerunt: similique modo Lucæ XI, 49. etiam explicari jubet.
 Locum vero 1. Cor. V, 9. quo inducti nonnulli aliam adhuc, præter
 eas quas hodie legimus, Pauli Epistolam olim existisse sibi persua-
 serunt, ita exponit, ut vel *ἔγραψα* pro *γράφω* poni dicat, haud in-
 frequenti in Novi Testamenti libris enallage, Ebraismi aliquid red-
 olente, atque adeo hanc ipsam epistolam intelligi credat: vel *ἦσαν*
 illam *ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ* a Paulo insertam esse contendat,
 cum relegeret suam epistolam, ad ea quæ paulo post c. VI. 13. & VII.
 2. scripserat, oculum intendente. Prolixum nimis esset singula refer-
 re, quibus aliis hujusmodi locis quamplurimis respondendum ad alteram
 enim etiam objectionem deveniendum est. Ea ab immani, quod
 c. XII.
 p. 477. inter Hebraicum textum, & LXX, ut vulgo appellantur, Interpre-
 tum versionem intercedit, discrimine desumitur. Cui posteriori
 cum nimium quantum nonnulli tribuant, suspectus non reddi non
 potest Hebræus, prout hodie circumfertur textus, nisi idoneis argu-
 mentis

mentis ab originali in versionem culpa devolvatur. Clarissimus itaque Auctor noster, succincte enarrata LXX Interpretum historia, ita Hebraicum textum tuetur, ut omnem tamen illis, quod parum prudenter nonnulli faciunt, auctoritatem non eripiat, sed diversitatum varias causas adducat, quarum singulas haud exigua exemplorum copia illustrat. Sunt illæ, quod codicibus vocalibus destitutis fuerint usi, atque adeo diversam in punctis consonantibus subjiciendis quandoque rationem secuti fuerint: quod consonantes etiam ob formæ similitudinem passim inter se confuderint: quod & vocales & consonantes simul quandoque parum accurate legerint: quod æquivocæ valde pleræque voces Hebraicæ sint, varietate adeo reddi potuerint, id quod postmodum omnium vocis cujusdam significationum haud gnaris diversitatis suspicionem fecerit: quod porro sensum sæpius quam verba expresserint Interpretes Græci: quod codices eorum a librariis quandoque corrupti sint: quod denique paraphrasin potius quam versionem passim dederint. Ut ut autem hæc diversitatum causas expendentibus difficile non sit, conciliare in plerisque cum Ebraico textu Græcam versionem, atque id saltem efficere, ut neque contra illius integritatem, neque contra hujus fidem aliquod idoneum argumentum ex utriusque collatione desumi queat; negare tamen non potest, addidisse LXX Seniores quandoque nonnulla, quæ planissime Ebraico textui contradicant, ut quando Noachi corvum non rediisse ad eum dicunt, & Cainanum in Patriarcharum genealogiam intrudunt; quos gravissimos esse lapsus non dissimulat, nisi cum Bocharto eos quoque librariis tribuere aliquis velit. Quod vero nonnulli deliberato animo quamplura loca, ad Messiam aliaque hujusmodi mysteria pertinentia, corrupta ab iis fuisse censent, sive indignos tantarum rerum cognitione Gentiles existimantibus, sive ne offenderent aures eorum tam abstrusas mysteriis, veritis, neutiquam ei probabile videtur; quin potius sequioris ævi Judæis, si quæ tales in versione ista occurrant corruptiones, tribuendas eas esse existimat, ferale in Christum ejusque sequaces odio debacchantibus. Atque iis etiam deberi Chronologiæ in ista versione censet corruptionem, ne scilicet chronologico argumento de adventu Messie a Christianis convinci possent. Sed omittamus ista: aliæ enim etiam in LXX Interpretibus diversitates

P. 492.

P. 496.

P. 498.

P. 502.

P. 509.

P. 510.

P. 511.

P. 514.

- nulla erunt dicenda. Duabus nimirum eo responderetur objectionibus, quibus optimam, quam merito omnes de Scripturæ perfectione mortales fovere debebant opinionem, minuere atque infirmare nonnulli nituntur. Prior est, quam sive a libris in V. T. uti existimant, allegatis, hodieque deperditis, sive a locis in Novo Fœdere productis, atque in nullo sacrorum monumentorum hodie obviis, nonnulli petunt. Et libros quidem in V. T. allegatos quod attinet, nullum eorum deperditum esse, sed partem eorum, quæ hodie habemus, monumentorum eos constituere, Lightfooti & Rabbino- rum plerumque insistens vestigiis docet. Ad loca vero e Novo Fœdere in hanc rem prolata ita respondet, ut vel afferat e libris V. T. quæ illis utcunque respondere videntur, vel non scriptum aliquod, sed dictum, ore a divinatorum Virorum nonnemine tantum prolatum, quandoque ab Evangelistis & Apostolis citari dicat, vel generatim tantum Veteris Testamenti doctrinam, ad nullum peculiarem locum respicientes Apostolos proponere statuat. Sic v. c. Jacobum Apostolum iis, quæ c. IV. v. 5. Epistolæ suæ allegat, neque respicere credit ad Gen. VI, 3. neque ad Num. XI, 29. neque quod Knathbull existimavit, ex libro deperdito ea esse putat depromta, sed in genere Virorum Dei in V. T. indicari credit doctrinam, qua de cordis humani depravatione passim homines quid tenere debeant edocuerunt: similitique modo Lucæ XI, 49. etiam explicari jubet. Locum vero 1. Cor. V, 9. quo inducti nonnulli aliam adhuc, præter eas quas hodie legimus, Pauli Epistolam olim existisse sibi persuaserunt, ita exponit, ut vel ἔγραψα pro γράφω poni dicat, haud infrequenti in Novi Testamenti libris enallage, Ebraismi aliquid redolente, atque adeo hanc ipsam epistolam intelligi credat: vel ἔῃσιν illam ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ a Paulo insertam esse contendat, cum relegeret suam epistolam, ad ea quæ paulo post c. VI. 13. & VII. 2. scripserat, oculum intendente. Prolixum nimis esset singula referre, quibus aliis huiusmodi locis quam plurimis respondeat ad alteram enim etiam objectionem deveniendum est. Ea ab immani, quod c. XII. p. 477. inter Hebraicum textum, & LXX, ut vulgo appellantur, Interpretum versionem intercedit, discrimine desumitur. Cui posteriori cum nimium quantum nonnulli tribuant, suspectus non reddi non potest Hebræus, prout hodie circumfertur textus, nisi idoneis argumentis

mentis ab originali in versionem culpa devolvatur. Clarissimus itaque Autor noster, succincte enarrata LXX Interpretum historia, ita Hebraicum textum tuetur, ut omnem tamen illis, quod parum prudenter nonnulli faciunt, auctoritatem non eripiat, sed diversitatum varias causas adducat, quarum singulas haud exigua exemplorum copia illustrat. Sunt illæ, quod codicibus vocalibus destitutis fuerint usi, atque adeo diversam in punctis consonantibus subjiciendis quandoque rationem secuti fuerint: quod consonantes etiam ob formæ similitudinem passim inter se confuderint: quod & vocales & consonantes simul quandoque parum accurate legerint: quod æquivocæ valde pleræque voces Hebraicæ sint, varietate adeo reddi potuerint, id quod postmodum omnium vocis cujusdam significationum haud generis diversitatis suspicionem fecerit: quod porro sensum sæpius quam verba expresserint Interpretes Græci: quod codices eorum a librariis quandoque corrupti sint: quod denique paraphrasin potius quam versionem passim dederint. Ut autem hæc diversitatum causas expendentibus difficile non sit, conciliare in plerisque cum Ebraico textu Græcam versionem, atque id saltem efficere, ut neque contra illius integritatem, neque contra hujus fidem aliquod idoneum argumentum ex utriusque collatione desumi queat; negare tamen non potest, addidisse LXX Seniores quandoque nonnulla, quæ planissime Ebraico textui contradicant, ut quando Noachi corvum non rediisse ad eum dicunt, & Cainanum in Patriarcharum genealogiam intrudunt; quos gravissimos esse lapsus non dissimulat, nisi cum Bocharto eos quoque librariis tribuere aliquis malit. Quod vero nonnulli deliberato animo quamplura loca, ad Messiam aliaque hujusmodi mysteria pertinentia, corrupta ab iis fuisse censent, sive indignos tantarum rerum cognitione Gentiles existimantibus, sive ne offenderent aures eorum tam abstrusis mysteriis, veritis, neutiquam ei probabile videtur; quin potius sequioris ævi Judæis, si quæ tales in versione ista occurrant corruptiones, tribuendas eas esse existimat, ferale in Christum ejusque sequaces odio debacchantibus. Atque iis etiam deberi Chronologicæ in ista versione censet corruptionem, ne scilicet chronologico argumento de adventu Messie a Christianis convinci possent. Sed omittamus ista: alia enim etiam in LXX Interpretibus diversitates

p. 492.

p. 496.

p. 498.

p. 502.

p. 509.

p. 510.

p. 511.

p. 514.

inveniuntur, quibus ab Hebræo textu recedunt, a Judæis sequioribus minime profectæ. Cur autem, inquit Cl. Auctor noster, cum ira sese res habeat, a Christo & Apostolis allegantur, & quidem ipsa eorum loca producentibus, quæ aliter Hebræus textus repræsentat? Atque mox ista difficultate ita se expedit, ut quandam agnoscat *συγκριβάσιω* Scriptorum *Θεοπνεύτων*, versione ab omnibus Judæis tum approbata, & a Gentilibus etiam Hebraicarum literarum ignavis unice legenda utentium, atque adeo illis ex principiis eorum cum ipsis disputando, his vero Sacras Literas, prout manibus eorum terebantur, repræsentando consulentium. Ut tamen omnimodo ab illis versionem istam approbatam non esse evincat, loca illa studiose indicat, in quibus a versione illa Græca recedendum sibi esse putarunt. Superfluum cætera esse ducimus, ea quæ de Orientalibus versionibus, nec non de versionibus Latinis tam veteribus quam modernis, ut & reliquis Græcis interpretationibus, hujus posterioris objectionis occasione, Clar. Auctor disseruit, utpote quæ ad rem, quam agit, non adeo multum faciunt, ab ipso quoque breviter solum perstricta. Quin potius ultimum rerum, quas in hoc volumine tractandas suscepit, caput tribus adhuc verbis attingamus. Anglicam nimirum Sacrarum Literarum translationem denique castigandam suscipit, atque tam in Veteri quam Novo Testamento vitiiis eam haud raro laborare demonstrat, cujus laboris ejus specimina quædam hic quoque edere non gravaremur. nisi oppido paucos nossemus esse, qui apud alias gentes versionis illa soleant uti. Coronidem vero denique toti huic operi seria ad versandas nocturna diurnaque manu Sacras Literas adhortatione imponit, quibus subsidiis instructi ad earum lectionem accedere, qua item ratione in iis tractandis versari debeamus, si solidam ex iis scientiam cupiamus haurire, una ostendens.

M. GEORGII LANI SS. THEOL. BACCALAUREI
Mausoleum Saxonicum.

Lipsiæ apud Autorem, & Jo. Lud. Gleditsch, 1696. 8. Alph. l. pl. 16.

Con-

Continentur hoc opere Panegyrici, quibus Serenissimorum Saxoniæ Electorum Albertinæ lineæ, gloriosissimæ memoriæ, *Mauritii, Augusti, Christiani I, Christiani II, Joh. Georgii I, Joh. Georgii II, Joh. Georgii III, & Joh. Georgii IV* vitam, mortem ac res gestas & prosa & carmine Heroico doctissimus Auctor descripsit, publice antehac diversis temporibus in Academix nostræ templo Paulino recitati, unoque nunc volumine omnium usui expositi. Ut vero planiora cuncta redderentur, Notas Rhetoricas, Philologicas & Historicas adjicere visum Auctori fuit, quibus Reformationis a B. Luthero quondam divinis auspiciis susceptæ in primis Historix lucem aliquam affundere satagit.

CABALA OR MYSTERIES OF STATE &c.

Hoc est:

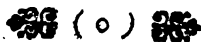
Cabala sive Myseria ad Rempublicam ejusque administrationem spectantia, literis contenta, quas Viri illustres, & in rebus gerendis tam in Anglia quam alibi insignes, Henrici VIII, Elisabethæ, Jacobi I & Caroli I ævo scripserunt.

Londini apud Tho. Sawbridge &c. 1691. in fol. Alph. 5. plag. 20.

Tertia hæc editio est libri jam olim anno 1654 paulo minori, & novem post annis hac ipsa qua nunc prodit forma, Londinensibus typis evulgati. Qui uti ab eo, quo lucem primum adspexit, tempore abunde se commendavit illis, qui magnorum virorum consilia penitus intueri, iisque cum eventibus diligenter comparatis, prudentiæ capere incrementa satagunt: ita opus non habet, ut nostra opera atque commendatione nunc primum eis innotescat. Quo minus tamen recentissimam hanc editionem, paulo licet serius ad nos perlatam, penitus sileremus, id potissimum in causa fuit, quod non indicibus tantum, Lectorum usibus perquam accommodatis, prodierit ornatio, sed ætatis etiam non contemnendo insignis eorum favorem sibi expetat. Istud, ne plane nihil de eo dicamus, maximam partem absolvunt literæ & monumenta, ad res a Roberto Leicestriæ Comite, & Thoma Barone Buckhursto, Serenissimæ Elisabethæ jussa atque auspiciis, superiori

fæcu-

seculo in Belgio, molestum Hispanorum jugum excutere tum moliente, gestas spectantia. Quorum uti haud postrema portio vel de copiarum utriusque partis conditione, vel de urbibus & castris sive obsidendis sive tuendis, vel de necessariis bello sumptibus comparandis, aliisque hujusmodi agit, quæ omnibus æque Lectoribus utilia atque accepta hodie fore, polliceri non possumus: ita haud pauca tamen inter ea deprehendimus, quæ agitatæ eo tempore sive in Anglia sive in Belgio consiliis, haud parum lucis affundere posse videantur. Maxime inter ea observationem meretur earum rerum copiosa enarratio, quæ secus quam vel Serenissima illa Regina, vel Leicestræ Comes optassent, in Belgio a Buckhursto gesta fuerunt. Quæ ita tamen referuntur, ut ea quæ ad defendenda illa a Bukhursto, ad exaggeranda vero eadem a Leicestræ Comite allata fuere, una subjungantur. Verum quantumque ista sint, non sola auctarium novæ hujus editionis absolvent: habentur enim in eo etiam nonnullæ Caroli I literæ, ad historiam excitatorum anno 1642 a Magno Regni Concilio motu ratione pertinentes. Imo & aliæ nonnullæ accedunt non parum jucundæ, e quibus paulo luculentius commemoranda esset Bajazethi Chamî Turcarum Imperatoris ad Alexandrum VI. Pontificem Romæ, de interficiendo fratre suo Gem epistola, nisi eadem nupero Specimini Historiæ Arcanæ de Vita Alexandri VI (p. 22.) inserta, propius jam plerisque innotuisset. Imo forte etiam hoc loco commemorari non indignæ sunt, quæ sub finem hujus appendicis exhibentur, Henrici VIII Angliæ Regis ad Cardinalem Cibum, & Caroli V Imperatoris ad modo dictum Henricum epistolæ: in quarum priori Henricus urbis Romæ evastationem, Caroli auspiciis a Duce Bourbonio patratam, lugubri oratione deplorat, vitamque & opes ad tuendam Romanæ Ecclesiæ autoritatem offert: in altera vero Carolus Henrico consilii facinorisque sui rationes exponit, atque injusti nihil sese admisisse demonstrat; sibi ipsi imputare debere Romanam Ecclesiam, si quid gravius fuerit passa, existimans, utpote quæ unice flammæ ipsi adeo perniciosæ materiam prima subministraverit.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom III. Sect. IV.

NICOLAI PARTHENII GIANNETTASII, SOC. JESU,
Æstates Surrentinae.

Neapolij apud Jac. Raillard, 1696, in 8. plag. 181

Qui venustissimorum poematum de re nautica & piscatoria cantu, librisq; *Piscatoriorum & Nauticorum, Halieuticorum* item nominibus inscriptis, & in his Actis Tomo I Supplem. p. 1. & 577 recensitis, superioribus annis elegantiorum literarum cultores demulcere satagit, & dulcissimorum carminum horum suavitate in admirationem rapuit; idem Dialogorum, festivitate nunc Lectores mirifice oblectat, felicissimi ingenii & profluentis dictionis in utroq; tam soluto quam ligato genere Scriptor luculentus ac plane insignis. Surrentum, urbs eximia regni Neapolitani, in ora sinus istius, circumjacenti agro *Surrentini* nomen dedit, fertilitate collium celebri, de quo Columella Lib. III cap. 8 affirmat, *hujus agrum vites, non minus ac Massici, Albani ac Cecubi, omnium, quas terra sustinet, in nobilitate vini principes esse.* In isto tractu cum villa sit sita, in qua Auctor rusticans vel solus oculos pascit, vel cum amicis e vicinis locis, cum primis autem Neapoli, accurrentibus animum oblectat, eâ *Surrentini* nomen imposuit: cujus loci amœnitatem, & totius regionis jucundissimum situm ad mare fertilitatemq; graphice describit, ibiq; se rusticantem sæpenumero ab amicis salutari, eruditisque confabulationibus

T

nibus, vel inter epulas, vel inter deambulandum recreari, narrat *cap. 1.* Sermones hos in commentaria a se relatos *Surrentinarum Æstatum*, nomine insigniuit, & collocutores Quinctium, Eulalium, Sextum Nigrum, Lucilium, Antigenem, Quartum Manium, Valerium, Taurinum, Sylvium, Cardinalem Cantelmum, Vellejum nominat, qui cum ipso de variis rebus sermones miscuerunt, quorum argumenta breviter exponemus. Apud Indos regem (cujus divitiæ & magnificentia opesque sic describuntur, ut in universo terrarum orbe quidquam vel opulentum magis vel splendidum non reperiatur) quotannis, dum illius natalitius dies recurrit, ponderari, & quot libras pendat, exactissime trutinari solere, & si gravior pinguiorque is reperiatur, magna lætitia populum affici, *cap. 2* narrat. Qua ratione perexiguum in navi gubernaculum, quod in puppi temonem vocant, universam navigii molem regat, &, quaquaversus gubernatori visum, tam facile verset, *cap. 3.* exponit. A seipso convivium adornatum, & fercula varia sua manu confecta, gallinaceos pullos coctos, artocreas ficedulis ac coturnicibus variisque condimentis instructum, placentas confectas, vitulinos lumbos assatos, liba ex dulcibus conflata, convivisque coquum & pistorem hunc mirantibus apposita, *cap. 4.* narrat; quibus artibus Auctorem pollere, etiam *e p. 73. 76. 96. 98. 243. 248.* liquet. Fame expleta, ubi Vesuvium adjacentem nonnullos fumi vortices ac flammarum cuneos ex ambusto cratere evomere cernerent, eaque occasione de fulminalibus, seu machinis bellicis ac tormentis, quæ fulminis vice æreas pilas quam longissime ejaculantur, sermonem instituisent, quidam amicorum operis poetici mentionem injicit, quod Auctor de re bellica molitur, e quo libri istius, qui de bellicis tormentis agit, initium recitat *p. 34.* cuius ut gustum Lector habeat, hos excerptare lubet versus:

*Nunc Martis tormenta, quibus vel prælia miscens
 Extentis tonat in campis, vel ferus idas arces
 Fulminat obsessas, & mænia dejicit ictu:
 Quam varia, & qualis sit bellatoribus usus,
 Dicere nunc labor insequitur. &c.
 Principio tormenta, nigris qua vexit ab umbris
 Sanguineus Mavors, Furiis & Dite ministro,
 Ardentes quoniam jaculantur ad athera flammæ*

Hor-

Horrisonis late bombis, cognomine nostri

Illa hinc Bombardas appellavere vocantes.

Mirum, horrendum, ingens inventum Martis, aperto

Ede seu stragem campo, seu fulmine clausas

Dejestare velit totis cum manibus urbes, &c.

Opus sane præclarum futurum, & tactica, poliorcetica ac navalia bella pulcherrimo carmine expositurum, cujus etiam mentionem *p. 36. 65. 103. 118. 191. 205. 211. 219. 253.* facit, ad quod absolvendum Auctori otium & secessum a Neapoli, quem necessarium sibi esse ait, inque Surrentina villa sua commorationem optamus. Dum vero carminis de tormentis initium recitat, amici ex eo quærunt, apud quas primum, gentes tormentorum bellicorum fuerit usus, an Sinenses, an Vënetos, an Gallos, an Anglos, an Germanos? quibus respondet *p. 42*, sibi videri ab incolis regni Butani, quod ultra Seras & Afemenses situm, originem accersendam tormentorum bellicorum, quæ ibi reperiantur ante quingentos annos facta, tum ænea tum ferrea, sclopi item minores affabre politi. Ab his populis ad Peguanos primum, inde ad Sinas artem conficiendarum istarum machinarum pervenisse, *p. 43*. De adamantum ortu, & quibus in locis reperiantur, quaque vel arte vel industria eruantur, *cap. 5.* docet, de earumque natura *cap. 6.* disserit. In quo præter ea rosæ laudationem Græcam ex Achille Tatio Lib. II. petitam *p. 56.* editionis Salmasii, quæ ex Sapphus poematibus deprompta creditur, epigrammate Latino eleganti reddidit *p. 56.* Ex Bellicis, quæ absoluta esse *p. 63.* indicat, elegantem locum de equorum delectu & equestri exercitatione *cap. 7.* recitat. Vesuvii montis incendium, quod anno 1696 contigit, & Auctor ipse spectavit Eminentissimæ cum Cardinale Jacobo Cantelmo, prolixè describit *cap. 8.* facta simul mentione, quomodo cocolatæ potio præparetur *p. 84.* Libri secundi *cap. 1.* variorum ferculorum ab Auctore perite confectorum apparatus narratur *p. 96.* & e Bellicis ipsius carmen de fortitudine Andr. Cantelmi Ducis Hispani recitatur *p. 103.* Terræ motuum causam ignem esse *cap. 2.* docetur, & de iisdem *cap. 3. 4.* late disseritur, ac instar cuniculorum arte factorum, ignem in terra, ubi sulphur & nitrum accenderit, concussionem concitare *p. 117.* ostenditur; attenuatos etiam vapores *p. 127.* earundem causam esse, nequaquam vero a planetarum habitudine eas effici *p. 137.* indeque nec prædici posse *p. 136. 138.* Muscus, odoramenti genus, ex animalis in Tartaria vesica quomodo petatur, traditur *cap. 5.* Carmen

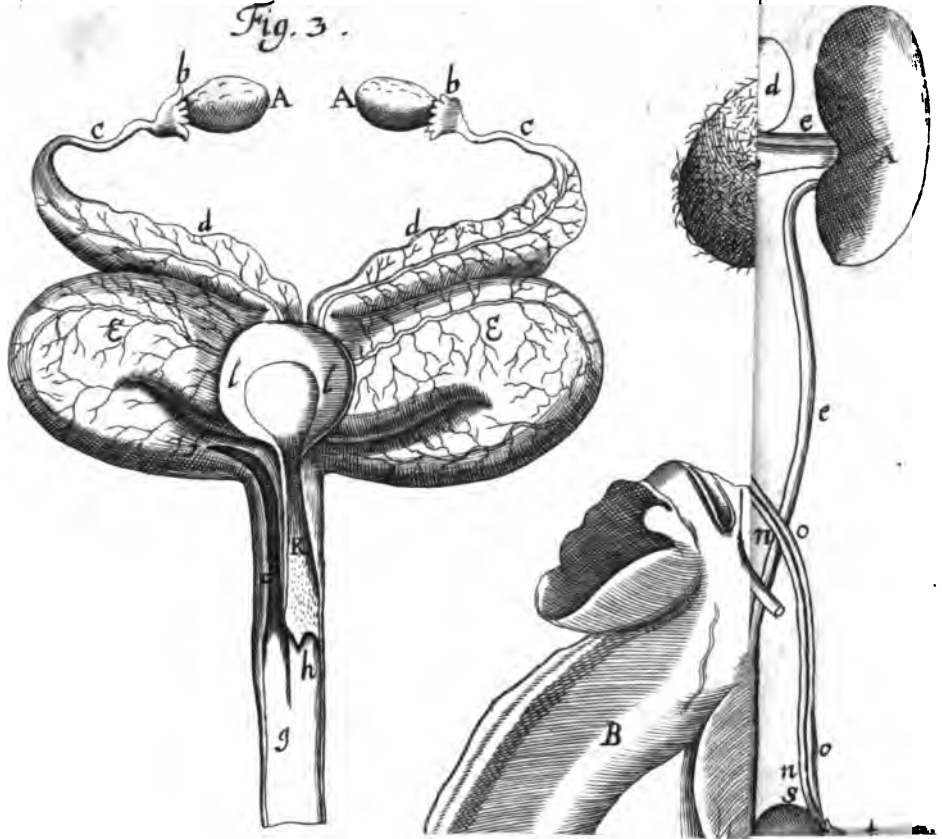
venustum de lue hypochondriaca & medicina adversus eam ex succino *cap. 6.* recitatur. Latissima Campaniæ ora *cap. 7.* decantatur. Harmonicam seu musicam esse inter saporis convenientiam, ita ut suavis respondeat octavæ seu *διαπασῶν*, pinguis quintæ seu *διαπέντε*, falsus quartæ *διατεσσάρων*, insipidus semiditono, adstringens ditono, &c. in *eod. cap. p. 173*, ab astris etiã saporis pendere & iis assimilari *p. 179*. demonstratur. & astringens ad Saturnum, pinguis ad Jovem, acer & amarus & austerus ad Solem, dulcis ad Venerem, falsus ad Martem, insipidus ad Lunam, acidus ad Mercurium refertur. De Musicæ inventore, sive Orpheo, sive Amphione, sive Apolline, sive pastore quodam Arcade, Bœotiove, sive Pythagora, de utilitate etiã ejus *cap. 8.* describitur. Libri tertii *cap. 1.* Vesuvium bis centum passus de sua altitudine incendiis perdidisse affirmat Auctor *p. 198*, neque tamen e tartaris ignem istius montis prorumpere *p. 200*, & quæ de geniiis spectrisque ad montem istum visis narrantur, fabulas esse ait *p. 201*. Homeri & Virgilii loca, de clypeo Achillis a Vulcano confecto, in Bellicis se imitatum esse & tormento bellico accommodasse *cap. 2* proficitur, prolixamque & elegantem descriptionem inde profert *p. 205*. Villam Pollii Felicis a Statio decantatam ut lustrarint, & vetera monumenta sint scrutati, ac Herculis Neptuniqu; sana a Pollio extructa investigarint, *cap. 3* narrat, & Ignatii Lojola laudes qua ratione tum Bellicis suis, tum Saberidi (juvenile quam vocat poema) intexuerit, memorat *p. 218. seq.* Thracii Bospori & Constantinopoleos amœnitatem *p. 223.* exponit. Ridiculam de spectro, quod falso tale putatum est, historiam *cap. 4.* narrat. Montes ignivomos præter Vesuvium *cap. 5.* nominat *v. 245.* vera autem quæ causa sit incendiï horum montium *cap. 6.* edisserit, & e Bellicis suis sic canit:

*N: mirum multo quoniam succensa calore
Materia in rapidum vertit se fossilis ignem.
Qua postquam intumuit, nec jam spumosa tenet se,
Instar aquæ, rupto qua defluit aggere ripæ,
Immensa ex alto sese cratere refundit
Eluvie, & circum rapidis vorat omnia flammis.*

Quod deinde latius explicat *p. 254. seq.* Carmen soterium pro restituta Hispaniarum Regi valetudine *cap. 7.* decantat. De simiarum ludicris & risum non magis quam admirationem moventibus gestulationibus ac præliis *cap. 8.* agit.

CÓN-

Fig. 3.

CONTINUATIO ANATOMIÆ MARSUPIALIS AMERICANI, in Collegio Greshamensi dissecti ab EDUARDO TYSON, M. D. Collegii Medicorum & Societatis Regia Socio, atque Anatomia apud Chirurgos Londinenses Professore.

Excerpta ex Actis (Transactions) Philosophicis Anglicis
Mens. April. 1698. No. 239.

A Natomiæ hujus partem, quæ externam in primis animalis hujus exotici conformationem cum osteologia complectitur, in Actis hifce mense Septembri A. 1698, pag. 407. seq. exhibuimus. Nunc reliqua persequemur. Cum vero ex partibus internis eas potissimum designare mens sit, quæ singulari conformatione, nec in aliis æq; animantibus ita obvia, pollent, circa thoracis viscera contenta non aliud ianuendum occurrit, quam pulmones molles, spongiosos, dilatari aptos ac convenienti magnitudine præditos, in uno latere tres lobos, in altero autem unum solummodo, sed amplitudine tribus æqualem, obtinuisse; cor vero, duabus auriculis & duobus ventriculis instructum ac pericardio solenni ratione inclusum, pro totius corporis magnitudine extitisse majus, conumque obtusorem habuisse.

Circa gulam magnæ aderant glandulæ maxillares. Lingua, longitudine tres pollices, latitudine autem tres pollicis quartas paululum excedens, aspera erat, variisque ornata protuberantiis, quarum apices introrsum vergebant.

Abdomen, in quo plura curiosius notari merentur, a thorace dividebatur ab interposito diaphragmate, lato, robusto ac carneo, latiori thoracis parti adnexo; quod ipsum tamen quo minus ab abdominis visceribus, animali cauda arboribus adpenso, comprimeretur, provide ab intestinorum. inferius ostendenda suspensione solebat impediri.

Sub diaphragmate locabatur ventriculus, (*Tab. IV. Fig. 1.* TAB IV. *B.*) ab hepatis portione coopertus, & figura ordinaria, ratione extremorum protuberantium quodammodo semilunari, qualem topus pilosus inde extractus & *Fig. 4.* delineatus exhibet, circumscriptus. In primis structura & situs duorum orificiorum, alterius gulæ, (*Fig. 1.*

A.) alterius pylori, (*ibid. e.*) peculiari prorsus ratione sese habebant, cum adeo vicini essent, ut se invicem contingere viderentur, ac inciso etiam ventriculo non nisi tenuis isthmus utriusque interponeretur. Orificia ista haud in ventriculi extremitatibus, sicut communiter, occurrebant, sed superius circa mediam, magis tamen eam partem, quæ duodenum (*ff.*) respicit, inferebantur. Ventriculus ipse satis parvus & contractus admodum, quod per aliquot dies nihil alimentorum assumptum fuisset, conspiciebatur, longitudine circiter tres pollices cum dimidio, ac profunditate duos pollices adæquans. Gula, ingesta quæ ad ventriculū defert, longitudine novem pollicum, crassius constabat fibris muscularibus; pylorus autem contenta rursus evacuans, viam monstrabat patulam, omni constrictione annulari sive valvulari, qualis in plerisque animalium reperitur, destitutam, quamvis fibrarum carnearum crassior hic, quam in aliis intestinis, esset fasciculus.

Sed ante ventriculi dissectionem in altero ejus latere foramen aliquod eundem perterebrans, magnitudine ac figura pissi communis, observabatur, enatum occasione ulceris, quale præcessisse omnino margo saniosus persuadebat, quin mortem ipsam animali attulisse vix dubium relinquitur, cum a reposito suo antea decidisset, ac ab eo tempore ad motionem impotens ansam custodi præbuisse suspicandi, devoratum aliquid ab ipso fuisse, quod gulæ etiamnum inhaereret aut saltem ventriculū læderet.

Nec absimilem ventriculi perforationem in humanis jam cadaveribus *Autor* ter annotavit, quarum ultimam sicuti paulo ante ægri obitum cum alio Medico in consilium vocatus prædixerat, ita & de eadem in ipsa postmodum sectione certior fuit redditus. Causam vero ejusmodi perforationis in ventriculi glandulas, a Peyero & Nehemia Grew in intestinis descriptas, quatenus in scrophulas vel steatomata degenerantes tunicas ventriculi exulcerant, vel ideo *Noster* rejicit, quod in exemplis recentis glandulas dictas, exilissimas alias ac sæpe vix in sensus incurrentes, hinc inde perquam magnas atque steatomatosas videre sibi licuerit. Quod si autem perforatio ventriculi ab inflammatione potius in apostema facessente, vel a veneno etiam corrosivo dependeret, foramen multo amplius, nec regulare tamen, haberi, tum in infante, in quo interior ventriculi regio multum erat sphacelata, tum in alio subjecto, quod arsenicum assumerat, *Autor* pariter observavit.

Et si

Etsi vero ventriculus perforatus erat, nequicquam tamen contentorum ejus in abdominis cavitationem effusum deprehendebatur, neque post ventriculi dissectionem quicquam etiam in eo exstabat, quod per viam hanc potuisset evacuari, quoniam non nisi ægagropila, superius indigitata semilunaris, mucro quodam pilos glutinante obducta, inibi continebatur.

Ut intelligatur nihilo minus, quomodo alimenta in ventriculo sufficienter digesta commode inde in nutritionis gratiam dispenserentur, neque tamen per pylorum satis potentem, speciatim in consueto animalis situ inverfo, ubi cauda se suspendit, regurgitent, singularem intestinorum ac mesenterii structuram perpendere convenit. A mesenterio alias intestina colligari pariter atque certa ratione ordinari, vel ex eo constat, quod intestina mesenterii peripheriæ exteriori non tam adnectantur, quam ab externa potius mesenterii membrana utrimque protensa ita investiantur, ut, tunica ista communi ab altera muscolari caute separata, totus intestinorum tubulus extrahi, & relicta pellicula communis, cum mesenterio continuata, intestinorum adinstar queat inflari. Quod mesenterium hic duplex, secus ad in multis aliis animalibus, occurrebat, alterum minoribus, alterum majoribus sive crassioribus intestinis destinatum, ratione figuræ & magnitudinis omnino inter se discrepans, licet utrumque corpus esset continuum. Prius vocare placet mesenterium (*Fig. 1. u.*) minorum, posterius autem mesenterium (*W.*) majorum, scilicet intestinorum; quia minorum & majorum appellatio, saltem in præsentis subjecto, rem aptius quam vulgaria tenuium & crassorum nomina, reputetur exprimere. Cum duodenum (*ff.*) a ventriculo sub colo, (*S*) ubi hoc cum cæco (*R.*) cohæret, ad mediam spinam descenderet, protensio exinde mesenterii minorum lineam spiralem in morem cochleæ æmulabatur, quanquam circumvolutiones intestinorum flatu distentorum haud perfecte spirales, sed tales existerent, quales in figura eo quidem ordine, quo se invicem insequabantur, literis Alphabeti *g. b. i.* & sic porro notata, ex parte repræsentantur; magna enim gyrorum portio profundiorē tenebat situm, quam ut depingi posset.

Alterum mesenterium majorum, quod mesocolon hic minus apposite diceretur, quoniam ad cæcum (*rr.*) & rectum (*r.*) æque spectabat ac ad colon, (*SSS.*) verg. bat magis ad planitiem, in periphæria

pheria vero figuram circulem habebat, in quantum cœcum & colon
minora intestina ambiendo, integrum fere circulum describerent.

Intestina minora, & quidem inflata, ad sex pedum & dimidii
accedebant longitudinem. Cœcum sex pollices, & colon atque
rectum duos pedes longitudine æquabant. Peripheria duodeni, pu-
ta flatu expansi, tres pollices, ac ilei (9.) duos pollices cum dimidio
habebat; circumferentia vero cœci in parte capacissima sex pollices,
coli pollices quatuor, & recti tres circiter pollices adæquabat. A
spina ad extimam usque intestinorum protensionem sex pollices men-
surabantur, & diameter maxima, quam colon in figura ejusmodi cir-
culari constituebat, septem pollices aliquantum excedebat.

In toto intestinorum canali nulla valvula, nec ad cœcum i-
psum, comparebat. Et quamvis foramen, in cœcum quod hiabat, multo
minus esset capacitate ipsius intestini, via tamen intra illud ad contenta
recipienda & emittenda satis patebat. Etenim cum multa aqua pro fæ-
cibus intestinorum eluendis in ventriculum immitteretur, hæc cœcum
omnino prius replebat, quam colon; & ubi colon elevaretur, aqua ex
hoc in cœcum primum, & dein repleto isto in ileon pergebat.

Ast relictis, quæ circa glandulas internæ intestinorum tunicæ,
circa sanguifera mesenterii vasa &c. potuissent observari, dicere tan-
tum *Author* perguit, quid sibi de integra intestinorum structura & figura,
visibus a natura designatis perquam accommodata, videatur.

Primo namque auxilio numerosarum istarum intestinorum
gyrationum & circumvolutionum, chylus longe commodius in chy-
lifera separatur vasa, quoniam intestinorum capacitate adeo larga &
sine valvulis existente, mora sic contentis chymosis injicitur, ne cele-
rius justo descendant, ac penitus cum fæcibus potiore partem elimi-
nentur.

Deinde ope istiusmodi cochleæ sive spiralis figuræ mesente-
rii primi, cui minora affiguntur intestina, regurgitatio contentorum
ex intestinis ad ventriculum in frequenti animalis situ declivi, quando
cauda adpendet, impeditur. Quamvis enim via ex ventriculo per pylo-
rum ad duodenum satis pateat, in prædicto nihilominus corporis situ,
quo magna intestinorum moles ad diaphragma urgetur, reduplica-
tio quædam sive complicatura duodeni non potest non inferri, trans-
itum per pylorum multum occludens, consequenter contentorum
ascen-

ascensum æque difficilem reddens, ac ubi animal quatuor pedibus innititur.

Aliam intestinorum structuram eamque inversam *Autor* in *Anatomia Tajacu sive Apri Mexicani Moschiferi*, a nobis in *Actis A. 1685. p. 75.* recensita, exhibuit, dum colon ibi figuram spiralem in *Tab. I. Fig. 5.* repræsentatam, intestina vero tenuia planum aliquod constituebant; quemadmodum spiralis intestinorum circumvolutio in diversis animalibus diversa, v. g. in capris & cervis, ac potissimum in rusticula sylvatica, deprehenditur; ob reliquas tamen partes adhuc describendas, vix ad singula comparativæ intestinorum Anatomies licebit digredi.

Pancreas amplum erat, altera parte (quantum *Autor* recodatur,) ad splenem protensum, & altera ad duodenum descendens.

Splen, obscure rubens, longitudinem duorum pollicum, & dimidii, ac unum pollicem in parte latissima habebat.

Hepar, coloris minei, vere magnum erat, e tribus lobis (*Fig. 3. B. B. B.*) contextum, quorum duo notabiliter superabant tertium, non nisi hepate inverso conspicuum; quo in situ una non in alterius solum lobi majoris margine profundæ incisuræ, (ooo) inæqualem sive ferratum illum reddentes, sed in medio etiam partis concavæ ejusdem lobi plures fissuræ (*d d d.*) profundæ advertentur, eum forsân in finem, ut in animalis situ inverso, quando cauda suspensum est, tanto commodius partibus aliis queat cedere. Folliculus (*C.*) fellis multum hic habebatur capax; situs autem hepatis & lienis vix diversus, ac in alijs animantibus conspicitur.

Partium urinariorum conformatio a solenni textura parum quoad vesicam urinariam recedebat. Renes, (*Fig. 2. A. A.*) utrinque figura phaseolum exprimentes, pollicem unum ac dimidium longitudine, ac tres pollicis quartas latitudine parum excedebant. Venæ (*bb.*) atque arteriæ (*cc*) emulgentes satis comparebant; interius vero ad superiorem partem renum glandulæ renales, (*DD.*) renes succenturiati quæ nonnullis dicuntur, habebant situm, magnæ omnino ac obscure rubicundæ, pariter atque renes, cum in hominibus aliisque animalibus colore ut plurimum albicante vel flavescente gaudent. Ureteres, (*ee.*) quinque circiter pollices & dimidium longi, in collum vesicæ urinariæ implantabatur, quemadmodum in *Figura* lité-

154 . ACTORUM ERUDITORUM.

ra f. monstrantur, primum sub utroq; uteri extremo incedentes, hinc vero quasi duplicati illud transgredientes. Vesica urinaria (G.) inflata magnitudine & figura ovum gallinaceum referebat. Collum vesicæ sive urethra longitudine pollicis vaginæ uteri incumbebat, in canalem demum, vesicæ urinariæ ac vaginæ uterini communem ac pollicem circiter cum dimidio longum, desinens.

In plerisque animalibus circa renes duæ magnæ adipis portiones illos tegentes ac membrana adiposa comprehensæ occurrunt; hic vero quatuor magna & protuberantia adipis deprehendebantur frustra, utrinque duo; quorum duo in pelvi abdominis prope vesicam urinariam & partes uterinas, reliqua vero duo inter hæc atque renes collocabantur, e multis laminis separatu haud difficilibus coagmentata. Atque ex his duo illa adiposa corpora, quæ utero adiacebant, testes sub ano interius jacentes a Marggravio & Pifone videntur denominari; quanquam in maribus veri testes etiam juxta hos Autores alium situm observent.

Verum quoad uterum, tantum abest, ut nullus secundum Marggravium & Pisonem adfuerit, ut potius non duo solum ovaria, duæ tubæ Fallopiæ, duo cornua uteri, sed & duo uteri atque duæ vaginæ uterini haberentur.

Ovaria, (ff.) unum utrinque, ad extremitates cornuum uteri obtinebant situm, adnexa uteri alis ac magnitudine viciam exæquantia. Vasa præparantia, nempe arteriæ (nnn.) & venæ, (ooo.) perquam erant conspicua, maximam partem cornibus uteri destinata. Prope ovaria fimbriæ (Fig. 3. bb.) foliaceæ cum transitu ad tubas Fallopias cernebantur; quæ tubæ Fallopiæ (Fig. 3. cc. Fig. 2. tt.) duo erant graciles canaliculi, alis uteri suffulti, flexuose progredientes ac in extremitates cornuum uteri desinentes. Cornua uteri (Fig. 3. dd. Fig. 2. u. u. vv.) inflata magnitudinem habebant calami anserini, & longitudinem unius pollicis atq; dimidii; alis uteri adhærescebant in utroq; termino aliquantum incurvata, & quidem, in uteros ubi abeunt, introrsum, extrorsum vero altera extremitate reflexa. Substantia ipsorum crassior videbatur uteris ipsis, non tamen æque transparens, propter copiosa vascula sanguifera, quibus undique irrigabantur. Etenim in parte interna, tam superius, quam inferius, omnem cornuum longitudinem ampli vasculorum sanguineorum perreptabant trunci, plures e lateri-
bu

bus emittentes ramulos, haud dubie in gratiam foetuum, qui in animalibus multiparis uteri cornua inhabitant ibique formantur. Atque hic interne parva quaedam interioris membranae notabatur elongatio, uteri cornua quasi in cellulas, licet imperfecte, dispescens. Catuli alias una vice nunc quatuor vel quinque, nunc sex vel septem, gestari perhibentur.

Duo uteri (*Fig. 3. c c. Fig. 2. e e.*) circa medium praecise, ubi cornua duo terminum acquirunt, jungi invicem ac extrinsecus non nisi unum corpus continuum efficere videbantur, ab hoc tantum conjunctionis loco juxta vesicae collum utrinque protensum, ac postmodum ad idem vesicae collum, ubi vaginam uteri ingreditur, reflexum. Haec ipsa nihilominus pars continuitatem praese ferens, cum post inflationem & exsiccationem disseicaretur, a membrana (*Fig. 2. y.*) instar diaphragmatis transversa juxta cornuum insertionem in duo corpora adeo exacte separabatur, ut nulla inter utrumque intercederet communicatio.

Et certe fabrica hujus partis perquam miranda existit, qualis in alio animali aut saltem in quadrupede nondum innotuit. Foemellis quidem in ostrearum & gammarorum specie duplex est uterus, quemadmodum maribus quoque penis duplex; ex quadrupedibus tamen terrestribus nostrum animal est unicum, quod gemino gaudet utero, & ita quidem, ut uterque eorum, tum reflexionis memoratae intuitu, tum ratione diaphragmatis imperfecti mox describendi, rursus duplex appareat.

Uteri tales non aequae alis, ac ovaria, tubae & cornua, alligantur, sed, ubi ad cornuum insertionem inter se uniuertur, strictius longe cum collo (*Fig. 3. ll.*) vesicae, quam intercedentibus membranis cum recto cohaerebant. Quo in situ collum vesicae ipsi diaphragmati, quod distinctionem gemini uteri inferre fuit dictum, incumbat. Atque hic loci corpus utriusque uteri crassitiem extremi digiti aemulabatur, peripheria vero unum pollicem ac tres quartas mensurabatur. Cum autem uterque inde uterus lateraliter, non vero secundum spinam longitudinem, protenderetur, cavitas ejus interne successive incresebat, ac circumferentia circa reflexionis angulum duos pollices cum dimidio aequabat. E diverso, dum uteri sic lateraliter ad pollicem unum & tres quartas protensi ad vesicae denuo collum refle-

stebantur, (*Fig. 3. e. e.*) demumque in duas vaginas, (*Fig. 2. i. i.*) sub urethra (*b.*) locatas, definiebant, ab angulo reflexionis cavitas utriusque uteri paulatim imminuebatur, ac multo angustior reliqua uteri parte reddebatur. Idcirco capacitas utriusque uteri ad externam prominentiam, ubi reflecti incipit, erat maxima; quæ tametsi primum communis videretur ad longitudinem pollicis, postea nihilominus interne membrana (*z.*) detegebatur, ab interno uteri latere ac potissimum a cornibus, ubi latera uterorum duplicantur, producta, hancque cavitatem ex parte dividens, diaphragmatis propterea secundi vel imperfecti nomine insigniènda.

Vasorum sanguiferorum in iustratis uteris quatuor amplius notabantur trunci, a vasis hypogastricis (*ppp.*) & spermaticis (*nnn. ooo.*) provenientes, ac plures ramulos per totam illius longitudinem suggerentes. Plures itidem in uteris hisce inflatis & exsiccatis fasciculi fibrarum muscularium advertiebantur, certam inter se distantiam servantes, ac integram uterorum longitudinem emetientes, pro foetibus eo promptius excludendis.

Duæ vaginæ, (*i. i. Fig. 3. f.*) extremis uterorum ad vesicæ collium reflexis continuatæ, crassitie straminis triticeæ sub urethra (*Fig. 2. b.*) excurrerant. Quemadmodum vero eadem cum urethra longitudine, unius videlicet pollicis, gaudebant, ita & cum urethra in canalem quendam communem (*k.*) coibant, capacitate ipsis æqualem ac unum pollicem cum dimidio longum. Hic, propter numerosa vascula sanguifera rubens, in recto denique intestino prope anum ita figebat terminum, ut in animali vivo non aliud foramen extrinsecum, quam quod ad rectum ducit, patesceret. In sectione tamen elevata cute, instar valvulæ illud tegente, foramen ipsum, viam ad canalem communem ostendens, ac statum per tubulum ad vesicam urinariam pariter atque uterinas partes, nempe vaginas, uteros & cornuâ admittens, cernebatur; adeo ut fœcibus, urinæ & foetibus eliminandis non nisi unicum in cute foramen (*Fig. 3. C.*) conducat.

Tandem ex Osteologia in Actis A. 1698, p. 407. sq. præmissa solæ vertebræ, spinam cum prima constituentes, restitant explanandæ. Nempe altera cervicis vertebra non solum spinam (*Fig. 6. b.*) latam, crassam & triangularem, sed & sinum (*c.*) profundum, ac semicircularem, magnæ vertebræ primæ portioni recipiendæ, sicque articulationi firmandæ, accommo-

accommodatum exhibebat. Neque processu odontoide sive dentato, (*d.*) qui nomen vertebræ dentatæ ipsi conciliat ac in primâ vertebræ foramine, transitum simul medullæ spinali concedente, recipitur; neque posterius processibus obliquis, duobus æque superioribus, (*e.*) ac inferioribus, (*f.*) destituebatur. Altera hinc cervicis vertebra iisdem processibus, (*Fig. 7. ee. ff.*) tam antè, quam postè, erat instructa; sed spina (*d.*) ejus tres pollicis quartas alta & tertiam pollicis partem crassa existebat, in apice parum fissâ. Dictis pariter processibus uti tertia, ita & quarta atq; quinta vertebra gaudebant; spinæ solum earum, itidem crassæ & in apice fissæ, quoad magnitudinem & crassitiam successive decresebant. Vertebra sexta, præter processus memoratos, utrinque simul acutum quendam transversum ac spinam multo breviorē magisque acuminatam habebat, quam præcedentem. Septimæ cervicis vertebræ non nisi duo processus obliqui anteriores, & duo transversii acuti erant, una cum spina brevi admodum & acuta, ita ut spina primæ vertebræ thoracis, quando caput attollebatur, apicem quintæ vertebræ cervicalis contingeret. • Omnes hæ vertebræ tam valide & acute invicem cohærebant, ut in articulatione ista longitudinem duorum pollicum nondum explerent, etiamsi quælibet earum fatis esset lata. Sed admirationem cum primis excitabat crassities & robor spinarum secundæ, tertiæ, quartæ & quintæ vertebrarum cervicis, in aliis animantibus non æque occurrens, haud dubie ad injurias arcendas, quas lapsus aliquis potest inferre, adeoque ad idem cum cranii protuberantiis offeis munus obeundum. Nec alium in finem spinæ diversarum vertebrarum thoracis & lumborum prominebant planæ ac latæ, quam ut ictus tanto commodius exciperetur, ubi animal in ferram decidere contingeret; qua ratione & cervici, & dorso, & capiti, nullum fracturæ periculum imminet, cum securitas & defensio ubique præsto sit insignis.

Superiores septem vertebræ thoracis duos obliquos obtinebant processus (*Fig. 8. bb.*) anteriores, sub obliquis posterioribus vertebræ impositæ excurrentes; duos obliquos processus (*cc.*) posteriores, eosdem vertebræ inferioris transgredientes, duosque pariter processus transversos (*dd.*) in extremis leviter sinuatos, (*ee.*) ad capitula adnexarum costarum excipienda. Spinæ (*a.*) harum vertebrarum tenues erant, acutæ & tres circiter pollicis partes longæ. Sex reliquæ

vertebræ thoracis inferiores spinis brevibus, crassis & planis gaudebant; processus ipsarum obliqui, spinæ utrinque continuati, canaliculum quasi efformabant; & processus transversi quodammodo a prioribus discrepabant. Vertebræ lumborum (*Fig. 9.*) quo propius ad os sacrum accedebant, eo magis crassities earum in apicibus seu extremis imminuebatur; sed hic processus obliqui (*bb. cc.*) aderant gemini, quatuor nempe in utroque vertebræ termino, latiores tamen infernæ. Tres vertebræ ossis sacri stricte adnascabantur ossi ilium, ultima nihilominus non æque perfecte, ac duæ superiores; sed huic utrinque latus quidam erat processus transversus, quemadmodum omnes spinam tenuem obtinebant. Duæ primæ vertebræ caudæ non nisi unam spinam, parvam & acutam, habebant; in reliquis vero cunctis, tam superius, quam inferius, duæ observabantur spinæ, supernæ tamen latiores. In sex prioribus vertebris caudæ utrinque latus quidam processus transversus ad internodii longitudinem eminebat, in reliquis autem vertebris ad principium tantummodo & finem aliqua protuberantia utrinque cernebatur. Circa mediam caudam vertebræ erant longissimæ, unum circiter pollicem longæ; breviores autem ad radicem & extremitatem caudæ.

Ast curiosissimum omnium Naturæ mechanismum spinæ istæ videbantur exhibere, recta locatæ in medio inferioris vertebrarum caudæ partis. Vertebrarum primæ tres nulla certe ejusmodi spinæ gaudebant, neque tali indigebant, veluti ambitu ossium coxendicis comprehensæ; sed in reliquis vertebris cunctis, ad caudæ usque extremitatem, illæ observantur, & tanto quidem minores ac breviores, quo propiores termino caudæ existebant. Spinæ (*Fig. 10. bb. b.*) hæc, ubi longissimæ, unam circiter pollicis quartam æquabant vel parum etiam superabant, & ad articulationem cujuslibet internodii in medio sitæ cum præcedenti non minus quam subsequenti vertebra cohaerebant. Corpus siquidem non integrum ac continuum eadem efficiant, sed duobus cruribus, in extremitatibus postea perfecte unitis, a vertebris exsurgebant. Qua ratione ossibus hisce multum accedit roboris, foramenque (*cc.*) intermedium transmittendis vasculis sanguiferis inservit, prout & stria sive vagina per omnem vertebrarum longitudinem pro recipiendis iisdem annotabatur, ne a compressione vascula dicta lædantur, quando animal cauda adpendet.

Atque

Atque huic negotio ipsi expediundo nulla omnino structura alia æque videtur proportionata; ubi namque cauda circa ramm aliquem arboris est voluta, ab unco ejusmodi spinæ integrum corporis pondus facile sustentatur, nec magnam adeo musculorum requiritur robur; utpote qui ad caudam magis inflectendam faciunt, a singulis vertebra præcedentibus enati ac in subsequentes utrinque implantati. Præter quos tamen, pro integra cauda corroboranda, quatuor quoque musculi, duo videlicet superne & duo inferne, ab osse sacro oriundi advertebantur, per totam caudæ longitudinem decurrentes ac tendines internodiis sive vertebra singulis infigentes; ita ut cute detracta musculi hi tendinosi suis expansionibus omnem quasi caudam exterius investire viderentur.

De cætero quæsi eximium & specificum usum descriptæ cauda in praxi medica præstet, Hernandez prolixè edocet: *Cauda hujus animalis, inquit, egregium est medicamentum; trita enim drachma unius mensura, atque ex aqua aliquoties devorata, nullo præsumpto alimento eo die quo hauritur, urina mixtus mire abstergit, eadem evocata, tractusque lapillis, & quacunque alia re meatus obstruente. Venrem excitat, generat lac, ac perforat medetur, & cholici, partum accelerat, menses elicit, extrahitque tusa & imposta aculeos qui sunt infixi, ac venrem emollit.* Concludit denique: *Et fortassis nullam extat medicamentum ad has res omnes peragendas præstantius.*

Explicatio Figurarum Tabulæ IV.

Fig. I. Ventriculum ac intestina cum diversis gyrationibus representans

A. Gula.

B. Ventriculus.

c. Perforatio ventriculi ab ulcere inflicta.

dd. Protuberantiæ duæ ventriculi in duabus extremitatibus.

e. Pylorus.

f. Principium duodeni.

g, h, i, k, l, m, n, o, p, q, Intestina tenuia & nonnullæ eorum circumvolutiones; aliæ quippe profundiorum situm servantes visum effugiunt. Ordo autem, quo sibi invicem succedunt, ordine Alphabeti indigitatur, ita ut g. insequatur f, & g. succedat i, atque i. excipiat k, usque occurrat q, ubi ileum exoneratur in cæcum, vel hoc repleto in colon ad primam litteram S.

R.R.

R.R. Cœcum.

SSS. Colon.

T. Rectum.

V. Primum mesenterium, seu mesenterium minorum intestinorum.

W. Secundum mesenterium, seu mesenterium majorum intestinorum.

Fig. 2. partes urinarias atque uterinas sistens.

AA. Bini renes.

bb. Venæ emulgentes.

cc. Arteriæ emulgentes.

dd. Glandulæ renales.

ee. Ureteres duo.

f. Infertio ureteris sinistri in collum vesicæ.

G. Vesica urinaria ad latus reclinata.

h. Urethra.

ii. Duæ vaginæ uteri.

k. Via communis ab urethra & duabus vaginis.

l. Arteria aorta sive magna.

m. Venæ cava.

n n n. Arteriæ spermaticæ.

o o o. Venæ spermaticæ.

p p p. Arteriæ & venæ hypogastricæ.

r r r. Alæ uteri, seu potius cornuum.

SS. Ovaria.

tt. Tubæ Fallopiæ.

uu. Cornu uteri lateris sinistri non apertum.

W. Cornu uteri lateris dextri non apertum.

xx. Duo uteri aperti.

y. Diaphragma duos uteros dividens.

zz. Diaphragma imperfectum, ex parte quemlibet uterum dividens ac viæ incumbens istius uteri partis, quæ duplicata ad vaginam tendit.

Fig. 3. specialius uterinas partes ostendens.

AA. Duo ovaria.

bb. Fimbria foliacea.

cc. Tubæ Fallopiæ.

dd.

d d. Duo cornua uteri.

EE. Duo uteri reduplicati.

f. Incisio colli uteri sinistri, quo via ejus ad vaginam hoc in latere pateat.

g. Vagina sinistra aperta.

h. Ostium vaginæ dextræ.

i. Via communis ab urethra & vaginis.

k. Urethra.

ll. Vesica urinaria incisa.

Fig. 4. Tophum pilosum, seu ægagropilum e ventriculo exemtum demonstrans.

Fig. 5. Hepar exhibens.

A. Vena cava.

BBB. Tres hepatis lobi.

C. Vesicula fellis.

d d d. Fissuræ in hepatis corpore.

eee. Incisuræ in marginibus hepatis.

Fig. 6.

A. Spina secundæ vertebræ cervicis.

b. Crassities ejus.

c. Sinus amplus pro vertebræ prima recipienda.

d. Dens hujus vertebræ.

e. Processus obliquus superior ab uno latere.

f. Processus obliquus inferior ab eodem latere.

Fig. 7.

A. monstrat spinam tertię vertebræ cervicis cum naturali ejus crassitie.

b. Foramen, per quod medulla spinalis fertur.

c c. Duo foramina parva pro vasculorum transitu.

d. Fissuram repræsentat in spinæ apice.

e e. Duo processus obliqui superiores a parte antica.

ff. Duo processus obliqui inferiores a parte antica.

Fig. 8. sistens primam vertebram thoracis.

A. Spina, quæ longa est & acuta.

b b. Obliqui processus anteriores.

c c. Obliqui processus posteriores.

d d. Processus transversi.

ee. Ubi costæ connectuntur.

X

f. Fo.

f. Foramen, quod medulla spinalis transit.

Fig. 9. quartam vertebram lumborum repræsentans.

a a. Duo obliqui processus superiores a parte postica.

b. Spina.

c c. Duo obliqui processus inferiores a parte postica.

Fig. 10. secundam & tertiam vertebram caudæ exhibens.

a a. Duz vertebræ caudæ.

b b b. Spinæ sive unci interiores, quorum ope commodius cauda valet suspendi.

c c. Foramen in medio hujus spinæ, viam vasculis sanguiferis concedens.

**DE DEI BENEDICTIONE COMMENTARIOLUS, SEU AD
selectiora Patrum Excalceatorum Ordinis Eremitarum S. Augustini de
vocali Dei cultu statuta Observationes varia, quibus bina accedunt Dis-
quisitiones: I. de Hymni, Te Deum laudamus Auctoribus. II. de Can-
tu a D. Ambrosio in Mediolanensem Ecclesiam inducto. Auctore P.
EUSTACHIO, S. UBALDO, ex eisdem Excalceatis S. Me-
diolanensis Inquisitionis Consulore.**

Mediolani, apud Carolum Antonium Malatestam, 1695, 4-

Alphab. I. plag. 193

Quid in maxima hujus operis parte præstiterit doctissimus ejusdem Auctor, facile quis vel ex ipso titulo intelliget. Videlicet in eo totus ille occupatur, ut Ordinis sui statuta circa laudes divinas voce decantandas explicet, &, quicquid vel ad *Horas*, quæ audiunt, observandas, vel peragendum diurnum nocturnumve *Officium*, vel celebrandam aut quotidie aut certis diebus festis *Missam*, eamque sive publicam sive privatam, vel ad munia ejusmodi alia spectat, secundum præscriptas constitutiones examinet. Unde de variis *Orationibus*, *Psalmis*, *Antiphonis*, & *Litanis* inter Excalceatos S. Augustini Monachos dici & cantari solitis prolixius heic agitur, ritusque in vocali hoc supremi Numinis cultu tenendi folicite excutiuntur.

Sed placuit præterea Auctori eruditissimo Excurfus duos, ac eos quidem satis libere evagantes, instituere, duasque subnectere Disquisitiones, quarum summam paulo curatius rimari nostrum esse arbitramur.

Prima

Prima nempe hymno, *Te Deum laudamus*, consecrata est, ejusque antiquitatem ultra Sanctorum Benedicti & Cæsarii tempora assurgere, statim in frontispicio subinnuit. Post de ejusdem origine Auctor dispicit, ac clarissimi Tenzelii ante omnia sententiam, quod ille ex matutino Græcorum hymno expressus magisque auctus fuerit, adducit, & hanc subtilem quidem nuncupat excogitationem, quæ tamen præter arbitrarium inventum nihil firmitatis habeat. Ejus vero auctorem modo Hilarium Pictaviensem, modo Abundium, modo Sisebutum, Nicetium modo, & modo Nicetam, modo plures e Sanctorum Patrum numero venditari, sed nullum tamen horum id nominis mereri observat, cum potius Ambrosio & Augustino vera inventionis gloria tribuenda sit. Neque enim ad stipulatur iis, qui soli eum Ambrosio vindicant, sed conjungendos maxime venire hos duum viros contendit, ac testem imprimis S. Datium, idem in Chronico suo asserentem, advocat. At enim vero cum a multis impugnetur istud Chronicon, hinc adstruendæ ejusdem auctoritati multum operæ impendit, atque uti istud hodie quidem non reperiri amplius admittit, sic olim certe extitisse indubium pronunciat, cum pluries & a pluribus, quos nominat, Scriptoribus antiquis allegetur & laudetur. Ipsum vero Mediolanensem Archi-Episcopum, Datii nomine insignitum, sæculoque sexto clarum, & non alium quendam multo recentiorem, quod Puricellus velit, subintelligendum venire autumat, pluresque hujus sæ opinionis rationes in medium adducit, multa interim huic Chronico subin additamenta accessisse haud inficiatus. Nec tamen, si a testimonio Datii vel maxime abieris, alia deficere monet istius sæ sententiæ argumenta, quæ inter præcipuum sit istud, quod hæc adeo communis & inveterata sit: unde magnum illorum, qui idem secum statuunt, catalogum attexit. Tenzelio autem silentium Augustini, cæteroquin gesta baptismi sui sollicitè commemorantis, urgenti respondet, ex argumento tali negativo nihil evinci, cum & plura alia, quæ de baptismo suo deque sua vita univèrsa dicere potuisset, Augustinus prætermiserit.

Secunda Disquisitio de *cantu a D. Ambrosio in Mediolanensem Ecclesiam inducto* agit. Cum nempe dubium reddatur per diversas Eruditorum opiniones, utrum vel cantus alternationem, vel populum tantum simplicem Ambrosius apud Mediolanenses primus introduxerit,

rit, neutrum horum ab eo factum Noster censet, ac potius modulati cantus in Ecclesia ista observandi auctorem beatum huncce Patrem pronunciat, multisque hoc assertum argumentis ex Augustino, teste quippe oculato, statuminat, duas etiam priores sententias latius refutat, ac tandem Josepho Ripamontio & aliis, qui modulati cantus originem S. Cajo, tertio Mediolanensis Ecclesiæ Antistiti, attribuant, satisfacit.

*GEOMETRIA MOTUS, AUCTORE JOHANNE
CEVA, Mediolanensi.*

Bononiæ typis Ant. Pisari, 1692, 4. Plag. 13. & tab. æn. 9.

PROpositum fuit Auctori, jam aliis scriptis celeberrimo, naturam motuum pleniori methodo, quam antea factum putat, Geometricè exsequi, eum præcipue in finem, ut viam aperiret, & quodammodo alveum sterneret aquarum doctrinæ; quod argumentum utilissimum & profundæ indaginis jam diu meditatur. Quamvis enim concedat, indivisibilium methodum intelligentiam afferre faciliorem, quam si quis rigori geometrico penitus insistat, visæ tamen sunt illi difficiliore demonstrationes magis decere Geometras. Primo ergo libro, qui 16 propositiones complectitur, de motu agit simplici, certisque formatis curvis, quibus velocitates, tempora &c. mobilium universaliter repræsentantur, ex illarum consideratione & comparatione naturam motus elicit, mentionem quoque faciens figurarum infinite longarum, quæ definitæ tamen sunt magnitudinis, nec non infinitarum (excepta conica) hyperbolarum quadraturas admittentium, quia illarum mensuram in aquarum rationibus ex usu sibi futuram sperat. Secundi libri propositionibus 46 de motu composito exponit, quo dum fertur mobile, consideratur habere plures in diversas partes, vel etiam in eandem partem, conatus, ex quibus oriatur tertia vis ab illis distincta. Præcipue autem curvis exprimere docet accelerationes motuum, directionesque mobilium explanat, ostendens quomodo semitæ illorum inveniendæ sint, si pluribus affecta sint directionibus. Postquam autem de spiralium & parabolæ æqualitate nonnulla tradidit, Galilæi propositionem, quod tempora similium vibrationum sint in subduplicata ratione arcuum exactorum, seu longitudinum pendulorum, quorum sunt vibrationes, quam Auctor quon-

quondam haut ruditer deceptus falsam crediderat, sua pariter ac Vincentii Viviani, eximii nostri ævi Geometræ, demonstratione confirmat, librumque concludit consideratione funicularum, qui a ponderibus appensis extendi possunt illisque remotis se in pristinam restituere longitudinem, inquirendo, qua id fiat ratione, cum funiculi sunt dissimiles aut inæquales, aut pondera inæqualia. Appendicis loco novum genus balistæ ad ejaculanda missilia aptæ, cujus arcus ex pluribus consistat partibus elateriis suis instructis, oculis objicitur & declaratur.

*DISINGANNI, OVERO RAGIONI FISICHE FONDATE SU
l' Autorità ed Esperienza, &c.*

Hoc est:

*ERRORIS CONFUTATIO, SEU RATIONES PHYSICÆ AU-
thoritati & experientia innixa, qua probant, aërem Venetiarum o-
mnino salubrem esse, Nobilitati Veneta consecrata a LUDO-
VICO TESTI, Medico Physico.*

Coloniz, apud Jo. Wilhelmum Schell, 1694, 4. plag. 12.

Occasionem hoc opusculum, quod beneficio Magliabechii nostri ad nos pervenit, conscribendi clarissimo Auctori dederunt literæ Antonii Valsinerii, Medici ac Physici Rhæginensis, in quibus commemoratum fuerat, suum quendam amicum, qui Venetias ire destinaverat, moras adhuc neçtere, verentem parum sanum esse Venetiis, media in palude fundatis, aerem, eumque sũæ opinionis sequentes allegare rationes: Ex paludibus continue expirare particulas aqueas & impuras, a quibus crassior reddatur aer graviorque, ut majori cum vi premat vesiculas pulmonares, liberumque sanguinis motum præpediat; aquæ particulas anguilliformes circumplexitas spiris aeris vim ejus elasticam corrumpere, & prohibere, quo minus nitrum illud perfectissimum, quod sanguinem volatiliorem reddit, intricatum particulis vaporosis satis in pulmonibus separari possit, ut proinde sanguis densior maneat & obnoxius stagnationi; his accedere tetros illos odores, qui, cum canales excavantur, aut aquæ sunt depressiores, ex particulis coenosis aut aliis rebus corruptis exhalant, & nares non tan-

tum offendunt, sed in sanguinem quoque per pulmonum poros se insinuantes, ad putredinem eundem disponunt; porro salern, qui una cum aqua elevatur & cum aere inspiratur, nulle malorum esse causam, si a ventis agitatur ipsius particulae acuantur, ipseque acidorum naturam induat; fortassis etiam Venetias, mari quippe vicinas, expositas esse Austris, qui pestes sint liquidorum & venenum solidorum. Rogavit proinde Valsinerius Ludovicum Testi, qui jam multos annos Venetiis vivus valensque transegerat, scrupulos ut eximeret amico, qui ut hanc epistolam exararet, auctor ipsi fuerat. Respondens ergo ille Dissertatione epistolica satis prolixa, sanitatem aeri Veneto asserit variis argumentis. Ac primum quidem considerare jubet tempus, ex quo fundatae Venetiae. Quoniam enim plures quam 1200 jam praeterierunt anni, cum flos Nobilitatis Italicae eo confugit, probabile non esse putat, si locum hunc sanitati inimicum deprehendissent sapientes viri, fixam ibi locaturos fuisse sedem, praesertim evanescente tandem periculo. Deinde ad sursum provocat exemplum, qui relicta terra continentis, ubi gravibus laboraverit morbis, se Venetias contulerit, ibique viginti jam annos vixerit nunquam lectulo affixus. Ad rem porro ipsam procedens, primam ex tribus propositionibus quas probare sustinet, nimirum, Venetiarum aerem optimas habere conditiones, quae ad sanitatem corporis conservandam faciant, hoc confirmat argumento, quod ab aqua salsa exspiret volatile aliquod benignumque acidum (id quod testentur aurea & argentea vasa, quae aëris injuriae exposita nigrorem facile delendum contrahant) quod aeri commixtum & ab hominibus inspiratione haustum putredini & corruptioni omni resistat, & conjunctum cum alcali volatili corporis nostri blandam fermentationem excitet, in qua purum ab impuro segregetur. Secunda propositio, quod scilicet, cum copiosis tellus madescit imbribus, securius sit habitare Venetiis, quam in continenti commorari, hinc stabilitur, quod aqua dulcis superabundans corrumpitur, putresque emittit halitus, qui inspirati limosum lentumque reddunt sanguinem, obstructionsque pariunt, quae malorum post se trahunt iliada. Id quod Venetiis metuum non sit, cujus urbis atmosphaera corruptioni resistat, ipsa vero terra aqua salsa cooperiatur. Ne vero quis foetorem ex palude exhalantem objiciat, negat doctissimus Auctor, illas ingrati odoris particulas noxias esse humano corpori, quia si tales forent, tanta illarum copia, quanta ex palude emittitur,

non

non posset non endemium aliquod producere malum, quod Venetis esset proprium, nec commune cum illis, qui terram continentem inhabitant; confutatoque Sanctorio, qui melancholiam hypochondriacam Venetiis præcipue vigere asseruit, ad experientiam suam provocat, & aliquot annorum, in primis anni 1693 exemplis comprobatur, magis alibi sævisse morbos, quam Venetiis. Ante autem quam ad tertiam propositionem ostendendam accedat, qua contendit Cl. Auctor, si quis accuratam vivendi rationem observare velit Venetiis, illum æque diuturnam hic agere posse vitam, quam ullo alio in loco, qui ab aere saluberrimo celebratur, bene monet, se non asserere, plane mortalitatis legibus solutos esse Venetos, præsertim si Auster diu spiret huic urbi infestus, cæteris tamen paribus nihil esse, quod in aere Veneto desiderari possit, & voracitati aut immoderate Veneri tribuendum, quod etiam Venetiis nonnulli miseram trahunt vitam. Alias enim bonitatem aeris vel hinc manifestam reddi posse, quod sanguineum Venetis impertit temperamentum, & magnus Venetiis reperitur hominum longævorum numerus. Ac ne quis dicat, corrigi aeris malignitatem frequentibus illis ignibus, qui quotidie ardent in urbe plusquam ducenta millia hominum capiente, gratis hoc fingi respondet, cum æstatis tempore, quo rari incenduntur ignes, aer non minus purus sit, & quæ inclusæ vivunt virgines Græcæ monasterio insulæ paludis dimidio milliari Venetiis distantis, hujus tamen remedii non participes, ita belle se habeant, ut multæ non annum solum 80 & 90 attingant, sed centesimum quoque vivendo superent. Tandem ut omnes difficultates, quæ contra hanc theoriam moveri possunt, ab ipsa experientia destruerentur, factis experimentis ostendit, citius a vaporibus aquæ dulcis quam falsæ corpora corrumpi. Vasis enim, quibus terras varii generis indiderat, easque humectarat aqua, nunc falsa nunc dulci, ignem lucernæ subjecit, ut blanda fieret evaporatio, halitibusque illis 24 horas exposuit pisces facile computrescentes, v. g. tincas, sardellas, &c. deprehenditque in vase, cui indita terra fuerat ex canali Veneto aqua falsa humectata, piscem incorruptum durasse, perinde ut factum in alio vase, quod terram sabulosam ex flumine Brenta sumtam & aqua dulci perfusam continebat: fuisse autem corruptos ab illis exhalationibus pisces, quæ procefferant tum ex terra sabulosa conjuncta cum terra falsa canalibus Veneti, quam aqua dulci falsæ permixta imbuerat; tum ex

terra

terra fabulosa Brentæ fluminis sale suo spoliata & aqua dulci madefacta; tum quoque ex terra canalis Veneti aqua dulci calida sale suo orбата & denuo eadem perfusa; tum denique ex terra nigra ex agro allata, & madefcente aqua dulci. Sequitur post hæc Valsinerii epistola qua Testi rationes probat & confirmat; idemque agit Prosper Magatus medicus itidem Rheginensis in Reflexionibus, quæ colophonem libro imponunt, super aerem Venetum. In his doctis dijudicandum proponit, an non in pulmonibus pars aliqua lymphæ ab aere fecernatur, præsertim cum in istis tanta copia vasorum lymphaticorum reperiatur, quanta in nulla alia corporis parte, & procul dubio in cellulas innumeras ideo divisi sint pulmones, ut aer inspiratione haustus diutius in illis detineatur, & commode ab illo secedere possint particulæ aqueæ, collectæque in cellulis abire in ductus lymphaticos. Item quoque hinc probabile reddi putat, quod animalia, quæ abundant lymphæ, magnos quoque habent pulmones; quod melancholici sine cibo potuve durant aliquot dies, neque tamen sudorem & urinam emittere desinunt; quod dysenterici excernunt plus humoris aquosi, quam alimenta ipsis suppeditare possunt; quodq; catharri & fluxiones rheumaticæ magis hyberno tempore, quo aer frigidus humidusque est, quam æstate, homines affligunt.

*THE ARTIFICIAL CLOCK-MACKER. A TREATISE OF WATCH
and Clock-Work.*

h. c.

ARTIFEX HOROLOGIOPOEUS, SEU TRACTATUS DE AUTOMATIS, quæ vel indice solo, vel etiam campanarum sonitu horas designant, auctore W. D. M. A.

Londini apud Jacob. Knapton, 1696, 8. plag. 9.

Quæ de automatopœia huc usque scripserunt viri docti, pauca sunt & ita comparata, ut ab hominibus artem hanc profitentibus vix intelligi possint, nedum ab illis, qui artificiosis machinulis illis delectantur, & regulas, secundum quas construi solent, cognoscere cupiunt. Unde gratisimum suis quidem Anglis præstitisse officium censendus est solertissimus hujus libri Auctor, qui non solum præcipua, quæ

quæ ad automata horariorum elaborationem pertinent, hoc libello perspicue complexus est, sed alia quoque huc spectantia non injuncta, & imprimis historiam illarum machinarum, eidem inseruit. Explicatis enim terminis technicis, artem docet supputandi numeros, quibus rotarum & tympanorum dentes conversionesque exprimuntur, quæ pertinent cum ad illam organi partem, quæ indicem circumducit, tum ad alteram, quæ efficit, ut campanæ sonitu horæ indicentur; hisque subjicit, quomodo cylindri phonotactici, qui non raro cum machinis chronometricis conjungi solent, sint dividendi, quibusque exprimendi denticulorum numeris motus corporum cœlestium. Porro indicat, quomodo mutanda automata illa exoleta, ut illis pendula applicari possint, aut alias illorum motus convertendus in alium, quæque ratio diametrorum in tympanis rotisque assumenda sit, ut apte se invicem movere possint. Cum autem accuratissime rotarum motum moderentur pendula, prolixius de his quoque præcipit Auctor, exhibetque numeros, quibus designantur varii generis automata, ut sint exemplorum instar præcepta tradita illustrantium. In his quoque habetur descriptio machinæ a Dn. Olao Römero excogitata, qua motus satellitum Jovis repræsentatur, quamque ille cum Dn. Flamstedio A. 1679 communicavit. Ultimo tandem loco habentur aliquot tabulæ, quarum prima est temporis resoluti in prima & secunda minuta; secunda inservit corrigendo horologiorum motui ex observatione fixarum; tertia denique ostendit ad decem priores gradus altitudinis Solis refractionem mediam a Dn. Flamstedio observatam, & hinc ortam variationem in tempore, quod sciatericum designat, cum Sol est in Æquatore, vel alterutro Tropicorum. Jam quod ad inventionem horologiorum attinet, probabile putat Auctor, semper homines usos fuisse instrumentis chronometricis, antiquissimum tamen post hominum memoriam esse solarium Achazi, refertque porro apud Græcos & Romanos in usu fuisse sciaterica, quorum auctor Anaximander Milesius habetur, & clepsydras, quarum inventio P. Cornelio Nasicæ censori a Censorino tribuitur: celebrari quoque ab auctoribus horologium Dionysii, Saporis Persiæ Regis, machinam Ctesibis, sphaeramque Archimedis & Posidonii. Artem autem *αὐτοματοποιητικὴν* successu temporis deperditam, ante pauca secula inventam denuo fuisse a Germanis, nec tamen satis constare de tempore & auctore. Ad recentiora

Y

ergo

ergo progressus commemorat, incertum esse, quis pendula primus horologiis aptaverit, cum sibi Christianus Hugenius hoc inventum vindicet, alii hoc Galilæo, alii Justo Byrgio Rudolphi Imperatoris mechanico tribuant; id tamen esse certissimum, non viguisse illorum usum ante quam ab Hugenio fuit evulgatus, & primum quidem horologium oscillatorium ab artifice Germano Fromentill in Anglia secundum directionem Hugenii fuisse fabrefactum, paulo tamen post constructionem ejus mutatam a Londinensi artifice Clemente, ita ut oscillationes minorem circuli arcum percurrerent, contra quem tamen Hooekius sibi hoc inventum asseruerit: Hugenium porro mentionem penduli circularis tanquam a se inventi fecisse, sed contradicente Hooekio, qui sibi illud vindicavit: eundem Hooekium primum quoque in horologiis portatilibus libramento applicuisse filum elasticum, & alia quoque excogitasse A. 1658 automata duobus libramentis instructa; post hæc autem, & procul dubio elapso anno 1673, quo prodiit liber Hugenii de horologio oscillatorio, in quo nulla hujus rei fit mentio, Hugenianum innotuisse inventum, quo lamella elastica in spiram contorta libramento applicatur. Denique & A. 1676 a Dno. Barlow reperta fuisse horologia repetentia majora, & circa finem regni Jacobi, ejusdem artificii minora; quo tamen tempore artifex quidam Londinensis Quare simile quoque suo Marte elaboravit, intrusione unius fibulæ præstans, quod Barlow immisione duarum effecerat.

HERCULIS PIGANTII ICTI FERRARIENSIS RERUM PUBLICARUM ADVOCATI & SENATORII AD STATUTA FERRARIÆ COMMENTARIORUM TOMI II.

Ferrariæ apud Bernardinum Pomatellum, 1694, fol. Alph. 10.

Solemne quidem est politioribus Europæ populis in casuum anfractu ad Romanas leges tanquam ad communem juris fontem confugere, indeque aut normam aut sapientiam petere; anceps tamen plerisque invalido earum auxilio inniti, quas nec intermortuum autorum imperium tuetur, nec nostrorum Principum approbatio sustinet, quæque omnem auctoritatem a Doctorum opinionibus recipiunt, pari sæpe numero de non usu ac de fori observantia testantibus. Tutissimum
ergo

ergo bene constitutis Rebus publicis est visum, proprio jure uti, quæve ipsarum mores aut ratio ferenda suasere, scripto suis tradere. Nec minori & patriam & rem literariam merito sibi devinxisse crediderunt, qui ejusmodi statuta illius aut studio aut doctrinæ fiducia illustraverunt. Ut enim civi jus, in quo versatur, ignorasse turpe, sic cæteris aliorum leges nosse jucundum, & ad universalis solidæq; Jurisprudentiæ cognitionem adspirantibus proficuum. Hinc nec sine fructu eruditus orbis consuetudines Parisiensium cum Molinæi, Burgundiæ cum Chassanæi, Mechlinensium cum Christinæi, Lubecæ cum Mevii, aliasq; cum aliorū egregijs commentariis legit, & Pignantio nostro Ferrariæ statuta potissimam quoad partem non dissimilibus lucubrationibus explicata debet. Cum vero ipsa ex antiquis illis de A. 1476 & 1534 magistratum ope reformata, & ab Alphonso II Ferrariensi Duce A. 1567 confirmata, in plerisq; regulis Romani juris insistant, nec non nisi speciali ex ratione ab iis abeant, exercitatissimò hic in schola, foro & judiciis Ctus & differentiæ causas exponere latius ac approbare, & convenientiam, ad multorum Italarum morem, ex allegata magis Dd. multitudine, quam legum vel vi vel subtilitate ostendere, duobus voluminibus constituit; quibus etiam nunc altera editione emissis Romanæ Rotæ decisiones accessere. Ex his nonnulla nunc annotabimus a jure communi recedentia.

Utq; adeo e primis statim lineis observare licet, tam sancta habuisse Ferrarienses sua hæc statuta, ut ne usu unquam fori nec longissima consuetudine immutari aut abrogari possent, expresse caverint: sic alienum nonnullis videbitur, quod nec cessionario extraneo contra civem actio concedatur, nec iis jus reddatur in civitate qui publicas collectas solvere cessant, & onus ejus subire nolentes lucro hoc indigni judicentur. Cum præterea in coercendo processu malitiisq; litigantium præscindendis seduli Ferrarienses fuerint, processum summarissimum sine admissu procuratoris in summa ad libras decem assurgente delinearunt, nec non paulo solenniorem in summa 50 librarum, & ordinarium in summa 50 libras exsuperante concessere; in inficiantès vero, vel exceptiones suas minus probantes poenam arbitrariam statuerunt, & denique ut conjuncti in proximis ab utraque linea gradibus ad compromissa vel inviti compellantur, æquum duxerunt. Nec inde minus, ad temerarias lites evitandas, juramentum calumniæ procuratori-

toribus injunctum, illisque salarium ademptum est, quia altera parte illud petere aut negligunt aut temnunt. Libri autem mercatorii, qui justis instructi requisitis alias juramento accedente in quacunque summa probant, hic solum in artificum æque ac mercatorum mercibus ad 5 libras, & si mercatores zornalia, ut in Statutis vocantur, & librum authenticum insinul habuerint, ad 15 libras probare solent. Neve creditor malitiosus plus aut jam solutum petat, hoc facto, vel ipso juramento calumniæ præstito, non solum ad rem indebite exactam restituendam, sed etiam ad dupli poenam & omnes litis expensas condemnatur. Utut cæterum in feriis observandis rigidæ fere sunt municipales leges, rusticos tamen ob commoditatem in iisdem ad jurandum admittunt. Condemnationem in expensas nullis interlocutoriis sententiis annecti, adeoque a negotio principali ejusque decisione dependere volunt: appellantem e contra ab interlocutoria, vel alio insufficienti gravamine, poena 25 librarum plectunt; quin imo judicem salario privant, ubi an frustra appellatum fuerit nec ne, expresse minus declaraverit; illi vero ad quem appellatum, omnimoda executio permittitur. Certum autem tam in interlocutoriis ad 30 solidos, quam in definitivis ad rationem petiti summæ salarium judici constituitur. Rustici porro speciali gaudent privilegio, quod, ut alii mercatores in nundinis, sic ipsi diebus fori publici nequeant capi aut detineri. Mulieres vero nec intercedunt pro aliis rite, nec obligantur, nisi accedente ad communis juris solennitates parentum vel filii natu majoris, vel duorum ad minimum cognatorum præsentia. Ulterius possessionem defuncti & ante aditionem aut apprehensionem hæredis in hunc continuari, alterique per alterum etiam extraneum stipulari, & sine alia cessione aut ratihabitione acquiri actionem posse, cum Bononiensibus & Mediolanensibus, contra civilis juris regulas, non absq; æquitatis ratione commune habent. E contra ab hac aliquatenus recedere videntur, cum vicinum cogunt alteri majorem fundi partem ad certam usq; mensuram, sed diversis villæ locis possidenti, suam minorem commutandam cum æque commodo fundo offerre, aut aream & domum proxime adhabitanti, & ædificium suum in decus civitatis noviter extendere parato, justo pretio vendere. Sic conductori quoq; in re conductæ jus protimiscos indistincte concedunt, & pecuniam sub usuris credere sub poena amittendæ sortis prohibent. Circa dotium materi-

am

am non minus specialiora quædam ordinata deprehendimus. Defuncto enim marito uxor dotem & a fratre datam eidemq; in casum soluti matrimonii stipulatam recipit, imo & confessatam exigit, nec marito nec ejus hæredibus exceptione non numeratæ dotis ullo tempore competente; donationem vero propter nuptias non nisi expressè a marito per testamentum legatam acquirat, cum uxore vicissim mortua, & liberis non extantibus, dimidiam tantummodo dotem ille lucretur. In Feudalibus decisum, quod feudum ob culpam in dominum commissam ad ipsum dominum, ob delictum vero in alium ad agnatos & simultanee investitos indistincte, alienatum vero novum ad dominum, antiquum ad agnatos devolvatur; quodque filii, patre quidem investituram negligente, sed ante domini querelâ mortuo, noviter investiendi sint. In emphytheusi qui canonem per triennium e fundo recepit, licet de investitura non constet, dominium ejus directum firmiter est consecutus; solvere autem cessans utile quidem dominum non amittit, nec jure cadit, sed in pœnam dupli incidit. Jus porro præscriptionis inibi, ut in aliis quoq; rebus, breves satis termini concedunt possessoribus, & in immobilibus rite alienatis, factaq; alienatione per præconem publice denunciata aut ad absentium notitiam delata, quatuordecim menses, in actionibus vero præscribendis quindecim anni sufficiunt. Ut deinde hæc statuta filio familias, vel invito parente, potestatem inter agnatos testandi deferunt: sic in successione diversam plane a communi jure rationem præscribunt. Masculi videlicet filiique soli, & iis deficientibus agnati ad quartum usque gradum juris Canonici, exclusis plane filiabus & ab ipsis descendentibus masculis omnique alias sexu fœminino, ad familiarum dignitatem servandam succedunt; his solum & quidem ab ascendentibus nondum dotatis, ad legitimæ quantitatem, dotandis, matrique insuper & aviæ in legitima illis debita usufructu ad vitæ dies reservato. Quin & monasterium ingredientium bona, contra jura Canonica, non ecclesiæ sed agnatis ab intestato successuris deferuntur. Neve bene adeo dotatæ virgines ab exteris Ferrariensibus subducantur, sub pœna 3000 librarum mulieri, patri ejus & propinquis matrimonium cum illis contrahere sine magistratus consensu prohibitum. Alia quæ statum civitatis publicum in reliquis concernunt libris, speciatim recensere non adeo magnum operæ foret pretium; sicut & ex iis, quæ Autor in commentariis adjecit, aut in Rotæ Romanæ

decisionibus occurrunt, ut huc multa transcribamus, vel ipsæ instituti nostri leges, quæ brevitatem nobis commendant, non videntur permittere.

AGRI PATAVINI INSCRIPTIONES SACRÆ ET PROFANA F. JACOBI SALOMONII.

Patavii apud Aloysium Pavinum, bibliopolam Venetum,
1696, in 4. alph. 2. plag. 12.

Patriam suam litteris illustrare, & suorum civium gloriosis titulis exornare, eorumq; memoriam conservare, annisi sunt plures Patavini: præ cæteris Bernardinus Scardeonius, Sertorius Vrsatus, Jac. Ph. Tomafinus; qui tam ex antiquis quam novis auctoribus, quicquid præclari de Patavino agro reppererunt, & quicquid de præstantissimis hujus antiquissimæ celeberrimæque urbis civibus, qui vel literis, vel armis, vel ingenio, vel alterius cujuslibet rei gestæ gloria claruerunt, reperire licuit, ab interitu vindicare allaborarunt, non magis decorum putantes, statuam in Populi Romani foro habere sibi, quam alteri ponere. Quum autem in lapidibus vetustis & monumentis, præclarorum civium memoria quam maxime conservetur; istorum eximiam curam habuere, quos diximus, patriæ amantes viri, & saxa antiquis notis inscripta, quæ aut Patavii intra moenia, aut extra in agro extant, justis commentariis sunt complexi. Neque hi tamen ita officio sunt defuncti, quin uberem materiam reliquerint industriæ doctissimi senis Salomonii, Ordinis Prædicatorum in cœnobio D. Augustini Patavino Fratris, ad colligendas agri Patavini sacras & profanas Inscriptiones toto animo conversi. Has summo studio collectas dum evulgavit, non nudas aut steriles in publicum mittendas duxit; verum historica rerum gestarum & bellorum a Patavinis ipsoque ejus conditore Antenore, a mille ante natum Christum annis & ultra gestorum ad superioris usque seculi tempora deducta narratione, nec non Geographica territorii Patavini veteris & hodierni designatione, crebrisque annotationibus, Inscriptiones quas exhibet dilucidavit; allegatis ubique scriptoribus ex quibus quæ allata sunt depromsit, Alb. Mussato, Angelo Portenaro, Barth. Burchielato, Torello Sarraina, Sec. Lancellotto, Rolandino Grammatico, Petro Sardo, Petro Justiniano, Petro Marcello, Hier. Ate.

Ateffino, Georgio Pilono, Jo. Palatio, Jo. Franc. Tinto, Jo. Bapt. Pigna, Jo. Bapt. Vero, Paulo Paruta, Laur. Pignorio, Lud. Moscardo, Elia Cauriolo, Wilhelmo & Albrigetto Cortufius, Hieronymo della Corte, Bern. Corio, Bapt. Pagliarino, & aliis. Ex quibus omnibus quæ ad Patavini territorii, & Inscriptionum ibi repertarum, cognitionem faciunt, magna cura excerpfit: ut non modo lapidum, antiquorum & recentium, sepulcralium plerorumque, in iisque extantium, epigrapharum, sed etiam privatorum æque ac publicorum ædificiorum, templorum, basilicarum, ædicularum, columnarum, sacellorum, viarum publicarum, pontium, turrium, mœniorum, portarum, rerumque memorabilium & antiquitus in ista terra gestarum notitia animos lectorum imbuat. Ex epigraphis unicam, quæ Franc. Petrarchæ honori, quo Italia quàm maxime nec immerito gloriatur, consecrata fuit, postquam tumulum ejus Bavariz Ducis adiissent & conspexissent, apponere libet. Nempe Arquadum collis amœnus atque cultissimus, vino dulcissimo abundans, Poetæ hujus sepulcro celeberrimus & maxime nobilitatus, & in ætate quotidie ab advenis frequentatus, in cœmeterio sub dio, æneum caput ad vivam Petrarchæ imaginem conformatum conspiciendum præbet, cum hac inscriptione: FR. PETR. PAVL. VAI. DEZVCCVS. PAT. POEMATVM EIVS ADMIRATOR AEDIVM AGRI Q. POSSESSOR HANC EFF. P. ANN. M. D. XLVII. IDIB. SEPT. MANFREDINO COMITE VICARIO, referente Bernardino Scardeonio Lib. I. class. 1. fol. 18. Hunc tumulum quum A. 1667 Bavariz Ducis invisissent, ad parietem templi Arquadensis, prope domum Archipræfulis, hanc inscriptionem tabulæ marmoreæ insculptam Auctor p. 154. narrat: *Arquades nunc memorabiles dignioribus obsequiis, illustrioribus tropæis festinantes accurrite, ovantes plaudite, jubilantes adspicite Majestatem ubique fulgentem Electoralem Sacri Romani Imperii apicem, radiantes vultus, serenissimos Soles Ferdinandi Maria, Adelaida Heroina, Bavariz Ducum, generosissimos, invictiss., gloriosissimos, pietate, religione, justitia incomparabiles, vitiorum ulsores, virtutum altores, demum Charitum pupulas. Qui insignis Petrarchæ Romano triumpho laureati funeream invisentes memoriam, tanto vati defuncto majorem honorem attulerunt, quam eo vivo Anglia Rex nuptiali mensa donavit. Liviana lingua eloquentia thesauro Gaditanos traxis Francisci cineres. Quid am-*

*amplius? mira fama, tacita loquela, Principes protrahunt. Augustis-
simis igitur nominibus, Germania inclytis sideribus, Bavara Genti felici-
tatem semper ominantibus, Euganeis præclara monumenta relinquenti-
bus, Eques Marcus Hieronymus Bellinus Constantinus bujus Vicariatus
Archipresbyter immortalis memoria perpetuo dicavit. Anno ab orbe
reparato M DC LXVII. Antiquius monumentum, Petrarchæ & du-
obus aliis claris Italis consecratum superiore seculo, eadem pag. ex-
hibet, quod in Archipresbyteralis templi pariete marmoreæ tabellæ
inscriptum sit: Danti Aldgherio, Francisco Petrarchæ, & Joanni Bocca-
cio, viris ingenio eloquentiaque clarissimis, Italica lingua parentibus,
ut quorum corpora mors & fortuna se junxerat, nomina saltem simul col-
lecta permanerent, Joannes Brevius Canon. Cenerensis, hujus Basilica
Rector, in sui erga eos amoris obsequiisq; testimonium posuit M D XXIII.
Arca marmoreæ, quæ ossa Petrarchæ continet, ἔμμετρον hanc inscri-
ptionem insculptam p. 155. memorat:*

*Frigida Francisci lapis hic tegit ossa Petrarchæ.
Suscipe Virgo parens animam, fate Virgine parce;
Fessaque jam terræ cæli requiescat in arce,
1374. 18. Julii.*

Quin & sub sceleto felis Petrarchæ, quod ibi conspicitur, hæc carmi-
na Antonii Quærensi observat legi:

*Etruscus gemino Vates exarsit amore,
Maximus ignis ego, Laura secundus erat.
Quid rides? divina illam si gratia forma,
Me dignam tanto fecit amante fides.
Si numeros geniumque sacris dedit illa libellis,
Causa ego, ne sevis muribus esca forent.*

* *

*Arcebam sacro vivens a limine mures,
Ne domini exitio scripta diserta darent.
Incutio trepidis eadem defuncta pavorem,
Et viget exanimi in pectore prisca fides.*

Has clarissimi Vatis conservandæ memoriæ causa præ cæteris excer-
pisse juvat epigraphas: plures enim depromerè nimis foret prolixum
& ab instituto nostro alienum.

PRA-

*PRAEIOS MAYERNIANÆ EX ADVERSARIIS, CONSILIIIS
ac Epistolâ ejus concinnatum Syntagma alterum.*

Tractatus quatuor continens, 1. de febribus, 2. de morbis exter-
nis, 3. de arthritide, 4. de lue Venerea.

Londini apud Sam. Smith & Benjam. Walford, 1695, 8.
plagul. 19.

Quod in Actis hifce anno 1691 pag. 57. in recensione primi Syn-
tagmatis Mayerniani monuimus, id nunc quoque repetendum
arbitramur, Syntagma alterum pati brevitatem perlustrari. Neque
enim dubium est, quin alia longe facie præfens liber nunc compareret,
fi accurato judicio & limæ nobilissimi Auctoris sui ante editionem subji-
ci potuiffet. Cum autem ipfo jam dudum defuncto in publicum prod-
eat, atque ex præfcriptorum olim confiliorum & epiftolarum apo-
graphis excerptum & confarcinatum opus fit, nemo facile mirabitur,
fi imperfecta forfan in eo deprehendantur quamplurima. Circum-
fcribitur autem quatuor Tractatibus, quorum finguli ex diverfis ca-
pitibus constant.

Primus quatuor complectitur, atque febrim continuam putri-
dam, deinde malignam, mox pestem, & tandem febres intermitten-
tes exhibet. Secundus circa morbos externos occupatus 22 capi-
ta continet, agitque de colica, præfertim biliola, de enterocele, de far-
cocele, de procidentia ani, de ulcere ab urethra in anum pervio, de
varice in utroque testiculo, de mammarum cancro ulcerato, de bron-
chocele, de rachitide, de variis ad gangrænam remediis, de morfu ca-
nis rabidi, de fanguinis depuratione, de faciei rubore, de phlegmate
falfo & tuberculis faciei, de cutis & faciei maculis & asperitate, de ti-
nea, de unguium deciduorum fragilitate lepræ specie, de pfora, lepra
& elephantiafi, de herpete, de pruritu in genere & impetigine, ac tan-
dem in specie de ani, testiculorum & vulvæ pruritu. Tertius tra-
ctatus de arthritide in capita feftus non reperitur, fed varias duntaxat
remediorum formulas proponit. Quartus de lue Venerea post pro-
legomena sex capitibus absolvitur, de luis fcilicet recens conceptæ fi-
gnis & symptomatibus, de ejusdem curatione generali, de gonor-
rhœa, de pudendi carie vel ulceribus & bubone, de carunculæ in ure-
thra

thra curatione, ac tandem de inveteratæ luis symptomatum graviorum cura, videlicet ozænæ, faucium aut palati ulceris, ossium palati &c. cariei, nodorum, tinnitus aurium ac surditatis. Horum omnium tractatio in eo tantum consistit, ut medicamenta cum simplicia, tum composita capitibus certis inferantur, præmissis interdum indicationibus aut monitis quibusdam, ad quæ respicere in curatione expediat. In specie Tr. IV de lue Venerea, natura mercurii, atque ex ipso parata medicamenta varia, nec non cura luis, & diæta simul observanda, paulo fusius explicantur. Nos sequentia tantum huc trahimus præ aliis notabilia.

Aurum fulminans ad grana III. vel IV. cum theriaca, mithridatio aut diascordio commistum in febribus intermittentibus paulo ante paroxysmum; in continuis instante crisi jubetur exhiberi. Epicarpia quoque non vana judicantur, præsertim si recipiant gum crudum & camphoram, aut fiant ex allio, sale marino & pipere, ac digito minimo applicentur. In febre maligna enemata crebra, nec non urgente capitis dolore sequens frontale commendantur: R. conserv. ros. rubr. & fl. rosis marini a. ℥. pulveris subtiliss. betonicæ ℥℥. amygdal. amarar. contusar. parum no. IV. nuc. mosch. ℥℥. unguent. alabastr. in aqua stillat. beton. lot. v. M. pro frontali. Contra pestem amuleti sequentis descriptio traditur. R. bufon. terrestr. vel in clibano, vel ad Solem siccatur. no. ij. arsen. crystallin. auripigmenti, mercurii sublimati a. ℥iv. pulveris gentianæ, zedoariæ, rutæ, scordii a. ℥℥. caryophyll. macis a. iij. camphor. j. F. pulvis subtilis pro sacculis interpassatis, vel cum mucilagine gummi tragac. F. scutum instar cordis. Bubones maturari jubentur sequenti modo. R. cœpani magnam excavatam, repleatur theriaca, coqu. sub cineribus, addatur eadem quantitas bulb. lil. albor. sub ciner. coct. Contundantur simul in mortario (si crudus sit tumor, addatur sterco columbinum & fermentum vetus) M. F. cataplasma tumori applicandum. Superponatur panis e clibano calens. In febribus intermittentibus epicarpium e cortice mediano juglandis in aceto acerrimo macerato, duabus horis ante paroxysmum applicatum, vesicas cum dolore excitare, & febrem quandoque fugare: genitale autem cervi pulveris. ad ℥j. in aqua card. bened. ante paroxysmum sumptum, tribus accessionibus febrem tollere perhibetur. Quod si duabus horis ante paroxysmum ligentur sum-

mitates

mitates omnium digitorum (excepto medio) cum lana rubra, ita ut cum dolore intumescant, certissime post tres accessiones febris traditur exspirare. In doloribus colicis a bile unicum remedium celebratur dulcis vel manna cathartica purpurea cum pilulis mochlicis aut cochiae minoribus, vel extracto colocynth. exhibita. Specificum quoque in hoc casu laudatur allium crudum comestum, vel clyster potens ex allio contuso & in aqua cocto cum additione vini generosi apparatus. Salis autem armoniaci portio glandis instar effingenda & supponenda suadetur, cum experientia frequens testetur, affectum miserere mei dictum instar miraculi inde sanari; quidni ergo in colica prodesse queat? In sarcocele tanquam specificum commendatur lac aluminis cum spiritu vini & albumine ovi, agitandum cum frusto aluminis, & applicandum e multiplicibus linteis. In mammarum autem cancro ulcerato, inter specifica memoratur pulvis stercoris humani calcinati. Sequens aqua cancrum fere totum absumpsisse dicitur, cum nullo pene aut saltem exili & tolerando dolore: R. aquae stillatit. e ranis no. 100. cancr. marin. no. 50. cancr. fluviatil. no. 100. veron. utriusque, herbæ Robert. a. fascicul. ij. s. ℥j. spir. vini optime rectific. ℥ij. Ægyptiac. ℥iv. ol. arsenic. parat. post fixationem cum sale tartar. (nisi per se velit resolvi) ℥ij. M. pro injectione semel tantum in die facienda.

In rachitide per veronicam marem, seu excellentissimum in hoc affectu remedium, cura memoratur perfecta, pyrotico tantum in nucha colli applicato. Aqua ad gangrænam Chirurgi Parisiensis de la Haye sequenti modo describitur. R. aquæ calcis ℥j. ꝑ sublim. subtilissime pulveris. ℥j. M. agitentur simul in mortario vitreo cum pistillo vitreo; aqua primo fit rubra, deinde flavescit. Potest auferri aut minui dosis Mercurii pro re nata. Postea ut eschara brevi decidat F. cataplasma ex urticis cum sale communi contusis & admotis, quod ad omnia ulcera valde est efficax. Ubi magna est putredo, adde spirit. vini & salis ammoniaci. Ad separationem carnis mortuæ & novæ regenerationem facere stercus humanum dicitur, si calidum cum urina calida adhibeatur, & applicetur per quadriduum. Singulare pro oculis sequens laudatur: R. lapid. aquilin. part. iij. perlar. part. j. F. alcohol siccans sine dolore. Observatio hic subjicitur de muliere ulcus cancriforme habente in palpebra superiori, ab hoc pulvere paucis

vicibus insperso, post omnia alia irrita adhibita, curata. Insperſus autem ſatis ſpiſſe pulvis, & ejuſdem portio miſta cum butyro recenti inſulſo, unguentum in pulvillo extenſum ſupra pulverem applicatum, nec ante 2 vel 3 aut 6 dies remotum. Omnes autem alia axungia inflammationes inducere perhibentur, butyrum non ita. Siccans potentiffimum celebratur ſequens: R. aqua calcis iv. borraçis 2j. M. & applicetur tepide cum linteolis vel filamentis carptis. Optimum hoc eſſe fertur ad fiſſuras & ulcera papillarum a ſuctu vel morſu lactantium. Si aqua calcis multo ſale imprægnata cum oleo roſarum, vel cum butyro recenti incorporetur longa agitatione, evadit anodynum mundificans & exſiccans. In tinea veſicatoria cervici, imo aliquando ipſi parti affectæ jubentur applicari, non ſecus atque hirudines capiti adhiberi variis in locis queant. In pſora, lepra, elephantiaſi inter alia commendatur vinum viperinum verno tempore magna quantitate paratum, inſundendo ſcilicet ſeu potius ſuffocando vyperas in vino, de quo bibit æger bis in die per multos meſes. Sic mercator quidam ex uſu hujus vini convaluiffe dicitur, cui tandem tumores inſtar ovi columbini in inguinibus exorti. Juſſus eſt pyroticum applicare, & excitare fonticulos piſoque majori apertos tenere, id quod fecit, atque penitus ab hoc affectu fuit liberatus. Ad ſcabiem humidam cum pruritu tollendam R. terra ſigillatæ quantum vis, aſfundatur acetum ſtillatitium, & ſtet in inſul. per diem & noctem, dein agitetur acetum cum oleo olivarum communi, donec fiat linimentum album, quod ſcabiem ſiccare fertur, pruritum tollere, & maculas rubras faciei æquare cum reliqua cute. In pruritu ani, teſticulorum, & in ſpecie vulvæ, ſpecificum laudatur ſagittalis aquatica tota cum radice in aqua cocta pro ſotu cum linteis. De quodam arthritide admodum violenta in omnibus juncturis laborante refertur, quod curatus fuerit exhibitione mercurii vitæ gran. ij. & ij. caryocoſtin. , unde duodecies vomuerit, & oculus purgatus ſit, ita ut ſtatim ſine baculo (quo antea uſus) potuerit deambulare. Axungia leporis ad 2j. in vino vel cereviſia ſumpta optimum in arthritide remedium & purgans per ſecefſum celebratur. In eodem affectu liquor ranarum Majalium per deſcenſum deſtillatus & rectificatus optimum anodynum habetur. Unguentum vero præſentaneum ſalutatur e ſalis marini torrefacti ʒj. & olei olivarum ʒiv. paratum. Cura quoque magnetica addu-

adducitur cum carne bubula vino prius humectata & parti affectæ sæpius applicata, cum mirum in modum extrahere humorem peccantem credatur. Remedium potentissimum ad roborandos articulos memoratur sequens lac aluminis: R. aqu. vit. vulg. ℥vj. albuminis ov. rec. agitatione in aquam reduct. no. vj. M. & cum magno aluminis frusto agitentur, donec liquor inspissatus lactis instar albescat. Ante applicationem non nimis calefaciendum est, ne alumen concreascet, sed linteum valde calefactum liquore imbüendum, & illico applicandum. Inter plurima contra lüem veneream medicamenta describitur quoque pulvis calomelanicus sequ. modo: R. sublimati magistralis ℥viii. mercurii philosophici ℥vj. ʒij. M. simul in mortario marmoreo diutissime agitando, donec perfecta successerit incorporatio, irrorando pauculo vini spiritu. F. sublimatio ad 3. tantum vices (separando farinam a crystallis) Tandem F. lævigatio in marmore cum aqua cinamomi, & pulv. ex crystallis videlicet folis. Dosis a ʒj. ad ʒʒ. Sublimati autem magistralis & mercurii philosophici descriptio mox subjicitur, & clyssus metallorum eadem fere ratione atque iisdem ingredientibus ac pulvis calomelanicus delineatus legitur. Pilulæ quoque traduntur quarum compositio Clarissimo Auctori felicissime cessit: R. calomel. sublimati dulcis ʒj. pil. cochiar. min. ʒj. vel polychrest. gr. Xij. vel extracti colocynth. ʒʒ. olei anis. gt. IV. M. p. dosi. Ad vermes necandos R. mercurii in succo absynthii, tanaceti, santonici, abrotani & similium extincti ʒj. pulveris subtilissimi aloes, corallinæ, gummi guajaci a. ʒij. c. balsam. Peruviano F. massa. Hysterica symptomata sævissima, & fermentationes in momento ventrem distendentes in molem ingentem, cum magnis convulsionibus, & loquelæ per aliquot septimanas omnimoda privatione, quasi incantamento cessarunt, irritis omnibus aliis remediis, data ʒʒ. mercurii crudi, non secus atque æthiops mineralis pluribus hystericis utiliter exhibitus, & horribiles convulsionem inde sedatæ memorantur. Oculi procidentia cum scrofulosis glandulis pone aures & ad temporalem musculum ulceratis, post vanum remediorum omnium usum, curata salivatione refertur. In exhibitione cinnabaris vulgaris nihil periculi subesse dicitur. Cum enim constet ex sulphure & mercurio, quæ seorsim innoxie possint deglutiri, quidni multo tutius conjuncta, quia mercurius optime corrigitur a sulphure. Contra gonorrhœam, & fluorem album sequens

vicibus insperso, post omnia alia irrita adhibita, curata. Insperfus autem satis spisse pulvis, & ejusdem portio mista cum butyro recenti insulso, unguentum in pulvillo extensum supra pulverem applicatum, nec ante 2 vel 3 aut 6 dies remotum. Omnes autem alia axungia inflammationes inducere perhibentur, butyrum non ita. Siccans potentissimum celebratur sequens: R. aquæ calcis iv. borraçis zj. M. & applicetur tepide cum linteolis vel filamentis carptis. Optimum hoc esse fertur ad fissuras & ulcera papillarum a suctu vel morfu lactantium. Si aqua calcis multo sale imprægnata cum oleo rosarum, vel cum butyro recenti incorporetur longa agitatione, evadit anodynum mundificans & exsiccans. In tinea vesicatoria cervici, imo aliquando ipsi parti affectæ jubentur applicari, non secus atque hirudines capiti adhiberi variis in locis queant. In psora, lepra, elephantiasi inter alia commendatur vinum viperinum verno tempore magna quantitate paratum, infundendo scilicet seu potius suffocando viperas in vino, de quo bibat æger bis in die per multos menses. Sic mercator quidam ex usu hujus vini convaluisset dicitur, cui tandem tumores instar ovi columbini in inguinibus exorti. Jussus est pyroticum applicare, & excitare foniculos pifoque majori apertos tenere, id quod fecit, atque penitus ab hoc affectu fuit liberatus. Ad scabiem humidam cum pruritu tollendam R. terræ sigillatæ quantum vis, affundatur acetum stillatitium, & stet in infus. per diem & noctem, dein agitetur acetum cum oleo olivarum communi, donec fiat linimentum album, quod scabiem siccare fertur, pruritum tollere, & maculas rubras faciei æquare cum reliqua cute. In pruritu ani, testiculorum, & in specie vulvæ, specificum laudatur sagittalis aquatica tota cum radice in aqua cocta pro fotu cum linteis. De quodam arthritide admodum violenta in omnibus juncturis laborante refertur, quod curatus fuerit exhibitione mercurii vitæ gran. ij. & ij. caryocostin., unde duodecies vomuerit, & oclies purgatus sit, ita ut statim sine baculo (quo antea usus) potuerit deambulare. Axungia leporis ad zj. in vino vel cerevisia sumpta optimum in arthritide remedium & purgans per secessum celebratur. In eodem affectu liquor ranarum Majalium per descensum destillatus & rectificatus optimum anodynum habetur. Unguentum vero præsentaneum salutatur e salis marini torrefacti zj. & olei olivarum ziv. paratum. Cura quoque magnetica addu-

adducitur cum carne bubula vino prius humectata & parti affectæ sæpius applicata, cum mirum in modum extrahere humorem peccantem credatur. Remedium potentissimum ad roborandos articulos memoratur sequens lac aluminis: R. aqu. vit. vulg. ℥j. albumin. ov. rec. agitatione in aquam reduct. no. vj. M. & cum magno aluminis frusto agitentur, donec liquor inspissatus lactis instar albescat. Ante applicationem non nimis calefaciendum est, ne alumen concreascet, sed linteum valde calefactum liquore imbüendum, & illico applicandum. Inter plurima contra luem veneream medicamenta describitur quoque pulvis calomelanicus sequ. modo: R. sublimati magistralis ℥viii. mercurii philosophici ℥vj. ʒij. M. simul in mortario marmoreo diutissime agitando, donec perfecta successerit incorporatio, irrorando pauculo vini spiritu. F. sublimatio ad 3. tantum vices (separando farinam a crystallis) Tandem F. lævigatio in marmore cum aqua cinnamomi, & pulv. ex crystallis videlicet folis. Dosis a ʒj. ad ʒʒ. Sublimati autem magistralis & mercurii philosophici descriptio mox subjicitur, & clyssus metallorum eadem fere ratione atque iisdem ingredientibus ac pulvis calomelanicus delineatus legitur. Pilulæ quoque traduntur quarum compositio Clarissimo Auctori felicissime cessit: R. calomel. sublimati dulcis ʒj. pil. cochiar. min. ʒj. vel polychrest. gr. Xij. vel extracti colocynth. ʒʒ. olei anis. gt. IV. M. p. dosi. Ad vermes necandos R. mercurii in succo absynthii, tanacetii, santonici, abrotani & similium extincti ʒj. pulveris subtilissimi aloes, corallinæ, gummi guajaci a. ʒij. c. balsam. Peruviano F. massa. Hysterica symptomata sævissima, & fermentationes in momento ventrem distendentes in molem ingentem, cum magnis convulsionibus, & loquelæ per aliquot septimanas omnimoda privatione, quasi incantamento cessarunt, irritis omnibus aliis remediis, data ʒʒ. mercurii crudi, non secus atque æthiops mineralis pluribus hystericis utiliter exhibitus, & horribiles convulsionem inde sedatæ memorantur. Oculi procidentiâ cum scrofulosis glandulis pone aures & ad temporalem musculum ulceratis, post vanum remediorum omnium usum, curata salivatione refertur. In exhibitione cinnabaris vulgaris nihil periculi subesse dicitur. Cum enim constet ex sulphure & mercurio, quæ seorsim innoxie possint deglutiri, quidni multo tutius conjuncta, quia mercurius optime corrigitur a sulphure. Contra gonorrhœam, & fluorem album sequens

commendatur: Carō bubula fumo indurata, & ab externā nigredine mundata, discerpatur in filamenta, quæ multiplici ablutione aquæ calentis liberentur à faldedine; postea mantili optime deterfa, post exemptum e furno panem, iterata immiffione ficcentur, dum possint reduci in pulverem, de quo cape partes duas, baccarum maturarum hederæ arboreæ partem unam, M. exacte. Hujus pulveris ℥j. exhibeatur pluribus diebus consequentibus mane, ita ut statim ab assumptione ejus cyathus hydromel. simplicis vel decocti radice eryngii exhauriatur. Mirus perhibetur effectus trivialis hujus remedii, quod ab obstetrice promanavit ob certam citamque fluoris muliebris curationem admodum celebri. NB. pro corporibus pituitosis non abluenda, sed siccanda tantum caro jubetur. Gonorrhœam virulentam certo sanare præmissis præmittendis, carunculas itidem curare & siccare, nec non pruritus intolerabilem ani, scroti, pubis, fissuras quoque & ulcera tollere fertur mercurius dulcis s. calomel. in alkool reductus, & in ampullam lixivii calcis vivæ recens ustæ projectus. Vel R. aqu. calcis ℥vj. mellis rosati ℥ij. mercurii dulcis ℥j. M. F. injectio, qua Dn. Digby intra quinque dies perfecte a gonorrhœa dolorifica liberatus traditur. Bonus vero intra paucos dies gonorrhœam curans talis prostat: R. camphor. ꝑ. salis saturni j. salis tartari gr. Xij. cassiæ fistul. ꝑ. terebinth. Venet. ℥j. M. F. bolus. In ulceribus & excoriationibus pudendorum nihil tam extinguere malignitatem creditur, quam suffitus e cinnabari. Unguentum vero diapompholygos mixtum cum mercurio crudo præstantissimum celebratur remedium ad ulcera Venerea (in quacunque parte) vel alia inveterata & maligna. Ganglion satis amplæ magnitudinis in fronte, pomorum mandragoræ per medium sectorum applicatione sæpius iterata evanuisse memoratur. In dissolvendis nodis Venereis Clar. Auctor maximam vim attribuit sacculo c. mercurio dulci interpassato, vel etiam pastæ sequenti: R. mercurii dulc. ℥iv. farin. sem. lini & fœmugræc. a ℥iij. pulveris rad. alth. cicut. hermodactyl. a. ℥ij. M. & F. pasta cum spiritu vini, quæ extendatur super vesic. dupl. Tegatur linteo tenuiss. assuendo vesicæ, apponatur parti affectæ, atque, ut dictum est, sæpius humectetur. In Venereis & frigidis tumoribus, inquit celeberrimus Auctor, haud scio, an ullum hoc vernaculo & evaporato cataplasmate, quod e rad. sigilli Mariæ & axungia porci paribus sit portionibus, inveniri possit efficacius. In tinni.

tinnitu aurium a lue Gallica inveterata commendatur fumus caryophyllorum per infundibulum in aurem receptus, unde futurum sit, ut multa aqua per narés emanet.

TRAITE' HISTÓRIQUE DES MONNOYES DE
FRANCE &c.

i. e.

TRACTATUS HISTORICUS DE NUMMIS FRANCORUM,
eorumque figuris, ab initio Monarchiæ usque ad hæc tempora,
auctore Dn. LE-BLANC.

Amstelodami, juxta exemplar Parisiense, apud P. Mortier, 1692.4.
Alph. 2. pl. 14. cum multis tabulis æneis.

REm arduam, multisque difficultatibus impeditam, Auctor doctissimus aggressus est, dum de monetis Franciæ ex instituto exponere secum constituit. Marquardus Freherus, decus istud Germaniæ nostræ, observante ipso Auctore, hanc historiæ Franciæ partem, quæ monetam respicit, plus quam Cimmeriis involutam esse tenebris conqueritur, vixque nomina veteris monetæ Franciæ nota satis esse, tantum abesse, ut de valore ejus certi quid nobis constet. Ut vero ipsa difficultas rei stimulum Auctori ad laborem hunc suscipiendum addidit, ita postquam eodem feliciter functus est, gloriam decusque ejus haud mediocriter auget.

Primo itaq; hoc agit, ut nomina atque valorem monetæ tum aureæ tum argenteæ, in Francia a regni primordio ad nostra usque tempora cussæ, rite & accurate designet. Et inter aureos quidem nummos primùm locum occupant *solidus*, item *dimidia*, ut & *tertia pars solidi* (*le sol. le demi-sol, le tiers de sol d'or.*) Merovingica stirpe rerum in Francia potente, hanc monetæ speciem in Francia usitatam fuisse, & a Romanis ad Francos transiisse observat. Equidem & sub Carolingica, & Capetingica stirpe solidos aureos in Francia obtinuisse, sed paucos admodum ex hac ætate ad nos pervenisse, ut quem tum obtinuerint valorem, haud facile definiri queat. Sub Philippo I invaluisse *Francos* seu *Florinos aureos* (*Francs d'or*, item *Florins d'or*) quos a solidis aureis non fuisse diversos conjicit. Sub Hugonis Capeti primis successoribus

ribus in usu quoque fuisse *Byzantios* & *Obolos aureos*, (*Bezants d'or* & *Oboles d'or* qui tamen an à Franciæ Regibus fuerint cusi, an aliunde investiti, definire non audet. Sequuntur *Agnelli* seu *Verveces aurei*, (*Aignels d'or* sive *Moutons d'or*) qui Ludovico S. natales suos debeant. Nomen autem sortiti sunt, ut Auctor tradit, ab agno, aut vervece, cujus imago in hisce nummis conspiciebatur. Valorem hujus monetæ fixum determinatumque fuisse asserit, usq; ad Carolum VI, indeq; factum, ut exteri quoque hac moneta multum delectarentur. *Regales* (*Royaux*) sub Philippo Pulchro cœpisse, a quo ejusmodi nummi diversæ magnitudinis cusi sint (*petits Royaux* & *gros Royaux*.) Nomen accepit, teste Auctore, hoc monetæ genus a Rege, qui vestimentis Regiis ornatus in ea conspicitur; valorem tamen non eundem, ut itidem autumat, semper obtinuit: ut ut quam diutissime Gallis fuerit frequentatum. Eundem Philippum Pulchrum auctorem esse monetæ, cui nomen *Masse ou Chaise*, partim quod Rex cujus imaginem præfert, manu dextra clavam teneat, partim quod rhedæ seu sellæ insidens exhibeatur: quin & illius monetæ, quam *Reines* vocant, originem ab hocce Rege arcessendam esse contendit. Tria igitur monetæ aureæ genera Philippum quidem Pulchrum agnoscere auctorem: sed longe plura ad Philippum Valesium esse referenda. Ab hoc enim profectos esse & *Parisiinos aureos* (*les Parisifs d'or*) ita dictos quod valor eorum 20 solidos Parisienses æquaret, & *Leoninos*, ita dictos quod leo pedibus Regis conculcatus, in iis conspiceretur, & eos qui a tentorio (*Pavillon*) nomen adepti sunt, itemque *Coronatos* quorum altera facies coronam exhibebat, *Angelicos* etiam ab Angelo, quem sistebant, nominatos, ut & *Scutatos*, quod in illis Rex manu sinistra scutum teneat, & denique *Florenos Georgianos*, in quibus divus Georgius cum dracone pugnans conspiciatur. Successores autem Philippi solos scutatos (*les Deniers d'or a l'Escu*) retinuisse, nisi quod Henricus VI Angliæ Rex Parisiis rerum potiens Angelicos (*Angelots*) cudi curaverit: ipsos tamen scutatos Johannis a scutatis Philippi quodammodo diversos fuisse. Sub Johanne Rege cudi cœpisse porro docet *denarios aureos liliatos* (*deniers d'or aux fleurs de lis*) sed paucos admodum cusos fuisse, & mortuo hocce Rege in desuetudinem abiisse. Sub finem regni ipsius, anno nimirum 1360, cusos fuisse *Franco aureos* (*Franc d'or fin*) idque monetæ genus successoribus Johannis, cum primis Carolo V. & VII ut &

Hen-

Henrico VI Angliæ Regi placuisse, atque ob materiæ bonitatem, pretiumque fixum & usui accommodatum, in commerciis valde fuisse frequens. Florenos aureos liliatos (*Florins d'or aux fleurs de lis*) sub Carolo V cœpisse, eosque & *Francos aureos* dictos, quod ejusdem cum Francis essent valoris; sed tamen ut ab aliis discernerentur, *Francos pedestres* dictos esse, cæteros autem *Francos* a Johanne cudi cœptos *equestres*, quod Rex equo insidens in illis conspiceretur, appellatos fuisse. Sub Carolo VI etiam cufos fuisse nummos, qui a Salutatione Angelica nomen adepti sunt: ut & Coronatos, quos *Escus à la Couronne* dici observat, tum quod supra scutum Franciæ corona conspiciatur, tum ut discernantur a scutatis Philippi Valesii & Johannis I. Sed & aliud scutatorum genus Carolum huncce habere auctorem, scilicet qui ob galeam additam dicti sint *Escus Heaumes*. Coronatos tamen cæteris fere omnibus palmam præripuisse, ut recentiori ætate, si *Henricianos* & *Ludovicianos* exceperis, non aliud fere monetæ genus ex auro cufum sit. *Henricianos* (*Henris d'or*) sub Henrico II cœpisse & defuisse: *Ludovicianos* sub Ludovico XIII initium sumfisse, hodieque in usu esse: sed liliatos aureos (*Lis d'or*) A. 1656 cudi cœptos, mox intermissos esse. Atque hæc sunt monetæ aureæ genera, in Francia cusa, de quibus plura adhuc observat, præsertim in valorem & pretium singulorum accurate inquirens, quibus recensendis instituti nostri memores, super sedemus. Eadem ratione etiam de monetis argenteis, ut ex mixtis, sive ex argento & ære compositis, ut & de nummis calculo subducendo inservientibus, differit, generalemque hancce tractationem adjectis Constitutionibus quibusdam Philippi Pulchri, Philippi Valesii, Johannis I & Caroli VI huc facientibus, finit.

Hiscæ itaque expeditis, per singulos Reges eundo, eorum nummos exhibet, & re ita exigente, uberiori expositione illustrat. Nos ex qualibet Regum Gallicorum stirpe unicum decerpemus exemplum, ne specimen, ex quo de hocce opere judicare possit, lectori desit. Priusquam autem Merovingicorum Regum nummos refert, quendam lectorum oculis subjicit, de quo, cui Regi adscribendus sit, disputatur. Est nimirum tertia pars solidi aurei, cujus prima facies caput diadematæ, margaritis ornato, testum exhibet, additis verbis: TEUDOME REX, h. e. TEUDOMER REX, littera R, more in nummis antiquis recepto, semel omiffa. In altera parte figura conspicitur, quam sibi in-

P. 44

Aa cogni-

ribus in usu quoque fuisse *Byzantios* & *Obolos aureos*, (*Bezants d'or* & *Oboles d'or* qui tamen an à Franciæ Regibus fuerint cusi, an aliunde investiti, definire non audet. Sequuntur *Agnelli* seu *Verveces aurei*, (*Agnels d'or* sive *Moutons d'or*) qui Ludovico S. natales suos debeant. Nomen autem sortiti sunt, ut Auctor tradit, ab agno, aut vervece, cujus imago in hisce nummis conspiciebatur. Valorem hujus monetæ fixum determinatumque fuisse asserit, usq; ad Carolum VI, indeq; factum, ut exteri quoque hac moneta multum delectarentur. *Regales* (*Royaux*) sub Philippo Pulchro cœpisse, a quo ejusmodi nummi diversæ magnitudinis cusi sint (*petits Royaux* & *gros Royaux*.) Nomen accepit, teste Auctore, hoc monetæ genus a Rege, qui vestimentis Regiis ornatus in ea conspicitur; valorem tamen non eundem, ut itidem autumat, semper obtinuit: utut quam diutissime Gallis fuerit frequentatum. Eundem Philippum Pulchrum auctorem esse monetæ, cui nomen *Masse ou Chaise*, partim quod Rex cujus imaginem præfert, manu dextra clavam teneat, partim quod rhedæ seu sellæ insidens exhibeatur: quin & illius monetæ, quam *Reines* vocant, originem ab hocce Rege arcessendam esse contendit. Tria igitur monetæ aureæ genera Philippum quidem Pulchrum agnoscere auctorem: sed longe plura ad Philippum Valesium esse referenda. Ab hoc enim profectos esse & *Parisiinos aureos* (*les Parisis d'or*) ita dictos quod valor eorum 20 solidos Parisienses æquaret, & *Leoninos*, ita dictos quod leo pedibus Regis conculcatus, in iis conspiceretur, & eos qui a tentorio (*Pavillon*) nomen adepti sunt, itemque *Coronatos* quorum altera facies coronam exhibebat, *Angelicos* etiam ab Angelo, quem sistebant, nominatos, ut & *Scutatos*, quod in illis Rex manu sinistra scutum teneat, & denique *Florenos Georgianos*, in quibus divus Georgius cum dracone pugnans conspiciatur. Successores autem Philippi solos scutatos (*les Deniers d'or a l'Escu*) retinuisse, nisi quod Henricus VI Angliæ Rex Parisiis rerum potiens Angelicos (*Angelots*) cudi curaverit: ipsos tamen scutatos Johannis a scutatis Philippi quodammodo diversos fuisse. Sub Johanne Rege cudi cœpisse porro docet *denarios aureos liliatos* (*deniers d'or aux fleurs de lis*) sed paucos admodum cusos fuisse, & mortuo hocce Rege in defuetudinem abiisse. Sub finem regni ipsius, anno nimirum 1360, cusos fuisse *Francos aureos* (*Franc d'or fin*) idque monetæ genus successoribus Johannis, cum primis Carolo V. & VII ut &

Hen-

Henrico VI Angliæ Regi placuisse, atque ob materiæ bonitatem, pretiumque fixum & usui accommodatum, in commerciis valde fuisse frequens. Florenos aureos liliatos (*Florins d'or aux fleurs de lis*) sub Carolo V cœpisse, eosque & *Franco aureos* dictos, quod ejusdem cum Francis essent valoris; sed tamen ut ab aliis discernerentur, *Franco pedestres* dictos esse, cæteros autem Francos a Johanne cudi cœptos *equestres*, quod Rex equo insidens in illis conspiceretur, appellatos fuisse. Sub Carolo VI etiam cufos fuisse nummos, qui a Salutatione Angelica nomen adepti sunt: ut & Coronatos, quos *Escus à la Couronne* dici observat, tum quod supra scutum Franciæ corona conspiciatur, tum ut discernantur a scutatis Philippi Valefii & Johannis I. Sed & aliud scutorum genus Carolum huncce habere auctorem, scilicet qui ob galeam additam dicti sint *Escus Heaumes*. Coronatos tamen cæteris fere omnibus palmam præripuisse, ut recentiori ætate, si *Henricianos* & *Ludovicianos* exceperis, non aliud fere monetæ genus ex auro cufum sit. *Henricianos* (*Henri d'or*) sub Henrico II cœpisse & desisse: *Ludovicianos* sub Ludovico XIII initium sumfisse, hodieque in usû esse: sed liliatos aureos (*Lis d'or*) A. 1656 cudi cœptos, mox intermissos esse. Atque hæc sunt monetæ aureæ genera, in Francia, de quibus plura adhuc observat, præsertim in valorem & pretium singulorum accurate inquirens, quibus recensendis instituti nostri memores, super sedemus. Eadem ratione etiam de monetis argenteis, ut ex mixtis, sive ex argento & ære compositis, ut & de nummis calculo subducendo inservientibus, disserit, generalemque hancce tractationem adjectis Constitutionibus quibusdam Philippi Pulchri, Philippi Valefii, Johannis I & Caroli VI huc facientibus, finit.

Hiscæ itaque expeditis, per singulos Reges eundo, eorum nummos exhibet, & re ita exigente, uberiori expositione illustrat. Nos ex qualibet Regum Gallicorum stirpe unicum decerpemus exemplum, ne specimen, ex quo de hocce opere judicare possit, lectori desit. Priusquam autem Merovingicorum Regum nummos refert, quendam lectorum oculis subjicit, de quo, cui Regi adscribendus sit, disputatur. Est nimirum tertia pars solidi aurei, cujus prima facies caput diadematæ, margaritis ornato, testum exhibet, additis verbis: TEUDOMER REX, h. e. TEUDOMER REX, littera R, more in nummis antiquis recepto, semel omissa. In altera parte figura conspicitur, quam sibi in-

Aa

cogni-

P. 44

ribus in usu quoque fuisse *Byzantios & Obolos aureos*, (*Bezants d'or & Oboles d'or* qui tamen an à Franciæ Regibus fuerint cusi, an aliunde inveciti, definire non audet. Sequuntur *Agnelli* seu *Verveces aurei*, (*Aignels d'or* sive *Moutons d'or*) qui Ludovico S. natales suos debeant. Nomen autem sortiti sunt, ut Auctor tradit, ab agno, aut vervece, cujus imago in hisce nummis conspiciebatur. Valorem hujus monetæ fixum determinatumque fuisse asserit, usq; ad Carolum VI, indeq; factum, ut exteri quoque hac moneta multum delectarentur. *Regales* (*Royaux*) sub Philippo Pulchro cœpisse, a quo ejusmodi nummi diversæ magnitudinis cusi sunt (*petits Royaoux & gros Royaoux*.) Nomen accepit, teste Auctore, hoc monetæ genus a Rege, qui vestimentis Regiis ornatus in ea conspicitur; valorem tamen non eundem, ut itidem autumat, semper obtinuit: ut ut quam diutissime Gallis fuerit frequentatum. Eundem Philippum Pulchrum auctorem esse monetæ, cui nomen *Masse ou Chaise*, partim quod Rex cujus imaginem præfert, manu dextra clavam teneat, partim quod rhedæ seu sellæ insidens exhibeatur: quin & illius monetæ, quam *Reines* vocant, originem ab hocce Rege arcessendam esse contendit. Tria igitur monetæ aureæ genera Philippum quidem Pulchrum agnoscere auctorem: sed longe plura ad Philippum Valesium esse referenda. Ab hoc enim profectos esse & *Parisinos aureos* (*les Parisis d'or*) ita dictos quod valor eorum 20 solidos Parisienses æquaret, & *Leoninos*, ita dictos quod leo pedibus Regis conculcatus, in iis conspiceretur, & eos qui a tentorio (*Pavillon*) nomen adepti sunt, itemque *Coronatos* quorum altera facies coronam exhibebat, *Angelicos* etiam ab Angelo, quem sistebant, nominatos, ut & *Scutatos*, quod in illis Rex manu sinistra scutum teneat, & denique *Florenos Georgianos*, in quibus divus Georgius cum dracone pugnans conspiciatur. Successores autem Philippi solos scutatos (*les Deniers d'or a l'Escu*) retinuisse, nisi quod Henricus VI Angliæ Rex Parisiis rerum potiens Angelicos (*Angelots*) cudi curaverit: ipsos tamen scutatos Johannis a scutatis Philippi quodammodo diversos fuisse. Sub Johanne Rege cudi cœpisse porro docet *Aenarios aureos liliatos* (*deniers d'or aux fleurs de lis*) sed paucos admodum cusos fuisse, & mortuo hocce Rege in desuetudinem abiisse. Sub finem regni ipsius, anno nimirum 1360, cusos fuisse *Francos aureos* (*Franc d'or fin*) idque monetæ genus successoribus Johannis, cum primis Carolo V. & VII ut &

Hen-

Henrico VI Angliæ Regi placuisse, atque ob materiæ bonitatem, pretiumque fixum & usui accommodatum, in commerciis valde fuisse frequens. Florenos aureos liliatos (*Florins d'or aux fleurs de lis*) sub Carolo V cœpisse, eosque & *Francos aureos* dictos, quod ejusdem cum Francis essent valoris; sed tamen ut ab aliis discernerentur, *Francos pedestres* dictos esse, cæteros autem Francos a Johanne cudi cœptos *equestres*, quod Rex equo insidens in illis conspiceretur, appellatos fuisse. Sub Carolo VI etiam cufos fuisse nummos, qui a Salutatione Angelica nomen adepti sunt: ut & Coronatos, quos *Escus à la Couronne* dici observat, tum quod supra scutum Franciæ corona conspiciatur, tum ut discernantur a scutatis Philippi Valefii & Johannis I. Sed & aliud scutorum genus Carolum huncce habere auctorem, scilicet qui ob galeam additam dicti sint *Escus Heaumes*. Coronatos tamen cæteris fere omnibus palmam præripuisse, ut recentiori ætate, si *Henricianos* & *Ludovicianos* exceperis, non aliud fere monetæ genus ex auro cufum sit. *Henricianos* (*Henris d'or*) sub Henrico II cœpisse & desisse: *Ludovicianos* sub Ludovico XIII initium sumfisse, hodieque in usu esse: sed liliatos aureos (*Lis d'or*) A. 1656 cudi cœptos, mox intermissos esse. Atque hæc sunt monetæ aureæ genera, in Francia, de quibus plura adhuc observat, præsertim in valorem & pretium singulorum accurate inquirens, quibus recensendis instituti nostri memores, superfedemus. Eadem ratione etiam de monetis argenteis, ut ex mixtis, sive ex argento & ære compositis, ut & de nummis calculo subducendo inservientibus, differit, generalemque hancce tractationem adjectis Constitutionibus quibusdam Philippi Pulchri, Philippi Valefii, Johannis I & Caroli VI huc facientibus, finit.

Hiscæ itaque expeditis, per singulos Reges eundo, eorum nummos exhibet, & re ita exigente, uberiori expositione illustrat. Nos ex qualibet Regum Gallicorum stirpe unicum decerpemus exemplum, ne specimen, ex quo de hocce opere judicare possit, lectori desit. Priusquam autem Merovingicorum Regum nummos refert, quendam lectorum oculis subjicit, de quo, cui Regi adscribendus sit, disputatur. Est nimirum tertia pars solidi aurei, cujus prima facies caput diadematæ, margaritis ornato, testum exhibet, additis verbis: TEUDOME REX, h. e. TEUDOMER REX, littera R, more in nummis antiquis recepto, semel omiſſa. In altera parte figura conspicitur, quam sibi in-

P. 44

Aa

cogni-

ribus in usu quoque fuisse *Byzantios & Obolos aureos*, (*Bezants d' or & Obolos d' or* qui tamen an à Franciæ Regibus fuerint cusi, an aliunde investiti, definire non audet. Sequuntur *Agnelli* seu *Verveces aurei*, (*Aignels d' or* sive *Moutons d' or*) qui Ludovico S. natales suos debeant. Nomen autem sortiti sunt, ut Auctor tradit, ab agno, aut vervece, cujus imago in hisce nummis conspiciebatur. Valorem hujus monetæ fixum determinatumque fuisse asserit, usq; ad Carolum VI, indeq; factum, ut exteri quoque hac moneta multum delectarentur. *Regales* (*Royaux*) sub Philippo Pulchro cœpisse, a quo ejusmodi nummi diversæ magnitudinis cusi sint (*petits Royaux & gros Royaux*.) Nomen accepit, teste Auctore, hoc monetæ genus a Rege, qui vestimentis Regiis ornatus in ea conspicitur; valorem tamen non eundem, ut itidem autumat, semper obtinuit: ut ut quam diutissime Gallis fuerit frequentatum. Eundem Philippum Pulchrum auctorem esse monetæ, cui nomen *Masse ou Chaise*, partim quod Rex cujus imaginem præfert, manu dextra clavam teneat, partim quod rhedæ seu sellæ insidens exhibeatur: quin & illius monetæ, quam *Reines* vocant, originem ab hocce Rege arcessendam esse contendit. Tria igitur monetæ aureæ genera Philippum quidem Pulchrum agnoscere auctorem: sed longe plura ad Philippum Valesium esse referenda. Ab hoc enim profectos esse & *Parisinos aureos* (*les Parisis d' or*) ita dictos quod valor eorum 20 solidos Parisienses æquaret, & *Leoninos*, ita dictos quod leo pedibus Regis conculcatus, in iis conspiceretur, & eos qui a tentorio (*Pavillon*) nomen adepti sunt, itemque *Coronatos* quorum altera facies coronam exhibebat, *Angelicos* etiam ab Angelo, quem sistebant, nominatos, ut & *Scutatos*, quod in illis Rex manu sinistra scutum teneat, & denique *Florenos Georgianos*, in quibus divus Georgius cum dracone pugnans conspiciatur. Successores autem Philippi solos scutatos (*les Deniers d' or a l' Escu*) retinuisse, nisi quod Henricus VI Angliæ Rex Parisiis rerum potiens Angelicos (*Angelots*) cudi curaverit: ipsos tamen scutatos Johannis a scutatis Philippi quodammodo diversos fuisse. Sub Johanne Rege cudi cœpisse porro docet *Aenarios aureos liliatos* (*deniers d' or aux fleurs de lu*) sed paucos admodum cufos fuisse, & mortuo hocce Rege in defuetudinem abiisse. Sub finem regni ipsius, anno nimirum 1360, cufos fuisse *Francos aureos* (*Franc d' or fin*) idque monetæ genus successoribus Johannis, cum primis Carolo V. & VII ut &

Hen-

Henrico VI Angliæ Regi placuisse, atque ob materiæ bonitatem, pretiumque fixum & usui accommodatum, in commerciis valde fuisse frequens. Florenos aureos liliatos (*Florins d'or aux fleurs de lis*) sub Carolo V cœpisse, eosque & *Francos aureos* dictos, quod ejusdem cum Francis essent valoris; sed tamen ut ab aliis discernerentur, *Francos pedestres* dictos esse, cæteros autem Francos a Johanne cudi cœptos *eques tres*, quod Rex equo insidens in illis conspiceretur, appellatos fuisse. Sub Carolo VI etiam cufos fuisse nummos, qui a Salutatione Angelica nomen adepti sunt: ut & Coronatos, quos *Escus à la Couronne* dici observat, tum quod supra scutum Franciæ corona conspiciatur, tum ut discernantur a scutatis Philippi Valesii & Johannis I. Sed & aliud scutorum genus Carolum huncce habere auctorem, scilicet qui ob galeam additam dicti sint *Escus Heaumes*. Coronatos tamen cæteris fere omnibus palmam præripuisse, ut recentiori ætate, si *Henricianos* & *Ludovicianos* exceperis, non aliud fere monetæ genus ex auro cufum sit. Henricianos (*Henris d'or*) sub Henrico II. cœpisse & defuisse: Ludovicianos sub Ludovico XIII initium sumfisse, hodieque in usû esse: sed liliatos aureos (*Lis d'or*) A. 1656 cudi cœptos, mox intermissos esse. Atque hæc sunt monetæ aureæ genera, in Francia, cusa, de quibus plura adhuc observat, præsertim in valorem & pretium singulorum accurate inquirens, quibus recensendis instituti nostri memores, super sedemus. Eadem ratione etiam de monetis argenteis, ut ex mixtis, sive ex argento & ære compositis, ut & de nummis calculo subducendo inservientibus, differit, generalemque hancce tractationem adjectis Constitutionibus quibusdam Philippi Pulchri, Philippi Valesii, Johannis I & Caroli VI huc facientibus, finit.

Hiscæ itaque expeditis, per singulos Reges eundo, eorum nummos exhibet, & re ita exigente, uberiori expositione illustrat. Nos ex qualibet Regum Gallicorum stirpe unicum decerpemus exemplum, ne specimen, ex quo de hocce opere judicare possit, lectori desit. Priusquam autem Merovingicorum Regum nummos refert, quendam lectorum oculis subjicit, de quo, cui Regi adscribendus sit, disputatur. Est nimirum tertia pars solidi aurei, cujus prima facies caput diadematæ, margaritis ornato, testum exhibet, additis verbis: TEUDOME REX, h. e. TEUDOMER REX, littera R, more in nummis antiquis recepto, semel omiſſa. In altera parte figura conspicitur, quam sibi in-

P. 44

Aa

cogni-

cognitam esse Auctor profitetur, additis vocibus VVLTA CONNO; quibus loctus, in quo nummus cufus fit, indicetur, quem tamen itidem sibi ignotum esse non dissimulat; licet in monetis subinde legatur *Civita Conno*. Ab Henrico Valesio aliisque hunc nummum Teudomero filio Richimeri, cum matre Ascilla a Romanis interfecti, vindicari observat: non tamen ex eo, quod signum crucis in hoc nummo non conspiciatur, colligi posse, a Principe Ethnico cum cufum fuisse, docet, cum Christianorum quoque quorundam Principum nummi eodem destituantur. Teudomero tamen & ipse hunc nummum tribuit: nec a sua sententia se dimoveri patitur auctoritate Procopii & Gregorii Turonensis, quorum ille asserat, Reges Francorum imaginea suas nummis aureis ante Justiniani tempora non impressisse, quippe qui illis demum hoc permiserit; hic autem affirmet, tempore Arbogasti non Reges, sed Duces Francorum genti praefuisse. Namque, Procopium quidem perperam hoc asserere, in sequentibus probatum dedit: Gregorio autem Turonensi, utut Fredegarium, Aimoinum, aliosque secum consentientes habeat, opponi posse scriptores Latinos Mamertinum, Eumenium, Ammianumque Marcellinum & alios, qui non semel Francorum Reges commemorant.

Nummos a Pharamundo cufos se non vidisse testatur; refert tamen, a Dn. la Carry e Societate Jesu, quod ejusmodi nummi extant; se accepisse, nec dubitat, peritia & fide ejus fretus, quin genuini sint. p. 46. Primo itaque loco comparent nummi Clodovæi, interque eos tres tertiam partem solidi aurei constituentes: qui nummi licet Clodovæi nomine insigniti sint, non liquere tamen ait, ad quemnam extribus Clodovæis in Merovingica stirpe occurrentibus referri debeant: solum ultimum ex iis citra controversiâ Clodovæo II vindicandum esse. In primo caput Regis diademate redimitum conspicitur, cum inscriptione CLODOVIVS REX: in altera facie figura crucis litteris *a* & *w* stipata exhibetur. Nimirum valde frequens fuit, docente Auctore, hisce litteris nomen Dei indicantibus nummos insigniri: hinc & in nummis Dagoberti, Roberti, Henrici I, Philippi I & Ludovici VI eas extare. In altero itidem legitur nomen CHLODOVIVS REX: quem Parisiis cufum ex averse inscriptione PARISIIS CIV colligitur. Diadema, quod caput Regis cingit, margaritis est ornatum, idque in hujus generis nummis usitatissimum esse, Auctor docet. Nec seneratione sibi

sibi persuadet, in eo Reges Franciæ imitatos esse Imperatores Romanos, cum & his post Constantinum ejusmodi coronæ seu diademata usurpata fuerint. Ad Clodovæum primum autem hos nummos pertinere inde colligit, quod litteræ simillimæ sint iis litteris, quæ in nummis citra controversiam ad Clodovæum I spectantibus leguntur. De nomine vero Clodovæus seu Ludovicus observat, litteras initiales C H a Francis, ut fortior esset pronuntiatio, additas esse; eas tamen etiam ab antiquis; non exteris tantum, sed & ipsis Francis quandoque omitti. Probat hoc ex antiquo monumento, in quo pro Clothario dicatur Lotharius: sic & Childebertus & Hildebertus, Cherebertus & Erebtertus, unum idemque esse. Illis itaque, qui in nomine Hludovicus, *ῥὸ* H Germanorum *Herr*, quod Dominum significat, innuere putant, non suffragatur. Plane enim horum sententiam inde confutari posse, quod nominibus plurium urbium olim H præpositum fuerit, e. g. Hturonus, Hbaiocas, Hredonis: in quibus, si quis H per Dominum explicare vellet, oppido ineptus foret. Subjungit his tres alios nummos, quos, licet in iis nomen Clodovæi non extet, ad eum tamen pertinere conjicit. Inscriptio primi & tertii SOESIONIS, aut SVESIONIS satis docet, Suesfione eos cusos, quam urbem initio regni Clodovæo sedem præbuisse, ex Frodoardo probat. In averfa primi nummi vir manu dextra securim (*une bache*) tenens conspicitur: & si Auctori credimus, ad historiam, quæ de Clodovæo circumfertur, quod militem, qui vas argenteum Regi ex præda destinatum proterve confregerat, securi interfecerit, alluditur: addit, Clodovæum securi loco sceptri usum fuisse. Inscriptio BETTO nomen monetarii, juxta Auctorem, nobis manifestat. Quod cum in reliquis duobus nummis itidem inveniatur, colligit ex eo Auctor, Clodovæo I eos esse tribuendos. Ornatur autem in ultimo caput Regis corona radiata, more in Imperio declinante valde recepto. An autem corona, quam Anastasius Imperator Clodovæo misisse dicitur, talis fuerit, disceptantibus hac de re eruditis, definire non audet. In prima quoque secundi nummi facie, inscriptio est, EXONA FICI, locum indicans juxta Auctorem, Exonam scilicet urbem, quæ hodie *Essone* vocetur: neve quis miretur monetam in loco minus celebri cusam, non infrequens illud olim fuisse, proluxe docet. Circa finem denique fatetur Noster, se hosce nummos Clodovæo quidem tribuisse, ne utiquam tamen id se pro re certa & extra omnem dubitationem posita habere.

P. 93.

Post Merovingicam gentem, Carolingicam rerum summam in Gallia obtinuisse constat. Præcipuus in ea ipse Carolus M. fuit, cuius, ut & fratris ejus Carolomanni, varios nummos Auctor producit. Generatim autem de Carolingicis nummis observat, nomen Caroli M. in illis semper scribi per C, adeoque observationem Mabillonii hac de re confirmari, cum cæteri stirpis hujus Reges Caroli nomine gaudentes, per K illud scribere consueverint. Deinde & illud observat, litteras primorum nummorum, cuforum quippe antequam Carolus Italianam ditionibus suis adjiceret, rudiores esse litteris, quæ in nummis postea cufis inveniuntur. Cujus rei hanc rationem esse putat, quod Carolus aut Italici in hac re adhuc peritioribus in cudenda moneta usus fuerit, aut quod Franci ab Italis artem concinnius nummos conficiendi didicerint. Denique & illud addit, litteram o in voce *Carolus* semper esse *o puxçv*, eodemque modo rem se habere in vocibus Ludovicus & Lotharius. Et ista quidem generatim observat. Cæterum in primi nummi, cuius figuram exhibet, facie prima monogramma vocis Carolomanni, ex quinque litteris CARLM compositum: in altera litteræ A. R. h. e. Austrasiorum Rex, conspiciuntur. Hinc sequuntur 6 denarii, quorum primæ facies vocem *Carolus*: averfæ litteras exhibent, ex quibus certi quid exculpere Auctor non potuit; unde Criticis merito, ut ingenium in iis exerceant, commendantur. Qui in secunda serie n. 5. & 6. extant, in averfis habent vocem MEDOGVS seu MEDOLVS, de qua viri docti non plane inter se conveniunt. Dandinus, referente Auctore, urbem seu vicum, caput provinciæ Medoc seu Metallorum apud Burdegalenses fuisse tradit, ibi que officinam fuisse monetariam. Sirmondus & Henricus Valefius, ut itidem Auctor refert, hoc nomine eam urbem Pictaviensis provinciæ indigitari putant, quæ hodie Mella seu Mellum dicitur; sed non idoneis eos suam sententiam firmasse argumentis, Noster conqueritur. Licet quoque nonnulli *Metallum* urbem *Metallum* dictam contendant, a se tamen impetrare non potuit, ut in alio nummo quodam Caroli, in cuius prima facie vox METALLVM, in altera METVLO legitur, per illam itidem urbem hanc designari sibi persuadeat: ut nec illis suffragatur, qui voce *metalli* argentum hic designari autumant. Nec illud in sequentibus nummis prætermittit, vocem *Caroli* in illis exprimi per CARLVS; confirmari enim hinc putat sententiam Spelmanii, nomen hoc a septentrionalium

lium populorum voce CARL, qua virum designant, derivandum esse. Redit hinc ad monogramma Caroli, & contra Sirmondū disputat, probatque, non Carolum Calvum demum, sed jam Carolum M. sanxisse, ut moneta monogrammate ipsius insigniretur, factumque id ad imitationem Imperatorum Constantinopolitanorum. Quin & in subscriptionibus monogrammate Carolum usum, quod litteras pingere non didicisset, teste Eginhardo: *ut imperitam hanc bono riu suppleret, monogrammatu usum loco proprii signi invexit.* Erudite quoque de titulo *Dominus Noster*. qui in quodam Caroli nummo extat, sed cæteroquin rarissime in hujus ætatis nummis Francicis, ut observat, reperitur, disserit, atque demonstrat, ab Imperatoribus Romanis & Constantinopolitanis hunc morem accepisse Gothos, a Gothis Longobardos, a Longobardis eum ad Francos fuisse propagatum. Porro cum inter civitates, in quibus Carolus monetam cudi fecerit, Luca quoque Italiæ urbs fuerit, & hæc in quodam nummo Flavia dicatur, in rationem hujus rei inquirens docet, Autarim Longobardorum Regem, cognomento Flavium dictum, ejusque successores idem nomen retinuisse: hinc præcipuas regni Longobardici urbes Flvias dici voluisse, ut Imperii Romani urbes principes *Augustarum* titulo superbire pulchrum duxerint. Exhibet denique nummum, in quo Carolus vocatur GRATIA DI IMPER. h. e. *Gratia Dei Imperator*. Comprobari hinc putat illorum sententiam, qui Carolum primum omnium voces, *gratia Dei*, titulo suo addidisse autumant: simul tamen Frehero suffragatur, existimanti, Carolum hoc fecisse ad imitationem Græcorum, qui se *Θεοσεβής, a Deo Coronatus* vocabant. Quin vidisse se ait & ejusmodi Caroli titulum: *Carolus Serenissimus Augustus a Deo coronatus, Magnus & Pacificus Imperator*. Cætera prætermittimus.

Ex tertia Regum Gallicorum stirpe, Capetingica scilicet, multa memoratu haud indigna afferri possent, sufficiat tamen pro instituti nostri ratione, quæ Auctor de *argenteis sive grossis Turonenfibus* tradit, paucis indicare. A Ludovico S. primum hoc monetæ genus cudi cœpisse, pro explorato habet. *Grossos* hosce nummos vocari putat a magnitudine, quod nummorum argenteorum ea ætate in Gallia fuerit maximum; Turonenses dici a Turono civitate, idque ex inscriptione averfæ, TVRONVS CIVIS, h. e. TVRONVS CIVITAS, intelligi. De figura autem, quæ in averfâ conspicitur, (in prima enim facie crucis

imago exhibetur) admodum disceptant inter se eruditi, observante quoque Auctore. Id exploratum esse dicit, a Ludovico S. usque ad Caroli V ætatem hanc figuram Turonensibus impressam conspici. Nonnulli, ut refert Auctor, catenas se hic videre sibi persuadent, per quas ex Palæstina redux Ludovicus S. captivitatis suæ memoriam in nummis ad posteros propagare voluerit. Hoc autem sibi verosimile non videri, non dissimulat Auctor, nec quemquam hisce suffragaturum putat, si figuram compedum (*Buyes*) ac manicarum ferrearum, quibus vincus Ludovicus fuit, a Dn. Cangio descriptarum, cum hac figura Turonensium conferat atque contendat. Alii, ut porro Auctor docet, se frontem arcis aut castelli in Turonensibus videre credunt, quorum sententia, iudice Auctore, inde robur capit, quod in quibusdam constitutionibus monetariis, hæc figura *castellum* appellitur. Addit porro, nonnullos contendere, Ludovicum in gratiam matris suæ, ex gente Castellana oriundæ, castelli figuram nummis imposuisse, quia & in ejus insignibus eadem castelli figura fuerit. Nec mirum cuiquam hoc videri posse, si secum reputet insignem amorem, quo filius matrem fuerit profecutus. Opponi tamen huic sententiæ posse non diffitetur, quod eandem imaginem successores Ludovici retinuerint, in quibus hæc ratio locum non inveniat; adeoq; quosdam potius induci, ut credant, turres Turoni urbis hic exhiberi: fratres autem Ludovici, ut Regem imitentur, eandem figuram in suis nummis retinuisse. Non deesse denique addit, qui templum aliquod hac figura indicari autument, putentque Ludovicum S. exemplo Ludovici Pii aliorumque, templi figuram nummis imprimendo, suum erga Christianam religionem affectum demonstrare voluisse. Quæ quidem sententia Auctori præ cæteris omnibus propius ad veritatem accedere videtur, licet certi quid definire non audeat. Sed hosce flores ex uberrimo isto campo decerpisse sufficiat. Dissertationem operi huic subnexam de aliquibus numismatibus Caroli M. Ludovici Pii, Lotharii eorumque successorum auspicio Romæ cufis, jam recensuimus Supplement. T. II. Sect. 1. p. 36. seqq.

Engeländischer Kirchen- und Schulen Staat.

Hoc est:

ECCLESIARUM ET SCHOLARUM ANGLICARUM STATUS,
descriptus ab HENRICO LUDOLFO BENTHEM.

Lune-

Luneburgi, apud Jo. Georgium Lipper, 1694. 8. Alphab. 2.
 plag. 5. & aliquot fig. æn.

Institutum Maxime Reverendi Auctoris, quod circa status Ecclesiarum Scholarumque in Anglia & Belgio descriptionem tenuit, generatim nuper, cum in recensendo Statu Belgico versaremur, delineavimus; nec est, ut de eo jam plura in medium afferamus, ubi de Anglicano, quem non minori certe industria dilucidavit, & ante istum edidit, ex promisso, quo mense Januario anni hujus 1698 p. 27 fidem nostram obstrinximus, non nihil dicere tenemur: methodo enim utrobique eadem fere in plerisque usus fuit. Sigillatim ergo id saltem monemus, in peculiari, quod hujus operis auspiciam facit, præfamine utilitatem ex peregrinatione in studiosum Theologiæ redundaturam multis in antecessum argumentis commendari; e regionibus vero ab hoc petendis, post Belgium imprimis Angliam laudari, & monita ab iis, qui proficisci in oras istas voluerint, probe observanda suggerere. Ex opere autem ipso diligentem atque accuratam ædificiorum, bibliothecarum, monumentorumque publicorum aliorum, quæ Londini, Oxonii & Cantabrigiæ visuntur, consuetudinum etiam in urbibus hisce primariis & Anglia universa teneri, vestiumque & a docentibus in utraque cathedra, & a discentibus in Academiis gestari solitarum, & plurium ejuscemodi descriptionem ut haud difficulter sibi quisque pollicebitur, qui fuerit recordatus, quam liberalem in his, cum circa Belgas occuparetur, Auctor sese exhibuerit: sic magnam, imprimis libri hujus partem ea conficiunt, quæ de Anglorum Liturgia commentatus est; quandoquidem consuetas, quas passim in obeundis sacris muniis adhibere ii solent, formulas ad verbum sæpe, sed Germanice versas, inseruit; Constitutiones item seu Canones Ecclesiasticos a Jacobo I confirmatos, nec ubiq; satis obvios, Latino idiomate legendos suppeditavit. Dissidium porro quod inter Episcopales, qui vocantur, & Presbyterianos intercedit, fuse admodum declaravit; tandemque de Reformatione Pontificia, a Jacobo II attentata, dilucidam non minus ac prolixam Dissertationem subnexuit. Scriptorum Anglicorum Bibliothecam quandam Theologicam quo minus adderet, Martinum Kempium labore hoc jam olim functum ait effecisse, quem tamen ad nostra usque tempora se aliquando protracturum innuit.

JOHANNES DALLÆUS DE VERO USU PATRUM
in epitome exhibitus a M. D. C. E. M.

Tubingæ, apud Georg. Frid. Bliferfum, 1692, in 12. plag. II.

IAm pridem manibus Eruditorum tritus fuit liber, quem de vero Patrum usu conscripsit celeberrimus Dallæus; nec defuere, qui (quicquid fecus visum Matthæo imprimis Scrivenero & quibusdam aliis,) non sine laude in hoc negotio versatum ipsum fuisse, ingenue confessi sunt. Multum certe ejus operam Sanctorum Patrum æstimatoribus profuturam, post alios agnovit præsentis Auctor Epitomes, unde ut consuleret doctissimam hanc commentationem vel semel lectam recolere cupientibus, paucioribus eam lineis conclusam exhibere studuit. Ac cura quidem decenti in id allaboravit, ut eorum, in quibus aliquod momentum recumbit, nihil transiliret, multa dehinc in ordinem magis congruum redigeret, ac locis denique nonnullis per interspersas notulas uberiorem lucem sceneretur. In gratiam vero istorum, qui differentem prolixius Auctorem ipsum consulere voluerint, singulas, unde quævis depromsit, paginas margini apposuit, editionem Genevensis A. 1655. vulgatam in numerorum ordine secutus. Imo ut concinnatum ea ratione enchiridion vicem introductionis in historiam Patrum eo melius sustineret, summariam præcipuorum Patrum designationem adjunxit, deque Ignatio, Justino, Polycarpo, Jrenæo, Clemente Alexandrino, Tertulliano, Origene, Cypriano, Dionysio Alexandrino, Gregorio Thaumaturgo, Arnobio, Methodio, Lactantio, Eusebio Cæsariensi, Paphnutio, Hilario Pictaviensi, Athanasio, Basilio Magno, Ephræmo Syro, Optato Milevitano, Gregorio Nysseno, Cyrillo Hierosolymitano, Gregorio Nazianzeno, Didymo, Ambrosio, Epiphanio, Prudentio, Chrysostomo, Rufino, Hieronymo, Augustino, Paulino, Isidoro Pelusiota, Cyrillo Alexandrino, Hilario, Sedulio, Theodoretto, Leone Magno, Prospero Aquitanico, Salviano, Nonno, Fulgentio, Vigilio, Cassiodoro, Gregorio Turonensi, Gregorio Magno, Isidoro Hispalensi, Damasceno, Theophylacto, Bernhardo paucula quædam in medium attulit.

* * * * *
* * * * *

❁ 193 ❁

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,
SUPPLEMENTA,
Tom. III. Sect. V.

MUSEO DI FISICA ET DI ESPERIENZE &c.

h. e.

MUSEUM PHYSICUM ET EXPERIMENTALE, VARIEGATUM & exornatum observationibus naturalibus, notis medicinalibus, &c. auctore Dom. PAULO BOCCONE, Nobili Panormitano, Botanico Serenissimi Magni Ducis Hetruriae, Collega Academiae Caesarea Leopoldinae Naturae Curiosorum; jam vero Dom. SYLVIO BOCCONE Monacho Sacri ordinis Cisterciensis, in provincia Sicilia.

Venetiis apud Jacob. Comptum, 1697. in 4. cum 18 tabulis
aere expressis.

Prodromus hujus operis, quod nuper ad nos delatum fuit, superiori jam anno in Germania Germanico comparuit habitu, cum titulo : Don Sylvii Bocconis Cisterciensis Ordinis &c. *Curiose Anmerckung über ein und andere natürliche Dinge/ aus seinem noch nie in Druck gewesenen Museo experimentali physico zusammen gezogen / und im Durchreisen durch Deutschland zum Andencken seiner in teutscher Sprache zum Druck hinterlassen. Franckf. und Leipzig in Verlegung Michael Kohrs lachs seel. Wittib und Erben/ 1697. 12. plag. 22. Complectitur libellus ille 24 observationes eruditae & curiosae in Germania viris dedicatas, quae hinc inde excerptae sunt ex hoc Museo, in quo tamen Italorum*

B b rum

rum claris nominibus sunt inscriptæ. Musæum ipsum 46 observationes continet, in quarum *prioribus quatuor* horribilis ille terræ motus, qui in Sicilia A. 1693 factus est, accurate describitur, & quam late stragem circumtulit, exponitur. Observatione *quinta* succinum nihil esse aliud, quam petroleum concretum, confirmatur. Sequentibus observationibus, aliquot terræ alcalicæ & medicinales in Italia reperiundæ, & singularium contra malum hypochondriacum aliosque morbos virium celebrantur; nempe in *Obs. 6.* terra virginea aurea in ditione Ducis Mutinensis effodi solita, *Obs. 7.* terra Baira Siciliæ, *Obs. 8.* lapis ejusdem generis cum Geode Casalpini, *Obs. 9.* terra Rothomagensis, *Obs. 10.* terra Mililli. Observatione *undecima* refertur, prope Molentiam (*Monte Melone*) in Marchia Anconitana A. 1667. in monumento lateritio cadaver repertum, quod circa collum & prope pectus habuerit frustorum succini perforatorum magnitudine & figura ovi gallinæ tantam copiam, ut dimidium fere modium impleant. Quæ quidem cum cadavere ideo condita hic fuisse censet Cl. Fabretus, ut illud deposito rei tam prætiôsæ honore afficeretur. *Observatione 12.* fungus typhoides coccineus tuberosus Melitenensis describitur, ejusque vis contra dysenteriam, aut ubi alias adstrictione opus est, laudatur. *Observ. 13.* de liquore balsamico in urna vitrea cum cineribus in insula Malta A. 1680 reperto, qui jam aliquot secula duraverat, disputatur. *Observat. 14.* de Manna medicinali agitur, quæ nihil aliud est quam lacryma Orni, descriptæ a C. Bauhino in Pinace sub nomine Fraxini rotundiore folio; ejusque differentia modusque colligendi accurate ob oculos ponuntur. *Observ. 15.* proprietates & usus medicinalis Mannæ Calabræ recensentur pariter, atque noxa Mannæ veteris, Julebusque Diarrar. P. Castelli non satis notus, præpalatur. Porro autem *Observationes 16. 17. 18.* describendis quibusdam animalibus pestiferis, nempe araneis Corsicæ, Sardinia & tarantulis Apulia, eorumque antidotis impenduntur. In postrema ex his observatione doctissimus Auctor quoque lapidis, qui vulgo Pietra di Cobras dicitur, quemque pro artificiali aliquo corpore habet, virtutem experimentis confirmat, additis etiam aliis quibusdam contra venenum remediis. Idem argumentum, persequitur in *Observatione 19.* & postquam monuit, non omnibus promiscue venenis eadem opponenda antidota, de Electuarii Orvietani compositione, agit,

agit, rejiciens formulas passim præstantes, tanquam parum genuinas & deficientes, præsertim cum ipse aliquando animadverterit, a quodam circumforaneo reliquis plantis alexipharmacis Gratiolam & Asaram Baccaram, quæ purgatrices & emeticæ sunt, addita fuisse, ut irriteretur scilicet natura, & venenum per superiorem aut inferiorem portam ejiciat. Quapropter duas affert formulas manuscriptas, quarum una a Dn. Anfrano Franconi nobili Genuensi, altera a M. Aurelio Moretti Senensi consignata est; quibus subjungit electuarium Pauli III. Pontif. Max. pro veneno exhibitò corrosivo ad tempus, & præservatione ejus. In *Observat. 20.* defendit illos, qui ex signatura plantarum vires earum conjici posse putant, & aliquot plantarum alexipharmacarum signaturas contemplatus, ex iis tum potionem tum electuarium sudoriferum, contra tarantularum venenum, docet componere. Subjicit, purgamenta algosa coralliorum cum muscis fucisque adhærentibus Trapano Tunetum convehi, ipsisque gypso commixtis cameras inæustari, in quibus deinde homines tuti vivant a scorpionibus. *Observatione 21.* effectus omnem fere fidem superantes enarrantur, qui orti ex terrore subito, quem Siculi *Scanto* vocare solent, quod scil. in exterritis a scorpionibus ac viperis, viperæ scorpionique geniti fuerint, & cum urina excreti. Cæterum, quod elapsis fere 30 diebus a cane rabioso admorsorum gula constringi solet a veneno, & impediri loquela, ut non loqui sed latrare videantur, hinc orta dicitur vulgi fabula, in stomacho læsi a cane natos esse ex illo terrore catulos, eosque adultiores factos in gulam ascendisse & latratum edere. *Observat. 22.* de obstructionibus contumacibus, quibus Siculi maxime infestantur, & volvulo periodico hinc oriundo ejusque cura agitur. In *Observ. 23.* aliquot habentur exempla morborum periodicis regularibus quovis anno recurrentium. Radicem Norvvegicam Naput pro Imperatoria habet Auctor, & contra colicam pariter atque lumbricos infantum commendat, si dum hi lactantur, nutrices illam mane assumant. *Observatione 24.* extant jucundæ quædam narrationes, de solertia & curiosis actionibus brutorum, quæ vel sibi venam aperuerunt, vel vulneribus immisere turundas, aut herbis sibi vomitum provocarunt. *Observatione 25.* versatur Auctor noster in percensendis plantis nonnullis, quæ effectus quosdam singulares producant. Ita v. g. *Rhus myrtifolia*.

Monspeliaca boves interficere dicitur, Fraxinellæ autem seu Dictamni albi B. P. flores, recens decerpti, si tangant alios v. g. rosarum aut violarum flores, proprium ipsis auferre odorem, & Fraxinellæ odorem affricare. Omnia quoq; poma & fructus crassis præditi corticibus, v. g. mala aurea, pepones, si acerbi colligantur, biduo maturefcere perhibentur, si cum illis mare trajiciatur, melones autem, si aqua marina ipsis affundatur. *Observ. 26.* ea referuntur, quæ ad effluvia prodigiosa plantarum & quorundam animalium pertinent, v. g. quod Anonis lactea non spinosi muscas abigat; quod cancri vivi emoriantur, si sus infra carrum transeat, quo vehuntur; quod Gnaphalium minimum supinum Polygalæ argenteo folio carnem recentem a muscis & vermibus defendat. Sequuntur *in Obs. 27.* varii alii rariores effectus a natura producti. Ad quos pertinet, quod homo feбри laborans ita comparatum habuit sanguinem, ut muscæ aliaque insecta illum fugentes statim extinguerentur, non secus ac a veneno assumpto. In fine adjicit Auctor descriptionem pastilli vulnerarii, quo æmulari voluit balsamum, quod Turcis contra vulnera in usu est. De apibus in montibus Hyblæis earumque œconomia, nec non de præstantia mellis Hyblæi exponitur *in Observat. 28.* additurque modus ille nefarius, quo rapaces apes ab improbis hominibus reddi solent. *Observatio 29.* tota est in bituminis usibus exponendis, præcipue picis Castrensis, quæ ex fissura montis promanat. *Observationem 30.* descriptio Malacuborum seu partis cujusdam territorii Agrigentinis sibi vindicat, quæ continua quasi in fermentatione est, ita ut ejus superficies modo assurgat in colliculos, modo subsidat, relicto singulis in colliculis foramine, ex quo aqua turbida cum cœno & odore sulphureo erumpat, & baculus aut canna dextre immissa cum impetu in aërem remittatur, non secus ac si arcu fuisset excussa. His accedunt nonnulla de fontibus petrolei in ditione Ducis Mutinensis, & voragine, quæ *La Salsa* dicitur, fumum & flammam cineresque foetidos non raro evomente, nec non de oleo coloris albissimi nulliusque odoris prope Viterbium reperto in puteo, in quo per lapides transudans confluxerat. *Observatione 31.* oleum juniperi per descensum destillati convenire cum oleo succini judicatur, ita ut unum alterius possit esse succedaneum; his autem proxime accedere petroleum. *Observatio 32.* illa defenditur sententia, quæ glossopetras aliaque hujus generis petre-

petrefacta partes olim animalium fuisse afferit. *Observatione 33.* describitur fons prope Camberium alternis fluens & refluxus. *Observatio 34.* comprehendit aliquot dialogos, quibus Germanus, Anglus & Melitensis secum invicem probata quædam contra varios morbos remedia communicant. His succedit programma, quo Nobilissimus Schroeckius Bocconem in Academiam Naturæ Curiosorum cooptavit. *Observatio 35.* circa plantas quasdam passim nascentes, sed immerito neglectas, versatur, cum tamen magnarum sint virium, ut Verbascum mas latifolium, Solanum hortense, Eryngium campestre. *Obs. 36.* modi referuntur, quibus Itali sua lacticia, inprimis caseos, parare solent. *Observatio 37.* nihil aliud est quam Joh. Bapt. Hodiernæ tractatulus recusis, cujus titulus *Nuvola pendente* seu nubes pendula. *Observ. 38.* describitur lapis Geodes sulphureus Agrigentini territorii, qui cortici saxeo purissimum sulphur, tanquam nucleum, inclusum gerit, & sulphuris hujus usus declaratur. *Observatio 39.* habet Cl. Joh. Bapt. Triumphetti epistolam, qua aluminis rupei fodina haut procul Roma distans & præparatio describitur. *Observatione 40* de natura & prima formatione coralliorum ita censet Cl. Auctor: aquas marinas gravidas esse salibus, terris, fibris plantarum, substantiisque oleosis & bituminosis, quæ varie combinata & præcipitata marina illa producta componant. In corallio quidem primum formari capsulam illam tartaream seu crustam porosam & stellatam, quæ in superficie totius ramificationis corallii rubri, & albi legitimi Dioscoridis reperitur, cum mari extrahitur, antequam lavigetur & expoliatur; hanc esse moduli instar, & quasi spongiam ob particularum configurationem absorbere particulas corallinas, quæ lactis formam habeant, & saporem quasi piperis. Unde in ea est sententia, genuinam coralliorum tincturam lactis instar albam esse debere, & saporis aliquantum acris. Eadem quoque *Observatione* de aliis productionibus marinis, fucis, muscis, spongiis agit Cl. Auctor, negans pumices, quibus vulgo utimur, omnes lapides esse ex Vulcanis eructatos, cum in illis quoque maribus reperiantur maxima in copia, ubi nulli existunt montes ardentes, & quandoque in se fibras herbarum, conchylia, aliaque corpora ignem non ferentia recondant. In eodem fere aut affini argumento versatur *Observatio 41.* ubi de origine plantarum marinarum imperfectarum, nec non zoophytorum,

fungorum item terrestrium, & his similibus disquiritur. Nimirum, Auctore iudice, unctuositas quæ in mari aut terræ superficie reperitur, frequenter vel seminis vice fungitur, vel aliquid semini analogum inclusum habet, quod deinde ab æthere agitatum modo in plantam imperfectam, modo in zoophyton aliquod spongiis simile abeat, pro varia materiæ dispositione & motu eidem impresso. Cæterum illa zoophyta, quæ organa habent & vasa reliquis animalibus communia, ut stellæ marinæ, echini &c. perinde ac reliqua animalia perfectiora ex semine nasci affirmat. *Observatione 42.* de serpentaria Virginiana, quæ adhucdum Italis ignota est, disputat Auctor, eamque detortis ex Anglico nomine *Snackroot* vocibus, *Sneerut* & *Snaqroel*, appellat. *Observatione 43.* de Turcoïdibus novæ, ut vocantur, rupis agitur, quæ in Comitatu est Armignacensi. Sunt autem nihil aliud quam fossile figuram dentium, ossium, &c. habens, quod igni reverberii expositum quasi vitrificatur, & coeruleum illum colorem acquirit. *Observatione 44.* describitur pistacium mas, arbor a Bauhino ommissa, qua absente Siculi foeminam fructus parere non posse autumant. Unde flores maris collectos ex foemina suspendunt, antequam illa suos aperiat flores, ut ab exsiccatorem pulvere a ventis hinc inde disperso, tanquam semine masculinò, foemina focundetur. Id quod hoc modo explicat Auctor: cum videamus quædam effluvia terræ esse plantis proficua, quædam nociva; concipi facile posse, particulas apicum in floribus maris pistacii sua oleositate humectare, irrigare atque adeo focundam reddere foeminam. Cumque Auctor olim asseruisset, Astroitem nihil esse aliud quam aggregatum multorum canaliculorum coralloïdum, porosorum, in medio stellatorum, & in superficie striatorum, quorum cavitatibus se terra ingesserit & induruerit, meliora edoctus in *Observat. 45.* hanc assertionem ad certum aliquod horum lapidum genus restringit, cum alia etiam dentur ejus genera, quæ non sunt producta marina. *Ultima tandem Observatione* fungorum generationem Auctor contemplatur, quorum nonnullis semen cum suis involucris concedit, aliis semini quiddam analogum visciditati unctuosæ inclusum, ut similis fere illorum sit origo, quæ plantarum marinarum imperfectarum. In specie agit de petra, quam vocant, fungifera, quam deprehendit non esse lapidem, sed tube-

tuberis speciem, ex terra, ligno fracido, & fibris plantarum variarum compolitam.

MUSEO DI PIANTE RARE &c.

h. e.

MUSEUM PLANTARUM RARIORUM SICILIÆ, MALTÆ, Corsica, Italia, Pedemontii & Germaniæ, dedicatum nonnullis Patritiis Venetiis, Protoſcoribus Botanica & bonarum literarum &c. a Dom.

SILVIO BOCCONE, Monacho sacri ordinis Cisterciensis in provincia Sicilia.

Venetis apud Jacob. Combi, 1697. in 4. plag. 26. cum 136. fig. ære expressis.

Plantas ; quarum accuratas descriptiones & figuras exhibet Cl. Auctor, in duodecim digessit tabularum Decades, non continuo se subsequentes ordine, sed observationibus duodecim a se invicem distinctas. Ac principio quidem operis comparent literæ circulares ad omnes Botanophilos, in quibus Auctor serio illos hortatur, sedulam ut navent operam in exquirendis Plantarum viribus. *Observatione autem prima* de usu Thlaspi Leucoji folio, latifolio, semper virenti & semper florenti, agit, idque succedaneum Cochleariæ esse putat, plantamque antiscorbuticam, perinde ut Leucojum maritimum crucigerum Camerarii. *Observatione secunda* spongiam rosæ sylvestris, a Lobelio in adversariis Bedeguar dictam, laudat tanquam vegetabile alcalicum, quod contra morsum canis rabidi & viperarum, nec non alia venena, febres, dolores colicos, &c. multum valeat. *Observatione tertia* aliquot remedia antiptifica recenset. *Observatione quarta* novam sonchi speciem, quam pyramidalem vocat, repræsentat, ei que vim singularem contra viperarum morsum tribuit. *Observatione quinta* descriptionem Astroitis punctati nigri habet, & de ejusdem formatione conjecturas. In *Observatione sexta* de Clinopodio minori, odore Pulegii, prope Tybur nascente disputatur, qui odor, iudice Auctore, ex conjunctione salium volatilium & sulphuris mineralis ex terra natali exspirantium cum particulis oleosis & sulphureis plantæ propriis, ortum suum habet. In *Observatione septima* alia

aliæ plantæ Romæ observatæ , quæ odorem Pulegii sibi adsciverant, recensentur. *Observatione octava* extat epistola Josephi de Aromaticariis, edita olim cum disputatione de Rabie contagiosa Venetiis A. 1625, in qua plantarum ex ovulis productio plane ad mentem recentiorum concisè describitur. *Observatione nona* de ossibus cum morbo tum arte mollificatis agitur , & ferculum non ingratum ex porcorum pedibus parandum offertur. *Observatione decima* exemplum recensetur viri, qui calculo renum laborans usu gummi cerasorum convaluit. Sequitur Zerilli Professoris Pifensis Meditatio de Vegetatione Plantarum mechanicè explicanda. *Observationis undecimæ* vice fungitur Davidis Abercrombii *novæ medicinæ tum præcticæ tum speculativæ clavis* ante aliquot jam annos in lucem emissâ. Accedit porro Andreæ Cæsalpini *appendix* ad libros suos de Plantis quinque constans capitibus. Denique *ultima Observatio* radices Nuizi aut Gin Sem prodigiosas vires explicat.

HISTOIRE EVANGELIQUE &c.

h. e.

HISTORIA EVANGELICA CONFIRMATA PER JUDÆICAM
& Romanam, Autore R. P. Dom. PAULO PEZRON.

Parisiis apud Joannem Boudot, 1696. 12.

Alph. 2. plag. 8.

ID in præsentî opere doctissimus aliisque scriptis per orbem celebratissimus Autor operam dedit, ut ex quatuor Evangelistarum historia congesta omnia, quæ ad vitam, dicta & gesta Salvatoris nostri pertinent, secundum ordinem temporum apte disponeret, luculenta & suavi oratione explicaret, aliorumque Scriptorum monumentis explicaret. Quamvis autem temporum rationem adeo habeat exactam, ut non contentus a nativitate Christi salutari, quam ad annum Urbis conditæ 749 refert, usque ad sacrosanctam ejus *διὰ τῶν παθημάτων τελευτῆσιν*, omnia ad annum quo gesta ea esse videntur retulisse; ad anni tempestatem ipsamque, si fieri possit, diem quam proxime accedere nitatur: a perplexis tamen Chronologorum quæstionibus contentiosè tractandis opera data abstinuisset, ne simplici-

cioribus in scripto hoc pervolvendo impedimento essent. Attamen ita superstitiose earum non evitavit tractationem, ut ubi res posceret, ad eas concinne & luculente discutiendas quandoque digressus non fuerit. Sic enim, ut exempli loco quædam adducamus, vexatissimam controversiam, de eo qui Syriam Præsidis nomine, sub optimi Salvatoris in hunc mundum adventum obtinuit, non proletarie expendit. Quirinium vel Cyrinum Lucas Evangelista, Saturninum Tertullianus & Josephus, Varum nummi qui hodie circumferuntur antiqui eum appellavere. Istum itaque, qui omnes eruditos exercuit, difficillimum nodum ita solvendum esse doctissimo Pezronus putat, ut dicamus, Sentium Saturninum Syriæ inferioris, vicinarumque provinciarum Phœnicæ & Palæstinæ fuisse Præsidem, Quintilium Varum autem, cum legionibus suis ad Rhœni littora postea cæsum, Syriæ superiori, quæ versus Euphratem & Armeniam porrigitur, præfuisse. Nata est ista Cl. Viro conjectura exinde, quod Beryti sedem suam habuisse Saturninum ex Josepho constet, ubi nuper admodum coloniam Romani constituerant; unde Augustus in litteris ad Herodem apud Josephum Ant. XVI, 16. Berytum urbem vocet *ἡ βερυτινὴ πόλις*. Quem locum frustra torsisse doctos quosdam homines ait, qui de Beryto ab Augusto dici fuerunt mirati, quod Antiochiæ in istis regionibus putarunt proprium, ubi superioris Syriæ Præsides, atque illis adeo temporibus Varus, confidebant. Agrippa enim suasore, ad coercendam Syriam inferiorem, Berytum munitam, coloniamque eo anno U. C. 740 deductam ab Augusto fuisse, ex Eusebii Chronico, duas vero legiones ibi præsidia obiisse ex Strabonis L. 16 Geogr. colligit, ut adeo unica tantum legio Antiochiæ præsidia egisse videatur, cum plures tribus in Syria legiones sub Augusti imperio non fuerint. Quid mirum itaque, inquit Noster, Saturninum ibi, quod expresse testatur Josephus, sedes habuisse, eique censum faciendi munus datum fuisse in regionibus ad provinciam ejus spectantibus? At ei instituendo cum solus non posset sufficere, Quirinium vel Cyrinum in isto negotio ipsi datum fuisse collegam & adiutorem existimat. Ita enim in more positum apud Romanos fuisse, ut censui instituendo complures illustres Viros præficerent. Germanicus namque ad eum agendum P. Vitellium & C. Antium sibi adscivisse. Neronem eandem curam in Galliis Q. Volusio &

Sextio Africano, Trebellioque Maximo commisisse; Taciti utrumque testimonio. In Syria vero Saturnino quem meliori jure junxisset Augustus quam Quirinium, recens debellatis Homonadibus illustrem? Cujus nomen in census commemoratione merito Lucam extare voluisse Pezronus ait, quod ipse eum, delegata licet potestate, in Judæa egisset. Saturnini vero nomen, utpote ordinarium in Syria Magistratum obtinentis, in tabulis censualibus Romæ comparuisse, a Tertulliano inde descriptum. Verum satis de istis; aliz enim oppido multæ hujus generis occurrunt observationes, quæ animum nostrum ad se quasi rapiunt atque avertunt. Jamque in eo eramus, ut quæ de Tetrarchia Lyfaniæ, de restauratione & dedicatione Cæsareæ Philippi aliisque erudite annotavit, referremus. Sed potiore jure postulant operam nostram, quæ occasione itineris ab Herode Antipa, Galilææ tetrarcha, Romam suscepto edisserere illi placuit; cujus exiguam adeo rationem habuisse alios viros doctos, tanto magis mirandum, quod firmissimum illud argumentum sibi suppeditare credat Cl. Autor, ad inveniendum annum prædicationis Joannis Baptistæ, Propheticique Christi muneris initia, imo & ad antiquissimam Patrum traditionem, qui Christum duobus Geminis Consulibus vitam in cruce posuisse affirmaverunt, stabiliendam. Istud itaque ab Herode iter sub initium administrationis Pilati in Judæa susceptum fuisse, ex Josepho Ant. XII 3. probat. Pilatum vero primis anni 26 post Christum natum, secundum æram vulgarem, mensibus, in Judæam venisse constare ait, ut adeo Herodem antè ætatem illius anni Romæ quæ voluerat oporteat perfecisse; paulo post enim Urbe Tiberium excessisse, nunquam deinceps rediturum. Sed luculente magis & hanc itineris Herodiani epocham evinci ex dedicatione urbis Tiberiados, quam anno sequenti 27 factam esse invictis argumentis constare putat; ante iter enim illud dedicatam eam haud fuisse dici non potest, cum alius itineris scopus non fuerit quam exorare Tiberium, ut urbem illam sibi dedicari pateretur. Cum autem post reditum suum statim in torum fratris uxorem Herodiadem advenerit Antipas, quod facturum se illi promiserat, cum Romam proficisceretur, Josepho autore, istud scandalum tanquam recentissimum severe perstrinxisse Joannem existimat, indeque consequi putat, anno æræ Christianæ vulgaris 26 & Joannem munus suum obtulisse, & Christum

P. 239.
P. 374.

stum docere cœpisse : quem cum triennium in Prophetico officio exegisse constet, in Geminorum Consulatum, quem anno æræ vulgaris Christianæ 29 gesserunt, incidere τὸ σα τριῶν π' ἄθος necesse est. Verum id argumentum ut vasum aliarum eruditissimarum observationum, in Opere isto passim disjectarum, numerum, nunc omittamus, in peculiari dissertatione huic operi subjuncta, Cl. Autor tractavit. Eam orditur a testimoniis Patrum, qui diserte Christum sub Consulatum Geminorum mortem salvificam obiisse docent, Clementis inquam Alexandrini, Tertulliani, Lactantii, Sulpitii Severi, Augustini, Orosii, auctoris qui Catalogum Pontificum Romanorum sub Liberio Papa concinnavit, Idatii, Præsperi, & Victoris Aquitani. Commodissimam postea hanc sententiam esse ostendit, utpote juxta quam baptisimus Christi in trigesimum, mors in trigesimum tertium ætatis ejus annum incidat, quorum illud traditione Scripturæ, hoc universali fere Ecclesiæ testimonio nitatur. Inde vero argumentis eam confirmare nititur, quorum primum a baptismo Christi, quem tricenarium eum suscepisse, Lucæ & Patrum auctoritate demonstrat ; alterum ab itinere Herodis Antipæ modo a nobis commemorato desumptum est. Tertium suppeditat Joannes Evangelista cap. 2. comm. 20, ubi 46 annorum meminit in exstructionem templi impensorum. Per templum enim illud intelligi id, quod Herodes restauravit, Autor existimat, cum de Zorobabelico probari non possit, tantum temporis in eo exstruendo consumptum fuisse. Decimo octavo regni sui anno id ædificare cœpisse Herodem, qui fuerit 20 ante æram Christianam, ex Josepho Ant. XV, 14 probat. Viginti igitur illis annis jungi jubet 26 annos Christi; mense Aprili enim anni Christi 27 verba illa apud Joannem a Judæis prolata esse: qua ratione exsurgent 46 anni a Judæis commemorati. Quartum argumentum loco Orosii innititur, qui apotheosi Christi, quam Imperator Tiberius, post acceptum de resurrectione ejus a Pilato nuntium, moliebarur, Sejanum imprimis obstitisse testatur. At interfectus fuit Sejanus anno æræ vulgaris 31; ante illum itaque annum Christum mortuum esse & resurrexisse oportebit. Quintum argumentum antiquæ traditioni, cujus mentio apud Eusebium H. E. V, 18 aliosque extat, superstruit. Dedit nimirum, secundum eam, ante ascensionem suam in mandatis Christus Apostolis, ut ne Judæa ex-

cederent ad annunciandum gentibus Evangelium, nisi post duodecim annorum exactum spatium : at ante annum C. 44 ad gentes abiisse Apostolos, luculente probari posse. Sextum argumentum ex historia Agbari apud Eusebium H. E. I, 13 petitur, quam ad annum 340 æræ Edessæ pertinere Eusebius dicit, qui annus coincidat cum anno æræ Christi vulgaris 29 ; at statim post resurrectionem Christi gestum esse, quod ibi refertur, ipse Eusebius memorat. Septima denique ratio desumpta est a traditione Judaica, quæ constantissime docet, annis XL ante excidium templi, Synedrium Hierosolymis Jamniam migrasse. Causam illius migrationis injustam sententiam, contra Christum latam fuisse, ex Galatino L. IV. c. 6. probat. Sibi que probabile videri ait, Tiberii jussu, persecutoribus Christianorum, Tertulliano teste, maxime infesti, Jamniam, quæ Romana erat colonia, esse translatum, cum audivisset, quanta severitate contra Stephanum & alios ab illo deservitum fuerit. Hucque respicere Paraphrasten Chaldæum, apud quem in Psalmorum Paraphrasi queratur Synedrium, a Rege improbo migrare se jussum esse. Cum vero Stephanus anno 30 æræ vulgaris, quod alibi se probaturum pollicetur, testimonium de Jesu sanguine suo obsignaverit, Hierosolymorumque excidium annum 70 insignem reddiderit, rursus exinde confici, quod probandum suscepit, existimat. Tot argumentis itaque stabilitæ sententiæ nihil opponi posse putat, quam Eclipsin a Phlegonte annotatam, quæ in annum Christi 33 incidit, & quam eandem cum illa, quæ tempore mortis Christi contigit, esse statuunt. Verum respondet Pezronus, Julium Africanum & Eusebium Cæsariensem, qui de Eclipsi illa nos ex Phlegonte edocuere, eam ad constituendam Epocham mortis Christi neutiquam adhibere potuisse, cum alter eorum duobus annis recentior eam faciat quam alter, neuter vero ad annum Christi 33 eam referat. Imo illam Eclipsin solam forsitan Bithyniam, quod innuere Phlegon videtur, terruisse, causamque terræ motum, quo illa tum quatiebatur, habuisse. Verum alia objectio exinde desumi potest, quod Luna 14 anni 29 non possit incidere in diem Jovis sive in feriam quintam: at huic cum in peculiari dissertatione de Paschate, præcipue vero eo quod antequam crucis supplicium subiret, Christus celebravit, huic operi itidem subjuncta, satisfecerit, ad illam hac usi opportunitate

ate progredimur, præsertim cum de priori, in qua hæctenus versamur, dissertatione nihil amplius restet monendum, nisi quod tria tantum paschata Christum, post susceptum munus propheticum, celebrasse, adductis Patrum locis sub finem ejus probatum dederit.

In dissertatione itaque illa de Paschate id præcipue operam dat, ut & Evangelistas sibi invicem, & viros doctissimos Lamium & Tillemontium, qui magna eruditione summaq; modestia campum istum nuper ingressi sunt, inter se conciliet. Quod ut fiat, id primum demonstrare aggreditur, duas dies se invicem immediate sequentes Judæos celebrasse, quarum utramq; tanquam diem decimam quartam, primi mensis consideraverint. Ut vero hoc obtineat, ante omnia sibi demonstrandum esse censeat, Hebræos veteres in constituendis mensibus suis lunaribus, tam ad conjunctionem quam ad phasin Lunæ respexisse. Cumque Luna adeo duo haberet initia, duas quoque decimas quartas necessario eam habuisse, quibus pascha ex præscripto legis rite celebratum fuerit. His suppositis feria quinta, quam diem Jovis vulgo appellamus, Christum comedisse agnum paschalem statuit, quæ dies erat decima quarta post conjunctionem, sive a nova Luna. At eundem feriâ sexta Principes Sacerdotum quoque, Joanne innuente, mandasse, quod illa esset dies decima quarta a phasi. Duo itaque novilunia Judæos habuisse defendit, quod tanto minus mirum videri debet, quod Græci quoque & inter eos cultissimi Athenienses, eundem morem secuti fuerint.

Cardo rei in hoc ipso versari videtur: ut ostendatur igitur, duo hujusmodi novilunia Judæos habuisse, primo allegat Judæorum recentiorum morem, traditum a Buxtorfio in Synag. Jud. c. 22. idemque Scaligeri quoque & Petavii testimoniis confirmat, qui diserte tradunt, Judæis veteribus idem observatum fuisse. Sed firma magis argumenta ex antiquioribus promit monumentis. Primum ei suppeditat Josephus, qui Bell. Jud. VI, 4 ait Israelitas decima quarta Xanthici mensis Ægypto esse egessos, in Antiquitatibus vero L. II, c. 6. mense Xanthico *πίμπλη καὶ δικάτη κατὰ Σελήνην* id factum esse docet: non aliam, si Noster audiendus est, ob causam, quam quod dies post phasin quartus decimus, quintus decimus, esset, si a conjunctione Lunæ numerate incipias.

Eodem respicere Josephum censet, cum alibi neomeniæ κατὰ Σελήνην mentionem facit, quam hac ratione a neomenia κατὰ Φάσιν distinguere velit, Thucydidem hac ex parte imitatus, qui l. 2. p. 119 Solem deficere νεμηνία κατὰ σελήνην ait. Verum non ex Josepho tantum, sed ex sacra quoque historia, gemina Judæorum novilunia defendit. Cum enim l. Regum capite XXI David dicit, **כִּרְחֵק הָרַשָּׁנָה חָרַשׁ סוּרָה** neomeniam eum intelligere censet; quemadmodum & Græca versio hoc innuit. Usque ad tertiam diem eum delitescere voluisse ait, quod biduū esset festum, uti & ex insequentibus historiæ circumstantiis patet, & id quidem ob geminam neomeniam, unde & **הַרְחֵק הַשָּׁנָה** in Hebraico textu disertè nominetur. Hac ratione dispelli simul interpretum putat tenebras, qui biduam hanc solennitatem concoquere haud potuere, quam tamen hodiernum etiam observent Judæi. Disertis enim verbis testari Mardochæum Japhe in lib. *Lebm*, neutram neomeniarum mensis Tisri esse diem profestum, sed primum esse sanctum ex lege, quia in eo fuit novilunium, secundum ex sententia domus judicii, ut taceamus quæ ex c. 22 Synagogæ Buxtorfianæ denuo affert. Quæ ex libri Judith c. VIII, 6. ubi *πρῶτον νεμηνίων καὶ νεμηνίων* mentio, item ex Proverb. VII, 10 - 25 pro gemina hac neomenia prolixè urget, argumenta præterire nunc liceat. Eandem stabilitam quoque in Horatii Satyra IX Libri I invenit; per *tricesima Sabbata* enim apud eum nil aliud quam neomeniam primam, quam conjunctio Lunæ die trigesima mensis præcedentis efficit, & de qua præcipua controversia est, cum de altera, quæ in primam mensis incidit, nemo dubitet, intelligendam esse contendit. Non vacat jam referre, quæ ratione deinceps ex Plutarcho, Aristophane & Suida probet, Græcis, maximeque Atheniensibus geminam hujusmodi neomeniam observatam etiam esse; at quæ post illa, ut argumentum fortius stringat, addit, non prætereunda ducimus. Cum Deus, inquit, præciperet, quarta decima mensis die pascha celebrari, quomodo id quæso accepisse Hebræos existimabimus? Mensis sane, quem Lunæ cursu metiebantur, renovabatur cum isto planeta, & ab illa renovatione **חָרַשׁ** in lingua Hebraica appellabatur. Cur igitur eodem jure decimam quartam mensis diem in hac lege præfinitam, a renovatione Lunæ, quæ fit in conjunctione ejus, quam a phasi ejus, quæ die post

con-

contingit, non computarent? Cum itaque dubia esset lex, aliter conscientiae vacillanti consulere non poterant, quam ut utramque diem h. e. & eam quae a conjunctione, & illam quae a phasi ejus decima, quarta esset, hoc est, decimam quartam & decimam quintam mensis solemnem esse juberent. Hincque etiam esse docet, quod non recentiores tantum Judaei, teste Buxtorfio Synag. c. 19, sed antiquiores etiam, autore Josepho Ant. II, 5, octo dies azymorum observent, cum septem tantum observari lex postulet. Imo ipsos quoque Caraitas a Rabbanistis in ista duarum neomeniarum observatione non dissentire, passim inculcat.

Et haec quidem in priori Dissertationis de Paschate parte discutuntur; in secunda porro probare conatur, Judaeos jam ante Christi adventum Cyclos suos habuisse, quibus in festis mensibusque suis constituendis uterentur, nec phases solummodo in isto negotio, quod recentiorum quorundam commentum credit, esse secutos. Eam in rem primo Epiphaniū auctoritatem affert, qui Hæres. LI num. 26 disserere id affirmavit. Cum vero illam in dubium vocent qui aliter sentiunt, Prosperi Aquitanici ei jungit testimonium, cui exacte convenit cum Cyclo ab Illustrissimo Cardinali Norisio olim edito, quem Judaicum Cyclum proinde esse, multis argumentis defendit. Jamque ubi ista confirmasset, viam stratum sibi esse existimat, qua incedens satisfaciatur iis, qui Christum anno 29 ætæ vulgaris passum non esse ideo existimant, quod eo anno Luna paschalis, sive mensis Nisan, renovata non fuerit ante secundum diem Aprilis, horamque ejus vespertinam octavam: decimaque quarta adeo Luna non nisi in decimum sextum diem Aprilis incidere potuerit, qui eo anno erat feria septima sive dies Sabbati: unde sequeretur Christum, si eo anno mortuus esset, secundum legem Pascha non celebrasse, quod tamen Evangelistæ eum fecisse testantur. Hujus itaque objectionis maximum omnino fore pondus Noster fatetur, si Judaei menses suos secundum apparitiones Lunæ accuratasque observationes Astronomicas instituisent. Verum id factum ab iis negat, sed Cyclis eos usos ad hoc negotium esse, ex præcedentibus constare ait: eum ipsum autem, cujus ex Epiphaniō & aliis hætenus meminit, cyclum adeo laborasse vitio, ex ipsis illis, qui ejus meminere, autoribus observat, ut duobus diebus veras observationes quandoque anteverteret. Nemini ve-

ro in.

ro incredibile videri debere docet, Judæos, quod istis admittis statuendum est, Pascha quandoque ante Lunam XIV, quæ revera talis esset, comedisse, cum phasin quoque Lunæ in computatione sequentibus contingere potuerit, ut decima sexta vel decima septima Luna hoc festum celebrarent. Legi enim satisfieri, si Luna XIV civili & populari existimatione per cyclum pro tali declarata, festum instituat; quod adeo verum esse putat, ut propterea Philo de Vita Mosis l. 3. diserte dicat, *περὶ τριηρασιακαὶ δέκατην ἡμέραν* a Judæis hoc festum, non præcise XIV celebrari. Atque eo quod ita fieret anno passionis Dominicæ, *μετὰ Φανῶν καὶ λαμπάδων* venisse ait, qui Christum ad supplicium erant rapturi, quibus Lunæ orbe impleto opus non habuissent. Istamque anticipationem tanto magis probabilem reddit, quod Christianos quoque cycli vitio in observando paschate eam commisisse constat. Istis autem observationibus obstare notat traditionem a Maimonide in *ש"ס"ו ש"ס"ו* conservatam, qui sub cujusvis mensis initium Synedrium fide dignis hominibus id negotium dedisse ait, ut phasin Lunæ observarent, quorum observationi festorum ratio deinde fuerit superstructa. Verum abrogat fidem huic traditioni Pezronus, si ad tempora excidio urbis antiquiora extendatur, illis enim cyclorum habitam rationem fuisse contendit; post illa vero tempora, & quidem præcipue post collectionem Misnæ, rem ita, ut Maimonides ceteriq; Judæorum Magistri volunt, gestam esse non negat. At satis pro instituto nostro de istis. Id adhuc addendum, constare ex hæcenus disputatis, ut duas neomemias, ita duas decimas quartas quoque fuisse, quarum priori qui comedebant pascha, alteram tamen etiam, secundum Pezronum, tanquam solennem observabant, quæ ipsis erat prima azymorum. Indeque est, quod sub vesperam ferix quintæ Christo Judam hortante, ut citius faceret, quod facere vellet, ita id acceperint reliqui discipulorum, ac si admoneret eum de rebus, quibus in festo insequentis diei opus essent habituri, comparandis. Imo & Sabbatum festum fuit, ut ex Joannis Evangelio patet, quoniam istud prima azymorum erat iis, qui feria sexta pascha, computatione a phasi Lunæ instituta, adeoque altera decima quarta comederant.

JOH.

JOH. SCHILTERI INSTITUTIONUM JURIS
Publici Romano-Germanici Tomi Duo.

Argentorati, sumtibus Joh. Reinh. Dulsfeckeri, 1696. in 8.
Alph. 3. plag. 13.

IN primo doctissimi operis tomo, Jus Publicum Romano-Germanicum justo studio succincte celeberrimus Auctor exponit. Utitur autem methodo Sacratissimi Imperatoris Justiniani, in quo imitando eundem non tantum secutum esse Perillustrem Dn Rhetium, sed & hujus tractatum præ oculis semper habuisse, ex collatione apparet. In *libro primo*, post explicatam doctrinæ, quam tradendam sibi sumserat, indolem, de origine Juris Publici satagit. Hinc famosioribus legum publicarum speciebus breviter indicatis, usum Juris Romani aliorumq; juriû extraneorum *subsidiarium* asserit; in controversiis vero successionum similibusque, Status Imperii præcipue juri proprio provinciali, sed antiquo saltem, v. gr. Saxonico & Alemannico, subesse docet *l. 1. tit. 2. §. 17*. Postea de fine Reipublicæ Germanicæ, a plerisque Scriptoribus neglecto, sed beneficio methodi analyticæ a se observato, sollicitus Noster, ostendit, quod præter communem illum, *beatitudinem* scilicet & *virtutem civilem*, proprium quoque habeat Germania, & quidem ratione Regni (Germanici) *libertatem*, ratione Imperii (Romani) *Italia, imo totius Christianitatis per Occidentem conservationem, ductu Imperatoris Germanici obtinendam*. Inde refellit eos, qui Imperium Romanum ad Germanos translatum negant, quibus ipsum etiam Conringium, ideo quod *Imperium Germanicum laciniam veteris Imperii Romani esse* negaverat, accenset *p. 54*. His expositis, juxta leges methodi Justinianæ, primo *jus personarum* tradit, adeoque hominibus in liberos & servos distinctis, de varia devictorum conditione differit. Speciatim vero ingenuos & nobiles, plebejos & homines proprios recenset; ubi quidem ex antiquo documento probat, quod aliquando etiam Nobiles fuerint homines proprii & jure Smurdorum aliis obstricti; quod jus Smurdorum re & nomine hodie ignotum esse fatetur, nisi Smurdos in gente Slavorum & Soraborum sub Svordis & Svardonibus forte quærere,

D d

velis.

velis. Inde ad jus potestatis digreditur, quod duplex esse tradit, *familia & imperii*. Sub illo comprehendit patriam potestatem personarum illustrium, nuptias, adoptiones & emancipationes (in quibus actibus eas a necessitate leges civiles observandi immunes pronunciat p. 115.) tutelas, jus capitis familiae, quod *Senioratum* nomine venire solet: sub hoc jura Reipublicae complectitur. Hinc speciatim de Imperatore ejusque titulis ac insignibus, de modo perveniendi ad Imperium, de potestate Imperatoria, de Augusta, Rege Romanorum, Vicariis, Statibus Imperii, Electoribus, Principibus ecclesiasticis & secularibus, Comitibus, Baronibus & Nobilitate immediata, nec non Civitatibus Imperialibus; deinde de jure superioritatis, protectionis, ac tandem de Statibus provincialibus fatagit; quae quidem dissertationes juxta consueta fere scriptorum Juris Publici capita decurrunt. Imperium tamen nostrum, trecentis ante Fridericum I. annis, *sacrum* fuisse dictum, ex Mabillonio observat Noster p. 127. secus quam Boeclero & Conringio visum erat, initium illius elogii ad laudati Friderici tempora referentibus. Non minus docte explicat vocem *Semperfreye*: nimirum eam non esse hybridam, sed pure Germanicam, pleniusque *Sendbarfrey* sonare, ac eo nomine hominem synodalem, qui jus suffragii in synodis & curiis Imperialibus habeat, significari ostendit p. 229. Denique discrimen Civitatum Imperialium, quo aliae *Reichs-Städte* / aliae *freye Reichs-Städte* dicuntur, ex antiquitate eleganter repetit, vocem *imperialis*, immediatam, *libere*, immunitatem a muneribus Camerae notare docens p. 233.

In libro secundo *jus rerum* aggressurus, de varia Germaniae, imprimis per Circulos, divisione, territoriorumque singularium habitu quaedam praemittit. Deinde quale dominium vel toti Imperio, vel singulis Statibus tribui debeat, & quibus modis idem acquiratur, ostendit, injecta, juxta jussu methodi Justinianae, rerum corporaliū & incorporaliū mentione, licet alias per universam Jurisprudentiam de rebus incorporalibus seu juribus agatur. Inde ad servitutes reales Juris Publici, quas vocat, pergit, easque dicit esse vel praediorum rusticorum, qualis sit v. gr. transitus militaris, vel urbanorum, ut jus altius tollendi fortalitium, vel in alieno solo id constituendi &c. Qua occasione negat, Principi in alieno territorio agenti, jurisdictionem in domesticos suos competere, & a Legato ad Principem.

non posse argumentum duci contendit *p. 282*. His usumfructum Juris Publici addit, ac quomodo reliqui Institutionum Justinianearum tituli, de usucapionibus puta, donationibus, personis alienantibus & acquirentibus, ad Jus Publicum applicari vel trahi queant, amplius ostendit; inter alia ratus, patribus illustribus per liberos non acquiri, cum regula Juris Romani, Jure Publico non sit recepta *p. 294*. Post hæc a Triboniano ad materiam testamentorum ductus Noster, in his Principes & Status Imperii legibus Romanis non subesse admonet. *p. 297. 302*: legitimam tamen liberis deberi putat, cum sit juris naturalis *p. 303*: quemadmodum Legem Falcidiam & Sctum Trebellianum, in testamentis Principum etiam locum habere existimat, cum non sint de apicibus & solennitatibus juris Quiritum, sed leges publicæ, ob favorem heredum introductæ, & regulariter una cum jure civili receptæ *p. 308*. Paulo aliter in loco parallelo, scilicet *l. 2. tit. 42. §. 4. 5.* pronunciaverat Illustris Rhetius, nempe leges illas cessare, si Principes sine solennibus testentur; locum vero habere, si vel ex adhibitione solennium, vel aliis circumstantiis appareat, eos se legibus civilibus subjicere voluisse.

In *libro tertio* Noster successionem ab intestato, juxta diversitatem territoriorum feudaliæ & allodialium, nec non successionem conventionalem ex pactis oriundam declarat, etiam bonorum possessionis aliquem usum heic esse existimans. Deinde, quomodo juxta seriem titulorum Institutionalium, de obligationibus, contractibus realibus, consensualibus, quasi contractibus, personis obligationem acquirentibus, sicilicet quædam ex jure publico, vel saltem legibus Germanicis privatis colligi queant, ulterius ostendit.

In *libro quarto* media jus vel personarum vel rerum persequendi traditur, Comitiam Imperii tam generalia quam specialia, deinde conventus provinciales sistit. Ab his ad Judicia Imperii, Audicum, Camerale, Archivum Imperii & Statuum, judicium Austregarum, privilegium electionis fori, judicium Magdeburgicum, Rohtwilensæ & Westphalicum ac judicia provincialia digreditur. Ut autem Processum Cameralem, causis privatis & publicis communem, ad Juris Publici Prudentiam proprie non pertinere existimat. *p. 364*, secus ac non nemini fuerat visum: ita quomodo per bellum

jus in Germania persequi liceat, peculiariter exponit. In qua tractatione memorabile est discrimen, *des täglichen Kriegs & des Zugs*. Illa locutione in Recessibus Imperii notatur exercitus quotidianus & stipendiarius, qualis hodie in usu esse solet: hac vero subditi, vi sequelæ, *der Heers-Folge* / ob incidentem necessitatem, ad arma vocati & coacti intelliguntur, quæ militandi ratio olim imprimis obtinuit. Quæ omnia prolixiori de *forma Imperii Germanici* disquisitione Noster velut obsignat, cujus summa fere eo redit: in Regno Germanico non tam esse Rempublicam mixtam, quam potius Monarchiam ad consensum Procerum, quoad imperii civilis exercitium, restrictam: cum enim talis tempore Francorum fuerit, nec mutatio a parte Statuum probari queat, merito pro antiqua forma esse præsumendum, excepto tamen solo Collegio Electorali, quod in imperii communionem venisse fortassis dicendum sit. *p. 436.* Ita pronunciat ratione Germaniæ in se spectatæ: si vero hæc ad externos exemtos & non subditos referatur, tum eam peculiari sensu *Monarchiam*, i. e. complexum aliquem regnorum & rerum publicarum liberarum, certo tamen modo ab uno, ut superiore dependentium, aut magis specialiter, ultimam ex quatuor Monarchiis Daniæ representatis esse existimat. Hinc uti Occidentalia Regna & Respublicas plerasque omnes, dependere ab Imperio Romano-Francorum & Germanorum, obligarique ad illud comiter conservandum, (sic enim verba habent) amplius censet *p. 445*: ita speciatim de Republica Veneta, Genuensi & Helvetica id dicendum esse arbitratur.

In altero tomæ exhibet Consultissimus Autor leges fundamentales Imperii, Acta publica, Responsa & Consilia quædam, vix dum edita, interque illa in specie Auream Bullam, Latine & Germanice, conscriptam, notisque nonnullis illustratam. Quæ omnia ad res Germaniæ illustrandas apprime facere, apud peritos cordatosque in confesso est.

*MANUDUCTIO AD JUS CANONICUM AUTORE
ANTONIO MATTHÆO, in Academia Lugduno-Batava Juris Antecessore.*

Lugdun-

Lugduni Batavor. apud Fridericum Haaring, 1696. in 8.
Alph. 1. plag. 9.

Licet a Sacris Pontificiis alienus sit Consultissimus Autor, manu-
ductionem tamen ad Jus Canonicum & Pontificium concinnare
non dubitavit, probe gnarus, quam utile sit, adversariorum dogmata
penitius calluisse. Distinxit eam in tres libros, in quorum primo de
personis, in secundo de *omnis generis rebus*, spiritualibus, ecclesiasticis
& temporalibus, in tertio de *actionibus & processu* agit, secutus, ut vi-
detur, Franciscum de Roye, aut ipsum, si mavis, Lancellottum, qui
primus methodum, a compileribus Institutionum Justinianearum
mutuo sumtam, Juri Canonico applicavit, eandem cum illis nominis
celebritatem isto instituto promeriturus, modo Pontifex ejus desi-
derio annuisset. Eruditæ autem collectionis laudem Nostrum
hoc labore mereri, huncque ad notitiam Juris Canonici comparan-
dam esse utilissimum, cum dubio careat, pauca quædam inter legen-
dum forte notata hinc illinc decerpere, nobis pro instituti ratione
suffecerit. *P. 3.* contendit, Decretum Gratiani esse opus hominis
privati, nec jussu Papæ conscriptum, nec ab eo etiam confirmatum.
P. 220. ostendit quod pecunia, quam pro epulis, ab inaugurato seu or-
dinato clerico olim dandis, exigebant, dicta fuerit *pastellum*. *P. 106.* ex-
plicat rationem, quare monachatum profesfi, nomen mutaverint;
quia scilicet cucullo eandem vim, quam baptismo tribuebant. *P. 108.*
ex Concilio Laodicensi monet, quod Christiani, ad nuptias venientes,
ballare i. e. saltare non debuerint. *P. 121. 252.* perstringit flagitium
Sacrificulorum Romanensium, quo jam mortuis testamenta facie-
bant, quale crimen etiam Clodio objecit Cicero. *P. 150.* meminit
veli, quo caput operire debebant *foeminae* ad S. Cœnam accessuræ,
quod *Dominicale* vocabant. *P. 178.* jus asyli, quod Ecclesiis in Pa-
patu tribuitur, *Salvitatem* quandoque dici docet. *P. 199.* exagitat
imperitiam clericorum, in specie Meinwerci Paderbornensis Epi-
scopi, qui ab Henrico II jussus pro requie animarum patris sui ac ma-
tris missam celebrare, arrepto codice vitiose scripto, pro *famulis &*
famulabus, legit *mulis & mulabus*. *P. 204.* ostendit, quid sint panes
civiles, gradales vel populares, nimirum hominibus plebejis ad victum

ab altis gradibus dispenſi. P. 219. clericos a ſportulis, quas accipiebant, *fratres ſportulantes* fuiſſe dictos monet. P. 256. notat deprædationes, quas *levæ* a levare vocabant, quibusque plebs mortui clerici mobilia diripiebat. P. 273. docet, quod olim clerici etiam in controverſiſ ſecularibus pronunciaverint, condemnatumque ſententiæ non ſtatim parentem excommunicationis fulmine percufferint; cujus etiam is fuerit effectus, ut excommunicatus ne quidem ad nuptias admitteretur. P. 280. miram Episcopi Belvacenſis verſutiam obſervat, qui, ne contra canones, ſanguinem humanum funderet, in præliis clava, non gladio uſus eſt. P. 320. monſtrat, quid ſit *jurare manu tertia, quarta, aut ſexta* & ſic deinceps; nimirum innocentiam, adhibitis tot compurgatoribus, ſacramento probare. P. 322. docet, *cruce* aut *ad crucem contendere* eſſe, conceptis ad crucem verbis jurare, non, armis in crucis formam fabricatis pugnare, licet phraſis ſit ambigua. P. 335. recenſet, quam leviter homicidium a multis gentibus fuerit punitum. P. 361. inquit, *juſſionem, judicium trabale* i. e. firmum ratumque nullique amplius provocationi obnoxium. P. 377. adducit antiquas legum Germanicarum voces *ſonniorum* ſeu *eſſoniorum* i. e. impedimentorum legalium, a neceſſitate comparendi in judicio excuſantium; hinc *eſſoniare* vel *exoniare* erat, allegare impedimentum; qui vero citra ullam cauſam, deſerto vadimonio, contumax erat, *jaſſivum* ſeu *jaſſivum* dicebatur.

THE TRUE NATURE OF IMPOSTURE &c.

h. e.

VERA FRAUDIS INDOLES, IN VITA MAHOMEDIS demonstrata ab HUMPHRIDO PRIDEAUX.

Londini apud Wilh. Rogerium, 1697, 8.
plag. 14.

Fragmentum hic tenemus Operis multo amplioris, quod de controverſiſ & exitio Eccleſiarum Orientalium Cl. Prideaux ab annis aliquam multis molitus fuit. Eccleſiæ enim & Imperii Orientalis triſtiſſima fata diſidiis, quæ Religio peperit, vel unice vel poſitiſſimum deberi, perſuaſus; Angliſ ſuis, novaturientium quorundam

dam ingeniorum culpa simili ratione in varias opiniones distra-
ctis, pacem & unionem ecclesiasticam fortius suaderi haud posse fuit
arbitratus, quam siebili hujusmodi contentionum exitu, Orientalium
Ecclesiarum exemplo, demonstrato. Veruntamen cum in enarran-
dis, quæ Orientis Ecclesias misere lacerarunt, litibus, non posset non
in earum, quæ hodie in Anglia maxime disceptantur, controversiarum
mentionem pasfim incidere, quales imprimis sunt, quæ circa Trinita-
tis mysterium excitatæ fuerunt; ne pabulum adderet flammæ, quam
extinctam maxime cupit, æterna oblivione sepeliendum illud opus
esse putavit. Præfenti tamen lacinia ejus lucem noluit invidere,
quod aliqua ex parte eam prodesse commodis pietati & religioni ex
animò faventium posse, presentisceret. Cum enim perpetua canti-
lena, quam Christianæ fidei sectatoribus occinit impia Atheorum-
gens, illa sit, univèrsam Christianismum ex fraudibus atque fucis
compositum esse; quibus argumentis religio veteratorie excogitata,
ejusque inventores se prodere soleant, exemplo celeberrimi impo-
storis Mahomedis demonstrat. Jam frustra essemus, si per singu-
las vitæ Mahomedicæ partes, Clarissimi Autoris nostri vestigiis pres-
sius inhærentes, ire vellemus, quam aliunde satis exploratam Viros
doctos habere confidimus. Potissima itaque, quibus fraus ejus sese
prodidit, argumenta hic speciminis loco annotasse contenti, paucis-
simis nos expediemus. Ab ipsa familia ejus, qua Korashitarum erat,
haud parum roboris atque adjumenti veteratori huic accessisse, pri-
mum est, quod observationem meretur; præcipue vero patruï sui
Abu Taleb, apud quem rerum summa Meccæ erat, quique nihil omit-
tebat, quod ad reprimendos primorum superstitionis Mohammedicæ
hostium impetus facere videbatur, initio egregie fuisse adjutum.
Atque huc tendere omnia, quæ fusc de genere Mohammedis a Cl. Au-
tore exponuntur, nemo non animadvertit. Opes in matrimonium
accepta ditissima mercatoris Meccani vidua sibi comparavit, qua de-
functæ ad stabiliendam potentiam tres simul uxores, eorum, quorum
maxima apud Meccanos erat autoritas, filias duxit. Hisce muni-
tum præsidii, summam autoritatem, quæ in ejus familia fuerat, affe-
ctasse hominem, quod tota lex & vita ejus docet, ambiciosissimum,
facile patet, imo eandem auctam & amplificatam voluisse. Et hoc
ipsi fuisse novæ religionis cudendæ præcipuum incitamentum, quis
du-

dubitare audeat, toties inculcatæ legis ejus de religione armis defendenda & propaganda, nemineque ferendo, qui si non religionem, imperium saltem fidelium, quos vocat, non admittat, gnarus? Religionem vero huic scopo suo maxime conducere posse, facile perspexit callidissimus veterator, infirmitatis mortalium conscius, qui nulla re magis quam superstitione ducuntur, nullum æque magis ferunt jugum, quam quod a viro Θεολόγῳ sibi imponi credunt. Hacque via tanto facilius tutiusque se incessurum arbitratus est, quod Christianos & Judæos non mutuis tantum odiis in se invicem, sed in propria viscera quoque sua eo tempore atrocissime sævire, Arabes vero, gentiles suos, a pristina superstitione discedentes, Zendicismo, a Sadduceismo non multum abhudenti, addictiores esse animadverteret: quamobrem dubitare non poterat, quin aliquæ ipsius, inter tot ferali odio sibi mutuo infestos vacillantesque homines, partes essent futuræ. Utque eo certius essent, nulla non delinimenta adhibuit, quibus homines ad eas pertraheret. Christianæ Judaicæque religionis laciniis nugamenta sua, ut eo facilius omnibus placerent, interpolavit: supersticiosum templi Meccani cultum, suis gentilibus tanto opere adamatum, intactum reliquit; insano eorum, quo ad Venerem proruebant, impetui, polygamia permessa, satisfecit: futuræ quoque vitæ sive præmio sive pœna tali proposita, quæ maxime vel delectaret, vel terreret carnis suæ sensibus indulgentem populum, regiones istas incolentem. Et quis omnia lenocinia, quibus vel ambitioni, vel libidini suæ nefarius ille Propheta blanditus est, edisserat? Duo tantum adducere adhuc juvat, quorum alterum ad libidinem Mohammedis pertinet, cui gratificaturus, ut discipulis suis turpi cum ancillis suis commercio uti liceret, sanxit, eo quod ipse ex illis aliquam tam efflictim deperiret, ut juramento licet uxoribus suis zelotypis id promississet, nunquam tamen ab ea abstinere potuerit, nescio quam revelationem perjurio suo obtendens. Alterum est, quod doctrinam de fato induxerit, eo tantum scopo, ut tanto majores animos in præliis sumerent affectæ ejus, quibus pro amplificatione imperii sui mortem appetentibus, Martyrii coronam insuper in coelis repositam pollicebatur: nihil adeo, si cadere eos contingat pugnantem, perdituris, utpote quorum ineluctabile fatum hoc velit; amplissimum vero præmium, quod pro tali causa mortem subeant, reportaturis.

Jam

Jam quid simile istis omnibus in Religione Christiana occurrit? Nonne omnia Mohammedismo plane contraria in ea invenimus? Nonne ea, quæ emolumento isti fuere quam maxime, præcipuo illi fuere impedimento? Imo ita esse, quemlibet res ipsa fateri coget; quod tamen ut magis luculente pateat, peculiarem tractatum Vitæ isti Mohammedis Cl. Autori subjungere placuit. Cujus tibi Inscriptionem:

A LETTER TO THE DEISTS &c.

h. e.

EPISTOLA AD DEISTAS, EVANGELIUM JESU

*Christi non ex fraudibus mendaciisque conflatum, sed veritatem
divinam esse demonstrans.*

Londini, apud W. Rogers, 1697. 8.
Constat plagulis 10.

IN hac epistola septem characteres certissimaque argumenta proponit, ex quibus evidentissime colligi possit, an fraudi & malitiæ hominum originem Religio aliqua debeat. Primum est emolumentum aliquod, ex ea ad autores sectatoresque ejus, ad *Φέρματα τῆς σαρπὸς* penitus compositos reddens, ad quod tanquam scopum suum religio unice collineet. Alterum est, si autores ejus homines sint variis vitiorum maculis contaminati. Tertium, si in tota religionis textura utrumque istorum luculente deprehendatur. Quartum, si quædam aperte falsa contineat, ex quibus tota merito in suspicionem adducatur. Quintum est, si fraudes & insidiæ ad eam primo propagandam adhibeantur. Sextum, si ab ipsis autoribus suis, quorum aliquam multi nunquam esse non possunt, imprudenter fallaciæ prodantur. Et denique septimum, si alia ratione, quam manu armata, defendi & sustineri non possit. Omnes istos characteres in Religione Mahomedana, nullum in Christiana, sed potius contraria omnia deprehendi, luculentissime Cl. Autor probatum dedit.

*MARMOREA BASIS COLOSSI TIBERIO CÆSA-
ri erecti, ob civitates Asia restitutas post horrendos terra motus. Ad
Ser. & Rev. Principem FRANCISCUM, MARIAM ME-
DICEUM descripta & notis illustrata a LAUR. THEODORO
GRONOVIO.*

Ultrajecti, 1697. in fol. Plag. 10.

ET mole & venustate prorsus insigne Marmor, Puteolis anno
MDCXCIII repertum, & ab Ant. Bulifono descriptum, in Actis
nostris anni sequentis XCIV mense Aprili p. 173. sqq. recensuimus,
ejusque iconisimum representavimus: ad quod iterum lustrandum
& erudita commentatione expoliturum enarrandum nos invitat do-
ctissimi Gronovii in his talibus antiquitatis eruditæ monumentis in-
vestigandis sollicita & felix industria. Is enim in secunda per Ita-
liam peregrinatione Puteolos delatus, delineationem Bulifonianam
cum ipso marmore conferendam sibi esse ratus, haud paulo plura &
alia in isto observavit, quæ Antonii diligentiam fugerant, quam tam-
men nec ipsam laude sua privat. In eo conveniunt, basin esse co-
lossi, qui retulerit Tiberium sellæ insidentem, & quatuordecim Asiæ
civitates, quas Tiberius post terræ motum collapsas restituerit, for-
minarum habitu cælatas, in ea hodiernum cerni expressas. A Phle-
gonte cap. 13. de Mirab. saxum hoc memorari, fide Apollonii Gram-
matici, nummum etiam Asiæ restitutas civitates indicantem & Ti-
berii (non Vestæ nec Asiæ) pateram manu tenentis inque so-
lio collocati imaginem exhibentis, a Gorlæo proferri cap. 3. tradi-
tur: simulque Meursius notatur, qui colossum Tiberii statuasque
etiam urbium inter falsa retulit. Numerus urbium Asiæ a Tiberio
restitutarum cap. 4. investigatur. De origine & significatione vocis
AVGVSTI insignis observatio Jo. Fred. Gronovii profertur cap. 7.
Colossum hunc, anno Christi XXX erectum fuisse, demonstratur
cap. 10. In inscriptione marmoris AVGVSTALES, non *Ludos* desi-
gnare, quod existimavit Bulifonus, sed *Flammos* vel *Sacerdotes*, cap.
11. docetur. REMPUBLICAM nequiquam de Puteolensium civi-
tate, sed Roma, accipiendam, cap. 12. traditur, Nec ludos a Tiberio
RESTI-

RESTITVTOS, nec a REPUBLICA statuam, dici in epigraphæ, sed Asiæ quæ adstabant expressæ fœminarum effigie civitates; ut sensus sit: Respublica restituit conquassatas terræ morti civitates: quo loco vis vocabuli *restituere* explicatur *cap. 13.* Pro THENIA, a Bulifons expressa, NENIA legendum traditur *cap. 14.* Prima urbs ex litterarum punctis conjicitur SARDIANORVM *cap. 15.* secunda MAGNESIORVM *cap. 16.* tertia PHILADELPHIA *cap. 17.* quarta TMOLVS *cap. 18.* quinta CYME *cap. 19.* sexta TEMNOS *cap. 20.* septima CIBYRA *cap. 21.* octava MYRINA *cap. 22.* nona EPHE-SOS *cap. 23.* decima APOLLONIDEA *cap. 24.* undecima HYR-CANIA *cap. 25.* duodecima MOSTENE *cap. 26.* decima tertia AE-GAEAE *cap. 27.* decima quarta HIEROCAESAREA *cap. 28.* Has urbes dum designat doctissimus Auctor, multa erudita inspergit, veteres scriptores emendat, recentiores autem quosdam castigat, ipsum etiam Scaligerum, summum virum, aliquoties notat & ab eo dissentit. Doctam hanc de colosso Tiberiano, & marmorea restitutarum a Tiberio Asianarum civitatum memoriam conservante grandi base commentationem, studiorum suorum maximo Mæcenati, Serenissimo Cardinali *Francisco Maria Mediceo*, eruditionis elegantioris maximo cultori & patrono, dicendam duxit Auctor; præsidium sibi a Mediceo hoc fidere certissimum promittens, nec majorem uspiam melioremque sententiæ hujus de Puteolano marmore ac doctrinæ suæ fautorem reperiri existimans.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK JURISCONSULTI

ad L. *Letta* 40. ff. de R. C. Liber singularis, & Dissertatio de *Paclis juris stricti contractibus incontinenti adjectis.*

Hagæ Comitum apud Abrahamum de Hondt, 1697. 8.

Plag. 16.

Bellaria hic apponuntur iis, quibus in subtilitates Romanas dentes pruriant. Quicquid enim Latium vel in humanioribus, vel juris arte, eximium, politum, argutum ac subtile habet, ejus luculentum specimen tam in libro singulari ad L. *Letta*, quam Dissertatione de *Paclis adjectis* exhibet, res Romanas exquisitè doctus ac *reputata* Autor noster,

Ec 2

Quod

Quod famosissimæ ac inter *dammatas*, quas vocant, familiam velut ducentis, Legis *Leſta*, post varios aliorum conatus, interpretationem susceperit, ejus rationem hanc fuisse ait, quod id agat unice, ut aliter quam hætenus factum fuerit, illius sententiam explicet, eam omnino non aggressurus, si præter datas dudum illius expositiones, nihil aliud succurrisset. Ipsam vero legem ac singula ejus verba, quatuordecim capitibus, ita facunde, subtiliter, perspicue etiam, (in quantum hoc subtilioris materię indoles admittit) ex solidis Jurisprudentiæ Romanæ principiis explanat, ut iis, qui alias hoc literarum genus probant, meditationes istas mirifice esse placituras, existimemus. Quæ ad singula verba commentatus est Noster, in compendium redigere, natura rei non permittit. Hinc satis erit, ex ejus sententia, celebratissimi illius centonis sensum, quoad potiora capita (minutias enim consuetari nec libet nec licet) breviter retulisse. *Leſta* erat in auditorio *Æmilii Papiniani Præfecti Prætorio*, *Cautio trimembris*. Scripserat *Lucius Titius* (cujus vitam conscripsit *Papir. Masson*, *Nostro vapulans p. 20.*) se accepisse a *Publico Mevio* mutua quindecim *sestertia*, seu quindecim mille *sestertios* (hæc enim coincidunt. v. *p. 23.*) i. e. 3750 denarios *p. 54.*, & hanc summam proximis *Calendis*, seu initio proximi mensis stipulanti *Mevio* reddere promiserat *Titius*. (Hætenus primum cautionis membrum). Quod si statuta die summam promissam non exolvat, tum ab hoc tempore moræ, quoad illam solverit, singulis mensibus, in denarios centenos summæ creditæ, singulos denarios, adeoque in sortem universam, denarios triginta septem cum dimidio, pœnæ i. e. usuræ centesimæ nomine *p. 54.* stipulanti creditori amplius sponderat debitor *Titius*. (Hoc est secundum membrum cautionis allatæ.) Cum autem his stipulationum vinculis valde esset in angustias redactus (ex prima enim stipulatione integræ fortis solutio *Calendis* proximis imminebat, sin minus, ex secunda præsto erat usura vorax avidumque in tempore fœnus) ideo pactione nuda, precibus forte debitoris obtenta, ac in continenti addita (quæ tertium cautionis membrum constituit) rigor primæ stipulationis fuit ea ratione temperatus, ut menstrui refunderentur denarii treceni, adeoque omnis fors 3750 denariorum, antea statim proximis *Calendis* solvenda, in pensiones menstruas duodecim cum dimidiâ secaretur, seu *Idibus* mensis tertii decimi demum penitus exsolveretur *p. 66.*

Hæte-

Haecenus cautio. Transferat vero numerus mensum (ita Noster, non mensium *p. 69.*) toti sorti solvendae indultorum, i. e. duodecim cum dimidio (hoc enim Paulo non invito supponi potest.) Titius solverat nihil. Quin tota fors ab eo tum potuerit peti, dubium erat. nullum: quemadmodum etiam scrupulo carebat, quod ad usuras idem sit obstrictus. Sed circa *modum & quantitatem usurarum* in auditorio Papiniani oriebatur controversia, *utrum videlicet singulis Calendis integra sortis usura currant* (juxta tenorem stipulationis secundae) an vero *illam donec at pensionis, quam ex pacto adjecto refundi convenerat?* Paulus legis nostrae autor posterius existimabat, finito primo mense, primae tantum pensionis, & ita porro, usuras praestandas esse ratus; sed Antagonistae, quorum praecipuus fortassis Ulpianus, prius tuebantur, & mox a prima mora, universae sortis usuras praestari volebant. *v. p. 74.* Ingens inter has sententias esse discrimen, manifestum est. Nam ex sententia Pauli, si Titius primis Calendis debitam trecenorum denariorum pensionem non solvat, usurarum nomine saltem debet tres denarios, nempe pro summa debita, sed ex Antagonistarum, 37 denarios & dimidium (*v. p. 75.*) i. e. usuras totius sortis. Rursus si secundis Calendis debitam pensionem non inferat, tum juxta Paulum, primae pensionis usuras bis, secundae semel, atque ita conjunctim denarios novem debet, quia ratione illius, mora bis, ratione hujus, semel saltem fuit commissa. *v. p. 95. seqq.* sed juxta Antagonistas, ad secundam dilationem, iterum usurae totius sortis exiguntur, & ita porro; praecedentes vero non crescunt; nam semper intuitu ejusdem debiti exiguntur; hinc mora continuata, nova semper usura committitur, sed praecedentes duplicari, triplicari &c. nequeunt: at juxta Paulum usurae de distinctis pensionibus, adeoque diversis debitis, solvuntur; hinc mora continuata, praecedentes usurae crescunt, i. e. duplicantur, triplicantur &c. & ratione novi debiti commissi, nova debetur usura. Defendebat autem Paulus opinionem suam certissima ratione, nempe, cum per pactum adjectum expresse variata esset prima stipulatio, ibidemque contenta sortis solvendae ratio, de quo nullum etiam erat dubium, putabat eodem tacite quoque esse migratam secundam stipulationem, in eaque comprehensum solvendarum usurarum modum. Nam prima stipulatio jubebat Titium solvere proximis Ca-

lendis integram sortem, secunda sub conditione moræ universalis, ei imponebat necessitatem solvendarum usurarum centesimarum. Jam cum per pactum subjectum necessitas totam sortem proximis Calendis solvendi fuerit remissa, & in duodecim menses cum dimidio solutio fortis secata, per hoc pactum necessario quoque effectum est, ne prima, secunda, tertia dilatione &c. universalis mora (conditio secundæ stipulationis necessaria) committi possit; deficiente autem conditione, obligatio solvendi usuras totius sortis, illi superstructa, necessario quoque deficit. Antagonistæ tamen causabantur, pactum additum tantummodo pertinere ad primam stipulationem, ac debitori, ratione ipsius sortis convento, saltem ad exceptionem prodesse; ad secundam vero stipulationem minime debere extendi, cum nihil de hoc sit dictum; hinc usurarum solutionem, juxta tenorem laudatæ stipulationis non immutatæ, esse faciendam. *v. p. 102, seq.* Sed Paulus non tantum directe ex suo principio respondet, solutione sortis secata & dilata, etiã usurarum solutionem secari, easque eo saltem tempore, quo mora fiat, accedere, sed & ostendit, adversarios corium & flagellum attulisse secum. *v. p. 115.* Nam esto, pergat, quod pactum solum ad primam stipulationem pertineat, seu, ut adversarii loquebantur, *ad exceptionem* (sortis scilicet petitioni objiciendam) *tantum proficit*, tamen *usurarum* (totius sortis) *obligationem ipso jure*, i. e. ex regulis juris civilis, *non posse committi*, docet. Nam quomodocunque tandem pactum additum explices, aut etiam constringas, illud tamen certum est, quod ejus virtute tota fors simul non sit solvenda, & quod adeo, una alterave dilatione, universalis mora nequeat committi; hac autem, velut conditione deficiente, obligatio ad usuras totius sortis nequit oriri. Addit tandem, quoad solutionem usurarum, eo, quo adversarii volebant, imo etiam adhuc graviori, modo potuisse convenire partes, sed id non factum esse. *v. p. 132.* Atque ista sententia Pauli uti manifesta æquitate nititur, ita etiam in auditorio Papiniani probabiliter tum obtinuit, quam a vellicationibus quorundam, imprimis Hotomanni, Noster insuper vindicat *p. 141.* Sic igitur in decantata illa *L. Læta* occurrit, *cautio*; nata ex ea *controversia*: *sententia Pauli*: *partis adversæ*: *utriusque argumenta*: *refutationes adversariorum*; de quibus quid docuerit Noster, breviter enarravimus. Id adhuc monendum, hinc *inde*

inde etiam aliarum legum occurrere explicationem. Ita in *l. 5. luculenta l. 7. §. de pactis*, datur expositio. *C. 7. p. 56. §. 99.* egregia quædam de usuris, intelligendis *Novelle 32. 34. 106.* afferuntur. *C. 14. p. 237.* ostenditur, inexplicabilem videri difficultatem in *l. 17. pr. de usur.* quando Paulus, commissa mora, retro a die stipulationis usuras debere negat, licet ita conventum sit; hinc examinatis aliorum explicationibus, Noster concludit: *Licet igitur mirari, & hæcenus mirari tantum.*

De pactis, stricti juris contractibus, mutuo scilicet & stipulationi, *incontinenti adjectis*, hæc Nostri est sententia: ea *in neque ratione Actoris neq. Rei imissa*, adeoque neque *actionem producere*, neque *actionem constitutam ipso jure tollere*, sed solum, juxta communem pactorum naturam, *exceptionem parere*. In hujus assertionis confirmationem primo præcipuum obstaculum, ex *l. Lecta* depromptum, removet *p. 81. §. 99.* postea vero in adjecta *Dissertatione peculiarari*, proposito controversiæ statu, sententiam suam primo juris ratione, deinde auctoritate munit; tandem eos, qui pacta illa contractibus juris stricti, vel simpliciter, vel ratione Rei, vel saltem stipulationi ineffe docent, aut alia adhuc ratione dissentiunt, ordine refellit. Nobis ista indicasse nunc satis est, certo persuasis, non plane pertinaces, istis lectis, sententias contrarias non difficulter esse dimissuros.

*P A R O C H I A L A N T I Q U I T I E S I N T H E H I S T O R Y
O F A M B R O S D E N, B U R C E S T E R & C.*

h. c.

*ANTIQUITATES PAROCHIALES, QUAS IN HÆ-
BERIA Ambrosdani, BiriniCastri, aliorumque adjacentium locorum
in Comitatu Oxoniensi & Buckinghamensi erigere tentavit*

*JOHSTE KENNET Vicarius Ambros-
dunensis.*

Oxonii e Theatro Sheldon. 1695. in 4.

Alph. 4. chartæ maj. cum fig. 2n.

Voluminosi hujus operis eorum potissimum usibus destinati, quorum curæ conservatio privilegiorum bonorumque istarum Ecclesiarum demandata est, prima occasio fuisse lites Ambrosdunensi Ecclesiæ de legato quodam antè annos aliquamultos motæ.

Quæ

lendis integram sortem, secunda sub conditione moræ universalis, ei imponebat necessitatem solvendarum usurarum centesimarum. Jam cum per pactum subjectum necessitas totam sortem proximis Calendis solvendi fuerit remissa, & in duodecim menses cum dimidio solutio fortis secata, per hoc pactum necessario quoque effectum est, ne prima, secunda, tertia dilatione &c. universalis mora (conditio secundæ stipulationis necessaria) committi possit; deficiente autem conditione, obligatio solvendi *usuras* totius sortis, illi superfructa, necessario quoque deficit. Antagonistæ tamen causabantur, pactum additum tantummodo pertinere ad primam stipulationem, ac debitori, ratione ipsius sortis convento, saltem ad exceptionem prodesse; ad secundam vero stipulationem minime debere extendi, cum nihil de hoc sit dictum; hinc usurarum solutionem, juxta tenorem laudatæ stipulationis non immutatæ, esse faciendam. *v. p. 102, seq.* Sed Paulus non tantum directe ex suo principio respondet, solutione sortis secata & dilata, etiam usurarum solutionem secari, easque eo saltem tempore, quo mora fiat, accedere, sed & ostendit, adversarios corium & flagellum attulisse secum. *v. p. 115.* Nam esto, pergat, quod pactum solum ad primam stipulationem pertineat, seu, ut adversarii loquebantur, *ad exceptionem* (sortis scilicet petitioni objiciendam) *tantum proficit*, tamen *usurarum* (totius sortis) *obligationem ipso jure*, i. e. ex regulis juris civilis, *non posse committi*, docet. Nam quomodocunque tandem pactum additum explices, aut etiam constringas, illud tamen certum est, quod ejus virtute tota fors simul non sit solvenda, & quod adeo, una alterave dilatione, universalis mora nequeat committi; hac autem, velut conditione deficiente, obligatio ad usuras totius sortis nequit oriri. Addit tandem, quoad solutionem usurarum, eo, quo adversarii volebant, imo etiam adhuc graviori, modo potuisse convenire partes, sed id non factum esse. *v. p. 132.* Atque ista sententia Pauli uti manifesta æquitate nititur, ita etiam in auditorio Papiniani probabiliter tum obtinuit, quam a vellicationibus quorundam, imprimis Hotomanni, Noster insuper vindicat *p. 141.* Sic igitur in decantata illa *L. Lella* occurrit, *cautio*; nata ex ea *controversia*: *sententia Pauli*: *partis adversariorum*; *utrinque argumenta*; *refutationes adversariorum*; de quibus quid docuerit Noster, breviter enarravimus. Id adhuc monendum, hinc

inde

inde etiam aliarum legum occurrere explicationem. Ita in *c. s. lulentia l. 7. §. n. de pact.* datur expositio. *C. 7. p. 56. §. 99.* egregia quædam de usuris, intelligendis *Novella 32. 34. 106.* afferuntur. *C. 14. p. 137.* ostenditur, inexplicabilem videri difficultatem in *l. 17. pr. de usur.* quando Paulus, commissa mora, retro a die stipulationis usuras debere negat, licet ita conventum sit; hinc examinatis aliorum explanationibus, Noster concludit: *Liceat igitur mirari, & hactenus mirari tantum.*

De pactis, stricti juris contractibus, mutuo scilicet & stipulationi, *incontinenti adjectis*, hæc Nostri est sententia: ea *is neque ratione Actoris neq. Rei inesse*, adeoque neque *actionem producere*, neque *actionem constitutam ipso jure tollere*, sed solum, juxta communem partium naturam, *exceptionem parere*. In hujus assertionis confirmationem primo præcipuum obstaculum, ex *l. Lecta* depromptum, removet *p. 81. §. 99.* postea vero in adjecta *Dissertatione peculiari*, proposito controversæ statu, sententiam suam primo juris ratione, deinde auctoritate munit; tandem eos, qui pacta illa contractibus juris stricti, vel simpliciter, vel ratione Rei, vel saltem stipulationi inesse docent, aut alia adhuc ratione dissentiunt, ordine refellit. Nobis ista indicasse nunc satis est, certo persuasis, non plane pertinaces, istis lectis, sententias contrarias non difficulter esse dimissuros.

PAROCHIAL ANTIQUITIES IN THE HISTORY
OF AMBROSDEN, BURCESTER &c.

h. e.

ANTIQUITATES PAROCHIALES, QUAS IN HISTORIA
Ambrosdani, Birini Castri, aliorumque adjacentium locorum
in Comitatu Oxoniensi & Buckinghamensi servare tentavit

JOHSTE KENNET Vicarius Ambros-
dunensis.

Oxonii e Theatro Scheldon. 1695. in 4.
Alph. 4. chartæ maj. cum fig. 2n.

Voluminosi hujus operis eorum potissimum usibus destinati, quorum curæ conservatio privilegiorum bonorumque istarum Ecclesiarum demandata est, prima occasio fuisse litæ Ambrosdunensi Ecclesie de legato quodam antè annos aliquamultos motæ.

Quæ

Quæ ut Ecclesiæ suæ commodo feliciter tandem possent finire, antiquæ chartæ ad istud negotium pertinentes Cl. Kenneto evolvendæ fuerunt, quarum perlustratio integro opere plenius istius & vicinarum tractuum historiam & antiquitates tradendi impetum animo ejus indidit. Ab ipsis itaque antiquissimorum Britannorum temporibus exorsus, & si quæ forsân linguæ eorum in locorum appellationibus occurrant vestigia, diligenter rimatus, quæ Romanorum in Britannia florente imperio tractuum istorum facies fuerit, quæ castra in iis ab illis posita, quæ viæ per eos deductæ sint inquirat, & si quæ morum & consuetudinum Romanarum in iis superesse deprehendantur vestigia, diligenter indicat, nummos quoque ibi effodi solitos non prætermittens, ac ex illis de hujus provinciæ diverso diversis temporibus statu conjiciens. Ad Saxonum inde delatus tempora, quibus Christianismi semina in locis istis spargi cœperunt, & utraque, de qua agitur, Parochia ortum nomenque sortita videtur, Ambrosduno ab Ambrosii, fortissimi libertatis Britannicæ contra Saxonum tyrannidem propugnatoris, stativis, Birini castro vero a Birino, qui seculo VII primus in Angliâ Episcopus Dorcestriæ sedit, appellato; plura & magis luculenta de gestis in tractibus illis rebus affert. Imo post Danorum tempora, restitutosque Saxones, & occupatam a Normannis Britanniam, Annalium habitum huic tractationi suæ induit, atque eodem filo usq; ad annum 1460, quo Henricus VI fatis concessit, perduxit. Cum enim post illud tempus largæ nimis rerum commemorandarum massis superesset, peculiari volumini eam reservandam duxit, huic interea historia Alekti Castri (vulgo Allchecker) anno 1671 ab anonymo consignata, subjuncta. Ne autem parum ad se spectare existiment toto a Britannis orbe remoti eruditi hoc opus, tenendum est, quamplurima Cl. Kennetum, dum in antiquissimorum Britannorum Romanorumque temporibus versatur, afferre, quæ ad egregie illustrandos Græcos Latinosque Autores veteres faciunt. De Saxonum vero temporibus agentem, Mercianorum & Saxonum occidentalium fines accuratius describere, multorum locorum, quam tempus abolevit, memoriam renovare, Conciliorum Anglicorum historiam passim illustrare, & innumera monumenta vetera afferre, quæ non tantum egregie augendo Monastico Anglicano, verum etiam Glossario Henr. Spelmanni possint inservire.

Atque

Atque hinc factum est, ut Glossarium, voces a Spelmano non explicatas, atque in monumentis hic publicatis occurrentes complectens, operibus annectere voluerit : vehementissime optans, ut Glossarii Spelmanniani auctiorem editionem, tum ex ineditis ipsius Spelmanni chartis, tum ex innumeris post ejus fata e tenebris protractis monumentis, Vir aliquis tanto labori idoneus, qualem Cl. Gibsonum esse judicat, adornare velit. Cangii enim Glossarium adeo supplere non posse Spelmanni defectus censet, ut ipsum potius supplementis opus habeat; quippe quod in explicatione vocum antiquitus in Anglia maxime frequentium, Spelmannianum unice sequatur.

*DE FERMENTO VOLATILI NUTRITIO CONFERENCE
rationales &c. Auct. GULL. COWARD M. D. & Collegii
Merton. Oxon. Socio,*

Londini apud T. Bennet, 1695. in 8. Plag. 12.

PROPOSITUM est Cl. Auctori ostendere, spiritum volatilem oleosum, a sanguine ventriculo infusum, esse verum ac genuinum, concoctionis ac nutritionis instrumentum. Quem in finem primum de fermentis & fermentatione in genere agit, saliumque variorum natura declarata, nonnulla his de fermentorum animalium ratione subnectit. Speciatim autem ad ventriculi fermentum accedens, Glissonii opinionem, qui illud in sale acri & pungente spiritibusque imprægnato constituit, examinat, & vel ideo rejicit, quod omne acre provenit ab igneo focq, & acrimonia sanguinis & humorum morbosa est. Neque probatur Auctori Willisii sententia, qui acidi cujusdam fermenti ope concoctionem fieri statuit. Cum enim cachecticis, quibus languidus restituendus appetitus, salia stomachica & volatilia cum successu propinentur, non acida, sed ab his potius magna morborum oriatur colluvies, hinc efficit, ventriculi fermentum esse nihil aliud, quam sal volatile oleosum pauco phlegmate dilutum ex arteriis, nervis & glandulis, in ventriculi cavitatem emissum, quo cibi deglutiti fermentescant, & in nutritionem idoneam abeant. Neque enim huic sententiae obstare credit, quod acida quandoque digestionem juvant, cum id per accidens fiat, quando visciditatem

tatem nova fermentatione cum fermento ventriculi orta, discindunt & dissolvunt, vel etiam ventriculi plicas ad lævitatem tendentes iterum contrahunt. Digressus hinc ad spiritum volatilem oleosum Sylvii, vulgares ejus parandi rationes carpit, ipsisque præfert alium modum, quo levi digestionem patitur. Esse autem fermentum ventriculi nostri ejusdem indolis cum jam dicto spiritu, vel hinc constare putat, quod quamplurimum in animali corpore salis volatilis elaboratur, (destillatione ex ipso eliciendum) idque facile deinde cum chyli globulis oleosis connubat. Vim autem digestivam liquorum volatilium probat experimento cerebri vitulini, quod cum his potius, quam aliis salibus, in liquamen abiit, additoque anisi oleo flavidinem acquisivit. Quibus propositis, ad fermenti volatilis oleosi vim, quam in succo chyloso disponendo & corporis partibus alendis exferit, exponendam pergit. Contendit autem contra G. Charletonum, succum illum nutritium membræ non a nervis, sed ab arteriis adferri, parum motus argumento illius a celeri nimis sanguinis motu desumpto. Nequaquam enim concedit, tam rapidam esse sanguinis celeritatem, quæ impediatur partium nutritiarum appositionem, sed propter obliquam vasorum insertionem, satis asserit huic negotio accommodatam. Tam lentum autem succi nutritii motum non esse, ac in nervis a Charleto concipitur, hinc colligit, quod non solum infantes recens nati, brevi quandoque tempore in magnitudinem inusitatam excrescunt, nosque ipsi, quantum singulis diebus insensibili transpiratione perdimus, ex alimentis resarcimus, sed in diabete, quandoque sesquicongius succi nutritii excernitur; quæ quidem omnia cum lentissimo illo succi nutritii per exiles nervos motu conciliari nequeunt, sed celerem satis & promptam ejusdem suggestionem requirunt. Deinde explicat Cl. Auctor, quomodo fermentum hoc rite se habens famem sitimque excitet; contra vero, si a genuina sua indole degenerarit, innumeras morborum cohortes post se trahat. Ultimo tandem loco de medicamentis stomachicis agit, censens, Poterii specificum stomachicum & pulveres testaceos non magni esse momenti; præstare his pulverem digestivum Riverii, & sal volatile oleosum Sylvii rite paratum; elixir stomachicum vitrioli Myrsinici plus justo laudari; vires elixir proprietatis ab admixto spiritu, quodam volatili exaltari; salia lixivina frustra præscribi, nisi acidum aliquod visco-

viscosum lateat in stomacho ; amaricantia palmam fere omnibus præripere, & ex cortice Peruviano tincturam contra affectus ventriculi præstantem posse elici.

EXPERIMENTUM SINGULARE, DE PRODUCTIONE ignis & flammæ a commissione duorum liquorum aëliu frigidorum, inventum a FRIDERICO SLARE M. D. Censore & Socio Collegii Medicorum, nec non membro Societatis Regiæ.

EXCERPTUM EX TRANSACTIS PHILOS. ANGL.

Menf. Sept. & Octob. Ann. 1694.

p. 201. seqq.

Recipe nitri & olei vitrioli partes æquales, & fac, ut ex retorta igne arenæ candefacta destillet in vas recipiens spiritus nitri compositus, ab aëris accessu sollicitè custodiendus. Deinde vasi satis capaci immittatur pars una olei cujusdam essentialis destillati vel vegetabilis, (v. g. carvi, caryophyllorum, sassafras, guajaci, buxi, camphoræ, piperis Jamaici, cinnamomi) vel animalis (v. g. ex cornu cervi, ungulis, cranio, sanguineque humano parati.) Huic caute superfundantur partes duæ spiritus nitri compositi; quo factò exoritur magna cum celeritate & strepitu flamma parum diuturna, relinquens caput mortuum leve & insipidum. Ex reliquis enim oleorum speciebus, quæ ex seminibus elicita, pleraque strepitum quidem magnum & explosionem edunt, sed non abeunt in flammam. Petroleum, succini item, ceræque oleum, neque effervescent cum spiritu nitri composito, neque explosionem efficiunt. Porro nec illud omittendum, in vacuo succedere hoc experimentum, & a flammâ excitata, non sine adstantium periculo, disjici vas recipiens. Ad ætiologiam autem quod attinet hujus experimenti, existimat ejus inventor, spiritum nitri compositum multis refertum esse particulis igneis accendentibus sulphureas oleorum particulas, neque tamen olea esse tantum pabulum ignis & mere passive se habere, sed cum turgeant sale volatili alcalico, hoc promte effervescente cum acido spiritus jam dicti, ut oleosæ particulæ violento abreptæ motu ignescant, & in flammam convertantur. Vim tandem illam, quam in vacuo exseruit

hæc mixtura, ab aëre non recipienti vasi, sed mixturæ ipsi inhærenti & prodigiose rarefacto derivat.

METHODUS INVENIENDI VERUM MOMENTUM ingressus Solis in signa Tropica. Auctore E. HALLEY.

TRANSLATA EX TRANSACTIS PHILOS. ANGLIC.

Mense Jan. & Febr. 1697. p. 12. seqq.

PARADOXUS forsan videbor, aut plane extra oleas vagari, si asseram, facilius nos certos reddi posse de vero momento ingressus Solis in Cancrum & Capricornum, quam observare vera tempora Æquinoctiorum, aut ingressum Solis in Arietem & Libram. Neque enim ignota mihi est Astronomorum, tam veterum quam recentiorum, contraria sententia. Ptolemæus expresse dicit: *Τὰς τῶν τροπῶν τρεῖς αἰεὶς ἀσδιακρίτως εἶναι*, & Ricciolus caput de Solstitialibus observationibus his verbis inchoat: *Merito Snellius in notis ad observationes Hassiacas pronunciauit, Herculei esse laboris vitare in Solstitialibus observandis errorum quadrantis diei*, idque propter magnam tarditatem, mutationis Declinationis Solaris in die Tropico, quippe quæ integro die vix quartam minuti partem adæquat. Et certe hæc causâ rem admodum difficilem redderet, nec instrumenta quæcunque sufficerent ad illam perficiendam; si quidem momentum ingressus Solis in Tropicum determinandum foret unica observatione. Ego vero constitui ostendere methodum, qua per tres se consequentes observationes Solis prope Tropicum existentis, usque convenientibus temporis intervallis factis, ita possit inveniri exacte momentum Tropicum, ut accuratioribus etiam satisfaciât, & hoc quidem sine ulla consideratione parallaxis Solis, refractionis aeris, maximæ Obliquitatis Eclipticæ, aut latitudinis loci; quæ tamen omnia requiruntur alias, ut certi fiamus de Æquinoctiis per observationes; & erronee assumpta, pepererunt errorem trium circiter horarum, in tempore Æquinoctiorum, deducto ex tabulis Nobilissimi Tychonis Braheï & Kepleri, cum Vernum tot horis contingat serius, Autumnale autem citius, quam ex calculo celeberrimorum illorum Auctorum deducitur.

Ante-

Antequam vero pergam, sequentia, quæ ad hanc Methodum demonstrandam faciunt, Lemmata, præmittenda duxi :

1.) Quod motus Solis in Ecliptica circa tempora Tropica , tam prope æquabilis sit , ut differentia ab Æquabilitate non sit sensibilis, quinque diebus ante momentum Tropicum, & quinque post illud : quodque differentia orta ex parva inæqualitate quæ adest, nunquam superet quartam minuti secundi partem in declinatione , idque propter propinquitatem Apogæi Solaris respectu Tropici Cancri.

2.) Quod, cum Sol non longius abest a Tropiceis, quam 5 gradibus, ante & post ingressum in Tropicos, differentiarum quibus Sol distat a Tropiceis, sint ut sinus versi distantiarum Solis in longitudine a Tropiceis; atque hi sinus versi in arcibus 5 gradibus minoribus, sint inter se etiam ultra exactissimam sensus subtilitatem , ut quadrata horum arcuum. Ex duobus hisce tertium sequitur :

3.) Quinque diebus, ante & post momentum Tropicum, Declinationem Solis differre a maxima Tropica Declinatione spatii , quæ sint in duplicata ratione, sive ut quadrata, temporum quibus Sol indiget ad Tropicum attingendum, aut quibus recessit a Tropico. Hinc evidens est , si umbræ Solares vel in Meridiano vel alio quocunque Azimutho accurate observentur, circa tempora Tropica , spatia, quibus umbra Tropica vel deficit ab illis, vel excedit illas, aliis temporibus, semper esse proportionalia quadratis intervallorum temporis, inter illas Observationes , & verum tempus Tropicum; & consequenter, si linea , in qua limites umbræ capti sunt, fiat axis , & correspondentia tempora a Tropiceis, exposita lineis rectis, aptentur axi , ut ordinatæ, futurum, ut extremitates harum linearum tangant Curvam Parabolicam, ut ex figura apparet, in qua a, b, c, e supponuntur esse puncta observata, lineæ aB, bC, cA, eF sunt respective proportionales temporibus cujusque observationis, ante & post momentum ingressus in Tropicum Cancri.

Quibus præmissis poterit problema, de invenièdo vero tempore Tropico per tres observationes, reduci ad hoc Geometricum: Datis tribus punctis in parabola, A, B, C, seu A, F, C, una cum axis directione, invenire distantiam punctorum ab illo axe. Habet autem duos casus; *Primus* est, quando tempus secundæ observationis præcisè est medium inter A & C. Atque tunc posito t pro toto tempore

Ff ; inter

ACTORUM ERUDITORUM

inter A & C, obtinebitur A C intervallum remotissimæ Observatio-
nis A a Tropico, per sequentem analogiam :

$$2ac - bc. \quad 2ac - \frac{1}{2}bc :: \frac{1}{2}t \text{ seu } A E. \quad A C:$$

seu tempus remotissimæ Observatio-
nis a Tropico.

Alter casus, quando media Observatio non exacte incidit in me-
dium reliquorum duorum temporum, ut in F, aliquanto operosior est:
positoque toto tempore ab A ad C $\equiv t$ & ab A ad F $\equiv f, ce \equiv c, \&$
 $bc \equiv b$, Theorema ita se habebit $\frac{t-c-b}{f} \equiv A C$, tempori pro-
posito.

$$2tc - 2bf$$

Hæc Methodus calculandi ut magis illustretur, non inutile forsan
erit aliquot afferre exempla, eorum præsertim Astronomorum in gra-
tiam, qui in artis suæ parte Geometrica minus sunt eruditi. Anno
1500 Bernardus Waltherus mense Junio Noribergæ observavit chorde-
dam distantiam Solis a Zenith magno Parallaçico instrumento Ptole-
maico, ut sequitur :

Jun. 2. 45467.	Jun. 8. 44975.
Jun. 9. 44934. &	Jun. 12. 44883.
Jun. 16. 44990.	Jun. 16. 44990.

In utroque casu tempus medium exacte est inter extrema, ac præ-
inde in prioribus tribus $ac \equiv 533$, $bc \equiv 477$, & t , tempus interme-
dium 14 dierum. Secundum ergo Regulam priorem, tempus Tropi-
cum reperietur per hanc Proportionem :

$$589. \quad 827\frac{1}{2} :: \frac{1}{2} t \text{ f. } 7. \text{ dies. ad } 9 \text{ dies. } 20 \text{ hor. } 2'$$

Unde concluditur, tempus Tropicum Anni 1500 incidisse in Jun.
11 D. 20 H. 2'.

In posterioribus tribus ac est $\equiv 107$ & $bc \equiv 15$, & totum in-
tervallum temporis est 8 dierum $\equiv t$. Unde

199. 206 $\frac{1}{2}$:: 4 dies. ad 4 d. 3 h. 37': quod tempus deductum ex
16 die mane, relinquit 11 d. 20 h. 23, tempus Tropicum conveniens
cum priori ad tertiam horæ partem.

Rursus A. 1636 Gassendus Massiliæ observavit Solstitium æsti-
vum gnomone, cuius altitudo 55 pedum, eum in finem, ut determina-
ret proportionem gnomonis ad umbram Solsticialem, & reliquit nobis
has Observaciones, quæ exemplum secundæ Regulæ nobis esse
possunt :

umbra

Umbra erat partium,

Jun. 19. St. N. 31766, quarum gnomon erat 89428

Jun. 20. 31753

Jun. 21. 31751

Jun. 22. 31759.

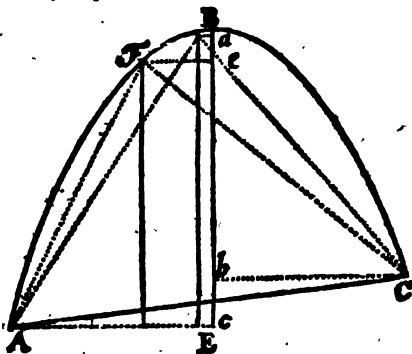
Quæ si dividantur in duas trium observationum series, quarum prior sit dierum 19, 20, 22; posterior 19, 21, 22; in prioribus tribus erit $c = 13$, & $b = 7$, $t = 3$ diebus, $s = 1$; & in posterioribus $c = 15$, $b = 7$, $t = 3$ & $s = 2$. Unde secundum Regulam, die 19 Junii mane Sol aberat a Tropico tempore, quod erat ad diem unum, ut $11c - 55b$ ad $2tc - 2bs$, h. e. ut 110 ad 64 in prima serie; aut 107 ad 62, in secunda, h. est 1 d. 17 h. 15' in prima, & 1 d. 17 h. 25' in secunda serie: ita ut concludendum sit, momentum Tropicum fuisse Jun. 10 d. 17 h. 20' in Meridiano Massiliensi.

Quod autem hæc duo tempora sic obtenta, exactitudinem suam mutuo confirmet & conveniat, apparet ex intervallo temporis, quod inter ipsas intercedit, nempe 1 d. 2 h. 30' minus quam 136 Anni Juliani: cujus 1 d. 1 h. 8' oritur a defectu, quo differt annus Tropicus a Juliano, reliquum autem a progressionem Apogæi Solaris hoc tempore: ita ut duæ observationes, ab eodem observatore factæ in eodem loco, non possint sibi aptius respondere, idque sine omni artificio aut vi in illis tractandis adhibita.

Quænam fuerint methodi, quibus veteres usi ad concludendam horam Tropicam, Ptolemæus nusquam nobis tradidit. Utinam vero hæc illis innotuisset, ut sic magis essemus certi de momentis Tropicis, quæ illi nobis litteris consignata reliquerunt. Id quod singularem nobis præbuisset usum in determinanda questione: utrum Solis Apogæum fixum sit in cælo stellato, nec ne? aut si moveatur, quinam verus sit ejusdem motus? Certum est, si Ptolemæum audiamus, Tropicum momentum ab Euctemone & Metone observatum Jun. 27 mane, Anno 432 ante Christum natum, nequaquam conciliari posse, nisi supponamus, observationem factam esse die proximo, s. Jun. 28 die mane. Et Ptolemæi proprium momentum Tropicum, observatum tertio Antonini anno, A. C. 140, utique contigerat 23, non 24 die Junii, ut apparebit illis, qui decenter considerabunt & comparabunt illam cum longitudine anni, deducta ex diligentibus & concordantibus obser-

servationibus duorum illorum magnorum Astronomicorum geniorum, Hipparchi & Albatani, stabilitis, & confirmatis omni exactitudine recentiorum. Nam istæ quidem observationes anni Tropici talem longitudinem exhibent, ut Julianus computus anticipet tantum unum diem trecentis annis. Nos vero certi sumus, Solis revolutionem anticipare quam proxime tres dies quadringentis annis, ita ut tabulæ Ptolemaicæ huic suppositioni innixæ, totum diem aberrent in Solis loco definiendo, singulis 240 annis. Qui principalis error in capite tam fundamentali totam Almagesti structuram vitiat, convincitque, ejus auctorem vel diligentia, vel fide, vel utraque caruisse. Sed ut ad Methodum nostram revertamur, commodum hoc nobis vel maxime in ea accidit, quod nobis quodcunque ædificiû altum, vel vertex turris cujusdam altæ, vel etiam murus altus quicumque, qui intercipere Solem, & veram umbram projicere potest, nobis loco instrumenti esse possit. Neque multum refert, quænam sit positio plani in quo capitur umbra, aut lineæ in illo, in quo mensuratur recessus Solis a Tropico: sed quocunque modo inveniatur, recessus ille semper erit in eadem proportionem, propter anguli parvitatem, qui non est 6 minutorum in primis 5 diebus. Neque necesse est, ut mensuretur altitudo ædificii, modo id satis magnum sit, ut spatia dimetienda satis ampla fiant. Convenit tamen, ut planum, in quo capitur umbra, non multum recedat a perpendiculari ad Solem situ, certe non multum sit obliquum, & ut muri umbram projicientis vertex rectus & lævis sit, ejusque directio fere Orientalis & Occidentalis, propter rationes facile intelligendas a lectore, in spherica doctrina versato. Requiritur etiam, ut capiatur extrema maxima aut minima deviatio umbræ muri, quia umbra sat diu consistit sine alteratione; quod Observatori dabit opportunitatem, ut certus sit de eo quod agit, nec turbetur a veloci transitu umbræ unius puncti in tanta distantia. Objicitur autem præcipue, difficile esse penumbram Solis accurate in suis extremis a vera umbra distinguere, ut proinde observatio hæc non satis exacte determinari possit: sed si Sol transmittatur per telescopium, eo modo quo excipitur ejus species in Eclipsi Solari, & medietas superior vitri objectivi quasi refecetur charta agglutinata, limbusque superior Solis exacte videatur emergere ex speciebus muri, aut potius eas contingere, & positio autem telescopii regulatur crine subtili extensi in foco vitri

vitri ocularis) certus sum, limitem umbræ obtineri posse ad extremam altitudinem. Hujus rei specimen aliquod proximo Junii mense dare constitui, ope muri præalti in templo D. Pauli Londinensi, cujus quædam sequentium Transactionum mentionem faciet. Interim, quod præmissi sufficet, ut alii manus operi admoveant, quibus in promptu sunt præalta ædificia. Id unicum monebo, Tropicum hybernium hac methodo certius obtineri, quam æstivum, quia idem Gnomon dat multo majorem Radium, pro hoc observandi modo. Figura, ad quam supra provocatum, hæc est

**EXPERIMENTUM DN. EDUARDI COLES EX MIX-
tione Spiritus Sulphurei cum Alkali volatili producendi liquidum coloris
rubri, Excerptum ex Transact. Anglic. Mens. Maj. 1697. p. 542.**

Duas tresve libras Benzoni cum pauca arena ex retorta destilla usque ad siccitatem, spiritumque cum oleo pariter & floribus inde filtro chartaceo, & quod primum per filtrum prodit, ad usum serva. Dicitur spiritus duas partes junge uni parti spiritus Salis Ammoniaci & probe succutiendo misce, ita fiet, ut momento rubescat mixtura.

DE AMBRÆ GRISEÆ PRODUCTIONE NOVA

Conjectura Dn. Roberti Tredvøey, excerpta ex literis ejus ad Dr.

Leonard. Plukenet in Transact. Anglic. Mens.

Sept. 1697. p. 711.

G g

In-

INvenit ante paucos annos insulæ Jamaicæ incola quidam ambra griseæ magnum frustum, 150 libras æquans pondere, in littus ejectum, & in duas partes a maris agitatione divisum. In hoc Dn. Tredwey vidit rostra, alas, & partes corporis animalculorum, quæ inventor testatus est se viva vidisse, & suspicari instar apum in littore a mari circumvolitare, ac proinde conjicit, ambram ab animalculo produci instar mellis aut ferici.

GERHARDI NOODY JURISCONSULTI DE FOENORE

Ufuris Libri tres, in quibus multa juris civilis aliorumque veterum scriptorum loca aut illustrantur aut emendantur.

Lugduni Batavorum apud Fredericum Haaring. 1698. in 4to
Consti. alph. 15. plag.

DOctrinam de Usuris & Fœnore sic comparatam esse, ut ea non intra juris Romani cancellos se contineat, sed ex variis gentium moribus latam capiat & diffusam interpretationem, imo ex jure divino forensi æque ac morali diversos eisdemque sat arduos subinde casus arcessat, res ipsa hæc obscure loquitur. Nactus proinde est celeberrimus inter Belgas Jctus argumentum prorsus egregium, in quo diligentiam ingeniumque exerceret, quod etiam ita excoluit, ut sive eruditas veteremque Romam intine redolentes legum expositiones, sive Criticorum delicias requiras, magnam horum omnium possis habere copiam. Librum primum accuratiori vobum *fœnoris* & *usura* evolutione orditur. Antiquissimi Auctores fortis incrementum *fœnus* dixere, sed *usura* cujusque rei usum ipsis notavit; postea utrumque vocabulum synonymice pro accessione pecuniæ vel frugum acceptum est. Ex corporum usu, non *usura* aut *fœnus*, sed *merces* percipitur. Cum enim in Republica libera locatio quidem, sed non contractus fœnoris toleraretur, hinc discrimen vocabulorum enatum est, quod neminem antese observasse Noster censet p. 12. Magis exquisite si de usu vobum statuendum sit, accessio ob moram solvenda, intuitu debitoris, *pœna*, creditoris, *id quod interest*, audit: quæ vero ex conventionione percipitur, *usura*, & locutione vetustiore, *fœnus*
dici-

dicitur; quin *fœnus* etiam sortem usurariam notat, sicut *mutuum* gratuitam, ad illam tamen solam fœnoris vocem male restrinxit Salmasius. Postquam in judiciis b. f. ex mora usurz deberi cœperunt, (quod quidem sub libera Republica non fuerat,) tum *usura* accessio- nem tam ex mora, quam conventionem debitam significavit, sed *fœ- noris* nomen ad hanc saltem pertinuit; hinc *nauticum fœnus* innotuit, non *nautica usura*. His expeditis, ad *moralisatam* usurarum pergit, & licet veterum prudentum nonnulli, ut Cato, Aristoteles, Seneca, Lactantius, Ambrosius, Augustinus, Chrysostomus, nec non jus Canonice plurimique ejus interpretes, usuras damnent; Noster ta- men earum causam strenue orat, ac primo quidem in usuris ex mora solvendis, naturaliter nihil iniqui esse, postea nec ex conventionem debitas æquitati naturali repugnare, sed sicut mutuum commodato, ita fœnus locationi conductioni, omnium confessione licitæ, recte comparari ostendit. Inde Chrysostomum tribus argumentis, judicio Hotmani gravissimis, locationis & fœnoris differentiam proba- turum refellit, ac tria alia ejus generis argumenta diluit; ex Senecæ quoque sententia non fœnus, sed ejus abusum improbari amplius de- monstrat. Vindicata ita juxta jus naturæ & gentium usurarum li- centia, deinceps eas legi divinæ revelatæ non repugnare docet, cum lex Mosaica solum Judæis, ex arctioris & tantum non fraternæ neces- situdinis, quæ inter ipsos esse debebat, rationibus, usuras prohibeat, erga peregrinos vero palam permittat; Christus vero in Novo Testa- mento fœnus non tollat, sed humanitatem solum adversus fori ca- lumnias, quibus pessime a Jctis Hebræis laxabatur, intendat: atque ad istam juris Gentium æquitatem, mores rigorem juris Canonici circa usuras inflexisse, non omnino improbantibus ejus juris inter- pretibus, tandem admonet. Id seorsim annotari meretur, quod Noster, postquam usurarum erga peregrinos usum Judæis ob com- merciorum compendium, permissum fuisse dixerat, inde explicatio- nem ejus, quod de calceis & vestimentis non inveteratis *Demeron c. 2. v. 4. c. 29. v. 5.* dicitur, desumat, censens nimirum ista non proprie accipienda, quasi eadem vestimentorum & calceorum corpora non inveterata aut attrita manserint, sed quod commerciorum, admis- sione usurarum quoque stabilitorum, beneficio in locum detritorum semper alia fuerint substituta p. 69. In libro secundo res Romanas

propius consideraturus clarissimus Autor, per modum præludii docet, quod verus solvendarum usurarum ratio plerumque fuerit menstrua, ac in proximas Calendas creditores usuras stipulari fuerint soliti; quod vero iidem a Calendis ad Idus dilationem concesserint, centesibus ita Viris celeberrimis, id verosimile non credit. Ex ista autem ratione menstrua fluxit *usura centesima*, i. e. centesima sortis portio, singulis mensibus solvenda, a qua reliquæ usuræ sextantium, quadrantium &c. nomen acceperunt. His expositis, ante Justinianum eum usurarum modum obtinuisse ostendit, ut plerumque centesima fuerit promissa; ultra eam nihil promitti exigique potuisse, viderique illum terminum jure Prætorio præstitutum, in usuris vero officio iudicis in b. f. iudiciis præstandis, modum ex bono & æquo finiri, ita quidem ut nunquam centesima excedatur, raro autem attingatur. Quare vero usuris modus fuerit præstitutus, cum in æstimatione corporum ac pecunia certo loco promissa, sine termino crescat id quod interest, istum nodum satis, ut putat, difficilem, deinde solvit, ac casus illos, quibus creditori legitimum usurarum modum egredi, i. e. ultra usuras centesimas stipulari licuerit, aliquot capitibus expendit, nec non restrictas Senatorum; fisci ac civitatum usuras, anatocismum veterem, & fructuum ante & post litem contestatam perceptorum usuras adducit. Cum autem varius & incredibilis propemodum usurarum esset abusus, cum manifestus, tum tectus, malo huic medelam adhibuit Justinianus in *l. 26. §. 1. C. de usur.* diligenter & plene Nostro explicata. Tertius liber causis, ex quibus usuræ nascantur aut tollantur, destinatus est. Debentur usuræ vel ex *obligatione vel officio iudicis*. Illa vel ex testamento vel conventionem oritur, dummodo hæc non sit nuda, quæ regulariter obligationem usurarum in causis stricti juris non parit; aliter vero dicendum de bonæ fidei iudiciis, in quibus ex pacto contractui incontinenti adjecto usuræ debentur, prolixiori ac per priora quinque capita diducto discursu ista omnia exponente Nostro. *Officio iudicis* in bonæ fidei iudiciis, ex mora deberi usuras, & quidem vi & amplitudine formulæ hujus *ex bona fide*, censuit Connanus, nec quisquam hactenus intercessit; sed eum falli, ac in libera republica usuras ex sola mora non fuisse debitas, sed ea mutata, primum Labeonem ingenio, ut alias, fretum aliquid hic esse molitum, donec Principes usuras ob moram palam in omnibus

b. f. ju-

b. f. judiciis indulserint, Noster ostendit, atque ex hac observatione plures Salmasii errores, circa quendam Polybii locum commissos, notat. Uti vero legata & fideicommissa bonæ fidei judiciis, quoad usuras ex mora præstandas, comparari, ita fiscum usuras quidem accipere, sed ob moram non debere, nisi in privati locum succedat, nunquam vero ante moram usuras in b. f. judiciis solvendas esse, dummodo moram non stricte pro ea, quæ *ex persona* venit, accipias, sed illam quoque, quæ *ex re* esse dicitur, addas, amplius docet, id adjiciens, quod hujus generis usuræ usque in diem condemnationis seu latæ sententiæ saltem currant. Alia ratio est judiciorum stricti juris & arbitratorum: in illis enim nunquam, ne quidem lite contestata, usuræ officio judicis debentur, in his vero aliquando, non quidem ut usuræ, sed ut id quod interest, præstandæ veniunt. Hæc summa est eorum quæ de causis ex quibus usuræ debeantur, clarissimus Autor disseruit. Postea modos tollendi aggressus, ostendit usuras tolli sortis solutione, etiam præteritas, si saltem officio judicis debitæ fuerint, porro compensatione, novatione, nec non oblatione, obsignatione & depositione, denique præscriptione: seorsim autem, salva scilicet sorte, eas perire, si expresse aut tacite remittantur, aut ad duplum sortis seu alterum tantum, in quo computando lapsus est Budæus, perveniant. In toto hoc opere clarissimum Autorem plures juris Romani textus exponere, jam supra fuit admonitum. Major autem eorum numerus est, quam ut a nobis, brevitati deditis, recenseri queant. Speciminis loco nominamus famosam *l. 40. de R. C.* quam luculenta paraphrasi explicat *l. 3. c. 4.* Cumque Paulus *in fin. d. l.* doceat, ita conveniri posse, *ut pecunia ad diem non solata, usura retro ex die interposita stipulationis prestentur*; idem vero *in l. 17. pr. de usur.* talem conventionem improbare videatur, hinc istam etiam difficultatem (quam doctissimus Belga Bynkershoekius in libro singulari ad *d. l. l. l. l. 40. de R. C.* supra a nobis pag. 219. seqq. relato, hætenus fere inexplicabilem censuit *c. 14. p. 137.*) Noster docte removet, ostendendo, quod Paulus neutiquam in *d. l. 17.* conventionem memoratam, velut rationi juris repugnantem, improbet, sed quod, cum illa D. Marco in eo, de quo consulebatur, casu nimis dura videretur (quibus de causis, hætenus nihil refert, stet pro ratione voluntas) isque adeo eam semperari vellet, nec tamen temperamenti modum exprimeret, **ICtus**

noster saltem ostendat, qua ratione iudex Imperatoris Marci rescripto satisfacere, ac conventionem istam, tum quidem durio rem visam, rite temperare posset. His igitur bene inter se convenit: *conventio de usuris ob moram retro solvendis valida est*, quod Paulus in *d. l. 40.* dicit; *eam tamen Imperans pro auctoritate, qua pollet, aliquando temperare potest*, quod in *d. l. 17.* asserit. Id etiam seorsim admonere liceat, quod Noster *l. 3. c. 1. p. 188.* promittat, se ex *l. 11. §. 1. l. 40. de R. C.* aliisque locis pridem plenius ad edictum de Pactis esse demonstraturum, quod pacta, stricti juris contractibus incontinenti adjecta, iis ex parte Rei insint, & ideo actionem ipso jure tollant, id quod doctissimum Bynckershoekium in peculiari dissertatione, libro antea laudato adjecta, alias prolixè, nec proleteriè negasse novimus,

מִשְׁנָה

i. c.

*MISNA, SIVE LEX ORALIS SECUNDARIA, CUM
brevis Commentario דברי נבון ex præstantissimis libris excerpta a
R. ELISA filio R. ABRAHAM, nepote R. JEHUDA & R. MOSIS,*

Amstelodami apud Caspar Anton. Stan. A. 457. id est Christi 1697.
in 12. Alph. 1. plag. 4.

ET si utrumque Judæorum Talmud, Hierosolymitanum scilicet (cujus descriptio inter posthuma celeberrimi Lightfooti opera nuper comparuit) & Babylonicum, in duas vulgo distribuatur partes, quarum una Misnæ, Gemaræ nomine altera insignitur; famosiori tamen significatu utrumque ut & Talmudis nomen, Babylonico imprimis Corpori a Judæis tribui solet, ita ut si Talmudis, Misnæ aut Gemaræ vocabula sine addito posita sint, de hoc solum intelligi debeant. Hujus prior pars, quæ *Misna* vulgo dicitur, alias *Δευτερώσις* ab Epiphanio & Hieronymo, aut secundaria Traditio, uti apud Justinianum Imperatorem explicatur, vel Documenta & Iterationes, quod Capello aliisque placet, liber antiquissimus, utpote a R. Jehuda Sancto ex variis Traditionibus Patrum inde a Mose observatis, circa A. C. 450 collectus, & secundariæ post divinum Ca-

no-

nonem apud Judæos autoritatis, post varias editiones, partim conjunctim cum corpore Talmudico, partim seorsim, cum diversorum commentariis publicatas, nunc iterum, ob multiplicem, quem Judæis præstat usum, in lucem prodit. In ea adornanda singularem industriam adhibuit R. Elisa fil. R. Abrahami, qui non tantum in hanc minorem formam, ut ubivis ab omnibus teri possit, illam redegit, (cui similis semel tantum prodierat Amstel. A. 429) asteriscos Rabbinorum ac Sapientum halachis sive decisionibus, quæ aliis discrepantibus (v. gr. inter Sammaranos & Hillelianos, R. Meir & Sapientes &c.) præferri debent, subjecit, atque insuper opus in certas sectiones, ut per singulos menses integrum perlegi possit, distribuit; verum etiam notas breviusculas sensum difficilem explicantes, ex præstantissimis Commentatoribus excerptas subjunxit. E quibus, ut speciminis ergo, unam alteramve saltim hoc loco afferamus, sufficiet, cum ex harum inspectione de reliquis facile quoque judicium formari possit.

Sic quando in Tractatu Berachoth c. 1. ad quæstionem, quando oratio *audi Israel* &c. vesperi recitari debeat, Rabban Gamliel respondet, usque ad עֶסֶר הַשָּׁרָר (quod nonnulli reddunt *usq; dum ascenderit columna aurora*.) Nosker ita exponit, *usq; dum appaverit Lucifer sive stella diurna*. Contra quando eodem loco de eadem oratione mane finienda, R. Eliezer pronuntiat עַד הַנֶּץ הַחֹמֶר (quod Guisius interpretatur, *præquam emicet Sol*) ipse hoc modo illustrat, *illa hora, qua Sol super montium apices prominet*. In cap. V. n. 6. vocem נֶטֶן, quam Maimonides de *minima navicula*, Guisius de *esseda* explicuit, iste *ratem* exponit; uti cap. VI. no. 3. נִבְלָה de fructibus, qui ex arbore decidunt, antequam maturuerint, intelligi debere ostendit. Porro in fine n. 2. C. 1. Tr. Pea, ubi de mensura anguli pauperibus relinquendi deceditur, illam fieri pro magnitudine agri, multitudine pauperum, וְעֵנְוָה seu proventus ubertate, vocem hanc in quibusdam exemplaribus aliter scribi notat, nempe וְעֵנְבָה sensu non minus percommodo, id est, pro magnitudine aut parvitate granorum singulorum. Non minus in ejusd. Tr. II. cap. n. 1. vocem נִלְחָשׁ optime *Opáçei rivum aque*, a quo alii rivi potum accipiunt; & n. 6. הַזֵּנוּגָה sive conjugata de Schammai & Hillel explicat. Cap. V. n. 3. qui in fine mancus est, ultima verba hoc modo supplet; *quia fieri potest, ut spicilegium cadat de reliquis suis*, (intellige

lige, si melica una metatur cum alio frumento, qua ratione pauperes damnūm paterentur; quamvis plane alium sensum huic loco tribuat R. Daniel apud R. Nathanem, cum quo facit Guisius. Planum quoque priorum verborum Tr. Demai, quæ satis obscura sunt, sensum reddit שְׂכַרְמַי הקלין i. e. in re dubia pro re parvi momenti, adeoque pro exemptis nec decimationi obnoxii habentur השיתין i. e. ficus sylvestres, והריטון i. e. fructus rubi, והעטרין id est cerea pruna, & ficus albæ nempe sylvestres &c. Plura non addimus, quia illis, qui hunc librum aliquo in pretio habent, tantillum otii erit, ut has quoque notas integras perlustrare possint.

CARBOGNANO ILLUSTRATO &c.

i. e.

CARBONIANUM ILLUSTRATUM, AUCTORE
FLORAVANTE MARTINELLO Romano.

Romæ apud Franciscum de Latur, 1695. in 8. Plag. 6.

INter scriptores Romanos fama inelytos locum non postremum Floravantes Martinello obtinet, cujus scripta tum edita, tum inedita, in sexta Bibliotheca Romanæ seu Romanorum Scriptorum, Centuria Vir illustris *Prosper Mandosius*, Nobilis Romanus & Ordinis S. Stephani Eques, justo studio recensuit. Delituit tamen hætenus, nec ad Mandosii notitiam pervenit, quod hoc loco exhibemus, opusculum; quippe quod a Bartholomæo Macchiono demum Carboniani, quorsum per otium divorterat, forte fortuna inventum dignumque judicatum fuit, quod additamentis quibusdam suis locupletatum publicæ luci exponeretur. Continet illud Carboniani, non ignobilis in Hetruria villæ, quæ sub illustrissimæ Domus Columniæ ditione est, & ab aëris salubritate commendari præcipue solet, accuratam descriptionem. Ut enim taceamus, quæ de situ loci, Etymologia nominis Carbonianum, grataque aeris temperie, de antiquitate item incolarum, de villæ, quæ sustinuit, fatis, variisque dominis, & similibus aliis doctissimus Auctor tradit, Sanctorum imprimis, qui Christianam Religionem eo in tractu disseminarunt, ac pro ea subire mortem non detrectarunt, nec non clarorum doctorumque virorum, qui Carboniano natales debent, memoriam studiose in eo vindicatam videas.

* * *

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. III. Sect. VI.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE
Ecclesiastique des six premiers siecles.

i. c.

COMMENTARII COMPONENDÆ HISTORIÆ
Ecclesiastica sex priorum seculorum inservisuri.
Auctore D. T. Tomus III.

Parisiis apud C. Robustel, 1695. 4. Alph. 4. pl. 15.

Institutum doctissimi viri, Tillemontii, cum nemini ignotum esse possit, & ex iis quoque constet, quæ diximus cum primum atque secundum operis hujus tomum recenseremus, de eo iterum quicquam commemorare, plane supervacaneum foret. Quare id solum nunc agemus, ut quædam ex iis, quæ in hoc quoque tomo, quo Historiam Ecclesiasticam ab anno 177 usque ad annum 253 complexus est, observatu præcipue digna sese nobis offerunt, delibemus.

In notis ad Theophilum Antiochenum disputat, num commentarius in quatuor Evangelistas, qui Theophili hujus nomen præ se fert, cum omnino agnoscat auctorem, & haud obscure illis, qui hoc abnuunt, subscribit. Locum quem ex Theophili Antiocheni commentario citet Hieronymus, in hoc quoque reperiri, sed incertum esse, an non forte ab alio eidem sit additus. Accedere quod Victor Presbyter Antiochenus asserat, sibi neminem innotuisse, qui

Not. I. p. 21.

Hh

in

in Marcum Evangelistam fuerit commentatus, cum tamen iste, de quo sermo est, commentarius in Marcum æque ac reliquos Historiæ Evangelicæ conditores, confectus sit. Quin inveniri in hoc commentario locum ex epistola Cypriani ad Magnum: rursusque exploratum esse, quod Cyprianus nihil unquam ex hoc commentario in sua transfulerit scripta. Labbæum provocare ad Hieronymum, eoque ipso ponere, quod Hieronymus loquatur de commentario, qui hodiernum extat, de quo tamen adhuc sit controversia. Victorem Antiochenum dicere quidem, quod Theophilus scripserit in Evangelia, non autem quod in quatuor Evangelia sit commentatus. Cautiorem esse Sixtum Senensem, quippe qui non asserat, quod genuinum habeamus Theophili commentarium. Nec Trithemium affirmare, quod ille unquam sibi visus sit. Halloixium multa afferre loca ex hoc commentario, quæ Hieronymus, uti loquitur, fuerit imitatus, sed rursus dubitari adhuc posse, an non potius Auctor commentarii sua deprompserit ex Hieronymo. Sed concludit tandem, hocce opus non tam commentarium, quam molem confusam & inordinatam esse, congestam & convectatam ex iis, qui antea in quatuor Evangelistas commentati fuerant. Libros autem ad Autolyicum Theophilo huic recte tribui, hæcenus creditum inter eruditos fuit, donec Dodwellus eos in dubium vocaret, eosque non huic Theophilo, qui sextus fuit inter Episcopos Antiochenos, sed alii ejusdem nominis, & quidem recentiori, quippe qui anno 205 scripserit, durante adhuc persecutione Severi, assereret. Sed displicet admodum hæc sententia Tillemontio. Rationem vero præcipuam, qua suam firmet sententiam Dodwellus, hanc esse ait, quod ex ipso hocce opere constet, scriptum illud esse durante persecutione, & quidem ea, quæ excitata fuerit *κατὰ τὰς σπύδοντας πρὸς ἀρετὴν καὶ ἀσκήσας βίον ὅσων*, quod Dodwellus de Origene ejusque sectatoribus interpretatur; ut adeo non possit non intelligi persecutio Severi, quippe quæ prima fuerit, qua istud genus hominum afflictum fuit atque oppressum. Tillemontius contra docet, Severi quoque persecutionem non ad Origenis solum sectatores, sed ad omnes pertinuisse Christianos. Præterea nullam esse causam dicit, cur non per *τὰς σπύδοντας πρὸς ἀρετὴν*, item *ἀσκήσας βίον ὅσων*, omnes intelligi queant Christiani, imo quod Theophilus in-

telli-

telligat, rationibus comprobat: sed cetera, quæ hac de re disputantur, mittimus.

De Irenæo Eusebius dicit, quod rexerit (*ἐπισκόπους*) Ecclesias Gallicanas. Hinc Quesnellius, ut Auctor observat, argumentum duxit, quo probaret, unum eo tempore saltem in Gallia fuisse Episcopum, ipsum scilicet Irenæum. Idem Quesnellius, ut porro Noster refert, observat, Eusebium dicere, controversiam de Paschate dijudicatam fuisse ab Episcopis Ponti, & Ecclesiis Gallicanis; quo in loco cum Episcopis Ponti Ecclesias Gallicanas, non Episcopos, jungat, documento iterum id esse putat, non fuisse ea ætate in Gallia Episcopos, præter Lugdunensem: idem denique ex eo evinci, quod in vita Saturnini dicatur, paucas in Gallia fuisse Ecclesias, cum iste Tolosam venisset, quod factum fuerit A. 250. Non deesse tamen rationes ait Tillemontius, quæ hisce opponantur. Namque in more positum fuisse Ecclesiarum fundatoribus, unicuique Ecclesie statim adungere Pastorem, hoc est, Episcopum. Cum ergo concedatur, plures jam in Gallia hoc tempore fuisse Ecclesias, non posse quoque non concedi, plures ibi fuisse Episcopos. Maxime autem videri verosimile, jam Viennam habuisse ea ætate suum Antistitem, cum in literis Christianorum Viennensium ac Lugdunensium, Viennensis Ecclesia in eodem cum Lugdunensi ponatur ordine: qua si non inferior fuit, necesse quoque est, inquit, ut suum Episcopum habuerit. Hinc ergo concludit, vocem *ἐπισκόπους* apud Eusebium, non hoc sibi velle, quod solus Galliarum fuerit Episcopus, sed dignitatem solum præcipuam & auctoritatem Irenæi designare, qua tum ob Ecclesie Lugdunensis, cui præerat, antiquitatem, tum ob virtutem suam ac sapientiam, fuerit gavissus. Quæ autem Auctor de Episcopis Viennensibus hac occasione accurate commentatur, digna sunt quæ legantur, sed proluxiora quam ut mitti in compendium queant.

Not. III. p.
620.

Inter ea, quæ minus recte ab Irenæo dicta sunt, a nonnullis & hoc refertur, quod asseruerit, animas impiorum tandem plane in nihilum redigi. Et inter recentiores quidem hunc errorem Irenæo tribuit Du-Pinius, sed invito & reluctante Tillemontio. Irenæum namque piis atque beatis animabus immortalitatem quandam tribuere fatetur, quam deneget impiis, sed talem solum, quam felicitatis

Not. V. p. 626.

tatis vocare liceat. Ut enim vita impiorum æternis suppliciis destinatorum, mors potius dicenda est, quam vita: ita contra, vitam beatorum per eminentiam recte immortalitatem vocari. Et hanc esse Irenæi mentem, quippe qui in alio & recepto sensu immortales impiorum animas statuat, productis locis luculentissimis comprobabat. Neque hoc tantum eum docere ostendit, quod anima non possit corrumpi & dissolvi in partes, sed quod mori plane nequeat, eo quod gaudeat essentia simplici, imo quod omnis omnino interitus sit expers. Falli quoque Du-Pinium, dum æternas impiorum poenas ab Irenæo assertas capiat pro poenis diu quidem duraturis, sed tamen habituris finem, & nefas esse ait, clarissima Patrum verba hunc in modum detorquere. Ut autem Irenæum hunc in modum defendit: ita & Justinum ejusdem erroris perperam a Du-Pinio argui, observat.

Inter Romanæ Ecclesiæ Episcopos hoc tempore celebratur Victor, sub quo magnis animorum motibus agitata fuit controversia de celebratione festi Paschatis. Nec Auctor hanc præmittit, sed dum de vita Victoris exponit, & statum quæstionis edisserit, & concilia eam ob causam sub Victore celebrata recenset, & cetera memoratu digna adjungit. Sed ordine rem istam explicare, alterius loci est. Nos singularia quædam decerpemus. Edidit P. Gabriel Daniel, ut tum aliunde, tum ex Auctore constat, A. 1695 novum, uti vocat, Systema de Paschate, in quo contendit, Ecclesias Asiaticas decima quarta Luna non festum resurrectionis, sed passionis Servatoris nostri concelebrasse: festum autem resurrectionis eos celebrasse Luna decima sexta. Enim vero notat Auctor, vocem Paschatis, qua plerique utuntur, utrumque, tum passionis, tum resurrectionis festum apud veteres designare. Et sane saltém nonnullis Quartodecimanis in more positum fuisse, decima quarta Luna passionis Dominicæ festum celebrare, ex Epiphanio colligi quodammodo posse, non diffitetur Auctor, quippe qui autemet, nonnullos Quartodecimanorum jejunió transigere decimam quartam Lunam. Nihilò secius, quicquid sit de Quartodecimanis seculi quarti, de iis qui tempore Victoris Papæ vixerunt, & quibuscum acrius tum disputatum fuit, Auctori nostro extra dubium positum videtur, quod decima quarta Luna festum resurrectionis, non pas-

tionis Dominicæ celebraverint. In monumentis, quæ de hac controversia tum agitata superint, nunquam passionis, sæpius contra resurrectionis Dominicæ injici mentionem. Confirmat hoc testimonio Eusebii; eique adjungit Anatolium, in cujus tractatu de Paschate passionis Dominicæ nulla injiciatur mentio, ast de die, quo festum resurrectionis celebrandum sit, cum omnino esse sollicitum, & hanc ipsam ubique Paschatos nomine insignire. In Actis concilii Nicæni nihil occurrere docet, quo lis ista dirimi possit, cum ex illis hoc solum constet, nonnullas Ecclesias orientales eodem cum Judæis die festum Paschatos celebrasse, Patres autem concilii jussisse, ut istæ Ecclesiæ reliquarum potius Ecclesiarum, quam Judæorum, sequerentur mores. Constantinum quidem alicubi asserere, Christum Servatorem unicum solum nobis reliquisse festum celebrandum, diem scilicet recuperatæ a nobis libertatis, hoc est, passionis Dominicæ: ast extra dubium Auctori positum videtur, quod Constantinus hac voce simul festum resurrectionis Dominicæ fuerit complexus. Sed plura hunc in modum Auctor addit, quæ, ut ad alia nunc deveniamus, præmittimus. Quemadmodum nec reliqua, quæ accurate Auctor de Victore disputat, præsertim de Ecclesiarum Asiaticarum excommunicatione, prolixius nunc nobis commemorare licet. Afferemus potius nonnulla de Clemente Alexandrino. Eusebius atque Hieronymus autumant, Stromata Clementis Alexandrini in octo libros olim divisa fuisse: ast Tillemontius suffragatur potius Photio, librum istum, qui in quibusdam codicibus libri octavi Stromatum titulum gerit, a reliquis plane diversum fuisse contendenti. Nimirum in quibusdam codicibus librum de salute divitum, in aliis librum qui incipit: *Αλλ' εἰδὲ οἱ πικραῖνοι τῶν φιλοσόφων* &c. septem Stromatum libris adjungi. Et hunc quidem plane imperfectum esse pronuntiat; imo an Clementi huic assignandus sit, ex stilo ejusque obfcuritate Clementi ceteroquin propria, Criticæ artis peritis dijudicandum relinquit. Quod autem ad librum de salute divitum attinet, quem Combesius Auctario tertio Bibliothecæ Patrum inseruerit, certum & exploratum Auctori videtur, hunc eundem esse, qui laudetur Eusebio aliisque veterum. Ab Eusebio quoque, & Hieronymo, Anastasioque Sinaita & aliis, cum tribui Clementi Alexandrino. Nihil lectus in codicibus manuscriptis bibliothecæ

Not. V. p. 651.

*Not. VIII.
p. 653.*

Vaticanæ, ut Auctor observat, tribuitur Origeni, cujus operibus etiam additus fuerit a Gislerio, qui in sermonem Latinum eum vertit. Accedere dicit stilum libri, qui magis simplex illud & clarum dicendi genus, quo usus est Origenes, quam sublime & obscurum Clementis, redolere videatur. Præterea præexistentiam animarum citra ambages a libri hujus auctore asseri, qui fuerit præcipuus fere Origenis error, & qui diserte damnetur in excerptis Hypotyposeon Clementis. Quin videri quoque alicubi auctorem provocare ad librum Principiorum a se scriptum: is autem quod Origenem agnoscat auctorem, satis esse manifestum. Hisce tamen rationibus induci non potest Auctor, ut credat, Eusebium perperam librum istum Clementi asseruisse. Certe stilum Origenis illi cognitum satis & perspectum fuisse, ut rectius adeo, quam quisquam, forte alius, hac de re potuerit statuere. Cum autem liber iste oratio sit, quam viva voce pronuntiaverit Clemens, mirum non adeo esse, stilo planiore ac simpliciore, quam in reliquis ejus operibus conspicitur, eum esse conscriptum. Præexistentiam animarum a Clemente non minus quam Origene potuisse defendi: quin contendere, nonnullos, in libris Stromatum huic errori eum favere; frustra quoque adeo esse Combesisium, qui in alium detorquere sensum verba Clementis annitatur. Quod si in libris Hypotyposeon hunc errorem damnaverit Clemens, nihil aliud superesse, quam ut dicamus cum Ruffino, Hæreticos libros Clementis corrupisse. Verborum denique, quibus ad librum Principiorum provocasse videtur, hunc quoque sensum esse posse: qui in principia Theologiæ inquirere velit, eum deprehensurum in camelo latitare mysterium, figuramque ipsius Servatoris nostri Christi. Saltem in libris Origenis *mei alexan* non reperiri Auctor docet, quæ ibi referantur.

Not. III.
p. 655.

Clementi Alexandrino adjungimus Tertullianum. Disputatur inter eruditos, quo tempore libri Tertulliani ad uxorem ab eo scripti sint. Rigaltius putat, ætate jam ingravescente eos esse scriptos, eumque, docente Auctore, sequitur Dalixius in dissertatione de vita & scriptis Tertulliani. Et hunc quidem ideo hanc in sententiam ingressum esse, ut evinceret inde, Tertullianum, Presbyterum licet, vixisse tamen in matrimonio. Provocare eum, ad
lea-

sententiam suam confirmandam, ad caput primum libri dicti: in quo tamen nihil occurrat, quod ei faveat, nisi hoc, quod Tertullianus ibi profiteatur, quod ad mortem jam se componat, eumque in finem de rebus suis temporalibus quid fieri velit, constituat. Ast ex eo nihil colligi posse Tillemontius censet, cum Christianus quovis tempore paratus esse debeat, supremum suum obire diem, maxime autem eo tempore Christiani semper ad hoc parati esse debuerint, eo quod mortis periculo semper essent expositi. **Quin-** contrarium, librum scilicet istum a Tertulliano scriptum esse, priusquam Presbyter fieret, ex eo colligi posse, quod, observante ipso Dalixio, uxor Tertulliani eo tempore, quo librum istum scripsit, in eo ætatis flore adhuc fuerit, ut post mariti mortem denuo alii nubere, & liberos parere potuerit. Fatetur interim, tempore Tertulliani nullam quidem de coelibatu Clericorum extitisse legem expressam, tacitam tamen ex indole functionis sacerdotalis resultantem, semper in Ecclesia fuisse. Addit quoque, ex omni antiquitate vix duo aut tria exempla Presbyterorum, qui in matrimonio vixerint, proferri posse. De reliquis etiam Tertulliani scriptis multa erudite Auctor disputat, & inter alia contra eundem Dalixium & Dupinium probare annititur, librum de præscriptionibus scriptum a Tertulliano fuisse, non cum esset hæresi Montanistarum infectus, quod illi putant, sed cum esset orthodoxus. Sed hisce reliquisque hujus generis non immorabimur. Gravioris momenti est quæstio, quam Auctor tractat, de schismate Tertulliani, hoc est, an ab Ecclesia Catholica discesserit, postquam Montanistarum sententiam amplexus est. Affirmare id diserte videtur ipse Tertullianus, dum, *nos*, inquit, *agnitio atque defensio Paracleti disjunctis a Pſychicis*. Ast esse tamen nonnullos ait Auctor, qui per Pſychicos intelligant Romanos; ut adeo Tertullianus hisce verbis nihil aliud, quam suum a Romana urbe discessum significaverit. Hisce tamē sequentes opponit rationes: Primo, quod ex ipsis verbis, sermonisq; indole patescat, de separatione ab ecclesia, non autē de discessu ab urbe eum loqui. Deinde dubiū adhuc esse, an unquam diu Romæ fuerit commoratus Tertullianus: neq; ob defensionem Paracleti eam deserere statim necesse habuisset, ut Auctor judicat. Præterea, nulla comprobari ratione posse, quod voce Pſychici aliter usus sit Tertullianus,

Not. VI.

p. 656.

Not. XIV.

p. 662.

lianus, ac ceteri Montanistæ. Jam autem constare, quod Montanistæ Pſychicorum nomine omnes, qui illorum placitis locum non relinquerent, designaverint. Et hæc licet ita se habere existimet, profert tamen alium locum, quo diserte profiteri videtur, se post suam ad partes Montanistarum discessionem, in communione tamen cum Ecclesia Orientali perstitisse: & digna quidem verba putamus, quæ & hic legantur: *Cum quibus (ecclesiis Orientis) communicamus jus pacis & nomen fraternitatis. Una nobis & illis fides, unus Deus, idem Christus, eadem spes, eadem Lavacri Sacramenta. Semel dixerim, una Ecclesia sumus.* Hoc Tertulliani effatum quo pacto cum anathemate, quod Ecclesia vetus in Montanistas pronuntiare solita fuerit, & cum discrimine, quod inter Pſychicos & Montanistas ipse Tertullianus fecerit, consistere queat, id quidem se ignorare Auctor profitetur, remque istam iudicio virorum harum rerum peritorum submittit. Subjungit denique tabulam Chronologicam scriptorum Tertulliani, quæ in compendio exhibeat, quæ in ipsis notis prolixius edisseruit, quo videlicet tempore quisque Tertulliani liber prodierit.

Inter persecutiones, quibus vexati sunt hoc tempore Christiani, memoratu cum primis digna est Deciana. De qua cum multa Auctor disputet, nos hoc unicum falsum observamus. Prodiit A. 1664 Tolosæ edictum, nomen utriusque Decii patris & filii præferens, contra Christianos directum, magistratibus quippe inferioribus illorum vexationem injungens. Hoc an genuinum sit, disputatur. Affirmantes, docente Auctore, hæc cum primis utuntur ratione, quod historia Decianæ persecutionis cum hoc edicto accurate conveniat, nihilque in eo præscribitur ab Imperatore, quod non eum plane in modum factitatum a magistratibus, ecclesiasticæ historiæ monumenta doceant. His suffragari nequit Auctor. Etenim quod statim in limine hujus edicti, Decii vocentur *religiosissimi, invictissimi & triumphatores* atque *piissimi*, hoc moribus hujus seculi neutiquam respondere contendit. Ab iis & illud omnino abhorrere putat, quod additur: *una cum totius Romana militia Principibus per Senatus consultum magnis & faventibus Diis: ut & illud: universis Asia, Africa & Europa Presidibus, Proconsulibus, Praefectis sive Consulibus, Rectoribus & Procuratoribus.*

Not. II.
p. 699.

hinc. Namque an unquam Imperatores usi sint vocibus *Asia*, *Africa* & *Europa*, ad tres Imperii Romani partes designandas, dubitat: multo minus sibi persuadere potest, eos in edictis suis his vocibus usos esse. Præterea si per *Præsides* intelligantur generatim provinciarum Rectores, inepte deinceps reliqua Magistratum nomina subjici: quod si ea voce designentur illi, qui *Proconsulibus* fuerunt inferiores, rursus inepte eos anteponi *Proconsulibus*. Sed cujusmodi cetera sint, quæ contra hoc edictum Auctor disputat, hinc intelligere licet. Addimus ergo potius aliquid de *Libellaticis*, de quibus itidem, *Decianam* persecutionem enarrans, disputat. *Libellaticorum* quippe nomine tum illi venire possunt, quibus præfecti aut magistratus dederunt libellum, quo significabatur, eos sacrificasse idolis: tum illi, qui oblato magistratibus libello profitebantur, se sacrificasse idolis fidemque abnegasse, eoque impetrabant, ut numero supplicii destinatorum eximerentur, idque interdum pro certa argenti summa, etiam si falsum esset, quod profitebantur. Qua ergo significatione ex his vox illa gaudeat, Auctor dubitat, cum in *Cypriano* loca deprehenderit, tum priori, tum posteriori significationi faventia. Forte, inquit, utrumque eo tempore receptum fuit. Interim *Natali Alexandro* neutiquam suffragari potest, *Libellaticorum* nomine eos quoque comprehendente, qui oblata certa pecuniaz summa imminens periculum declinarunt. Concedit Noster, fuisse in veteri *Ecclesia*, qui hac ratione vitæ suæ consulere, eosque ab *Ecclesia* ideo non fuisse damnatos, quæ cum *Libellaticis*, hoc est, fidem *Christianam*, accepto, aut oblato libello abnegantes, omnino damnaverit, concludit inde, illos non posse sub *Libellaticis* comprehendendi, sed ab iis omnino esse discernendos. Quod autem *Natalis Alexander* duo genera *Libellaticorum* constituat, quorum unum abnegaverit fidem, alterum non item, in eo omni profusus eum destitui ratione pronuntiat. De *Cornelio Episcopo Romano* verba faciens, non potuit non meminisse schismatis *Novatiani*, de quo tamen & deinceps ex instituto quoque disserit. De tempore, quo hocce schisma cœperit, dum solliciti sunt eruditi, nonnulli quidem vetus Pontificale *Bucherii* secuti contendunt, *Novatianum* jam a *Novato* seductum, discedere ab *Orthodoxis* cœpisse, priusquam *Cornelius* ad *Episcopatum Romanum* eveheretur.

Not. III.

P. 702.

Not. III.

P. 737.

Et in hac quidem sententia sunt doctissimi viri, Valeſus, Pearſoni-
 usque. Noſter autem illis adſtipulatur, qui poſt Cornelii ordina-
 tionem hoc factum fuiſſe contendunt, adeoque Novatianum amu-
 latione erga Cornelium incenſum, & hunc in iſta dignitate ſibi præ-
 latum, ægre ferentem, novam hanc ſententiam propugnare cœpiſſe.
 Secus namque ſentientes per temporum rationes in ejuſmodi con-
 ſpectu difficultates, ex quibus vix ſe expedire queant. Deinde obſtare
 illis ait auctoritatem Paciani, qui non ſemel & quidem diſerte te-
 ſtetur, tum demum, eum Episcopos Romanus factus eſt Cornelius,
 ſchismati funeſto originem dediſſe Novatianum. Ceterum Baro-
 nius auctor eſt, Cornelium duo Romæ celebraſſe Concilia in cauſa
 Novatiana, unum quidem eodem anno, quo Episcopos factus ſit, hoc
 eſt A. 251, alterum anno ſequenti. Docet porro idem Baroni-
 us in priori Concilio decretum fuiſſe, ut lapſi ſententiam Eccleſiæ
 in gratiam eos recipientis expectarent, in altero, eos recipientos
 eſſe. At hanc ejuſ ſententiam omni prorsus deſtitui fundamento
 pronuntiat Auctor, qui Pearſonio adſtipulatur, unum tantum a
 Cornelio congregatum Romæ Concilium aſſerenti, in quo conſti-
 tutum ſit, lapſos, poſtquam poenitentia non ſimulata certa docu-
 menta dediſſent, in Eccleſiam eſſe recipientos. Ad tempus autem
 Concilii huius, quod attinet, Auctor id celebratum fuiſſe putat,
 poſtquam Cornelius in Africa pro vero Episcopos agnitus eſſet, prius
 tamen quam Novatianus ordinaretur. Quam ſuam ſententiam
 pluribus rationibus, a nobis nunc prætermittendis, confirmat. De
 Novatianis dum porro ex iſtituto diſſerit, de eo quoque diſquirit,
 an in Concilio Nicæno conſtitutum ſit, Episcopos Novatianorum,
 ſi forte ad veram Eccleſiam reverterentur, iterum eſſe ordinandos.
 Morinum enim reſert Auctor in ea verſari opinione, ex decretis ve-
 teris Eccleſiæ demum ordinandos fuiſſe Episcopos, qui in hæreſin
 aut ſchiſma lapſi ad Eccleſiam redirent, aut non rite in ordinem
 iſtum fuiſſent cooptati. Provocare eum inter alia ad Canoniem octa-
 vum concilii Nicæni, quem paulo accuratius conſiderandum ſibi
 ſumit Auctor. Sancitum autem hoc canone dicit, ſi Novatiani ad
 Eccleſiam redirent, recipientos eos eſſe, ut poſt manuum impoſi-
 tionem (*χρηθὲς πρὸς τὸν λαόν*) in munere ſacro permaneant. Morinus
 itaque per manuum impoſitionem intelligit ordinationem, fretus
 aucto-

Not. V.

P. 739.

Not. III.

P. 748.

auctoritate antiquæ versionis, jussu Concilii VI Carthaginensis adornata, quæ verbum istud vertat per *eos ordinatos*, itemque codicisa Quæsnellio editi, qui habeat, *placuit ut ordinentur*, quo pacto & in Isidori versione legatur, quemadmodum & Ruffini habeat, *sed ordinatione data*. Multos alios Auctores addit Morinus, qui canonem dictum de ordinatione capiant, quibus tamen tantum abest ut Tillemontium in suam pertrahere potuerit sententiam, ut contrarium potius strenue tueatur. Interpretibus plerisque in more positum esse inquit, eum sensum in suis versionibus sequi, qui primum menti illorum sese obtulerit: parumque eos sollicitos esse, num sensus iste præsentis loco sit conveniens. Atque idem illis quoque evenisse dicit, qui canonem dictum Concilii Nicæni de ordinatione fuerint interpretati: idque vel inde colligi, quod juxta consuetudinem Ecclesiæ Latinæ ordinationis ejusmodi Episcoporum non fuerit unquam iteranda, quæ tamen Nicæni Concilii decretis se in omnibus submisit. Ad Auctores autem a Morino productos sigillatim respondet, & quæ ei non faveant ostendit. Manuum autem impositionem non statim fuisse ordinationem, sed hic pro ritu peculiari habendam esse, qua Orientales pariter ac Occidentales Ecclesiæ in Novatianis aliisque hæreticis recipendis usæ sint, docet, idque uberius explicat.

Tandem & de Origene aliquid addendum est: tanta enim ejus est celebritas, tot inter eruditos de eo agitantur controversiæ, ut nefas sit, sicco eum præterire pede. Levia sunt, nec momentum trahunt, quod natus sit A. 185, quod Ebrææ pariter ac Samaritanæ linguæ fuerit rudis, & quæ sunt alia ejusdem commatibus, erudite tamen ab Auctore pertractata. Gravioris momenti sunt, quæ de Dialogis contra Marcionem, num Origenem agnoscant auctorem, disputat. Et negantium quidem partibus ut accedat Auctor, multis se inductum rationibus profitetur, quarum præcipuæ sunt, quod constat, & Auctor, quisquis sit, ipse innuat, scriptum istum librum esse sub Principe Christiano, qui idola Gentilium eorumque templa everterit, destruxeritque, & in promovendo Christianismo nihil fecerit reliqui, quod de Constantino M. non possit non intelligi: deinde, quod vox *Consubstantialis* in hisce dialogis sæpius occurrat, unde iterum tuto colligatur, auctorem.

vixisse post Concilium Nicœnum. Et hisce quidem rationibus inda-
ctos, Halloixium, Huetium, & Natalem Alexandrum, tandem
concessisse, librum istum ante Constantini M. tempora non esse
scriptum, licet Halloixius materiam ejus Origeni, formam & com-
positionem recentiori cuidam vendicaverit, meris tamen conje-
cturis innixus, quæ, cum fundamento destituantur, merito explo-
dantur. Plerosque autem tam claris rationibus vix tamen adduci
posse Auctor dicit, ut Origeni hunc sortum abjudicent, ideo quod
Basilii & Gregorius Nazianzenus eum pro auctore hujus libri
agnoscere videantur. Sed falli & hos putat, cum locus, quem ex
his dialogis adducere videantur, ex libro septimo Demonstrationis
Evangelicæ Eusebii ab illis afferatur. Idque argumento certissi-
mo esse existimat, Basilium atq; Gregorium huncce Origenis librum
non vidisse, aut eum pro istius auctore non habuisse, cum cetero-
quin ex ipso potius fonte, quam Eusebio locum istum retulissent.
Atque hoc postquam pluribus confirmavit, concludit potius,
Adamantium quendam, qui sub Constantino M. vixerit, pro aucto-
re hujus operis habendum esse. Confirmari se magnopere dicit
in hac sententia auctoritate Theodoretæ, qui auctores recensens, qui
contra Marcionitas disputarunt, Origenem laudat, Rhodonem,
atque Adamantium, qui & alibi duos Adamantios, Origenem
& alium recentiorem, quorum uterque errores Marcionitarum
refutarit, sollicitè distinguat. Sed cetera mittimus: atque id
saltem adhuc addimus, Auctorem illis quoque suffragari, qui
Origenem unquam idolis sacrificasse abnuunt. Epiphanium,
qui præcipuus hujus narrationis auctor est, sæpius aliorum re-
lationibus deceptrum, falsa memoriæ prodidisse ait. Præterea cum
seculo IV & Vto multi eruditi viri acri odio erga Origenem in-
eensis conquirerent, quicquid memoriæ ejus inurere dedecus
posset, nullum tamen tum extitisse, qui ejusmodi quid illi expro-
braret, quod non fuissent intermissuri, si unquam isto scelere se
obstrinxisset. Nec verosimile esse, Alexandrinos sub imperio Ale-
xandri, cujus mater Mammaea Origeni favebat impense, tale quid
ausuros fuisse: imo poni a commentis hujus defensoribus, in com-
muni Christianorum vexatione, Origenem ad sacrificandum idolis
coactum fuisse, cum tamen eo tempore, quo Origenes Alexandria
discessit,

Not. XXII.

p. 766.

discessit, Ecclesia Christiana per 20 annos summa gavisa sit tranquillitate. Eos autem, qui Decianam persecutionem intelligant, tot tamque magnis se involvere difficultatibus, quas superare nullo modo queant. Nec tamen his tantum, sed aliis quoque rationibus contra secus sentientes pugnat, & Origenis innocentiam strenue tuetur. Nos autem instituti nostri memores, hic pedem figimus.

NICOLAI CAJETANI AGETA JCTI ANNOTATIONES ad Hannibalis Moles Decisiones Rem Fiscalem concernentes.

Neapoli apud Jacobum Raillard, 1692. in fol. Alph. 16.

HANNIBAL MOLES Philippi II Hispaniarum Regis Consiliarius a latere, & in regno Neapolitano Cancellarius Regens, eam felicitatem consecutus est, ut non tantum per vitam omnem ex rerum gerendarum peritia, & dexteritate, apud Regem æque, ac populum gratiam & favorem singularem promeruerit; sed etiam post obitum perennem sibi famam comparaverit ex tractatu juridico, quo doctrinam de *Ærario & Re Fiscali* ex decisionibus supremi Neapolitani Tribunalis dilucide exposuisse fertur. Quamvis autem Decisiones istæ post Viri hujus egregii mortem, quæ anno 1595 ipsi obvenit, diu satis & ultra septuaginta annos seriniis domesticis mancipatæ latuerint; postquam tamen ante sex circiter hæstra publici juris primum factæ sunt, per Italiae provincias facile applausum obtinuerunt. Excitatus hac fama Clarissimus AGETA Advocatus in supremis Tribunalibus Regni Neapolitani disertissimus, Annotationes ad dictas modo Decisiones concinnavit, easdemque in IV partes distinxit. Ad quarum recensionem nos protinus accingimus, id unicum prius commemoratu forte non indignum præmittentes, Auctorem Clarissimum in opere hoc conficendo non solam Jctorum conterraneorum commentariis fuisse usum; verum etiam (quod alii Itali, aliique nobis extranei ita in more positum non habere videntur,) Germanorum Jctorum, aliorumque Virorum celebriorum monumenta literaria cum cura evoluisse. Frequenter etenim inter legendum obvios habuimus Schurffum, Modestinum & Hartmannum Pistoris, Valtejum, Mol-

lerum, Berlichium, Carpzovium, Brunnemannum, Struvium, Corringium, Rachelium, Pufendorffium & alia hujus ordinis nomina.

In Parte I Annotationes præcedit *Notitia Practica Aerarii Universalis* hac methodo elaborata, ut, postquam sub Prænotionum rubricis VI de scriptoribus ad hoc institutum pertinentibus, de aerarii constituendi utilitate, ejusdemque conservatione & aliis, hujus quæ thesatis sunt, rebus fæse satis actum, amplissimum deinde ratiocinagium se pandat, in quo de viribus ac redditibus Imperiorum, Regnorum, Principatuum, ac Rerumpublicarum, quotquot eorum in Europa, Asia, Africa & America reperiuntur, per partes quatuor & capita dehinc subordinata computatio curiosa instituitur. Quemadmodum autem hoc argumentum ita comparatum est, ut propter recessus, quos habet, secretiores, continuamque status publici mutationem exactæ determinationis illud nunquam capax futurum sit; ita nec Autor noster singulare quid præ cæteris sibi temere polliceri videtur, instituto suo sufficere ratus, si ex selectis Rerumpublicarum Scriptoribus, quorum nomina protinus allegata extant, quicquid hujus rei esset, studiose colligeret, & hac adeo ratione ulteriorem inquirendi ansam lectori cupido porrigeret. Ipsas Annotationes quod concernit, circa illas solæ rubricæ & paragraphi ad Decisiones Hannibalis Moles semet referentes præmittuntur, quibus deinceps Annotationes respondent. Quod si caput existit diffusam magis interpretationem desiderans, per quæstiones numero speciali distinctas expositio procedit. Quemadmodum vero alias in hoc per notas commentandi genere ordo doctrinæ æquabilis semper ac constans servari nequit; ita nec nos ex hoc opere tale specimen exhibere valemus, quod Aerarii Reique Fiscalis jura sub concinna quadam connexionione summatim referat. Per saturationem proinde colligimus, quæ in singulis partibus hujus operis notabilia nobis visa. Post Promptuarium illud Aerarii Universalis, cujus modo mentio a nobis facta fuit, in parte prima disserit Auctor potissimum de Immunitate ex privilegio concessa, de Exactione functionum fiscalium, de Adoha, (quæ denotat certam pecuniæ summam a Vasallo solvendam Domino pro redemptione servitiorum) de Dohannarum jure, sub quo nomine veniunt novem reddituum.

publicorum seu vestigialium species his titulis conspicuæ: (1) Jus Plateaticum, (2) Jus Fundici, (3) Jus Anchoragii, (4) Jus Gabellæ novæ; (5) Jus Reficæ, (6) Jus Ponderaturæ, (7) Jus Mensuraturæ, (8) Jus Exituræ, (9) Jus ultimæ exituræ Regni. Exiguntur pensiones istæ secundum numeri præmissi seriem (1) pro rebus in plateis venalibus, (2) pro custodia mercium in domo Regia, (3) pro navium transitu, (4) pro rebus, quæ per mare veniant, & exeunt, (5) pro mercibus mercaturæ & negotiationis terrestri respectu, (6) & (7) pro ponderatione & admensuratione mercium, (8) pro mercibus quæ exeunt e portu mercimonii causa, (9) pro mercibus, quæ extra Regnum deportantur. Et hæc postrema pensio gravissima, est decimam mercium partem valore adæquans, unde & Jus decimæ appellari suevit. Hæc ipsa capita summam recensitarum variarum quæstiones non inelegantes, & ex Jure Romano accurate expressit passim distinguunt. Ita satis fuse disceptatur pag. 257. Munus recipiendi hospitii an veniat sub immunitate generaliter concessa? pag. 265. An Doctores LL. sint immunes de Jure communi, a munere hospitii & qui? pag. 307. An possint incarcerari cives ob functionum fiscalium debita? pag. 371. In quantum Princeps teneatur ad refecionem & extructionem murorum? pag. 496. Quando & in quantum merces incidant in commissum ob vestigial non solutum? pag. 533. In quantum emtor mercium teneatur ob fraudem circa vestigial a venditore incerto admissum? pag. 539. Causa defraudati vestigialis an civilis sit, an criminalis? Et quæ adhuc sunt aliæ hujus generis quæstiones.

Pars II confirmiles prioribus materias continet. Agitur quippe de Immunitate ex Legge scripta ob numerum duodecim liberorum competente, de Jure Civitatis Neapolitanæ acquirendo, de pensionibus & gabellis specialibus, quæ ex macello, ex pecoribus in pascua Apuliæ latissime patentia immixtis, ex sulphure, ex carnabæ aliisque ex rebus percipiuntur. Fusius porro inquiritur in penas, quibus tenentur Officiales, qui pecuniam fiscalem perfide retinent. Et circa hæc capita idem, quod in anteriore parte, institutum servatur. Varias quippe quæstiones per contraria opinionum discordantium suffragia ventilatas cernere datur. Ad hunc modum inquisitionem venit pag. 2. & 20. An immunitas ob numerum duodecim

decim liberorum concessa duret morientibus filiis, & an locum habeat, si pater habeat unum filium & undecim nepotes ex altero filio præmortuo? *pag. 54.* An infidelis baptizatus gaudeat Jure Civitatis illius, in qua baptismum suscepit? *pag. 57.* Expositi an gaudeant Jure Civitatis illius, in qua expositi tolluntur? *pag. 68.* An si quis in civitate non nascitur, sed filius est civis adventitii, commune cum patre habeat Jus Civitatis? *pag. 84.* An nundinæ & mercatus fieri possint citra immunitatem absque Principis concessione? *pag. 267.* An id, quod dispositum est, quod bona naufragii tempore ejecta possint iterum extrahi citra solutionem vectigalis, procedat, quando bona fuerunt assecurata? *pag. 287.* An Princeps possit privare Officiale solo nutu & sine causa? *pag. 293.* An officia possint vendi a Principe? *pag. 294.* An officia vendibilia sint in patrimonio eumentium? *pag. 345.* Officiales an & quatenus alios sibi possint substituere? &c. &c.

Pars III hæc potissimum capita evolvit; quid Juris sit circa bona naufragio amissa & rursus extracta, quid Juris sit circa thesauros, circa pensiones a Principe ad vitam concessas. Uberius dehinc ab Autore explanantur duæ ex Jure Feudali depromptæ materiæ de Jure Releviorum, & Revolutione Feudi ad Dominium. Relevium, quod sub Laudemii nomine nobis magis cognitum, est pensio, quam vasallus circa Feudi renovationem Domino exsolvit. In Feudis Neapolitanis hæc pensio ordinaria est, & continet dimidiam partem fructuum illius anni, quo vasallus mortuus est. Circa quæ Feuda illud porro singulare occurrit, quod ob neglectam renovationem investituræ vasallus non amittat Feudum, ut id quidem Jure Longobardico Feudali constitutum; sed Relevium in duplo præstare tenetur. His ergo præsuppositis, quæstiones non inellegantur surgunt *pag. 59.* Si anno, quo moritur vasallus, nihil fructuum percipitur ex fundo, an debeatur relevium & quale? *pag. 64.* Si hæres intra annum mortis Vasalli reemit Feudum non ita pridem alienatum cum pacto de retrovendendo, an debeatur relevium? *pag. 70.* In relevio an debeat fieri deductio Adohæ (seu donativi, der Præsent-Gelder) *pag. 72.* An relevium possit exigi a tertio possessore, potissimum quando illud in duplo propter neglectam investituram exsolvendum.

Pars

Pars IV & postrema tales titulos exhibet, qui ad Jus Publicum Hispanicum & ad statum Regni Neapolitani seorsim pertinent. Asseritur quippe prolixè satis justitia tituli possessionis Regis Catholici in Regno Siciliae circa Pharum. Inquiritur porro tum in Camerae Regiae Summariae per regnum Neapolitanum constitutae originem & singularem denominandi rationem; tum in officium Praesidentis ac Locumtenentis, eorumque immunitates & privilegia. His ad finem perductis mantissae loco Responsa & Relationes nonnullae subjiciuntur, quae partim Latina, partim Italica lingua conscriptae ad illustrationem eorum, quae in anterioribus partibus tradita sunt, apprime pertinent.

THE ENGLISH HISTORICAL LIBRARY. PART II. &c.

h. e.

BIBLIOTHECAE HISTORICAE ANGLICANAE PARS II, exhibens Catalogum plerorumque Historicorum Ecclesiasticorum, cum Animadversionibus Criticis in potiores, ac Praefatione, in qua primae partis errata corriguntur, defectusque suppleuntur. Auctore

GUILIELMO NICHOLSON A. M. *Archidiacono Carleolensi.*

Londini apud Abelem Swalb, 1697. 2. plag. 18 $\frac{1}{2}$.

EX quo primam partem Bibliothecae hujus Historicae Anglicanae in Actis Mens. Januar. 1697 Eruditorum conspectui obtulimus, facile augurari licuit, fore quamplurimos, qui utilissimo instituto Cl. Auctoris capti, reliquos tomos, quorum spem injecerat, totis quinquatribus nobiscum expeterent. Quandoquidem vero iidem paulo tardius, quam vota publica patiebantur, in oras nostras advecti fuerint, proinde secundum hic loci enarrare ingratis cogimur, tertii autem recensum Actis anni 1700 vindicabimus.

Hanc itaque laboris sui alteram partem praefatione munientem existimavit industrius ac de historia patria merentissimus Auctor, tum ut errores typhetharum in priori admissos expungeret, tum quoque ut nonnulla, quae absoluta ejusdem impressione vel ipsemet observaverat, vel amici detexerant, Auctarii loco illi superadderet. Ex ultimi generis curis quaedam delibasse, haud ingratum fuerit. Pag. 16. lin. 7 adnotari jubet, Johannem Marsham

Kk

mum

mum, pauci abhinc annis demortuum, operosum fuisse in concin-
 nando Indice Historico omnium Angliæ oppidorum, quibus ad su-
 prema Regni comitia ablegatos mittendi jus competat, opusque
 prelo aptum fratri suo Roberto Marshamo reliquisse. Deinde ad
 p. 81. lin. 2. monet, plerosque Antiquitatum Britannicarum indaga-
 tores *Myrdbyno ap Morvryn* (quem a patria Caledonium, a pro-
 pensione vitam solitariam in sylvis traducendi Sylvestrem nomi-
 nant) carmen quoddam, cui titulus *Avalleneu* h. e. arbores pomife-
 ræ, ac ipsius Domino *Gwendbolen ap Keidio* in prælio Arderithensi
 anno 577 occiso inscriptum, communibus suffragiis adjudicare.
 Fragmenta ejus nuper a *Lbwyd* quodam reperta esse, qui originem
 cognominis Avallonii Poetæ impositi inde derivatam contendit; cu-
 jus opinio si veritati innitatur, putidæ fraudis convinci antiquos
 Monachos Glastonienses, qui studio vatem istum sibi vindicandi,
 Arturi Regis sepulchrum cœnobiumque suum in insula Avallonia
 sita esse finxerant. Ad p. 198 lin. 8. R. Bradei Historiam Angli-
 cam Londini A. 1685 in fol. publicatam laudandam suscipit, pro-
 pterea quod omnium solidissime probasset, jura illa ac privilegia
 cæterasque immunitates, quibus conterranei sui tantopere glori-
 entur, meræ concessionis & conniventis Regum natales suos debe-
 re; neque enim illorum violationem ad pristina civilia bella com-
 movenda subditis fomitem ministrasse, sed potius ipsos Norman-
 nos satietate servitorum Vasalliticorum tricarumque Feudalium ne-
 farias ejusmodi turbas concitasse. Ubi vero ad p. 214 lin. 11 Hi-
 storia Edoardi III Regis a Josua Barnesio compilatæ meminit, par-
 cior est in encomiis illi tribuendis, ejusque festinatam maturitatem
 obstare autumat, quo minus e tanta rerum copia Lector desidera-
 tos fructus percipere possit. Observat quoque ad pag. 220 lin 10
 D. Johannem Herdum Historiam Angliæ Edoardo IV & V, Ri-
 chardo III ac Henrico VII regnantibus Latino carmine condidisse,
 illamque a privatorum manibus adhuc teri. Hæc atque alia plu-
 rima minime contemnenda, quibus tamen prolixius immorari no-
 lumus, ceu primi tomi supplementum Præfatio continet: ea au-
 tem, quæ ad accuratorem notitiam Historiæ Ecclesiasticæ viam
 planam atque expeditam reddunt, septem capitibus fuse exponun-
 tur. *Primum* sistit Scriptores Ecclesiarum Brittarum post illa-
 tam

tam Evangelii lucem præ cæteris conspicuos, e quibus jus *πρὸς δόξαν* Josepho Arimathienſi ex Balæi mente assignandum foret, quippe quem exemplo Apostolorum invitatum varias epistolâs ad Ecclesiâs Britannicas scripsisse, confidenter magis quam vere asseruit. Proximum ab hoc locum vulgò vendicant Lucio Regi, quem literis ad Eletherium Papam missis, personas sacris ordinibus spectabiles sui subditorumque baptizandorum causa expetiisse ajunt. Verum totam historiâlam lubrico talo inniti, Luciumque, utut epistolâ illius auctor statuatur, leges potius Romanorum civiles, quam præcepta fidei anhelasse, ex Eletherii responso Noster patere asseverat; neque plus autoritatis mereri innuit Eluani librum de *origine Ecclesiæ Britanniæ*, ac Medvini *gesta Fugatii & Damiani in Britannia*, quos dicti Pontificis ablegatos fuisse tradunt. Ab his si discesseris, neminem præter Augustinum Monachum res Ecclesiasticas Britanniæ consignasse reperias, cui tamen laus ista quasi invito atque ex pravo intellectu verborum Gulielmi Malmesburiensis obtruditur. Dixerat ille, se nonnulla quæ primam foundationem monasterii Glassenburiensis tangerent, invenisse *apud sanctum Augustinum Anglorum Apostolum*; non quod a S. Augustino memorata essent, sed quod in bibliothecâ ædis S. Augustini, quæ Cantuariæ est, scrutanti quædam sese obtulerint; quemadmodum similis phrasis occurrit in verbis sequentibus, *apud Sanctum Edmundum*, quæ pariter de bibliotheca Edmundiburiensi sunt accipienda. Non vulgare pretium e contra adjudicat scriptis Dinothi Abbatis Bangoriensis, quorum alterum *Defensorium Jurisdictionis Sedis Menevensis*, alterum *de conservandis Britannorum Ritibus* inscribitur, quæque ad retundendos conatus prædicti Augustini quam maxime pertinuerunt. Seriem monumentorum Ecclesiasticorum hujus periodi claudit *Sanctum Graal*, sive libellus Gallicus de miraculis Josephi Arimathienſis ac vasculo, in quo partem sanguinis a Salvatore nostro effusi collectam olim monstrarunt Glastonienses; qua occasione in etymologiam vocis *Saingreal* Autor prolixius inquirit. Inter recentiores autem, qui antiquitatibus Ecclesiarum Britanicarum indagandis operam collocarunt, nominat R. Broughtonum, H. Spelmannum, Jac. Usserium Armachanum, Gul. Lloydium Astaphensem, ac E. Stillingfleet Wigornienſem, quem in *Originibus sur-*

is *Britannicis* summam iudicii acrimoniam atque inexhaustum eruditionis apparatus ostentasse refert. Vitas Martyrum & Sanctorum istius ævi quod attinet, nemo inventus est qui conjunctim exhibuerit, præter Johannem Anglicum, cui Pitfeus librum *de Vita Sanctorum Wallensium* adscribit, ac Ricemarchum quendam, auctorem Martyrologii Brittici inter *κρυμμένα* Cottoniana latitantis haud incertum. Separatim vero extare notat vitas & miracula S. Albani protomartyris, Columbæ, Davidis, Dubricii, Germani, Kentigerni, Lupi, Niniani, Patricii, Teliæ, Ursulæ, Winefridæ, aliorumque qui Sanctorum dignatione censentur; e quibus Joh. Tynmouthensis plurima excerpta in Sanctilogium Britannicæ coniecit, quod in epitomen redègit J. Capgrave Provincialis Augustinianorum, patrioque sermone tandem dedit Caxtonius A. 1516, vel in eo altero nobilior existimandus, quod majore fingendi audacia ad versionis laborem sese accinxerit.

In *Secundo* capite Autor noster Historicos Ecclesiæ Anglo-Saxonicæ ab adventu Augustini Monachi ad invasionem Normannorum usque inlytos conquirat. Cum autem Saxonum conversio in ea tempora inciderit, quibus literarum neglectus cum nimia superstitione jamjam invaluerat, ac Monachorum commenta longe lateque prædominabantur, hinc potiore partem historię istius ætatis e vitis Sanctorum Anglicæ originis, tanquam margaritam e quisquiliis eruendam fore affirmat. Vix enim superesse credit narrationem illam, quam Augustinus de successibus Apostolatus sui in Cantio Papæ Gregorio exhibuisse fertur; unicum ergo Bedam Historici nomine cohonestari posse, atque ab ejus Historia Ecclesiastica Gentis Anglorum in V libros divisa lucem in caligine esse mutuandam. Usus autem fuit potissimum Chronicis Regum Angliæ ante tempora sua conditis, adjutusque commercio literario, quod ipsi cum aliis in reliquis Heptarchiæ regnis intercedebat, generalem quandam Historiam Ecclesiarum Angliæ conscripsit, ita tamen ut propagationem fidei Christianæ in Northumbria omnium prolixissime enarraverit. In hoc tam laudabili instituto, illum a partium studio animum non profus alienum, Saxonibus quidem amiciorem Britannis vero subinde iniquiorem prodidisse, multi affirmare non dubitant, quorum querelam nec Autor noster repro-

seprobat. Interim veniam Bedæ concedendam esse declarat, quod miracula paulo ambiguae veritatis narrationibus suis admisit; fecisse enim more ita postulante ac necessitate quadam adactum, quandoquidem istis temporibus nil fere saperet, nisi officiosis hujusmodi figmentis probe fuisset conditum. Cæteram mature satis hoc opus lingua Latina elaboratum Paraphrasin Anglo-Saxonicam habuit; cujus autorem Ælfredum Regem Saxonum vulgo adstruunt; suffragante etiam Hiccesio summo in scriptis hujus idiomatis judice. Ipfus autem Historiæ versionem Anglicam Thomas Stapletonus Doctor Lovaniensis adornavit, cui tamen nimia in Ecclesiam suam propensio sinceri interpretis laudes quodammodo invidit. Richardus Lavinghamus Prior Conventus Carmelitarum Bristolienfis, quem sub finem seculi decimi quarti inclauisse ferunt, Bedam in epitomen redegit, quam sic auspicatur: *Britannia cui quondam Albion &c.* Omnia denique, quæ in Venerabilis Viri collectionibus habentur verisimilia vel pure Ecclesiastica, cum aliis hujus generis bonæ notæ reliquiis, Henricus Spelmanus, qui indefessæ suæ industriæ veræque pietati majorem longe famam quam equestribus natalibus debuit, in primum tomum Conciliorum compexit, qua in re operam Ulfærii aliorumque, quorum gratam mentionem fecit, maxime proficuum expertus est. Cum autem tantæ molis opus in humeros suos susceperit, minime mirum videri debet, ipsum in quibusdam gradu parum firmo ac titubante incessisse, cujus exemplum prostat in iis, quæ attulit de *Oswaldeslaw*, quam vocem de constitutione Oswaldi de ejiciendis Clericis uxoratis & introducendis Monachis intellexerat, Autor noster e contra certum territorium, quod *Centuriatum* sive *Hundredum* Angli vocant, Ecclesiæ B. Oswaldi assignatum significare probat. Suadet nihilo scius atque impatienter exoptat, uti laudata Concilia e collectionibus Junianis ac Somnerianis locupletata denuo prælo subjiciantur. Cum vero hæc quoque Epochæ peculiarem Sanctorum seriem numeret, hinc ad vitas eorum indigitandas mox digreditur, ac præter Egwinum Wigorniensem, Osbertum Clarentium, Henricum Huntingdonium aliosque, quibus variorum vitas simul exhibere volupe fuit, duos libros Cottoniani musei Saxonica lingua conscriptos præprimis commendat, alterum quidem Ælfricum, alterum

terum anonymum quendam autorem habentem. Proprios Biographos nacti sunt Aldhelmus, Augustinus, Cedda, Cuthbertus, Dunstanus, Edmundus, Elphegus, Ethelbertus, Ethelreda, Frideswida, Georgius, Guthlacus, Johannes Beverleiensis, Marcellinus Neotus, Oswaldus, Swithunus, Wilfridus & Wulstanus, qui ubi vel editi reperiantur, vel inter bibliothecarum tam publicarum quam privatarum anecdota dilitescant, prolixè recensentur.

Tertium caput Scriptores celebriores ab appulsu Normannorum usque ad tempus Reformationis sibi vendicat, in cujus limine Autor statim meminit, atroces illas lites, regnante Stephano inter Archipræsulem Cantuariensem atque Episcopum Vintoniensem agitatas, Juri Canonico & Appellationibus Romam versus januam primitus in Anglia aperuisse, Clerumque in tantæ existimationis culmine subito collocasse, ut sine ejusdem concursu nihil plane sive in aula, sive in bello expediri posse creditum fuerit; adeoque mirandum non esse, si post illam ætatem Historia patria Clericorum altercationibus rebusque mere Ecclesiasticis scaterè deprehendatur. Primo loco nominat Odericum Vitalem, cujus opus inter Normannicos Scriptores Parisiis A. 1619 excusos diu comparuit, atque in anno 1121 desinit; sed duplicis culpæ reum constituit, utpote, qui in amicorum encomiis hostiumque vituperiis non modo limites excesserit, verum etiam res magni momenti per transennam quasi pertractaverit, postquam nugis ad Lectorum nauscam inhæsisset. Richardi Plutonis Monachi Cantuariensis Historiam Ecclesiasticam Richardo Duci Neustriæ inscriptam disparuisse quidem sit, cujus tamen jacturam non ambigit, quin resarciant affatim Annales Burtonenses, qui cum aliis Historicis Anglicis typis Oxoniensibus A. 1684 debentur, atque ob selectarum rerum ubertatem fidemque instrumentorum, haud proletaria lectione digni existimandi sunt. Quæ vero iisdem adhuc deesse queunt, supplere asserit *Provinciale* Linwoodi, quod Canonum & Constitutionum Ecclesiasticarum, sub XIV Archi-Episcopis Cantuariensibus, spatio ducentorum circiter annorum promulgatarum, atque ad formam Decretalium sub certis Rubricis, adjecta ubique Autoris Glossa, relatarum farraginem amplissimam continet, & post varias editiones tandem Oxonii A. 1679 emendatius, plurimisque novis Canonibus

Staf-

Staffordi ac Warhami auctius in lucem prodiit. Hujus defectibus succurrere autumat supra laudati Spelmanni Conciliorum Anglicanorum Volumen secundum, quod ab ipso rude atque imperfectum relictum Wilhelmi Dugdalei viri celeberrimæ famæ curas exercuit, sed vel librarium vel tythetarum supina negligentia tam misere deformatum proffat, ut novam ejus impressionem, quandoquidem Somnerus spongiæ Criticæ jamjam subjecit, non injuria quis expetiverit. Quid de Harpersfieldi, Parsonis, Smithi, Alfordi ac Cressii, (quos emissarios Romanæ Sedis vocat, ad hoc quippe destinatos, ut Anglos ad recens excussam obedientiam reducere conarentur) statuendum sit, sigillatim Autor perscrutatur. Tandem ad indicandas vitas Anselmi, Edmundi, Gilberti, Goodrici, Hughii, Remigii, Richardi Wychenfis, Roberti, Thomæ Beketti, quibus radiatum nimbum ista ætas detulit, se delabi patitur, ac recensitis sedecim scriptoribus, qui in ultimi vita ac miraculis consignandis unice desudarunt, Richardum Jamesium inducit, qui solus omnium priorum conatibus illudere & *Decanonisationem Thomæ Cantuariensis* elucubrare sustinuit, quam ipsam ab Oxoniensibus ineditam custodiri affirmat.

In Capite IV Historias Anglicanæ Reformatæ Ecclesiæ usque ad obitum Elisabethæ Reginæ examinat, illarumque agmen ducere ait eam, quam Johannes Foxius Præbendarius Sarisburiensis, A. 1587 Londini demortuus, Latino idiomate in gratiam exterorum primitus conscripsit, postmodum vero, ubi varias editiones habuisset, tribus tandem voluminibus in fol. Anglice, pulcherrimis figuris æneis ornatam, Londinenses typi A. 1684 reiterarunt. Docet autem ejusdem autorem in eo operam unice consumsisse, ut adversariorum asperitatem ac corruptos mores ab una parte; ab altera vero Reformatorum constantiam ac patientiam in subeundis suppliciis orbi exponeret, adeoque Parsonis & Harpsfieldi stylos contra se armasse. Quin & nonnullis Pontificiorum hoc pacto ansa fuit præbita Reformatos nimix savitiæ coarguendi, ac suorum martyria jactandi, e quorum tribu hic perlustrata memorare liceat Thomam Worthingtonium, qui libellum edidit inscriptum: *Catalogus Martyrum pro Religione Catholica in Anglia occisorum ab anno 1570 ad annum 1612*; brevem quidem illum, sed vel eo nomine legendum, quod Seminariorum Anglicorum trans mare

conditorum statum atque incrementa enarret. Majorem strepitum effecit Nicolai Sanderi, Professoris quondam Juris Canonici in Academia Oxoniensi, dein Nuncii Pontificii in Hibernia, liber *de Origine & Progressu Schismatis Anglicani*, adactus postea ab Edv. Rishton, in quo Elisabetham Reginam atrocibus calumniis oneravit. Cum autem ea vivente nemini integrum fuerit istud scriptum refutatione quadam comprimere, spe nimirum concepta fore, ut tam putida figmenta citius evanescerent, inde tantum autoritatis suffragiique tulit, ut & Gallico & Hetrusco sermone comparuerit, quod tamen rursus amisisse Autor confidit, ex quo Burnetus illud ad censoriam virgulam revocavit. Præter Twisdeni Vindicias Ecclesiæ Anglicanæ ratione Schismatis, nec non, Spelmanni apparatus indigestos ad tertium Volumen Conciliorum elaborandum, Th. Fulleri quoque ac P. Heylini labores ventilat, eorum defectus exacte notat, tandemque Reverendissimi, Gilberti Burneti, qui Cathedræ Sarisburiensi summa cum laude præest, Historiam Reformationis duobus tomis comprehensam ab eloquii gravitate, rerum pondere, industriaque in colligendis instrumentis plane admiranda deprædicat, illamque, quicquid demum Varrillasius, le Grand, Lowth, ac personatus quidam Harmer obstrepere conati fuerint, absolutissimam pronunciat. Præclare quoque sentit de ejusdem Synopsi; nec minus monumenta illa, quæ Archiepiscopum Cranmerum concernunt, atque a Strypio nuper publicata fuere, suas laudes, ubi ab editoris immodico pruritu res heterogeneas infarciendi recesseris, utique sibi vindicare putat, quippe quæ multa abstrusa atque incognita in lucem protraxerint.

In Capite quinto Autor Historias generales Episcoporum & Cathedralium Ecclesiarum oculo non fugitivo percurrit, adductisque iis, qui vel Britannicorum, vel Saxonum, vel proximioris ævi Præsulum vitas exposuisse asseruntur, publicum autem conspectum nondum subierunt, Francisci Godwini Commentarium de Præsulibus Latine editum recenset, quem, licet ob sermonis puritatem alias commendet, impudentissimi tamen plagii creberrimæque in rebus Chronologicis cespitationis reum infimulat, adeoque Wharntoni Angliam Sacram, nec non Athenas Oxonienses Woodii multis illum parasangis superare contendit, integramque historiam Episcoporum.

scopalem, si cum Cottonianis & Bodlejanis reliquiis jungantur, inde parari posse, modo idonei architecti copia detur. Hac occasione Lectorem instruendum arbitratur de investivis ac libellis diffamatoriis, quibus aliqui Episcoporum ordinem famamque dilacerarunt; sed multo operosior est in referendis Scriptoribus singulorum Præsulatum, juxta alphabeticum ordinem locatorum, ubi tam editos quam ineditos distincte memorat, vel quo fati genere perierint enarrat; præcipue autem Carleolensis Ecclesiæ calamitatem conqueritur, quæ continuis Scotorum invasionibus olim exposita, ultimisque motibus quoque agitata, omnium fere registrorum aliarumque chartarum jacturam fecerit. Absoluto itaque hoc penso, Autor noster in capite *sexto* illis Scriptoribus enumerandis, qui vitas quorundam duntaxat Præsulum ac virorum meritis in Ecclesiam illustrium posteritati reliquerunt, unice insistit. Lubentissime equidem largitur, Episcoporum nomina recentioris ætatis sanctorum Catalogo aut Fastis inserta minime legi, prout illud ævum, quod invasionem Normannorum præcessit, talium oppido quam fuit fertile; sinceram attamen probitatem ac singulari in rebus gerendis prudentiam eadem in fulgida celebritatis luce constituisse. Exorsus autem ab Archi-Episcopis Cantuariensibus, qui tanquam Papæ alterius Orbis Britannicæ Ecclesias moderati sunt, eorum vitas, modo accuratos scriptores habuerint, potiorum historiæ Ecclesiasticæ partem suppeditare judicat. Verum enim vero hic perpaucas superesse non immerito dolet, Simonis scilicet Sudburii vitam a Guliel. Charthamo; Henrici Chichelei ab Art. Duckio; Johannis Mortoni a Buddeno expositam. Quæ Parkeri consecrationem respiciunt, Francisc. Wilsonum & Bramhalum promachos habuerunt, qui phantastica adversariorum figmenta masculè dissiparunt. Whitgiffi confictus cum Non-Conformistis, prout vocant, a Georgio Paulo celebrantur. Inter Præsules autem Metropolitanæ sedis, quæ Eboraci est, natalium virtutumque splendore promeruisse refert Godfredum Plantagenetum, filium naturalem Henrici II, ut Gyraldi Cambrensis; Richardum Scroopium, ut Clementis Maydestonii; Wolseum Cardinalem, ut Cavendishii aliorumque scriptis nobilitarentur. Posthinc Episcoporum ac Clericorum inferioris subsellii vitas prolixo agmine ostentat, e quibus

Gulielmi Pateni, cui Waynfleti agnomen fuit, Wintonienſis Eccleſiæ Præfulis, a laudato Buddeno; Bernardi Gilpini Reſtoris Hough-tonienſis, ab ejus diſcipulo Georgio Carltonio Epifcopo Chicheſtrienſi contextam docet, ac poſteriore inprimis ob puritatem Latini ſermonis extollit.

Caput *ſeptimum* de Hiſtoriis, Chronicis ac Tabulariis Monafteriorum Angliæ inſcribitur, in quo Autor monachalis induſtriæ encomiaſten agit, quippe cui accepta referenda ſit integrior notitia Genealogiarum Nobilium Familiarum, Infeudationum terrarum, Conſuetudinum ac Statutorum localium, Feudationum ac Dotationum Eccleſiarum aliarumque rerum, quæ, ſi illa defeciſſet, ſpiſſa caligine obvoluta conſpicerentur. Inde quoque eveniſſe ait, ut illæ Eccleſiæ Cathedrales, quibus Monachi olim poſſeſſores obtigerunt, ſuam hiſtoriam cæteris longe perfectiorem legant. Ex-tare autem alicubi meminit narrationem de Benedictinis a tempo-re Edgari Regis uſque ad Normannorum irruptionem, ſicque pri-ma incunabula iſtius Ordinis in Angliâ detegere. Exiſtimat enim, primos Monachos Saxones ignoraffe plane regulam S. Benedicti, & ſub diſciplina potius vixiſſe inducta ex Hibernia, diverſiſſima plane ab ea cujus S. Dunſtanus autor fuit. Sub Normannorum vero regimine multi de Monafteriis ex profeſſo egerunt, quorum tamen opera vel diſparuerunt proſus, vel in chartophylaciis ad-huc reconduntur; qua ſorte in Collegio S. Benedicti Cantabrigiæ adhuc fruitur illud Gul. Buttoneri ſive Buttonii de Civitatibus, Monafteriis, Abbatii, deque longitudine & latitudine eorum. Ve-rum omnium Ordinum, quotquot in Angliam unquam admiſſi fuerunt, monumenta atque indices, qui quidem interitum effuge-runt, Dugdalei & Dodsworthi adunata ſedulitas in Monaftericon Anglicanum tribus voluminibus digeſtum conjecit; quod cum mole ſua quodammodo laborare viſum fuerit, Cl. Tannerus ſe invitari paſſus eſt, ut Notitiam Monaftericam, quæ breviarii vicem ſupple-ret, inde concinnaret, in qua tamen multa noviter detecta addidit, ac Lectori, penes quem deliteſcant, indicium fecit. Qui vero an-guſtioribus terminis ſeſe continuerunt, peculiare quorundam Or-dinum, inprimis Benedictinorum, Ciſterciënſium, Canonicorum Re-gula-

gularium, Minorum, & Carmelitarum historias separatim moliti, exacte quoque ab Autore recensentur.

In capite *oſtavo* æqua lance expenduntur Academiarum Historiæ, & Catalogi eorum, qui libris scriptis inibi inclaruerunt. In primordio autem false perstringendum sibi sumit inficetum calorem Antiquariorum utriusque Universitatis, qui ut natales suarum nutriticum ab antiquissimis seculis accersere possent, licentiam quævis comminiscendi, insipidisque Declamationibus atque Apologiis sese mutuo proscindendi, quasi præconis vox apertum bellum indixisset, sibi datam crediderunt; quorum tamen insulsissima commenta cum nemo cordatus concoquere queat, media via tutius incedere eos, qui Bladudem Regem primæ Universitatis Stanfordinensis fundatorem, indeque colonias quasi Oxonium & Cantabrigiam deductas fuisse opinantur. Qui seposito partium studio ambarum Academiarum origines modeste investigandas suscepit Joh. Rossius, Historiæ suæ de Regibus Angliæ tale quid admisit, & Lelandojudice peculiarem libellum hac de re conscripsit, qui & ipse de Academiis Britannicis Commentarium prælo paratum habuit, æmulumque Joh. Pitseum nactus est. In eadem quoque palæstra Robertus Harius, Joh. Stowius, ac Robertus Burhilus sese exercitasse dignoscuntur. Diversissimum tamen institutum plurimis cordi fuisse, eosque, cum sorores rivales libido de senioratu inter se digladiandi incesset, alterutrius castra potius sequi maluisse, istaque ratione omnia veteris ævi monumenta ad probandam Academiarum ætatem inservientia impensius conquirere, studiumque domesticarum antiquitatum conterraneis suis instillare coepisse, Autor edisserit. Quod enim Oxonienses in præsentī voluminibus viginti & uno, quæ farraginem Manuscriptorum pro vetustate sua militantium continent, gloriari queant, fructibus belli hujus literarii annumerandum esse; omnium vero maxime authenticam reputari famosam illam Historiolam Oxoniensem unicæ tantum pagellæ in octavo, ut vocant, inscriptam, cujus summa est, Brittones Academiam condidisse Grekeladii, eandemque Saxones postea Oxonium promovisse. Ex hisce fontibus palmaria argumenta hausisse censendi sunt Thomas Key, Brian Twine, Leonardus Hutton, Fulman-

nus alique, qui almæ suæ matris dignitatem ac præcellentiam magna animi contentione stabilitum iverunt, quibusque contribules adjunxeris Isaacum Waakium & Albericum Gentilem; quorum ille Regem Platonicum occasione adventus Regis Jacobi I, ejusque receptionis in Universitate Oxoniensi, hic laudes Parisinæ atque Oxoniensis Universitatis in lucem emisit. Sed nulli potiori jure laurea debebitur, quam Antonio Wood, qui priores in eodem stadio secum currentes non modo æquavit, verum etiam longissimo intervallo post se reliquit in Historia & Antiquitatibus Universitatis Oxoniensis. Lingua equidem vernacula hoc opus elaboraverat; postquam vero Curatores Typographeï Sheldoniani nonnullorum operas conduxissent, qui in Latinam converterent, de pravo verborum suorum intellectu ac perversa immutatione graviter conqueri habuit. Quod ad Cantabrigiensem Universitatem attinet, & hæc quoque Historiola sua non destituitur, cujus tenorem hunc esse ferunt: Gurguntium Regem plagas Britanniae Orientales Cantabro, natione Hispano, tradidisse, qui Athenis, ubi studiorum forte causa olim vixerat, Anaximandrum atque Anaxagoram veteres suos sodales Cantabrigiam evocaverit, ut ibidem Philosophiam docerent. Eandem autem esse hanc cum *Historia Cantabrigiæ*, cujus Nicolaus Cantelupus e Wallia oriundus & Prior Camelitarum Northamptoniæ, A. 1441 mortuus, autor asseritur, Usserio persuasum fuit. Cæterum Johannes Cajus Archiater Mariæ Reginae, vir ingentis doctrinæ & Collegii cognominis fundator magnificentissimus, de antiquitate Cantabrigiensis Academiæ duos libros divulgavit, in quibus nutricis suæ venerandam canitiem ab Arturo & Cadwalladero Regibus non solum deducere, verum etiam Oxoniensium splendorem opinione hominum inveteratum convellere satagit. Ampliora adhuc meditatus esse videtur, sed quæ in vulgus haud exierunt, & Cottonianam gazam fortasse locupletarunt. Quamvis autem ad simile quid audendum plures ingenii vires intenderint, eos tamen omnes, cum reliquis suæ partis affectis, otium suum longe utilius impensuros fuisse Autor noster judicat, si repudiato furore cristico, Virorum literarum cultura celebrium, quos utraque Universitas produxit, catalogos concinnassent, ac perennem eorum memoriam ad posteros propagando, exteris inprimis indi-

cas-

caſſent, tot collegiorum alumnos liberalitate ſuorum Mecænatum digniſſimos extitiſſe, atque eruditorum copia Angliam ſemper afflu-
xiſſe. Sed pauci admodum huic penſo invigilaſſe leguntur. Pri-
mum, qui Hiſtoriam Scriptorum Angliæ molitus fuerit, Autor
laudat Joh. Boſtonium Monachum Edmundiburienſem A. D. 1410,
a quo proximum nominat Lelandum, inde Balæum, poſt Pitſeum
locat, quorum alter alterius ſcrinia expilavit, omnes vero a Boſto-
nio ſua mutuati ſunt. Pulchre ſatis atque exacte duorum ſeculo-
rum Scriptores recensuit ſupra commendatus *A. Wood* in Athenis
Oxonienſibus ante hos octo vel novem annos foras emiſſis, cujus
veſtigiis cum Autor Doctiſſimum *Tannerum* ſumma diligentia inhære-
re Lectori denunciet, hanc partem Hiſtoriæ Literariæ Anglicanæ olim
conſuematiffimam fore, confidentius auguramur.

*RICHARD BAXTERS NARRATIVE OF THE MOST ME-
morable Paſſages of his Life and Times.*

i. c.

*RICHARDI BAXTERI RECENSUS MEMORABILIUM VITÆ
ſua, rerumque ejus tempore geſtarum. E MSCR. Baxteri-
ano edidit MATTHÆUS SYLVESTER.*

Londini apud Th. Parkhurſt, J. Robinſon &c. 1696. in fol.

Alph. 4, pl. 13.

MAgnum eſt Richardi Baxteri nomen, & ob aſcetica præprimis
quæ innumera fere ab eo edita, & alibi quoque non ſine ad-
plauſu excepta fuere, ſcripta celeberrimum. Is Vitam ſuam, non
integram licet, variam tamen & multiplici fortunæ luſu inſignem
ipſe concinnavit: & eæ ſimul, quæ vel ipſe vidit, aut quorum pars
magna fuit, ſed inſtar raphodiæ compilata, ab A. 1615 ad Annum Præf. b. 2.
1684 præſenti volumine comprehendit. Ipſum vero librum dua-
bus partibus abſolutum Henrico Aſhuſtio dedicavit Matthæus Syl-
veſter, Baxteri in præconio Evangelii Collega, quemque a Baxtero
& Boyleo ultimæ voluntatis executioni deſtinatum, ob candorem
incredibilem, fuiſſe memorat. Præmiſſa eſt Concio ab eodem Syl-
veſtro ad II, Reg. II, 14. in funere Baxteri habita, cujus ex hac vita
deceſſus in VIII diem Decembris; A. 1691, horam 4 matutinam,
L1 3 diem.

diemque Martis, quam excelsam sibi diem prædixerat, incidit. Videas in ea oratione de τῶν LXX ἀποστόλων erudite disquiri; laudari item Baxterum ab abstinentia, vita undique in exemplum composita, parsimonia temporis, beneficentia, quod cumulatim, non denariatim dederit; patientia in persecutionibus, exquisitissimis etiam corpusculi doloribus, ubi ut valeret, rogatus responderit, *rectius sane, quam mereor; imo optime; doleat caro, vincat modo spiritus.* Sæpe etiam dierum aliquot secessus quævisse narratur, ut æternitati vacaret, & ad beatam se ἀνάλυσιν pararet. Carceres sustinuit haud unos: semel, quum Paraphrasin Notasque in N. T. evulgasset: alibi, quod conventicula celebrasse diceretur, A. 1669 XI Junii carceri per semestre integrum mancipatus fuit: tandem &, ob privatum Verbi præconium, in famosum Londinensem carcerem, qui nonnisi furibus homicidisque patere alias solet, missus, Divina tamen, quod gratus prædicat, ope, & eorum, quorum nomina recenset, beneficentia refocillatus. Staturæ fuit longioris, sed corpore macilento & haud parum inclinato; vultu ad gravitatem, humanitate temperatam composito; oculis micantibus, sermone distincto, & a fucio plane omni alieno, Magnus regundorum affectuum artifex, & eorum quæ dicere interesset, accuratus pensitator: extemporaneus tamen, ubi necessitas exigeret, ad populum orator, ut qui hoc inprimis ad Ecclesiæ Ministrum requiri noverat, ut firmum atque coherentem Theologiæ typum animo inscriptum teneat: humilitatis item exemplum in eo singulare, quod oblatam a Carolo II ad altiora promotionem sponte recusaverit.

P. II, 66.
Præf. p. 16.

Singulis diebus Solis ac Jovis conciones habuit in ædibus Carthusiano nomine insignibus; donec ob calculi nimios dolores, infirmitatemque corporis, domi suæ detentus, libero auditoribus aditu concessio, Scripturas quotidie explicavit, nemine prohibente, A. XXVIII. 30. Placide autem eo, quem jam diximus, die obiit, editis inter alia pro Civitate Londinensi suspiriis: *Miserere o Domine: Miserere, Miserere ignorantia hujus misera Civitatis.* Ad Sylvestrum vero suum hæc fuere ejus ultima: *Doceat Te Dominus artem moriendi. Hoc rogo, hoc precor.*

P. 16.

Cæterum multa Eruditis hoc ipso in opere obventura existima-

stimamus, quæ eximæ sunt frugis: plura tamen, quæ ad intestinas alibique jam fuscè descriptas Anglorum, quoad Ecclesiæ regimen, lites attinent. Ita memorabile est Caroli II R. Mandatum ad Archiepiscopum Eboracensem D. Frewenum nec non alios XII Episcopos ex una parte, ex altera vero ad Baxterum & socios, ut collationem de Libro Communium, ut vocant, *Precum (of Common-Prayers)* utrinque instituant: cui quidem mandato ita Episcopi paruere, ut loco adsignato convenerint, a Presbyterianis primo omnium rationes dissensus audire desiderarint, negantes se quidquam ante dicturos, quum non ipsi, sed Presbyteriani conventum flagitaverint. Addit, se Fratribus suis Presbyterianis dixisse, non assentiri se illorum sententiæ posse, quasi liber iste idololatricus esset, aut ad Papismum manuduceret; nec se quidquam in eo desiderare, nisi quod male sit ordinatum, nec omnia ad cultum Dei necessaria contineat. Mirum, quod inter alia Presbyterianorum nonnulli ter repetitas in Litanis voces, *Kyrie eleison*, tautologicas esse dixerint. Multum quoque a suis pati necesse habuit Baxterus, ob *assertam Redemptionem universalem*: itaque injurias recenset, quæ a Piercio fuerit affectus. Monet quoque, se belli intestini tempore, cohorti Wallejanæ in militia Cromwellii sacrorum Ministrum fuisse datum: coram Cromwello, jam Protectore, unam habuisse concionem ad I. Cor. I, 10. ab quo & accersitus, deque libertate conscientiæ sententiam dicere jussus fuerit. Cromwellium, primo Capitaneum, neminem inter milites suos admisisse, nisi quos vitæ probitas morumque innocentia commendasset: itaque neminem ab ipso aut militibus ejus læsum, quippe qui se non pecuniæ, sed patriæ defendendæ causa bellare dixerint. Sparsam mox de eorum pietate ac fortitudine famam id effecisse, ut provinciæ tum unitæ Cromwellum sibi ducem flagitaverint, militumque numerus, qui intra centum se hætenus continuerat, in bis mille, eosque pariter selectissimos & probissimos quosque, excreverit. Cromwelli bonam initio intentionem fuisse, tueri probos & publicam promovere salutem, sed non absque proprii commodi aut gloriæ ambitu.

Ubi prætermittendum forsitan haud est, quod *Sylvester* de Cromwello memorat, ipsum Regni a Papatu & servitute præ-

P. I, p. 307.

307.

308.

P. II. p. 206.

52.

P. I. 98.

Præfat.

vationem factis suis prætexuisse: multa se de Protectoris & totius familiaræ ejus pietate, strictoque ac exacto vitæ genere, de odio adversus improbitatem ac dissolutos præcipue mores audivisse: quod quidem ipsum vivendi genus *posteri ejus inter Britannos hodie superstities* egregie expriment.

P. II, 61.

Anno 1669 Baxterus libellum scripsit Rationum pro Religionē Christiana, quod Gassendi & Hobbesii Philosophiam late serpere videret: quam ipsam ob causam quoque eidem Appendicem de Immortalitate Animæ adjunxit. Causam item retractati a se libri Aphorismorum Politicorum recenset, quæ fere una fuit, quod tantos ob eundem insultus sustinere, & experiri suo damno coactus fuerit, *melius esse Theologo, non immiscere se negotiis status aut politica*, sed Divino unice provisui hæc talia commendare. Anno 1670 a Comite Lauderdaleo vocatus est in Scotiam, optione data eligendi vel episcopatum, vel academicam functionem, vel aliud in Ecclesia munus. Noster vero diversis motus rationibus, Angliam deserere noluit, eo uno se contentum fore professus, si carcerum metu liberatus, Comitibus auctoritate liberam in Angliâ concionandi facultatem obtineret.

62.

72.

75, 76.

II, 76.

Multa etiam de Vanistis, ab Henrico Vanesio dictis, (quo de id memorat, ipsum reducto jam ad patrium imperium Carolo II, coram Parlamento causam Cromwellii animose dixisse, & magno mox animo supplicium sustinuisse, ut pronunciet Baxterus, neminem majore constantia aut hilariore vultu mortem adire posse) multa de Quærentibus & Ranteris, de Quakeris & Bohemistis passim inspergit. Est & lectu non indigna ejus collatio cum Jac. Usserio, Episcoporum placidissimo, de regimine Ecclesiastico temperando: itemque Epistola Baxteri ad Com. Orery de generali omnium Protestantium unione adversus Papatum. In quo tamen negotio, præter alios, & Stillingfleetum nactus est adversarium, qui vulgatis contra Baxterum scriptis eum schismaticum & separatistam esse contendit. Obiter ibidem monet, se novercam habuisse, annos prope centum natam, suis in ædibus mortuam: focrum autem suam pientissimam ætatis annum XC attigisse. Recensentur & varia Auctoris scripta, Aphorismi de Justificatione & de Foederibus: de Quiete æterna: de Baptismo infantum e S. Scripturis demon-

76

77

II, 187,

107.

188.

II, 189

I, 107

I, 108.

I 108.

strato:

strato: Vera Methodus ad pacem conscientiarum: de Perseverantia fidelium: Confessio Fidei: Directiones ad Reformationem Ecclesiarum: de Catholica Unitate: de Religione Grotiana adversus Piercium: Disputationes quinque de Jure Sacramentorum: Gildas Salvianus, seu Pastor reformatus: Catechismus Quakerianus, de abnegatione sui: Clavis Catholicorum: Disputationes quinque de Regimine Ecclesiastico: de Republica Sancta: Disputatio de universalis Redemptione, contra Calvinum & Bezam: Historia Conciliorum: Liber familiis pauperum inscriptus, qui & Germanice prodiit: de Catechisatione domestica, & complura alia. Adjectæ sunt Epistolæ nonnullæ ad Baxterum, quas inter eminent Amyraldianæ, itemque a Jo. Solicoffero, Ecclesiaste Sangallensi in Helvetia, literæ, ubi varia de Regimine Episcopali notatu non indigna leguntur.

I. 108.
I. 109.
I. 111.
I. 113.
I. 116.

L 118.

I. 123.
III. 181.
II. 442.
444

A CONFERENCE WITH A THEIST &c.

h. e.

COLLATIONIS CUM THEISTA PARS III, IN QUÀ I. Antiqua de Servatore nostro vaticinia, 2. Christi atque Apostolorum vita & actiones, 3. Religionis Christiana capita ab accusationibus Infidelium vindicantur, auctore GULIELMO NICHOLLS, S. Th. D.

Londini apud Saunders & Thom. Bennet, 1698. 8. Pl. 21.

Postquam primam hujus operis partem in Actis nostris A. 1696, p. 537. seqq. alteram vero A. 1697 p. 367, seqq. recensuimus, tertiam nunc quoque exhibemus, in qua omnem Philologi atque Credentii disceptationem tribus potissimum capitibus contineri, vel ex ipso titulo statim elucet. Primum scilicet Philologus, qui contra veram religionem disputat, sacræque Scripturæ auctoritatem infringere conatur, Veteris Testamenti de Messia prædictiones in Christum nequaquam quadrare, adeoque inepte a Novi Testamenti Scriptoribus ad eum adplicari adserit, suamque sententiam ex variis Scripturæ locis, inprimis autem ex Gen. 3. 15. Num. 24. 17. Gen. 49. 10. Jes. 7. 14. Jerem. 31. 15. Hof. 11. 1. nec non ex Psalmis, 2. 22. & 72. probare nititur. Verum respondet Credentius Philologo, &

p. 6.

107

Mm

tum

26. tum generatim circa prædictiones de Christo aliqua monet, tum singula ob adversario prolata dicta gravibus argumentis vindicat; quæ tamen omnia ob instituti nostri rationem, studiumque brevitatatis, referre prohibemur. Cum autem exin Philologus Credentio nondum concedere velit, sed potius clariora vaticinia exposcat,
34. omnes hic de Gentilium vocatione vaticinationes Christi tempore completas urget, easque a Divino instinctu profectas esse vel exinde confirmat, quod Prophetæ e Judæorum gente oriundi, qui aversissimo animo a Gentilibus erant, his toties summam felicitatem, quæ nunc etiam subsecuta sit, annuñciaverint. Nec vero, quod Philologus objicit, Vates istos solum conjecturas fecisse, prædictaque non nisi fortuito evenisse, ex temporum, quibus illi vixerunt, diversitate, ipsiusque rei, quæ Judæis incredibilis plane erat, natura demonstrat, ac deinde inprimis loca ex Haggai c. 2. v. 7. Malachi. 3. v. 1. Jesaia 52 & 53. Danielis 2. 7. 8 & 9. Michæ 5. v. 2. accurate applicat, atque Credentio opponit. Ille autem dum quærit, cur Deus, si homines de adventu Christi certos reddere voluisset, non clare atque distincte de eodem eos instruxerit, quod Divinæ simplicitati atque veritati maxime conveniens fuisse ait, sed potius ænigmatibus fere atque oraculis usus fuerit: Credentius fidem potius ex voluntate, quam intellectu profuere; Deum homines non ad fidem cogere; summæ pietatis esse, in istis Dei promissionibus recumbere ostendit, tandemque necesse fuisse demonstrat, ut vaticinationes illæ ante impletionem paulum obscuritatis haberent.
118. Igitur Philologus secundo vitam atque actiones Christi ac Apostolorum exagitans, inprimis circa natales Servatoris nostri plurima profert, Celsi apud Origenem lib. I vestigiis fere inhærens; quæ cum blasphemia sint ac plane nefanda, ea hic reticere, quam repetere satius esse ducimus, potiusque videmus, quomodo Christi actiones idem reprehendat, quas non adeo præclaras videri sibi ait, uti quidem Christianis vulgo videantur. Eum scilicet claudos quosdam atque cæcos valetudini restituisse dicit, cum contra Romuli atque Numæ gesta longe sint præstantiora, quorum alter Monarchiæ omnium maximæ fundamenta jecerit, alter vero legibus eandem stabiliverit. Credentius ergo non propterea in mundum Servatorem venisse monet, ut externo splendore ac adparatu

paratu hominum oculos in se converteret, hominum myriadas trucidaret, civitates dirueret, everteret regna, sed ut insigni beneficentia atque amore totum genus humanum complecteretur; quod vere demum magnificum summaque gloria dignum esse, jure Credentius reputat. Denuo Christum tanquam exemplar virtutum præstantissimum male deprædicari, Philologus instat, qui, cum alios docuerit animi perturbationes frænare, ipse tamen iisdem maxime indulserit, & aliquando erga Pharisæos ira vehementissime commotus, illos verbis peracerbis perstrinxerit, atque *Væ* illud horrendum super eos toties ingeminaverit. Istam vero Christi iram nulla ratione reprehendendam esse, Credentius monstrat, quem & nunquam, nisi ob graves causas, commotum fuisse ait, & præcipue eo tempore, cum Pharisæos viperarum generationem adpellaret, eum nihil reprehensione dignum peregisse exponit. Præterea sermones, quos Christus habuit, Philologus carpit, eos a Platonis atque Socratis gravitate longe abesse, nec nisi vulgares parabolas complecti judicans; isti autem orationi, qua in monte officia moralia homines docuit, nullas præceptorum inesse rationes; unde præter imperitam plebem, neminem eadem persuaderi potuisse opinatur. Ast Credentius respondet, Christum hanc per parabolas docendi consuetudinem, antiquissimam pariter & utilissimam, & Judæos inter valde communem, secutum fuisse, genioque gentis, in qua vivebat, sese accommodasse, quod sciret, Græca illa atque Romana eloquentia se frustra Hierosolymis usurum, qua licet quidam doctorum Judæorum persuasi forsitan fuissent, populus tamen, cujus curam Christus in primis gerebat, nihil utilitatis inde accepisset. Christum autem rationes in doctrina sua morali omisisse censet, partim ne auditorum memoriam nimis oneraret, partim quod ob auctoritatem, quam tot miraculis sibi comparaverat, iisdem haud opus esse videret. Et quanquam Philologus neget, parabolas istas a populo facile fuisse intellectas, adeoque absolum esse contendat, morum præcepta tradere, quæ nemo percipiat; Servatorem tamen, quoties ipse moralem doctrinam tradiderit, similitudines intellectu prorsus non difficiles adhibuisse, quoties vero Christianismi mysteria proposuerit, & de Judæorum rejectione, Gentiliumque vocatione egerit, tantum parabolas paulo obscuriores protulisse, Cre-

136.

140.

141.

146.

150. dentius probat. Ridet quoque Philologus Christi in urbem aſino inſidentis ingreſſum, eumque reprehendit, quod illud Hoſanna ſibi acclamari, veſtesque ſubſterni permiferit; attamen Credentius iſtud ex Orientalium populorum conſuetudine, hoc vero nequam ex arrogantia factum fuiſſe, oſtendit. Nunc veritatem miraculorum Chriſti Philologus in dubium vocat, eumque tanquam reliquis hominibus ſapientioſiorem, iisdem falſo ea perſuaſiſſe credit, quæ aut nunquam, aut ſolum fortuito acciderint. Fieri potuiſſe inſit, ut ægrotus ex opinione, quam de Chriſti ſanctitate atque miraculis habebat, iterum convaluerit; quomobrem fidem firmam a Chriſto toties commendari, eumque in patria ob incredulitatem hominum nulla miracula edere potuiſſe, quoniam nempe iſti falſis perſuaſionibus, veluti ceteri, occupati haut fuerint. Proinde contra hæc Credentius prolixè diſputat, variaque Philologo perpendenda penitus proponit. Chriſtum nimirum per omnem vitam tanquam virum vere bonum ſeſe geſſiſſe, in quem ulla fraudis ſuſpicio cadere non potuerit: impoſtores dare operam, ut miraculorum ſuorum extent teſtes quam pauciſſimi, ne fraudes facile eluceſcant; Servatorem vero & ſapius eodem in loco, & in conſpectu plurimorum ſua miracula edidiſſe, quæ certe ita comparata fuerint, ut præſtigie ullum in iis locum reperire non potuerint; deceptores utilitatis cujuſdam cauſſa dolos moliri; ſed ad Chriſtum, qui & famam, & honores, & opes ſpreverit, nullos fructus redundaffe: in Judæorum gente falſos Prophetas atque homines fraudulentos manſiſſe pœnas acerrimas; Chriſtum vero non adeo a ratione remotum fuiſſe, ut ob inanem futilemque honorem vitam ſuam periculo exponeret; ſi miracula ejus fraudulenta fuiſſent, ob multitudinem eorum, qui omnium conſcii erant, ea latere haud potuiſſe; ipſos denique Chriſti ac Chriſtianæ Religionis hoſtes veritatem ſuo teſtimonio comprobaffe oſtendit, quamvis non omnes Divinæ cuidam virtuti illa adſcripſerint. Ceterum in patria Chriſtum aut miracula non edidiſſe, aut non facere potuiſſe, in ſacris litteris dici Credentius negat, ſed non multis eundem in illa ob hominum incredulitatem claruiſſe, ſcribi concedit. Quæ verba poſtquam ex Grotii commentariis illuſtraſſet, nulla potius miracula Chriſtum editurum fuiſſe concludit, ſi quidem timuiſſet, ne fallacia

cia suæ detegerentur. Fidem illam antecedentem seu bonam de Christo opinionem nullo niti fundamento ait, eamque potius miracula ejus subsecutam fuisse, quam antecessisse demonstrat. Veritatem miraculorum Servatoris & inde Philologus labefactari credit, quod ipse modo indoctos atque stupidos, piscatores nempe, publicanos aliosque ejusmodi fortis homines, auditores sibi elegerit, non alia scilicet de causa, quam ut eosdem, tanquam nimium credulos, eo magis ad credendum inducere, nudamque fidem ab iis requirere posset, nec doctrinæ suæ rationem reddere opus haberet. Ast uti divites Christo non plane defuisse, exemplis Josephi, Nicodemi, atque Sergii Pauli Credentius evincit: ita propterea indoctos atque pauperes a Christo vocatos fuisse docet, partim quod hos præ reliquis ad Christianam Religionem aptos existimaret, partim ut Evangelii doctrina per tales propagata eo magis Divina ostenderetur. Equidem fidem præcipuum a Christo doctrinæ suæ fundamentum constitutum fuisse, non negat; veruntamen præter illam alia quoque eundem requisivisse, vel ex illa oratione in monte ab ipso habita patere dicit. Quomodo vero homines plebeji de miraculis, quæ in ipsorum oculis atque sensus incurrebant, non æque ac alii judicare potuerint, idem Credentius non videt. Quæ postea Philologus contra patientiam Christi disserat, quæ circa ejusdem resurrectionem porro dubia moveat, quamque diligenter Credentius singula refellat, qui occasione resurrectionis multa de Apollonio ejusque a Philostrato conscripta historia enarrat, prolixius referre nunc non licet; cum nobis etiam de iis aliqua dicenda sint, quæ Philologus, *Celsum* apud Origenem, *Judeum* apud Limborchium in Disput. cum erudito Judæo, & *Blountium* in notis ad Philostratum imprimis secutus, contra Apostolos disputat. Illos itaque viros minus sinceros credit, fabularumque variis figmentis, ut doctrinam Christianam plebi eo magis gratam redderent, orbem fefellisse autumat. Sed cum Judæi atque Ethnici, ipso Apostolorum tempore. eos fraudis convincere non potuerint, id nunc demum qui fieri queat, se non videre Credentius regerit, ipsorumque fidem atque honestatem variis argumentis deinceps confirmat. Porro cum inter alia evicisset, nullam e doctrina Christiana utilitatem ad Apostolos rediisse, plurimasque calamitates ipsos circum-

168.

169.

175.

177.

180.

208.

211.

215.

218.

219. stitisse, Philologus quidem hæc abnuit, atque Apostolorum munus
 nec omni lucro caruisse, nec tantis periculis expositum fuisse, adfir-
 mare non dubitat. Præterquam enim quod nihil habuerint, quod
 potuerint amittere, id sat præmii eos reputasse ait, quod Divino
 Spiritu adflati crederentur, atque a tot sectatoribus submisse hono-
 rarentur. Nec dubium esse addit, quin pecuniam in Ecclesiis col-
 lectam Apostoli acceperint; fideles quoque bona sua vendidisse, at-
 que ad eorum pedes posuisse, in Scriptura legi. In magno autem
 221. periculo eos fuisse, Philologus sibi persuadere nequit; neque enim
 eos inter Judæos, sed Gentiles docuisse, neque idololatriam oppu-
 gnasse dicit. Cuncta hæc refellens Credentius, existimationem, li-
 bertatem ac vitam denique Apostolos habuisse docet, quæ nemo
 nisi insanus in discrimen mittere soleat; præmiura illud honoris
 tanto periculo non æquiparandum; collectam pecuniam pauperi-
 bus fuisse erogatam, ipsumque Paulum manibus suis vitam susten-
 tasse demonstrat. Non ideo Apostolos a Judæis ad Gentiles trans-
 224. iisse, ut pericula averterent, sed ne duræ cervicis populum erudi-
 endo tempus frustra consumerent. Maxime vero eos a Gentilibus
 fuisse adstrictos, tum ex epistolis ad Gentiles scriptis, tum exinde
 constare probat, quod auditores ad constantiam toties hortentur.
 226. Principia Christianæ Religionis tradere, nihil esse aliud, quam ido-
 lolatriam labefactare, denique exponit. Postea Philologus Apo-
 228. stolorum miracula cum illis, quæ apud Pontificios fieri solent, con-
 tendit, tandemque omne Religionis Christianæ incrementum va-
 nis quibusdam dogmatibus e Judæorum Cabala atque Gematria hau-
 stis adscribit, qui quidem primum ob miraculorum multitudinem,
 Christum Messiam esse crediderint, sed deinceps ipsius passione at-
 que morte permoti, sententiam suam mutaverint. Testantibus ve-
 230. ro Apostolis cum revixisse, spem de temporali Messia eos resum-
 sisse ait, quam postea primi Christianismi defensores nutriverint,
 dicendo fore, ut Christus aliquando cum fidelibus mille annos in
 terris regnaret. Verum Credentius & ingens inter Apostolorum
 ac Pontificiorum miracula discrimen esse ostendit, & reliqua ad-
 234. versarii argumenta omnia studiose diluit, docens imprimis illam de
 millenario regno opinionem ab Apostolis nequaquam originem
 duxisse, sed potius a Papiæ provenisse, qui familiaritatem cum viris
 Aposto-

Apostolicis jactans, præter alias doctrinas vanas, & hanc Ecclesiæ obtrudere voluerit. Ab hoc ergo eam accepisse Irenæum, Justinum Martyrem, aliosque doctores, circa finem secundi & principium tertii sæculi florentes dicit (quæ enim ex Barnaba in hujus sententiæ favorem adferantur, plane perperam adduci monet) & sepultam quasi deinde fuisse adserit, usque dum ab Apollinari rursus suscitaretur.

Restat nunc, ut quæ Philologus contra dogmata in Novo Testamento tradita excipit, quoque videamus. Primum preces, quas Christiani fundere solent, nullo naturalis religionis atque rationis fundamento niti, magnamque mortalium audaciam esse judicat, de tanta cum summo Numine familiaritate gloriari, ipsique aliquid quasi præscribere velle. Mundum constanti ac sapientissima regi providentia, quæ hominum vanis precibus inmutari nequeat; unde pluviam aut serenam tempestatem a Deo expetere, indignum penitus Christianis esse censet. Deum porro sapientem atque benignum esse, suarumque creaturarum amantissimum: hinc in voluntate ipsius potius acquiescendum, quam importunis precibus eum defatigandum esse putat. Nec Deo ejusmodi blanditias placere, ipsumve laudes suas lubenter audire credit, cum nemo hominum sapientiorum illud sine molestia sustinere soleat. Sed Credentius Christianos, secundum Christi mandatum, cum summa humilitate atque modestia, preces ad Deum fundere, cunctaque ipsius voluntati committere testatur; quod non magis audaciæ esse censet, quam a Principe aliquid rogare, si illud jusserit. Preces quæ ob pluviam mittuntur, nolle, ut Deus ordinem naturæ invertat; quamvis enim ordinario ejusdem cursu, certa aquæ copia quovis die in vapores abeat, pluviamque gignat, Deum tamen pro suo in res humanas imperio facere posse dicit, ut alio in loco copiose, in alio vero rarior decidat; quod ipsum miraculum seu violentam naturæ perturbationem esse negat. Porro ob promissum a Deo auxilium preces fundi, easque tanquam tributum ipsi debitum conferri demonstrat, ad quod solvendum ipsa nos ratio ducat. Deinde dum Credentius illam Christianorum virtutem, quam mortificationem adpellant, reprehendit, & superstitiosam amentiam esse ait illis, quæ Deus nobis concesserit, licite non gaudere, Credentius

236.

237.

239.

241.

243.

245.

246.

tius non modo sæpius in sacris litteris eandem commendari, sed & absque illa neminem ad virtutis fastigium pervenire posse evincit, quo tamen omnes eniti deceat. Nostras enim adfectiones ita comparatas esse ait, ut si omnes, quæ licent, voluptates ipsis permittantur, ad illicitas etiam admodum proclives fiant. Polygamiam quoque male inter Christianos prohiberi Philologus existimat, quod ea a Deo olim permissa, atque communi hominum etiam barbarorum consuetudine recepta, cum ipsa natura maxime conveniat, quæ viros magis quam foeminas ad sobolem procreandam aptos reddiderit; cumque muliebris formæ dignitas cito deflorescere soleat, naturam hoc ipso indicare voluisse ait, uxores, si venustatem exuerint, repudiandas, aliasque adsumendas esse. Creditentius autem nostrorum temporum longe aliam rationem esse monstrat, quam illorum, quæ diluvium statim subsecuta fuerunt. Tunc enim orbem iterum hominibus replendum fuisse, Deumque Abrahamo ejusque posteris polygamiam permisisse ait, ne ad idolatriam Gentilium, apud quos illa in usu erat, transfirent, si eisdem majori quam se indulgentia gaudere animadverterent. Facilius vero eam Christi tempore, quo Romani ab ista consuetudine abhorrentes orbi imperabant, abrogari potuisse addit, quam Mosis aut Abrahami ætate, qua apud omnes Gentes obtinebat. Barbarorum exemplo, polygamiam naturæ convenientem esse, non probari, eamque a Christo ideo interdictam esse monet, quoniam cum illa animi puritate, quam Christiana Religio requirit, consistere nequeat. Simplex matrimonium etiam cum majori, quam polygamiam, voluptate conjunctum esse, præter alia ex Horatii lib. 1. Carm. 13. & Propertii lib. 1. Eleg. 15. testimoniis confirmat, quos tamen vagis libidinibus non adeo infensos fuisse, neminem fugiat. Virorum erga uxores amorem, decrescante illarum ætate, simul decrescere negat. Polygamiam denique adversus ipsam adeo naturam pugnare statuit, quæ æqualem fæminarum ac virorum numerum suppeditet, adeo, ut si unus vir tres uxores duceret, aliis tribus in coelibatu vivendum foret; sicque polygamia humani generis incrementum impediri potius, quam promoveri, existimat. Quod divortium, ob ingeniorum diversitatem, inter conjuges apud Christianos non concedi soleat, etiam Philologus carpit, nullamque rationem

tionem esse dicit, eum aliquando vir per omnem vitam mulierem pessimam perferre debeat. Credentius vero & illa, ob quæ tandem atque odium inter conjuges oriri solent, alia ratione quam divortio tolli posse excipit, & præcipue incommoda, quæ existiusmodi divortii licentia provenire possunt, summo cum studio urget. Quæ porro de Christianorum mansuetudine ac humilitate, de inimicorum amore, de poenitentia, de gratia, de sacramentis, de mortuorum resurrectione, de existentia Diaboli, in utramque partem differuntur, nunc omittimus, saltem quos circa infernum & vitam æternam Philologus Credentio scrupulos movet, in medium prolaturi. Ridens nimirum illas inferni descriptiones, fabulis eas annumerat; poenarumque infernalium æternitatem cum Dei bonitate ac misericordia pugnare ait. Nec justitiæ divinæ convenire opinatur, crimen aliquod temporarium æternis suppliciis in hominibus vindicare, qui hoc modo non corrigi possint, cum tamen Deus quavis poena emendationem intendat. Verum Credentius docet, illa, quæ de inferno apud Christianos dicantur, fabulosa haut esse, ipsaque Gentilium de Tartaro figmenta traditioni cuidam antiquissimæ atque revelationi Patriarchis factæ, non autem vano cuidam timori aut superstitioni originem debere credit; quamvis timorem illum omnium animis inditum, etiam poenæ ejusmodi argumentum esse judicet. Poenarum infernalium descriptiones forte improprie solum accipiendas esse putat, licet & proprie easdem intelligi posse, non penitus neget. Deum non modo misericordem, sed quoque justum esse monet, omissoque argumento, quod ab infinito peccati objecto desumere Scholastici solent, (quanquam in eo majorem vim latere dicat, quam Sociniani atque Remonstrantes vulgo credant) supremum Numen ob culpam temporariam jure hominibus æternam poenam infligere posse probat, quod & cuivis peccatori ista poena prædicta sit, & ipsum peccatum naturali quodam nisu ad infelicitatem tendat. Jam animam immortalem tamdiu esse miseram arguit, quamdiu vitiis inquinata est; quod si ergo in hoc mundo per Christi meritum a peccatis non purgetur, ut æternum misera sit, consequens esse concludit. Deum denique hæc quidem in vita homines poenis adficere ait, ut ad frugem redeant; verum in altera, ubi finis ille amplius obtineri

Na non

259.
262.
271. 275,
281. 285.
295. 300.

304.
306.
307.

308.

309.

310.

313.

314. non possit, propterea immorigeros pœnis coerceri ostendit, ut Dei justitia, sanctitas, vindictæque gravitas elucescat, omnesque reliqui ad majorem Numinis timorem inflammentur. Cumque tandem Philologus doctrinam de vita æterna aggrediatur, locumque beatorum effectum solum esse dicat, ut vulgus ad studium bonarum actionum eo magis impellatur, cum tamen veræ virtuti deditos ob ipsam virtutem, nequaquam vero ob præmium aliquod bene agere deceat; Credentius nec illam de æterna vita doctrinam somnium 316. aliquod esse evincit, nec eos, qui cum virtute simul felicitatem in actionibus respiciunt, vituperio propterea dignos esse demonstrat, tertiamque hujus Colloquii partem concludit.

DELLE MASNADÉ ED ALTRI SERVI &c.

i. e.

DE MASNADIS ALIISQUE SERVIS, QUI APUD LONGOBARDOS FUERUNT, Discursus epistolaris JUSTI FONTANINI ad Illustrissimum D. Hieronymum de Puppi.

Venetis, apud Hieron. Albrizzi, 1698. 4. Constat plag. 6.

316. CUM in instrumentis commentariisque antiquis Forojuliensibus, creberrimam *Masnadarum* mentionem fieri observasset summe industrius ac politiore doctrina præstantissimus Auctor, vocis a nemine hætenus satis enucleatæ etymon attentius investigare suscepit. 316. A semetipso enim impetrare haud potuit, ut vel Du Cangii *Masnadam* a *Mansomata*, quæ turbam militum aut latronum antiquitus significabat, derivantis, vel Menagii, Ferrarii aliorumque a manu, qua voce Latinis auribus multitudo quoque venit, deducendum opinioni calculum adjiceret, postquam ex assidua monumentorum veterum perscrutatione comperisset, sub memorato vocabulo genus quoddam servorum vasallis Ecclesiæ Patriarchalis Aquilejensis honoratioribus proprium occultari. Invaluisse autem existimat elapso seculo undecimo, quo tempore Forojuliensis provincia majore Nobilium, Feudorumque numero abundare cœpit. Neque tamen vocis originem seu Romanis, seu Longobardicis, seu denique Bavaricis legibus deberi, sed a *Manso*, quod fundum denotat, cui colendo familia colonorum sufficit, quodque apud Fran-

Francos *Mas* appellatum fuit, accersendam esse censet. Cum vero constet, servos in Manfis istis interdum perpetuo commorari debuisse, indeque evenerit, ut alia Manfa *vestita*, quibus scilicet certus fervorum numerus suppetebat, alia *nuda*, quæ iisdem carebant, dicerentur, hinc non temere arguit, servilis conditionis homines in Manfis natos ac propagatos *Mas-natos* vocari suevisse, quos Italici oris suavitas *Masnade* nominavit. Quamvis autem eorum status cum prisca Romanorum servitute confundi nequeat, illos tamen, haud secus ac antiquos servos, neque in judiciis comparere, neque contractus celebrare aut testamenta condere, ullosve actus liberæ facultatis exercere potuisse, sed potius una cum liberis rebusque suis patronorum imperio atque arbitrio subjectos fuisse statuit. De cætero, quin Longobardi, disseminatis per hæc plagas ritibus suis, Masnadarum quoque autores extiterint, non ambigit; quandoquidem inter vasallos Ecclesiæ Aquitensis idem modus Masnadas e potestate sua in Ecclesia circa altare dimittendi obtinuit, qualis a Longobardicis Regibus olim præscriptus legitur. Hanc manumissionem, a Constantino M. primitus institutam, perfectissimam fuisse, ac manumissis viam ad Clericatus honorem aperuisse, illisque demortuis Ecclesiæ jus succedendi in bonis eorum tribuisse, probat. Frequentissime autem servorum manumissiones a seculo undecimo usque accidisse innuit, ubi locum poenitentiae canonicæ occuparunt, atque a dominis *pro remedio animarum suarum* non modo, verum etiam *antecessorum suorum, pro peccatis minuendis, pro æterna retributione* receptæ fuerunt. Licet enim in Gallia & Flandria post A. C. 1315, in Hispania post annum 1300, in Germania atque Italia paulo post annum 1200, nulla amplius vestigia servitutis conspici quidam existiment, ac Genebrardus quoque oscitantior in expendendis verbis Bartoli, (qui servos captivos sua ætate ignorari scripserat,) post tempora Friderici II Imp. servitutem in defuetudinem abiisse contenderit, Autor tamen ex instrumento manumissionis anno 1369 confecto, quod integrum exhibere notisque dilucidare, ex usu antiquitatis studiosorum fore credidit, evincit, servos natiuitate tales seu Masnadas diutius mansisse. Hac occasione multiplicem reconditæ eruditionis penam depromit, atque inter alia probat, initium anni non a Kalendis Januarii, sed a natali Sa-

P. 8.

P. 13.

P. 20.

vatoris nostri tum temporis fuisse ductum. Carnorum Civitati, quæ *Cividal di Friuli* nunc appellatur, varia nomina successive obtigisse demonstrat. Veteres etenim Geographi ac Historici *Forum Julii* eam vocitarunt; ast sub ætatem Caroli M. *Civitas Foro-Juliana*, *Oppidum Fori Julii* & *Castrum Foro-Julienſe* dici cœpit. Quemadmodum autem ea pars Galliæ, quæ Orientem versus protenditur, Austria vel Auſtrasia, & Mediomaticum Civitas Austriæ appellata fuit: ita quoque hanc urbem Civitatem Austriæ, totamque provinciam Austriam sequiori ævo nominatam conjicit, quoniam regni Longobardici, cujus sedes Ticini eminuit, pars Orientalis extitit. Fortius hanc sententiam stabilitum ivit ex legibus Longobardorum antiquis, atque ex vita S. Hermagoræ, in qua Aquileja Austriæ provinciæ urbs memoratur. Impegisse hic indicat Abb. Tillemontium, qui vel modernam Austriam Germaniæ indigitari, vel loco *Austria*, *Histria* vocem reponi debere, sibi persuaserat. Cum autem eversa Aquileja, laudatæ urbi, ab assidua Ducum ac Patriarcharum inhabitatione, ingenio & famæ & opum splendor conciliaretur, *Civitas Austria*, i. e. Civitas Orientalis; sæpe quoque *Civitas Fori Julii*, qua dicitur *Austria*; sæpiſſime sine apposito ac in eminentiore gradu *Civitas*, unde Foro-Juliana dialectus *Cividal*, & dulcedo linguæ Italicæ *Cividale* formavit, nuncupari cœpit. Ineptias vendidisse ait Sabellicum & Quintium Æmilianum Poëtam Utinensem, qui eam *Juliam* vocarunt, confundentes Forum Julii cum illo loco, qui inter confinia Italiæ & Norici situs, *Julium Carnicum*, vel *Castrum Julienſe* aut *Julianum* prisca audiit, modernisque *Zulio* dicitur. Non vulgarem postea gratiam apud literatorum marmorum scrutatores initurus Cl. Autor, dum Villæ *Robignaci* denominationem a *Robigo* Numine agresti petiit, cujus festa ad avertendam a satis rubiginem VII Kal. Maji superstitiosa antiquitas celebrare sueverat, marmor DEO RVBIGO SACRVM inscriptum ibidem asservari indicat. P. 28 Vossium cæterosque, qui Aquilejam vetustis seculis ab aquarum abundantia *Aquilegiam* nominatam perhibuerunt, censoria virgula stringit, ostendens e contrario, Ptolemæo, Straboni, Stephano aliisque veteris Geographiæ magistris ac poëtis singulis incognitam esse hanc vocem, neque ante seculum octavum exclusam. P. 29 *Nebulam* vestis servilis speciem,

&

p. 26.

& ex tela fulci coloris, Romanis usitatissimi, confectam fuisse adstruit. Quandoquidem vero in allegato manumissionis instrumento, patronus sub pœna centum Marcarum Denariorum novorum sese obstrinxisse legatur, ad libertatem concessam nullo pacto violandam, proinde p. 33 & seqq. haud proletaria opera valorem Marcæ ac Denarii, quibus Foro-Julienfes usi fuerunt, examinandum suscipit Noster, rem inventu difficillimam, cum Marcæ appellatione non monetæ species vera, sed in intellectu potius existens veniat, Denariorum autem, notante Spelmanno, tot genera fuerint, quot populorum. Verum utrumque explanat, declaratoque valore, Frosachensium, Frisseriorum & Solidorum, Marcam novem libras Venetas, sex Denarios cum octo Parvulis, Denarium vero quatuordecim Parvulos Veronenses habuisse affirmat. Duo hac occasione minime prætereunda inserit, alterum, officinam monetariam Patriarchæ Aquilejensis, quoties aliqua monetæ mutatio contingeret, Comitibus Goritiæ, ut Advocatis & Defensoribus prædictæ Ecclesiæ, *Denarios novos ad summam centum librarum Solidorum Regaliæ jure mittere debuisse*; alterum, quod contra Papebrochium asseritur, Patriarchas, Archi-Episcopos aliosque Proceres Ecclesiasticos insignia sua gentilitia longe ante seculum decimum quintum monetis insculpi curasse. Præter hunc in Ecclesia manumittendi modum, adhuc alios apud Longobardos solemnes fuisse, operose narrat p. 39 sequ. nimirum illum, qui peragebatur *in quadrivio*, alterumque qui fiebat *per impans* i. e. in votum Regis; tertius quippe citra ulla alia solemnia mediante Instrumento expediebatur. Peculiarem autem floruisse in Foro-Julio, quando servi pulato amictu, equisque nigro panno coopertis infidentes, funus patroni demortui in pompa ferali præcedebant, statimque finitis exequiis libertatem consequerentur. Capta inde ansa a diplomate Caroli Magni S. Paulino concessa, in quo Accolaborum, Mancipiorum, Servorum atque Aldionum mentio injicitur, fuse disquirat, quinam fuerint Aldii & Aldiones, illisque notam servilem adjudicat, quoniam a Longobardis quidem erant manumissi, sed tam duris sub conditionibus, ut potius servitutem mutasse ac paulo mitiorem accepisse, quam libertatem adepti censerentur, adeoque ejusdem reputabantur conditionis ac servi glebæ adscripti.

P. 44

Post nonnulla alia erudite interjecta de Vavassoribus, in quibus errorem Vincentii Borghini scriptoris apud Italos non incelebris, sed Vasallos Aldionibus inepte assimilantis exagitat, gentem Puppianam ex Hetruria oriundam, atque in Carnorum provincia nunc stabilitam, suis majoribus avitoque splendori restituit, eamque, præter axioma Comitum, tanta potentia atque opum fama olim floruisse probat, ut beatissimus ejusdem status in proverbium transierit. Sub finem tandem eruditissimi discursus, Armannos etiam in servorum censum trahit, sed honoratiorum, utpote quibus defensio castellorum aliaque onera militaria sub Comitibus vel ministris Regiis præstanda incumbebant, adeoque Bignonium, qui in Notis ad Marculfum cum Colonis eisdem comparaverat, & Virginium Forzani Ultinensem, qui exinde armentorum pastores, atque ex Armandiis pascula publica effingere tentavit, non injuria reprehendit.

QUANTO DI PIU CURIOSO VAGO HA POTUTO RACCORRE
ve CORNELIO MAGNI nel secondo Biennio &c.

i. e.

CORNELII MAGNI Itineris Turcici Biennium Secundum.

Parmæ, 1692. 12. plag. 27.

Cum itineris, quod Scriptor iste peregit, Turcici Biennium primum in his ipsis Actis mense Januario A. 1684 recensuerimus, æquum omnino est, ut secundum quoque Biennium, quod quidem serius ad manus nostras pervenit, minimum in Supplementis exhibeamus. Complectitur vero hic Tomus, ut prior, septem Epistolas. In prima, quæ Constantinopoli spectanda restabant, Auctor enarrat. In secunda, quid, dum in comitatu Oratoris Gallici Nointelii, maris Ægæi insulas, Rhodumque & Cyprum perlustrat, observavit, copiose exponit. Tertia Palæstinæ, quarta vero Idumææ, Galilææ, Aleppensi urbi & regionibus circa Euphratem impenditur. In quinta iterum in Cyprum reversus, memorabilia ejus regni & quarundam simul Ægæi maris insularum Auctor digerit. Sexta Atticam, Bœotiam, Phocidem, Eubœam exhibens, jam a nobis in Tomo I Supplementorum excerpta fuit; cum seorsim A. 1688 prodisset. Tandem in septima, quid Chium & Smyrnam reverso evenit,

nerit, refert, simulque quomodo A. 1691 Religiosis Latinis loca sacra in Palæstina, quæ Græci ipsis non adeo pridem extorserant, jussu Turcici Imperatoris restituta fuerint, curate prodit. Et ita quidem generatim, quid in Hodæporico isto contineatur, repræsentavimus. Verum quia in singulis epistolis notabilia multa inveniuntur, placet inde (sexta tantum omiffa) quædam decerpere, & gustatione quadam observationum initiari. Epistola igitur I, p. 18 seqq. nuptiarum apud Græcos solemnia explicat. P. 51 Galli cujusdam exemplo docet, philtra & fascinoes mulierum Turcicarum cavendas esse. P. 54 Sibyllæ, seu magæ Judaicæ nugæ explodit. P. 56 nautarum superstitionem cadavera in navibus deportare recusantium deridet. P. 57-60 Temericourtii Equitis Rhodii generosam mortem commemorat. P. 71 Numenii, qui Oratori Anglo apud Byzantinum Regem ab epistolis fuit, observationes adhuc ineditas de Imperio Turcico laudat. P. 73 & 74 Dionysii Græcorum Patriarchæ exauctorati fata prodit. Epist. II, p. 93 observat, militum Hetruscorum, qui Chium invaserant, capita adhuc in arce Chienfi acervatim accumulata conspici. P. 97, 98 venusta sunt, quæ de lentisco, & coturnicibus mansuetis refert. P. 103 singularem piratarum Turcarum fraudem detegit, qui, cum Chium perveniunt, id plerumque agunt, ut captivi amoribus muliercularum irretiantur, iisque matrimonio juncti servitutem perpetuam servant. Quæ pag. 118 & 119 de ladano ejusdemque collectione habet, omnino rara sunt atque exquisita, nec minus, quæ p. 119, 120 de coturnicum venatione dicuntur. P. 124 vultures portentosæ magnitudinis, & p. 126 asinos silvestres describit. Pag. 128 Fleurii Marchionis, piratæ famosissimi, naufragium memorat. Quæ pag. 132-152 de antro prodigioso in Paro insula tradit, digna notatu forent, nisi jam antea Kircherus in Mundo Subterraneo ipsis nostris verbis rem exposuisset. Pag. 160 refert, tantam in insula Co, (hodie *Stanchio* appellatur) citrorum copiam esse, ut quotannis succi ex fructibus expressi ducenta dolia ad Aulam Turcicam transportentur. Pag. 179 & 180 aquilæ & falconis certamen occurrit. Epist. III, p. 226 de hyænis, quas vitio forsan typographi lænas vocat, prodit, quod ætate in Palæstina agricolis insidiantur, eosque, si forte somno oppressos in campis deprehendant,

ar-

arteria jugulari dentibus acutissimis aperta, sanguineque exhausto, occidunt. Quæ p. 228, 229 de Mari Mortuo affert, cum iis, quæ alii retulere, satis conveniunt. P. 238 Galli cujusdam inconsultam temeritatem & Arabum contrario ferociam insignem notat. P. 251 prope Bethlehemum antrum extare ait, lacte B. Virginis conspersum, floresque ex prato vicino decerptos & aquæ immistos parturientibus non sine insigni, ut ipse putat, levamento propinari. P. 252 Arabum insultus, quibus Nointelium impetiverunt, ex Græcorum perfidia originem traxisse annotat, & p. 264, 265 suo ipsius exemplo docet, Turcis, etiam cum blanditias adhibent, minime fidem habendam. Epist. IV, p. 328 de equis Arabum generosis non ubivis obvia leges. P. 330 observat, Arabes locustis ad Solem siccatis vesci; quod omnino addendum est iis, quæ tum alii, tum Illustris Ludolfus in Append. Commentar. ad Historiam Æthiopicam collegerunt. P. 341 pisces lacus Tiberiadis raros delineat. P. 342 & 343 refert, in urbe Safet, prope montem Thabor, florentissimam Judæorum Academiam inveniri. P. 379 quatuor principes Imperii Turcici urbes enumerat, Constantinopolim nempe, Memphim, Damascum & Aleppum, quibus alii Prusiam in Asia minore & Babylonem adjungant. P. 381 morbum endemium Aleppi regnantem, quem Europæ Ochettam nominant, ejusque symptomata describit. P. 386 affirmat, Turcas, licet Europæis aditu gynæceorum rigide interdiciant, Religiosis tamen & Monachis, ut eo libere accedant, permittere. P. 382 aviculas delicatas Aleppensium (a ficuum esu Galli & Itali *Beccafichos* vocant,) nucleis pistaciorum saginari affirmat. Pag. 394 Jesedinatorum sacra & ritus exhibet, quæ, si vacat, conferri possunt cum Feburii in Theatro Turcico narratione. Epist. V, p. 444 sibi & comitibus suis in Cypro vinum generosissimum, plusquam 30 annorum ætatem ferens, oblatum fuisse refert. Epist. tandem VII, p. 555-561 multis exponit, quam atrociter pirata Tripolitani, omni gentium jure insuper habito, Legatum Gallicum, Chium ex Palæstina reducem, invaserint, & tantum non trucidarint.

* * * * *

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicantur,

SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. VII.

ACTA SANCTORUM JUNII, COLLECTA, DIGESTA, Commentariis & Observationibus illustrata a Godofredo Henschenio, Daniele Papebrochio, Franc. Bærtio & Conrado Jamningo, e Societate Jesu Presbyteris Theologis.
Tomus primus.

Antverpiæ, apud H. Thieullier, 1695. fol. Alphab. 12.

Post Acta Sanctorum Maji septem voluminibus edita & anno 1688 absoluta (conf. Acta nostra 1689, mense Febr. p. 57) primum Tomum Junii, semestre anni sacri primum completuri, A. 1695 dedit cum Sociis in hoc labore celeberrimus Papebrochius, inter reliqua operis locupletandi instrumenta noviter allatum celebrans ex Æthiopia Hagiologium metricum, non antiquius equidem seculo decimo tertio, sed ex vetustissimis tamen Synaxariis Coptitarum Habesfinorumque derivatum, unde haud pauciores utriusque gentis Martyres & Confessores in opus hoc confluisse dicit, quam quot ex similibus Ecclesie Græcæ monumentis hactenus se obtulerint. Specimen thesauri inde eruendi daturum ait tractatum de Patriarchis Alexandrinis Tomo huic aliquando præfigendum, dum interea varii ante Nestorium & Dioscorum Sancti exinde huc accesserint. Henschenii vero, utut jam pridem defuncti, nomen quod in Tomi præsentis titulo æque ac in antecedentibus compareat, nemini mirum videri debere asserit, quandoquidem is

O O

plu-

plurima ad mensem hunc spectantia in antecessum elucubratit, quæ proinde appositis ubique margini initialibus nominis illius literis G. H. Autori suo viadicanda censuerit.

Sicut autem integrum Junium quatuor absoluturi Tomi sunt, ita primus hic priores sex ejusdem dies continet, brevioresque partim Notitias, partim prolixiora Acta, Græca & Latina, Sanctorum expresso nomine indigatorum plus quam sexcentorum, innominatorum vero, sed ad certum numerum redactorum, millenorum septendecim ducentorum & quadraginta, præter quos in ordine omissorum aut ad alios dies relatorum supra trecentos sexaginta indicantur. Ex istis nos pro more nostro alias recepto quosdam modo nominabimus, in quorum vita rebusque gestis paulo prolixius exponendis multum operæ infusum est. Primus omnium apparet S. Clarus, Episcopus & Martyr Lactoræ in Novempopulania, cujus vitam ex manuscriptis Breviariis, Tutelensi atque Albiensi, p. 10 seqq. Papebrochius recenset. De Gratiniano & Felino, Martyribus Perusinis, a p. 23 ad 31 idem agit. Juventium Martyrem ex monumentis monasterii Casæ Dei diocesis Ebroicensis a p. 44 ad 47, & Pamphilum Presbyterum a p. 62 ad 70 delineat; ubi inter alia Acta Passionis hujus & Sociorum ex libris Eusebii Cæsareensis de vita Pamphili, juxta manuscriptum Medicæum Regis Christianissimi, Græce & Latine exhibet. S. Simeonis, cui in urbe Trevirensi Ecclesia Collegiata, eaque urta ex septem ibidem eminentioribus sacra est, a pag. 87 ad 107 meminit. Eneconis Abbatis Acta prolixiora ex Tamajo, Yopezio & Dameto a p. 111 ad 126, & Conradi seu Cunonis, designati Archiepiscopi Trevirensis, ex Theodorico, monacho Theologiensi, p. 127 ad 134, Erasmi vero, Episcopi & Martyris Formiis in Campania clari, Acta suspecta p. 213 seq. enarrat, S. Nicolaum Peregrinum, Trani in Apulia Patronum, a p. 235 ad 260, S. Morandum, monachum Cluniacensem in Sungovia p. 339 ad 359, S. Metrophanem, Episcopum Constantinopolitanum, p. 384 ad 395 exhibet. De S. Bonifacio, Archiepiscopo Moguntino, a p. 452 ad 504 differit, ejusque vitam a variis descriptam sistit, pluraque alia ad ejus historiam pertinentia suppeditat. Neque minus spatium Meinwercus, Paderbornensis Episcopus, occupat, cujus vita ab autore Abdinghoffensi anonymo scripta a p. 511 ad 553 pertingit, passimque Henschenii & Papebro-

chii

chii annotatis illustratur. Ferdinandi Principis, Johannis I Lusitanæ Regis filii, Ordinis Cisterciensis, Fessæ in Maurica captivitate defuncti, Acta a Johanne Alvari, istius Secretario & captivitatis socio scripta, & anno 1577 edita, a p. 563 ad 591 repetuntur, notisque Papebrochianis dilucidantur. S. Guidwali, Episcopi Britanni, vita a monacho Blandiniensi expolita p. 729 ad 748 proponitur. Bertrandi, Patriarchæ Aquilejensis, memoria a p. 776 ad 802 renovatur; ut alios nunc taceamus.

Omniū vero prolixissimus est Papebrochius in describendis actibus vitæ & translationum S. Norberti, quippe cujus historiam a reliquo corpore separatam, peculiari velut in appendice uberius persequitur. Quod si nempe gloriosum sibi esse putaverint plures Asiæ populi, Colophonii, Chii, Salaminii, Smyrnæi adscribere civibus suis Homerum, suumque illum esse alii præ aliis non indecore contenderint; multo majorem accedere debere gloriationem ait Europæis, qui eminentiorem Homero, & sanctiore virtutum laude illustrem, Norbertum suum sibi aut civem vendicent, uti Sanctenses, aut institutorem religiosi Ordinis agnoscant, uti Præmonstratenses, aut Apostolum venerentur, uti Antverpienses, aut ArchiEpiscopum cælo transmiserint, uti Magdeburgenses, aut mortuum conservent religiose in cineribus, uti Pragenses. Natum namque dicit Norbertum apud Sanctenses sub annum 1085: Præmonstratum cœpisse incolere, religioſique Ordinis fundamenta jecisse A. 1120: Antverpiam evocatum ad destruendam Tachelini hæresin, Ecclesiam S. Michaelis sibi suisque perpetuis temporibus possidendam accepisse quadriennio post: ad insulas deinde Magdeburgenses assumtum ArchiEpiscopum A. 1126: A. demum 1134 die sexto Junii defunctum, Magdeburgi sepultum, ac ultimo A. 1627 Pragam translatum fuisse innuit. Quæ singula latius postmodum deducuntur, vitæque Norberti ab auctore Canonico Præmonstratensi cœvo adumbrata cum lectoribus harum rerum curiosis communicatur. Insuper in analectis, quæ vocantur, Norbertinis variæ ad istam vitam accessiones subministrantur, historiaque translationis ejusdem per capita septendecim ex impressis Pragæ & Antverpiæ monumentis contextitur.

Nec inglorius manet in hoc Tomo sexus foemineus. Adfunt enim post plurimas sanctas martyres Chrothildis, Chlodovæi, primi

Regis Christiani apud Francos, uxor & fidei magistra, Parisiis ad S. Genovefæ quiescens p. 292 ad 298, Hildeburgis, vidua, ex veteri Pontifarenfis monasterii chartulario p. 362 sq. descripta, quibus ex veteribus accedunt Oliva virgo p. 338, Saturnina virgo martyr apud Atrebatas in Belgio p. 402, pluresque aliæ.

Præterea fragmenta quædam e Græco in Latinum idioma translata, aut e manuscriptis primum eruta hinc inde insperguntur, utpote quando encomium S. Lucilliani auctore Photio Scevophylace & Logotheta Constantinopolitano conscriptum, & vita S. Dorothei junioris sive in Chiliocomo, auctore monacho cœvo, discipulo ejus, facta deinde metropolita Euchaitarum, consignata, & utrumque quidem ex manuscripto bibliothecæ Vaticanæ; a Conrado Janningo in Latinum ex Græco sermonem p. 276 f. & 605 f. convertitur, & p. 746 Petri Francisci Chiffetii opus ineditum, cui titulus: *Sacrum monasterii Jurenfis Condatensensis, tertio decimo abhinc seculo fundati, quod est caput monastici Ordinis in provincia Sequanorum, mediis seculis a S. Eugendo sive Augendo, quingentis vero abhinc annis frequentius a S. Claudio nuncupatum*; quoad partes singulas singulasque sectiones summatim recensetur.

Nec omittendæ variæ observationes occasione data subinde emergentes, quæ non tam præcise ad vitas Sanctorum illustrandas, quam ad alia historiæ Ecclesiasticæ capita dilucidanda faciunt, velut ubi p. 290 Roderici de Cunha, ArchiEpiscopi Bracarenfis, error notatur, quando S. Ovidium, tertium Episcopum Bracarensem, cum Q. Ovidio, Martialis amico confuderit. Pag. 391 sq. permixtos inter se Dorotheos quosdam, & p. 776 Bertrandos homonymos in lucem Papebrochius protrahit. Pag. 556 Ordinis Apostolorum meminit, qui seculo decimo quarto sua debeat initia, dum aliqui in Italia nullam initio professionem emittentes, modesta veste eremitica contenti, orationibus faciendis institerint, quodque ab his reliquum erat temporis, manuali impenderint operi. Crevisse tamen mox eorum contubernia, præcipue per Insubriam atque Liguriam usque in Picenum & Aprutium propagata, imo ad urbem usque Romam, ubi institutum illud amplexus S. Placidus hunc Ordinem Recinetum traduxisse feratur sub annum 1370. Pag. 679 Archipræfulum Vefontinorum antiqui duo catalogi inde ab annis 600 ex Chiffetio repetuntur,

tur, eorundemque ratio chronologica examinatur. Pag. 845 epistola Trajectensis Ecclesiæ ad Fridericum Episcopum Coloniensem de Tanchelino seductore, historiæ Norbertinæ immiscetur. Huic eadem tria subnectuntur corollaria, quorum primum de institutione, ArchiEpiscopatus Magdeburgensis Præsulibusque ejus usque ad Norbertum agit, secundum Ecclesiam & Abbatiam S. Michaelis Antverpiæ a S. Norberto susceptam & hodiernum florentissimam describit, tertiumque tres filias ex Antverpiensi Michaelitica Abbatia prognatas, Averbodiensem, Tongerloanam & Middelburgensem describit.

Multum quoque Tomi hujus pretium adauget iconum splendidissimarum multitudo, quarum in ipso quidem contextu circiter quadraginta, extra illum vero seorsim excusæ, & suis locis inserendæ dimidio in folio novem, integro item aut etiam duplici folio constantes octo numerantur. Seligemus & ex his nonnullas, de quarum facie Lectores nostros edocere consultum fuerit. Pag. 458 monumenta repræsentantur Fuldensia, ad acta S. Bonifacii illustranda, cum antiqua hujus effigie, Regumque Caroli atque Carolomanni, filiorum Pipini, tum forma veteris apud Fuldam cuculæ ac scapularis, civitatis monasteriique sigillis, ac basilicæ Bonifacianæ simulacro. Pag. 507 conspicitur Ferdinandi, Paderbornensis ac Monasteriensis Episcopi, effigies præfixa actis S. Meinwerci, viventis cura illustratis, & memoriæ demortui inscriptis. Pag. 939 Abbatæ S. Michaelis Antverpiensis ædes cernuntur, p. 446 Ecclesiæ S. Michaelis conspectus interior, p. 447 ornâtissimi ibidem refectorii tria latera, p. 456 Abbatia Averbodiensis, Michaeliticæ primogenita, p. 966 Abbatia Tongerloensis, ejusdem Michaeliticæ secundo genita, cum nato inde Romæ collegio S. Norberti oculos aspicientium delectant. Et hæc quidem tabulæ seorsim impressæ, libroque insertæ sua se magnitudine facilius produnt; non item, quæ intra contextum ipsum magnitudine varia, nunquam tamen integram paginam implentes inveniuntur, quorsum pertinet p. 19 Justinii Philosophi & Martyris disputantis effigies palliata ex veteri membrana, pag. 598 Crescentiani martyris crux, quam circumtulisse prædicabundus putatur, p. 418 Benedictinorum Cassinensium habitus antiquus, pag. 557 Bartholomæi, Ordinis Apostolorum effigies, p. 946 icon A-

brahami Ortelii, celeberrimi Geographi, p. 984 effigies S. Norberti in veteri habitu sui Ordinis, unde suum Ordo Prædicatorum mutatus est, &c.

Quod superest, præter indices operi huic additos varios, nominari etiam merentur Conradi Janningi pro Actis Sanctorum hætenus editis opuscula apologetica, R. P. Sebastiani a S. Paulo Antirrhæticis reposita, quorum tamen contenta non est cur hoc in loco referamus, cum isto officio jam pridem in Actis nostris A. 1696 p. 132 s. fuerimus defuncti, seorsim enim ea tunc A. 1695 Antverpiæ impressa, lucem publicam aspexerant.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE ECCLESIASTIQUE &c. Tome IV, par le Sieur D. T.

i. c.

*COMMENTARII HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ
sex priorum Seculorum componenda inservituri; auctore
Dn. de TILLEMONT. Tomus IV.*

Parisii, apud Car. Robustel, 1696, 4. Alph. 4. plag. 15.

Sistimus nunc quartum operis aliquoties jam nobis memorati Tomum, ex quo more nostro quædam observatu digna referemus. De Cypriano dum agit, monet Gregorium Nazianzenum in oratione decima octava Cyprianum Carthaginensem confundere cum alio quodam Cypriano orientalis ecclesiæ martyre: indeque factum, ut nonnulli tradant, Cyprianum Carthaginensem magicis artibus operam dedisse, quod tamen de altero isto Cypriano intelligendum veniat. In iis tamen, quæ de genere & parentibus Cypriani tradit Gregorius, eum sequitur, eo quod nihil obstat, quo minus Carthaginensi illi Martyri hæc tribui queant. Ex verbis Pontii, *non uxoris suadela deflexit*, in notis editioni Anglicanæ adjectis colligitur, Cyprianum in matrimonio vixisse, priusquam converteretur. Perperam quidem juxta Nostrum, cum hæc verba de Jobo usurpet Cyprianus ipse. Ast Auctorem tamen harum notarum alibi errorem suum agnovisse. Cæcilium, a quo ad religionem Christianam perductus est Cyprianus, male cum Cæliano Diadumeni præceptore a Baronio confundi, ostendit. Vel ex ipsa nominis differentia hoc patere ait, licet

*Artic. I. p.
47.*

*Not. I. ad Cypriani vitam.
Not. II.*

Not. III.

licet & alias rationes addat. Eundem porro Baronium arguit, quod *Not. XX.* Felicissimum schismatis Carthaginensis auctorem pro Presbytero habeat. Nec ex verbis, quæ in quadragesima Cypriani epistola extant: *Hoc enim quorundam Presbyterorum malignitas &c.* hoc probari posse, cum quinque istos Presbyteros ibi intelligat, qui partibus Felicissimi accesserint, & quos ab ipso Felicissimo distinguat Cyprianus. Sic & reliqua testimonia & rationes, quæ pro Baronii sententia afferri poterant, eodem modo diluit: pro sua confirmanda hoc insuper observans, quod nullibi Presbyteri titulo a Cypriano insigniuntur. De Cypriani historia ceteroquin optime meritus est doctissimus Pearsonius. Nihilofecius tamen non potuit ubique tantam adhibere *ἀκρίβειαν*, ut non ab eo sapius sibi dissentendum putet Tillemontius. Sic, ut cetera nunc mittamus, putat Pearsonius, *Not. XXVI.* Novatum curavisse, ut Felicissimus Diaconus ordinaretur, priusquam schisma ortum esset. Nostro hoc non est verosimile. Neque enim, inquit, Catholicorum Episcoporum ullus hoc fecisset, ne offenderet Cyprianum. Quod si vero ab hæretico quodam Episcopo ordinatus esset, statim ab eo tempore pro schismatico fuisset habitus, nec reticuisset hoc Cyprianus, qui & Diaconi titulo rursus eum insigniturus fuisset, si quidem rite eum obtinuisset. Ita enim rationes subducit. In Concilio Africano quæ de lapsis decreta sunt, ita refert Cyprianus: *placuit examinatis causis singulorum, Libellaticos interim admitti, Sacrificatis in exitu subveniri.* Colligit hinc Dupinius ex hoc decreto, Libellaticos statim ad absolutionem admitti, quæ Sacrificatis demum in articulo mortis constitutis sit impertienda. Concedit posterius Petidierius, ast negat prius. Sed non omnes Sacrificatos in articulo demum mortis absolutionem impetrasse, ex eo concludit Noster, quod ab eodem Concilio decretum sit, *ut examinarentur causa, & voluntates, & necessitates singulorum, secundum quod libello continetur.* Quem, inquit, in finem examinandæ fuissent causæ, si omnium sine discrimine absolutio ad mortis usque articulum differenda fuisset? Sensum itaque decreti istius hunc esse: Sacrificatis impertiendam esse absolutionem, postquam pœnitentia pro cuiusque conditione definienda, functi sint; ast si morte forte opprimantur, non expectandum esse constitutum pœnitentiæ terminum, sed vel eonondum elapso, absolvendos eos esse. Cyprianum

vero

vero hoc non satis accurate expressisse. Ad Libellaticos autem quod attinet, Dupinio. Noster subscribit. Certe, si Sacrificati elapso demum poenitentiae termino absolvendi fuerunt, Libellatici non potuerunt non per hoc decretum ad absolutionem, statim admitti. Sandius Neo-Arianorum haud postremus, librum de mortalitate Cyprianum agnoscere auctorem negat. Vapulat ideo Pearsonio, cui & subscribit Tillemontius, qui id documento esse ait, quid non audeat profana cuncta evertendi libido. De reliquis scriptis, quae aut recte aut perperam Cypriano tribuuntur, multa apud Nostrum disputantur, sed

Not. XXXIX. non omnia ex eo nobis exscribenda sunt: selectiora sectemur. Ce-
lebris inter viros doctos de Stephano Pontifice Romano est contro-
versia, an omnem haereticorum baptismum, in nomine Jesu Christi fa-
ctum, pro legitimo habuerit? Certe Cyprianus, qui nullum haereticor-
um baptismum pro legitimo habebat, omnesque, qui ab haeresi qua-
dam ad ecclesiam veram transibant, baptizandos esse contendebat,
hanc sententiam diserte tribuit Stephano. In eam ergo multi eru-
ditorum ingressi sunt sententiam, utrumque ad extremum aliquod
prolapsum esse, & Stephanum quidem Cypriani sententiam impu-
gnando eo tandem devenisse, ut omnem haereticorum baptismum
in nomine Christi collatum approbaret. Nec tantum inter Prote-
stantes Blondellus, sed & inter Romanenses Natalis Alexander, Lau-
noius aliique hanc sententiam, docente Auctore nostro, Stephano
tribuunt. Dupinius dubitanter equidem loquitur, sed tamen ab ea-
dem opinione se non alienum esse, satis ostendit. Rem difficultate
non carere, fatetur Tillemontius, cum scripta adversariorum Cy-
priani non amplius extent, ex quibus de illorum sententia ferri judi-
cium possit. Namque in aliorum scriptis veram illorum sententi-
am non semper exprimi, vel ex eo patere, quod inter alia haec quo-
que sententia illis tribuatur, gratiam atque remissionem peccatorum
extra ecclesiam quoque conferri. Cum tamen ipso Cypriano atque
Firmiliano testibus constet, eos docuisse, Spiritum S. extra ecclesiam
non conferri, haereticos autem & schismaticos eum nec habere nec
donare posse, licet baptismum conferre possint. Praeterea ad bap-
tismum quod attinet, Stephanum alicubi de tribus personis Divinis in
baptismo commemorandis verba facere observat, unde forte expli-
canda aut supplenda sit ejus sententia, quando baptismi in nomine
Jesu

Jesu Christi conferendi mentionem injiciat. Accedit, quod inter Cyprianum atque Stephanum generatim saltem de hæreticorum baptismo disputatum sit, nec definitum, quorumnam demum hæreticorum baptismus admittendus, aut rejiciendus sit. Cyprianum quidem allegare epistolam, quam Baronius atque Pamelius Stephani esse credant, in qua baptismus Marcionitarum pro legitimo agnoscat, cum tamen in Concilio Nicæno Arrianorum, & aliorum quorundam hæreticorum, qui ibi nominantur, baptismus approbetur, reliquorum autem adeoque & Marcionitarum rejiciatur. Ast responderi tamen posse, quod Marcionitæ in baptismo suo post Stephani tempora forte quædam immutarint, ut adeo eundem in Concilio Nicæno rejici necesse fuerit. Quemadmodum & Encratitæ fecerint, teste Basilio, ideo ut ab Ecclesia eo magis recederent, difficilioreque illorum reditus ad eam redderetur. Ex his omnibus tandem concludit, nullam esse rationem, quæ nos cogat, erroneam ejusmodi sententiam Stephano tribuere, præsertim cum Eusebius quoque, Augustinus, Vincentius Lerinensis, atque Facundus non aliam hac in re Stephano sententiam tribuant, quam quæ cum recepta atque vera Ecclesiæ doctrina conveniat. Cyprianus verò quod aliter de sententia Stephani loqui videatur, id mirum non esse, cum & sanctissimis viris quandoque eveniat, ut adversariorum suorum sententiam aliter ac se habuit, referant. Ceterum edidit Rigaltius Anonymum, qui de Baptismo contra Cyprianum scripsit, atque aperte contendit, solam invocationem nominis Christi ad baptismum sufficere. Auctorem hujus scripti Episcopum quendam, qui eadem cum Cypriano ætate vixerit, Tillemontius fatetur. Ast Stephano hujus sententiam tribui posse abnuat, cum non infrequens sit, ut auctores quidam in quibusdam consentiant, dum contra tertium disputant, nec tamen inde sequatur, eos consentire in omnibus. Alexandrum tamen simul *ais in waçda* perstringit, quod perperam ex quodam hujus auctoris loco collegerit, cum necessitatem tres personas Divinitatis in baptismo invocandi agnovisse. Sed nec illud Alexandro huic concedit, eo tempore in hac controversia Ecclesiam in duas partes ita scissam fuisse, ut veritas penes neutram steterit. Cetera mittimus, & alia nunc prosequemur. Dicit Firmilianus, Stephanum Papam cum Ecclesia Orientali fuisse commissum; causam dissensionis reticet.

Not. XLII.

Mot. XLIV.

Lombertus in vita Cypriani occasione Novatianismi hoc factum putat: invito quidem Tillemontio, qui controversiam de baptismo huic discordiæ occasionem præbuisse probat. Augustinus de *Bapt. l. I. c. VII.* & alibi sæpius asserit, controversiam de baptismo, priusquam ipse in lucem editus esset, mortuo jam Cypriano, per concilium aliquod integrum totius terræ totiusque ecclesiæ definitam esse. Quodnam ergo concilium hic ab Augustino indigitetur, eruditi inter se disputant. Nonnulli Arelatense, alii Nicænum concilium intelligunt. Tillemontius rationes, quæ in utramque partem asseri possint, prolixè recenset, nec tamen quicquam definire audet. In concilio Arelatensi controversiam illam accurate definitam esse fatetur, at longe augustius concilium innuere Augustinum, quam Arelatense fuerit. Certe descriptionem istius concilii egregie quadrare in Nicænum, sed ibi hanc controversiam non fuisse definitam. Nihilofecius tamen, quia in canone octavo concilii Nicæni baptismus & ordinatio Novatianorum pro legitimis habentur, fundamenta, quibus error Cypriani superstructus fuit, destructa esse observat, sequæ adeo ab illorum sententia, qui ad concilium Nicænum verba Augustini referunt, haud alienum esse ostendit.

Art. II. p. 291. seqq.

Inter hæreticos seculi tertii eminent Paulus Samosatenus. Huius errores cum non una eademque ratione referantur, quæ Auctor de iis observavit, paucis indicare operæ pretium fuerit. Cum Sabellio itaque hætenus eum consensisse docet, quod Patrem, Filium & Spiritum S. pro una solum eademque habuerit persona: quodque asseruerit, Verbum & Spiritum S. esse in Patre, ut ratio est in homine, adeoque existentia reali & personali carere: & hoc sensu quoque eum dixisse, Filium esse consubstantialem Patri, ut distinctionem scilicet personarum tolleret. Nihilofecius tamen in quibusdam & a Sabellio eum discessisse; agnovisse scilicet, quod Pater produxerit Verbum suum, quod extra illum (Patrem) operetur. Sunt etiam, uti Auctor monet, qui dicant, hoc Verbum productum & operans ab illo vocatum fuisse *Filium Dei*: alii contra asserunt, eum non alium Filium Dei, quam Christum, purum hominem, nec alium Spiritum S. quam gratiam Apostolis concessam, agnovisse, & in eo a Sabellio recessisse; quibus tamen ut adstipuletur Auctor, a se impetrare nequit. Ad incarnationem Christi quod attinet, asseruit Christum

non

non de cœlo venisse, sed esse de terra, eumque ut merum hominem nihil habere, quo ceteris hominibus superior censeatur. Auctorem quendam quinti seculi hic notat Auctor, Paulo sententiam hanc, quod Christus natus sit, ut reliqui homines, tribuentem. Constare namque tum aliunde, tum etiam ex Athanasio, Christum secundum Pauli Samosatani sententiam natum esse ex virgine Maria & a Spiritu S. Fatebatur, esse in Christo Verbum, sapientiam & lumen æternum, aut per operationem & inhabitationem, non per unionem personalem, ita quidem ut tempore passionis Verbum a Christo recesserit, atque ad Patrem reversum fuerit. Duas itaque in Christo admittebat hypostasas, duas personas, duos Christos, duos Filios, quorum unus esset Filius Dei per naturam & cœternus Patri, imo ipse, Pater, & alter Filius Davidis ex Maria, qui improprie solum Christus dici posset. Nomine filii Dei Christum insigniri tantum, quod esset habitaculum veri Filii Dei, qui esset hypostasis atque persona a Christo diversa. Iustum autem Christum dici non per naturam suam, atque essentiam, sed quod virtuti, cui iustitiæ nomen, deditus fuisset, Et ita quidem, ut porro Auctor observat, evitavit blasphemiam Noëti atque Sabellii, asserentium, Patrem incarnatum atque passum esse; simul tamen incarnationem re ipsa negavit, atque Artemæ ac Theodotianorum sectæ Christum pro mero homine habentium accessit. Interim Christum vocavit Deum, sive quod hoc nomen virtutibus suis promerisset, ut nonnulli asserunt, teste Auctore, sive quod ob Verbum in Christo inhabitans eum dignum hoc titulo censuit, ut Athanasius asserere videtur. Ceterum Gardinerius sibi persuadet, Paulum Samosatenum credidisse Verbum distinctam a Patre esse personam, saltem tum cum extra Patrem, v. g. in Christo operetur; promovatque ad Dionysium Alexandrinum, qui testetur, Paulum in Christo duas personas duasque hypostasas admittere. Aut ex eo nihil certi colligi posse, Tillemontius contendit. Hypostaseos enim nomine Paulo substantiam, accidens atque personam promiscue venire: adeoque utcumque duas in Christo hypostasas eum admittere potuisse. Imo potuisse eum per duas in Christo hypostasas intelligere humanam Christi naturam atque Patrem per Verbum suum in Christo operantem. Fortasse etiam, inquit, Dionysio error Pauli circa SS. Trinitatem nondum fuit perspectus, adeoque cum videret

*Not. I. ad
Paulum Sa-
mosatenum.*

eum in Christo unionem Verbi cum humana natura, aut minime personalem admittere, exinde intulit, duas eum statuere hypostasies sive personas. Porro quod asseruerat Auctor, Paulum existimasse, quod Christus natus sit ex virgine, id contra Marium Mercatorem atque Gardinerium prolixius defendit: Paulum quoque anno 169 aut circa initium anni 170 dejectum esse sede Episcopali, subductis temporum rationibus, luculenter probat. Ast nos hic pedem figimus.

Not. II.

Not. IV.

*DISPACCIO ISTORICO, CURIOSO ET
Erudito.*

i. e.

*FASCICULUS HISTORICUS, CURIOSUS ET ERUDITUS, e variis literis & manuscriptis Patris DOMINICI ANTONII GANDULFI, Genuensis Theolog. Licentiati, Concionatoris & Prioris Augustiniani, collectus inque lucem datus a
PHILIBERTO HYACINTO GANDULFO.*

Monte-regali, (Mondovi) 1695, in 4. Constat plagul. 10.

NON alienum a sua erga Consobrino pietate esse credidit doctissimus Editor, si literas ejus ad viros dignatione eminentes scriptas, additis nonnullorum responsis, publici faceret juris. Continet hic fasciculus ab Illust. Magliabechio ad nos transmissus epistolas 24, alterumque se daturum esse spondet Editor, siquidem hunc placuisse intellexerit. Varia in epistolis his recensentur, cum primis quae vel ad familiam Autoris illustrandam, vel ad decus Ordini Augustinianorum conciliandum spectare poterant. Cum liber brevis sit, non est cur in excerpendo eo prolixi velimus esse. Mentio ibi fit inter alia *Academiae Obscurorum* per Dom. Ant. Gandulfum in urbe Vintimiliensi erigenda: statum tamen illius & rationem, quod dolemus, haud explicat conditor ejus in his epistolis, contentus dixisse novam hanc societatem literariam pro symbolo habituram obscurae noctis figuram nitentibus e caelo stellis, cum lemmate: *In obscuritate fidem*. Non esse emblemata omnibus numeris absolutum, fatetur ipse, & ad dubia sibi ea propter mota prolixè respondet. De cetero commendant fasciculum hunc carmina variorum autorum Latina ac Italica, eaque sic factis

tis elegantia. Ac inter Italica quidem duo vel ob argumentum, quod tractant, jucunda lectu fuere; opposita enim sunt Illustris Maghiabechii obrectatoribus: inter Latina vero non postremum occupant locum epigrammata duo, quæ specimen causa annotabimus. Primum in mortem Ill. Baronis Michaelis de Aste sub capta Buda interfecti & in eadem tumulati, a Paulo Augustino Orengo Patricio Veneto scriptum ita se habet:

*Cæsaris Austriaci gemeret cum Buda sub armis
 Obsesso, Ungarici regia Buda soli.
 Gentis honos Ligura, Turcarum terror & horror
 MICHAEL intrepido pectore in arma ruit.
 Consilio multum juvit, multum egit & ense,
 Consilio prudens, & simul ense potens.
 Effundens tantum per vulnera quinque cruorem,
 Extrema cecidit voce animando suos.
 Intrepidus perit capta tumulandus in urbe,
 Urbs posthac tanti funere clara Ducis.
 Ut captam vidit Budam, sua lumina clausit,
 Ense videns dignum nil superesse suo.*

Alterum Joh. Bapt. Corvesius composuit in honorem Illustris militum Tribuni Joh. Dominici Spinuke ex Marchionibus Ayquata:

*Tu primos Buda anfractus & valla penetras,
 Vile tui pretium sanguinis esse putans;
 Primus adis, ternos in te prior excipis ictus,
 Buda ruit, clamas, sat mihi longa dies.
 Te patria bellum, te bello sustulis ardor,
 Ast tibi mors raptos supplet honore dies.
 Hoc te funus erat dignum, tu hoc funere dignus,
 Magnus eras vita, major honore necis.
 Mors hac summa Ducum laus est, tu in limine vite
 Supremam ad laudem per breve tendis iter.*

Claudent fasciculum hunc carmina in laudem Autoris scripta & index literarum.

Not. II.

Not. IV.

eum in Christo unionem Verbi cum humana natura, ast minime personalem admittere, exinde intulit, duas eum statuere hypostasies sive personas. Porro quod asseruerat Auctor, Paulum existimasse, quod Christus natus sit ex virgine, id contra Marium Mercatorem atque Gardinerium prolixius defendit: Paulum quoque anno 169 aut circa initium anni 170 dejectum esse sede Episcopali, subductis temporum rationibus, luculenter probat. Ast nos hic pedem figimus.

DISPACCIO ISTORICO, CURIOSO ET
Erudito.

i. e.

FASCICULUS HISTORICUS, CURIOSUS ET ERUDITUS, e variis literis & manuscriptis Patris DOMINICI ANTONII GANDULFI, Genuensis Theolog. Licentiati, Concionatoris & Prioris Augustiniani, collectus inque lucem datus a PHILIBERTO HYACINTO GANDULFO.

Monte-regali, (Mondovi) 1695, in 4. Constat plagul. 10.

NON alienum a sua erga Consobrino pietate esse credidit doctissimus Editor, si literas ejus ad viros dignatione eminentes scriptas, additis nonnullorum responsis, publici faceret juris. Continet hic fasciculus ab Illust. Magliabechio ad nos transmissus epistolas 24, alterumque se daturum esse spondet Editor, siquidem hunc placuisse intellexerit. Varia in epistolis his recensentur, cum primis quae vel ad familiam Auctoris illustrandam, vel ad decus Ordini Augustinianorum conciliandum spectare poterant. Cum liber brevis sit, non est cur in excerpendo eo prolixi velimus esse. Mentio ibi fit inter alia *Academia Obscurorum* per Dom. Ant. Gandulfum in urbe Vintimiliensi erigenda: statum tamen illius & rationem, quod dolemus, haud explicat conditor ejus in his epistolis, contentus dixisse novam hanc societatem literariam pro symbolo habituram obscurae noctis figuram nitentibus e caelo stellis, cum lemmate: *In obscuritate fidem*. Non esse emblemata omnibus numeris absolutum, fatetur ipse, & ad dubia sibi ea propter mota prolixè respondet. De cætero commendant fasciculum hunc carmina variorum auctorum Latina ac Italica, eaque sic factis

tis elegantia. Ac inter Italica quidem duo vel ob argumentum, quod tractant, jucunda lectu fuere; opposita enim sunt Illustris Magliabechii obrectatoribus: inter Latina vero non postremum occupat locum epigrammata duo, quæ speciminis causa annotabimus. Primum in mortem Ill. Baronis Michaelis de Aste sub capta Buda interfecti & in eadem tumulati, a Paulo Augustino Orengo Patricio Veneto scriptum ita se habet:

*Cæsaris Austriaci gemeret cum Buda sub armis
 Obsesso, Ungarici regia Buda soli.
 Gentis honos Liguria, Turcarum terror & horror
 MICHAEL intrepido pectore in arma ruit.
 Consilio multum juvit, multum egit & ense,
 Consilio prudens, & simul ense potens.
 Effundens tantum per vulnera quinque cruorem,
 Extrema cecidit voce animando suos.
 Intrepidus periiit capta tumulandus in urbe,
 Urbs posthac tanti funere clara Ducis.
 Ut captam vidit Budam, sua lumina clausit,
 Ense videns dignum nil superesse suo.*

Alterum Joh. Bapt. Corvesius composuit in honorem Illustris militum Tribuni Joh. Dominici Spinulæ ex Marchionibus Ayquata:

*Tu primos Buda anfractus & valla penetras,
 Vile tui pretium sanguinis esse putans;
 Primus adis, ternos in te prior excipis ictus,
 Buda ruit, clamas, sat mihi longa dies.
 Te patria bellum, te bello sustulit ardor,
 Ast tibi mors raptos supplet honore dies.
 Hoc te funus erat dignum, tu hoc funere dignus,
 Magnus eras vita, major honore necis.
 Mors hac summa Ducum laus est, tu in limine vite
 Supremam ad laudem per breve tendis iter.*

Claudent fasciculum hunc carmina in laudem Autoris scripta & index literarum.

Not. II.

Not. IV.

eum in Christo unionem Verbi cum humana natura, aut minime personalem admittere, exinde intulit, duas eum statuere hypostasies sive personas. Porro quod asseruerat Auctor, Paulum existimasse, quod Christus natus sit ex virgine, id contra Marium Mercatorem atque Gardinerium prolixius defendit: Paulum quoque anno 269 aut circa initium anni 270 dejectum esse sede Episcopali, subductis temporum rationibus, luculenter probat. Aut nos hic pedem figimus.

DISPACCIO ISTORICO, CURIOSO ET
Erudito.

i. e.

FASCICULUS HISTORICUS, CURIOSUS ET ERUDITUS, e variis literis & manuscriptis Patris DOMINICI ANTONII GANDULFI, Genuensis Theolog. Licentiati, Concionatoris & Prioris Augustiniani, collectus inque lucem datus a PHILIBERTO HYACINTO GANDULFO.

Monte-regali, (Mondovi) 1695, in 4. Constat plagul. 20.

Non alienum a sua erga Consobrimum pietate esse credidit doctissimus Editor, si literas ejus ad viros dignatione eminentes scriptas, additis nonnullorum responsis, publici faceret juris. Continet hic fasciculus ab Illust. Magliabechio ad nos transmissus epistolas 24, alterumque se daturum esse spondet Editor, siquidem hunc placuisse intellexerit. Varia in epistolis his recensentur, cum primis quæ vel ad familiam Autoris illustrandam, vel ad decus Ordini Augustinianorum conciliandum spectare poterant. Cum liber brevis sit, non est cur in excerptando eo prolixi velimus esse. Mentio ibi fit inter alia *Academia Obscurorum* per Dom. Ant. Gandulfum in urbe Vintimiliensi erigenda: statum tamen illius & rationem, quod dolemus, haud explicat conditor ejus in his epistolis, contentus dixisse novam hanc societatem literariam pro symbolo habituram obscuræ noctis figuram nitentibus e coelo stellis, cum lemmate: *In obscuritate fidem*. Non esse emblemata omnibus numeris absolutum, fatetur ipse, & ad dubia sibi ea propter mota prolixè respondet. De cætero commendant fasciculum hunc carmina variorum auctorum Latina ac Italica, eaque sic factis

tis elegantia. Ac inter Italica quidem duo vel ob argumentum, quod tractant, jucunda lectu fuere; opposita enim sunt Illustris Maghiabechii obrectatoribus: inter Latina vero non postremum occupant locum epigrammata duo, quæ speciminis causa annotabimus. Primum in mortem Ill. Baronis Michaelis de Aste sub capta Buda interfecti & in eadem tumulati, a Paulo Augustino Orengo Patricio Veneto scriptum ita se habet:

*Casaris Austriaci gemeret cum Buda sub armis
 Obfesso, Ungarici regia Buda soli.
 Gentis bonos Ligura, Turcarum terror & horror
 MICHAEL intrepido pectore in arma ruit.
 Consilio multum juvit, multum egit & ense,
 Consilio prudens, & simul ense potens.
 Effundens tantum per vulnera quinque cruorem,
 Extrema cecidit voce animando suos.
 Intrepidus periiit capta tumulandus in urbe,
 Urbs posthac tanti funere clara Ducis.
 Ut captam vidit Budam, sua lumina clausit,
 Ense videns dignum nil superesse suo.*

Alterum Joh. Bapt. Corvesius composuit in honorem Illustris militum Tribuni Joh. Dominici Spinulæ ex Marchionibus Ayquata:

*Tu primos Buda anfractus & valla penetras,
 Vile tui pretium sanguinis esse putans;
 Primus adis, ternos in te prior excipis ictus,
 Buda ruit, clamas, sat mihi longa dies.
 Te patria bellum, te bello sustulit ardor,
 Ast tibi mors raptos supplet honore dies.
 Hoc te funus erat dignum, tu hoc funere dignus,
 Magnus eras vita, major honore necis.
 Mors hac summa Ducum laus est, tu in limine vite
 Supremam ad laudem per breve tendis iter.*

Claudent fasciculum hunc carmina in laudem Autoris scripta & index literarum.

ANIMÆ HUMANÆ NATURA AB AUGUSTINO detecta in libris de anima quantitate, decimo de Trinitate & de anima immortalitate, exponente MICHAËLE ANGELO FARDELLA, Drepanensi S. Th. D. & in Patavino Lyceo Astronomia & Meteororum Professore, Eminentissimo HENRICO DE NORIS S. R. E. Cardinali consecrata.

Venetis, sumptibus Hieronymi Albrici, 1698. fol.

Alph. 4. plag. 12.

A Nimam nostram rem esse præstantem, uti omnes agnoscunt, sic pauci inveniuntur, qui debitam in ejus investigatione adhibuerunt operam. Clarissimus Auctor noster a decimo octavo anno usque post lustratum universi hujus theatrum, insignioris nobiliorisque hominis partis indolem dignoscere quidem cupiebat, sed a viris celebratissimis, quos in Trinacria præcipue adiit, summam responsi tulit illam; *animam omnia cognoscere, præter se ipsam.* Convertit se igitur ad præscorum sapientum, Aristotelis, Platonis, Epicuri, Empedoclis, Democriti, Anaxagoræ, aliorumque de anima disputantium, codices; sed nec in his aliud se reperisse dicit, præter varias contentiones, loquaces subtilitates ac portenta verborum, undique incertitudinis & obscuritatis tenebras: dum alii ignem, corporis temperamentum, alii & harmoniam, atomorum texturam, aut aliud quid animum esse contenderunt. Secum autem perpendens, posse se ipsum sibi ipsi manifestare animum, dummodo recta nos ipsos inquirendi ratio accesserit; quam tandem se invenisse putabat in Augustini libris quibusdam, hanc materiam illustrantibus. Scilicet animus ab extraneis naturis ad seipsum si revocetur, inveniet, illo duce & judice, animum nihil aliud esse præter animum; ac ut se ipsum cernat, se ipso duntaxat indigere, qui omne, quicquid ipse non est, a se rejiciens, se confestim intelligit, quo nihil sibi notius, præsentius ac manifestius. Hanc viam ingressus Auctor præcipuum sibi habuit præfixum scopum, animæ nostræ naturam pro viribus detegere, atque potissimum in id mentis aciem intendere, ut & incorporeum & immortalem humanum animum esse adversus, Epicuri affectas, præfulgenter ratione demonstraret; ducem in hoc opere sibi eligens S. Augustinum

stinum animæ indolem & affectiones explorantem, quem in disquisitione difficillima felicem fuisse miratur. Opus ipsum distribuit in tres partes, in quarum *prima* ea, quæ in tractatu de animæ quantitate, non molis, sed virtutis, Augustinus ad fallaces Epicuri argumentationes expedite detegendas & refellendas subtiliter exagitat, exponuntur. Antequam vero eundem interpretari aggreditur, ad faciliorem Augustinianæ doctrinæ captum, præclariora Augustini cogitata, quæ in illo continentur, a dialogi prolixitate scernit, atque primum Augustini animum de se ipso meditantem fictione quadam in medium profert, qui non tantum exposita in libro de animæ quantitate, verum etiam quæ in aliis suis operibus ac potissimum in libris X de Trinitate & de immortalitate animæ, ad humanæ mentis naturam spectantia enucleantur, universaliori ac latiori quadam sui investigatione, planiorique stylo detegat, sibi que feliciter aperiat. Subjicit dein ipsum librum de animæ quantitate, quem Augustinus in libro primo Retractionum pro suo agnoscit, & in eo quarit: *unde sit anima? qualis sit? quanta sit? cur corpori fuerit data? cum ad corpus venerit, qualis efficiatur? qualis, cum abscesserit?* Ad primam quæstionem respondet, animam esse factam a Deo, ita quidem ut neque ex terra, nec ex aqua, neque ex aëre, neque ex igne, neque ex his omnibus, neque ex aliquibus horum conjunctis constet, sed simplicem propriamque naturam habeat. Animæ qualitatem in similitudine cum Deo constituens, quantitatem illius prolixè profequitur, ostenditque, quod non sit longa, non lata, non robusta, neque aliud horum, quæ in mensuris corporum quæri solent. Qua occasione de lineæ natura, atque ex ea resultantibus figuris, triangulo, quadrato & circulo, prolixè agit, ac tandem concludit, cum verum punctum, vera linea & superficies vera sint res incorporeæ, quæ sensum & phantasiam effugiunt, animum qui illas cognoscit, etiam esse incorporeum & inextensum. Hunc definit, quod sit *substantia rationis particeps, corpori regendo accommodata*. Quam definitionem Pardella vulgari animæ descriptioni, tanquam obscura multis modis præfert, utpote in qua, dum animus primo immutabili vero jungitur, deinde ut altioris ordinis ad corpus regendum ordinatur, insigniora religionis & Christianæ morales elementa mirum in modum delitescunt; cum vera cultus, vera religio, ac salubris ethica

hæc

pag. 4.

pag. 4.

p. 32.

p. 77.

p. 83.

- huc tendant, ut humanus animus ita agat, se ipsum moderetur, ac vivat, ut immutabili rationi secundum æternæ legis dictamina obediat, infirmiori vero corpori imperet. Quamvis autem animus in corpore est, cum ætate tamen non sit major, quod in corpore observamus, sed artium exercitatione melior & peritior evadit. In regimine & dominio, quod in corpus exercet, instrumento utitur halitu æthereo vel spiritu impetum faciente & in cerebro latente, quem tenuissimam ac summe velocem sanguinei humoris auram esse dicit. Hujus ope internas & externas corporis, quod velut instrumentum musicum concipit, promoveri operationes, exemplo pulveris pyrii illustrat Autor. Illo mediante etiam fit sensus, cujus unicam tantum speciem, nempe tactum constituit, & præeunte Augustino multa de sensus natura atque definitione disputat, ubique simul monstrans, animam incorporeum citra suæ substantiæ expansionem sensationes quascunque percipere. Summam denique animæ virtutem potestatemque uterque cernit in gradibus illis septem, *animatione, sensu, arte, virtute, tranquillitate, ingressione, mansione seu contemplatione*, ulterius ab Autore expositis. Plures quidem Augustinus sibi quaestiones evolvendas proposuerat, sed tres ultimas intactas reliquit, cum scopus illius præcipuus fuerit, primo ostendere nulla corporum mole animum constare, deinde aperire, quanta sit animæ potestas. Expositioni huic Autor subnectit salutarem admonitionem, ut animus ad se ipsum accurate inquirendum, Augustino docente, disponatur, humanæ quoque literaturæ vitia nullo negotio detegantur atque vitentur. Quæ in finem exercitationes literariæ distinguuntur in *necessarias*, theologiam naturalem, dialecticam, scientiam moralem, & medicinam, qua quis sibi ipsi prospicere novit; *utiles*, ut arithmeticam, geometriam, & physicam, cum, quemadmodum matheseos studium mirifice prodest, ut animus ad se ipsum investigandum præparetur, etiam physica facultas plurimum conferat, ut homo se ipsum ac Deum planius intelligat: *supervacaneas*, ad quas refert studium antiquitatis, si non ad historiam cum sacram tum profanam perficiendam referatur, & linguarum exoticarum usum: denique *noxias*, quarum aliæ sunt superstitiosæ, ut divinatrices artes, aliæ pugnaces & contentiosæ, aliæ phantasticæ. Quibus præmissis, ut cuivis melius constet, quid homini investigandum sit, sequentem suppeditat regulam:

p. 118. sq.

p. 128. sqq.

p. 159. sqq.

p. 125.

p. 169.

p. 183.

gulam: *Quicquid ad animi perfectionem, sinceramque felicitatem tendit, captui nostro accommodatum, citra culpa temeritatisque periculum investigetur: at si ad errorem aut ingenii tantum ostentationem comparatur, aut ab humana vita usu profus alienum est, tanquam supervacaneum aut noxium cauta quadam ignorantia a cognitione removeatur.*

p. 186.

Secunda pars exhibet librum X de Trinitate, in quo Augustinus, ut abditissimum Trinitatis arcanum, quantum finitæ intelligentiæ imbecillitas patitur, illustraret, ad hominis mentem se convertit, ut in ea expressiorem insignioremque quandam Trinitatis effigiem inveniret. Idcirco corporeis imaginibus rejectis, animum in semetipso, in suisque recessibus, perspicacissimo nudæ intelligentiæ oculo intueri ac detegere gaudet. Quod ut expeditius obtineat, ad analyticam methodum confugit, cujus ope dum ab animo, quæ extranea, atque ab illius indole aliena sunt, accurate sejungit, animi naturam in suis penetralibus prospero successu contemplatur, ut non tantum quid non sit animus, verum & quid sit animus, interiori mentis acie cernat. Quicquid autem ad animæ naturam investigandam in hoc libro spectat, dupliciter Clarissimus Autor interpretatur. Primo in medium ipsummet Augustinum, animæ nostræ naturam perscrutantem, adfert; deinde severiori quadam analysi & amœniori stylo, Augustini mentem secum loquentem velut ante oculos ponit.

p. 190.

In *tertia parte* sequitur Augustinum in libro de animæ immortalitate, quem a se conscriptum fuisse, & maxima obscuritate ac difficultate laborare, ipse Augustinus agnoscit lib. I. *Retract.* c. 5. Ut vero ratiocinationis robur ac vis magis eluceat, Epicurum pro caducitate atque interitu animæ certantem adgreditur Autor, præmissis apparatus quodam, seu aliquarum assertionum serie, Geometrarum more posita, qua possibile ostendit, dari substantiam aliquam, quæ nihil aliud sit præter animum, intelligendi potestate præditum, finitum & imperfectum, a corporis dimensionibus abhorrentem, aptum conjungi corpori organico, sed tamen inextensum & incorporeum, ac soluto corpore immortalem. Firmatis his aliisque propositionibus, quæ ad exponendam animi originem faciunt, *mentis & carnis* conflictum instituit, atque *Augustinum & Epicurum* invicem pugnantes inducit. Pro carne sive *Epicuro*, ex libro tertio *Lucretii*

p. 210,

p. 221. sqq.

p. 234. sqq.

Qq

p. 237. 199.

de rerum natura, pro animæ mortalitate XIV adducuntur sophismata, desumpta ex atomis, conjunctione, nexu & incremento animæ cum corpore, ægritudine, dolore, animæque mutabilitate, vini & morbi potestate in homine, animæ divisibilitate, morbo ac sanitate, animæ sede & agendi modo cum corpore organico, hominis interitu & animi propensione ac amore erga corpus, dependentia operationum, animæ ab organis corporis, illius fecilitate & extensione, ejusdem origine & oblivione, corporis solutione, & modo, quo corporeis organis insinuaturs animus, nexu & congruentia, qua invicem animus & corpus copulantur, mortis metu & variis hominum moribus, partium enumeratione, qua animum morti obnoxium esse ostendere, laborat Lucretius. Singulis illis confutatio, ex apparatu ante laudato deducta, statim additur. Mens contra, sive *Augustinus* pro sempiternæ mentis humanæ natura pugnans in libro de animæ im-

p. 297. 199.

mortalitate, argumentationes XII depromsit ex artium ac disciplinarum immutabilitate, rationis natura, animi virtute & immutabilitate, artibus in animo delitescentibus, necessaria humanæ mentis conjunctione cum immutabili ratione, quodque hæc nulla vi ab humano animo seungi valeat, ipsamet corporis immortalitate ratione tum molis, tum speciei & pulchritudinis, ex ipsiusmet humanæ mentis vita & incorporea natura, quæ etiam contrario, quo destrui possit, careat, nullo præterea pacto in corpus transmutari, neque in somniis intelligendi potestate destitui, aut in corpus converti valeat. Rationes has adductas eleganti methodo laudatus Autor sibi considerandas sumit, quando prævia argumentationum singularum analysi, in qua certæ propositiones exponuntur & roborantur, per synthefin animæ rationalis immortalitas demonstratur, & usus Augustiniani argumenti, accedente apparatu, subjicitur, ad evertendam Epicuri doctrinam de animæ humanæ natura & compositione. Id unum addimus, quod Autor promittit; se eandem materiam fufius, enucleatius ac diligentius examinaturum, in libro suarum investigationum; ubi intimius humanæ naturæ vires, indolem & affectiones explorare curabit, quin etiam occasione textus, in prima hujus operis parte explanati, quamplures quæstiones excitabit, in quibus potissimum summam æqualitatis naturam, infecilitium rerum potestatem, rectam dubitandi methodum, sinceram ventorum originem, latentem sensus

fus causam, mathematicarum dimensionum veritatem, demonstrativa quadam ratione atque copiose aperiet.

HISTORICA ANTICA E MODERNA, SACRA E profana, della Citta. di Trieste.

h. e.

HISTORIA ANTIQUA ET REGENTIOR SACRA & civilis, urbis Tergesti, celebris colonia civium Romanorum; in qua recensentur multa Arcana antiquitatis, prerogativa nobilium, gesta hominum illustrium, privilegia civitatis, varietas eruditionis, inscriptiones, saxa Mausolea, successus, mutatio rituum & dominorum usque ad annum 1698, opera Rever. P. F. IRENÆI DE CRU-

CE Carmelitani Discalceati, civis hujus urbis. Dedicata Sacra Majestati JOSEPHI Regis Roman. & Hung. Archiducis Austriæ.

Venetis, apud Hier. Albrizzi, 1698. in fol. Constat Alph. 5. plag. 12.

PRæclare admodum de patria sua merentur, qui nec labori nec sumptui parcunt, ut gloriam ejus literarum beneficio ad venturæ ætatis memoriam transmittant. Caritatem igitur suam erga Tergestinam urbem, ex qua oriundus est, doctissimus Autor demonstraturus, e vetustissimis monumentis operose omnia conquisivit, quæ ad historiam & laudes illius pertinere ullo modo videri poterant. Natum hinc est opus hoc, singulari accuratone, nec minori diligentia conscriptum, & in octo libros divisum, quorum summam hic dabimus. Recte autem se facturum credidit bonus hic patriæ suæ Civis, si in Tergesti natales paulo alius inquireret, sicque sermone suum a primis ejus incunabulis auspicaretur. Extra controversiam esse dicit, civitatem hanc conditam fuisse a Carnis, Crani & Cranz posteris, fortissimo populo, & ad Istriam spectare provinciam, cujus limites antiquos hac occasione designat. Quod ad nomen urbis hujus attinet, non uno eodemque semper a scriptoribus appellari animadvertimus. Straboni Pagus Carnicus audit, Autore nostro iudice ideo, quod Carnorum quondam sedes fuerit primaria: qua occasione naturæ illud miraculum, Lacum Circknicensem,

- pag. 27. veteribus *Lugea palus* dictum, a quo non procul observatur *Lugea specus*, describit; de quo cum in recensione Carniolæ antiquæ & novæ, in Actis nostris A. 1682, p. 381. & A. 1689, p. 559 dictum jam fuerit, nunc filemus. Alterum ejus nomen fuit Mons Mulianus, fortassis ideo, quod ab Amulio XIV Rege Latinorum pristino splendori fuerit reddita. Tertium & usitatissimum nomen, quod a Romanis accepit, quoque a scriptoribus fere omnibus, si Græcos aliquos excipias, insignitur, est Tergestum, quasi Ter-egestum seu eversum, quod tribus vicibus deleta fuerit urbs hæc, semper tamen e ruinis istis feliciter emerferit; quæ derivatio contra dissentientes operose defenditur. Describuntur postmodum bella, quæ, ex Autoris mente, Tergestinos inter & Romanos præcis temporibus gesta sunt, & quomodo tandem urbs ipsa totaque provincia sub Romanorum potestatem redacta fuerit. Ægre admodum hoc tulerunt Tergestini, sicque libertate amissa maluerunt in Germaniam migrare, quam in patria vivere. Quanta illi essent animorum magnitudine, cum haud obscure inde colligerent Romani, invitarunt eos, ut ad pristinas sedes reverterentur, datis & confirmatis privilegiis atque immunitatibus, quibus antea gaudebant, ita ut jam amici Romanorum atque foederati esse inciperent. Factum tandem est, post varios casus, ut dignitatem municipii amitteret Tergestum, & colonia fieret Romanorum, jureque Latii frueretur. Retinuit tamen insignia admodum privilegia, quin omnia illa, quibus similes coloniarum gloriabantur. Hanc libertatem suam, has immunitates servavit semper, easdemque successu temporis Leopoldus IX Austriæ Dux, & Imperatores Fridericus, Carolus V, Ferdinandus III, Leopoldus diplomate singulari ratas habuerunt atque confirmarunt; neque illam ad Carniolam provinciam pertinere, aut ad eadem cum ista onera ferenda obstrictam esse, contra Valvasorem probare Autor allaborat. Hæc postquam ita edisseruisset, quo anno Tergestina civitas facta sit colonia Romana, & quænam e præcipuis Romanorum familiis istam incolerint, edocet.
37. Neque solum coloniam civium Romanorum fuisse inquit, sed quod longe potius est, coloniam militarem; id quod fide inscriptionum & sigilli urbis nititur, quod hodiernum in Archivo ejus videri potest.
74. Cum autem ad certam aliquam tribum, non solum qui Romæ vivebant cives, sed etiam qui coloniarum Romanarum dignitatem obtinebant, referri
- 100.
- 106.
- 111.
- 130.

referrī moris esset, ad tribum Publiliam seu Publiciam, non autem Papiniam aut Papiriam, coloniam hanc pertinuisse, contra aliter sentientes demonstrat. Subjungit his, Tergestum instar reipublicæ peculiaris habuisse, non solum antequam a Romanis fuerit subactum, sed etiam postquam colonia civium Romanorum fieret. In probationem hujus rei, inter cætera sequentem, quam infra repetit, inscriptionem Constantini Cæsaris honori sacram adducit: IMP. CAES. FL. CONSTANTINO. MAXIMO. P. F. AUG. R. P. TERG. D. N. P. F. ultimasque notas ita explicat: Respublica Tergestina Devoto Numini Publice Fecit; nec non aliam quandam, quæ & hodie Tergesti conspiciatur, Fabio Severo civi Tergestino, ab Antonino Pio Imperatore non parum amato, consecratam, quæ tamen prolixior est, quam ut hic inferi queat.

Hac prærogativa etiam nunc gaudere urbem hanc, apparere dicit ex tot privilegiis Imperatorum & Archiducum Austriæ ipsi indultis. Quod ad Magistratum veterem reipublicæ urbisque hujus attinet, erant ibi Decuriones, Duumviri, Ædiles, Quæstores; & peculiari inscriptione Quintus Cælius Publii filius Publicius Tergesti Sexvir fuisse ostenditur, quæ dignitas, Wolfgango Lazio iudice, nonnisi in coloniis exercebatur. Addit his, qua ratione hodie gubernetur civitas ista, quodque pristini splendoris regiminisque imaginem, quantum fieri potest, retinere studio curæque habeat. De cætero dum Tergestum colonia facta est Romanorum, eodem tempore non solum omnia libertatis aut gentilitatis jura adepta fuit, sed etiam in partem sacrorum vocabatur. Adorarunt igitur Tergestini ista ætate, ad Romanorum exemplum, Jovem, Herculem, Genium, Venerem, Mercurium; Silvanum Castrensem, Neptunum, Deos Manes, quorum in variis inscriptionibus hic allatis fit mentio. Neque deerant qui sacris præessent, Flamines, Sacerdotes, Augures. Recenset postea modum sepeliendi mortuos, quodque inter varia sepulchrorum genera duo potissimum in usu fuerint Tergestinis, alterum dictum veteribus conditorium seu hypogeum, sarcophagus alterum. Celebrabantur quoque apud illos ludi varii, & etiamnum loci illius seu arenæ vestigia conspiciuntur, ubi gladiatorii ludi inter omnes populo gratissimi quondam habebantur. Agit insuper Auctor de aquæ ductibus urbis, quorum rudera in hunc usque diem ibi

p. 141 & 437.

145.

156.

176.

192.

200.

231.

244.

256.

Q 9 3

264. supersunt, de portibus nonnullis veteribus & binis triumphalibus
 269. arcibus, de muris ejus, mensuris, ædificiis & statuis vetustate plane
 277. abolitis, quæ in diversis civitatis partibus inventæ sunt, & monumen-
 tis aliis, quæ magnitudinem pristini decoris ostentant. Prolixe de-
 in recenset familias Tergestinæ urbis varias, Finensem, Julianam, (cu-
 jus origines ab ipso Didio Juliano Cæsare deducit, quodque ex ista
 oriundi a Friderico Imperatore Milites aurati & Comites palatii
 395. regii creati sint, docet,) Magenzinâ & Bonomam, cujus ingens quon-
 322. dam decus fuit Tergestinus Episcopus Petrus Bonomus. Nec silen-
 tio præterit familias alias Romanas, quæ quondam ibi floruerint, ea-
 341. rumque historiam & insigniores simul urbis lapides eruditis annota-
 tionibus illustrat. Cum primis lapidis cujusdam, qui inter rariora
 urbis habetur, de familia Barbâ meminit, ejusque iconismum addit,
 371. qui longe alius est, quam prout a Reinesio affertur, & clarorum
 quorundam Antiquariorum opiniones de eodem subjungit. His ita
 373. erudite explicatis, monstrat inter Italiæ civitates, quæ Christo
 nomen dederunt, non fuisse ultimam Tergestinam, & adductam eam
 fuisse ad fidem Christianam, ejurato Gentilismo, per Hermagoram S.
 Marci discipulum. Primi autem Tergestini sacrorum Antistitis no-
 men, & qui illum secuti sint, Ecclesiæ Præsidum multorum, injuria
 377. temporum ignorari. Sermocinatur deinde de basilica ejus, eccle-
 siis reliquis & aliis locis sacris, enumeratque illos, qui ex urbe hac
 pro gloria divini Numinis martyrium subierunt; quæ omnia hic repe-
 445. tere non necesse erit. Id potius addimus, quod de S. Hieronymi so-
 lo natali affert, quem natum dicit Sdrignæ seu Stridonii, oppido quod
 453. ad Istriam spectat provinciam, & in sacris subest diocesi & episco-
 patui Tergestino. Ipse hoc Hieronymus de se scribit, sicque Mar-
 cum Marulum, Johannem Lucium & Ferdinandum Ughellium re-
 fellit Autor, qui Hieronymum Italum esse negant, inque media Dâl-
 matia natum contendunt. Neque illorum sententiam reticet, qui
 Hieronymum ex Germania oriundum esse, persuadere aliis enitun-
 477. tur. Cum etiam non exigua lis sit inter eruditos, quo in loco bap-
 tizatus sit Hieronymus, urbem Aquilejam hunc sibi honorem merito
 vindicare ait. Est in primaria ejus ecclesia sacellum aliquod sancto
 huic Doctori sacrum, ubi Autor ante annos aliquot ipse vidit inscri-
 ptionem hanc lapidi nitidissime incisam: **DIVO HIERONYMO**
QUI

QUI IN HAC SANCTA ECCLESIA LAVACRUM GRATIÆ SUSCEPIT ET FIDEM Qui Romæ cum sacro fonte tinctum esse arbitrantur, ex epistola ejus 58 hæc verba citare solent: *Ego, ut ante jam scripsi, Christi vestem in Romana urbe suscipiens &c.* per quam sacrum bapufma intelligi volunt. Verum enim vero ostendit Autor, vocabula illa *Christi vestes aut vestimenta*, diversas admodum admittere interpretationes. Ita igitur illa esse intelligenda: S. Hieronymum Romæ indutum fuisse veste seu habitu sacerdotali, seque ibi sacro ministerio addixisse. Hæc cum prolixè more suo exposuisset, Gothorum, Hunnorum aliarumque barbararum gentium in patriam suam irruptiones recenset. Libro septimo de schismate in Aquileiensi ecclesia nato & tandem aboli: o, aliisque ad sacram historiam pertinentibus sermonem habet. Ultimo denique libro idem argumentum prosequitur, simulque docet, Johannem Episcopum, ut militi stipendia solvere posset, coactum fuisse, quæ in Tergestinos cives habebat jura illis vendere, cujus rei instrumentum solenniter erectum hic legitur. Historiam insuper Tergestinarum per tempora trium Ottonum deducit, & denique de præcipuis Tergestinarum familiis agit, illarumque insignia gentilitia, additis figuris, affert. Totum commentarium claudit index autorum & materiarum amplissimus.

481.

483.

485.

489.

642. & pag.

645.

646.

TRAITE' DES PERTES DE SANG &c.

i. c.

TRACTATUS DE HÆMORRHAGIIS CUJUSCUNQUE generis, una cum Remedio earum specifico recen- ter invento ab ADRIANO HELVETIO, Medicinæ Doctore. Cujus etiam Epistola de Natura & Cura Cancri adnectitur.

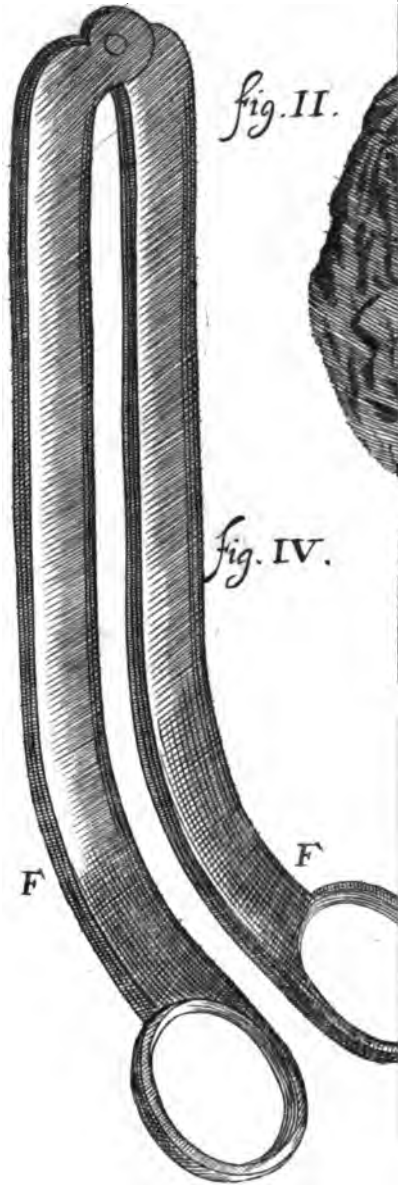
Parisiis, apud Laurentium d^r Houry, 1697. in 8. plag. 15.

Qua methodo Autor Nobilissimus febres fugare, quoque remedio dysentericos soleat servare, in *Actis A. 1694, p. 334, & A. 1695 p. 560* prolixè commemoravimus; e præsentì autem scripto paucis indigitandum erit, qua ratione ab eodem nunc quæcunque hæ-

mor-

morrhagia compefcatur, nunc cancer quoque tollatur feliciffime. In ipfo nempe tractatu, ubi Autor de fanguinis ftatu naturali & præternaturali, variisque hæmorrhagiarum caufis, non minus ac de harum differentiis, vel utrique fexui communibus, vel alterutri propriis, de prognofi itidem & remediis generalioribus, differuit, imprimis Specificum a fe inventum ad omnem hæmorrhagiam tuto liftendam commendat, ufum hujus genuinum tum edocendo, tum exemplis multis utriusque fexus perfuadendo. Sicut namque Specificum ipfum e rupei aluminis depurati duabus unciiis in cochleari argenteo fufis, atque fanguinis draconis pulverifati uncia dimidia commixta in pilulas pifi magnitudine, habetur concinnatum: ita in leviori malo dimidiam ejusdem drachmam in fyrupi cydoniorum cochleari ter quaterve mane ac vefperi affumptam, decocto hordei cum herbis capillaribus fuperhaufto, innuitur fufficere; in graviori tamen hæmorrhagia duos etiam fcrupulos, vel integram drachmam requiri, fingulis quatuor horis, præfcripto fimul regimine obfervato, propinandam. E multis autem hiftoriis, quibus laudati Specifici efficacia in fignis comprobatur, unicam fœminam nominaffe fufficiat, intra feptiduum, non folum auxilio dimidiæ Specifici drachmæ, omnibus quatuor horis die nocteque ingeftæ, a nimio menftruorum fluxu, quem animi deliquio, difpnœa & convulfionibus ftipatum, occasione medicamenti cujusdam martialis incautius adhibiti, quatuor jam menses perpeffa erat, liberatam, fed & ufu ejusdem per tres adhuc feptimanas bis de die continuato, perfecte reftitutam. Sed in Epiftola, quam de cancro *Nofter* ad *Dn. Regis A. 1691* perfcipfit, hicque auctiorem fubjunxit, ex ipfius canceri exortus atque progressus accuratiori confideratione, hunc in principio non nifi parvam alicujus guttæ humoris in quadam glandula coagulationem adftituit, ab interna duorum humorum fibi invicem occurrentium difpofitione rariffime, frequentiffime ab externa compreffione violenta, introductam; tuncque facillimum curatu, vel portiunculam ejusmodi humoris leviter coagulati diffolvendo, vel cauftico confumendo. E diverfo in progressu, quando ab alio humoris accessu majorique hujus cum priori coagulatione cancer increvit, ac inftar cornu vel firmioris cruftæ lardi induruit, ab omni prorfus remedio externo abftinendum effe præcipit, ne humor inde irritatus fuum difpergat fer-

men-

mentum, cancerque exulceratus evadat; restare hic solummodo, ut incisa cute, glandula subjecta Helvetiano tenaculo Fig. I. delineato apprehendatur, apprehensaque, pro malo malique causa simul auferendis, extirpetur, vulnusque primum linteo carpto sicco, mox in modum vulneris simplicis deligetur atque consolidetur. Huic enim theoriæ apprimè respondere praxin, exemplo tum foeminae in Angliâ natæ, tum aliarum, quibus molestum mammarum cancrum curavit extirpandum, sufficienter evincit. Quod si vero ægrotantis negligentia, vel culpa Chirurghi, cancer in ulcus degenerarit, fermentumque diffusum fuerit; absque mora, non neglectis tamen generalioribus, totam partem cancrifera, v. g. mammam, citius amputandam esse suadet, quam fermentum cancri profundius penetrando glandulasque musculorum pectoralium inficiendo, malum incurabile reddiderit. Neque pertimescendam adeo esse talem amputationem, cum subito possit absolvi, omnisque hæmorrhagia vel solo crepitu lupi compesci, modo tota v. g. mamma tenaculo magno, cujus manubrium in Fig. 4. notatur, primum apprehendatur, hinc cutis sana, tenaculum & corpus interjacens, quantum fieri potest, digitis revellatur, integra denique mamma instrumento, in novaculæ formam fabrefacto, subito rescindatur. Varia autem inter remedia, vulnere post vasorum sanguiferorum coalitum adaptanda, unguentum extollit, e ceræ flavæ uncis sex, & picis resinosa uncis quatuor invicem liquefactis, ac petrolei & olei lini ana uncis tribus, olei succini & spicæ ana uncis duabus, olei chamomillæ, olivarum ac terebinthinæ ana uncia una, & spiritus vini uncis duabus admixtis, præparatum, tunc etiam optimum, quando profundior portio cancrifera ne forcice quidem inflexa omnimode removeri valuit, quemadmodum alias in gangræna etiam coercenda & doloribus arthriticis sopiendis egregium.

Tab. V.

Explicatio Figurarum Tabula V.

Figura 1. Tenaculum Helvetianum sistit, eadem magnitudine, qua in cancro foeminae Anglicanae extirpando fuit adhibitum. Instrumentum videlicet est ferreum, cujus apices tantummodo habentur temperati.

AA. Duo tenaculi sunt brachia, æqualis longitudinis.

R r

BB. Duo

BB. Duo sunt apices, in quos duo brachia femilunaria deficiunt, ita conformati, ut alter alterum, si tenaculum claudatur, propter firmiorem apprehensionem transcendat. Quæ femilunaria brachia tota sunt plana, non autem secantia, & sensim sensimque usque ad apices diminiuntur.

CC. Inferiores tenaculi sunt extremitates sive manubria, quibus forficis ad instar apprehenduntur. Pro magnitudine cancri extirpandi variabunt etiam hujus instrumenti longitudo, foraminis ab utroque brachio femilunari relicti capacitas, & quantum apex alter alterum transcendere debeat.

Fig. 2. Cancrum exhibet eadem magnitudine, qua in dicta foemina fuit extirpatum.

D. Parvus est locus, maculam eam lividam denotans, cujus in Epistola facta mentio.

Fig. 3. Cancrum eundem resecissum monstrat, quo lustretur & tractentur ejus interiora.

E.E.E.E. Quatuor existunt quadrantes hujus cancri, cujus dardities interna pariter atque externa ad corneam, aut saltem talem, qualis crustæ hardi durioris esse solet, accedebat.

Fig. 4. F.F. Aliud magnum repræsentat tenaculum, amputationi potissimum inserviens, cujus extremitates duæ, quibus instar forficis apprehenditur, parum sunt incurvatae. Usum præstat in tumore facilius comprehendendo, ut sectio hinc sub eodem instituat novacula.

ΘΩΜΑ ΤΟΤ ΜΑΓΙΣΤΡΟΤ ΚΑΤΑ ΑΛΦΑΒΗΤΟΝ
Ὀνομάτων Ἀθητικῶν Ἐκλογαί.

NICOLAUS BLANCARDUS emendavit, opus universum disposuit, & κατάλογον veterum scriptorum addidit. Animadversiones suas adjecit LAMBERTUS

BOS.

Franequeræ, apud Leonard. Strik, 1698. in 8.
Constat plagulis dimidiatis 33.

Exhibuimus mense Septembri superioris anni Lamberti Bos Diatribas Philologicas in quædam loca N. T. In his ut insigne faceret

cri Codicis illustrandi studium merito in Autore celeberrimo laudavimus: ita nostrum censuimus non præterire doctissimas observationes, quas Thomæ Magistri libello duobus jam annis ante idem adjecterat. Ipsas enim *Thomæ Magistri Eclogas* quod attinet, illæ e Clarissimi *Nicolai Blancardi* autographo, manu ipsius ex optima editione, quæ Romæ A. 1517, typis Zachariæ Caliergi Cretensis, cum privilegio Leonis Papæ prodierat, accuratissime descripto, & cum aliis duabus editionibus, ipsisque Autoribus, qui a Thoma citantur, collato, typis satis nitidis descriptæ sunt, lectissimasque eloquentiæ Atticæ elegantias stylo facili atque concinno tradunt: versione tamen Latina, quam Blancardus valetudine impeditus non addidit, nec alius quidam Græcarum literarum studiosus, qui id susceperat negotiū, ob frequentissimos in Thoma Græcismos adjicere potuit, destituuntur; qua quidem Græcæ linguæ gnari, quibus hic libellus scriptus est, per Autoris planam in scribendo simplicitatem facile carebunt. Cæterum in Observationibus suis Clarissimus *Bos* id agit, ut plurimis locis Thomam explicet, perperam ab eo scripta emendet, recte dicta probet & aliunde allatis exemplis confirmet, aliorum etiam præclare monita adducat, errata modeste ostendat, & usum denique hujus libelli in vindicandis etiam sacris literis demonstrat. Quod ex exemplis nonnullis in medium adducendis, Lectori benevolo non injucundum fuerit cognovisse. Explicat certe ac illustrat Thomam suum Autor, quando ad p. 89 Thomæ verbis, Θεῶ, ἢ Θεῶ, εἰ καὶ τῆς γερύφρασι, hanc explicationem subjicit: velle Thomam, Atticum esse voces masculinas in femininas transferre, quemadmodum Aristophanes sæpissime Minervam Θεῶν, non Θεῶν vocet. in *Pluto* p. 114, τὸν ὀπιωδόδομον αἰὲ Φιλότητων τῆς Θεῶ. *Artem Dea* (Palladis) *semper custodiens*; & in *Equit.* p. 343, ἡ γὰρ Θεὸς μὲ ἐπέλευσε κικῆσαι σ' ἀλαζονεία, *Dea* (Pallas) *certe jussit, ut te vincam vanitate.* Ad illud Thomæ p. 1, Ἄγγελοι γυναῖκα, ἢ ἄγγελοι, ut prætermissum notat Noster: hanc phrasin ἄγγελοι γυναῖκα etiam dici de *patre filio suo uxorem stipulante*; sed hoc sensu addi dativum personæ. Pausan. in Atticis: ὡς δὲ ἐπανήλθεν, Ἀγαθακλεῖ τῷ υἱῷ Λυσάνδρου γυναῖκα ἐγάγετο. Herodianus de *Mammæa* & *Alexandro*: ἠγάγετο δ' αὐτῷ τὴν γυναῖκα τῶν εὐπατριδῶν. Quod Latini dicant, *despondere alicui filiam*. Terent;

nam aliam ei pater desponderat gnatam Chremetis. Sic ad varias significaciones, quas Thomas verbo παραίξιμα p. 140 tribuit, addit, id idem quoque notare, quod simplex αἰτεῖσθαι. Aristoph. Equit. p. 290, Ἐν δὲ αὐτῆς παραίξωμεθα; unum eos rogabimus. ubi Schol: Περαιτή ἢ παρὰ, ἔστι γὰρ αἰτησώμεθα, παρκαλέσωμεν πλεονάζουσι γὰρ καὶ ἐλλείπουσι ταῖς προθέσειν Ἀθητικοί. Ali-
 bi Thomæ observationes probationum robore destitutas, exemplis adductis confirmat Noster: v. g. vocem βάρηλος, cum Thomas p. 26 male a nonnullis pro homine molli poni dixisset, cum illa eum potius, qui virilibus est exactis, denotet; ejus autem rei exemplum nullum addidisset: ille hunc defectum supplet e Lucian. Pseudol. p. 441, & Eunuch. 844. τὸ δὲ τῷ εὐνόχῃ, καὶ τῶν βαρκῶν χεῖρον εἶναι τῆς μὲν γὰρ καὶν πεπεισῶσθαι ὅτι ἀνδρείας, τῆτον δὲ ἐξ ἀρχῆς εὐθὺς ἀποκεκοῦσθαι. Ex quo loco docet etiam differentiam inter εὐνόχον & βάρηλον, quod nimirum Eunuchus sic, qui statim a nati-
 tate castratus est, βάρηλον ὅν, qui aliquando expertus est virilitatem. Plura hujus in Cl. Autore nostro studii adduceremus exempla, nisi copia hic nos obrueret, cum hoc potissimum in Thomæ suo agendum sibi sumserit, ut illius observationes probatissimis exemplis confirmaret. Quare potius, ubi vel scripTIONem ejus vel sententias emendarit, videamus. Leguntur in Thomæ hac editione p. 10 sequentia: ἀναπεσεῖν βέλτιον ὅπῃ τῷ ἀδημονῆσαι, καὶ ἀθυμῆσαι, ἢ ὅπῃ τῷ ἀνακληθῆναι: restituit ibi Autor observationum perfectionem genuinam, ἀνακληθῆναι. Pag. 18 Thomas hæc habet: ἀπολείπει ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα. Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις: ἀπολιπῆσαι γὰρ αὐτὴν ὄχι. Διβάσις ὅν ἐν μελέτῃ τῆς λάλῃ: ἐκβαλε τὸ γύναϊον. Quem totum locum corruptum & mutilum e veteribus codicibus hoc modo restituit: Ἀπολείπει ἡ γυνὴ τὸν ἄνδρα. Ἀριστοφάνης ἐν Νεφέλαις: ἀπολιπῆσα γὰρ αὐτὸν ὄχι. ἐκβάλλει δὲ ὁ ἀνὴρ τὴν γυναῖκα. Διβάσις ὅν ἐν μελέτῃ τῆς λάλῃ. ἐκβαλε τὸ γύναϊον. Cujus generis plura occurrunt. Jam uti ipsas Thomæ opiniones minus accuratas rejiciat, & saniores restituat, uno vel altero exemplo docebimus. Pag. 122 in voce μίγνυσι Thomas existimat, μίγνυσι recte dici de viro, qui rem habet cum muliere, secus de muliere cum viro rem habente. Sed hanc differentiam non observari ab ullis, imo ne Ἀθηκωῶταις quidem scriptoribus, probat Autor, tum exem-
 plis

plis ab Illustri Grævio ad Lucian. Solæc. ex Parthenio & Herodoto :
 tum ex Apollodoro Bibl. III, 13, 3 : ἡ (κεφάλαια) ἐραθεῖσα ἢ ἡς ἡ-
 πασει, καὶ μιγεῖσα ἐν Συρία παῖδα ἐγέννησε Τιθωνόν; Conone
 Narrat. 9 ἡ Σμειραμῖς τῶ ἡῶ λάθρα, καὶ ἀγνοῦσα μιγεῖσα; Pindar-
 ro μιγεῖσα φοῖβῳ. Quibus & ex ipso Luciano locus, & hic Aristoph.
 in Ran. p. 263 : καὶ τιλίσας ἐν τοῖς ἱεροῖς, καὶ μιγνυμένας ταῖσιν
 ἀδελφοῖς additur. Id imitatus est Virg. l. VII Æneid. *mixta Deo muli-*
er. Ad quem locum Servius : Mæchisa Græce dixit; ubi pro mæchisa,
 michthisa vel enigisa legendum Autor censet. Ita cum in voce
 Ἄλεκτρον p. 5 inter alia posuisset Thomas, vocabulū Ἄλεκτρον pro-
 fus Græcum non esse; miratur illud Autor noster, cum id habeant
 Simonides & Cratinus, teste Athenæo, qui Deipnos. 2, 4 : λέγειν
 δὲ καὶ Ἄλεκτρον καὶ Ἄλεκτρον; Σιμωνίδης : ἡμεροφῶν ἀλέκτρο-
 κροτῆος ὄρεσις : ὀλόφανος ἀλέκτρον. Usus etiam est hac voce D.
 Luc. Ev. XXII, v. 60. Pari ratione Thomæ observationes locum non
 habere ostendit in voce βυκολέιν, γαστρίξεν, μᾶλλον, & χαιρέν.
 In quo ultimo manifestum mendum detegit Autor. Dixerat enim
 Thomas, Platonem in epistola primum scripsisse χαιρέν: cum
 de Cleone Atheniensī Tribuno illud Scholiastes Aristophanis ad
 Plut. A. & II, Scen. 2. item in Nub. p. 163, & Suidas in Ἐὺ πρῶτην, Lu-
 cianus denique in de Laps. inter salut. asserant. Quare tandem Au-
 tor cum eruditissimo Menagio ad Laert. Lib. III, Thomam scripsit-
 se ita putat : χαιρέν ἐν Ὀπίσθῳ πρῶτῳ λέγειν γράψαι Κλέων
 Ἀθηναίως. Quomodo etiam teste Menagio scriptum apud Mæ-
 rrin Atticistam in Dictionibus Atticis, a quo hæc desumpsit Thomas.
 Unde apparet, Cl. Autorem & Thomæ sui laudes data occasione præ-
 dicare, nec tacere vitia. Quod idem & de aliis facit, & de illorum
 observationibus non ingenuè minus quam accurate judicat. Ita cum
 Thomas in voce σφῆ p. 172 semel tantum σφέτερον ὅτι ἐν κῆ usur-
 patum exemplo quodam incerti Scriptoris tradidisset, Autor noster
 Illustrissimi Spanheimii monitum laudat, qui in Observationibus
 suis in Callimachum Hym. in Delum p. 458 quamplurimis testimo-
 niis ex Apollonio Rhodio & Pindaro probet, sæpe σφέτερον usur-
 patum ὅτι ἐν κῆ pro ἐὸν συν. Contra in voce διαχεῶμαι vapulat
 Autori nostro Schefferus, qui ad verba Æliani V. H. III, 1, 45, ἕκτος,
 ἢ τὸν φίλωπον διεχρήσατο, notat vocabulum hoc alibi haur legi,

ideoque sibi admodum esse suspectum, & procul dubio scribendum *διαχειρισάλο*. Nequaquam enim id suspectum ei esse debuisset ait Noster, cum apud Græcos puriores sit frequentissimum: v. g. apud Herodian. 1, 19 *αὐτὸς διαχειρισάμενος*. conf. cap. 23, & 32. App. Alex. de Bell. Pun. *ἵνα ἐκφευγούσας ἐκείνους διαίκοιεν καὶ διαχειρισάλο*. Parnthen. Erot. cap. 33 *διαχειρισάσαι τὸν Ἄσάωνα ἱαυλόν*. Euseb. λόγῳ πρώτῳ: *λέοντα διαχειρισάμενος*, & aliis locis. Porro vocem *ἑβδομή* Thomas non unikatē septimam minus quam totum numerum septenarium notare dixerat; hanc vero vocis significationem ignotam fuisse Laertii interpreti, ex eo probat Autor, quod in verbis e vita Cebetis: (*καὶ τὰ τε (κίβητι) φέρονται διάλογοι τρεῖς, Πίναξ, ἑβδομή, Φεύνιχος*.) *ἑβδομή* vertit *Septimam*; cum vertere debuisset *Septenarium*; quemadmodum observavit Petrus Miscellan. Observ. III, 4. Sic & Eliani interpretem ignoratæ Atticæ elegantiz convincit in voce *θάρσιστον*, & alios alibi. Tandem & sacrum literarum N. T. fontibus ab aliis turbatis suam vindicare puritatem non negligit: cuius studii vel unicum adduxisse exemplum sufficiat. Scilicet ex iudicio Thomæ p. 146 consequetur, D. Lucam c. X, v. 40 in verbis *περὶ πάντων πρὸς πολλὴν διακονίαν, ἀμαθῶς* locutum fuisse. Sed autoritate non carere Lucæ dictionem, Autor adductis e Plutarcho, Basilio in Ep. ad Gregor. Luciano & Diodoro Siculo aliquot exemplis ita evincit, ut ex illius studio in posterum etiam sacre Philologiæ, Græcisque literis plurima commoda spondere queamus.

A CHRONICLE OF THE KINGS OF ENGLAND.

Hoc est

CHRONICON REGUM ANGLIÆ AUCTORE RICHARDO BAKERO. *Addita est Historia CAROLI I & CAROLI II.*

Londini apud Ben. Tooke &c. 1696. in fol. Alph. 10. pl. 2.

Quanto in pretio apud Anglos sit Bakeri hoc Chronicon, facile intelligitur ex eo, quod nonum jam ante aliquot annos prodierit. Neque videtur ipse sibi male ominatus, quando ea cum cura

CON-

conscriptum esse asseruit, ut aliorum Chronicorum omnium, si hoc modo servaretur, jacturam putaret haud magnopere deplorandam. Ut vero taceamus, acerrimum in rebus discernendis judicem fuisse Bakerum, neque temere, quæ perspecta satis non habebat, asseruisse, vel sola ejus methodus non potest non unicuique apprime sese commendare. Postquam enim cujusvis Regis vitam & res gestas breviter, prout par erat, descripsit, de exactionibus ejusdem, legibus item & ordinationibus, Ecclesiarum sub illo statu, piis ejus factis, ut templorum collegiorumque instaurationibus, nec non rebus insolitis, quæ sub eo contigerunt forte, de conjugæ ejus atque liberis, de statura, virtutibus, vitiis aliisque rebus, quæ ad characterem ejus exprimendum faciunt, de morte denique & sepultura, virisque doctis, qui sub eo claruerunt, sigillatim differit. At quoniam Chronicon non nisi ad mortem usque Jacobi I perducere Bakerus ipse potuit, inventus est, qui Caroli I quoque historiam adderet, in qua simultatis Regem inter natæ & Parlamentum causæ, bellorum ratio omnis, ac demum processus criminalis contra illum instituti momenta singula attinguntur. Exstant hic & ultima ejus verba, quæ filiolo septenni Henrico Glocestriæ Duci dixit, filiarumque Elisabethæ, cujus hæc ipsa potissimum e schedis sunt deprompta. Præcepit vero tum Elisabethæ, ut fratres ad concordiam hortaretur, ignosceret inimicis suis, sed fidem haberet nequaquam, mortem suam impensius ne doleret quippe Martyris, animum adversus Pontificios bene muniret, eoque Episcopi Andree Conciones, Hookeræ Politicam Ecclesiasticam & Laudi Episcopi Librum contra Fischerum studiose legeret. Qua deinde alacritate ad mortem processerit, quam patienter nequissimorum militum contumeliam pertulerit, quæ postremum ad populum peroraverit, aliaque multa, quæ ad Carolum I spectant, multo studio in priori hac appendice videas delineata. Accessit denique huic appendici alia, auctore E. Philips, paulo prolixior priori (utraque vero dimidiam totius operis explet partem,) quæ ea complectitur, quæ post Carolum I usque ad Caroli II mortem in Anglia acciderunt. Unde quo pacto Reipublicæ forma alia tum ex alia nata, quibus jactatus calamitatibus primum, quo successu, quam insperato reddito demum Regnis suis Carolus II fuerit, ex ipsius imprimis supremi ducis Georgii Monkii, postea Ducis

Albe

Albermarlii aliorumque, quibus per ea tempora summa rerum deman- data erat, diariis scriptisque studiose recensetur. Longum foret hic commemorare primum cladem Montrossii, cujus primum vexillum representabat caput cæsi Regis cruore conspersum, ad- dita epigraphæ: *Judge and revenge my Cause, o Lord*, id est, judica & vindica causam meam, o Deus. Inde nec prolixè referemus, quem- admodum Londini sævitum in statuas Caroli fuerit, quantum illi quæ in Bursa Regali exstabat, amputato capite subscribebant: *Exit Tyrannus Regum ultimus, anno libertatis Anglia restituta primo, annoque Domini 1648*. Tum etiam vim omnem atque artes, quibus vi- am sibi Cronwellus stravit ad imperium, descripsit luculenter Au- tor. Imprimis vero notatu digna sunt, quæ deinde de inopina pro- fusque admiranda Caroli II in Regnum restitutione habentur, ubi Monkii maxime virtus & prudentia, quin & felicitas exitiit. Res enim anceps omnino & plena periculi videbatur, cum exigua manu Angliam copiis instructissimam, nec oportuno satis tempore invade- ret. Habebat Monkus in exercitu novies mille & sexcentos pedites, equites mille & quadringentos, eosque Regium imperium abhorren- tes omnes. Contra erat in Anglia vis imperii penes eos, qui im- mortali odio prosequerentur Regem, instructos exercitu militum ad minimum triginta millium. Monkus tamen & missum suorum ani- mos paulatim Regi conciliabat, tum vero callido consilio id agebat imprimis, ut adversæ partis exercitum ex urbe Londinensi eliceret, protinusque in ejus locum sufficeret milites suos. Quod cum illi consilium cessisset haud improspere, facili negotio Parliamentum, urbem ipsam, Regnumque universum ad fidem pristinam revocavit. Sed hæc & prolixius a nobis recenseri nequeunt, & publice nota sunt. Interim huic editioni locum hic eo lubentius dedimus, quo minus scætet erroribus, quales in pristinas editiones frequentes irreperant.

NOUVELLE PRATIQUE DES MALADIES AIGUES &c.

i. e.

PRAxis NOVA MORBORUM ACUTORUM, UT ET

illorum omnium, qui a fermentatione humorum oriuntur. Au-

tore DANIELE TAUVRY, Doctore & Professore

Facultatis Medice Parisiensis. Tomi II.

Parisiis, apud Laurentium d'Houry, 1698. in 8.

alph. 2. plag. 20 $\frac{1}{2}$.

Quam

Quam temere ac imprudenter Practici Gallorum pristinis temporibus, imo hodiernum nonnulli, venæsectione juxta & purgatione enervare agrotantes miseros consueverint, usque adeo notum est, ut in ipsa Parisiensi urbe publico ludibrio a Comicis plus simplici vice expositi hoc nomine in scena fuerint. Talem haud esse Autorem nostrum, præcipue quod venæsectionis abusum attinet, non solum Præceos hujus novæ lectio, & præsertim propria ejus de perversa hac consuetudine confessio ejusque improbatio, Tom. II pag. 282. 283. 424. & 452, sed & testimonium illud patefacit, quod de singulari Autoris in evacuationibus his cautione & prudentia Dn. Cressé D. & Prof. Facult. Med. Parisiens. largiri non dubitat, quod inter alia hujus generis plura tractatui huic præfixum cernimus. Quamvis, quod alterum attinet punctum, dissimulandum haud sit, eundem nationis suæ consuetudini plurimum adhuc indulgere, nimisque videri liberalem in exhibendis purgantibus; siquidem non solum in febribus intermittentibus, ubi excusari illud forte posset, sed etiam in malignis atque ipsis petechialibus, exanthematis jam erumpentibus, crebriorem & quotidianum fere præscribit cathartorum fortiorum usum, quo de luculenta prostant exempla Tom. II p. 416 & p. 416.

De cætero satis jam notum est inter Medicos eruditos Dn. Tavvry nomen, quippe qui duobus jam tractatibus, altero de Materia Medica, altero Anatomico Physiologico, quem in Actis his A. 1691 mense Octobri p. 471 sqq. recensuimus, publicum sibi devinxit. Tota autem hæc de morbis acutis pertractatio experientiam accurato judicio & sana atque constanti ratione confirmatam sapit & neque suo modulo omnia metitur Autor, sed in allegandis tam veterum quam recentiorum observationibus admodum frequens est, quos conferre, & si opus, conciliare tam apposite solet, ut judicium ejus & labor de palma certare ancipiti contentione videantur. Quod materiam operis hujus attinet, selegit sibi illam de Morbis Acutis, quorum natura & causæ quantis sint difficultatibus implicite, Practicorum plerorumq; tam veterum, quam modernorum loquuntur scripta, & relicte in ipsis de fallaci horum prognosi atque incerta satis curatione querelæ. Ut igitur principiis solidioribus practica de morbis his innitatur doctrina, Physica accersit experimenta, quæ cum ratio-

ne applicata, manifestare omnium accuratissime, quid veri falsive observationibus Medicorum practicis insit, confet: & cum inordinata humorum nostri corporis fermentatio in omnibus fere morbis acutis, ex mente sua, supponenda sit, præmitti speciali morborum tractationi doctrinam tam physicam quam pathologicam de fermentatione, ita quidem, ut doceat; primo ex principiis chemicis, quid sit vera fermentatio, quomodo differat ab effervescentia, & quæ sint ejus confectaria, solutio nimirum ac præcipitatio, particularumque internarum transmutatio: postmodum examini accuratiori subicit fermentationis humorum in corpore nostro effectus, tam ex naturali, quam ex præternaturali ejusdem statu scaturientes: hanc autem fermentationem in statu præternaturali constitutam ordinariæ, vel in excessu, vel in defectu peccare asserit, ex quo non solum febrium, præsertim intermittentium, frigus alternativum atque calorem, sed & morborum acutorum fere omnium causas deducendas esse existimat. Tradita hac de fermentatione doctrina, amplam nanciscitur occasionem differendi de coctione humorum & crisi bus, quæ fundamenti loco veteres praxi suæ subjecerunt dogmaticæ: cum autem usque adeo corrupta & contaminata sit falsis observationibus & nimium lubricis hypothesibus Astrologicis hæc ipsa doctrina, ad mentem veterum proposita, ut in errores potius crassos, quam accuratam Semioticæ cognitionem Practicos novos deducere soleat, omnem impendit operam, ut demonstret, quousque harum veritas & certitudo pertineat, quo de videri meretur Tomi I, cap. 4, plag. 65. Progreditur hinc ad indicationes illas, quas Medicus formare potest, examinando ægrotantis pulsum, linguam, cutem, vultum, ventrem, lotium, per vomitum & alvum reddita, sudorem, vocem, respirationem, atque actiones necessarias & voluntarias; ne scilicet postmodum in speciali de morbis acutis doctrina, generalia illa, & morbis fere omnibus communia repetere, semper necesse habeat. Suppositis his, aggreditur specialem morborum recensionem, initium faciendo a febribus intermittentibus, quarum praxin una cum Tomo I absolvit.

Tomo II autem ulterius pergit ad febres continuas, arden-tes, irregulares vel compositas, symptomáticas, lentas, hæcicas & catarrhales: post hæc mentionem facit symptomatum, quæ febres

continuas comitari nonnunquam solent, quo pertinent affectus soporosi, morbi convulsivi, phrenesis & delirium, angina, pleuritis & peripneumonia, singultus & vomitus, diarrhoea & colica, nec non suppressio urinæ. Cap. 21 proponit febres malignas, sequentibus autem capitibus symptomata, quæ eandem stipare communiter solent; bubones nimirum, carbunculos, parotides atque petechias; ut & reliquos affectus febribus malignis affines, quales sunt variolæ & morbilli, morbusque Hungaricus.

Procedit autem in speciali hac de morbis acutis tractatione ita fere, ut proponat ante omnia genuinum cujusvis morbi characterem, vel, ut in scholis loquimur, signa pathognomonica, deinde causas suppeditat externas; ex his, signis nimirum & causis externis, elicit causas internas, atque explicat connexionem illam, quæ has inter atque alterationem partium solidarum, actionumque vitalium æque ac animalium intercedit. His jam commemoratis innituntur, quam de quovis morbo suppeditare solet, prognosis, nec non indicationes curativæ, quæ requiruntur ad medendum symptomatibus urgentibus, atque auferendum morbum primarium ipsum. Omnium optime autem Autoris nostri cognosci potest medendi methodus ex observationibus illis practicis, quas de febribus intermittentibus, continuis atque malignis, speciali cura & studio, loco suo, nimirum Tom. I. cap. 25. p. 207. Tom. II. cap. 20. p. 255. & cap. 28. p. 414. annotatas invenimus,

JOHANNIS MARCKII IN HOSEAM COMMENTARIUS.

Amstelædami, apud Gerhardum Borsium, 1696. 4.

Alphab. 4. plag. 5.

Cum prælectionum suarum publicarum in Prophetas minores habitatum editionem suscepisset Celeberrimus Autor, prima hac parte (quam commentarios in subsequentes Prophetas secuturos spondet) in Hoseam commentarium exhibuit, in quo se vocum, phrasium & constructionum Hebræarum rationem ante omnia habuisse dicit, idque eo curatius, quo magis breve & concisum sit apud Hoseam dicendi genus, plurimum variantibus versionibus &

exegesis pronissimam occasionem subministrans. Quamvis vero istas omnes, prout aut apud Judæos aut Christianos reperiantur, conferte sibi integrum haud fuisse asserat, at tamen operæ pretium fuisse sibi visum monet, si ex veteribus non prætermitteret, quæ tum apud Jonathanem in paraphrasi Chaldaica, tum apud LXX Interpretes, & Patres Græcos, Cyrillum Alexandrinum atque Theodoretum in commentariis, tum etiam apud Hieronymum occurrant. Græcorum interim Patrum verba, cum Latina non poterit Græcis jungere absque nimio libri incremento, nec Latina sola in eadem vi & elegancia exhibere, coactus fuit Græce solum proponere, sed ita tamen, ut summam rei ante aut post producta eorum testimonia, suis sæpissime verbis Latinis expresserit. Post voces phrasæque singulas, & harum inter se constructionem, pergendum sibi duxit ad rerum nexum, licet eum in hoc Propheta, inde a capite quarto, inventu difficillimum perhibeat, ac talem utique vix inventum iri credat, secundum quem per successiva tempora & facta Ecclesiæ vel veteris vel novæ, capitum seu singulorum, omnium aut quorundam, seu plurium inter se coherentium sermo progrediatur. Rationem istius rei in eo querit, quod ob magnam populi pervicaciam, idem sæpe aliis atque aliis verbis denunciandum fuerit, nec videantur integra capita simul prædicata ab Hosea, sed potius ab ipso per Spiritum collecta ex vaticiniis brevissimis, quæ vicibus quammaxime distinctis, secundum annos plures a se invicem multum remotos, quibus (Cap. I, vers. 1.) prophetasse dicatur, protulerit. Unde nec mirum esse ait, sæpius res occurrere easdem cum regressu & progressu celeri, nexumque rerum frustra nonnunquam heic æque quam in Salomonis Proverbiis investigari. Dedit tamen semper, ut mori satisfaceret, memoriæque legentium subveniretur, ante capitis cujusque initium, analysin aliquam, non lectam quidem apud alios, sed quam verbis potius ipsis & phrasibus proxime convenire judicavit. Per voces autem & phrasas cum constanter duceretur ad veterem ex Jacobo ortum populum, & illum maxime, qui a regno Judææ defecit post Salomonem, & cujus peccata foedisima gravissimasque poenas, ac novam felicitatem aliquando futuram, graphice ibidem depingi sentias, non ausus est pro alterius interpretis aut suo ingenio istam gentem plurimis in capitibus plane negligere, & de Ecclesia Christiana modo hujus, modo illius ætatis & terræ, etiam

etiam ubi eadem sunt. Israelis & Ephraimi nomina, cogitare. Persuadere sibi namque nullus potuit, in tot capitibus nihil plane esse, quod ad veterem populum referre oporteat, sed historiam legi sub emblematicis nominibus rerum Ecclesie Christiane ex gentibus collectae, nec habere nos heic modo generales Ecclesie vicissitudines, sed singularia admodum Regum Principumque in oriente atque occidente fata hodierna, per ipsa verba directe notata. Quamvis enim hæc interpretandi ratio viros eruditos plures fautores reperit, solidam tamen eandem sibi nequaquam apparere proficitur, adeoque ejus mentionem subinde quidem iniecit, sed nec observationes suas modeste subjungere pigratus est. De cætero commentarium hunc & ab initio, & in fine, accessionibus quibusdam singularibus locupletavit. In præfatione enim paulo prolixius de autoribus fautoribusque septem Novi Testamenti periodorum disseruit, discursum de his suum, commentario in Apocalypsin Johannis A. 1689 abs se edito præmissum, adversus nonneminis sermonem Academicum de numero septenario, quo istum non semel redargui cognovit, vindicaturus. In fine vero peculiaris accessit diatriba, de uxore cum liberis fornicationum ab Hosea accipienda, quæ antea octo disputationum Academicarum argumentum constituerat. In hæc maximam capitis Hoseæ primi partem uberius dilucidat, & inter alia iis se adstipulari haud posse innuit, qui rem corporaliter gestam afferant, quin omne potius negotium hoc in visione prophetica ut a Deo commendatum, sic & peractum esse conjicit; quanquam rationibus plane apodicticis se minime pugnare, lubens fateatur.

**JOHANNIS MARCKII IN JOELEM, HAMOSUM,
Hobbadiam & Jonam Commentarius.**

Amstelædami, apud Gerhard. Borstium, 1698. in 4.

Alphab. 4.

Methodo, quam in Hosea illustrando servatam a Reverendo Auctore diximus, insistit idem in Analyfi Exegetica quatuor sequentium in Canone Hebræo minorum Prophetarum. Nobis itaque suffecerit, speciminis causa, nonnisi unicum e singulis locum decerpere, & quis de quoque sit Auctoris nostri sensus, paucis exponere. *Joëlis III, 2. mentio fit vallis Josaphat, in qua congreganda sint*

gentes omnes &c. Ubi quantum ad vallem Josaphat, illorum Auctor rejicit sententiam, qui vallem hanc prope Hierosolymam, & quidem inter eam & montem Olivarum, cum Kimchio & Adrichomio collocat, veluti nullis rationibus suffultam. Plus speciei habere fatetur, quod aliis cum Aben-Ezra visum, ianui nempe vallem *Bera hab* seu *benedictionis* II Chron. XX, 26, quæ dici & vallis Josaphati potuerit, cum is ob deletos mirabiliter hostes, & direpta eorum spolia, Dei laudes in ea cecinerit. At ipse tamen iis accedit potius, qui, ut cap. II Joëlis v. 32 Zion & Jerusalem metaphorice accipi agnoscunt, ita & hic nomen vallis Josaphati emblematicè pro loco iudicii Jehovæ capiendum censent. *Amos*. III, 6, ubi dicitur, nulum esse in urbe malum, quod Jehova non fecerit, fatetur, non malum culpæ, sed malum pœnæ intelligi; etsi simul moneat, peccati etiam, seu mali turpis, sapientissimam & efficacissimam directionem Deo non esse denegandam. *Obad.* v. 20, quænam loca per *Zarpat* & *Sepharad* intelligantur, inter Interpretes non convenit. Noster, exploso Judæorum commento, qui per Zarpat Galliam, per Sepharad Hispaniam innui putant, Zarpat quidem *Sareptam* cum plebisque interpretatur: per Sepharad autem, quam vocem cum recentioribus aliis Tremellius & Junius appellative acceperant, tanquam ex duabus compositam, quæ conjunctæ *terminationem dominatus* significant, locum aliquem olim satis cognitum indicari arbitratur, etsi quis vere fuerit, non apparere fateatur. *Jona* I, 3, vocem *Tarsis*, quo fugisse Jonas dicitur, non per *mare* exponi debere, ut & a B. Luthero nostro factum, etsi alias forte huic sensum vox illa admittat; sed certum denotare locum, quo navigare Jonas constituerit, sive is fuerit *Taressus* in Bœtica Hispania apud Gades, ut Bochartus censuit, sive, ut aliis visum, *Tarsus* Ciliciæ Apostoli Pauli patria, arbitratur.

DIVERS TRAITES SUR DES MATIERES
de Conscience &c.

i. e.

TRACTATUS VARIJ AD MATERIAM DE CONSCIENTIA
spectantes, Auctore JOANNE DE LA PLACETTE,
Ecclesie Hafniensis Gallicana Pastore.

Amstelæd. apud G. Gallet, 1698. in 12. Alph. i. plag. 7.

Per-

PExtractantur in hocce libello gravissima moralis doctrinae argumenta ab Auctore Clarissimo, qui ex variis ingenii monumentis orbi erudito dudum innotuit. Primo de mendaciis, æquivocationibus, & reservationibus, ut vocari solent, mentalibus differitur; hinc de usuris agitur, & an licitæ sint, accurate disquiritur: disputatur quoque de ludis, & num per se vitium trahant, itemque, sitne restituendum quod aliquis hac ratione lueratus est, quaeritur: sed & de defensione sui agitur: agmen vero claudit uberior tractatio de scandalo. Nosne specimen desit, ex iis, quæ Auctor de mendacio commentatus est, more nostro nonnulla delibabimus.

In naturam mendacii inquirens, duo, ut hocce crimine quis se obstrinxisse recte dicatur, requiri observat, quorum alterum est, ut verba non consentiant cum mente loquentis, alterum ut illi constitutum sit fallere alium, & id quod profert, ceu verum illi persuadere. Cap. I.

Ardua quaestio est, an unquam mentiri liceat? Et initio quidem, cum primum tomum Tentaminum Moralium (*Essais de Morale*) ederet, se sibi persuasisse Auctor inquit, nemini unquam, ut hoc affirmaret, quod aliquando mentiri fas sit, in mentem venisse, nec inter Romanenses aut Reformatos quemquam qui hoc affirmet, sibi hæcenus innotuisse: in aliis tamen sectis seprehendisse, qui ita sentiant, Balduinum scilicet, Crellium, Grotium, Wolzogium, Pufendorffium, Limborchium. Non plane hos inter se convenire, non dissimulat, sed diversis limitibus hanc sententiam eos circumscribere: interim omnes talia asserere, quæ palam secum pugnant, aut ipsam, quam defendendam susceperunt, sententiam evertant. Solum Pufendorffium hoc ipso, quod citra ambages doceat, non nefas esse verba a mente discrepantia proferre, sive ad nos ipsos, sive ad alios commodum inde redundet, modo alteri non inferatur injuria, recte sibi constare, & talia quæ secum consentiant, docere. Cap. II.

Interim ut ut melius secum Pufendorffius ipse consentiat, quam ceteri, a veritate tamen non minus eum discedere, quam omnes, qui simile quid asserunt, Auctor ex instituto sibi probandum sumit. Primo enim, inquit, si hocce errore semel afflatæ fuerint, mortalium mentes, frustra aliquis ab altero ut fidem sibi habeat, exegerit. Sublato autem hocce societatis, quæ inter homines omnes inter- Cap. III.

intercedit, vinculo, non possent non cuncta ire in præceptis. Hic Gro-
tium quoque notat, quod asseruerit, summis Imperantibus ex sum-
mæ potestatis lege fas esse, erga subditos signis a mente discrepanti-
bus uti. Hoc ipso enim, si hæc opinio homines invaderet, profliga-
tum iri fiduciam omnem inter imperantes atque subiectos, sine qua
tamen Imperium firmum & stabile sperari non possit. In cassum
quoque laboraturos verbi divini ministros ait, cum nemo certus
esse possit, verane dicat an mentiat, siquidem mentiri illis non
fuerit fraudi. Deinde ita ratiocinatur: si mentiri est actio indiffe-
rens, nec vitium secum trahit, nisi cum injustitia, malitia, perjurium-
eam comitatur, quæ ratio est, quod Deus non tantum injustitiam,
perjurium & alia crimina, quæ mendacium comitari solent, sed &
ipsum mendacium tam graviter detestetur? Indifferentes enim a-
ctiones cum vitiis annumerare, nemo dixerit. Porro, Scriptura Sacra,
inquit, mendacia tam absolute & universaliter damnat, ut nemo si-
bi persuadere possit, Divinum Spiritum adeo nullis plane limitibus
sententiam suam circumscripturam fuisse, si esset mendaciorum spe-
cies, quæ careret vitio. Sed & quid certum esset in divinis literis,
aut quid non a prava libidine in alium detorqueri sensum posset, si
universales Scripturæ propositiones restringere pro lubitu fas esset?
Ponit quoque Auctor, occasiones, in quibus mentiri utile fuerit, non
minus frequentes esse, quam in quibus mentiri noxium fuerit: inde-
que concludit, si mentiri non tantum fas, sed & necesse est, quoties
aut nostrum aut aliorum hoc exigit commodum, fieri poterit,
ut viro honesto frequentius mentiendum sit, quam proferenda
veritas. Hoc quam absonum sit & ineptum, pluribus monstrat.

Cap. IV.

Suam postquam ita, ut putat, stabilivit sententiam, quæ sibi ob-
fici poterant, amolitur. Abrahami & Isaaci exempla rem neutri-
quam conficere ait. Præterquam enim quod uterque talia dixerit,
quæ revera ita se habebant, non omnes illorum actiones vitio care-
re, adeoque si quis dixerit, eos hic quoque peccasse, cum nihil ad-
mittere, quod reprehendi debeat. Obstetrices Ebræorum & Rachab
meretricem tulisse a Deo præmium, non mendacii, sed sanctioris ze-
li & fidei erga populum Israeliticum. Sed plus negotii illi facessit
exemplum Christi Servatoris. Allatis itaque & rejectis aliorum
sententiis, probat observationem Vossii, quod verbum *negotium*
signi-

significet *pra se ferre, significare & signis declarare illud, quod reverens in mente habemus*, & ita Lucam divinum scriptorem hac voce, uti, ut adeo constet, Servatorem nulla fictione aut simulatione, usum esse, sed quemadmodum illi revera constitutum fuerit, ultra ire, ita & comitibus suis signis convenientibus hoc declarasse. Sed nec quod de Paulo objicitur, sibi obstare putat. Namque aut Pauli verba hoc solum sibi velle, quod nesciverit, hoc est, quod secum non expenderit, & cogitaverit, hunc esse summum Pontificem, aut etiam eum ignorare potuisse, quod, qui injustam contra eum sententiam tulerat, summus fuerit Pontifex.

Hic ita expeditis in causas inquirat, cur nunquam mentiri liceat. Afferit itaque mentiri per se crimen esse, cum nec Deus mentiri possit. Pugnare enim hoc cum summa Numinis perfectione, adeoque per se crimen involvere. Præterea inter omnes constare ait, in virtutum moralium choro veracitatem quoque locum invenire: cui eum mendacium o diametro opponatur, hoc quoque in vitiorum classem non posse non referri. Sed esse quoque satis manifeste aliquid in mendacio ait, quod legi naturæ omnium cordibus inscriptæ adversetur. Namque & omnes homines hoc valde sibi contra meliosum existimare, si mendacii arguantur, & ipsos Ethnicos mendacium ut grande crimen esse execratos, & Tyrannos quoque, sinceritatem admiratos esse & plurimi fecisse.

Cap. V.

Sed quidam illud sit, in quo maxime mendacium legi naturæ repugnet, non satis expeditum esse. Nonnullos ad naturam sermonis hic se recipere innuit, qui cum a Numine mortalibus ideo sit concessus, ut homines cogitata sua cum aliis rite communicent, omnino illos peccare, qui eodem ad fallendos alios abutantur. Sed in hac ratione Auctor inter alia & hoc desiderat, quod inde non constet, quare Deus ipse mentiri nequeat. Eodem modo censet de alio argumento, quo nonnulli, quod legi naturæ repugnet mendacium, probare satagunt. Nimirum asserunt illi, homines dum in societatem coaluerunt, inter se convenisse, quod per sermonem cogitata sua sibi invicem manifestare vellent: hoc ergo si non faciant, peccare illos contra naturæ legem, quæ fidem datam servandam docet. Auctori nostro hoc ideo non placet, quod sermo non pacto aut conventioni hominum, sed institutioni divinæ originem debeat. Sequi inde quoque

Cap. VI.

T t

putat,

putat, quod mendacii crimine se non polluant, quos inter pactum non intercessit. Deum quoque cum mortalibus nullum iniisse pactum: neque mentiri tamen posse ad eos verba faciendo. Ipse itaque Auctor hac de re ita censet, obligationem ad dicendam veritatem provenire quidem ex pacto, sed particulari, quod toties in eatur & renovetur, quoties unus cum altero cogitata sua per signa communicat. Quoties enim aliquis cum altero loquitur, eum se statim obligare ad manifestandum id quod cogitat, simulque ab altero, ut sibi fidem adhibeat, exigere. Quo pacto hinc dubia, quæ cetera argumenta premere videbantur, dilui queant, id quidem est, quod Auctor ostendit: qui etiam hic disputat, an in bello justo & legitimo hostem mendacio decipere liceat? Non licere, contra Grotium & Pufendorffium ostendit, & ad exemplum Elisæi Vatis II Reg. VI respondet, docetque illum nihil, quod a veritate abhorruerit, dixisse.

Cap. VII.
VIII.

Ad species mendacii edisserendas dum descendit, officiosa, ut vocari solent, mendacia non minus inter crimina refert, quam jocosa, & quæ perniciose audiunt. Romanæ Ecclesiæ Theologos autem hæcenus quidem secum consentire, quod plerique Augustini ductum secuti mendacia omnia rejicere videantur, sed tamen ne commodis, quæ mendacium comitantur, privarentur, æquivocationes & restrictiones mentales eos excogitasse, quæ damnatum, si quod explosa mendacia afferant, abunde refarciant.

Cap. IX.

Quid utraque vox sibi velit, Auctor explicat. Et hinc de restrictionibus mentalibus ex instituto exponens, duo genera restrictionum esse monet. Unum earum est, quæ pure mentales sunt, quando illud, quod in mente retinemus, nec per sermonis seriem, nec per certam *expressam*, aut alia ratione indicatur: alterum earum, quando aliquid in mente quidem retinemus, sed ita ut istud ex aliis signis illi aut innotescat, aut innotescere possit, ad quem sermonem dirigimus. Quin reservationes posterioris ordinis licitæ sint, & ex mendaciorum classe eximendæ, Auctori extra dubium positum videtur, cum Deus ipse ejusmodi reservationibus usus sit. Huc refert divinas comminationes, quippe quæ tacitam hanc conditionem secum vehant, nisi homines vitam moresque emendaverint.

Cap. X.

Reservationes itaque prioris generis mendaciis annumerat, & contra eas hæc rationibus pugnat. Supponit, inter virtutes veracitati

tati quoque concedendum esse locum: hanc autem virtutem non, in eo consistere, ut nostræ cogitationes cum re convenient, sed ut, verba convenient cum cogitatis: loqui autem non eum, qui verba nihil significantia præferat, sed qui verbis mentem suam cogitationesque manifestet. Hinc concludit, cum, si quis reservatione mentali utatur, alter nequam mentem ejus percipiat, eum omnino peccare contra veracitatem. Namque quod ad alterum dicit, quia, mentem ejus non significat, falsum est; ergo mentitur. Addit, si in mente aliquid reservans, non mentiretur, nemo mendacii aut perjurii posset convinci: quin perperam ageret, qui alterum mendacii arguere sustineret. Falsum quoque esset, quod Apostolus Paulus dicit, jusjurandum finem afferre litibus; societas humana collaberet, & a ruina prope abesset; quin de divinis assertis nemo posset esse certus, cum tum nihil obstar, quo minus & Deus tali sermonis genere fuerit usus.

Inter argumenta, quæ pro reservationibus militare videntur, quæque Auctor diluit, eminet, quod Servator professus fuerit se nescire diem extremi judicii, scilicet (quemadmodum reservationum, patroni explicant) ut discipulis & apostolis eum revelaret. Sed respondet Noster, Servatorem nihil in mente reservasse, sed de humana natura sermonem fecisse, secundum quam omnino diem extremum ignoraverit.

Cap. XI.

Non tantum reservationes mentales rejicit Noster, sed & æquivocationes. Sed nec istud temere facit, quin potius varia itidem æquivocorum esse genera monet. Primum namque contingere potest, ut sermone ambiguo præter opinionem, idque plane non advertentes utamur. Deinde, licet videamus effatum aliquod diversos admittere sensus, nihilo secius eodem uti nulli dubitamus, eo quod nobis persuadeamus, eum, ad quem sermo dirigitur, non alio id accepturum sensu, quam quo nos illud proferimus. Porro contingere potest, ut effatum aliquod diversos admittat sensus, sed ita, ut unus sit proprius & natus, & quem loquens tantum in mente habet, alter improprius & a mente loquentis alienus: nihilo secius tamen fieri potest, ut, alter, quo cum nobis res est, posteriorem arripiat, ita quidem ut loquens prævideat, hoc ita futurum. Primum & secundum æquivocorum genus quin vitio careat, ut Auctor censet, extra dubium posi-

Cap. XII.

tum est. De ultimo prolixè disputat. Docet tamen & istud criminis expertus esse, modo loquens speciali obligatione non teneatur præcavere, ne alter improprium & minus genuinum sensum arripiat.

Cap. XIII.

Est autem & quartum genus æquivocorum, quando scilicet effectum aliquod non tantum plures sensus recipit, sed is quoque sensus, qui in mente loquentis est, minime patet, ita quidem ut loquens hoc sermonis genere fallere alterum, eumque inducere in errorem annitatur. Et hæc quidem sunt æquivoca, quæ Auctor damnat, mendaciisque annumerat, & ab Ethnici quoque rejecta fuisse (tantum abest, ut primitivæ Ecclesiæ Doctores illa adhibuerint) probat.

Cap. XIV.

XV.

Prolixè per aliquot capita contra ea disputat, & inter alia hoc quoque urget, si horum licentiâ admittatur, neminem de sensu Scripturæ Sacræ certum esse posse; id quod exemplis demonstrat. Confirmat quoque hæc inde, quod æquivocorum usus sinceritati & candori plane adversetur; cujus tamen virtutis quanta sit dignitas, vel inde patere putat, quod licet cultoribus suis molesta videatur, celebretur tamen ab omnibus, & ad conservandam societatem non utilis modo, sed plane necessaria sit.

Cap. XVI.

Finem tandem huic dissertationi imponit, ad dubia quædam respondendo. Præsertim vero de verbis Christi, *Lazarus amicus noster dormit, & destruite templum hocce &c.* docet, ea quidem ambigua esse, sed pertinere ista ad tertium genus æquivocorum, quod non semper vitium secum habere docuerat. Sed hæc sufficiant, ut ex unguibus agnosci leo possit.

ACTA LABORATORII CHYMICI IN ACADEMIA

Julia edita a JOH. ANDR. STISSERO, Medic. Doct.

& Prof. Tribus Speciminibus comprehensa.

Helmstadii apud Wolffg. Hammium, 1690, 1693, 1698. in 4-
Alph. 1.

Non immerito miramur, cur haud pauci Medicorum tam anxie hodie in novos inquirent processus, sibi que componant medicamenta haud vulgaris notæ, sed proprio Marte industriaque summa elaborata; cum tamen in officinis certe non de defectu, sed potius de abun-

abundantia, atque immoderata eorundem copia conqueri necesse habeamus. At enim vero cum palam sit, morbos inveteratos, uti sunt calculus, podagra, epilepsia &c. eludere plerumque medicamentorum vulgariū efficaciam; profecto eorum labor, quo meliora conficere satagunt, non est damnandus, sed potius summis extollendus præconiis. *Stifferus*, Professor Helmstädiensis celeberrimus, cujus præmaturum obitum in Actis hisce A. 1700 p. 290 indicavimus, in tribus Speciminibus, diverso tempore editis, quæ secutura haud dubie fuissent plura, si vitam Deus doctissimo Viro prorogasset, talia exhibuit medicamenta, quibus affectuum, pertinacissimorum licet, totalem tamen promittit curationem, quæque nunc brevissimis, una cum reliquis maxime notatu dignis, percurrere lubet. Tinctura *Sp. I. C. 2.*
 ipsius vitæ Solaris primo loco nominanda venit, quam elicit aromatum essentiis ex sulphure antimonii fixissimo ac probe digesto, eamque laudat in morbis chronicis non minus, quam ubi virium restauratione est opus. Sal armoniacum fixatum spiritui vini nuptum præbere menstruum haud contemnendum, docet vitriolo Veneris ac Martis, myrrha, camphora &c. e quibus illo mediante nitida constituit medicamenta; qua occasione docte omnino differit de salis volatilis usu, mirificeque extollit suum volatile ambratum; refertur insuper, Practicum quendam in Belgio miranda præstitisse, in gravi auditu & surditate, mixtura quadam, ex oleo lumbricorum & spiritu salis armoniaci parata. Non acida, potius salia volatilia opii existere correctores, judiciose cum aliis animadvertit. E vitriolo Cyprino parat crystallos sequentem in modum: illius solutioni affundit spiritum salis armoniaci; postmodum ex tinctura hacce præcipitat liquore quodam nec acido corrosivo, nec alcalico lixivioso crystallos, quarum virtutem pene stupendam testatur in epilepsia, vertigine, capitis doloribus chronicis, ictero, mensium obstructionibus, gonorrhœa, fluore mulierum albo &c. seseque immortales debere gratias pro dono hocce Deo omnipotenti, modeste confitetur. Non sine *Sp. II. C. 2.*
 fundamento pharmacopolæ nonnulli reprehenduntur, qui antimonium diaphoreticum paraturi, adjiciunt carbones vivos, vel tartarum crudum pulverisatum: tali quippe modo antimonium vim emetico-catharticam acquirit, locoque diaphoreseos alvum vomitumque movet. Lacerta insignis magnitudinis ex improviso incidens in aucupis *C. 4.*
 ejus-

cujusdam aurem, ipsi miserimam peperit vitam per sex annorum spatium, quo elapso viva adhuc est elicitā, sicque miseria diuturna, liberatus ægrotans. Decoctum nicotianæ cum cerevisia paratum, ad abigendam scabiem capiti applicatum, vomitum atque secessus excitavit: idem annotat de radice bryon. recent. raspat. hydropicorum pedibus ac scroto applicata. Pilularum Martis laxativarū magnæ consequentiæ injicit mentionem, quarum tamen descriptionem silentio præterit. Calces mineralium & metallorum cum liquoribus causticis paratas edulcorari omnium commodissime salibus volatilibus urinosus, sufficienter ostendit. Denique de pilulis suis theriacalibus magnifice omnino sentit, insignemque morborum catalogum recenset, in quibus earundem usum proficuum observavit. Verum sicuti omnes pene Chymici secreta, ut appellant, sua minus aperte describere solent, ita Autor noster eandem legens viam, volatile suum ambratum, crystallos contra epilepsiam, pilul. Martis laxat. theriacal. &c. satis recte indigitat, ita ut ipsius scripta sagacem attentumque postulent lectorem.

*DISPENSATORIUM BRANDENBURGICUM, SEU
Norma, juxta quam in provinciis Marchionatus Brandenburgici medicamenta officinis familiaria dispensanda ac præparanda sunt, conscriptum & vulgatum a Collegio Medico.*

Berolinj apud Joh. Völkerum, 1698. in fol. Alph. 2. pl. 21.

Quamquam tot accurata satis ac decantata Dispensatoria, Augustanum puta, Noribergense, Amstelodamense, Bruxellense, Londinense & plura ejus commatis Medicorum jam versentur manibus; complures tamen extitere rationes, cur præsens hoc nostrum luci publicæ exponeretur. Cum enim Serenissimus Elector Brandenburgicus mox sub regiminis sui auspicijs, Collegium Medicum a Serenissimo Antecessore gloriosissimæ memoriæ institutum confirmaret, ulterius sanxit, ut Pharmacopolæ sæptro suo subjecti medicamenta officinis suis usitata, ex præscripto Augustanæ Pharmacopœæ ac aliorum Authorum probatorum componerent, donec Collegium Medicum peculiare Dispensatoriū ediderit. Accedit & hoc, quod ex propria Pharmacopœorum confessione, vix duo dentur pharmacopolia, in quibus dem

dem medicamentorum componendorum, tam qua modum dispensationis quam præparationis, vigeat & servetur ratio, quolibet sibi præcæteris sapiente & genio suo ac ingenio indulgente. Ut igitur Serenissimi voluntati satisfaceret, Medicorumque famæ ac ægrotorum salutis confuleretur, Dispensatorium hoc, collatis eorum, qui Collegio interfuerunt, operis, construendum fuerat. Præmissis itaque Constitutionibus, quibus Electoratus & Marchionatus Brandenburgici & illuc spectantium provinciarum Medici, Pharmacopolæ, Chirurgi & obstetrices obstringuntur, medicamenta ad seriem elementorû literariorum disponuntur, mutatis hinc inde specierum ea ingredientium numero, ordine atque dosibus. Nullitatis nota titulis quibusdam præfixa animadvertitur, quæ minus necessaria, præsertim pretiosa & rarioris administrationis, a magis necessariis, minus pretiosis & frequentioris usus ad subveniendum pauperum indigentia, compendiosioris apparatus ergo, in commodum tum ægrotorum tum officinarum exiguarum, distinguat. Opus demum Taxa seu pretium omnium medicamentorum a Serenissimo Electore statutum claudit.

JO. HENRICI BOECLERI DE REBUS SECLĪ
post Christum natum XVI Liber Memorialis cum Commentario: recognitus, auctus, ab innumeris, quibus scatebat, mendis repurgatus, indicibusque necessariis instructus, opera JO. BUR-
CHARDI MAJI.

Kiloni apud S. S. Riechelium, 1697. 8. Alph. 2. pl. II.

JO. Henrici Boecleri, Polyhistoris celeberrimi, Historia decimi sexti seculi, quam tum Libello Memoriali summa rerum quoque antio gestarum capita indicante, tum uberiore justoque Commentario complexus est, jam A. 1685 in lucem publicam, dubium quo curante, fuit producta. Cum vero utilisissimi libelli exemplaria in officinis librariis superarent nulla, & ea tamen proflare interesset studiose Historiarum juventutis, optimo consilio Vir Clarissimus, Jo. Bursbardus Majus, Eloquentia & Historiarum in Illustri Academia Kilonensi Professor Publicus, non solum, ut denuo typis exprimeretur opus illud, curavit, sed & ipse emaculando illi, quod mendosa admodum prima editio fuisset, manum admovit, & Historiam ipsam supplementis luculentis sic locupletavit, ut novum plane opus, certe consummatum nunc & elimatum merito sit censendum, magnoque omnibus, qui his literis ducuntur, usui futurum.

JOM.

JOH. JAC. SCHUDT TRIFOLIUM HEBRÆO-
Philologicum.

Francofurti ad Mœnum, apud Frid. Knochium, 1695. 8. Alph. 1.
plag. 16.

UT & Auditoribus suis, & aliis addiscendæ Hebrææ linguæ cupi-
dis, consuleret Clarissimus Auctor, in Francofurtenfi ad Mœnum
Gymnasio Hebraicarum literarum Professor, Trifolium hoc publici
juris fecit. Materiam universo operi priora quatuor Geneseos ca-
pita præbuere, quod qui illa in succum velut & sanguinem convertis-
set, facile & privata industria in lectione sacri cædæ progredi, &
exactiorem sanctæ linguæ cognitionem comparare posse videretur.
Itaque primo loco textum ipsum Hebraicum cum nova versione Lati-
na, notisque tum brevibus tum uberioribus; vocabularium dein voces
omnes in quatuor illis capitibus obvias ordine suo complexum; lucu-
lentum denique vocum illarum lexicon verbale ac reale magnoque
studio adornatum, diligentissimus Auctor exhibere voluit.

*UNIVERSALIS GEOGRAPHIÆ ELEMENTA EX-
posita & demonstrata a viris Nobilibus in Collegio Neapolitano
Societatis Jesu, Præside NIC. PARTHENIO
GIANNETTASIO E. S.*

Neapoli, ex officina Jac. Raillard, 1692. in 12. Alph. 1.

Nuper admodum, & casu quidem, in libellum hunc incidimus, ad
Nusum Scholæ Collegii Neapolitani Societatis Jesu in lucem da-
tum, sed qui omnibus Geographiæ studiosis omnino meretur com-
mendari. Itaque cum celeberrimi hujus Auctoris opera alia, & ele-
gantissima inprimis illius Poemata, in his Eruditorum Actis studiose
recensuerimus, temperare nobis non possumus, quin Geographicum
hoc scriptum, etsi tot jam annis ab editione ejus lapsis, Benevolo Le-
ctori saltem indicemus. Nam Parthenio quidem ipsi illud deberi,
etsi nescimus qui alii in frontispicio Viri Nobiles innuantur, vel inde
manifestum est, quod Eminentissimo ac Reverendissimo Principi ac
Cardinali, Jacobo Cantelmo, Neapolitano Archiepiscopo dedicare
illud non dubitavit. Absolvitur vero opus octo capitibus, quorum
I Elementa Geographica, II Quæstiones selectas, III Europam,
IV speciatim Italiam, V Asiã, VI Indiam veterem, VII
Africam, & VIII Americam repræ-
sentant.

ACTORUM ERUDITORUM,

qua Lipsia publicatur,
SUPPLEMENTA.

Tom. III. Sect. VIII.

ORCADES, SEU RERUM ORCADENSIUM HISTORIA Libris tres, quorum primus, præter Insularum situm numerumque, Comitum, Procerum, incolarumque origines, familias, gesta & vicissitudines, a primis Monarchia Norvegica incunabilis ad annum M CCXXII continua serie exhibet: Secundus primos Orcadum Episcopos eorumque successores, & qui postea vixerunt, Comites sub Regibus Norvegia fiduciarios, tum etiam, quæ de rebus Orcadensibus & Habudensibus exinde ad annum M. CD. LXIX annotata, complectitur. Utroque firmiter asseritur Regum Norvegia Jus Domini in illas Insulas. Tertius indefessa Potentissimorum Regum Dania Norvegiaque studia in jure suo pacifice repetendo continet, variis documentis ex Archivio Regis asserta. Auctore THORMODO TORF-FÆO, Historiographo rerum Norvegicarum Regio.

Havniæ, literis Justini Hög, Univerf. Typogr. 1697. in Fol.
Constant 2 Alphab. 9 plag.

NE fidem nostram, occasione accuratissimi illius Orcadum Periegetæ Anglici, in Actis Mens. April. 1701 publico datam, longius desiderari patiamur, libet nobis in præsentis egregrum illud Danicæ sedulitatis monumentum tum temporis indicatum Eruditorum oculis paulo propius subijcere, quorum judicio relinquemus, uter horum Scriptorum, sub diverso cælo sceptroque viventium, rem magis cordi habuerit, uter Principis sui jura solidioribus argumentis defensum iverit. Sane qui præsens opus contexuit Vir Præclarissimus, optima quæque de se sperare nos
Uu jubet,

jubet, siquidem a multis jam ante annis Historiæ rerum Norvagicarum in ordinem digerendæ Regis jussu admotus, cuncta archivorum secreta, unde penitior annalium veritas haurienda, aliarumque bibliothecarum rariora, sibi prona atque aperta habuit. Dum vero primariæ telæ absolvendæ dies noctesque invigilat, in vetustum quendam rerum Orcadicarum Scriptorem anonymum, quem natione Islandum fuisse, dicendi genus arguit, fortuito incidit, cumque aliunde quoque de necessariis adminiculis sibi prospexisset, triperititam istam Historiam inde continnavit. In primo quidem libro, præmissa Buchananani de situ Orcadum & Hialtlandiæ subjacentiumque insularum descriptione, nominisque etymologia expensa, antiquis pariter ac hodiernis insularum nominibus diligenter inter se collatis, de primis earum incolis, ex quo tempore illic habitare cœperint, multa ingeniose disceptat, atque ex Islando suo prælongum de Regulis seu Comitibus Orcadum, eorumque rebus gestis orditur discursum, plurimamque alia insuper ab aliis Scriptoribus Norvagicis atque Islandicis mutuatur, quò integriorem historiam exhibeat. Verum, cum res istæ sub ultimo fere Septentrione gestæ nostras vix tangant, multæ quoque dubiam fidem mereantur, vix quispiam a nobis morose exegerit, ut illis excerptendis immoremur, quæ nosse non nisi maxime otiosos juvabit. Id modo e tanto apparatu observare licet, Orcadenses Regulos fiduciario nexu a Regibus Norvagiæ pependisse, turbatis autem in Norvagia rebus ab obsequio pristino defecisse, regionesque insuper reditus strenue expilasse. In libro secundo nobilissimus Auctor de Orcadensium Episcopis tractat; ubi quidem prætermittis Machuto, Servano, Nennio, qui multis retro seculis Evangelicam litem insulis hisce importasse notantur, ab ultima gentis conversione, quæ Olafi Trygwini Norvagiæ Regis auxilio circa annum Christi millesimum accidit, seriem suam auspiciatur, primumque Episcopum, qui ibi fixam sedem tenuerit, Wilhelmum cum Islando suo statuit. Neque illorum dissensu, quibus e contra Rodolfus a Thoma Juniore Archi Ep. Eboracensi in Orcadensium Episcopum illa ætate consecratus dicitur, suæ sententiæ quicquam roboris decedere putat, quin potius afficmet, illorum Episcoporum, qui Eboraci ordinati fuerint, neminem in Orcadibus habitasse, sed nudo tantummodo titulo ad conservandam auctoritatem sedis Eboracensis eminuisse, reliquos au-

tem

tem, qui eos præcesserant, sine certa sede aut redditibus peragrando regiones, in quas admittebantur, Apostolicum munus exercuisse, atque ex incolarum vel munificentia vel misericordia vixisse. Cæterum jus inaugurandi Episcopos Orcadenses Hamburgensi Ecclesiæ competiisse, constantique usu fuisse servatum, autoritate Adami Bremensis evincit. Inde compendiosius, quam antea, præcipua, quæ in insulis hisce usque ad A. 1468 evenere, recenset, ex quibus facile colligere est, Insulas hasce sub clientela Regum Norvagiæ stetitisse, quorum imperia Sinclairii alique Orcadensium Reguli committer non modo, sed etiam obsequiose venerati fuerint, præstito iisdem in investituræ solemnibus fidelitatis juramento. Accidit autem, ut memorato anno Christianus Daniæ Rex filiam suam Margaretam Jacobo III Scotiæ Regi in matrimonium collocaret, illique dotis causa annuas illas pensiones Manniæ & Hæbudarum insularum nomine a Scotis præstandas remitteret, prætereaque sexaginta aureorum Rhenensium millia sponderet: quam summam ut conficeret, aureorum decem millia, antequam sponsa e Daniæ regno egrederetur, se numeraturum promisit, ratione residui Orcades cum omni jurisdictione, omnibusque proventibus hypothecæ titulo Scoto tenendas concessit, donec vel a se vel a suis heredibus æqua sorte eadem redimerentur. Re ita utrinque approbata, Rex, cui ob bellum Suecicum graves impensæ erant faciendæ, cum legatis Scoticis sponsam petitoris denuo transegit, ut loco decem aureorum millium, de quibus in pactis dotalibus conventum, duo tantum millia acciperent, intuitu vero reliquorum octo millium insulam Hialtlandiam pignoris jure, haud secus atque Orcades, retinendam Scotorum Regi traderet. Cum igitur hunc negotii gesti tenorem e commentariis publicis ac Scriptoribus fide dignis Auctor deducat, falsi insimul arguit Georgium Buchananum, qui veterem illam controversiam de Orcadibus & Seetlandicis insulis, magnis utriusque gentis cladibus exercitam, Dano prædictis nuptiis omni jure in eandem se abdicante, consopitam fuisse venditaverat. Negat enim ullam unquam litem de insulis hisce intercessisse, sed potius Hæbudarum res cum Orcadensibus præpostere ab ipso confundi contendit. Quare enim Fridericus I A. 1524 Norvagiæ suis jurisjurandi religione ad Orcades & Herlandiam, a patre suo Scotis oppignoratas, regno iterum asserendas sese obstrinxisset? Aut qua de causa adversarii Danis, juri suo pertinaciter insi-

stentibus, renunciationis tabulas, si quæ extarent, huc usque cessarent?

Libro tertio tandem id agit, ut Actorum publicorum fide evincat, Augustissimos Daniæ Reges, jam a Christiano III, circa jus suum amice repetendum valde sollicitos se exhibuisse; quamvis tum causæ æquitate confisi, tum arctissimæ affinitatis memores, ab asperioribus consiliis sibi temperaverint. Imo nostro adhuc ævo, in tractatibus pacis Bredanæ A. 1667, inter alia a Danis Mediatoribus Orca-dum mentionem fuisse injectam, Anglis vero, se hanc rem in mandatis non habere, & salutare pacis negotium hac ex parte retardatum iri querentibus, placuisse, uti controversia ista pacis amore quiesceret, commodiorique occasione decidenda reservaretur, præsentio autem Regis Daniæ integra atque infracta persisteret.

DISSERTATION SUR S. MARIE MAGDELEINE.

i. e.

DISSERTATIO DE S. MARIA MAGDALENA, IN qua probatur, Mariam Magdalenam, Mariam sororem Marthæ, & Peccatricem magnam, tres personas diversas esse.

Auctore ANQUETINO.

Rothomagi & Parisiis apud Jo. Anisson, 1699, in 12. Alph. 1.

DE Maria Magdalena, sit ne eadem cum magna ista peccatrice, quæ Christi pedes lacrymis lavit, magna & inter nostros & inter exteros disceptatio fuit. Eam nostra ætate renovarunt doctissimi quidam in Gallis viri, memores eorum, quæ diu ante ipsos Jo. Faber, Glichtovæus, aliique Galli hac de re disputaverant. Inter hos Mariam Magdalenam, Marthæ sororem, & magnam peccatricem eandem esse, propugnarunt Natalis Alexander in selectis Histor. Eccles. Dissertationibus, Bernardus Lamius in Harmonia Evangelica, & peculiari dissertatione P. Maledictus in Analyfi Evangelistarum, P. Pezronius in Historia Evangelica, & J. B. Du Hamel in Theolog. Cleric. Contrariam vero sententiam non minori industria adstruxere Joannes Launojus, Sebast. Nanus Tillemontius, & Dissertationis hujus Auctor eruditissimus *Anquetinus*, Parochus Lugdunensis. Hic in præfatione commemorat, eam, quam defendit, sententiam a plerisque Patribus recipi, a Sorbona quoque, a qua olim damnata fuerit, nunc mitius tractari, & juxta illam Liturgicos libros Ecclesiarum Parisiensis, Aurelianensis, Viennensis, ac Ordinis Cluniacensis, mutatis etiam feriis, nuper repurgatos esse; sibi vero constitutum esse,

Nata-

Natalem Alexandrum, nec non Maledictum, Lamium & Pezronium, duos vero posteriores, qui controversiæ statum immutaverint, sigillatim hoc libello oppugnare. Eum in duas distribuit partes, & in priori quidem demonstrat, Mariam Magdalenam cum Marthæ sorore eandem non esse, quinque præsertim argumentis. Nam *primo* ex Jo. XI. 1. ostendit, Martham ejusque sororem Bethanienſes fuisse, non, ut Lamius putat, ex Galilæa Bethaniam migrasse; Magdalenam vero ex Galilæa oriundam, ex Matth. XXVII, 55. Marc. XV, 40. 41. Luc. XXIII, 49. 55. 56. evictum it, Lamium vero hæc loca ita explicantem, ac si Magdalena solum cum Galilæis mulieribus conversata sit, nec non N. Alexandrum & Maledictum, suspicantes illam Bethaniam cum Jesu in Galilæam abiisse & rediisse, refutat. Ubi in transitu monet, Magdalenz nomen omnino a Magdala oppido ortum, quod Lamius sine causa pro ficto habeat; non vero, ut idem existimet, a criminum crispatione. *Secundo* loco observat, Martham ejusque sororem Bethaniz fuisse, cum Magdalena Jesum secuta ex Galilæa venerit, & Pezronium Bethaniam aliam in Galilæa meridionali inepte finxisse. Admonet *tertio*, alteram harum in sacris literis semper sororem Marthæ, aut Lazari, alteram Magdalenam sine ulla variatione appellari: *quarto*, Marthæ sororem ab Evangelistis, ut quietam & theoreticæ vitæ addictam describi, nec in historia peccationis Christi mentionem ejus, aut Marthæ, Lazari fieri, quia Synedrii magni jurisdictionem agnoverint æque ac timuerint; Magdalenam vero vitæ practicæ studiosam videri, & peccationi Christi, ut Galilæam, Synedrio non obnoxiam, interfuisse. Denique *quinto* annotat, Lucam c. X, 38 de Marthæ sorore, ut ignota, loqui, cum jam c. VIII Magdalenz mentionem fecisset. His expositis, explicatisque Christi verbis, quando Mariam Marthæ sororem unctioe suæ mortem Servatoris prævenisse, non prophetice, ut Lamius alii que opinantur, (ac si eadem fuerit Magdalena, quæ Christum resurgentem ungete voluit, nec potuit) sed de præſenti dixerat, ad arcem causæ se confort, nempe ad varias Christi unctioes, quas occasionem liti huic dedisse non præterrem opinatur. Bis igitur Christum, dum viveret, a muliere unctum docet: primam unctioem integro ante peccationem anno a magna peccatrice factam, & a Luca c. VII descriptam; alteram paulo ante peccationem a Maria Marthæ sorore

administratam, & a Matthæo, Marco atque Johanne delineatam. Errare Baronium & socios, qui tres inde unctiones exculpant; nec non Grotium & asseclas, qui unam ex duabus consent. Post hæc Lucæ unctionem ab ea, quam reliqui Evangelistæ describunt, & tempore & circumstantiis differre ait: illam Naimi, hanc Bethaniæ; illam apud Simonem Pharisæum, Christi hostem, hanc apud Simonem leprosum, Servatoris amicum, factam. Inde facilis ipsi transitus ad *partem II*, in qua nec Magdalenam, nec Marthæ sororem, magnam illam peccatricem fuisse, probatum it, sex præsertim rationibus; quarum *prima est*, hanc Naimensem fuisse: *secunda*, eandem peccatricem, h. e. prostibulum, stylo Hebræo dici, quod contra Lamium, titulum hunc de levibus quibusdam peccatis, præsertim nimia crinium cura exponentem, evincit, indeque arguit, illam idololatricam mulierem fuisse, cum Judæi meretrices indigenas ex divino præcepto non toleraverint: *tertia*, Mariam Magdalenam obsessam fuisse, non, ut Lamius interpretatur, vitiis solis, sed dæmonibus, quod tamen cum meretricis statu non conveniat: *quarta*, Magdalenam semper in Christi comitatu fuisse, quam, si meretricium quæstum fecisset, Christus neutiquam tolerasset: *quinta*, peccatricem illam, nec Mariam, nec Magdalenam usquam nominari: *sexta*, Lucæ ordinem historicum idem declarare. Tandem duo nova systemata vitæ Mariæ Magdalenz ex ingenio Lamii atque Pezronii nata refellit. In Appendice Lamium, qui Lucam Evangelistam ἀρχοντίαν postulat, confutat, ut & P. Maledicti quasdam ratiunculas, ac postremo pro sua sententia auctoritates Constitutionum Apostolicarum, Irenæi, Origenis, Macarii, Chrysostomi, Theophylacti, Euthymii, Tertulliani, Ambrosii, Hieronymi, Augustini, Lyrani, Fabri Stapulensis, Salmeronis, Estii, Louveti, Launoji, & Tillemontii citat.

HISTOIRE DES CONCILES GENERAUX.

Id est

**HISTORIA CONCILIORUM UNIVERSALIUM AB
Apostolicis usque ad Tridentinum, cum Dissertationibus mo-
res Ecclesie & Regni Gallici concernentibus.**

Parisius, apud Maur. Villerium, 1699. in 8,
Constat Alph. 1. plag. 2.

Anti-

Antiqua est & irreconciliabilis Ecclesiam Gallicanam inter & Pontificem Romanum controversia, de immunitatibus prioris & auctoritate posterioris, quæ maximam partem ex Theologorum Gallorum mente sequentibus articulis continetur: Pontificem non principem & dominum, sed primatem solum Ecclesiæ esse; falli posse & sæpe falsum; Concilio universali subesse; contra Canones nihil decernere, nec Reges throno dejicere, aut subjectos nexu jurisjurandi solvere posse; Ecclesiam Gallicam liberam ab ejus exactionibus, evocationibus & dispositionibus esse, Episcopos Gallos extra Galliam non posse judicari, nec quemquam a Pontifice ex ipsorum jurisdictione posse eximi; matrimoniales causas a Rege & Episcopis dijudicandas esse, & quæ sunt hujus generis alia. Qualis præsertim Ludovici XII, Francisci I & Catoli IX ætate agitata est, nunquam vero frequentius & majori diligentia, quam imperantè Ludovico XIV. Ejus enim sub auspiciis scriptores plurimi in publicum prodierunt, qui non tam libris invidioso titulo munitis, quam, velut aliud agendo, historicis præsertim scriptis Pontificem aggredierentur. Inter quos Auctori nostro locus est, cui in hoc libro non æque Conciliorum universalium Historiam describere, ac jura Gallorum contra Romam defendere, animus fuit; adeo data opera occasiones quasvis super ea controversia disputandi aucupatur. Partitus est librum hunc suum in duos Tomos. Et *Tomo I* quidem initio tria ab Apostolis celebrata Concilia recenset, primum nempe de electione Matthiæ ad Apostolatam, alterum de constitutione Diaconorum, tertium denique de Semi-Judaismo abrogando. Pergit ad Concilia sub persecutionibus Christianorum habita, recensetque tria Carthaginensia contra baptismum hæreticorum: Romanum contra Novatianos (quorum errorem in eò præcipue positum affirmat, quod Ecclesiæ denegaverint potestatem peccata enormia remittendi, eorumque remissionem a solo Deo expectandam putaverint:) duo Antiochena contra Paulum Samosatenum sæculo III habita; & quæ sæculo IV celebrata sunt, Sinuessanum contra Papam Marcellinum, (quod ut fictum repudiat:) Illiberitanum de disciplina lapsorum (quod A. C. 305 habitum ac Novatianismi a Baronio præter meritum insimulatum docet:) Ancyratum de poenitentia lapsorum & Chorepiscopis (quorum antiquitatem in Orientali & Occidentali Ecclesia probat, eosque ignaviæ
Epi-

p. 18.

p. 20.

p. 26.

Episcoporum originem debere, & seculo X in Oriente abolitos, testatur:) Neocæsareense de disciplina ecclesiastica, & Arelatense contra Donatistas, quod a Concilio plenario, ab Augustino commemorato, diversum esse ait. Hinc ad Concilia generalia in Oriente sub Christianis Imperatoribus habita progreditur, eaque enumerat sequenti ordine: Nicænum I, ob celebrationem Paschatis, Arianos & Melesianum schisma: Constantinopolitanum I, ob repurgationem Ecclesiæ Constantinopolitanæ, & contra Macedonios: Ephesinum contra Nestorianismum, quem ex crassa Nestorii ignorantia ortum putat: Chalcedonense contra Eutychianos, quorum technas prolixè describit: Constantinopolitanum II contra Acephalos & Origenistas, quos in orthodoxos & heterodoxos dividit, & ad priores refert Dionysium Alexandrinum, Basilium & Gregorium Nazianzenum, ad posteriores vero Didymum Alexandrinum & Rufinum; Et quia in hoc Concilio tria capitula, nempe Theodori Mopsuesteni, Iba & Theodoretii scripta damnata sunt, quæ Concilium Chalcedonense approbaverat, hunc in modum hæc Concilia conciliat, ut in Chalcedonensi non scripta, sed auctores solum, postquam palinodiam cecinerant, & Nestorium damnaverant, probatos dicat; Vigilium Papam, qui tria ista capitula nunc probavit, nunc damnavit, ita excusat, ut ex ignorantia Græcæ linguæ, qua scripta erant, illum errasse fateatur, & de ejus ejectione ad dignitatem Pontificiam non optime sentiat. Addit Trullanum seu Constantinopolitanum III contra Monotheletas, ubi contra Baronium probat, Acta hujus Synodi non esse corrupta, sed Honorium Papam revera in eadem, ut Monotheletam, damnatum esse: Nicænum II pro imaginum cultu, cum quo Francofurtanum & Parisiense contra imagines habita ita componit, ut Nicænos Patres dicat quæstionem juris tractasse, & quod imagines adorare liceat, decrevisse; Francofurtanos vero in quæstione facti versatos, constituisse, imaginum cultum ob præsentem Ecclesiæ Francicæ statum, quæ ex idololatria non ita pridem emerferat, esse intermittendum, cum e contrario in Ecclesia Græca, ob nuper data ab Iconoclastis scandala, adoratio ista jure meritoque urgeretur: Constantinopolitanum IV, in quo Photius exauctatus fuit. Sequuntur Concilia universalialia Occidentis, quæ sequenti ordine recenset; Concilium Lateranense I, quod investituras Epi-

p. 183. 199.

p. 154. 199.

scopo-

scoporum a Principe per baculum & anulum factas damnavit; ubi Auctor consuetudinem Episcoporum Gallorum, Regi jusjurandum præstantium, contra Papæ decretum defendit: Lateranense II contra schisma Anacleti II & Petrobrusianos: Lateranense III de electione Pontificis, & contra Valdenses ac Albigenes, quibus horrendos errores tribuit: Lateranense IV, in quo decretum est, Pontificem posse Principes dignitate exuere, ipsorumque clientes nexu jurisjurandi solvere; ad quod decretum observat, non de Regibus, sed de minorum gentium Principibus illud esse intelligendum: Lugdunense I, quod Fridericum II Imp. non de jure, ut Auctor censet, sed de facto, exauctoravit: Lugdunense II, contra Græcorum schisma: Viennense contra Templarios, quorum condemnationem nec probat, nec improbat, sed Dei judicio relinquit: Constantiense denique, contra schisma Avenionense, Viclefum & Hussitas congregatum; ubi annotat, Hieronymum Pragensem non injuste flammis traditum fuisse, cum salvus conductus ipsi non contra justitiam, sed vim datus fuerit.

Tomo II ad Basileense Concilium se confert, cujus sex scopos recenset, nempe Hæreticorum extirpationem, unionem Græcorum, fidei Christianæ explicationem uberiorem, abolitionem bellorum inter Christianos, reformationem Ecclesiæ in capite & membris, ac veteris disciplinæ restorationem. Hinc sigillatim, quid in singulis sessionibus gestum sit, quas machinas Eugenius Papa ad evertendum Concilium usurpaverit, a p. 4 ad 132 usque refert, observatque, ex hujus Concilii decreto, Papam solum caput ministeriale Ecclesiæ esse; Augustinum Romanum hæreticum, qui docuerat, Christum quotidie in membris suis peccare, sessione XXII damnatum esse; Concilium hoc, invito licet Cajetano & Bellarmino, legitimum esse, & in Gallia, excepta Eugenii exauctoratione, plenarie receptum. His explicatis, se confert ad Historiam *Pragmatica Sanctionis*, atque initio ostendit, Episcopos in prisca Ecclesia a Clero & Populo semper electos esse, deinde Metropolitanos jus eligendi ad se rapuisse, quod Justinianus ex parte Clero ac Populo restituerit. Hinc in Gallia, ante Francorum Regnum, similem electionem observatam ostendit, additque Reges Merovingicos, & priores ex Carolingicis, jus Episcopos constituendi sibi vindicasse, conniventibus primum, post contradicentibus Episcopis, quod Ludovicus Pius Clero & Populo restituerit, addito tamen Regis no-

mine Visitatore quodam, qui electionem moderaretur, post quam Capetingici Reges electionis maximam vim ad se retraxerint. Recenset porro Carolus VII Regem Galliarum canonem Concilii Basileensis de electione Episcoporum a Clero Ecclesiarum istius, cuius Episcopus eligendus erat, faciendam recepisse, & in Bituricensi Synodo, edita Pragmatica Sanctione confirmasse; quam Pius II Papa impugnaverit, & Dauveto refutatus, Ludovicus XI Rex abrogaverit, contradicente Parlamento Parisiensi & Academia, Carolus VIII restituerit, Ludovicus XII contra Julium II Papam & Lateranensem Concilium fortiter defenderit. Posthæc commemorat, quo pacto Franciscus I, Leonis X artibus permotus, Sanctione ista repudiata, *Concordatum* introduxerit, in quo Episcoporum electio Regi reservata sit, sed maxima cum Ecclesiarum Gallicanarum, Parlamenti & Academia Parisiensis contradictione, qua factum sit, ut Pragmatica Sanctio vigorem aliqualem retinuerit, invito etiam Rege, quam Carolus IX contra Romanas artes feliciter propugnaverit. Quibus traditis Auctor concludit, Concilia Constantiense & Basileense, quibus infrenis Papæ potestas in ordinem redacta est, ab Ecclesia Gallicana pro legitimis & universalibus haberi. Auctor his enarratis, ad doctrinam de conjugio se confert, & primo probatum, cœlibatum Clericorum non esse juris Divini. Tribus prioribus seculis prohibitum quidem Clericis fuisse, ne post assumptum ordinem uxores ducerent, sed concessum nihilominus Clericis, æque majoribus ac minoribus, ut quas haberent uxores, retinerent; quod exemplis Nicolai Diaconi, Novati & Tertulliani Presbyterorum, Spiridionis Episcopi, & testimoniis Dionysii Corinthii, Athanasii & Paphnucii probat, atque ad argumenta contraria respondet. Hinc declarat, Siricium Papam sub finem seculi IV verum cœlibatus Clericorum auctorem fuisse, cui Concilium Illiberitanum præverit. Tandem evincit, causas matrimoniales non a solis iudicibus ecclesiasticis, sed secularibus etiam sive Regiis examinandas esse ac dirimendas, cum matrimonium & contractus civilis sit, & sacramentum, imo ad posterioris naturam prioris validitas requiratur. Præter hæc, videas passim interspersas digressiones amplas accurateque elaboratas. Sic Tomo I prolixè disputat, num Ecclesiarum liceat mortuos damnare, atque affirmantem sententiam erasione ex Diptychis, & Augustini auctoritate; negantem Gelasii Papæ & Dionysii Alexandrini testimonium probat: ipse ob Con-

cilium

cilium universale quintum, quod Theodorum Mopsuestenum mortuum damnavit, priori accedit. Alio loco de imaginibus ample dis- p. 129. seq.
 ceptat. Prioribus tribus seculis nullas in templis Christianorum fuisse, ex silentio veterum, & quod Pagani nihil objecerint, probat; quanto demum seculo, ob cessantem idololatriæ metum, imagines in templis usurpatas, earum vero adorationem septimo demum seculo coepisse affirmat; imagines S. Trinitatem representantes, universæ Traditioni contrarias & periculosas esse; picturas prius quam statuas in Ecclesia visas, (& Tostati iudicio non inepte, quia minus ab illis idololatriæ periculum sit) cultum imaginum rem indifferentem esse, quæ impune abrogari possit, defendens. Porro fuscè graviterque contendit, p. 204. seqq.
 Papam Regibus, quantum ad temporalia, superiorem non esse, nec jus illos exauctorandi possidere; Gregorium VII vero, qui Henricum IV Imperatorem oppugnavit, male egisse ait, ejusque rationes egregie refutat, & bullam Gregorii M. Monachis S. Medardi datam, suppositam esse, cum Marca & Launoio ostendit. Hæreticos poenis etiam capitalibus p. 269. seq.
 recte affici posse, alibi evincere conatur. Tomo II vero originem ac p. 110. seqq.
 progressum controversiæ de immaculata Mariæ conceptione præ cæteris describit.

ACTA SANCTORUM JUNII, COLLECTA, DIGESTA, Commentariis & Observationibus illustrata, a GODOFREDO HENSCHENIO, DANIELE PAPEBROCHIO, FRANCISCO BAERTIO & CONRADO JANNINGO, & Societate Jesu Presbyteris Theologis. Tomus Secundus.

Antverpiæ, apud viduam & hæredes Henrici Thieullier. 1698, fol. Constant Alphab. 14.

Acta Sanctorum ad Junium usque hætenus deduxere solertissimi Ami Collectores, primoque mensis istius tomo A. 1695 vulgato & a nobis in proxima Supplementorum sectione p. 289 seqq. recensito secundum, qui nunc delineandus venit, pro indefessa sua industria addiderunt, in quo a die Junii septimo ad decimum usque quintum progressus factus est. Ne autem spissum nimis cuiquam volumen appareret, bipertitum istud sistere, partique adeo priori dies quinque, & posteriori residuos quatuor destinare Autoribus placuit, servata ta-

men serie paginarum haud interrupta, ad quam subjuncti quoque Indices, Alphabeticus nempe Sanctorum & Chronologicus, Historicus item Onomasticus, Topographicus & Moralis Lectorem remittunt.

Quemadmodum vero non parvus denuo Sanctorum heic occurrit numerus, ad centurias quippe tres cum dimidia fere assurgens: ita tribus iudem classibus haud incongrue adscribi poterunt, pro triplici nempe statu, Ecclesiastico, Monastico, & Seculari, e quibus præcipuos commemorabimus.

In Ecclesiastico primum jure locum tribuimus Elifæo Prophætæ, de cujus cultu & reliquiis a p. 784 ad 786 agitur. E Christi discipulis adest S. Barnabas, cujus Acta a p. 421 ad 460 protenduntur; eaque occasione simul mentio fit S. Joannis, cognomento Marci, consobrini Barnabæ & prædicationis socii, a quo condita sunt Acta Barnabæ, quæ ex manuscripto Vaticano Græce cum Latina Guilielmi Cardinalis Sirleti interpretatione exhibentur. Ex Hierosolymitanis Episcopis refertur septimus, S. Joannes, p. 4, e Patriarchis Constantinopolitanis Paulus, ab Arianis crudeliter interfectus; p. 13 ad 24, & Methodius, cujus vita græce ab Autore coævo scripta & a Leone Allatio in Latinum sermonem translata, p. 961 seqq. repetitur. Omnium vero prolixissimi sunt Autores nostri in adornanda Basilii, Cæsareensis Episcopi, historia, cumque vitam ejus nemo antiquorum scripserit, (eam enim, quæ Amphilochio, Ieonienti Episcopo, tribuatur, apocrypham esse perhibent,) eandem prolixè satis ex ipsius sævæ & coævorum ac familiarium scriptis concinnavit Franciscus Baërtius, quæ ingens spatium a p. 807 ad 957 complet. Ex iis, quos summum Pontificatum tenuisse constat, Leonem III huc afferunt, ejusque Acta studiose collecta a p. 572 ad 590 recensent. Tacemus Cardinales duos, Bonaventuram S. Cæcilie, de quo p. 392 ad 394, & Joannem Dominici, Cardinalem S. Sixti, de quo p. 394 ad 418 ipsi sermo est. Bardonis, Archi-Episcopi Moguntini, vita ex manuscripto Bibliothecæ Cæsareæ Vindobonensis a p. 301 ad 319, & Bogumili, ex Archi-Episcopo Gnesnensi Eremita facti, vita recentior autore Stephano Damalevicio Romæ A. 1661 edita p. 314 seqq. lustranda conceditur. Ex Galliæ Episcopis celebris est Medardus, Episcopus Noviomensis & Tornacensis,

sis, cujus memoriam octavo die Junii recoli notum est, unde ad eum delati de hoc ipso a p. 72 ad 105 fufe Nostri commentantur.

Ad statum Monasticum referendus est Onuphrius Anachoreta, cujus Acta habentur a p. 530, licet ea magno indigere dicantur examine. Vitam vero ejus Græcam, ex manuscripto Bibliothecæ Ducalis in Bavaria, Latine vertit Conradus Janningus. De Columba, Presbytero Abbate in Jona, Scotiæ insula, p. 180 ad 236, de Baitheneo, ejus successore p. 236, sq. de Gerardo, fratre S. Bernardi, monacho Claravallensi, p. 699 sqq. legenda plura exhibentur. S. Antonii de Padua, ut notum valde nomen & magna est celebritas, ita studiose heic a p. 703 ad 780 collectum cernas, quicquid ad vitam ejus resque gestas pertinet. Nec minori diligentia Joannis a S. Facundo historia a p. 616 ad 663 repræsentatur. Præterimus ex fœminino sexu allegatas Aleydem de Scharenbeka, sanctimoniam Ordinis Cisterciensis, tolerata patienter lepra mirabilem, cujus mentio occurrit p. 476 sqq. & Rosselinam, virginem Carthusianam, quæ p. 489 ad 503 describitur.

E statu Seculari simul & e sexu muliebri præ cæteris nominamus Margaritam, Scotorum Reginam, cujus majores æque ac posteri ex coævis scriptoribus illustrantur, vitæque ejus ad filiam Mathildem, Angliæ Reginam, a Confessario Theodorico scripta apponitur a p. 320 ad 340. Celebres etiam sunt Modestus & Crescentia cum alumno suo Vito, puero, cujus corpus Roma in Franciam, indeque Corbejam, reliquiæ vero ex Italia in Bohemiam translata dicuntur, multaque miracula enumerantibus scribendi, Nostri vero a p. 1013 ad 1042 differendi materiam subministrant. Godescalci, Principis Sclavorum, ex persecutore facti Christianorum inter suos Patroni, memoria p. 40 f. refricatur; ut virgines septem, quæ in Perside a perfido direttore Presbytero prodita & occisa perhibentur, Sebastianam item Thaumaturgam, S. Floram aliasque ejusmodi silentio involvamus.

Tomus integer *Eleonora*, Romanorum Imperatrici semper Augustæ inscriptus est, inque dedicatione eadem confertur cum Margarita Scotorum, quam modo diximus, Regina. Hanc dum Sanctissimæ Trinitati regii sumptibus templum extruxisse Collectores referunt, splendidissimæ simul pyramidis meminerunt, quam Augustissimus Imperator Leopoldus ejusdem Sacrosanctæ Triados hono-

si erigendam curavit, post diaram luem A. 1679 ab urbe Vienna Austriaeque provinciis clementer averſam, cujus eclypon aeri incifum hic apponitur. Nec deesse ſibi ſentient, qui in talibus hærere cupiunt, imagines affabre ſculptas alias, Sanctorum imprimis Sanctarumque faciem habitumque referentes, utpote Dianæ Benoniensis, p. 364, Henrici Baucenensis, p. 370, Joannis Dominici, p. 395, Guidonis Cortonenſis, p. 602, Joannis a S. Facundo, p. 623, S. Antonii de Padua, p. 715, Benedicti Aretini, p. 716, Baſilii, Nazianzeni & Chryſoſtomi, p. 936. Crus S. Barnabæ carne nondum putrida veſtitum, p. 457, incorrupti S. Roſſelinæ oculi p. 500, linguaque Antonii Patavini vitam velut adhuc ſpirans p. 743, in ſtuporem rapiant eos, qui in reliquis Sanctorum exoſculandis promtiores ſunt.

Sed magis delectatum iri nobis perſuademus Eruditos tractatu præliminari, quem Nicolaus Rayæus ſtrenuus in hoc opere ornando juvandoque Socius, cujus nomen imposterum frequentius occurret, composuit *de Acoluthia Officii Canonici in Ecclesia Orientali Græcorum observari ſoliti*. Cum enim in ritum ſolemnis commemorationis trium Doctorum, Baſilii, Nazianzeni & Chryſoſtomi, a Joanne Euchaitarum Antiftite conſignatum incidiffet, hiftoriamque feſti ipſorum, in gratiam Baërtii vitam Baſilii deſcribentis, ex Græco in Latinum ſermonem transfuſiſſet, (quæ ipſa quoque translatio p. 934 ſ. in hoc tomo legitur,) de toto Ordine Officii Canonici apud Græcos uſitati agere ſuſcepit. Acoluthiam autem dici hoc Officium affirmat ideo, quod ſingulæ illius partes inter ſe quam optime cohæreant, & aliæ alias conſequantur. Poſteaquam ergo de terminis quibusdam eo pertinentibus prolixè egit, quidque notent Troparium, Sticherum & Stichus, Idiomeſum, Contacium, Canon, vocesque aliæ, uberius indigitavit, juſtam ex Typico, Menæis, cæterisque Ritualibus Græcis impreſſis commentationem inſtituit de minoribus majoribusque Veſperis, de Officio matutino, de laudibus, de horis minoribus, mediis horis & Apodipno, ac ubique exempli in locum ea, quæ in feſto trium Doctorum jam modo nominatorum recitari cantarique olim ſueverint, allegat.

**JUS PUBLICUM CÆSAREUM, SIVE SACRÆ CÆ-
sareæ Majestatis Jus supremum, ex monumentis legum, Constitutio-
num Imperii, Capitalationum Cæsarearum & Historiarum publicis ac
fide dignis, generaliter & per species assertum atque declaratum, a JOH.
WOLFG. TEXTORE, Jcto ac libera. Imp. Reipubl.**

Francosf. ad Mœnum Syndico Primario.

Francosfurti ad Mœnum, sumtibus Joh. Davidis Zunneri, 1697, in 4.
Constat 3 alph. 17 plag.

Jus Publicum Statuum Imperii, a Celeberrimo Autore publica-
tum, in Actis nostris suo tempore, mense scilicet Augusto anni
1701, relatum est; sed Jus Cæsareum, aliquot annis illo antiquius,
nostram, cum in lucem prodiret, nescimus quo casu, evasis curam;
hinc Supplementis, postliminii velut aliquo jure, illud inserere non
morabimur. De difficultate tractationis in præfatione differitur, ac
quomodo scopulos hec evitare liceat, docetur. Nimirum ex laudatis
præloquii sententia, secure in hoc pelago navigabis, si non ideas ce-
tebrinas, sed legum ac constitutionum Imperii ductum sequaris.
Hoc autem medium ut dextre servemus, opus est, tum jura antiqua
nosse & præ oculis habere, tum recentiora, ne vel, quod legibus Im-
perii aliter cantum, erroneo æstimemus ex jure prisco, vel quod non
mutatum, temere negemus adhuc obtinere: utroque enim modo
aut contra leges publicas, aut contra Majestatem peccatur. In illos
autem errores non possunt non incidere, qui exemplo *Stamleri* sim-
plicem Monarchiam, vel personati *Titi Germani*, puram Aristocra-
tiam adstruunt; optime autem evadunt, qui Rempublicam ex utraque
mixtam defendunt. Difficilena itaque ac utilem materiam in hoc
tractatu, quindecim titulis constante, distinctius expositurus Au-
tor Noster perindustrius, in titulo primo Jus Publicum in genere
expendit, ejusque neglectum, varias significaciones, indolem, obje-
cta; a Politica, Ratione Status, Jure Gentium & Naturæ differenti-
am; media denique ac principia adducit. Atque istam præliminarem
Juris Publici philosophiam titulo secundo & tertio amplius con-
tinuat. In illo enim contexta qualiquali, de origine Imperii Romano-
Germanici ejusque progressu, historia, status præsentis mixturam, in
operis præfatione jam laudatam, asserere & explanare nititur; in hoc
vero

vero Reipublicæ nostræ partes, fines & circulos, tam in genere quam in specie, juxta solennes Juris publici Scriptorum quæstiones, considerat. Titulus quartus argumentum principale conspiciendum exhibet. Explanato vocis Imperii sensu, tam materiali quam formali, explicatisque Imperatoris, Principis, Cæsaris & Augusti nominibus, Imperatorem Romanum Noster censet esse, *personam habilem ad capiendam Imperii Regimenta, ex illustri familia Germanica ortam, ab Electoribus secundum leges Imperii fundamentales electam, ut Reip. Romano-Germanica tanquam caput & administrator legitime præsit*, eamque definitionem requisitorum Cæsareorum explanatione illustrat, inter alia, Cæsarem non posse simul esse Pontificem, arbitratus. Hinc succedit titulus quintus, splendido Regis Romani argumento conspiciuus. Est autem Rex Romanus, ex sententia Nostri, *successor futurus Imperii Romano-Germanici, Imperatore vivo per electionem rite designatus*; cui definitioni variis observationibus, tam nomen quam rem ipsam spectantibus, lux deinceps affunditur, quas prolixè referre opus fortalè non est, cum secundum consueta materiæ hujus capita, illæ decurrant. Imperatori autem & Regi Romano communis est Electio, titulo sexto explicata. In hoc argumento primum occupat locum quæstio de origine Electorum, in eam determinata sententiam, Septemviratum, post longa electionis dissidia, & diutinum interregnum, Friderici II mortem secutum, invaluisse, reliquis Proceribus tam patriæ afflictæ sensu, quam Pontificis reverentia, in rei illius consensum permotis. Inde subit specialis Electorum recensio, varique ad jus suffragii Electoralis pertinentia discutuntur.

His expositis, actus electionis sequitur, cujus præliminaria, convocationem puta Moguntini, convocatorum comparitionem, saluum conductum proficiscentibus Electoribus concedendum, Sacrorum celebrationem similiaque; deinde ipsam electionem, ex Electorum votis compositam, ac electi acceptance corroboratam, copiose factis Noster exponit. Cum vero Imperium Cæsari non aliter deferatur, quam sub conditione acceptandæ Capitulationis, hinc titulo septimo sua enata est materia. Ille enim celeberrimæ hujus pactionis legisve fundamentalis originem, naturam, personarum paciscentium conditionem & potestatem, materiam, pactionis effectum, nec non capitulationis perpetuæ deliberationem diligenti commentatione persequitur. Ele-
ctio-

tionem velut consummat coronatio, tituli octavi argumentum. Est illa, intuitu Imperii nostri, *actus publicus, quo Rex Romanus vel Caesar electus coronam Imperii capiti impostam solemniter accipit, & sub vestitu ac insignibus Imperialibus publico conspectui sistitur*; quam definitionem consuetæ hujus materiæ partes deinde fufius illustrant, quas pluribus referre non attinet. In titulo nono de Juribus Cæsareis, quæ Reservata dici solent, generatim Noster acturus, nonnulla de Regalibus præmittit; inde Reservata definit, quod sint *Jura publica Imperatori vel Regi Romano qua tali comperentia, neque Ordinibus communicata, neque a concursu vel consensu eorum universalis in exercitio dependentia*, eaque a Regalibus, ut speciem a genere, differre arbitratur, ac in absoluta & respectiva distinguit. Quo autem eo rectius constet, quænam Regalia, sub Reservatorum nomine, Cæsari tribui queant, Noster in titulo decimo juxta seriem Constitutionis Friderici I, quæ II F. 56 existat, viginti quatuor Regalia, nempe (retinemus verba Nostri) armandias, vias publicas, flumina navigabilia, portus, ripatica, vectigalia, monetam, multarum poenarumque compendia, bona vacantia, nec non quæ ut indignis per leges auferuntur, item bona contrahentium incestas nuptias, amplius condemnatorum & proscriptorum, secundum quod in novis constitutionibus cavetur, angarias, parangarias, plaustrorum & navium præstationes, collectam extraordinariam ad felicem expeditionem Regalis Numinis, potestatem constituendi Magistratus, argentarias, palatia in civitatibus, piscationum, salinarum redditus, bona committentium crimen læsæ Majestatis, thesaurum in loco Cæsaris vel religioso inventum, adducit & explicat. Inde progreditur ad titulum undecimum, qui de Cæsareis Reservatis circa ecclesiastica satagit. In hunc censum igitur a Nostro referuntur suprema sacrorum cura ac defensio, aliquo modo jus indicendi Concilii generalis, jus Advocatiæ seu Patronatus Ecclesiæ Romanæ, jus constituendi vel confirmandi Præsides Ecclesiasticos sive religionis Antistites, suprema jurisdictio Ecclesiastica, ut & de bonis & beneficiis Ecclesiasticis dispositio, ac in specie jus primariarum precum, proluxa expositione discussa, adjectaque Concordatorum Nationis Germanicæ formula condecorata. Longe prolixior de Reservatis secularibus in titulo duodecimo Nostro enata est tractatio, quam adumbrasse suffi-

ficiet. Primo igitur huc pertinere ille existimat, supremum Imperii dominium, non de toto terrarum orbe, sed Republica Romana, quatenus modernis finibus continetur, intelligendum: unde fluit alterum Reservatum, potestas conferendi feuda Regalia; qua occasione actus investituræ pluribus perpenditur. Tertium constituit jurisdictio inter Vasallos de feudis Imperii, per text. *If. 18. & If. 34. pr.* qui locus ut alia, ita in primis necessitatem Conjudicii aut Confessus Principum, *des Fürsten-Rechts* / in utramque partem disputatam, exhibet. Quartum Reservatum est Jurisdictio suprema & universalis, diversis observationibus illustrata. Quinto loco venit jus edicti universalis per Imperium proponendi. Sextum Noster esse voluit supremæ dignitatis apicem, quo Imperator non tantum in Germania summus est, sed & apud exteros honoris prærogativa gaudet. Septimum est jus concedendi omnis generis dignitates. Octavum jus privilegiorum concedendorum, in quam classem privilegium civitatis, academiæ, vectigalium, salvi conductus universalis, stapulæ, propositio Cæsarea & conclusorum comitialium rati habitio, jura auctoritativa arrogationis, legitimationis, dispensationis & similia, jus confirmandi pacta, statuta vel id genus negotia alia, referuntur. Postea Noster ex professo disquirat, an & in quantum Regalia in Constitutione Friderici I relata, ac supra tit. 10 illustrata, Reservatis Cæsareis annumerari queant; in quem locum varia Juris publici capita de Postis, Collectis, Judiciis Imperii similiaque, ex recensioe laudatorum Regalium superius facta facile intelligenda, confluunt. His expositis, inter Reservata amplius jus exigendi homagia & juramenta fidelitatis, Imperatoris exceptionem a foederibus Statuum, Commissionem cum clausula appellationis exclusiva, privilegiorum de non appellando & evocando concessionem, veniam ætatis, dationem literarum moratoriarum, privilegium exemptionis a Cameræ jurisditione, Insignium concessionem, Repressaliarum permissionem, Comitiorum indictionem refert, ac generalibus quibusdam observationibus Reservata concernentibus, ac in specie decreti Cæsarei, in causa Mecklenburgica A. 1697 dati, relatione, totam translationem claudit. Titulus decimus tertius modos, quibus imperium in Cæsare finiatur, nempe renunciationem, depositionem & mortem recenset, eo:que usitata commentatione illustrat, ex qua hoc

uni-

unicum memorare liceat, quod exauctorationem Henrici IV & Adolphi illegitimam, Wenceslaum autem fere solum legitime depositum, arbitretur. Titulum decimum quartum juribus Augustæ Imperatricis & Reginae Romanæ Noster explevit. Uti autem illæ Imperii Germanici vel ejus administrationis haut sunt capaces, licet Agnes, Henrici IV mater, infueto exemplo per aliquot annos Imperium administraverit: ita suis tamen iisque sat splendidis juribus haut destituuntur, quorsum, ex doctrina Nostri, pertinent earum summa inter foeminas existimatio, coronatio, sanctitas, adeo ut crimen læsæ Majestatis in eas possit committi, forum quod coram Cæsare sortiuntur, privilegia ipsis & Imperatori communia, præcipue quoad fiscum, testamenta, donationes ac primarias preces. Decimum quintum & ultimum titulum occupant Vicarii, quorum originem, varietatem, constitutionem, potestatem similiaque, secundum consuetæ capita, prolixè satis expendit Noster; quod indicasse satis erit, cum res notoria prolixam relationem excludere videatur, aut saltem sine ea ejus series a peritis jam intelligatur.

HISTOIRE DES CHANOINES.

i. c.

HISTORIA CANONICORUM, VEL INDAGATIO- nes Historico-Critica de Ordine Canonico.

Parisiis, apud Carolum Osmont, 1699, in 12. plag. 19.

Auctorem hujus libelli accepimus Raimundum Chaponellum, Canonicum Regularem S. Augustini, & Priorem S. Eligii, virum sui Ordinis, ut inter Pontificios fieri solet, mire studiosum. Hic enim invenias, qui non solum studia omnia laboresque Ordini, cui se adixerunt, mancipio dant, sed si occasio ferat, sanguinem ipsum. In *Præfatione* conqueritur, nullam existare probam Canonicoꝝ Historiam, cum plerique hujus argumenti scriptores ad particularia solum respexerint; alii ex ingenio sibi hypotheses consinxerint, conquistisque auctorum testimoniis ornaverint; multi etiam peculiare quasdam, ad unam provinciam, urbem vel familiam spectantes mutationes, toti Ordini improvide adscripserint: se otii paululum nactum, accuratius hanc telam retexendi munus non illubenter suscepisse ait, per-

Yy 2

vesti-

vestigatis eopte consilio Conciliis, Patribus, Historicis & Diploma-
tibus, exuisse omnia, si quæ habuerit præjudicia, atque rem odio pro-
cul, procul amore, aggressum esse, indeque hoc compendium Histo-
ricum prodiisse. Monet præterea, se non contemptim habere Mo-
nachos, dum eos a Canonicis semper fuisse diversos sollicite adeo pro-
bavit, nec abjecte tractare Canonicos Seculares, dum eos Regulari-
bus inferiores esse ostendit, & Ordinem Regularem solum vere Apo-
stolicum esse declaravit. Partitus est negotium suum in *duos libros*,
quorum *primus* de origine & progressu Ordinis Canonici, *secundus*
de ejus juribus & privilegiis tractat. Et *cap.* quidem I a paupertate
Jesu & Apostolorum inchoans defendit, omnes propemodum primi-
tivæ Ecclesiæ Presbyteros possessionibus cunctis renunciaffe, adeo-
que revera Canonicos fuisse, etsi nomine caruerint: eosdem ante se-
culum III vota castitatis, paupertatis & obedientiæ observasse, *Monachis*
inde occasionem votorum suorum petentibus: *Cathedrales* Ec-
clesias & Collegia sub Gallieno Imp. orta, cum antea Episcopus omni-
um Ecclesiarum suæ dioceseos Pastor esset: hæc Collegia seculo IV
in Oriente Canoniorum nomen obtinuisse, quo Basilus M. primum
usus sit: Clericos Athanasii, Eusebii Vercellensis, & Ambrosii, nec
non Aquilegienses, Romanos & Carthaginenses, abdicata omni
bonorum possessione, Canonico more vixisse: id quod *cap. II* aucto-
ritatibus eorum, qui post seculum IV vixerunt, contra Thomassinum
falsus probat. Hinc *cap. III* contendit, Augustinum collapsum
hoc veterum Clericorum institutum restaurasse, constituto Clerico-
rum Hipponensium Collegio; ubi Nublæum & Launojum re-
futatur, quibus Clerici isti Monachi fuisse videntur, eo quod ipsorum
conventus a Possidio monasterium vocetur: Noster monasterium
Clericorum sive intra Ecclesiam, non Monachorum sive extra ur-
bem fuisse, respondet; & *cap. IV* ostendit, plerosque Occidentis Epi-
scopos Augustini exemplum usque ad finem seculi V secutos, Juliani
Pomerii præsertim testimonio Thomassinum hoc etiam negantem re-
fellens. *Cap. V* Canonicos, hoc est, Clericos præstito voto in com-
munionem viventes seculo VI extitisse defendit, & in Occidente primum
A. 529 in Concilio Vazensi II nomen Canoniorum illis datum, eod-
emque seculo pleraque Canoniorum Regularium sub Abbatibus
monasteria in Italia, Gallia & Belgio fundata esse, docet. Post hæc
osten-

ostendit *cap. VI*, Collegia Canonicorum Cathedralia & monastica seculo VII extitisse, cum Thomassino, qui ea cum seminariis confundit, non perfunctorie depugnans : observat quoque, eodem seculo multos Canonicorum, desertis canonibus, ad proprietatem bonorum rediisse, quos Isidorus Acephalos, alii Clericos sine addito appellant, eamque ob causam in multos Clericorum conventus, illis ejectis, Monachos receptos esse. Pergit *cap. VII* explicare, quo pacto seculo VIII hæc corruptio acceverit, multis Conciliis castigata : quod institutum Canonicorum hoc seculo & sequenti semper Ordo Canonicus, Monachorum vero Ordo Regularis vocetur, contra Natalem Alexandrum; quod a Carolo M. Canonicorum Regularium nomen non sit exortum, quodque Grodegangi regula Ordinis Canonici origo non sit, contra Thomassinum, quam itidem regulam magnæ imperfectionis arguit, demonstrans. Seculo IX Carolum M. & Ludovicum Pium Imp. sedulo allaborasse, ut Canonicam disciplinam restituerent, *cap. VIII* probatum it, maxime ex Concilio Aquisgranensi, cujus tamen lenitatem, quod Canonicis usum fructum bonorum quorundam, abdicata proprietate, concesserit, ad Grodegangi imitationem, magnopere reprehendit, ac Thomassinum, qui omnia Canonicorum monasteria sub Abbate, Præposito, aut Priore constituta antea Monachorum S. Columbani, Casarii, Aureliani, aut Benedicti sedes fuisse, propugnat, copiose refutat, eodemque seculo Monachos Canonicos dictos esse observat eos, qui vices Canonicorum in Cathedralibus Ecclesiis gererent. Dehinc *cap. IX* asserit, Canonicam disciplinam seculo X propemodum interiisse, plerisque a communione discedentibus, ac separatim fructus præbendæ suæ usurpantibus, eaque ætate Canonicorum Secularium nomen iisdem regulæ desertoribus datum pronunciat. Porro *cap. X* ostendit, plerosque Canonicos seculo XI hanc corruptionem disciplinæ averfatos, nomen Regularium distinctionis gratia assumisse : Gregorium VII Pontificem multum contraxisse : Petrum Damianum quoque & Yvonem Carnutensem gravissimis in-
 vectivis aliquos in pristinum statum reduxisse. Conatur quoque
cap. XI evincere, seculo XII erebras Collegiorum Canonicorum mutationes factas, Regularibus & Secularibus passim sibi invicem succedentibus ; eodem seculo Canonicos Regulares publicam votorum professionem & regulam S. Augustini suscepisse ; denique Abbatiam

S. Genevese Parisiensem, cujus alumnus est, prae omnibus Canonicorum Regularium in Gallia conventibus, etiam prae Abbacia S. Victoris aminere affirmat. Eodem fere modo seculis XIII & sequentibus rem se habuisse, frustra quoque passim ab Episcopis tentatam Regularium restitutionem, *cap. XII & XIII* enarrat. Inde libram II orsus, *cap. I* defendit, anacephalaeosi facta, Ordinem Canonicorum Regularium ab ipsis Apostolis usque ad nos propagatum esse & conservatum. *Cap. II* monet, depravationes Ordinum & reformationes non constituere novos Ordines, adeoque nec Canonicorum diversa fata, nec Grodegangi & Ludovici Pii reformationes, (qui Canonicos remissiores dederint,) ipsorum summam vetustatem sublatam dare. Praeterea *cap. III* propugnat, susceptionem regulae S. Augustini, & appellationis Canonicorum Regularium, non fecisse novum Ordinem ab antiquis Canonicis diversum, & *cap. IV* eosdem ideo non degenerasse in Monachos, quod soleanem votorum professionem receperint, cum non votum, sed genus vitae Monachum faciat, cum Monachi diu sine solennibus votis vixerint, multaeque virgines pie extra monasteria viventes, ac Ordines sacrae militiae votis publicis se adstrinxerint. Hinc *cap. V* respondet ad objectiones, quod conventus Canonicorum Regularium monasteria dicuntur; quod in multis disciplinam Monachorum imitentur. Negat Praemonstratenses veros Canonicos esse, etsi isto titulo utantur, observatque, curata officia Canonicis de jure propria quadruplici modo ad Monachos pervenisse: si novi incolae prope monasterium confederint; si Laici, qui curata officia fundarunt, vendiderint ea Monachis, vel donaverint; denique si Monachi, objectis Canonicis, eorum conventus occupaverint. Enarratis breviter *cap. VI* Canonicorum privilegiis, Canonistarum regulam, quod omnia beneficia natura sua sint secularia, refellit, & contrarium adstruit; speciatim vero *cap. VII* probat, curata aliaque beneficia & in prima Ecclesia a Canonis Regularibus esse administrata, & hodiernum illis deberi, *cap. VIII*. Nec ad eam rem illos, quod in Monachis requiritur, dispensatione Pontificis indigere, idque ad secularia etiam beneficia esse extendendum; ubi cum Canonistis, secularia beneficia solis secularibus tribuenda esse docentibus, masculae decertat. Tandem ad controversiam de peculio Canonicorum se confert, factaque *cap. IX* praeparatione, *cap. X* demonstrat, omnia Ecclesiae bona semper in libera

Epi

Episcoporum dispensatione fuisse, qui œconomos constituerint ; octavo sæculo primum pauca quædam bona conventibus Canonicorum data, undecimo autem & undecimo sæculis præbendas & bonorum divisiones exortas, & Episcopos conventibus eas reliquisse. Hinc *cap. XI* concludit : si Canonicus Regularis obeat in beneficio seculari, aut regulari, quod nulli conventui sui Ordinis sit annexum, bona ab eo relicta deberi Ecclesiæ matri, vel conventui, a quo istud beneficium alias dependet ; vel si a nullo dependeat, ipsi beneficio vacuo : & *cap. XII*, si idem obeat in beneficio a conventu Canonicorum Regularium dependente, bona relicta deberi conventui. Postremo auctorem tractatus de peculio Clericorum, qui in posteriori casu bona Canonici pauperibus parochiæ eroganda esse defendit, *cap. XIII* fuisse acriterque refutat, ac pro sui Ordinis antiquo jure omni contentione depugnat.

SCOPRIMENTO DEL MONDO VMANO, DI LUCIO Agatone Prisco, opera dell' Abate D. ANGELO SERAVALLI, Canonico Regolare del Salvatore &c.

i. e.

ORBIS HUMANUS RETECTUS A LUCIO AGATONE Prisco, & ad exemplum ac similitudinem magni hujus terrarum Orbis delineatus, opera Abbatis ANGELI SERAVALLI.

Senis per Bonettum in typographia publica, 1696, 4.
Constat 5 alph. 18 plag.

Quod Poëtis est propositum, ut non minus delectent ac præsentent : idem hoc opere secutus est Autor doctissimus, qui gravissima sapientiæ præcepta dulci fabularum cortice ingeniose convestit. Cupiens enim hominem sui ipsius imbuere notitia, quæ summa sapientiæ continetur ; ut & satietati lectorum occurreret, quam facile gignit præcipiendi gravitas, & offensam odiumque vitaret, quod affert censuræ acerbitas ; nova nec ab aliis trita via incensit, & ad instar Epopoëias seu poëmatis heroici, disciplinam omnem sic est complexus, ut fictionis jucunditate doctrinæ tædi-

um levaret, & satyrici salis asperione ingrata vulgo monita condiret. Quare nec dubitavit opus prosa contextum, sed cujus inventio esset poetica, interstinguere versibus Italicis, Latinisque inscriptionibus passim exornare, ut vel hoc nomine Saturæ dici possit. Notitiam vero hominis sub orbis seu mundi figura & imagine exhibet, quem orbis terrestris mundique majoris similitudine sic describit, ut, quæ humano tribuuntur orbi, ad orbis, quem incolimus, ideam & exemplum sint efficta, atque adeo in microcosmo ma-

Lib. I.

crocosmus eluceat. Repertorem humani orbis heroëmque totius fabulæ facit *Lucium Agathonem Priscum*, quem exemplo Columbi atque Americi Vesputii, novi orbis inquirendi desiderio incensum, in Brasiliæ sylvis somnum cepisse fingit, eique per quietem apparuisse Dantem parentem Musæ Etruscæ, qui e longinquo illi ostenderit orbem humanum, ejusque investigandi cupiditate illum inflammavit. Hoc ergo autore, Lucius Agatho ad orbem humanum querendum se accingens, in anthropophagos Brasilianos incidere sibi est visus (somnium enim est Agathonis, quod toto opere narratur,) qui in carnis humanæ macello, hominis in tabula alligati corpus in quatuor partes dissecabant. Cum vero puellam nudam venustissima forma in macellum adducerent, globus igneus e navi in litus forte appulsus emissus disjecit barbaros; Agatho solus cum puella restitutus eam deperire cœpit, & cum ea iter ingredi statuit, quo orbem humanum reperiret. Hæc puella Agathonis animam refert, ut intelligatur, secernendam esse a corpore animam, ut hominis natura pateat, & ab amore hominis erga animam sui ipsius pendere notitiam, orbisque adeo humani inventionem. Ingressus ergo Agatho cum puella sua navem, unde globus projectus fuerat, multa imaginaria spatia maris trajicit, & promontorium hypochondriacum variasque insulas somniorum, cancri, Utopiæ, Soliloquii, Atlantidum, hyperbolicas, Dædaleas prætervectus, gravibusque tempestatibus jactatus, quibus embryonis in utero fata adumbrantur, tandem ab omnibus desertus ad turrin sub polo Arctico sitam desertur, eamque hœrante Diva sua (sic puellam suam vocabat) conscendens, in orbem humanum se penetrasse sentit. In quo peregrinaturus, pedem primum in Italia se ponere miratur, & in antro quodam Campaniæ sepulchrum Virtutis Romanæ invenit. In antro vero Sibiyllæ Cumanæ inspicit

Lib. II.

Glo-

Globum humani orbis, & ex hieroglyphica cujusque regionis & provinciae significatione intelligit, se vere per humanum orbem iter facere, ejusque pedes per Italiam figurari. Pergens per Galliam, velut crura ejusdem, in fastigio montium Pyrenaeorum duas urbes positas observat, alteram Titaniam, quae est patria titulorum, quibus vel homines vel libri turgent, alteram Romanziam, uade fabulae heroicæ amantium prodierunt, in qua Heliodoro & Boccatio erectæ erant statuae: Hinc per Hispaniam vestigiis ejus hærente fastu progressus ad fretum accedit Herculeum, atque Abilam Calpenque ascendit, montes e regione in utroque maris litore sibi oppositos, & in altero barathrum Timoris deprehendit, in altero sedem Generationis reperit. E monte vero generationis in desertum Victoriae translatus templum vidit Desolationis, atque inde transiens in Africam, qua venter hominis significatur, cum Gymnosophistis philosophatur, & Centauro domito inequitans Æthiopiam petit. Occurrens Sibyllæ Erythræ in mola aquaria, ruinas & conversiones populorum contempletur. Hinc in regionem Pygmaeorum pervenit, phoenicemque persecutus coemiterium Virtutis reperit; a simiis vero derisus, quod virtutem & libertatem mortalibus restituere conaretur, alteram Regi Galliae, alteram Reipublicæ Venetæ destinans, sermonem cum iis de cultu Deorum miscet: mox ab Acephalis captus, ad montes Lunæ defertur, speluncamque Cometarum, quos Gigantes Theomachi seu Athei procidunt, sub lacu Lunæ sitam ingreditur. Denique vento ad mensam Solis defertur, qua vis nutriendi in homine indicatur. Relicta Africa, e Ptolemaide in Asiam solvit pectori respondentem, nave vectus literaria quæ Pedantopolin tendebat. Samum in mari Egæo delatus, antrum Sibyllæ Samiæ perferutatur, hortumque Ingeniorum perlustrat. Pedantopoli ex ludo styli discedit victor, mox pro stulto inde pulsus ad Antipodes se conferre statuit. Verum per deserta Tartariæ prope mare nigrum iter faciens, arcem Bracmanum conspicit, penes quos Antipodum sapientia conservatur, & Chymicos vanæque subtilitatis populos itineris comites nactus, sylvam Destinatorum ingreditur, & denique Stampaliæ urbis (typographiæ) situ & forma descripta, mercatum Consiliorum illic celebratum memorat. Porro in monte Thessaliæ Olympo (quo suprema corporis humani regio designatur) positus, ruinam orbis humani perspicit, remedia-

Lib. III.

Lib. IV.

Lib. V.

Lib. VI.

que illi instaurando a sapientibus excogitata refert, exemplari orbis instaurandi proposito. Quem locum sic concludit: *mundum tot quamvis consultationibus institutis, tanta opera impensa, eundem esse, qui fuerit, nec in melius mutatum, nisi externis quibusdam institutis & moribus; inveterata mala non esse sublata, quæ pro indole regnantium nunc augeantur, vnum minuantur, æque ac Luna quot mensibus in Cælo.* Commune vero Deorum templum, quod Pantheon vocatur, invisurus, per urbes Fortunæ, Modaliæ (qua vita ad consuetudinem indies mutabilem, moresque receptos magis quam rationem composita notatur) & Crapuloniæ transit, cui contiguum fuit Pantheon Cynicorum custodiæ creditum. Pergens ad civitatem

Lib. VII.

Antiquariam in eum finem fundatam, ut ab ea vitæ petant exempla mortales, Marcum Crassum munere Quæstoris ob injurias a Cynicis illatas sese abdicantem, de auri argentique profusione, presentisque inopiæ causis differentem audit. In itinere animadvertit civitatem Solis, quam aurei homines incolunt, & ex altera parte urbem Avarchidam patriam avarorum. Denique in speluncam Seculorum se demittit, omnibusque ordine seculis consideratis, & cum presenti comparatis, in hujus nimia curiositate laborantis locum seculum ignorantie substituit. At a cornicibus Seculorum custodibus, quod profanus in sacraria temporum irrupisset, & seculum ignorantie reducere conatus esset, invasus, ab alia cornice liberatur, quam ei Regina Pulchritudinis Leocilla submittit, in regiam suam eum invitans. Quo a cornice deductus civitatis observat mores & disciplinam Antiquariæ prorsus contrariam, & in Regiæ gratiam se insinuat, quam e faucibus Leonis, h. e. temporis voracitate eripuit. E Bello-

Lib. VIII.

nia (sic vocat regiam Pulchritudinis, quæ figura est hominis florenti ætate) in lucum armorum, e cujus arboribus insignia Nobilitatis gentilitia pendebant, cum Regina sua proficiscitur, & artificum bellæ cum Nobilitate dirimit. Pace inter utrumque ordinem perfecta, in officinam descendit Artium, & dum tam bonas quam malas in suis quamque cellis inspicit, ab Otio in lupanar deductus, vix illæsus evasit. Hisce lustratis, (quibus virilis ætatis studia designantur) Bello-

Lib. X.

loniam cum Leocilla reversus, Regiæ suæ natales, vitam, fortunamque partim ex ejus Nympha, partim ex ipsa ediscit, & singulari illius

gra-

gratia florens, per palatium Pulchritudinis hortosque circumducitur, atque ad omnes ejus thesauros deliciasque admittitur. Quibus dum avidius perfruitur, & a Fortuna se delusum, & a Tempore decem annos vitæ sibi ereptos sensit. Hactenus secundum exteriores partes & occupationes hominem descripsit Autor: nunc interiores ejus partes & facultates, initio a memoria ducto, eodem fabulæ tenore persequitur. Agatho ergo Tempus in viscera terræ se abscondens insecutus, in cryptam Memoriarum rerum gestarum pervadit, ac tribunali mortuorum subjectus fuga supplicium evadit. Ex rupe vero in barathrum Memoriarum rerum præteritarum se dans præcipitem, socio Pico Mirandulano, varia ex illo mari piscatur, animadverso vero navigio Veritatis, in illud relicto Pico se conjicit, & decem annos perditos recuperat: quibus in utres conditis, supra rupem e barathro evehitur, volandoque plures rupes scopulosque animadvertit, quibus inscripti erant annales omnium seculorum, quæ in spelunca viderat. Aliis quoque rupibus puteisque superatis, in chartophylacium memoriarum Historiarum admittitur, & cum plerosque Historicos videret historias suas emendare calamo, Davilam & Guicciardinum videt otiosos, qui nihil admisissent erroris, quod emendationem requireret. A Gigante vero, Historici Chartophylacii custode, adversus perquisitionem Judicum inferorum in specum subterraneam est abditus, quæ semitis parum tritis ad Virtutis beatæque vitæ sedem perdueret. In hac procedenti occurrunt primum septem Vitia capitalia, quæ oppugnat & vincit, omnium acerrimo certamine cum Invidia suscepto, quam Humilitatis ope profertur. Denique a Diva sua tribus hastis instructus, Memoria, Intellectu & Voluntate, equo Constantiæ insidens cum morte ipsa concreditur, eamque, reliquis armis incassum adhibitis, Voluntatis adjumento configit. Hinc in palatium Virtutis a Laude, Honore & Gloria introducitur, & a Virtute præmium accipit beatæ vitæ, hac lege, ut reliquis hostibus superatis se ipse vincere discat. At vero hærens in imagine Leocillæ, quam vis Phantasiæ in pariete effinxerat, nec sine delectatione prioris cum ea consuetudinis suæ recordatus, excidit beata vita, & corpore tanti mali causa abjecto, in nihilum se redigi sibi est visus. In regionem ergo æream, sublunarem & denique cœlestem sublatus, comitiis interest Cometarum, quibus incendium mundi decernitur,

Lib. XI

Lib XII

que illi instaurando a sapientibus excogitata refert, exemplari orbis instaurandi proposito. Quem locum sic concludit: *mundum tot quamvis consultationibus institutis, tanta opera impensa, eundem esse, qui fuerit, nec in melius mutatum, nisi externis quibusdam institutis & moribus; inveterata mala non esse sublata, quae pro indole regnantium nunc augeantur, nunc minuantur, aequae ac Luna quot mensibus in Caelo.* Commune vero Deorum templum, quod Pantheon vocatur, invisurus, per urbes Fortunae, Modaliam (qua vita ad consuetudinem indies mutabilem, moresque receptos magis quam rationem composita notatur) & Crapulonium transit, cui contiguum fuit Pantheon Cynicorum custodiae creditum. Pergens ad civitatem

Lib. VII.

Antiquariam in eum finem fundatam, ut ab ea vitae petant exempla mortales, Marcum Crassum munere Quaestoris ob injurias a Cynicis illatas sese abdicantem, de auri argentique profusione, praesentisque inopiae causis disserentem audit. In itinere animadvertit civitatem Solis, quam aurei homines incolunt, & ex altera parte urbem Avarchidam patriam avarorum. Denique in speluncam Seculorum se demittit, omnibusque ordine seculis consideratis, & cum praesentis comparatis, in hujus nimia curiositate laborantis locum seculum ignorantiae substituit. At a cornicibus Seculorum custodibus, quod

Lib. VIII.

profanus in sacra tempora irrupisset, & seculum ignorantiae reducere conatus esset, invasus, ab alia cornice liberatur, quam ei Regina Pulchritudinis Leocilla submittit, in regiam suam eum invitans. Quo a cornice deductus civitatis observat mores & disciplinam Antiquariae prorsus contrariam, & in Reginae gratiam se insinuat, quam e faucibus Leonis, h. e. temporis voracitate eripuit. E Bello-nia (sic vocat regiam Pulchritudinis, quae figura est hominis florenti aetate) in lucum armorum, e cujus arboribus insignia Nobilitatis gentilitia pendebant, cum Regina sua proficiscitur, & artificum bellae cum Nobilitate dirimit. Pace inter utrumque ordinem perfecta, in

lib. X.

officinam descendit Artium, & dum tam bonas quam malas in suis quamque cellis inspicit, ab Otio in lupanar deductus, vix illaesus evasit. Hisce lustratis, (quibus virilis aetatis studia designantur) Bel-

Lib. X.

loniam cum Leocilla reversus, Reginae suae natales, vitam, fortunamque partim ex ejus Nympha, partim ex ipsa ediscit, & singulari illius

gra-

gratia florens, per palatium Pulchritudinis hortosque circumducitur, atque ad omnes ejus thesauros deliciasque admittitur. Quibus dum avidius perfuitur, & a Fortuna se delusum, & a Tempore decem annos vitæ sibi ereptos sensit. Hactenus secundum exteriores partes & occupationes hominem descripsit Autor: nunc interiores ejus partes & facultates, initio a memoria ducto, eodem fabulæ tenore persequitur. Agatho ergo Tempus in viscera terræ se abscondens insecutus, in cryptam Memoriarum rerum gestarum pervadit, ac tribunali mortuorum subiectus fuga supplicium evadit. Ex rupe vero in barathrum Memoriarum rerum præteritarum se dans præcipitem, socio Pico Mirandulano, varia ex illo mari piscatur, animadverso vero navigio Veritatis, in illud relicto Pico se conjicit, & decem annos perditos recuperat: quibus in utres conditis, supra rupem e barathro evehitur, volandoque plures rupes scopulosque animadvertit, quibus inscripti erant annales omnium seculorum, quæ in spelunca viderat. Aliis quoque rupibus puteisque superatis, in chartophylacium memoriarum Historicarum admittitur, & cum plerosque Historicos videret historias suas emendare calamo, Davilam & Guicciardinum videt otiosos, qui nihil admisisset erroris, quod emendationem requireret. A Gigante vero, Historici Chartophylacii custode, adversus perquisitionem Judicum inferorum in specum subterraneam est abditus, quæ semitis parum tritis ad Virtutis beatæque vitæ sedem perduceret. In hac procedenti occurrunt primum septem Vitia capitalia, quæ oppugnat & vincit, omnium acerrimo certamine cum Invidia suscepto, quam Humilitatis ope prostermit. Denique a Diva sua tribus hastis instructus, Memoria, Intellectu & Voluntate, equo Constantiæ insidens cum morte ipsa concreditur, eamque, reliquis armis incassum adhibitis, Voluntatis adjumento configit. Hinc in palatium Virtutis a Laude, Honore & Gloria introducitur, & a Virtute præmium accipit beatæ vitæ, hac lege, ut reliquis hostibus superatis se ipse vincere discat. At vero hærens in imagine Leocillæ, quam vis Phantasæ in pariete effinxerat, nec sine delectatione prioris cum ea consuetudinis suæ recordatus, excidit beata vita, & corpore tanti mali causa abjecto, in nihilum se redigi sibi est visus. In regionem ergo aëream, sublunarem & denique cœlestem sublatus, comitiis interest Cometarum, quibus incendium mundi decernitur,

Lib. XI

Lib XII

que illi instaurando a sapientibus excogitata refert, exemplari orbis instaurandi proposito. Quem locum sic concludit: *mundum tot quamvis consultationibus institutis, tanta opera impensa, eundem esse, qui fuerit, nec in melius mutatum, nisi externis quibusdam institutis & moribus; inveterata mala non esse sublata, que pro indole regnantium nunc augeantur, nunc minuantur, eque ac Luna quot mensibus in Cælo.* Commune vero Deorum templum, quod Pantheon vocatur, invisurus, per urbes Fortunæ, Modaliæ (qua vita ad consuetudinem indies mutabilem, moresque receptos magis quam rationem composita notatur) & Crapuloniæ transit, cui contiguum fuit Pantheon Cynicorum custodiæ creditum. Pergens ad civitatem

Lib. VII.

Antiquariam in eum finem fundatam, ut ab ea vitæ petant exempla mortales, Marcum Crassum munere Quæstoris obinurias a Cynicis illatas sese abdicantem, de auri argenti que profusione, presentisque inopiæ causis differentem audit. In itinere animadvertit civitatem Solis, quam aurei homines incolunt, & ex altera parte urbem Avarchidam patriam avarorum. Denique in speluncam Seculorum se demittit, omnibusque ordine seculis consideratis, & cum presentis comparatis, in hujus nimia curiositate laborantis locum seculum ignorantis substituit. At a cornicibus Seculorum custodibus, quod

Lib. VIII.

profanus in sacraria temporum irrupisset, & seculum ignorantis reducere conatus esset, invasus, ab alia cornice liberatur, quam ei Regina Pulchritudinis Leocilla submittit, in regiam suam eum invitans. Quo a cornice deductus civitatis observat mores & disciplinam Antiquariæ prorsus contrariam, & in Regiæ gratiam se insinuat, quam e faucibus Leonis, h. e. temporis voracitate eripuit. E Bellonia (sic vocat regiam Pulchritudinis, quæ figura est hominis florenti ætate) in lucum armorum, e cujus arboribus insignia Nobilitatis gentilitia pendebant, cum Regina sua proficiscitur, & artificum bellorum Nobilitate dirimit. Pace inter utrumque ordinem perfecta, in

Lib. X.

officinam descendit Artium, & dum tam bonas quam malas in suis quamque cellis inspicit, ab Otio in lupanar deductus, vix illæsus evasit. Hisce lustratis, (quibus virilis ætatis studia designantur) Belloniam cum Leocilla reversus, Regiæ suæ natales, vitam, fortunamque partim ex ejus Nympha, partim ex ipsa ediscit, & singulari illius

gra-

gratia florens, per palatium Pulchritudinis hortosque circumducitur, atque ad omnes ejus thesauros deliciasque admittitur. Quibus dum avidius perfuitur, & a Fortuna se delusum, & a Tempore decem annos vitæ sibi ereptos sensit. Hactenus secundum exteriores partes & occupationes hominem descripsit Autor: nunc interiores ejus partes & facultates, initio a memoria ducto, eodem fabulæ tenore persequitur. Agatho ergo Tempus in viscera terræ se abscondens insecutus, in cryptam Memoriarum rerum gestarum pervadit, ac tribunali mortuorum subjectus fuga supplicium evadit. Ex rupe vero in barathrum Memoriarum rerum præteritarum se dans præcipitem, socio Pico Mirandulano, varia ex illo mari piscatur, animadverso vero navigio Veritatis, in illud relicto Pico se conjicit, & decem annos perditos recuperat: quibus in utres conditis, supra rupem e barathro evehitur, volandoque plures rupes scopulosque animadvertit, quibus inscripti erant annales omnium seculorum, quæ in spelunca viderat. Aliis quoque rupibus puteisque superatis, in chartophylacium memoriarum Historicarum admittitur, & cum plerosque Historicos videret historias suas emendare calamo, Davilam & Guicciardinum videt otiosos, qui nihil admisisse erroris, quod emendationem requireret. A Gigante vero, Historici Chartophylacii custode, adversus perquisitionem Judicum inferorum in specum subterraneam est abditus, quæ semitis parum tritis ad Virtutis beatæque vitæ sedem perduceret. In hac procedenti occurrunt primum septem Vitia capitalia, quæ oppugnat & vincit, omnium acerrimo certamine cum Invidia suscepto, quam Humilitatis ope prostermit. Denique a Diva sua tribus hastis instructus, Memoria, Intellectu & Voluntate, equo Constantiæ infidens cum morte ipsa congredditur, eamque, reliquis armis incassum adhibitis, Voluntatis adjumento configit. Hinc in palatium Virtutis a Laude, Honore & Gloria introducitur, & a Virtute præmium accipit beatæ vitæ, hac lege, ut reliquis hostibus superatis se ipse vincere discat. At vero hærens in imagine Leocillæ, quam vis Phantasie in pariete effinxerat, nec sine delectatione prioris cum ea consuetudinis suæ recordatus, excidit beata vita, & corpore tanti mali causa abjecto, in nihilum se redigi sibi est visus. In regionem ergo æream, sublunarem & denique cœlestem sublatus, comitiis interest Cometarum, quibus incendium mundi decernitur,

Lib. XI

Lib. XII

Lunæ civitatem stellarumque indolem considerat, ac postremo specum
 Æternitatis ingressus intuetur officinam generationis rerum omnium;
 incidens vero in geminum Agathonem, ex decreto Æternitatis in ful-
 men conversus cœlo dejicitur, & in nihilum terrestre ex nihilo cœle-
 sti conversus novos fictitiosque mûndos contemplatur, hederam ve-
 ro loquentem audiens intelligit, illius animam per plura corpora mi-
 grassse, variasque sustinuisse personas. Quam opinionem velut ab il-
 luforio mendacique Spiritu profectam rejicit, & a bono Genio suo
 Lib. XIII. rursus corpore induitur. Hoc modo ad sui ipsius cognitionem ve-
 ramque ex ea virtutem adductus, ut illam ex Æternitatis jussis in alie-
 nam utilitatem impenderet, quod vocis & linguæ beneficio ut pluri-
 mum fieri consuevit, ad palatium Humanitatis, quæ regia totius or-
 bis humani dicitur, Agatho se confert, ejusque cum exteriorem faci-
 em, tum interiorem formam, variaque domicilia, adjectosque hortos
 & campos diligenter considerat. Ac a dextris quidem palatium ob-
 servat Eloquentiæ cum hortis Tusculanis Ciceronis, a sinistris sylvas
 Sophismatum spinosas, quibus Hircocervum venando persequuntur.
 Nec procul inde distabat theatrum Magicum a Strozza Cigogna ex-
 structum, materia Thomæ Garzonio surrepta. E longinquo vero
 apparuit doctæ Ignorantiæ domicilium. Singula iustraturus Agatho,
 duce Petro Victorio hortos Epithetorum, Metaphorarum, Proverbio-
 rum atque Acuminum perambulans, gulam Eloquentiæ præcisam vi-
 det, ejusque facinoris autores styli concisi argutique sectatores esse
 comperit. Porro per sylvas Sophismatum, fraudum & mendacio-
 rum, in quibus decepatrix Fortuna habitabat, in fundum pervenit do-
 ctæ Ignorantiæ, cui Sobrietas prudens & Paupertas contenta erant a
 consiliis, atque in ejus palatio linguam auream puellæ Aurelianensis vi-
 dit consecrari, quam Apollo, pro linguæ Florentinæ puritate adver-
 sus communem Italicam pronuncians, Academiæ Florentinæ, quam
 della Crusca vocant, dono dedit. Demum in Academiam Nasorum
 h. e. Satyricorum, Paupertate & Miséria comitantibus, recipitur, spe-
 cimenque edit suæ in poësi Satyrica facultatis. E nasorum Acade-
 mia in porticum Ocularem translatus, Musculo Fallopio monstnan-
 te, videt orbem planetarum, & per duas fenestras divinitatis, orbem pu-
 ritatis & innocentie contemplatur: at cum ad beatam visionem o-
 culum attolleret, seala decedit. Deinde ipsum orbem Ocularem in-
 gres-

gressus, pupillam maxime, sedem amoris & Cupidinis miratur, amorisque Philosophiam discit. Ictus vero Cupidinis fugiens ex orbe oculo in porticum redit, ejusdemque Musculi Fallopii comitate varios perspicit mundos politicorum, literatorum, stultorum, Democriti corpuscularem, Pythagoræ, Aristarchi Samii, Ptolomæi, Galilæi, Copernici, Tychois, experimentalem Verulanii, & denique Symbolicam, Sympatheticam, Chymicam & Magicam inter se conjunctos, unoque velò tectos, quibus accedit Cabalisticus. Hinc Bassio vel Oseulo interprete, Cœlisauræ (animæ sentientis) naturam formamque cognoscit; ejusque dissidium a marito Rege Cephalio (in quo vis intelligentiæ in cerebro representatur) intelligens in Aulam se confert, cujus corruptum Ministrorum malitia statum Regisque ingenium explorat. Cœlisauram vero Reginam bibliothecæ inclusam liberare statuens, in illam immortalitatis sedem se penetrat, sanguineis vero vestigiis proditus capitur, & e tribus suppliciis propositis eligit illud, quo exuta humanitate in serpentem mutatur. In qua forma Eurillam, quæ & Beatrix dicitur, e manibus latronum eripit, & ab alio serpente occisam in vitam revocat. In tres porro status ministros Regis Cephalii omnis pravitatis autores involat, iisque interentis formam humanam recuperat, & a Rege in occisorum locum eligitur. Dum vero secum deseruit Cœlisauram auferre Cephalio & Cardacio Regi (cordi) collocare, fugam cum Cœlisaura arripiens, naufragio in mari albo facto, Cœlisaura ab Eurilla in cœlum tollitur, Agatho vero destinatum iter persequens, de Cardacii aula & statu edocetur, ejusque regiam habitu Senecæ indutus ingreditur, in id allaborans, ut Cardacio Cephalioque inter se conciliatis, pacem orbi humano restituat, ex qua pacis & concordie spes in majori orbe pendere judicat. Persuadet ergo Cardacio, ut se legatum tractandæ paci ad Cephalium mittat. In cujus aula rursus pravo Ministros dominari videt, quorum in Regem perfidia & conjuratione detecta, ipse triumphans in primo Administrati loco collocatur, Regemque ad inducias eum Cardacio ineundas adducit. Quo facto clam ex aula discedit, in qua se alterum geminumque Agathonem perficitisse comperit, qui illic urgeat negotium pacis, quod ipse apud Cardacium perficiat. In reditu ad Cardacium, Cœlisaura curru Amoris ex cœlo descendens, Agathonem a latronibus Lupanariæ cir-

Lib. XV.

Lib. XVI.

Lib. XVII.

cumvento succurrit, & cum eo iter ad Cardacii aulam peragit. Ibi ab utriusque partis advocatis disceptatur, utrum Coelisaura cum Cardacio, an cum Cephalio commorari debeat? (hoc est, num sedes animæ sit in cerebro, an in corde?) Causa ex partium compromisso Athenas subterraneas (quæ ventrem hominis referunt) remittitur, exploratisque Philosophorum de anima sententiis, atque experientia in ovis gallinarum in consilium adhibita, ab Areopagitis ita definitur, ut Cardacio despondeatur Coelisaura (anima sentiens) Cephalio Eurilla (anima intelligens & contemplatrix) Agathonem in præmium pacis magno studio procuratæ Psyche a Lucio Apulejo educata (anima rationalis vitæque gubernatrix) & denique L. Apulejo advocato in hac causâ Cephalii loco Psyche Leocilla (anima vegetans) pulchritudinis mater. Secundum hanc sententiam, quæ pax undiquaque stabilitur, celebrantur magna pompa & lætitiæ nuptiæ. Agatho vero cum Psyche sua solus relictus eam agnoscit illam ipsam esse Divam suam, quam inter Anthropophagos nudam in macello carnis repererat, cuiusque auxilio iter hoc per orbem humanum confecerat. Eam vero esse Psychen ac corpore vestitam, cum functionibus animalibus & generationi vacat: nudam, cum in cerebro rerum intelligentiæ attendit. Cum hac ergo iterum conjunctus & in tabula constrictus, fragore ex Coelisauræ parientis clamoribus nato, ex utero ejicitur, & qua parte orbem humanum ingressus erat, ex eo jam cognito & peragrato, rursus exit, cum tabula evehctus in aera, & in mare prolapsus. Neque hic finis errorum Agathonis, quem in litore Brasiliæ dormientem somniantemque piratæ abripiunt, & tabulæ alligatum e puppi navis in mare projiciunt. A fluctibus ergo jaçtatus, & in avium insulam ejectus ex lassitudine rursus in somnum incidit, & a bono seculi genio per quietem monetur, ut, quæ de orbe humano cognoverat, literis mandet, seculique improbitatem stylo ulciscatur. Expergefactus Satyrum unicum incolam hujus insulæ forte fortuna conspicit, in cujus familiaritatem se insinuat, vitæque ejus sursu percepto in speluncam ab eodem recipitur: ubi Satyrus non solum Agathonem in proposito describendi orbis humani confirmat, eique operam auxiliumque suum pollicetur, sed & eidem lampadem suam tradit moriturus, munusque quod sustinebat, ut esset ab actis judi-

Introductio
Operis,

cui

cii criminalis in Parnasso, hoc est, scelera mortalium consignaret notaretque, illi demandat.

Hæc est series fabulæ & summâ operis, quod & novitate singulari, & exemplis frugiferum, & casuum varietate mirandum, aperta divinæ providentiæ testimonia & salutaria vitæ morumque documenta continet, quibus felicitas vitæ parari potest. Non licuit vero in illas spatii, quo circumscribimur, angustias cogere, quæcunque vel scitu digna, vel lectu jucunda, in opere vario multiplicique occurrunt, quod non minus late, quam ipsa hominis natura, patet. Multo minus huc transferre licuit orationis ornamenta, in quibus decus & gratia hujusmodi scriptorum maxime est posita. In his frequentissimæ sunt descriptiones regionum, marium, insularum, urbium, regnorum, templorum, palatiorum, quibus hominis partes, vires, mores, affectus, studia & occupationes venuste appositeque representantur. Præterea passim inseruntur disputationes & loci ex media Philosophia seu naturæ seu morum petiti, quibus & augeri eruditio & vita emendari poterit. In primis multa & præclara extant civilis prudentiæ præcepta & monita, malæque artes Tyrannorum & Pseudopoliticorum egregie in lucem protrahuntur. Multum quoque illustratur historia civilis & literaria, cum in hoc orbis humani theatrum celebriores quique seu literis seu armis viri e veteri recentique memoria producantur, & ad res hac præsertim ætate gestas passim respiciatur. Quæ singula si vel indicis in modum attingere & demonstrare vellemus, & nimis excreveret hic labor, & minori hic gratia, quam in opere ipso, legerentur. Unum illud præterire non possumus, summos rei Christianæ Principes, qui hodie rerum potiuntur, aperte in hoc opere laudari, eorumque virtutibus & meritis inscriptiones esse consecratas. De cætero vivorum, quorum difficilis censura est, præter unum alterumve, qui laudatur, nulla nominatim fit mentio, nisi quod nonnullos sub fictis personis nominibusque describi, non injuria suspiceris. Neque obscurum est, quos *Cynicarum* nomine designet Autor, in quorum Lib. 6 & 7. manibus non solum custodiam Panthei, sed opes & regimen totius orbis esse queritur, quibusque exitum Templariis non dissimilem ominatur. At sub *Florii Comificii* nomine, quem nauclerum fecit navis literariæ, cujusque famam adversus eos tuetur, qui nullis

quæ

cum literis imbutum criminantur, Autor ipse indicat *Antonium la-tere Magliabecchium*, qui exemplar, quo usi sumus, Operis benigne ad nos transmissit, & suis in literas literatosque meritis & officii id dudum est assecutus, ut orbis eruditi delictum habeatur. Ejus consilio & hortatu Autor peculiari ad eundem præfatione, operis sui æconomiam fabularumque allegoriam, enarratis breviter singulorum librorum argumentis, apertius explicat, nec numerum librorum ratione & mysterio carere profitetur.

THOMÆ CEVÆ S. J. OPUSCULA MATHEMATICA.

Mediolani, typis Josephi Pandulæ Malatestæ, 1699, in 8.

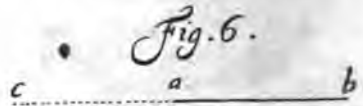
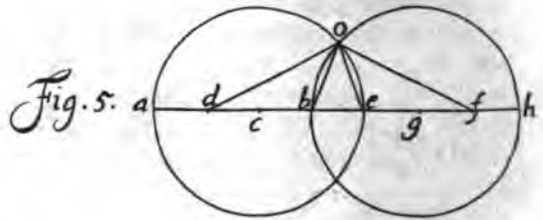
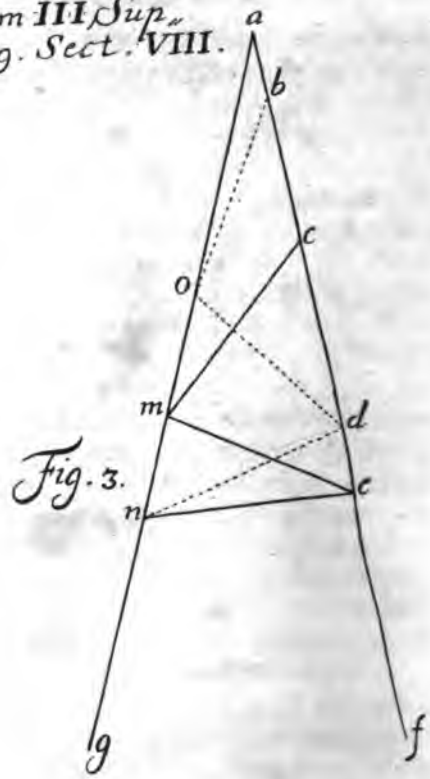
Plag. 4.

Complectuntur hæc Opuscula Illustris itidem *Magliabecchi* studio non ita pridem ad nos delata, varias demonstrationes Mathematicas, quarum prima rationem Æquilibrii; secunda Sectionem Geometrico-Harmonicam & Arithmeticam; tertia Sectionem anguli rectilinei in quotvis partes tum organice, tum per quasdam lineas curvas, cycloides scilicet anomalas, ostendit. His Autor subjungit quædam ex Mathematica Exercitatione V. V. (Vincentii Viviani) cui titulus, prout ab eo p. 35 hujus opusculi citatur, *Formazione di tutti i cieli*; nec non ex Idea Universali Matheos *Ozanami* p. 3, problemata. Tandem de parabola consideram instar Ellipsis Maxima, atque instar Hyperbola habentis transversam diametrum infinitam, item de Lineis Phantasticis, & Flexilibus agit. Singula, quæ possumus, brevitate enarrabimus. Primum quod attinet, demonstrationem æquilibrii, hæc præmittit demonstrationibus axiomata. 1. Gravia æqualia a distantibus æqualibus æquiponderare. 2. Ea vero quæ ex aliquo puncto suspensa æquiponderant, perinde se habere, ac si utraque simul ex ipsomet suspensionis puncto penderent, 3. In quacunque libra esse aliquod punctum, ex quo suspensa duo gravia inæqualia æquiponderant. 4. Denique gravia quocunque, quæ ex aliquo puncto suspensa invicem æquiponderant, si in eadem positione suspendantur ex aliquo puncto diverso, amittere æquilibrio; ideoque unicum esse illud punctum, ex quo suspensa in æquilibrio consistant, quomodocunque circa idem punctum inclinetur planum in quo intelligantur existere. His ita, tanquam fide dignis, præmonitis, jam infert,

gra-

VI.
I.

Tomum III, *Sup.*
 7. 369. Sect. VIII.

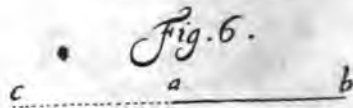
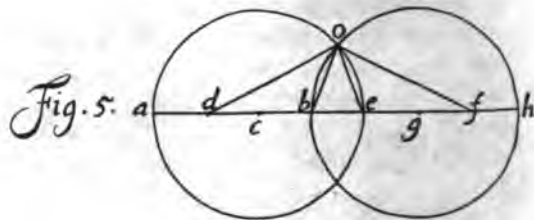
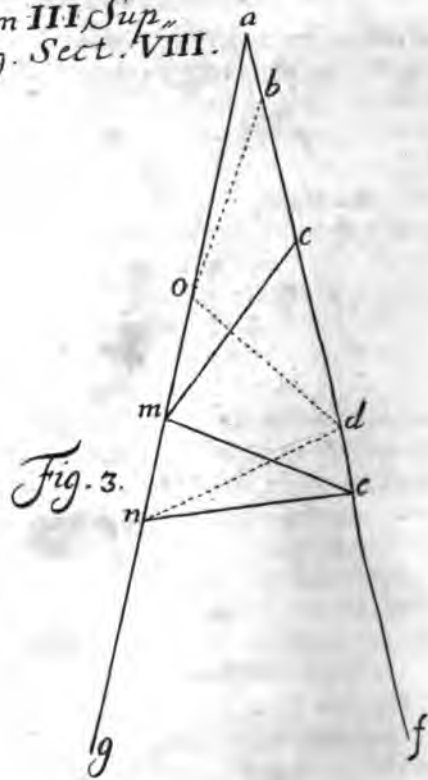
gravia in quacunq̄e proportione multiplici suspensa ex distantis reciproce proportionalibus æquiponderare, quod quidem in ipsa deductione Propos. I Theor. I de ratione dupla (utpote prima multiplicium) & tripla, demonstrat, quadruplam vero, quintuplam & seqq. pari ratiocinio quo priores erui posse docet. Est autem illud ratiocinium tale: sint, inquit, duæ rectæ ba & bc æquales, ductæ ex eodem puncto b , & bifariam divisæ in o & g , ducanturque rectæ ao & cg , quæ se mutuo secant in e ; eruntque æquales (ex elementis) ao , gc , & eo , eg . Intelligantur deinde in punctis a , b , c , suspensa tria pondera æqualia a , b , c . Quoniam igitur in libra bc , æquales sunt distantiæ bo , oc , & æqualia pondera b & c ; erit o punctum æquilibrii (per ax. 1) ex quo nimirum illa duo gravia suspensa æquiponderabunt, perinde ac si utraque simul penderent suspensa (ax. 2) ex eodem puncto o . Consideretur jam libra oa in cuius extremo o sunt duo pondera bc ; in alio vero extremo est pondus a . Erit igitur in eadem libra oa aliquod punctum, ex quo (ax. 3) suspensa prædicta gravia inæqualia bc & a æquiponderent. Similiter in libra gc erit aliquod punctum, ex quo duo pondera ba æquilibrata ex g , instar unius, stent in æquilibrio cum pondere c suspenso ex c . Cum itaque tam in libra oa , quam in libra gc existat aliquod punctum, ex quo suspensa eadem tria pondera a , b , c , in eadem positione manentia, stent in æquilibrio, & hoc punctum unicum sit; (ax. 4) necessario in e , mutua librarum sectione, consistet. Adeoque duo simul pondera bc posita in o , & pondus a positum in a , si ex puncto e libræ oa suspendantur, stabunt in æquilibrio. Dico nunc, pergite, ae ad eo habere rationem reciproce, quam habent duo pondera bc ad pondus a , nempe duplam. Ducatur ex o recta ox parallela rectæ cg : quoniam ae ad eo , hoc est ad eg , ita se habet ut ao , hoc est cg ad ox , hoc est bc ad bo ; est autem bc dupla ipsius bo : erit etiam ae dupla ipsius eo . Pondera igitur in ratione dupla suspensa ex distantis reciproce proportionalibus æquiponderant. Q. E. D.

In eruendo jam æquilibrio pro ratione tripla idem fieri jubet, nisi quod lineæ bc & ba æquales, ita sint dividendæ in punctis o & g , ut tam co ad ob , quam ag , ad gb habeat rationem duplam. In Prop. II, Theor. II pondera in quacunq̄e ratione in numeris exhibita ex distantis reciproce proportionalibus æquiponderare demon-

TAB. VI.
Fig. 1.

Aaa strat,

Tomum III Sup.
p. 369. Sect. VIII.

TAB. VI.
Fig. 1.

gravia in quacunque proportione multiplici suspensa ex distantii reciprocè proportionalibus æquiponderare, quod quidem in ipsa deductione Propos. I Theor. I de ratione dupla (utpote prima multiplicium) & tripla, demonstrat, quadruplam vero, quintuplam & seqq. pari ratiocinio quo priores erui posse docet. Est autem illud ratiocinium tale: sint, inquit, duæ rectæ ba & bc æquales, ductæ ex eodem puncto b , & bifariam divisæ in o & g , ducanturque rectæ ao & cg , quæ se mutuo secant in e ; eruntque æquales (ex elementis) ao , gc , & eo , eg . Intelligantur deinde in punctis a , b , c , suspensa tria pondera æqualia a , b , c . Quoniam igitur in libra bc , æquales sunt distantiæ bo , oc , & æqualia pondera b & c ; erit o punctum æquilibrii (per ax. 1) ex quo nimirum illa duo gravia suspensa æquiponderabunt, perinde ac si utraque simul penderent suspensa (ax. 2) ex eodem puncto o . Consideretur jam libra oa in cuius extremo o sunt duo pondera bc ; in alio vero extremo est pondus a . Erit igitur in eadem libra oa aliquod punctum, ex quo (ax. 3) suspensa prædicta gravia inæqualia bc & a æquiponderent. Similiter in libra gc erit aliquod punctum, ex quo duo pondera ba æquilibrata ex g , instar unius, stent in æquilibrio cum pondere c suspenso ex c . Cum itaque tam in libra oa , quam in libra gc existat aliquod punctum, ex quo suspensa eadem tria pondera a , b , c , in eadem positione manentia, stent in æquilibrio, & hoc punctum unicum sit; (ax. 4) necessario in e , mutua librarum sectione, consistet. Adeoque duo simul pondera bc posita in o , & pondus a positum in a , si ex puncto e librae oa suspendantur, stabunt in æquilibrio. Dico nunc, pergit, ae ad eo habere rationem reciprocè, quam habent duo pondera bc ad pondus a , nempe duplam. Ducatur ex o recta ox parallela rectæ cg : quoniam ae ad eo , hoc est ad eg , ita se habet ut ao , hoc est cg ad ox , hoc est bc ad bo ; est autem bc dupla ipsius bo : erit etiam ae dupla ipsius eo . Pondera igitur in ratione dupla suspensa ex distantii reciprocè proportionalibus æquiponderant. Q. E. D.

In eruendo jam æquilibrio pro ratione tripla idem fieri jubet, nisi quod lineæ bc & ba æquales, ita sint dividendæ in punctis o & g , ut tam co ad ob , quam ag , ad gb habeat rationem duplam. In Prop. II, Theor. II pondera in quacunque ratione in numeris exhibitæ ex distantii reciprocè proportionalibus æquiponderare demon-

Aaa strat,

strat, verbi gratia si ratio ponderum sit 3 ad 4, & bc, ba ; ut eunque ducantur: sintque in b, c, a tria pondera, ita ut summa duorum bc ad pondus reliquam a sit ut 3 ad 4, adhibita insuper cautela, ut tam pondus c ad b quam pondus a ad idem b habeant rationem multiplicem: quod præstare possumus, si pondus in b , ita sit ad reliqua pondera, ut unitas ad numeros. His positis dividere jubet, bc in o , ita ut reciproce sit bo ad oc ut pondus c ad b , h. e. ut 2 ad 1, similique modo dividere ba in g , ut bg ad a sit ut 4 ad 1, & tandem jungere oo, gg , &c. ut supra. In Propos. III, Theor. III gravia etiam incommensurabilia ex distantis reciproce proportionalibus stare in æquilibrio dicit, provocans ad prop. 7. Archimedis de æquipond. cum qua suam convenire effert. His autem suis demonstrationibus occasionem dedisse artificium constructionis staticæ Johannis Ceva, fratris sui. Se enim animadvertisse, ex mutua librarum sectione nasci æquilibrium pro ratione dupla, quoties pondera b, a, c , forent æqualia. Ex ratione vero eorundem ponderum reciproce dupla expertum se quid sequeretur, nactum esse æquilibrium pro ratione tripla (ceu supra jam indigitavimus) & sic deinceps pro quacunque ratione in numeris expressa. Dein conatum se scribit, etiam sine præsidio ejus constructionis staticæ, addito axiomate (hoc scilicet quod si duo pondera a, d ex puncto c æquiponderent, & ex eodem puncto c suspendatur quodcunque aliud pondus, hoc pondus additum nihil conferre, neque detrahre æquilibrio, perinde ac si non esset,) idem aliter demonstrare. Quod quemadmodum præstiterit, longiori diductione, quam quæ hic exscribi possit, ostendit.

TAB. VI.
Fig. 2.

In sequenti articulo Sectionem Geometrico-Harmonicam & Arithmeticam sic deducit, ut delineet \square um am , in cujus latere ax producto sumat ar æqualem diametro am ; & ro æqualem lateri ax ; dicit ita esse oa ad ax , ut ax five or ad rx quæ sit proportio Geometrica; ideoque ita esse or ad rx ut oa ad ax , quæ sit Harmonica: & præterea oa, ox, rx , differre eodem excessu ax quæ sit Proportio Arithmetica: Lineam itaque ao geometrico-harmonico-arithmeticæ sectionem vocat. Perficiantur enim, inquit, \square a rz, oy quoniam ra posita est æqualis diametro an , erit \square um $ex ar$ nempe \square um rz æquale \square o $ex am$ hoc est duplici \square o xt . Ideoque \square um xt cum sit dimidium. \square i rz , æquale erit gnomoni $xmtn$, h. e. re-

Stan-

Angulo sub ao & xx . Erit itaque ut oa ad ax five or ita or ad rx , ideoque ut or ad rx ita oa ad ax . Patet insuper oa , ox , rx æquali excessu differre. Q. E. D. Iisdem stantibus dicit, in Lemmate subsequente, or esse differentiam lateris ao & diametri ae ; datam etiam rectam quancumque ao geometrico-harmonice dividi posse, si super ao constitutur \square um oy , differentia vero diametri ae & lateris ao transferatur in or & in ax . Immo si ay verbi gratia sit divisa geometrico-harmonice in t , z , transferaturque tz in tb , & ab dicit etiam segmentum at geometrico-harmonice secari in b , b . idem & in circulo seq. Prop. 4 Theor. III ostendit. Hujusmodi vero linea (geometrico-harmonico-arithmetice secta) usum se fatetur ad solutionem cujusdam problematis propositi, hujus tenoris: Ellipsin describere talem, ut ex ejusdem centro ad intervallum semi-axis majoris descripto circulo, intra ipsum circumulum alter describatur, qui priorem interius, ellipsin vero exterius tangat, sitque eidem Ellipsi æqualis.

Prop. 2.

Prop. 3.

Progredimur ad sectionem anguli rectilinei in quotvis partes æquales, quam Autor duplici modo, organico uno, altero per lineas curvas absolvit: illam, describendo instrumentum, hujus usum & formam, nec non fundamentum, per præmissum lemma primum; in quam rem porro edidisse se perhibet libellum cum demonstrationibus A. 1695 dedicatum Excell. D. D. Didaco Phelippe de Guzman Marchioni de Leganes, Mediolani Governatori, in cujus gratiam instrumentum hoc excogitaverat, cujus quoque contenta mense ejusdem anni Junio, pag. 290 & seqq. una cum figuris in Actis exhibuimus, quo etiam B. L. ablegamus. Restat ergo alter per lineas cycloides anomalas (a motu simul progressivo & circulari lineæ rectæ sed minime æquabili sic dictas; qui motus quomodo fiat, in ipsa definitione & adjecto schemate docet pag. 31) modus, quem ex lemmate 2, 3, 4, & 5 una cum demonstrationibus sic deducit: Dato, inquit, in lemmate 2 angulo a , ejusque cruribus indefinitis af , ag , sumatur in crure af quodvis intervallum ac ; retentaque eadem circini apertura, ducatur ex c secunda linea cm ; ex m tertia mc ; ex e quarta en ; ex n quinta nd ; ex d sexta do ; ex o septima ob . Dico angulum dng quem efficit linea quinta nd , ducta ex n , quintuplum esse anguli primi a ; angulum vero odf , quem

TAB. VI.

Fig. 3.

efficit linea sexta do ducta ex d , sextuplum esse ejusdem anguli a , quodque si angulus datus fuerit capax aliarum plurium linearum, anguli semper crescant arithmetice, sintque multiplices anguli primi a juxta numerum linearum. Subnequit huic lemmati suam demonstrationem, quam vero, quia brevitati studemus, hic præterire licebit. Illud vero notandum, lineas nd , do , ob quæ in suo ductu tendunt versus a , vocari apud Autorem retrogradas; lineas vero ac , cm , mc , en , quæ in suo ductu tendunt versus f, g , directas. Jam quæ in sequentibus tradit, omnia summatim ipse exhibet in linea, quæ est numero tertia, pro qua in uno casu est etiam peculiaris constructio. vid. pag. 29. Scilicet

1. Si arcus anguli primi fuerit minor tertia parte quadrantis, linea tertia erit directa, efficietque cum crure ex quo ducitur, angulum acutum ad partes externas triplum anguli primi.

2. Si vero fuerit tertia pars quadrantis, linea tertia evadet perpendicularis, efficietque angulum rectum triplum anguli primi.

3. Si major fuerit tertia parte quadrantis, minor vero tertia parte semiperipheriæ, linea tertia evadet retrograda, efficietque angulum obtusum triplum anguli primi.

4. Si fuerit æqualis tertiæ parti semiperipheriæ, h. est gr. 60 linea tertia cadet in centrum, seu verticem primi anguli, efficietque angulum omnium obtusissimum, hoc est summam duorum rectorum triplam anguli primi.

5. Si major fuerit tertia parte semiperipheriæ, minor autem quadrante, linea tertia evadet ulterior & cadet in latus anguli productum: efficietque angulum acutum, una cum duobus rectis, triplum anguli primi.

6. Si fuerit æqualis quadrantis, tunc linea secunda congruet primæ perpendiculari inferius productæ, eritque angulus rectus, quem efficit, una cum duobus rectis, hoc est summa trium rectorum, tripla anguli primi.

7. Si denique fuerit major quadrante, minor tamen tertia parte totius circumferentiæ, linea tertia efficiet angulum obtusum, una cum duobus rectis triplum anguli primi. Hic vero casus cum sit peculiaris, seu supra inuimus, lineæ tertiæ, peculiariter etiam demonstrat.

S. de

8. denique si angulus primus fuerit tertia pars totius circumferentia, linea tertia cadet in centrum, efficietque duos rectos, una cum duobus rectis, hoc est summam quatuor rectorum triplam anguli primi. Quaecunque vero de hac linea tertia dixit, eadem etiam ceteris lineis convenire docet: & in Cor. II Lemm. V ex his praxin haberi posse dicit peculiarem, mensurandi angulos rectilineos absque beneficio quadrantis, adhibitis tantummodo lineis rectis.

His vero prælibatis, in iis quæ reliqua sunt genesin seu descriptionem cycloidum anomalarum, nec non harum proprietates primas fufius declarat, quibus tandem in fine sequentia subnequit: Praxes pro sectione cujuscunque anguli in partes quotvis æquales obviae sunt; nec præstat in hunc finem hujusmodi curvas operosas (quales scilicet ipse h. l. delineavit) describere, cum id longe expeditius confici possit per quadratricem Dinostrati, & spiralem Archimedeam. Juvat tamen easdem exposuisse ad contemplandum. Nam si quis ita felix sit, ut vertices in quacunque curva geometrica determinare possit, habebimus certam methodum dividendi angulum quemcunque rectum in quotvis partes æquales. Verum ista, uti ceteras proprietates harum curvarum magis abstrusas, altiori geometriae relinquimus.

Superfunt excerpta ex Exercitatione Mathematica V. V. & quidem ex pag. 10 sequens problema *Tomire un solido, la cui interna superficie curva rotunda sia eguale al dato quadrato abcd.* cujus quidem constructionem iste exposuit, sed, ceu Noster monet, absque demonstratione: quam vero ad eundem miserit juxta methodum Cavalierii, & quæ fit hujusmodi: Intelligatur solido sic ad tornum elaborato inscripta sphaera, cujus diameter ml ; quæ utramque superficiem cylindricam tanget duobus circulis maximis sibi mutuo perpendicularibus, quorum diametri ml, xz . Eorum quippe circumferentia se mutuo decussantes in utroque vertice i , erunt tam in superficie cylindrica, quam in sphaerica, ut est manifestum. Itaque si hujusmodi solidum plano secetur parallelo ipsi quadrato $abcd$, erit sectio solidi $\square am$, sectio autem inscriptæ sphaeræ erit circulus eidem \square inscriptus. Atque hoc perpetuo eveniet, ubicunque fiat hujusmodi sectio. Quamobrem erunt omnes perimetri $\square am$ hoc

TAB. VI.
Fig. 4.

TAB. VI.

Fig. 5.

est utraque superficies solidi cylindrica, ad omnes peripherias circulo-
rū inscriptorum, h. e. ad superficiem sphaerae, ut perimeter cujuscunque
quadr. bd ad peripheriam circuli inscripti $grus$ hoc est ut ipsum $\square am$
 bd , ad ips. in circulum inscriptum $grus$. Et convertendo permutan-
doque, ut circulus inscriptus $grus$ ad superficiem sphaericam, ita
 $\square m bd$ ad superficiem solidi cylindricam. Sed circulus $grus$ æ-
qualis est superficiei sphaericæ, utpote quadruplus circuli maximi, cu-
jus diameter ml ; ergo etiam quadratum bd æquale erit superficiei
cylindricæ solidi ad tornum exacti. Q. E. D.

TAB. VI.

Fig. 6.

Problema quod Clarissimus Autor ex Idea Univ. Math. Dn.
Ozanam pag. 3 adducit, sequens est: datis quatuor punctis d, b, c, e ,
in linea recta df , invenire punctum o , ex quo ductis quatuor rectis
 od, ob, oe, of , ad quatuor puncta data, tres anguli $dob, boe,$
 cof sint æquales. Quod cum solvi posse elegantissime scribat Oza-
nam per intersectionem duarum circuli circumferentiarum, noster ita
perfecit: duabus rectis fe, fb , inveniatur tertia proportionalis har-
monica fa (ex Papp. p. II, l. 3) erunt itaque etiam ab, ac, af , tres
proportionales harmonicae, eo quod af secta sit harmonice in be . di-
vidatur media harmonica ae bifariam in c ; & centro c , intervallo
 ea , describatur circulus aoe ; erit igitur circumferentia aoe (ex
Greg. a S. Vinc. Wallisio, atque aliis) locus, in quo, assumto ubi-
libet puncto o , ductisque lineis of, oe, ob , ad tria ex datis punctis
 feb , æquales erunt duo anguli boe, cof . Similiter si duabus re-
ctis db, de inveniatur tertia harmonica dh , erunt etiam tres harmo-
nicæ db, bh, eb ; divisaque bifariam media harmonica bb , in g ;
centro g , intervallo gb si describatur circulus bob , erit circumfe-
rentia bob locus, in quo assumto ubilibet puncto o , ductisque rectis
 od, ob, oe ad tria ex datis punctis d, b, e erunt duo anguli $dob, boe,$
æquales. Si igitur punctum assumtum in utraque circumferentia,
fuerit ipsummet punctum intersectionis o , erit o punctum quæsitum,
ex quo nimirum ductis ad quatuor puncta data totidem lineis $od, ob,$
 oe, of , erunt tres anguli dob, boe, cof , æquales. Q. E. D. Ex
his Corollarium deducit, quod divisa linea quacunque in tres par-
tes inæquales assignari possit punctum, in quo si collocetur oculus,
partes illæ appareant æquales. In appendicis Prop. I, II & III non-
nulla iterum de divisionibus & proportionibus harmoniceis & geo-
metrico-harmonicis habet. In articulo sequenti ad alia progres-
tur,

tur, & proponit sibi demonstrare, transferri in parabolam utriusque Sectionis proprietates, adeo ut parabola intelligi possit instar cujusdam ellipsis maximæ, cujus diameter sit infinita; atque instat cujusdam hyperbolæ, cujus diameter transversa sit pariter infinita. Quod quidem inductione facta, ex his quæ aliter demonstrantur in conis, analogiis nonnullis facillime, ut putat, ostendit; in analogia quidem prima de ordinatim applicatis; secunda, de diametris; tertia, de occurfu tangentium eum diametro; quarta, de latere recto; quinta, de loco foci; sexta, de his quæ spectant ad focum: & tandem in analogia eum hyperbola. Ubi vero in adjuncto Scholio bene monet, non e converso licere a parabola ad ellipsin atque hyperbolam argumentari: cumque porro geometria quantitates infinite parvas interdum assumat ad demonstrandum, neminem absurdum putare confidit, quod lineas infinite magnitudinis usurpaverit.

Pauca restant de lineis phantasticis & flexilineis. Illas Autor ita describit, indicans simul rationem denominationis: Feratur punctum *a* per lineam manentem *ab*. Quemadmodum vero contingit interdum his qui flumine feruntur, ut stare navigium, & vice versa moveri arbores & ripæ in partes contrarias videantur; idem quoque accidat, ut videlicet punctum *a* stare videatur. Itaque ex hallucinatione oculi motus puncti *a* refundetur in lineam manentem *ab*, eaque in directum ferri videbitur in partes contrarias, usque ad *c*, eritque *ca* æqualis ipsi *ab*. Rectam porro *ca* phantasticam vocat, rectam, vero *ab*, veram. Porro addit, si in curvis punctum, a quo describuntur, stare videatur, ejusque motus refundi in aliquam lineam aut punctum manens, curvæ orientur positione diversa, nec semper ejusdem generis.

Denique per flexilineum quid intelligat, supra vidimus, nimirum seriem inter duas concurrentes aut parallelas, certa lege ex uno in aliud punctum ductam; & quidem omnium simplicissimum esse illud linearum æqualium, in quo anguli arithmetice crescunt, ad sectionem anguli rectilinei organicam ex Autore supra commemoratam, facile quis judicabit. Demonstrat autem in hoc ultimo articulo Autor, quod cognito sinu primi anguli, cæterorum quoque angulorum tum sinus recti, tum complementa facile possint innotescere. Alia deinde flexilinea consideranda sibi sumit, varias pro-

proprietas, quas habeant, indicans, quas vero ob varietatem & prolixitatem ut prætermittamus, propositi nostri ratio jubet.

In sine Problema morale practicum, *Ultimam rerum lineam ducere* sequentem in modum solvit :

Sit ducenda tibi rerum ultima linea rite ;
 Scilicet ad summum Numen quæ recta feratur.
 Esto Deus centrum : circum res cæteræ in orbem
 Æquo intervallo distent, quas tramite recto
 Prætereat vita & puncto vix tangat in uno.
 Ex hoc contactu demum lux ultima agatur
 Exacta ad normam vitæ, quæ jam tibi ducta est.
 Dico, quod jussum fuerat, rite esse peractum,
 Namque hæc in primis erit ultima linea rerum :
 Præterea ad centrum, vi normæ immobilis ibit.
 At Deus in centro positus fuit ; ergo in eadem
 Quæsitum invenies Numen. Q. E. Faciendum.

*A COMMENTARY UPON THE THIRD BOOK OF
 Moses, called LEVITICUS.*

i. e.

*COMMENTARIUS INTERTIUM MOSIS LIBRUM,
 qui LEVITICUS vocatur, Auctore maxime Reverendo in
 Christo Patre SIMONE, Episcopo Eliensi.*

Londini apud Richardum Chiswell, 1698, in 4.
 Alphab. 3. plag. 22.

Quid suis in Genesin pariter atque Exodum evulgatis Commentariis præstiterit Simon hic, summe Reverendus Episcopus Eliensis, de eo ista, quæ in Actis nostris A. 1696, p. 195, & A. 1697, p. 424 seqq. speciminis loco adduximus, Lectorem quadantenus informant. Præsentem vero, quibus Leviticum illustrare adgressus est, Adnotationes iis potissimum, qui ad interiores rituum Ebraicorum aditus penetrare discipiunt, usum pollicentur haud vulgarem, cum nihil temere omisisse videatur, quo causis multum subinde laborantibus medicam ipsemet manum caute adhiberet. Ut pro instituti nostri ratione, e viridario amœnissimo flores quosdam huc
 com-

comportemus, in primo statim capite, ad comma 9, Maimonidem ita deserit, ut existimet, Deum in victimarum sibi offerendarum, constitutione, non tam quoad ipsas earundem substantias, cui asserto tamen certos suos limites ponit, quam peculiare quosdam istas immolandi ritus atque ceremonias, a Gentium seculique moribus abivisse. Similes enim, quas Dominus requirebat, victimas, ad Gentilium quoque aras nonnunquam adductas fuisse, per Homeri ista nos edocet, quibus Achilles pro Græcis suis apud Apollinem intercedens, Hecatomben sive Sacrificium centum bovis constans, cui oves atque capras maculis carentes adjicit, eidem exhibet. Cum cervis vero qui Dianæ, equis qui Soli, lupis qui Marti, & canibus qui Hecatæ successu temporis immolari sueverunt, ita comparatum fuisse monet, ut quia ab iis humanus stomachus abhorret, Sacrificiorum, quæ convivia, ubi super communi quadam mensa offerentes cum Diis cibum capere videbantur, suppeditare debebant, rationem proprie non habuerint. Modos maxime, sub quibus hæ oblationes peragebantur, Israelitarum sacra a vanis gentium moribus facile discriminasse innuit, cum illi ad Deum non nisi verum atque unicum, certo in loco, per ritus quosdam pios & in lege præscriptos colendum, referre cuncta, debuerint: quod de his, nisi ubi simiam Dei agit Diabolus, asserti haud queat. Ad c. VI comma 13, occasione ignis in altari Holocausti ab ipso Deo accensi, de Romanorum igne perpetuo, quem Vestales virgines custodiebant, & a cuius extinctione, ipsius destructionem urbis dependere existimabant; ut & de Græcorum igni inextinguibili, qui Delphis ardebat, similibusque Persarum consuetudinibus, Autor noster non pauca adnotat. Num vero Græcorum ἑστία & Romanorum Vesta voces, a voce Ebræa Esch, vel Chaldaica Escha, quæ ignem denotant, derivandæ sint, illud in medio & Lectori dijudicandum relinquit. Circa Judæorum ignem hunc sacrum atque perpetuum, cuius duratio, ut communis habet opinio, ad captivitatem usque Babylonicam, nec ultra pertigit, illud interim observat, quod ad commodam ejusdem conservationem certo tempore, quod festi cujusdam speciem referebat, quodve, Josepho teste, τῶν ξυλοφορίων ἑορτὴ vocabatur, ligna a populo collecta solenni ritu templo fuerint illata. Ductu commatis 14 c. IX in ejusdem ortum diligentissime inquirens asserit, quod ἑστία Sancto Sanctorum, ἑστία Gloria ista

P. 84

P. 135

B b b

Dei,

Dei, quæ Israelitis apparebat, ignis hic exierit, & non populo tantum
 Israelitico, sed prophanis quoque & Gentilium sacris alias addictis
 mentibus, quo Julianum refert, rei hujus memoria sacrum quendam
 terrorem incusserit. Dæmonem aeris principem simile quid ten-
 tasse, præeunte potissimum Huetio in Alnetanis quæstionibus, ex
 Pausania, Dionysio Halicarnassensi, Plinio, Solino atque aliis e-
 vincit. Ad commata c. XVIII, 21 & c. XX, 2 bene adnotat Autor,
 quod unum idemque, ut loca sint parallela, eadem haud inferant,
 cum phrasæologia prioris commatis, *de semine tuo ne permittito
 traducendum Molecho*, a posteriori, *non dabis ex semine tuo Mole-
 cho*, multum distincta sit. Illud utrobique fundamenti loco supponit,
 quod Molech, cujus cultus apud Ammonitas maxime fuit con-
 spicuus, cum Baal sive Bel Gentilium (utrumque enim Dominum &
 Regem denotat) significatus intuitu prorsus conspiret, & nihil aliud,
 quam Cæli Rex, per Molechum innuatur. Potissimum vero di-
 stinctionis momentum, quod hæc duo loca multum a se invicem se-
 greget, in eo positum esse hariolatur, quod priore Deus initiationem
 tantum liberorum, quam transitio per ignem innuebat, abomi-
 netur; posteriori vero ab ipso liberos Molecho sacrificandi actu, qui
 crudelitate præmissam eorundem initiationem infinitis modis vince-
 bat, Israelitas deterrere instituat. Priori actui sive initiationi nul-
 lam prorsus poenam ait adnecti, cum contra posterior, sive ipsa libe-
 rorum immolatio, non nisi parentum sanguine, qui omnem humani-
 tatem exuisse censebantur, expiari potuerit. Ipsum initiationis ri-
 tum a variis varie depingi indicat, dum parentum humeris, quasi du-
 os inter ignes liberos suos ipsimet ita traduxerint, plurimi eosdem
 imponant; alii Sacerdotibus, quasi hi ipsi inter duos ignes initiandos
 collocare, vel per ipsam etiam flammam, viris atque feminis choreas
 interea circa ignem instituentibus, agitare debuerint, hujus quicquid
 est officii adscribant. Non deesse insuper addit, qui existiment, quod
 infantes, ad Molechum deducendi, per ignem ipsimet lætabundi & o-
 vantium ritu defaltaverint, Solisque adeo, cui se consecrabant, em-
 blema quoddam vivum repræsentaverint. Omnimodam vero libero-
 rum traditionem ab hoc ritu longe distinctam fuisse, ad posterius com-
 ma adnotans, pluribus demonstrat, quod in summis rerum angustiis &
 malis quibusdam epidemicis, ut Deorum ira quodantenus mitigaretur,

tur, ad Paganorum altaria humanæ ejusmodi victimæ fuerint delatæ. Morem hunc, secundum Joh. Geusium de Victimis Humanis, a Syris ad Phœnices, qui sub nomine Baal sive Bel, imo ipsius Herculis, qui quasi Or-Col, h. e. res omnes illuminans dictus, Solem venerati sunt, devolutum fuisse memorat; a quibus cum simile quid Carthaginenses edocerentur, ritus hic perverfissimus non Australibus tantum Africæ partes, sed & ipsam Americam atque Scythiam polo viciniorum demum invaserit. Præter modum sacrificandi, idoli hujus figuram, ductu Salkut, a Paulo Fagio ita depingi ait, ut septem conclavia (forte juxta septem Planetarum numerum) quorum ultimum immolationi infantum unice patuerit, eidem attribuat: Diodorum etiam Siculum L. XX Bibliothecæ suæ, Saturni, quem pro Molecho plurimi agnoscant, statuat hinc insuper verbis describere, ut manibus terram versus projectis oblatos sibi liberos avide arripere, correptosque in foveam, igni sub se repletam, protinus detrudere dicat. Magici quiddam huic liberos Molecho immolandi ritui subsuiffe, & super futuris secretisque rebus Dæmones a parentibus ita consultos fuisse, exinde quosdam conjicere refert, quod hujusmodi superstitionum genera non tantum hoc in loco, sed in aliis non paucis, ad quæ provocat Autor, similem in modum arctissime combinentur, & per sequiora minimum tempora, *ὄπιρ μαυτικῆς*, sive ut divinationem viscera infantum inspiciendo parentes instituerent, humanæ ejusmodi hostiæ Diis immolatæ fuerint. Illud coronidis loco observari meretur, quod ad c. XXV comma II, ubi de Jubilæo anno ex instituto agitur, a Josepho Scalligero, Jacobo Capello, Petro Cunæo, Hospiniano atque aliis, qui annum quadragesimum nonum pro eodem habent, Autor plurimum recedat, & cum Judæorum schola, ejusdemque Doctore summo Maimonide, in eam abeat sententiam, quod a textus litera, quæ quinquagesimum annum Jubilæo adjudicat, temere non sit recedendum, ipseque adeo annus Sabbathicus, qui in quadragesimum nonum incidit, & cui debitorum remissio, unde & Schemitta vocabatur, fuit propria, ab anno Jubilæo, qui servos libertati pristinae & agros dominis & hæredibus suis legitimis restituebat, probe sit discriminandus.

P. 401.

P. 509.

Dei, quæ Israelitis apparebat, ignis hic exierit, & non populo tantum
 Israelitico, sed prophanis quoque & Gentilium sacris alias addictis
 mentibus, quo Julianum refert, rei hujus memoria sacrum quendam
 terrorem incusserit. Dæmonem aeris principem simile quid ten-
 tasse, præeunte potissimum Huetio in Alnetanis quæstionibus, ex
 Pausania, Dionysio Halicarnassensi, Plinio, Solino atque aliis e-
 vincit. Ad commata c. XVIII, 21 & c. XX, 2 bene adnotat Autor,
 quod unum idemque, utut loca sint parallela, eadem haud inferant,
 cum phræseologia prioris commatis, *de semine tuo ne permittito
 traducendum Molecho*, a posteriori, *non dabis ex semine tuo Mole-
 cho*, multum distincta sit. Illud utrobique fundamenti loco suppo-
 nit, quod Molech, cujus cultus apud Ammonitas maxime fuit con-
 spicuus, cum Baal sive Bel Gentilium (utrumque enim Dominum &
 Regem denotat) significatus intuitu prorsus conspiret, & nihil aliud,
 quam Cæli-Rex, per Molechum innuatur. Potissimum vero di-
 stinctionis momentum, quod hæc duo loca multum a se invicem se-
 greget, in eo positum esse hariolatur, quod priore Deus initiatio-
 nem tantum liberorum, quam transitio per ignem innuebat, abomi-
 netur; posteriori vero ab ipso liberos Molecho sacrificandi actu, qui
 crudelitate præmissam eorundem initiationem infinitis modis vince-
 bat, Israelitas deterrere instituat. Priori actui sive initiationi nul-
 lam prorsus poenam ait adnecti, cum contra posterior, sive ipsa libe-
 rorum immolatio, non nisi parentum sanguine, qui omnem humani-
 tatem exuisse censebantur, expiari potuerit. Ipsum initiationis ri-
 tum a variis varie depingi indicat, dum parentum humeris, quasi du-
 os inter ignes liberos suos ipsimet ita traduxerint, plurimi eosdem
 imponant; alii Sacerdotibus, quasi hi ipsi inter duos ignes initiandos
 collocare, vel per ipsam etiam flammam, viris atque feminis choreas
 interea circa ignem instituentibus, agitare debuerint, hujus quicquid
 est officii adscribant. Non deesse insuper addit, qui existiment, quod
 infantes, ad Molechum deducendi, per ignem ipsimet lætabundi & o-
 vantium ritu defaltaverint, Solisque adeo, cui se consecrabant, em-
 blema quoddam vivum repræsentaverint. Omnimodam vero libero-
 rum traditionem ab hoc ritu longe distinctam fuisse, ad posterius com-
 ma adnotans, pluribus demonstrat, quod in summis rerum angustiis &
 malis quibusdam epidemicis, ut Deorum ira quoadatenus mitigaretur,

tur, ad Paganorum altaria humanæ ejusmodi victimæ fuerint delatæ. Morem hunc, secundum Joh. Geusium de Victimis Humanis, a Syris ad Phœnices, qui sub nomine Baal sive Bel, imo ipsius Herculis, qui quasi Or-Col, h. e. res omnes illuminans dictus, Solem venerati sint, devolutum fuisse memorat; a quibus cum simile quid Carthaginenses edocerentur, ritus hic perversissimus non Australes tantum Africæ partes, sed & ipsam Americam atque Scythiam polo viciniorum demum invaserit. Præter modum sacrificandi, idoli hujus figuram, ductu Salkut, a Paulo Fagio ita depingi ait, ut septem conclavia (forte juxta septem Planetarum numerum) quorum ultimum immolationi infantum unice patuerit, eidem attribuat: Diodorum etiam Siculum L. XX Bibliothecæ suæ, Saturni, quem pro Molecho plurimi agnoscant, statuam his insuper verbis describere, ut manibus terram versus projectis oblatos sibi liberos avide arripere, correptosque in foveam, igni sub se repletam, protinus detrudere dicat. Magici quiddam huic liberos Molecho immolandi ritui subfuisse, & super futuris secretisque rebus Dæmones a parentibus ita consultos fuisse, exinde quosdam conjicere refert, quod hujusmodi superstitionum genera non tantum hoc in loco, sed in aliis non paucis, ad quæ provocat Autor, similem in modum arctissime combinentur, & per sequiora minimum tempora, ὑπὲρ μαντικῆς, sive ut divinationem viscera infantum inspiciendo parentes instituerent, humanæ ejusmodi hostiæ Diis immolatæ fuerint. Illud coronidis loco observari meretur, quod ad c. XXV comma II, ubi de Jubilæo anno ex instituto agitur, a Josepho Scaligero, Jacobo Capello, Petro Cunæo, Hospiniano atque aliis, qui annum quadragesimum nonum pro eodem habent, Autor plurimum recedat, & cum Judæorum schola, ejusdemque Doctore summo Maimonide, in eam abeat sententiam, quod a textus litera, quæ quadragesimum annum Jubilæo adjudicat, temere non sit recedendum, ipseque adeo annus Sabbathicus, qui in quadragesimum nonura incidit, & cui debitorum remissio, unde & Schemitta vocabatur, fuit propria, ab anno Jubilæo, qui servos libertati pristinæ & agros dominis & hæredibus suis legitimis restituebat, probe fit discriminandus.

P. 401.

P. 509.

A DETECTION OF THE COURT AND STATE OF
England &c.

AULA ET STATUS ANGLIÆ DETECTUS, QUAE
fuit sub postremis quatuor Regibus & Interregno. Auctore
ROGERIO COKE, Armigero.

Londini apud Andr. Bell, 1697, in 8.

Constat Alph. 1. pl. 18.

TAmetsi & locupletissimus in hoc libro Historiæ thesaurus continetur, eoque specimen ejus exhibere sit perquam difficile, & præterea tertium jam prodierit, ut novitatem exuisse prorsus videatur, tamen vel aliquam ejus, quam nullam in Actis nostris mentionem facere malimus. Quippe est Autor hic in summo apud Anglos quosdam pretio, quoniam usus privatis multorum commentariis diligenter rerum causas adnotavit, neque cuiquam parti se mancipavit. Circa ea vero præcipue occupatur, quæ sub Scotiæ stirpis Regibus Anglicis, Jacobo I, Carolo I (tempore item interregni) Carolo II & Jacobo II gesta sunt; ubi id imprimis, ut ex ipsa præfatione patet, propositum ei est, ut quæ Reges illos consecuta sint incommoda, quoties ex suo ingenio potius, quam secundum leges regimen instituerunt, luculenter demonstrat. Præterea quæ fuerint collapsæ mercaturæ causæ, sedulo observat, & si quid extra Angliam gestum, quod suæ historiæ lucem aliquam accendat, id non prætermittit. Præmissis ergo iis, quibus lectores ad historiam horum Regum præparari quodammodo queant, Jacobi primum Historiam aggreditur, quem nunquam non adulatorum consilia secutum docet: quare ab his vicissim sacratissimi (most Sacred) vulgo eognomen nactus fuerit, nulli Regum antea tributum. Ejus autem factum exemplo, ut jurandi ac potandi licentia Angliam invaderet; præterea, ut subditis liberius dominaretur, eum a bellis externis sollicitate nimis abstinuisse: unde domi sibi odium, foris contemptum pepererit. Inde Carolo I historiam prolixè fati describit, & quam eum legum Anglicarum parum observantem fuisse passim ostendat; bellum tamen intestinum a Parlamento prius fuisse, quam a Rege cœptum, contra Thomam May pluribus rationibus evincit, neque dissimulat, duriores quandoque a Parlamento propositas fuisse.

p. 148.

p. 280. ff.

se conditiones, quam a Rege potuerint per legum rationem admitti. Quin & in eo temperantiam & castitatem, quam immerito quidam desiderent, hoc magis miratur, quo magis hæ virtutes ex aula Patris exularint. Adulatores tamen ad exemplum Jacobi lubenter admisisse, neque unquam ejus exquisivisse denuo consilium fertur, qui ei minus grata fuisset semel, & si qua in re errasset, adduci nullo modo potuisse, ut errorem fateretur. Accessu præterea fuisse perquam difficilem, Arminianisque & Conjugi suæ paulo nimis obnoxium, diserte adserit Auctor. Deinde quæ Cromwellius egerit, subiicit, & ne ei injuriam fecisse deprehendatur, seorsim in fine ea attingit, quæ ab illo bene gesta perhibeantur. Qualia sunt, quod piratarum licentiam frænaverit; quod passim in Anglia doctos atque æquisimos constituerit justitiæ administratores; quod de commercio cum Gallis transfegerit, legibus admodum Angliæ proficuis; quod civitates maritimas, si quas Hispanis Gallorum ope eripuerit, neutiquam permiserit Gallis, sed Anglis servaverit; quodque leges Angliæ novo exemplo in linguam Anglicam transfundi curaverit. Carolum II Henrico IV Galliarum Regi ex matre avo, quam patri Carolo similiorem refert, jocisque & voluptatibus lubentius indulgisse. Ceterum immensas Anglorum pecunias dilapidasse, & a Gallis præterea fertur accepisse stipendia, eorumque tanto diligentius commoda promovisse, quanto magis Anglorum libertati fuerit insidiatus. Neque tamen omittit Cokius, quæ bene a Carolo & sapienter constituta credit, nimirum quod exemplo Eduardi III & Elisabethæ, privilegia Anglis olim propria exteris quoque indulserit; quod Mariæ nuptias cum Wilhelmo Principe Arausionensi, Potentissimo hodie Rege, procuraverit, eamque non minus quam sororem ejus Annam Anglicæ Ecclesiæ religione jussit erudiri. Denique ut Jacobus II, eum viam sibi a Fratre factam cerneret, majora indies ausus fuerit, legesque Angliæ palam conculcaverit, & quis rerum harum fuerit exitus, non attingimus, quandoquidem ista recenti omnium memoriæ inhzrent. Neque Appendici diu immorari vacat, in qua Auctor, repetitis iis, quibus Angliæ occasus maturari videatur, remedia proponit viginti tria, quæ si adhibeantur, privatorum commodis insuper habitis, publicam Angliæ salutem promotum iri, nullus dubitat. In his quantum est, ut pauperum liberis mature prospiciatur, & quo-

p. 335

p. 336

p. 404

p. 605

p. 607

p. 608

p. 299

- cunque in loco , quam velit , artem exercere cuique liberum fit.
- p. 664. Qua occasione meminit cujusdam Roberti Cooke , vere Pythagorei : quippe nec carnes comedit , & præter aquam alio potu non utitur , pileo quoque , calceis , ceterisque vestibus non nisi lineis incedens , ne quid ab animali mutuatus videatur , adeo ut e lectis quoque exesse plumas velit. Is in Hibernia pueros puellasque bene multas lanæ tractandæ ac ducendæ magna cum utilitate adhibuerat , at cum odio religionis catholicæ eas terras relinquens in Anglia idem profequi institutum vellet , nusquam admissus in Hiberniam remeare coactus est.
- p. 665. Sextum ejus consilium est , ut triviales scholæ communi sumtu erigantur , in quibus juvenus Anglice scribere discat , & addendo atque subtrahendo exercentur gratis ; id enim utrique sexui apprime utile futurum sperat. Præterea ut libri insigniores omnes , maxime Mathematici & Historici , in Anglicam linguam traducantur , & cum curâ prælegantur in Academiis , auctor est , Aristotelis libris Analyticis , Topicis , Physicis , & Metaphysicis , qui non nisi lites pariant & altercationes , prorsus abrogatis.

*GLI ANTICHI SEPOLCRI , OVERO MAUSOLEI
Romani & Etruschi trovati in Roma &c.*

h. e.

*SEPULCRA ANTIQUA SEU MAUSOLEA ROMANA
& Etrusca , Roma aliisque celebribus in locis detecta , in quibus multa
erudita Antiquitates sepulcrales continentur ; collecta , depicta , etique
incisa a PETRO SANCTI BARTOLI. Volumen I Regiæ
Celsitudini LEOPOLDI Ducis Lotharingia & Bar-
ri &c. dedicatum.*

Romæ ex typographia Antonii de Rossi , 1699 , fol.
Constant Plag. 12. & Tab. 126.

Quam duobus ante annis publicæ luci donaverat uberrimam sepulcralium Antiquitatum congeriem , in Actis nostris mense Majo A. 1698 fatis lustratam , eam non poenitenda foctura auctiorem in curiosi orbis gratiam iterum vulgare instituit Vir perindustrius , & superstitem a temporis injuria reliquiarum vindex atque assertor felicissimus. Uti vero nemo facile extiterit , qui præstantissimo arti-

artifici bene precari ejusque solertiæ meritas deferre laudes abnuat, ita nostrarum existimamus esse partium, singula, quibus novam hanc editionem locupletavit, distinctius enarrare. In Tab. I statim apparet pictor cum penicillo reliquoque apparatu, dexteramprehendens Varronis, pæne cujus caput leguntur verba: FAXIS VARRO, quæ Autor ita explicat, ac si ars pictoria Varronem rogaret, ut septingentorum virorum illustrium imagines scriptis suis de compacto inferret (ceu Plinius L. 35, c. 2 Hist. Nat. eum fecisse tradit) ipsa vero eidem hac in re mutuam operam sponderet. Succedunt (2) Sex Tituli sive Inscriptiones sepulcrorum in via Aurelia prope villam Corfinam repertorum, Tab. V. (3) Operculum marmoreum urnæ ambiente epigrapha: D. M. SACR. CHARIDI. CALERIA. MACARIA. ET. NICEPHORVS. FILIÆ. Tab. XIV. (4) Introitus antiquus in Mausoleum Augusti, quod in Campo Martio visitur, Tab. LXXII. (5) Urna Agrippinæ uxoris Germanici, quæ quidem olim hic reposita fuit, postmodum inde ablata oleo, vino ac frumento mensurando diu inserviit, nunc autem manui Colossi ex ære fusæ in Capitolio basin præbet, Tab. LXXIV. (6) Sepulcrum Equitum singularium, quos Autor post Alexandrum Severum demum innotuisse supponit, in via Labicana extra Portam Majorem detectum, Tab. XCVII. (7) Quinque Inscriptiones huc pertinentes, Tab. XCVIII. (8) Monumentum Etruscum, in summo figuram muliebrem, in duabus culcitris reclinem, dextra pateram libatoriam porrigentem; in basi vero pugnam sex militum circa aram cum duabus victoriis vel præliis repræsentans, Tab. CIV. (9) Vas cinerarium tres figuras bacchantes thyrsis armatas gerens, Tab. CVII. (10) Patera ærea deaurata Herculem tribus aliis figuris stipatum exhibens, Tab. CLX. (11) Vasculum cinerarium ex ære flavo capite Fauni & Leonis conspicuum, Viterbi cum priore repertum, Tab. CX. (12) Camera sepulchralis subterranea in agro Senensi effossa, cum Inscriptionibus Etruscis aliisque vasis insignioribus, Tab. CXI. Agmen denique claudunt quatuor pavimenta Musiva elegantissima, Tab. CXXIII -- CXXVI, quibus licet non e sepulchris, sed e piscina publica & Naumachia Augusti erutis, certas ob rationes hic locum assignare voluit Autor. Inter illa vero & magnitudine (est enim quoad longitudinem palmorum 43, quoad latitudinem 32½) & artis nobilitate facile excellit, quod Tab. CXXIII. splendidam pompam nuptialem Neptuni

&

& Amphitrites, Diis Nymphisque marinis, quin & delphinis aliisque belluis exultantibus ac tripudia agentibus, depingere videtur, mensē demum Majo anni 1698 Romæ in regione Piscinæ publicæ detectum, primumque, teste Auctore nostro, ejusmodi pavementorum Romanorum, quod luci publicæ fuerit expositum, ac dignum adeo a nobis habitum, ut hic quoque curiosorum oculos demulceret.

TAB. VII.

MUSÆ SUBSECIVÆ, SEU POETICA STROMATA,
Auctore JACOBO DU PORTO, Cantabrigiensi.

Londini, aqūd Sam. Buckley, 1696, 8.

Constant Alph. i. pl. 15.

NON ignobile est apud Anglos Jacobi Du Porti nomen, quippe qui cum esset Græcæ linguæ in Academia Cantabrigiensi Professor publicus, provinciam, quam nactus fuerat, egregie ornavit. Homerum imprimis amavit; quare ejus sententias diligenter collegit, easque Cantabrigiæ sub titulo *Gnomologia Homeri* publicavit A. 1660. Quem librum non modo in eloquentiæ usum commendat Morhofius in Polyhistore L. I, C. 21, p. 253, sed & ad exegetin maxime, quandoquidem duplicem adjecit Parallelismum, e locis Sacræ Scripturæ alterum, quibus Gnomæ Homericæ non absimiles, alterum e scriptoribus gentilibus. Præterea Græcos versus composuit longe elegantissimos, ut apparet ex ejus paraphrasi *Psalmarum, Jobi, item Ecclesiastæ & Canticorum*. Quam vero & in Latinæ Poesi excelluerit, carmina ejus elegans excellensque ubivis ingenium spirantia abunde comprobant, quæ jam olim particulatim edita, cum comparari ægre possent, uno volumine comprehendere, sicque junctim recudere ante hos quinque annos Bibliopola Londinensis voluit. In his maximum spatium *Sylvarum* seu *Miscellaneorum Libri tres* occupant, Jacobo quondam Duci Monumethæ, Academiz Cantabrigiensi eo tempore Cancellario dicti. Hos excipiunt *Carmina Gratulatoria* præcipue ad Carolum I Regem Reginamque Henricam Mariam, nec non Rege Carolum II & Reginam Catharinam, varia occasione composita. Sequuntur *Epidiæ* seu *Carmina Funebria*, Eduardo, Episcopo Carliolensi, cum junctim primum ederentur, inscripta. Post hæc comparent *Carmina Comititalia*, seu Epigrammata in Comitibus Academicis pro more Anglis recepto composita, & Jacobo Fleetwodo Collegii Regalis Cantabrigiæ Præposito dedicata. Porro *Epigrammata Sacra*, seu Carmina in anniversariis Ecclesiæ festis composita, & Antonio Cantii Comiti consecrata. Denique agmen claudunt *Epithalamia Sacra*, seu Canticum Salomonis metrica paraphrasi donatum.

ACTORUM ERUDITORUM,

quæ Lipsiæ publicantur,

SUPPLEMENTA,

Tom. III. Sect. IX.

MELANGÈS D' HISTOIRE ET DE LITTÉ-
RATURE,

i. e.

MISCELLANEA HISTORICA ET LITTERARIA,
*collecta a Dn. de VIGNEUL-MARVILLE. To-
mi II.*

Tomus primus prodiit Rothomagi 1699, secundus ibidem 1700,
uterque Roterodami apud Eliam Yvans, 1700, in 8.

Alph. 2. pl. 5.

HAbent hoc proprium Miscellaneorum Scriptores, ut rerum
varietate non minus delectent Lectores, quam instruant.
Nec spe sua frustrabitur, qui hac eadem causa inductus hæc
Miscellanea Historica perlustraverit. Multa præterea in
iis ad rem literariam spectantia, nec alibi temere obvia deprehendet.
Nec etiam ubivis de moribus, fati & libris eruditorum commen-
tandi, & arcana quædam de illis prodendi, sese offert occasio, Nos
sine anxio delectu, quæ nobis hinc inde se obtulerunt, commemora-
bimus, ut speciminis loco sint. Trajanum Boccalinum verum auto-
rem esse Lapidis Lydii contendit *p. 10. 11.* eosque errare monet, qui Bor-
ghesio & Cajetano Cardinalibus hunc factum tribuunt, ut illatas sibi
ab Hispanis injurias ulciscerentur. Relationes ejus ex Parnasso ad
imitationem Luciani scriptas esse, posseque autorem *LUCIANUM Ita-
lic*

lic vocari. Fuisse plurimos, qui eum imitari conati sint, ex quibus proxime ad illum accesserit Ferrandus Palavicinus, cujus fata infelicia exponit. Notatu dignam esse dicit p. 14 Bullam Urbani VIII Pontificis ad Decanum & Capitulum Ecclesie Hispalensis, in qua sacris interdicit illis, qui in templis ab usu tabaci sibi non temperent. Ad eo namque herbae hujus Nicotianae usum in Hispania invaluisse, ut nec Sacerdotes ad altare accedentes ab eo abstinerent. Non eruditos modo, sed uxores etiam eruditorum, vanitate quadam in transversum agi, & omnium contemptui se exponere, exemplis selectis probat p. 22, 23. Multos fato quodam aut casu ad certa studiorum genera adductos fuisse, observat p. 26. Sic Malebranchium studiis Theologicis sese consecrasset, sed cum forte libros quosdam perlustraret, incidisse in manus ejus Cartesii librum de Homine: hunc cum legere inciperet, mox ita placuisse, ut non tantum perlegeret ac velut devoraret, sed ut magno etiam animo in Cartesianam se daret Philosophiam. Guidonem Patinum a capite ad calcem usque Satyricum fuisse dicit p. 28, nec verbis modo, sed moribus etiam & vestitu Satyricum egisse. Epistolas ejus genium ipsius accurate exprimere, dolendumque solum esse, quod impiae quaedam & atroces in innocentes injuriae in illis occurrant. Posse eas ornari hac inscriptione: *Cave te canem*. De eodem Patino plura ibi habet. In nominibus propriis saepius aberrare Historicos, monet p. 30. Nec Thuanum modo, more Romano nomina propria Gallorum efferendo, sed Paulum Ramusium quoque, Avilam, Bentivogliumque hic impigisse. Maximos quosque viros verborum admodum fuisse parcos, exemplis selectis comprobat p. 38, 39. Non typographos modo aut symbola, aut nomina sua, interdum versibus inclusa, libris a se impressis adjunxisse, sed eos etiam, qui corrigendi typographica errata muneris functi erant, docet p. 41. Sic Commentarius Andreæ de Yfemia super Constitutionibus Siciliae, Neapoli a Sexto Ruslingero A. 1472 impressis, subjunctos legi hosce versiculos:

Sixtus hoc impresit: sed bis tamen ante revisit

Egregius Doctor Petrus Oliverius.

At tu quisquis emis, Lector studiose, libellum,

Lætus emas: mendis nam caret istud opus.

Cujacium inter illustres *αὐτοδιδάκτους* refert p. 42. Prudentiam.

quo-

quoque ejus commendat, quod de controversiis Theologicis interrogatus, responderit: *Nihil hoc ad Edictum Prætoris.* Catalogum eorum, qui in senectute artes quasdam addiderint, texit *p. 43.* Colbertum hos inter laudat, qui jam sexaginta annos natus, ad Latini sermonis culturam Jurisque se receperit studium. Tellerium quoque, Franciæ Cancellarium cum nepotibus suis disputando Logices in memoriam sibi revocasse præcepta dicit. Rothomagi virum quendam doctum, qui Gallus dicatur, degere refert *p. 48,* qui effata memorabilia Johannis Seldeni ex Anglico sermone in Gallicum translata, sub titulo *Seldenica,* edere secum constituerit. De bibliomania seu intemptivo libros colligendi studio disserit *p. 49,* refertque quosdam magno pretio libros Arabicos coemisse, ast per linguæ Arabicæ peritos tandem intellexisse, eos fuisse libros rationum a mercatoribus confectos, seque adeo pro thesauro accepisse carbones. Notatu dignum est, quod *p. 50 & seqq.* narrat, peregrinatori cuidam, in fastigio Pici montis in insula Tenariffa constituto, Solem instar stellæ cujusdam majoris apparuisse. In Bongarsii epistolis Latini sermonis elegantiam laudandam esse, præterea nihil, *p. 54.* Hinc in eam adducitur opinionem, meliores literas suppressas, aut has mutilatas esse. Busbequii contra ad Rudolphum II Imperatorem, rebus utilibus ac scitu necessariis esse refertas. Perronium Cardinalem non tantum ingenio polluisse, sed doctrina quoque fuisse instructum, contra Menagium contendit *p. 63.* In Congregatione S. Mauri viros longe doctissimos hætenus vixisse, qui utilem Ecclesiæ in Græcis pariter ac Latinis autoribus edendis navarunt operam, neminem temere fugere potest. Hos autem Noster ordine enumerat, & cujusque opera, saltem præcipua, designat *p. 65 seqq.* De stilo lapidario, ab Emanuele Thesauro, uti putat, cum primis resuscitato, mentem suam aperit *p. 79,* pronunciatque judicium inter acumina & argutias in magno versari periculo. Victorii Sivi navos tangit *p. 49.* In Gallica versione Concilii Tridentini a Gentiano Herveto adornata, ac primum Rhemis A. 1564, deinceps Parisiis A. 1584 impressa, asseri dicit *p. 89,* tres Cardinales confirmationi hujus Concilii se opposuisse. Hoc omissum esse in prima editione Latina hujus Concilii, ideoque Gallicam illam hodiernum versionem, dictasque editiones, eruditus in pretio esse. Spondanum dicere, resciri hætenus non potuisse, quinam

isti Cardinales fuerint : mirumque Autori videtur, quod Paulus Sarpus, diligentissimus historiae Concilii Tridentini scriptor, hoc silentio prætermiserit. Lepidum Philosophi sermonem ad exagitandos Cartesianos fingentis, machinis brutorum singulis adjunctos spiritus esse, qui eos moveant, refert *p. 210 seqq.* Nuncios Pontificis hodie dici, qui olim *Legati* appellati sunt, constat. Nostrer observat, circa initium seculi proxime elapsi hanc vocem usurpari coepisse : at incertum esse, quam ob causam cum voce *Legati* sit permutata. De mercatoribus eruditis, quosdam recensens, verba facit *p. 101 seqq.* & de opificibus eruditis *p. 118 seqq.* Brerewoodii librum de Linguarum ac Religionum in hoc universo diversitate laudat *p. 120*, refertque Richardo Simoni constitutum fuisse, cum additionibus suis auctum nova editione luci denuo exponere : ast cum non satis ei cum bibliopola conveniret, seorsum Simonem additiones suas edidisse sub titulo : *Religions d' Orient par le S. Momy.* Tres notat *p. 126* autores, qui scribendi genus ab indole illorum plane alienum sectati sint : Balsacum, qui epistolis scribendis se dederit, nec tamen stili epistolici characterem unquam assecutus sit ; Capellanum, (M. Chapelain) qui edendis versibus tempus suum perdiderit, & Marolium (L' Abbè Maroles) qui a versionibus conficiendis nec consiliis amicorum, nec inimicorum satyris ac censuris, deterreri potuerit. Michaelis Montani ingenium depingit *p. 134*, & in eam ingreditur sententiam, eam quam consecutus est famam & existimationem, temporum potius opportunitati, quam meritis ejus esse imputandam. Carolum du Fresne Dominum du Cange laudat *p. 136*, quod inter gravissima studia summam morum suavitatem humanitatemque retinuerit. De Isaac Peirerio, autore systematis Præadamitici, verba facit *p. 143*, & inter alia nos condocet, fortuito quodam casu in has cogitationes eum incidisse, cum versus 12, 13, 14 quinti capituli Epistolæ ad Romanos legeret : præter stili elegantiam nihil esse in ejus libro, quod laudem promeretur, in quo nec judicium, nec eruditio solida conspiciatur : vanitatem autem & ambitionem desideriumque novam sectam condendi, in eo ubique se proderet. Exempla quorundam, qui jam in mortis limine constituti carmina tamen fuderunt, legere licet *p. 144*. Præstantissimos quosdam Galliarum scriptores domi negligi, exteris contra in pretio esse, Thuani, Cominæ, Cartesii, Huetii, exemplo comprobatur, quorum scri-

Scripta Gallis fere forteant aut ignorentur, vicinis gentibus maxime fiant *p. 145*. De Grollierio a Thuano jam laudato quædam habet *p. 153*, & inter reliqua observat, cum instructissimam habuerit bibliothecam, singulis libris hæc inscripta fuisse verba: *Johannis Grollierii & Amicorum*. De Cornelio celebri Gallorum poëta exponit *p. 158 seq.* habitumque corporis & mores ejus neutiquam respondisse famæ, docet. Testamentum Politicum Cardinalis Richelii supposititium scriptum esse, nec illustri hujus autoris genuinum factum, probat *p. 264*, nec in politicis ait quicquam Richelium literis consignasse. Natalem Alexandrum commendat *p. 167*, & adversarios ejus, qui scripta contra eum ediderunt, recenset. De Rolando Maresio quædam *p. 169* legi possunt. Ex epistolis ejus vix quinque aut sex ad eos missas esse, quorum nomina præferunt, testimonio Emerici Bigotii comprobatur. Hominum voluptati deditorum errorem haud esse infimum inter reliquos ostendit *p. 170*, quod existiment, nihil quod molestum aut difficile sit, posse a quoquam sine periculo sanitatis aut vitæ suscipi. De Emerico Bigotio agit *p. 174*. Paradoxon, in iis regionibus, in quibus phlegma regnat, præstantissimos nasci poëtas, defendit *p. 177*, in exemplum Italiam sistens, & ex Gallie provinciis Normanniam, quæ optimos Gallorum poëtas protulerit. Plurimos doctissimos Viros, Perronium, Spondanum, Holstenium, Cotelerium, Morinum, Ecclesiam Romanam Protestantibus debere, agnoscit *p. 178*. Amicis solum libros consecrandos dedicandosque esse, Pithœi, Nicolai Fabricii, & Jacobi Sirmondi autoritate fultus, asserit *p. 179*, ubi & de dedicationibus multa notatu digna collegit. Exempla illorum, qui in captivitate aut carceribus ad literarum studia felici successu animum adjecerunt, affert *p. 189*, ubi & opera quædam eruditorum in carceribus ab illis conscriptorum recenset. Multos seculo superiori in Magiæ suspensionem perperam adductos, docet *p. 188*, & exempla adjicit. De eruditis viris, qui in maxima paupertate vixerunt & mortui sunt, verba facit *p. 190*, & prolixum illorum catalogum texit. Inter hos & Bentivoglium Cardinalem refert, cui ante obitum ædes ad solvenda nomina vendere necesse fuerit, quique ne tantum quidem pecuniæ reliquerit, ut honeste pro conditionis suæ ratione offerri posset. De Breviario Romano Francisci Quignonii & laudabili studio illorum, qui ecclesiarum suarum Bre-

viaria emendent ac corrigant, nonnulla affert *p. 194*. Cum varia hodie ad aëris gravitatem & levitatem explorandam, similiaque inventa sint instrumenta, hoc superesse dicit, ut instrumentum excogitetur pro exploranda vita aut morte ægrotorum. Mentionem ejusmodi instrumenti Lambecium facere observat, in commentariis de Bibliotheca Vindobonensi: *Anonymi*, inquit Lambecius, *cujusdam auctoritatis collectio variarum rerum medicarum: caput ultimum sive p. 32 continet Petosiris Philosphi Ægyptii epistolam astrologicam ad Nechepson Regem Assyriorum cum adjuncta figura organi astrologici, per quod de vita & morte ægrosantium potest judicari*. Maillonium notat *p. 216*, quod in Itinerario Italico ediderit fragmentum aliquod auctoris anonymi, quod Bononiæ in Abbatia S. Salvatoris viderat, existimans nondum editum illud esse, cum non tantum a Launojo editum sit, sed integrum etiam scriptum illud sub titulo, *Humbertus de Romanis de arte predicandi*, extet in ultima editione Bibliothecæ Patrum. Navos quosdam Dictionarii Fureteriani indicat *p. 216, 217*, v. g. quod Marforium & Pasquinum unam eandemque rem esse existimaverit. De iis, qui multum temporis in scriptis suis aut conficiendis, aut expoliendis consumunt, *p. 218* verba facit, notatque quosdam circa initium scriptionis valde anxios esse, & sollicitos, aut cum prima stadia emensi sunt, promte & laxatis veluti habenis eos procurrere: id quod Thuano contigisse dicit. Præjudicatas eruditorum opiniones, quibus quibusdam libris nimium pretium statuunt, aut justum etiam pretium detrahunt, perstringit *p. 221*, Claudiumque Belurgerium inter alios memorat Homeri amore adeo captum fuisse, ut nec in templo eum e manibus dimitteret. Viros quosdam eruditos, sed ex illegitimo thoro prognatos recenset *p. 222*. Fulvium Ursinum, Antonium Bosium, Pomponium Latum, aliosque in his commemorari videas. Medicis hoc fere præcipuum esse dicit *p. 222*, ut quam lubentissime alia studiorum genera, interdum ab arte medica maxime aliena, consecantur; hinc ingentem medicorum catalogum, qui in aliis quoque eruditionis partibus excelluerunt, ibidem texit. Cur sceminæ potius quam viri magiæ & veneficiis deditæ sint, disquirat *p. 227*. Legi quoque merentur, quæ *p. 232* de Richardo Simone refert, in examine quod illi subeundum fuit, ut in Presbyterorum numerum susciperetur, tam masculæ se geren-

te,

te, ut eruditione vinceret Theologum in ejus profectus inquisitionum. Ad literarum bonarumque artium progressum plurimum conducere dicit, si plurimi extant autores, qui in certo genere primi sint, & quos reliqui deinceps imitentur *p. 241*, ubi & eos enumerat, quos hocce honore dignos esse judicat. Quod Principem deceat censuras interdum contemnere; nec statim in illarum autores animadvertere, evincit *p. 247*. De moribus gentium nonnulla habet *p. 256, 257*, ubi de Germanis quidem pronunciat, eos ex omnibus Europæis quam constantissime suam indolem suumque retinere genium. Robur & fortitudinem majorum suorum eos hodiernum referre, gravitatemque judicii cum labore incredibili in iis conjunctam esse, id quod cum primis in literarum studiis & artium bonarum cultura eluceat. Ingenua Galli confessio! De Confutio *p. 257* pronunciat, eum dignum non esse, cujus scripta in Europam advecta in linguam Latinam converterentur. Dici cum Perraltio de Confutio posse, eum unum ex antiquis illis esse, qui recentioribus nullum incutunt ruborem. Launojum criticum coelicolis terricolisque formidandum vocat *p. 26*: plures enim Sanctos sede sua eum dejecisse, quam decem Papæ eo evehant. Tres hodie merito celebrari Gallia scriptores aufumat; qui singuli, quisque in suo scribendi genere, primi sint principesque, dignitatis quoque splendore & fortitudine insignes, & omnes tres etiam fortunæ inconstantiam experti. Hi sunt Rupifocaltius (Rochefoucault) Rabutinius (Busby Rabutin) & Evremontius. Singulorum vitam & fata paucis exponit *p. 264 seqq.* De Plinio juniore nonnulla affert *p. 277*, recteque observat, *vanitatem* quandam (nec enim commodiori voce vitium hoc exprimere licet) ubique in ejus epistolis elucere. Difficile tamen esse addit, eam evitare, in eo scribendi genere, ubi quis nunquam non de seipso verba facit! Quæ de Marco Antonio de Dominis *p. 279 & seqq.* narrat, lectu digna sunt, sed accuratorem forte promerentur inquisitionem. Laudat eum ab ingenii corporisque dotibus. Ast nimia ait in sequiorem sexum propensione famæ suæ adpersisse maculam; offendisse etiam Cardinales quosdam intempestivo in quandam illorum cognatam affectu, qui & spe ad altiora emergendi eum privaverit. Romam aliquando eum venisse, ut apud Paulum V Pontificem se ab objectis sibi criminibus purgaret, tumque in duos

duos quosdam Nobiles Anglos incidisse, quorum sermonibus invitatus, de veritate Religionis Romanæ minus præclare sentire inceperit. Atque hinc reliqua, quæ Virum hunc exceperere, fata accersit. De Ephemeridibus eruditorum mentem suam exponit *p. 207 seqq.* & difficultates, quibus premantur, qui rite, & ita ut decet, hoc in negotio versari cupiunt, edisserit, subjuncto etiam de præcipuis suo judicio. Accusatum a quodam Photium dicit, quod libros, quorum excerpta *Μυριοβιβλων* suo inseruerit, statim igni tradiderit. Ast explodit hæc fabulam, & merito quidem *p. 210.* De Fagdito (l'Abbè Fagdit) memoratu digna narrat *p. 313*, ac inter alia refert, eum Valentinianos, Cerinthum, Tatianum, Hermogenem aliosque Gnosticos excusare & ab erroribus, qui vulgo iis imputantur, liberare ausum esse in commentariis suis contra Tillemontium, & alibi. Eundem etiam magno animo Theologiam Scholasticam repurgare & emendare ausum esse, editoque specimine demonstrare voluisse, antiquos ecclesiæ Doctores, quos Patres vocamus, magis orthodoxe de mysterio Trinitatis locutos esse, quam Scholasticos. Ast suppresso libro Auctorem in monasterium aliquod se recipere iustum esse, in quo literarum studiis se nuncium misisse professus sit. Tandem in Bruyerium celeberrimum autorem libri, *Caractères de ce Siècle*, Noster insurgit, acremque in eum stringit censuram, & elogiis, quæ Menagius larga manu illi tribuit, nullam subesse rationem ostendit *p. 325 seqq.* Plura non addimus: omnia enim observatu digna si referre vellemus, integer fere huc transcribendus esset liber. Sed ex Tomo II adhuc quædam decerpenda sunt.

Diæpæ licet crassus sit aër, doctissimos tamen ex ea produisse viros notat, ex quibus Pecquetum maxime commendat, Medicum longe celeberrimum *p. 5, 6.* Capellanum (Chapelain) editis aliquot odis, factaque spe operis majoris de virgine Aurelianensi, maximam famam existimationemque sui apud omnes excitasse; ast cum lucem opus illud adspexisset, maximum contemptum ab omnibus retulisse. Virum cætera doctum fuisse dicit, licet insignis poetæ gloriam perdidit. Labæo locum inter viros eruditos secundi ordinis, tribuit *p. 14.* Bocharto, Strabonem ob iudicii *ἀκριβειαν* laudanti, suffragatur *p. 21.* In Polybio contra, Famiano Strada, & Petro Maffæo, iudicium defectum notat. Elogium quod Fratres Sanmarthani Abbati

S. Cyra-

S. Cyrani in Gallia Christiana statuerant, mandato Cleri Gallicani tollendum fuisse: nec tamen quenuquam Clericorum emere voluisse exemplar libri, in quo istud elogium non compareret *p. 23*. Recentem quendam Scriptorem *p. 26* perstringit, afferentem, terminum ecclesiasticum *Gratia* nihil tandem aliud esse, præter *nescio quid*, (*un je ne sai quoi*.) Huetius *p. 27* nostro vapulat, quod in libro de optimo genere interpretandi, Irenæum versionis Latinæ suorum operum autorem habere videatur. Equidem & Fevardentium in eodem versatum fuisse errore, sed reclamare doctissimos criticorum. Nec enim, inquit, refutari merentur, qui Irenæum Latine scripsisse volunt, De foeminis eruditis varia collegit *p. 28 seqq.* ubi inter alia Menagii librum de *Mulieribus Philosophis* jejunum vocat, & qui statim ab autore jam sene compositus intelligatur. Præcipuos, qui vitam Johannis Calvinii scripserunt, indicat *p. 35*. Elogium Calvinii, quod a quibusdam Papyrio Massono tribuatur, & inter schedas illius jam defuncti inventum perhibeatur, autorem agnoscere Jacobum Gillotum, contra Besium asserit atque contendit *ibidem*. Ex Hobbesii lectione neminem evasurum Politicum, pronunciat *p. 37*: Evræmontii tamen iudicio, summis Angliæ viris eum annumerandum esse. Sorbierium, qui Hobbesii *Elementa* in linguam Gallicam transtulit, comparatione inter Machiavellum & Hobbesium instituta, illi ingenium atrox & ferum, huic mansuetum atque humanum tribuisse. Burnetum in Historia Reformationis Ecclesiæ Anglicanæ in multis recte dissentire a Sanderò, ast plurima documenta, quibus contra Romanenses pugnat, nondum indubitata fidei esse, & quibus contradici nequeat *p. 38*. De Regum Galliæ confessionariis, negotiis civilibus interdum interservientibus, lectu digna occurrunt *p. 40, 41*. Acute dicta (*les bons mors*) a Græcis transiisse ad Romanos, ab his ad alias gentes fuisse propagata. Apud Romanos Publium Syrum horum usum tempore Julii Cæsaris introduxisse *p. 58*. Anecdota seu historias arcanas in pretio esse, ait *p. 59*. Suetonium ideo magni fieri, quod domestica Imperatorum prodant. Procopius Autori ideo displicet, quod, cum antea laudasset Imperatorem Justinianum, deinceps convitiis proscindat. Varillæii autem *Anecdota Florentina* huncce titulum neutiquam promereri. In summorum etiam virorum vitis interdum inepti aliquid ac ridiculi occurrere, recte monet *p. 70*. Qua fide au-

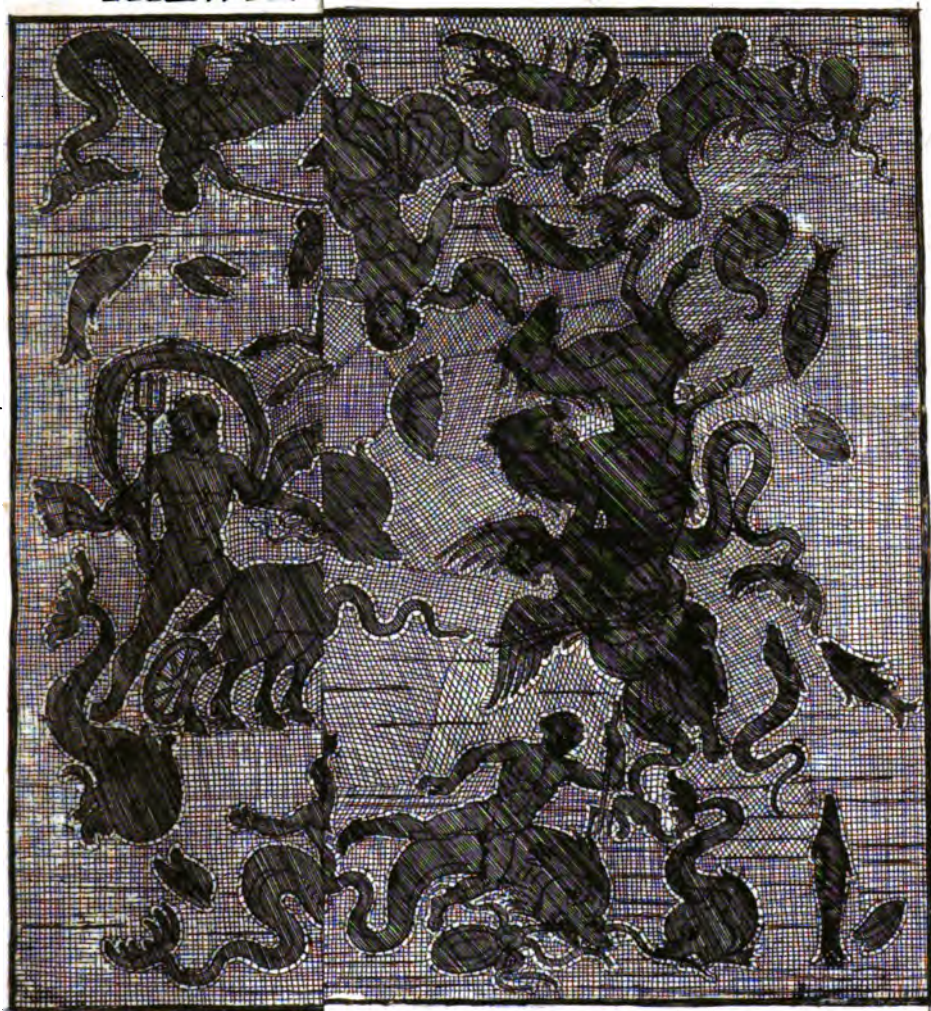
tem asserat, Melanchthonem gravem, ut vocat, ac eruditum inter Lutheranos theologum, cunis assidentem, una manu tenuisse librum, altera motitasse cunas, ut somnum infantulo suo conciliaret, vident alii. Simile quid de celebri Philosopho Gallorum *Esprit* refert. Ratramni librum de Eucharistia, opera Protestantium primum lucem adspexisse, multis persuasum esse dicit; ast eos simul refellit *p. 101.* Jo. Alphonsi Borelli opus de motu animalium comendat *p. 122.* Casparem Scioppium nimis rigidum atque austerum esse fatetur, nec tamen contemnendam ejus *Infamiam Famiani*. Optandum potius, ut in novis Autorum editionibus, ad calcem libri semper subjungerentur criticorum in eos edita censura. Quod Bailletus in vita Cartesii de filia Cartesii Francina dicta narrat, a Cartesiano quodam pro fabula venditari docet, ex automate quodam a Cartesio confecto orta *p. 125.* Fortunium Licetum in opere de lucernis Antiquorum reconditis omnem velut profundere eruditionem, nec tamen ad caput causa proficere, cum de arcano lampades perpetuas conficiendi nihil tradat. Specimen Phosphori ad hoc adhibuisse veteres, Autori verosimile videtur *p. 133.* In facie hominis quantumvis deformi tantam tamen perfectionem deprehendi, ut nihil in ea mutari possit, nisi mutata omnium partium proportione, pluribus evincit *p. 163.* Montausierum Ducem epistolas Angeli Politiani tanti fecisse *p. 79* refert, ut semper in promptu haberet earum exempla, quae amicis daret. Defendit ibidem Politianum, & quod a nonnullis illi obiectum, ac si semel tantum in vita sacras literas legisset, calumniam vocat, cum alicubi in epistolis profiteatur, sese quadragesimali tempore publice populo sacras literas explicasse. Quod de Canonico quodam Parisiensi circumfertur, eum jam mortuum, cum justa illi persolverentur, se damnatum esse ter exclamasse, jam pridem eruditi inter commenta retulerunt. Horum sententiam selectis documentis ulterius probat *p. 174 seqq.* Quinam Parisiis *Bibliopola stationarii* fuerint, *p. 187* explicat. Willisii anatomem cerebri laudat *p. 191. seqq.* De fungis variis observat *p. 196,* & cum experimentis constat, eos una nocte nasci, optat ut aliquando modum, quo partes singulae augeantur, diligentius quis observet. Relationum publicarum, quas *novellas* vocant, usum commendat *p. 207.* De ritu, circulo nomina illorum, ex quibus unum alteri praeferre religioni nobis ducimus, inscribendi verba facit *p. 203.* Naves atque lapsus

TAB. VII.

tem asserat, Melanchthonem gravem, ut vocat, ac eruditum inter Lutheranos theologum, cunis assidentem, una manu tenuisse librum, altera motuisse cunas, ut somnum infantulo suo conciliaret, vident alii. Simile quid de celebri Philosopho Gallorum *Esprit* refert. Ratramni librum de Eucharistia, opera Protestantium primum lucem adspexisse, multis persuasum esse dicit; ast eos simul refellit *p. 101.* Jo. Alphonsi Borelli opus de motu animalium commendat *p. 122.* Casp. Scioppium nimis rigidum atque austerum esse fatetur, nec tamen contemnendam ejus *Infamiam Famiani.* Optandum potius, ut in novis Autorum editionibus, ad calcem libri semper subjungerentur criticoium in eos editæ censuræ. Quod Bailletus in vita Cartesii de filia Cartesii Francina dicta narrat, a Cartesiano quodam pro fabula venditari docet, ex automate quodam a Cartesio confecto orta *p. 125.* Fortunium Licetum in opere de lucernis Antiquorum reconditis omnem velut profundere eruditionem, nec tamen ad caput causæ proficere, cum de arcano lampades perpetuas conficiendi nihil tradat. Specimen Phosphori ad hoc adhibuisse veteres, Autori verosimile videtur *p. 133.* In facie hominis quantumvis deformi tantam tamen perfectionem deprehendi, ut nihil in ea mutari possit, nisi mutata omnium partium proportione, pluribus evincit *p. 163.* Montausierum Ducem epistolas Angeli Politiani tanti fecisse *p. 79* refert, ut semper in promptu haberet earum exempla, quæ amicis daret. Defendit ibidem Politianum, & quod a nonnullis illi objectum, ac si semel tantum in vita sacras literas legisset, calumniam vocat, cum alicubi in epistolis profiteatur, sese quadragesimali tempore publice populo sacras literas explicasse. Quod de Canonico quodam Parisiensi circumfertur, eum jam mortuum, cum iusta illi persolverentur, sed damnatum esse, ter exclamasse, jam pridem eruditi inter commenta retulerunt. Horum sententiam selectis documentis ulterius probat *p. 174 seqq.* Quinam Parisiis *Bibliopola stationarii* fuerint, *p. 187* explicat. Willisi anatomien cerebri laudat *p. 191. seqq.* De fungis varia observat *p. 196,* & cum experimentis constet, eos una nocte nasci, optat ut aliquando modum, quo partes singulæ augeantur, diligentius quis observet. Relationum publicarum, quas *novellas* vocant, usum committit *p. 297.* De ritu, circulo nomina illorum, ex quibus unum alteri præferre religioni nobis ducimus, inscribendi verba facit *p. 203.* **N**ovos atque lapsus

TAB. VII.

fus varios virorum eruditione alias illustrium collegit p. 205 ad 221, nec reticet ibi Gallorum errores Geographicos. Vitam & fata Agni Benigni Sanrey exhibet p. 224 seq. Exemplum singulare noctambuli occurrit p. 237. De Antonio Portugallia Rege disserit p. 250, 251, & explodit sententiam cujusdam, pro argumento regiae magnitudinis venditantis, quod secto post mortem corpore, omnia ejus viscera tabida ac corrupta inventa sint, praeter cor. Quo pacto *sestertius* & *sestertium* differant, explicat p. 253. Exempla eruditorum, qui aqua submersi perierunt, exhibet p. 267, & Guidonis Patini acute quaedam & eleganter dicta p. 268. De Statica Medicina Sanctorii, Medici Patavini disserit p. 290. Antonii Godæi vitam paucis delineat p. 295 296. Epistolam Chrystostomi ad Cæsarium Monachum adversus Apollinaris hæresin, tempore secundi ipsius exilii scriptam, pro genuina cum accuratioribus criticis habet, ast Protestantibus contra transubstantiationem eam favere, cum Harduino negat, p. 298. Francisci de la Mothe-Vayer, viri celeberrimi, mores indecoros minusque elegantes notat p. 301. Theophilum Raynaldum non ea fuisse eruditione, ut cum Sirmondo atque Petavio comparari possit, contra Guidonem Patinum contendit p. 303, quod autem a nonnullis creditum fuit, eum plane desperandum obiisse, a Monconysio refutatum abun de dicit. De Michaelæ Pfello, ejusque dialogo de energia seu operatione Daemonum, nonnulla collegit p. 304, 305: concludit vero tandem, librum istum nullius momenti esse, nec dignum qui legatur. In Luca Holstenio, Leone Allatio, Morino, atque Launojo odium Theologiae Scholasticae notat p. 314. Libri, cui titulus, *Optatus Gallus*, autorem esse Hersen confirmat, qui ab auctore vitæ Morini appelletur *homo cerebrosus, judicii pauci, vehementissimus concionator*. Richelium Cardinalem Ximenem Cardinalem in omnibus fere imitatum fuisse, docet p. 315. De Patribus, in quibus Cartesianismi vestigia deprehendantur, verba facit p. 316. Spinozam nonnulli tradunt, cum in Galliam venisset, metu, ne in carcerem conjiceretur, vitæ finem sibi accelerasse: hos refellit p. 230. Gaffarellum notat p. 320, quod per errorem turpissimum crediderit, in Trithemii Abbatis Steganographia agi de evocatione Spirituum. Alia quoque de eodem ibi affert. Quid *cana vella*, quidve *sportula* sit, ex Romana antiquitate explicat p. 326, 327. Historias Conclavium Romanorum Pontificum, Hobbesii

ſii , Grotii , Machiavelli , Taciti , aliorumque commentationibus
 politicis præfert p. 329. Jam ante Toinardum , Vechietum negaſſe,
 quod Chriſtus pridie quam pro nobis mortem oppeteret , ſolenne
 Paſchalis coenæ convivium celebraverit , & quod pertinaciter hanc
 ſententiam defenderet , in carcerem conjeſtum fuiſſe , docet p. 332.
 Verſus *Politicos* dictos cum Lambecio putat , qui in plateis cantari
 conſueverint , obſervatque ex eodem , a Græcis recentioribus mere-
 tricem *Politicam* vocari p. 334. De autore Catechiſmi Tridentini
 diſquiri p. 336. Solidam eruditionem etiam ab linguæ Latinæ & Græ-
 cæ ignaris acquiri poſſe , probare annitur p. 335 ſeqq. Ex Hugonis
 Grotii epiſtolis ad Gallos judicia quædam de viris eruditis colligit
 p. 339. Conradi Heresbachii *Historia Anabaptiſtica* de factione Mo-
 naſterienſi ob obſcuritatem illi diſplicet , p. 361. Cur Thuanus com-
 mentarios de rebus Mariæ Stuartæ , a Jacobo Rege per Caſaubonum
 illi miſſos , ſecutus non ſit , cum tamen Rex aſſeveraverit , ſumma fide
 ac diligentia eos ſcriptos eſſe , diſquiri p. 362, 363. Caſaubonum ſuis
 exercitationibus Baronio non adeo nocuiſſe , pronunciat p. 364 ſeqq.
 Erycum Puteanum commendat p. 368, 369. Johannem Rhodium Da-
 num libros , quos pro ſuis venditaverit Tomafinus , elaboraſſe , ex
 Reineſio refert : aſt utrumque reprehendit , Tomafinum , quod ex
 alterius labore gloriam quaſiverit ; Rhodium , quod contra datam
 fidem , arcanum hocce prodiderit p. 377. Thevenotium , quem de ar-
 te natandi commentatum conſtat , refellit ex Alphonſo Borello ,
 aſſerente nihil niſi metum obſtare , quo minus homines æque prom-
 pte ac alia animalia natent p. 383. Phyſiognomiam ut incertam at-
 que fallacem rejicit p. 388 ſeqq. Varillaſii vitam & fata deſcribit
 p. 394 ſeqq. Sed quis tandem finis foret , ſi omnia ex tanto rerum me-
 morabilem cumulo indicare vellemus ! Hæc ergo ſufficiant.

TENTAMINA PHYSICO-CHYMICA CIRCA AQUAS
thermales Aquisgranenſes , Auctore NICOLAO VALLERIO , O-
ſtrogorhia Sueco. Quibus adjeſta ex Anglico ab eo verſa R. B.
Specimina Hiſtoria aquarum mineralium , & JO.
FLOYERI Inquiſitio in uſum balnearum.

Lu-

Lugduni Batavorum apud Cornelium Boutesteyn, 1699, in 8.

Plag. 20.

Post operosam celeberrimi Blondelii sedulitatem, quam ante eos XVI annos perscrutandæ thermarum Aquisgranensium naturæ impendit, sua quoque circa illas instituit tentamina clarissimus Auctor, idque, ceu ipse in Præfatione memorat, potissimum Domini Hiernes, Archiatri Regii nobilissimi, iussu. Ipsa scriptio instar epistolæ directæ est ad D. D. Hotton, Med. & Botan. Lugdun. Bat. qui ipse restaurandæ sanitatis ergo has thermas accessisse, earumque effectus & usus acriter peruestigasse fertur. Quinimo primus fuit, qui præcalidis hisce & fumantibus aquis caput frigidis ac inveteratis affectibus laborans supponi, successu optimo iussit. Hujus exemplo ductus, suavisque celeberrimi Hiernes permotus Auctor, se Aquisgranum contulit, in naturam thermarum earumque vires modumque usurpandi penitus inquisiturus. Viam non satis tritam, & auctores quoad contenta non concordare advertit. Fateri quoque se coactum vidit, aquas ejusmodi minerales rarissime simplici metallo vel minerali, aut una re fossili imbutas reperiri, imo contenta in minutissima discerpta esse corpuscula, quæ omnem oculorum aciem effugiant; hinc iudicium nullum fieri posse vel de natura, vel de quantitate contentorum, maxime cum mineralia similitudine inter se etiam sagacissimos fallant. Adiit ergo Viros ingenii præstantia & multiplici experientia commendatos, a quibus tamen solidæ informationis se recepisse nihil ait, singulis in diversam ab aliis sententiam abeuntibus. Hinc parum abfuit, quin illorum amplexus opinionem sit, qui libere proficatur, se hæc Dei arcana minime intelligere, nisi supra memorati excellentissimi Hiernes nova methodus, qua acidulas Medevienses probavit, spem fecisset fore, ut aliquo modo illi insistens tutius in veritatis scrutinio progrediretur. Hinc claustra aquarum (verba sunt Auctoris) irrupturus arte illis blandiendum censuit, ratus contenta illorum, quæ machinas artificiosissimas viresque fortissimorum Medicinæ Artantum sæpius eludere, jam subdola potius captione vinci atque e lateribus suis educi posse. Scilicet varias e diversis rebus conquisivit & confecit cupedias, quibus istas aquas saturare studuit, ut tanto facilius deglutita & absorpta redderent. Primo omnium autem aggressus est interiora aquæ fontis potatorii recludere, idque beneficio in-

D d d 3

ftil-

stillationis variarum solutionum, verbi gratia solutionis nitri, salis Ammoniaci, salis communis, vitrioli ♂, mercurii sublimati, sacchari Saturni, salis tartari, item spirituum nitri, salis communis, Ammoniaci, solutionis nucum gallarum, D, ℞i, & sirupi violarum. De his singulis succincta relatione memorat, qualem aquis alterationem vel coloris mutationem induxerint, aut quid sedimenti forte ad fundum deposuerint, addita simul cum aliorum experimentis collatione & expositione, in quibus hæc cum suis vel convenire, vel ab illis discrepare videantur. Hinc obiter de aquarum thermalium sulphure, spiritibus, acido, quibus illæ refertæ perhibentur, breviter disquiritur, simulque opinionis istius falsitas ostenditur. De cætero, cum clarissimus Auctor aquam thermalem lagenæ vitreæ accurate obturatæ inclusam, & XXX dies conservatam, Lugdunum transportasset, tum vero præter aquæ subsidentiam & quasi diminutionem, nonnullos floccos concrefcere, & sese post vitri agitationem conspiciendos sistere, mox vero calefacta aqua iterum in poros ejusdem resorberi, & visum omnem effugere observasset, animum induxit, cum iisdem liquoribus, ut antea, aquam commiscere, experturus, num inter recens haustam & diu asservatam aquam aliquid discriminis intercedat. Proinde instillavit iterum solutionem salis communis, ammoniaci, nitri &c. & annotata, quæ cum singulis contigit, variatione, ad alia revertitur experimenta, ac primo evaporationis successum enarrat. Scilicet in vasis fictilibus aquam igni commisit, ut in fugam conjectis fluidioribus ac humidioribus ejus corpusculis, remanentia solidiora & crassiora conservaret. Hoc modo deprehendit, quod clarissimi Blondelii assertum proxime ad veritatem ascedat, & quod ℞j. aquæ evaporatæ relinquat salis grana circiter 25, e quæ tamen denuo soluto filtratione segregari possint terræ insipidæ albicantis, seu potius cineræ, grana 5. Quæ vero salis istius natura sit, Lugdunum reversus Auctor solutione ipsius & instillatione superius memoratorum liquorum expiscari instituit, quæ ex singulorum additione mutatio obtigerit, statim subjiciens. Servavit autem per aliquod temporis spatium istam salis solutionem in vitro leviter ocluso, experiundi gratia, num ne ab aëre alteraretur, hac vel illa in parte augetur, vel an quicquam ipsi decederet; imo enumerata per dictos liquores experimenta cum illa denuo iteravit; sed eandem in omni-
 bus

bus convenientiamprehendit. Cumque insuper adverteret, saltem thermarum permutatione aëris varia varie mutari, indolem ejus ulterius exploraturus, a fordibus & spurcitie, quibus adhuc squalerē visus est, eundem liberare tentavit. Itaque summo studio lavit, purificavit, lenteque iterum siccavit; faciem tamen, ceu intendebat, crystallinam ipsi inducere non potuit. Tandem ignis violentiæ illum tradidit, ubi salis communis aliquoties purificati instar exiguum strepitum edidit, leviterque disiliit; diutius vero cum in igne detineretur, in fluorem redactus est. Caterum balnea eorumque alveos ac structuram variam inspiciens noster Auctor, *Rosaceorum* parietibus saltem quendam accrevisse vidit, & quidem in parietibus diversis diversum, sapore haud tantum, sed & concretionem ac duritiæ differentem; nitroso-Armoniacosum scilicet unum, alterum salso-muriaticum. Cum utriusque solutione confudit liquores superius nominatos, solutiones scilicet salis communis, armoniaci, nitri, aluminis, vitrioli *Sis, R,* cocoi, ligni nephritici &c: & quam quælibet earum pepererit alterationem, subnectit. Hoc autem tanquam maxime notabile adjicit, quod sal muriaticum aëris phuviosi vel nebulosi injuriis obnoxium sit, a quo facile in deliquium incidat: iis vero fortiter resistat nitroso-Armoniacosus, ne minimam ferme ejus admittens humiditatem. Præterea horum salium uti aliis in qualitatibus ingens esse discrimen ait; ita etiam sub concretionem in crystallos diversas admodum induere facies. Illum mox suas cubicas ostendere figuras, concavas a parte altera, ab altera pyramidales; hunc e contrario simpliciter coire, absque certarum figurarum efformatione, quas scilicet neuti-quam describere quis possit. Et uti illius ponderi in evaporatione parum decedat, ita hujus pondus mirum quantum diminui: imo illum igni commissum instar salis culinaris crepitare & demum liquefcere; hunc autem mox flammam quasi concipiendo deflagrare, detonare ac fundi. Quod reliquum est de sulphure, quo imprægnatæ sunt aquæ urbanæ, imprimis potatoris, hoc refertur, quod non tantum odore suo se maxime prodatur, sed & optime conspiciatur in scaturigine *balnearum Cesareorum*, ubi in putei orlo & testudine in frustula duriuscula concreti flores sulphurei amoenissimi, instar florum sulphuris vulgarij, sublimentur ac congregentur. Ex hoc sulphure, quod oleis variis admixtum facillime liquescit, balsamum quoddam peculiari

liari modo conficit doctissimus Auctor, cujus virtutes insignes in doloribus sopiendis, urina movenda, partibusque debilibus confortandis deprædicat, seque sæpius expertum esse ait, quod illud balsami sulphuris vulgaris vires longo post se intervallo relinquat. Pergit autem ulterius, *Porcetanas*, quas dicunt, *thermas* pari exploratione consideraturus. Sunt hæ non minus ac urbanæ variis nobilitatæ virtutibus, ob quas vel stabiliendæ vel recuperandæ sanitatis gratia in usum vocantur. Et habent hoc præ cæteris, quoad usum externum balnea ibidem erecta sibi peculiare, illa magnopere commendans, quod præter internum aquæ *fontis potatorii* usum, etiam vaporosa hic extracta & variis egregiis atque valetudini summe conferentibus exornata sint machinis, ad hos vapores in hanc vel illam corporis partem deducendos, eamque solam, reliquis intactis, iisdem fovendam. Eodem itaque modo, quo priorem urbanam, etiam hanc potui inservientem aquam probare tentavit Auctor, & liquoribus variis in contentorum cognitionem pervenire, successu singulis experimentis statim subjuncto. Sic solutionem verbi gratia nucum gallarum instillatam reliquisse ait hanc aquam thermalem, absque ulla sui vel turbatione, vel præcipitatione. Sic affusam solutionem Lunæ memorat mox lactescere & præcipitari, ad fundum ruente pulvere quodam albicante, toti autem mixturæ pellicula quadam atra supernatantè &c. &c. : Eadem vero repetita experimenta sunt cum aqua eadem Lugdunum in lagena transportata, sed nulla prorsus circa illam observari potuit differentia, obvientibus ubique iisdem phænomenis. Itaque circa ipsum *fontem Porceti* evaporatæ sunt aquæ ejusdem remanentiæ, quæ copiam salis eandem suppeditarunt ac urbanæ. Sal ipse autem in crysallorum formam redigi non potuit instar salium lixiviosorum, (quorum naturam magis quam muriaticorum vel enixorum æmulari videtur) qui nunquam, uti *enixi*, in certas figuras & crysallus solent abire. Solutio ipsius salis confusa cum aliis liquoribus magis nunc, nunc minus peperit alterationis. Sic oleum tartari per deliquium, item spiritus salis Armoniaci, mutationem produxerunt nullam. Sic spiritus nitri optime & intime se commiscuit. Solutio sacchari Saturni instillata absque mora lactescere coepit, & liquor totus inde opacus redditus, fundum tamen non petiit, sed supernatavit &c. &c. : Tandem ultimo loco ad

vicina & summopere decantata balnea se contulit Auctor noster, quæ admodum calida & clara, absque cujusvis peregrini, quod oculis obversaretur, admixtione; frige factam autem illorum aquam levi investitam cuticula reperit. Hanc vero ut detraheret, curam omnem impendit, ob tenuitatem tamen ejus, præter nonnulla frustula, quæ exsiccata, omni destituta sapore, plane terrestria vel lapidea fuerunt, obtinere potuit nihil. Ipsa aqua, humido per ignem consumpto, reliquit materiam quandam salinam in aëre valde fluxilem, quæ nullo modo aut studio in crystallos, sed vix in irregularia saltem frustula cogi potuit. Frustula illa igni admota eodem fere modo sese gesserunt, ac reliqua cæteris ab aquis confecta salia, crepitando scilicet, disiliendo & demum sui fusionem admittendo. Soluta vero de novo, ac cum variis aliis commixta liquoribus & solutionibus, diversa illis vel intulerunt phænomena, vel ipsa subierunt, ceu ex variis, quæ adducuntur, experimentis, patet abunde. Ex his tamen & omnibus hætenus descriptis certi quicquam de contentis harum thermarum concludere Auctor non præsumit, iudicio illud potius doctiorum relicturus.

De Opusculis duobus Tentamini huic adjectis dicere supervacaneum plane foret. Nam prius illud *Roberti Boylei* jam A. 1685, mense Decembri, pag. 587; alterum *J. Floyeri* A. 1698, mense Novembri, pag. 524, in Actis hisce recensuimus.

EXTRAORDINARIUM ARTERIÆ AORTÆ ANEURYSMA, dissectionis ope, d. 19. April. A. 1700, prope cordis basin a Domino LAFAGE, Chirurgo, detectum, atque cum symptomatibus ex Actis Philosophicis Anglicanis, Mense Nov. &

Dec. 1700, pag. 666. excerptum.

Quindecim abierunt anni, cum Johannes Patinus Gallus quidam, Domino Culpeper tunc temporis a servitio, ex lapsu insignem aliquamdiu in pectore persentisceret dolorem. Elapso mense, dum bombardam exploderet, hæc in manibus ejus disrupta adeo violenter ad dextrum ejus latus allidebatur, ut in hæmoptysin mox conjectus, sex menses sanguinem expueret. Anno insequente pulsationem aliquam eodem in latere percipiebat, & tunc sanguinem denuo, non minus ac postea quolibet vere & antumno, eiciebat. Sanguis e naribus pariter duabus per annum vicibus, & quidem per

Ecc

inte-

integrum semper mensem, erumpebat. Quatuor abhinc annis tumor sub papilla dextra elevari incipiebat, qui sensim atque sensim incrementum sumens mirandam demum acquirebat magnitudinem, respirationemque tam difficilem reddebat; ut ægrotus incisionem ejus expeteret; quam tamen cum nemo aggredi vellet, ipse sibi linimenta emollientia, quæ commoda videbantur, applicuit, a quibus cutis adeo attenuata, ut tumor tandem rumpebatur. Mittebat tunc ad Dominum Lafage, ut auxilium ferret; sed hic accedens, quia eodem tempore aneurysma subito ruptum erat, reperiebat eum mortuum. Copia itaque cadaveris secandi, quam Dominus Lafage desiderabat, facta, ante omnia cartilagineas duarum costarum, cum portione sterni, a continua tumoris pulsatione observabat attritas.

Arteriæ dilatatio in ipsius trunco prope cor exacte incipiebat, antequam in truncum ascendentem & descendentem disperceretur, & quamvis ibi non nisi exiguum sit spatium, præter modum tamen adeo extendebatur, ut succus integram thoracis in latere dextro cavitatem repleret, pulmonesque in tantum comprimeret, ut hi eo ipso multum essent consumpti. In superficie externa succus adhærebat mediastino, diaphragmati, pleuræ atque sterni, cui duo foramina magna imprefferat; adeo valebat impulsu. Interna vero succi facies laminis ossibus diversæ magnitudinis, tanquam totidem testis, obducta erat tota. Cor ipsum multum expansum ordinariam magnitudinem duplo excedebat.

Inprimis autem calculi notari merentur inter cordis fibras deprehensi, similes iis, quales in scrophulosoform corporum pulmonibus aliquando occurrunt.

Dominus Lafage omnes istas partes ex corpore exemptas secum asservat, cuilibet videre cupienti demonstraturus.

Interim non ingratum erit Lectori cognoscere, similia Aneurysmatis Aortæ exempla a *Ruyfchio Cent. Obs. 37 & 38*, atque in *Misc. Acad. Nat. Curios. Dec. I. A. I. Obs. 18, & Dec. III. A. 5. Obs. 179*, describi ac depingi.

TAB. VIII.

Fig. I.

Explanatio Figuræ Aneurysmatis.

Fig. I.

A. Cor. B. Aorta prope Cor, ubi aneurysma incipiebat. CG. Eadem dilatata aneurysmatis succum constituens. D. Aorta descendens. EE. Arteriæ duæ axillares. FF. Arteriæ duæ carotides.

Fig.

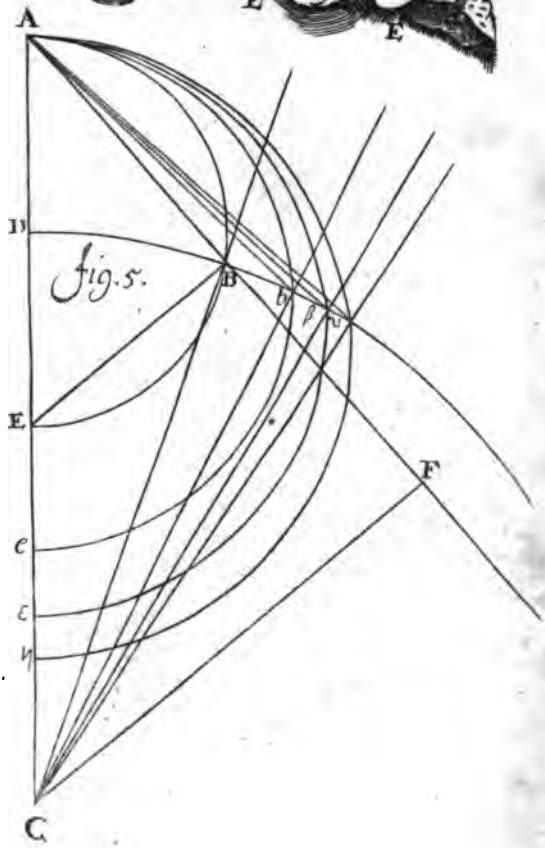

Fig. 2.

A. Cor. bbb. Semilunares in succo valvulæ. C. Aorta descendens. D. Aortæ in succo orificium. EE. Arteriæ duæ axillares. F. Succii portio rupta. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. Laminæ ossæ in superficie succii interna.

TAB. VIII.

Fig. 2.

Fig. 3.

a. a. a. a. Os sterni. B. Pars ejus superior. L. Pars ejus inferior. DD. Pars ejus dextra. EE. Pars ejus sinistra, in qua cartilagine costarum GG. deficiebant. HH. Locus ejusdem ossis ab aneurysmate attritus.

Fig. 3.

DE IRIDE, SIVE DE ARCU COELESTI, DISSERTATIO Geometrica, qua methodo directa Iridis utriusque Diameter, data Ratione Refractionis, obtrinetur: Cum solutione Inverse Problematis, sive Inventionem Rationis istius ex data Arcus diametro. Per EDM. HALLET Reg. Soc. Soc.

Transcripta ex Actis Societatis Regiæ Anglicanæ, Mens. Novembr. & Dec. 1700, pag. 714 sqq.

Phyfici omnes, quotquot Naturæ Historiam aggressi sunt, Iridem Meteoron coloribus suis præprimis spectabile necessario describere, causasque ejus deinde perpenderunt. Ac Mythologici veteres a miranda ejus specie *Tbaumantis* quasi *Admirationis* filiam dixere, eique etiam in numerum Dearum adscitæ, munus Internunciæ inter Deos & Mortales tribuere; quæ fabula fortassis originem duxit ex *Gen. Cap. 9. 13.*

Iridis vero Phænomena attentius respicientibus semper constabat, Solis radios a Nube aquosa reflexos, sub certo quodam angulo in oculum incurrere; unde forma ejus arcuata: Colorum autem causa, ut etiam Magnitudinis anguli istius, quo constanter ab opposito Solis Iridem distare deprehendimus, tam Modernos quam Veteres diu multumque torfit: Nec quicquam profecere, usque dum præclarus ille *Cartesius*, in auxilium collatis Mathematicis Disciplinis, speculationes has physicas strictiori argumentandi methodo tractari posse ac debere, pluribus exemplis edocuit. Inter cætera, (facem tamen præferente Reverendisimo *Antonio de Dominis* Antistite *Spalatensi*) Iridis Theoriam exposuit: inventisque Re-

fractionum, quas patiuntur Radii Lucis dum corpora diaphana permeant, legibus; aperte demonstravit, Primariam Iridem nihil aliud esse, quam Solis species a concava superficie guttularum Sphæricarum innumerarum cadentis pluvix reflexa; ea sub conditione, ut qui paralleli inciderint radii, a reflexione ac duabus in ingressu & egressu guttulæ refractionibus, non dissipentur, sed in oculum etiam paralleli incurrant. Radios vero coloribus tingi a refractionibus istis, eo more quo a Prismatico Vitreo coloratos Lucis radios conspiciere est: Secundariam vero Iridem a radiis magis oblique incidentibus eodem modo produci, nisi quod hic duæ sint reflexiones, antequam radii Solis secundo refracti, ad oculum parallelo situ tendentes, e globulis aqueis emergant. Magnitudinem autem Iridis utriusque pendere a gradu Refractionis, qui in diversis liquoribus Solidisve pellucidis diversus reperitur. Posito vero quod ratio sinuum Incidentiæ ad sinus angulorum refractorum fuerit in Aqua ut 250 ad 187, semidiametrum utriusque Arcus Cœlestis observationibus congruam definivit; Primariæ scilicet $41^{\circ} . 3' 0$, Secundariæ vero $51^{\circ} . 54'$: quibus non tam Theoriam suam aliunde demonstratam comprobavit, quam veritatem assumptæ rationis prædictæ: De his vide Cap. VIII Meteorum Cartesii, quo Lectorem ablegamus.

Methodo autem indirecta ac tentativa usus in definiendis his angulis, visus est *Cartesius* Problematis sibi propositi facilitatem non rite perspexisse. Cumque nemo hætenus, quod sciam, post eum argumentum de Iride plenius tractaverit, atque etiam nonnulli a *Cartesio* stabilita parum intellexerint, admittis gravibus paralogismis in quibusdam libris post eum Iridis Phænomena speciatim explicare professis; Volui quæcunque in hac doctrina mihi deesse videbantur supplere, angulumque, quo distat Iris ab Opposito Solis puncto, ex data ratione Refractionis Geometricæ definire, vel e contra ex data Iride liquoris vim refractivam determinare. Quæ vero de hac materia commentus sit Celeberrimus *Newtonus*, in libro suo de Luce ac Coloribus, majori cum fructu percipiet Lector, si quando subtilissimas istas suas lucubrations publico donare dignabitur.

Jam constat ex demonstratis *Cartesii*, Iridem Primariam a talibus Solis radiis produci, ubi excessus duorum angulorum refractorum supra unicum Incidentiæ angulum omnium possibilium fue-

rit

rit *Maximus*. Secundariam vero Iridem formari ab iis radiis tantum, ubi excessus trium angulorum refractorum supra unum Incidentiæ angulum similiter sit omnium *Maximus*. Ac perge licet ad Tertiam, Quartamve vel quamvis aliam Iridem, quæ sunt ubi radii post tres, quatuorve, vel plures reflexiones e guttulis emergunt. Hæc vero in cœlo vix unquam conspicuæ esse possunt, ob lumen Solis in singulis reflexionibus ac refractionibus magis magisque attenuatum; unde fit, ut Secundaria etiam Iris coloribus tanto debilioribus Primaria pingatur. In omnibus autem his regula est generalis, ut excessus quatuor, vel quinque, vel plurium angulorum refractorum (numero scilicet reflexionum Unitate aucto) supra unum Incidentiæ angulum sit omnium *Maximus*.

Excessus autem iste *Maximus* duplicatus ubique est distantia Iridis ab Opposito Solis, ubi numerus reflexionum impar est. Si vero par sit iste numerus, duplum anguli istius Maximi fit distantia Iridis a Sole ipso, nempe in Iride Secundaria, Quarta, Sexta, &c. Hæc vel mera Cartesiana sunt, vel ex ejus scriptis, loco citato, nullo fere negotio consequuntur.

Ut autem habeantur Excessus isti *Maximi*, data liquoris aliqujus refractione, sive ratione sinus anguli Incidentiæ ad sinum anguli refracti; observandum est, excessum duorum angulorum refractorum supra unum Incidentiæ angulum Maximum fieri, ubi augmentum Momentaneum anguli Incidentiæ præcisè duplum est augmenti momentanei anguli refracti: Trium vero angulorum refractorum excessum Maximum esse, ubi augmentum momentaneum anguli Incidentiæ triplum est momenti anguli refracti: & sic de cæteris. Atque hoc per se satis evidens est: Angulos autem ipsos obtinebimus præmissis Lemmate sequente, quod demonstrare oportet.

Lemma.

Manentibus Cruribus Trianguli cujusvis Plani, si augeatur vel minuaturs angulus Verticalis angulo quovis dato minore, erunt momenta sive mutationes instantaneæ angulorum ad Basim inter se reciproce ut segmenta Basis.

Fig. 4. Sit ABC Triangulum cujus vertex A , Crura AB , AC , & Basis BC , in quam demittatur perpendicularum AD : deinceps augeatur angulus BAC momento aliquo indivisibili GAc , ac du-

Ecc 3

can-

TAB. VIII.
Fig. 4.

cantur lineæ Bcd , cD , quæ non nisi intellectu differunt a lineis BCB , CD . Dico momentum anguli ABC , nempe CBc , esse ad momentum anguli ACB vel ACD ut CD ad BD , hoc est reciproce ut segmenta Basis. *Demonstratio.* Cum Angulus ACD sit summa angulorum ABC , BAC , momentum ejus erit etiam summa momentorum istorum angulorum, sive $CAc + CBc$; sed CAc æqualis est angulo CDc , quoniam, ob angulum rectum ad D , puncta A, D, C, c sunt in arcu Circuli, cujus diameter est AC : per *Euclid.* 3. 9. ac proinde summa angulorum CBc , CDc , hoc est angulus Dcd , erit momentum anguli ACD , vel ACB ; anguli autem isti CBc , Dcd , cum minimi sint, sunt inter se ut latera sibi opposita, sive ut cD vel CD ad BD , hoc est, ut segmenta Basis reciproce. *Q. E. D.* Quod si angulus uterque B & C fuerit acutus, eodem modo demonstrabitur Lemma mutatis mutandis.

Coroll. Hinc consequitur, momenta angulorum ad Basim esse inter se, ut sunt Tangentes angulorum ipsorum directe.

TAB. VIII. Hoc Lemmate muniti facili negotio cujusvis Iridis diametrum vel constructione Geometrica vel calculo obtinere licet. *Fig. 5.* Exposita enim linea quavis recta CA (*Fig. 5.*) dividatur primum in D , ita ut CA sit ad CD in ratione refractionis, quæ in *Aqua* fit, ut 250 ad 187, sive accuratius ut 529 ad 396. Deinde dividatur CA in E , ita ut CE sit ad AE ut Unitas ad numerum Reflexionum, quas patitur radius Solis ad Iridem propositam producendam idoneus; ac diametro AE describatur semicirculus ABE , ac centro C radio CD duc arcum BD , semicirculo ABE in puncto B occurrentem: Ductis denique rectis CB , AB , demittatur in AB productam perpendicularis EF , eique parallela EB ; Dico angulum CBF esse angulum Incidentiæ, ac angulum CAB esse angulum refractum, quos quærimus, quique producent Iridem propositam.

Demonstratio. Cum Triangula ACF , AEB sint similia, erit AF ad BF ut AC ad EC , hoc est ut numerus Reflexionum Unitate auctus ad Unitatem, per Constructionem; ac proinde momentum anguli CBF erit ad momentum anguli CAF in eadem ratione, per Lemma præcedens. Sed sinus anguli CBF est ad sinum anguli CAF , in ratione laterum CA , CB , hoc est in ratione refractionis datæ; etiam per constructionem. Angulus itaque Inciden-

dentia CBF habet angulum refractum, sibi respondentem CAF, eorumque momenta sunt in ratione proposita, quocirca sunt anguli quaesiti. Q. E. D. Jamque multiplicando angulum refractum, per numerum Reflexionum Unitate auctum, & e facto subducendo angulum Incidentia, habebitur Semissis distantia Iridis a Sole, si numerus reflexionum fuerit par, vel a Solis opposito, si fuerit impar, prout jam diximus.

Hinc Constructione satis concinna nec ineleganti, omnium ordine Iridum Incidentias Synoptice exhibere possumus, in quolibet Liquore cujus refractione cognita est. Si enim linea exposita AC Fig. 5. dividatur bifariam in E, trifariam in e, quadrifariam in s, ac quinquifariam in η, &c. ac diametris AE, Ae, As, Aη, describantur semicirculi ABE, Abe, Aβs, Avη; Quibus omnibus occurrat arcus circularis DBbβv, centro C radio CD descriptus (qui sit ad AC in ratione refractionis data) in punctis B, b, β, v; dico quod ductae lineae AB, Ab, Aβ, Av, constituent cum linea AC angulos CAB, Cab, CAβ, CAv aequales angulis refractis, ac cum radiis CB, Cb, Cβ, Cv, respective, angulos aequales angulis Incidentiae requisitis, nempe ABC, vel potius ejus complementum ad semicirculum, pro Primaria Irade, AbC pro Secundaria, AβC pro Tertia, ac AvC pro Quarta: & sic deinceps.

Quod si cui calculo accurato hos angulos investigare libeat, ex eodem fonte facile eruet Lector Analysta, quod posito radio = 1, ac ratione refractionis ut r ad s, Sinus Incidentiae erit

$\sqrt{\frac{4}{3} \frac{1rr}{1ss}}$, sinus vero anguli refracti $\sqrt{\frac{4}{3} \frac{ss}{rr}} = \frac{1}{3}$, a quibus angulis provenit Iris Primaria. Pro Secundaria vero $\sqrt{\frac{9}{8} \frac{1rr}{8ss}}$ erit sinus Incidentiae, ac sinus anguli refracti $\sqrt{\frac{9}{8} \frac{ss}{rr}} = \frac{1}{8}$. Pro Tertia sinus Incidentiae erit $\sqrt{\frac{16}{15} \frac{1rr}{15ss}}$, Sinus refracti Anguli $\sqrt{\frac{16ss}{15rr}} = \frac{1}{15}$. Radii autem Lucis in Iridem Quartam emergentes in guttulas incidunt cum angulo cujus Sinus est $\sqrt{\frac{25}{24} \frac{1rr}{24ss}}$: angulus autem re-

fra-

fractus sinum habet $\sqrt{\frac{2555}{24rr}} - \frac{1}{24}$. & sic de cæteris. Invenies autem suscepto calculo, admissa ratione Cartesiana, Iridem primariam distare ab opposito Solis $41^{\circ} 30'$, Secundariam $51^{\circ} 55'$ ab eodem opposito, Tertiam vero $40^{\circ} 20'$, ac Quartam $45^{\circ} 33'$ ab ipso Sole, quas nescio an unquam aliquis videre possit ob causas jam dictas. Atque hæc de Magnitudine Iridum in guttulis perspicuis Fluidi, cujus vires refractivæ innotescant, dicta sunt. Restat, ut nonnulla adjiciam de coloribus, quibus pinguntur Irides, eorumque ordine in singulis, variata scilicet refractione per omnes gradus possibiles.

Sciendum autem imprimis docuisse sagacissimum Dm. Newtonum evidentibus experimentis, Luminis Radios non simplices ac uniformes e corpore luminoso egredi, sed constare *Lucem* albam puramque quam conspicimus, ex omnigenarum colorum corpusculis, motu rapidissimo inter se commixtis: Rerumque colores oriri secundum diversas earum dispositiones ad refringendam vel reflectendam peculiarem aliquam *Lucis* speciem: Hoc maxime probari a refractionibus, quibus separantur hæc species, cum scilicet *Lux Carulea* vel *Purpurea*, in eodem perspicuo, aliquanto plus refringatur, quam *Flava* vel *Coccinea*. Adeat autem Lector Epistolæ Viri Clarissimi (Num. 80. & seqq. Phil. Transact.) unde summa cum voluptate ex specimine capiat, quantus in hoc de Luce, argumento excutiendo Author sit futurus,

Nostro autem negotio sufficit *Lumen* omne generis *Cerulei* paulo plus refringi quam *Lumen* quodvis *Rubens*, a qua differentia oritur Latitudo Iridum, observatione quidem ægre definienda, ob incertos colorum in nube limites. Quo autem majoris est inæqualitatis ratio inter CA & CD, sive quo major est refractione, eo major provenit distantia Iridis cujusvis a Sole, adeoque semper Iridum limites a Sole remotiores purpureo colore fulgent, propiores vero spisse rubent: uti semper videre est in Iride Primaria, quæ quidem evanescit in opposito Solis, si sinus Incidentiæ fuerit ad Sinum anguli refracti sicut CA ad CE sive ut 2 ad 1: Quod si major fuerit ratio illa, nulla omnino conspici potest Iris Primaria.

Secundariam autem Iridem notandum est in opposito Solis

in

punctum abire, quoties ratio refractionis fuerit; ut 1 ad $\frac{1000}{3}$ $\frac{1}{27}$, sive ut 1 ad, 0,847487... Inde vero ad Solem ipsam recurrere, ibique evanescere, si dicta ratio fuerit ut 3 ad 1, sive ut CA ad C₇. Intermediis vero rationibus (quales habentur in omnibus Fluidis notis, Aere excepto) quo major est ratio, eo plus distat Iris ab Opposito Solis, vel potius a Sole ipso, numerato ultra semicirculum arcu : ac proinde Colores diverso a Primaria ordine reperiri videbuntur, in his recursibus, nisi hoc in sensu sumatur distantia Iridum a Sole : quod quidem ubique in cæteris observandum.

Tertia Iris in opposito Solis confunditur, existente ratione Refractionis ut 1 ad, 91855... indeque ad Solem recurrit in ratione 1 ad, 68250... Unde iterum, restituto Colorum ordine, in ratione 4 ad 1, sive ut CA ad C₈, definit in Solis Opposito. Iris autem Quarta a Sole incipiens in ratione æqualitatis, ad oppositum ejus transit in ratione 1 ad, 94895... indeque ad Solem regreditur, si ratio fuerit ut 5 ad 4. Hinc iterum spargitur ad Solis Oppositum in ratione 1 ad, 56337... quo spatio clauduntur omnium Fluidorum refractiones notæ. Denique ratione existente ut 5 ad 1 sive ut CA ad C₇, in ipso Sole evanescit. Coloribus ubique quoad visum inversis in regressu ad Solem, uti rectis in egressu.

Hinc in Nimbis Aqueis, Primaria ac Quarta Iris coccineos Colores Soli objiciunt : Secundaria vero ac Tertia purpureos. Sed in his describendis fortasse nimius sum, cum Iris ipsa nihil aliud sit quam Phantasma momentaneum.

Unde autem oriatur diversa Fluidorum vis refractiva, non levis momenti Problema est, interque arcana Naturæ, nondum sensibus nec ratiociniis nostris objecta, merito censendum : Aqua etenim pura, inter Fluida omnium minime Radios Lucis refringit ; ac Salibus quibusvis solutis imbuta, secundum quantitatem Salis pondusque suum, auget Refractiones : ac Spiritus corrosivi Aqua multo graviores, etiam Radios Lucis multo plus detorquent ; nec mirum, cum Corpora densiora sint, eoque magis Luminis transitus obstruere concipi possunt ; Cur autem in Spiritibus ardentibus aut Oleis quibusvis reperitur tanta refractione, præsertim in Sp. Terebinthinæ aut Vini, cum Fluida sint respectu Aquæ admodum levia, ac particulis æthereis plurimum constantia, pari argumento non pa-

tet : Sed Luminis ac Materiae ipsius interiori cognitionem possulare videtur:

Ex data autem Iridis a Sole distantia, Refractionis rationem eruere Curiosus ansam praebet observandi accuratissime ac parvo negotio cujusvis Fluidi Refractionem : Si enim ab inferiori parte exilis Cannulae Vitreae dependeat Guttula alicujus Fluidi perspicui, ac Sole prope Horizontem constituto sed fortiter splendente, observetur sub quo angulo eum opposito Solis in Guttula conspiciantur Iridis colores, habebitur levi calculo ratio quaesita : Cubica autem est aequatio, unica Radice explicabilis, qua ex data Iride Primaria supputatur Ratio : nempe $T^3 - 3TTr - 4rrt = 0$, ubi T est Tangens anguli Incidentiae requisitae, t autem Tangens semisfis distantiae Iridis ab Opposito Solis ad Radium $r = 1$: unde juxta Cardani Regulas provenit Theorema. viz. De Cubo ipsius t subducatur productum ex $2tr$ in excessum Secantis ejusdem arcus supra Radium : differentia erit Cubus minor. Eorundem autem summa, adjectis $4trr$, erit cubus major. Summa Laterum utriusque Cubi atque ipsius t aequabitur Tangenti anguli Incidentiae, ejusque semis erit etiam Tangens anguli refracti, unde constat ratio quam quaerimus.

Hujus rei cape Exemplum. In Guttula olei Terebinthinae observatur distantia Iridis Primariae ab Opposito Solis $25^\circ : 40'$, quaeritur ratio refractionis.

$$t = \text{Tang} : 12^\circ . 50' = 0,2278063$$

$$f = \text{Secant} : \text{ejusdem} = 1,0256197$$

$$ttt = 0,01182217$$

$$f - r \text{ in } 2fr = 0,01167265$$

$$\text{Diff: Cub: minor } 0,00614952 \sqrt[3]{0,0530773}$$

$$\text{Summa } 0,02349482$$

$$4trr \quad 0,91122513$$

$$\text{Cubus major } 0,93472007 \sqrt[3]{0,9777486}$$

$$t \quad 0,2278063$$

$$T =$$

$$T = \text{Tang. Incid. } 51^{\circ} . 32' 1, 2586322$$

$$\frac{1}{2} T = \text{Tang. Refr. } 52.12. 0, 6293161$$

Denique ut $\sqrt{TT} + 4$ ad $\sqrt{TT} + 1$:: ita r ad r :: ita 1 ad ,68026, Quæ quidem ratio proxime accedit ad illam, quam in Vitro ac plurimis Solidis pellucidis experimento inesse constat. Adamas autem non tantum duritie ac pretio Diaphana omnia præcellit, sed etiam hac vi Refractiva; cum sit ratio ejus ut 5 ad 2 proxime, vel rectius ut 100 ad 41. Sed de his fortasse suo loco uberius.

Dum in his scribendis occupatus tenerer, meo hortatu peritissimus Geometra Dominus *de Moivre* similem æquationem pro investiganda ratione e data Iridis Secundariæ semidiámetro inquisitionem; qua quidem paulo accuratius determinatur ratio, sed cum Biquadratica sit, pari facilitate Calculus non absolvitur: Hæc autem est $T^4 + \frac{1}{2} T^3 + t - 2 T T r r - \frac{1}{2} r^4 = 0$ Ubi T est Tangens anguli Refracti, r Tangens semilæ distantie Iridis ab opposito Solis ad Radium $r = 1$. Hæc autem æquatio ejus formæ est, ut semper Affirmativa una ac una Negativa radice explicari possit, quarum altera ac Minor est Tangens anguli Refracti, in Regressu ad Solem, viz. cum Purpurei Colores Soli propiores sunt. Major autem Radix est Tangens anguli Refracti, in Iride a Sole egrediente, ut supra observavimus, nempe in Fluido minoris rationis. In Oleo Terebinthinæ observatur distantia hujus Iridis ab Opposito Solis $81^{\circ} 30'$; ac $-2,9813$, Tangentes angulorum Refractorum; hinc supputatur Ratio majoris inæqualitatis ut 1 ad 0,67995. qualis est in Oleo Terebinthinæ: A Majori autem Radice provenit ratio minor, ut 1 ad 0,9540 proxime, quanta daretur in Fluido Iridem secundariam ejusdem diametri exhibente, sed quæ Rubentibus coloribus more Primariæ Solem respiceret.

Si cui libeat Constructione Geometrica has radices inquirere, data quavis Parabola facilius efficitur, quam ut opus sit repetere, quæ N° 188 Phil. Trans. de ea re prodidi. Derivatur autem utraque \mathcal{A}_7 quatio ex præmissis, simulque e Regulis pro Tangentibus arcus Dupli ac Tripli, quod indicasse mediocriter exercitato loco demonstrationis est.

Hæc dissertatione jam prælo commissa, mihi ad manus venit,

FFF ?

bens.

beneficio Amici, Liber cui titulus *Thaumantiadis Thaumasia*, sub præsidio Domini *Chr. Sturmii, Noribergæ anno 1699* editus, quo quicquid uspiam de hoc argumento, tam apud Modernos quam Veteres reperiat, collegisse videtur Scriptor solertissimus: Computumque *Cartesii, Eckardi, Honorati Fabri ac Mariotti* subjungit, ac illustrat. Unde clarum est, cæteros parum aut nihil *Cartesii* inventa auxisse, iisdem Calculi methodis tentativis ac parum Geometricis innixos. Ut autem sentiat Lector æquus, qualia in doctrina Iridis a me præstita sint, vellem Librum prædictum perlegat, ac cum nostris conferat; ne in his edendis, actum agere, Crambenque re-coctam apponere videar. Quantos autem præbeat usus in Astronomicis Lemma hoc nostrum, alia data occasione demonstrabitur.

*A PARAPHRASE AND COMMENTARY UPON E-
pistles of the New Testament.*

id est,

*COMMENTARIUS ET PARAPHRASIS IN OMNES
Novi Testamenti Epistolas, Auctore DANIELE WHIT-
BY, Th. D. & Ecclesiæ Sarisberiensis Can-
toris.*

Londini apud W. Bowyer & Jo. Churchill, 1700, in fol.
Constat 8. Alphab. 10. plag.

Hic Commentarius in omnes Novi Testamenti Epistolas, qui Reverendo in Christo Patri, Gilberto Episcopo Sarisberienfi inscriptus est, prius lucem publicam adspexisset, nisi illum animadversiones a Clarissimo Clerico ante tres, & quod excurrit, annos in Hammondi Paraphrasin Novi Testamenti editæ retardassent; in quibus cum plurima sententiæ suæ contraria invenisse sibi visus esset Doctissimus Auctor, ea hoc in opere notare, & quoties occasio tulit, argumentis refellere non dubitavit. Ita vero in eo scriptiois genere versatur, ut in collocandis epistolis temporis, quo scriptæ fuisset videntur, ordinem secutus, singula non modo erudita paraphrasi explicet, sed etiam vocum ac phrasium emphasin sedulo declaret, loca parallela sæpius addat, difficultates, quæ circa explicationem aliquan-

quando emergere solent, tollere admodum studeat. Ab Famondo, quem multa, quæ in Epistolis Paulinis continentur, ad Gnosticorum hæresin, & urbis Hierosolymæ everisionem, sine causa retulisse dicit, sæpius dissentit; & quamvis in animo habuerit, varias lectiones, quas Rev. D. *Mills* in sua Novi Testamenti editione summo studio collegit, addere easque diligenter examinare, consilium tamen suum mutare coactus fuit, quod illius editionis, cujus exemplaria adhuc apud Auctorem latent, compos fieri haut potuit.

Ceterum præter tres indices ad calcem operis adjectos, quorum primus particulas atque vocabula Græca, alter loquendi formulas, tertius res memoratu dignas complectitur, variæ in hoc Commentario leguntur præfationes atque appendices, in quibus multa, quæ ad res divinas pertinent, erudite Auctor exponit. Ut enim generalem totique operi præfixam præfationem, in qua divinam Novi Testamenti Epistolarum auctoritatem, & fidei Christianæ veritatem prolixè confirmat, jam taceamus; priori ad Corinthios epistolæ dissertationem præmisit, qua ejusdem corporis resurrectionem adserit, & contra dissentientes probat; epistolæ ad Galatas præfationem de fidei natura, & quæ per eam effici solet, justificatione præposuit; epistolam ad Thessalonicenses antequam explicet, quædam de Homine peccati præfatur; epistolam ad Titum dissertatio de Timothei & Titi episcopali dignitate, nec non Episcoporum in ecclesiis Christianis successione præcedit; denique ante S. Joannis epistolam disquiritur, num illa propositio, Jesum esse Messiam, ad hominem salvandum sufficiat. Appendices sunt numero quatuor, quarum prior, XI capiti epistolæ ad Romanos subjuncta, generalem Judæorum ad religionem Christianam conversionem futuram esse docet; secunda VI capiti secundæ epistolæ ad Corinthios annexa, in præstandis hominum officiis divinæ cooperationis necessitatem probat, ejusque modum ac rationem explicat; tertia primo capiti secundæ ad Thessalonicenses epistolæ addita, pœnarum infernalium æternitatem cum justitia ac misericordia Dei minime pugnare ostendit; quarta denique, quæ in totius Commentarii fine legitur, de millennio, cujus Apocalypses XX capite fit mentio, conseripta est.

Ne vero Lector rationis, qua in tractandis rebus Auctor utitur, expers planè atque ignarus sit, ex appendice tum prima, tum et-

jam ultima, quædam speciminis loco excerpere lubet. Primam quod attinet, de futura quadam Judæorum ad veram fidem conversione ita Noster agit, ut eam & a Græcis & a Latinis Patribus quamplurimis, Chrysolomus nimirum, Theodoro, Gennadio, Photio, Theophylacto, Origene, Hilario, Primasio, Sedulio, Cyrillo, Hieronymo aliisque adsertione adprobata fuisse, prolixè ostendat, & ex capite XI Epistolæ ad Romanos aptissime probari posse pronunciet. Hac de causa ceteras verborum Pauli expositiones, quæ a variis adferri solent, refellit, & primum quidem ea cum Lightfooto aliisque interpretibus de spiritali Israele explicari posse propterea negat, quod & conversionem illam Gentilibus miraculum fore dicatur, & certum illius tempus definiatur, & spiritali Israeli Judæorum gens claris verbis opponatur. Deinde cum Hammondi sententiam, qui etiam hunc Pauli locum de futura Judæorum conversione rite explicari posse negat, multis verbis pariter rejecisset, varia adfert argumenta, quibus suæ opinioni robur addere satagit. Ad prisca scilicet vaticinia de vastissimo Servatoris nostri regno, quæ Ps. II, 8. Dan. VII, 14. 27. Dan. II, 34. 35. Mich. V, 4. Zach. XIV, 9. Ps. LXXII, 8 & alibi inveniuntur, provocans, ea, cum maxima orbis pars non Christianorum, sed Muhamedanorum Gentiliumque doctrinæ adhæreat, nondum impleta esse opinatur, atque adeo fore adhuc ante seculi finem tempus quoddam concludit, quo Christus omnes gentes ac nationes instar fortissimi Herois sibi sit subjecturus. His latius expositis, istas imprimis urget prophetias, quibus ejusmodi bona Judæis promittuntur, qualia aut plane nondum, aut imperfecte solum sint experti. Recenset propterea plurima, quæ huc pertinere videntur, loca ex Jes. LIV, 9. 10. LX, 15. 18. 19. 20. LXI, 7 8. LXII, 4. 12. LXV, 19. LXVI, 22. Jerem. XXXII, 39. 40. Ezech. XXXIV, 28. 29. XXXVII, 25. 26. aliisque Prophetarum dictis desumpta, illaque nec de liberatione ex Babylonica captivitate, nec de reliquiis Judæorum, jam Apostolorum tempore conversis, explicari posse, variis argumentis ostendere nititur.

Hæc ex prima appendice breviter adduxisse sufficiat; jam ad ultimam progredimur, in qua Auctor millennium illud, de quo Johannes in capite Apocalypseos XX loquitur, non regnum quoddam in his terris hominum ex mortuis resuscitatorum, sed florentissima Ecclesiæ tempora, post Judæorum cæterarumque gentium conversio-

nem per mille annos duratura, respicere, quatuor capitibus demonstrare contendit. In capite nimirum primo doctrinam de Chiliaſmo in primitiva Ecclesia communi omnium conſenſu nunquam fuiſſe adprobatam docet; ideoque non modo priſcorum quorundam Patrum, ut Juſtini Martyris, Irenæi, Origenis, Eusebii & Stephani Gobarî apud Photium, testimonia in medium profert, sed illam quoque primis Ecclesiæ temporibus non ignotam distinctionem memorat, qua Doctores in ἀλλογορίας, quod millennium negarent, locique pro eo adducta allegorice explicarent, & in solis literæ discipulos, quod claram literam sequerentur & Chiliaſmum adeo statuerent, distinguebantur. Hinc postquam istam de regno millenorum sententiam, non Apostolorum traditioni, sed Judæorum latinis potius, e quibus Papias eam hauserit, originem debere innuisset, tantam inter recentiores & antiquos Chiliaſmi propugnatores differentiam esse ait, ut illorum opinio vix ullo antiquitatis suffragio nitivideatur. Cum enim antiqui Chiliaſtæ statuerent, fore ut Hierosolymæ cum templo instaurentur, & illi, ad quos regnum istud pertineat, in Judæa habitent; ut non modo martyres, sed omnes pii resurgant; ut ipse Christus visibili modo in terra regnet; ut fideles externis varii generis deliciis fruantur, imo sobolis procreationi dent operam: ab his omnibus hodiernos Chiliaſtas dissentire monstrat, miraturque, doctissimos viros in propugnando Chiliaſmo ad Scripturæ testimonia & Patrum auctoritatem provocare, & tamen tum antiquorum circa istam doctrinam placita, tum ea quæ ex Scripturæ dictis secundum literam expositis fluit, rejicere. In secundo capite, quantum sententia, quam ipse de Chiliaſmo fovet, & ab antiquis & a recentioribus illius defensoribus differat, Auctor exponit. Ita scilicet existimat, post Antichristi lapsum futura esse tranquillissima & florentissima Ecclesiæ tempora, quibus Christus Judæis pariter atque Gentibus sit dominaturus, & Ecclesia dulcissima pace & omnium rerum abundantia sit usura. Quæ dum adierit, in his se cum Chiliaſtis ceteris convenire ait, quod & Satanam nec dum victum fuisse, nec ante Judæorum conversionem & illud millennium, ejus Joannes meminit, vincendum esse adfirmet, & post Antichristi demum interitum halcyonia illa Ecclesiæ expectanda esse credat. Dum vero Christum visibili ratione olim regnaturum in hoc mundo esse

ne-

neget ; dum opinionem de templo instaurando, ut pote quæ dicto Apocal. XXI, 22, & totius epistolæ ad Hebræos fini repugnet, plane improbet ; dum denique non eos, quos Gentiles, aut, etiam Antichristus persecuti fuerunt, sed Judæos & Ethnicos ad fidem Christianam conversos regni illius cives faciat, a reliquis millennii patris dissentire se profectur. His omnibus latius expositis, in capite tertio quævis Chiliastrum, a quibus ipse dissentit, argumenta diligenter examinat, & in primis illud, quod ex Apocal. XX, 4. 5. 6 desumi solet, summo studio refellit. In capite quarto illud agit, ut Chiliastrum, qui crassior adpellari consuevit, variis, quæ in sacris litteris proponantur, doctrinis adversari evincat. Ita enim repugnare illum ait animarum separatarum conditioni, quæ uti felicissima, ac omni beatitudinis genere sit adfluens, ita illas terrenæ felicitatis causa iterum in mundum esse reituras, plane non probabile videri ; in nullo Scripturæ loco, ubi resurrectio atque iudicium extremum clarissime describatur, primæ aut secundæ resurrectionis mentionem fieri ; corpora resurgentium fore gloriosa, immortalia ac incorruptibilia, nec apta adeo ejusmodi voluptati, qualem Chiliastræ fingant ; dici etiam Christum de cælo tempore resurrectionis esse venturum, quod ipsum tamen affirmari non posset, si jam antea mille annos cum fidelibus in hisce terris ipse regnasset. Cum præterea Apostolus 1 Cor. XV, 52 mortuos resurrecturos esse in momento temporis pronunciet, eum hæc ratione primam corporis resurrectionem, quæ secundam mille annos antecedit, excludere penitus dicit, ac denique doctrinam millenariorum cum religionis Christianæ natura nequaquam consistere posse docet, quod Christiani mundo illiusque voluptatibus mortui esse debeant, quibus tamen illi adfluere dicantur, qui a quibusdam in his terris cum Christo fingantur regnaturi.

*A DEMONSTRATION OF THE EXISTENCE AND
Providence of God.*

id est,

*DEMONSTRATIO EXISTENTIÆ ATQUE PRO-
videntiæ Dei, e contemplatione visibilis structura majoris &
minoris Mundi hausta. Auctore JOH. EDWARDS,*

Lon-

ctor monuisset, Thom. Burnetium perstringit, quod in Archæologia Philos. Mosen propterea aquarum supra expansum mentionem fecisse scribat, ut captui vulgi se accommodaret, cui Deus e certo quodam aquarum receptaculo pluvias demittere videatur. Hoc vero nihil aliud esse, quam divinam veritatem risui profano exponere, ait Eduardus, eique propterea assertioni ut parum Christianæ succenset. Prolixius adhuc c. V, quod de terra est, eundem Burnetium confutat. Nam diversam hic in Theoria Telluris & longe aliam esse terram putat, quæ nunc est, quam quæ fuit olim Paradisiaca; prout in Actis nostris A. 1682. p. 71. e libro illo retulimus. Eduardus autem primo sibi ipsi contrariari Burnetium animadvertit; quippe qui libro II Theoriae scribat, habuisse terram Paradisiacam zonam torridam suam, & hominibus ob nimium Solis ardorem inaccessam: deinde multis rationibus Burnetianam hypothesein impugnat. Sexto capite vegetabilia scrutatur, & in iis quoque manifesto deprehendi Deum Opificem sibi demonstrandum sumit. Tum c. VII transit ad mineralia, & de Magnete differens, Cartesianam explodit de virtutibus ejus redditam rationem, ut fabulosam & fictam; creditque Deum pro sua sapientia ordinasse, ut nesciretur causa mirandorum effectuum naturæ, quo magis accenderentur animi ad scrutandum & amplectendum id, quod supra naturam Numen omnia struens est. Eodem quoque situ & ordine jacere singula credit, quo fuere ante diluvium, ut hac ratione non Burnetii solum de dissolutione telluris opinionem evertat, sed & Woodwardi, (cujus Naturalem Telluris Historiam alias magni æstimat) qui hac in re cum Burnetio ferme conspirat, & quicquid mineralium metallique in visceribus terræ reperitur, novæ post diluvium constipationi telluris acceptum ferri debere arbitratur. Opponit Auctor, non id sapientiæ nec prudentiæ Divinæ congruum videri, dissolvere, quod summo artificio primitus ab eadem fabricatum est, novumque prorsus globum struere. Non negat equidem, magnas hic illic orbem per diluvium esse mutationes passum: ast ita penitus mutatum, ut sursum deorsum versis & in frustra contractis omnibus, nova compage indigerit, quod Woodwardo visum, multis rationibus negat. A tellure ad Oceanum pergit, amplissimum providentiæ Divinæ testem, c. VIII. Æstum ejus diurnum juxta varias variorum opiniones examinat: aliis a Sole, a Luna pluribus, nonnullis a Tellure

motuum stupendorum causas repetentibus. Omnibus tamen oppo-
 dubia posse inextricabilia, simul monet: concluditque adeo, non
 naturalem, sed supernaturalem esse hujus rei causam agnoscendam,
 nempe Dei potentiam. Non rejicit quidem omnem causarum se-
 cundarum investigationem; imo potius dignissimum ratione hu-
 mana censet, abstrusissima quæque naturæ secreta summo studio in-
 quirere. verum, ubi confundi potentiam nostri ratiocinii, & infir-
 mam reddi imparemque assequendis effectuum causis naturalibus vi-
 demus, ibi altius, agnita nostrarum in colligendo virium imbecilli-
 tate, ad perfectissimam Creatoris omnipotentis sapientiam ascen-
 dendum, merito utique observat. Eodem capite Burnetium de-
 nuo castigat, quod primigeniam tellurem mari omnino caruisse asse-
 ruit, cui tamen assertioni & Scripturam & rationem contrariari mon-
 strat. Hinc ad animalia sensibus instructa c. IX pergit, terrestria,
 aquatilia, aëria. In his præcipue mirandam Creatoris sapientiam e-
 lucere, et tanto infinitorum penegenerum numero; ex usu, quem ho-
 minibus præstant; e singulorum virtutibus aliisque rationibus mul-
 tis demonstratum dat. Quinimo & insectis testimonia fabricantis
 Dei manifesta inesse, capite X evincit; ex apibus imprimis, bomby-
 cibus & formicis, quibus digne considerandis plusculum operæ impen-
 dit. Longe magis adhuc Deum opificem se prodere in partibus orga-
 nisque animalium apte dispositis, in sensibus quibus pollent, in instin-
 ctu ad propegandum genus suum, & præcipue in sagacitate nonnul-
 torum eximia, XI capite probatur. Refutantur præterea, qui nimi-
 um isti brutorum sagacitati tribuentes, ratione illa pollere conten-
 dunt, & meros sensuum instinctus esse & simulacra rationis, ad
 agnoscendum Numen soli homini datæ, potius adstruunt. Solvi-
 tur deinde objectio, quæ a certis animalium generibus & insectis,
 quæ non solum usui nulli, sed & damno esse videntur, contra sa-
 pientiam Creatoris desumi solet. Respondetur, non propterea
 nullum istiusmodi animalium usum fore, si nos illum nesciamus:
 nec deesse etiam usus, quibus illa inserviant, dum nempe partim
 aliis animalibus pabulum præbeant, partim ipsimet homini medicinæ
 loco sint, tum & ad patientiam illum atque tolerantiam in adversis,
 noxiis quandoque plagis suis instigent, justitiæ divinæ testes no-
 strorumque peccatorum monitores &c. Tandem cap. XII usque hoc

ctor monuisset, Thom. Burnetium perstringit, quod in Archæologia Philos. Mosén propterea aquarum supra expansum mentionem fecisse scribat, ut captui vulgi se accommodaret, cui Deus e certo quodam aquarum receptaculo pluvias demittere videatur. Hoc vero nihil aliud esse, quam divinam veritatem risui profano exponere, ait Eduardus, eique proém assertioni ut parum Christianæ succenset. Prolixius adhuc c. V, quod de terra est, eundem Burnetium confutat. Nam diversam hic in Theoria Telluris & longe aliam esse terram putat, quæ nunc est, quam quæ fuit olim Paradisiaca; prout in Actis nostris A. 1682. p. 71. e libro illo retulimus. Eduardus autem primo sibi ipsi contrariari Burnetium animadvertit; quippe qui libro II Theoriae scribat, habuisse terram Paradisiacam zonam torridam suam, & hominibus ob nimium Solis ardorem inaccessam: deinde multis rationibus Burnetianam hypothésin impugnat. Sexto capite vegetabilia scrutatur, & in iis quoque manifesto deprehendi Deum Opificem sibi demonstrandum sumit. Tum c. VII transit ad mineralia, & de Magnete differens, Cartesianam explodit de virtutibus ejus redditam rationem, ut fabulosam & fictam; creditque Deum pro sua sapientia ordinasse, ut nesciretur causa mirandorum effectuum naturæ, quo magis accenderentur animi ad scrutandum & amplectendum id, quod supra naturam Numen omnia struens est. Eodem quoque situ & ordine jacere singula credit, quo fuere ante diluvium, ut hac ratione non Burnetii solum de dissolutione telluris opinionem evertat, sed & Woodwardi, (cujus Naturalem Telluris Historiam alias magni æstimat) qui hac in re cum Burnetio ferme conspirat, & quicquid mineralium metallique in visceribus terræ reperitur, novæ post diluviûm constipationi telluris acceptum ferri debere arbitratur. Opponit Auctor, non id sapientiæ nec prudentiæ Divinæ congruum videri, dissolvere, quod summo artificio primitus ab eadem fabricatum est, novumque prorsus globum struere. Non negat equidem, magnas hic illic orbem per diluviûm esse mutationes passum: ast ita penitus mutatum, ut sursum deorsum versis & in frustra contractis omnibus, nova compage indiguerit, quod Woodwardo visum, multis rationibus negat. A tellure ad Oceanum pergit, amplissimum providentiæ Divinæ testem, c. VIII. Æstus ejus diurnum juxta varias variorum opiniones examinat: aliis a Sole, a Luna pluribus, nonnullis a Tellure

motuum stupendorum causas repetentibus. Omnibus tamen opponi dubia posse inextricabilia, simul monet: concluditque adeo, non naturalem, sed supernaturalem esse hujus rei causam agnoscendam, nempe Dei potentiam. Non rejicit quidem omnem causarum secundarum investigationem; imo potius dignissimum ratione humana censet, abstrusissima quæque naturæ secreta summo studio inquirere. verum, ubi confundi potentiam nostri ratiocinii, & infirmam reddi imparemque assequendis effectuum causis naturalibus videmus, ibi altius, agnita nostrarum in colligendo virium imbecillitate, ad perfectissimam Creatoris omnipotentis sapientiam ascendendum, merito utique observat. Eodem capite Burnetium de novo castigat, quod primigeniam tellurem mari omnino caruisse asseruit, cui tamen assertioni & Scripturam & rationem contrariari monstrat. Hinc ad animalia sensibus instructa c. IX pergit, terrestria, aquatilia, aëria. In his præcipue mirandam Creatoris sapientiam elucere, e tanto infinitorum pene generum numero; ex usu, quem hominibus præstant; e singulorum virtutibus aliisque rationibus multis demonstratum dat. Quinimo & insectis testimonia fabricantis Dei manifesta inesse, capite X evincit; ex apibus imprimis, bombycibus & formicis, quibus digne considerandis plusculum operæ impendit. Longe magis adhuc Deum opificem se prodere in partibus organisque animalium apte dispositis, in sensibus quibus pollent, in instinctu ad propagandum genus suum, & præcipue in sagacitate nonnullorum eximia, XI capite probatur. Refutantur præterea, qui nimium isti brutorum sagacitati tribuentes, ratione illa pollere contendunt, & meros sensuum instinctus esse & simulacra rationis, ad agnoscendum Numen soli homini datæ, potius adstruunt. Solvitur deinde objectio, quæ a certis animalium generibus & insectis, quæ non solum usui nulli, sed & damno esse videntur, contra sapientiam Creatoris desumi solet. Respondetur, non propterea nullum istiusmodi animalium usum fore, si nos illum nesciamus: nec deesse etiam usum, quibus illa inserviant, dum nempe partim aliis animalibus pabulum præbeant, partim ipsimet homini medicinæ loco sint, tum & ad patientiam illum atque tolerantiam in adversis, noxiis quandoque plagis suis instigent, justitiæ divinæ testes nostrorumque peccatorum monitores &c. Tandem cap. XII usque hoc

de Universi, & quæ in eo sunt, structura argumento, ad existentiam Dei summi demonstrandam; scriptores sacros, ecclesiasticos, & profanos ostenditur; deductis inde tribus conclusis. 1. Teneri nos ad agnoscendum in visibilibus consistendumque invisibilem Deum; 2. instigari nos ad sobriam creaturarum operumque naturæ contemplationem; & per hanc 3. non ad agnoscendum solum Divinum Numen adduci, sed & ad venerandum Creatorem illum omnipotentem, & ad vitam penitus ipsi devovendam.

Perducta hunc in modum ad finem priori tractatus parte, quæ ex majoris mundi; seu totius universi contemplatione, Deum esse & venerandum demonstravit: posteriore ad minorem mundum progreditur, id est, ex admiranda partium hominis structura idem late non minus ac pie & accuratè ostendit. Nolumus vero, quæ ille sigillatim de partibus corporis humani totis sex capitibus fuscè deduxit; hic-excerptare; cum instituto nostro magis conveniat, indicasse scopum, quam male truncatam argumentorum seriem divellere. Potius caput ultimum excerptemus, in quo commune crimen, quò vulgo Physici doctores Atheismi postulantur, Eduardus sub incudem vocavit, ne scilicet hoc veritati suarum demonstrationum e physicis deductarum obesset. Falso autem id iis impingi non dubitat, & in originem antiquissimæ criminationis inquirens, varias ejus causas refert. Primo vetustum admòdum præjudicium agnoscit, quod Platonem induxerit, ad illos e sua republica eliminandos; quod Censorium Cætonem juratum eorundem hostem fecerit; quod Judæorum celebrem magistrum R. Jehudam adegerit, ut optimo Physicorum tartareos cruciatus adjudicaret; quod demum Christianos quamplurimos omni modo ab eorum consortio atque ope avertat: cum tamen nonnisi impostores aliqui nomen insigne mentientes credulitati hominum imposuerint; ut male de omnibus præjudicium formarint, loco judicii, quod de paucis ferendum fuerat. Deinde vitio verti Physicis agnoscit superficialiam animæ ægrotorum curam, si vel maxime desperatam rem videant. Enimvero, quamquam laudandum in Medico Christiano ducat Auctor, spiritualibus quoque pharmacis ægroto, si desit Minister Ecclesiæ, providere: non tamen id ejus officii rationem postulare fatetur; adeoque magis consultum ducit, ut in casu tali propinquorum alicui una adstanti Medicus com-

monendi ægri solandive officium demandet. Porro illam objectionem diluit, qua character Physici cum Horatio describi solet.

Parcus Deorum cultor & infrequens ;

ob frequentatos rariuscule publicorum conventuum cœttis. Ast vero, si Christiani amoris opus eo tempore Medicus peragat, ægrotumque sanet, non magis profecto illum accusari posse monet Eduardus, quam Christum, cum sanitati Sabbatho ægrum restituisse. Conversationem crebram cum iis, qui se Atheos profitentur, & pessimo quoque more vivunt, Physicis objectam Noster ita declinat, ut illos, qui turpis lucelli spe frequenter monstris istiusmodi non adsunt modo, sed & stultitiæ illorum ac furori applaudunt, distinguat ab iis, qui vel declinandis vel depellendis solummodo morbis rogati adsunt: illis nimio vile lucrum constare largitur; hos æque excusandos ducit, ac Ministros Ecclesiæ, si officii sibi demandati munia expleturi pessimos quosque adeant, ut a vesania illos ad mentem sanioiorem reducant, Christum imitati, cum publicanis atque peccatoribus cœnantem. Demum infirmissimam explodit collectionem, qua nonnulli ἀθεότητος grave crimen in Physicos propterea devolvendum existimant, quod nimis multa sit apud eos philosophia, mentio corporum, & causarum secundarum, e quibus effectus rerum deducant; non item causæ primæ & supernaturalis. Non pugnare hæc invicem Auctor probe monet, sed potius ad agnoscendam primam omnium rerum causam omnipotentem, secundarum accuratam investigationem manuducere, ut eo firmiter persuasi devotis exinde meditationibus potentiam Creatoris & sapientiam venerentur. Quod vero exempla Physicorum, qui se fœda Atheismi macula polluerint, concernat, nondum ea quicquam evincere. Vel enim agyrtas quandoque, qui se pro medicis obtrudunt atheique sunt, male physicis annumerari: vel, si etiam inter hos sint, qui iure horrendi ejus criminis postulentur, non hoc universo ordini adscribendum, non arti: quemadmodum inique quis Jctos aut Theologos in eandem suspensionem adduceret, ob paucos quosdam merito turpi stigmatibus notatos. Non deesse certe Physicis viros pios devotosque: Lucam præcipuum suæ artis decus; Galenum, licet de Mose & Christo infeliciter sentientem, in sua tamen religione probum; e recentioribus Gesnerum, Sennertum, Bauhinum, Willisium, Boyleum,

qui postremus testamento Theologum professorem suo sumtu constituerit, sanctam religionem contra adversarios, & præcipue contra Atheos summo, quo possit fieri, molimine defensurum. His ita recensitis, breviter, quam ad moralem philosophiam & ad Spiritus summe sapientis apprehensionem præ ceteris physica manuducat, repetit, totique seripto colophonem imponit.

GEORGII WOLFGANGI WEDELII EXERCITATIONUM Medico-Philologicarum Decas nona.

Jenæ apud Jo. Bielckium, 1699, in 4. plag. 12.

NON unum hactenus modum in pertractandis iis, quæ ex Medico foro delibantur, observatum fuisse constat, dum aliis *varias lectiones* placuit edere, ut Reinesio, Casp. Hofmanno, Hieronymo Mercuriali; aliis *per epistolas* quærere & respondere, ut Langio, Romæo, Crusio, Beverovicio; aliis *miscellanea Medica* proponere, ut Smetio, *selectæve Medica*, ut Lindenio aliisque. Quod dum in præfatione ad novam hanc Exercitationum suarum decadem annotavit Illustris Wedelius, sibi eo magis licitum fore statuit, sub consueto Exercitationum titulo themata varia ulterius delibare. Quemadmodum itaque contenta antecedentium Decadem subinde in his Actis nostris, & ultimo loco octavæ summam A. 1695 p. 501 s. breviter retulimus: ita & circa hanc præsentem eodem modo nostro nunc officio fungemur. In Exercitatione *prima* Mosen Auctor introducit *Chymicum*, & eum, quando aureum vitulum tam promte per ignem destructum iverit, artificem se per ignem probasse asserit, & qua id ratione præstiterit, ulterius declarat. In *secunda mortem Nabalis* considerat, ipsumque ex apoplexia obiisse dicit. In *tertia coronam Christi spineam* ex rubo rosaceo confectam fuisse probat. In *quarta* consilium Medicum laudat, quod Timotheo suppeditavit Paulus, dum *vino* ipsum *modico* adversus stomachi debilitatem uti jussit. In *quinta* exponit, quibusnam in casibus & morbis Medico æque ac ægro *expellatone* opus sit? In *sexta Mercurium Philosophorum* nec vitriolum esse admittit, nec antimonium, sed Jovem potius in hunc thronum evehi debere contendit, ratumque haberi cupit illud Paracelsicum, unice a metallis, ex metallis, per metalla & cum metallis fieri metalla perfecta. In *septi-*

ma famosum illud & nobile *anigma Sibyllinum*, quod de Dei nomine agere vulgo perhibetur, cuiusque initium hoc est: *ἔνεα γράμματα ἔχω, τετρασύλλαβος ἐμὴ, νόμι μὲν*; potius ad Chymiam trahendum venire, nomenque *καρσιότερος* in eo exhiberi, Jovemque commendari statuit, modo sigma unum resorbeatur, vel cum altero coalescat. In *οὐκτα* locum quendam Hippocratis explanat, ubi *aurum operantes tundere istud, levare, & molli igne liquare* dixerit. In *nona* frigus esse maxime *morbificum* demonstrat. In *decima* denique de *nummis Gothicis* agit, eorumque cum existentiam evincit, tum qualitatem delineat ac differentiam commonstrat. Subnectit præter æneam tabulam nummos ejusmodi plures representantem, sciagraphiam quoque rei nummarie antiquæ, in qua nummorum antiquorum materiam, modulus, autores, inscriptiones, affectiones, usus in certas classes distribuit, ac singula, quæ huc faciunt, *ὡς ἐν συνόψει* spectanda sibiit.

*JESUS PUER. POEMA THOMÆ CEVÆ SOC. JESU.
JOSEPHO Primo Romanorum Regi sacrum.*

Mediolani typis J. P. Malatestæ, 1699, 8. plag. 9.

*STLVÆ THOMÆ CEVÆ SOC. JESU. EXCELLEN-
tissimo Dn. DIDACO PHELIPPEZ de GUZMAN
Marchioni de Leganez dedicata.*

Mediolani typis J. P. Malatestæ, 1699, 8. plag. 5.

Quem Mathematicum insignem proxima Supplementorum horum Sectione pag. 368 exhibuimus, Doctisimum Cevam, non elegantem minus Poetam duo quæ nunc producimus, produunt opuscula. Et de primo quidem, quo Jesum puerum Divinitatem suam paulatim Nazarenis manifestantem Epico carmine representat, non est ut plura dicamus, cum non nunc demum prodierit, sed dudum doctorum manibus versetur. Nec dissimulamus, circa sacrosancta hæc & adoranda mysteria fictiones Poëticas parum nobis probari: etsi Auctor quidem se vel Hieronymi Vidæ, qui ipsorum summorum, Pontificum, Leonis X & Clementis VII jussu, res a Christo Domino gestas inventis Poëticis epice exornaverit, exemplo facile tuetur. Alterum vero miscellanea poematia complectitur, quæ ante bienni-

um

um demum junctim luci publicæ fuerunt exposita, omnium applausum non ingenio solum, quod ubique spirant, & venustate sermonis, sed ipsa quoque argumenti varietate promeritura. Jam enim ingeniosus lusus deprehendet Lector, velut primo statim Idyllio (pag. 1) in Fontem delusum, alteroque (pag. 3.) in Rosam hyemæ natam, & in Profopopœia illa (pag. 16.) quæ Ensis ferrugineus, armarie officinæ signum, loquens inducitur. Jam in elegantes Apologos incidet, de Muribus & Fele, (pag. 18.) de Cucurbita & Cedro (pag. 44) & qui non *Thomam* quidem nostrum, sed Fratrem ejus *Christophorum Cevam* e Soc. itidem Jesu auctorem habent, de Pallade & Bombycibus (pag. 64.) de Apibus & Aranea (pag. 70.) Jam illi se, quæ ad historiam literariam spectant, offerent: velut cum (pag. 5.) in Epistola ad Antonium Mallebequium de statua celeberrima militis cogitabundi in Mausoleo veteri Magnorum Ducum Hetruriz, Laurentii Medicei, Musarum bonarumque artium quondam Patris, memoria recolitur; cum in Epistola ad Nicolaum Jannetasium e Soc. Jesu (pag. 7.) de Lingua Latina & de veterum Imitatione graviter disseritur; cum (pag. 13.) ad carmen antiquum alluditur, a Pythoco Jcto quondam in avita bibliotheca repertum & Justo Lipsio dono missum, cui titulus *Pervigilium Veneris*; cum versio Latina Torquati Tassi a Christophoro Ceva adornata (pag. 48.) commendatur; cum (pag. 56.) exponitur, unde Francisci de Lemene, Patritii Laudensis, *Pœsis Theologica* originem traxerit; cum (pag. 30.) rationem Auctor reddit, cur librum universam Mathesin continentem sub nomine *Palladis* in lucem emisserit. Tacemus alia: nec enim justum contexere carminum catalogum constitujimus. Quin potius speciminis loco paucos subjungimus versiculos, ex carmine in Ventos, quod viro Clarissimo *Antonio Mallebequio* dedicavit, decerptos, quorum acumen nemo non agnosceret, qui noverit, Virum hunc celeberrimum amplissimam possidere bibliothecam, sed nullo ordine dispositam; ac libros tamen omnes sic habere innumerato, ut quemcunque quis desideraverit, promere momento possit; imo, quod majus est, singulorum contenta vasto ingenio complecti, ut *viva ac circumambulans Bibliotheca* dudum salutari ab Eruditis meruerit. Unde ubi de vi ventorum dixit, his carmen Ceva finit:

Si

*Si sapi, Antoni, telas aut vitra fenestris
 Adde tuis; oro; ne si semel agmine facto
 Prædones isti irruerint, susdeque tuorum
 Congeriem immensam vertant rapiantque librorum,
 Rides: Nam quamvis dispersa volumina cuncta
 Surriperet Boreas, memori tamen omnia mente
 In tuto deponsta tenes, nilque hac mea curas
 Carmina, qua frustra in volucres effudimus auras.*

CONRADI SAMUELIS SCHURZFLEISCHII DIS-
 sertationes Academicae varii generis.

Vitembergæ apud Jo. Guil. Meyerum, & Gottfr. Zimmermannum, A. 1699, in 4. Alph. 4.

Exhibuimus mense Augusti A. 1697 p. 365 sequ. celeberrimi hujus Polyhistoris Orationes atque Allocutiones; jam quoque ejusdem Dissertationes diversis temporibus scriptas, & justo comprehensas volumine sistimus. Quod quidem eo facimus libentius, quo magis par est, ut limatissima eruditissimi Viri scripta indicentur omnibus, & prorsus ac omnino commendentur. Distinctum vero opus hoc & in septem distributum classes est. I dissertationes laudandi atque gratulandi causa scriptas; II auspicales, quas susceptorum munerum ergo ter se paratis temporibus dixit; III eas, quas regendis sapientiæ studiis præfectus (quod officium *Decanatus* nomine vulgo insigniri solet) publicavit; IV encomii testimoniique causa exaratas; V adhortantes & dehortantes; VI funerum ac memoriæ causa evulgas; VII ad relegationis elogium pertinentes complectitur. In his omnibus cum exquisitum & ad Ciceronis puritatem plane accedens dictionis genus sectatus est: tum vero maxime etiam vastæ suæ lectionis & multiplicis doctrinæ passim documenta dedit. Inprimis legi merentur tres illæ dissertationes auspicales varia eruditione refertissimæ, ex quibus etiam speciminis loco nonnulla adferemus.

Prima, uti ab eo munia Professoris Poeseos in eunte A. 1675 conscripta est: ita de Poësi ejusque antiquitate & usu agit. Nihil equidem de primo ejus cultore definit; illorum tamen rejicit sententias, qui vel a Musæo, vel Calliope, vel cum Jacobo Capello & Lame-

Hhh

cho

cho Poeticæ originem & laudes arcessunt. Utilitatem vero tantam esse adfirmat, ut vix quisquam eruditorum ea carere possit. Fidem hujus rei allatis exemplis facit, & Parmenidem inprimis a Socrate, Platone, Theodoreto Cyri Episcopo, & Bessarione Cardinali magna diligentia fuisse lectum asserit. Imo Diodorum Siculum, Polybium, Hyginum & plures tales, a nemine nisi in Poetarum lectione versatissimo plene intelligi, & in Cassandra Lycophronis historias inesse a nullo præterquam Poeta explicandas, usu edoctus monet. Uti vero carminum usus apud singulas fere gentes obtinuit: ita Germanos quoque omni tempore, & eo etiam, quo barbariem nondum exuerant, in Poetica studium diligentiamque posuisse existimat. Et quanquam initio vernaculam solam fuerint amplexi, attamen Latinis quoque carminibus operam dedisse, postquam literæ Latinæ migrare trans Alpes, & primo Francorum, deinde Saxonum animos emollire cœperunt. Non recte autem illos existimare docet, qui Francorum Imperatorum ævo tantum Francos scriptores versu commentatos fuisse arbitrantur, oblitri Monachi Saxonis, aliter Paderbornensis dicti, & Hrosvitæ Poetriæ. Germanorum æmulos extitisse Gothos, Danos, atque Islandos, & hoc quoque studium amplexos esse. Refert huc antiquitates *Runicas* & *Edda Scaldæque* monumenta, quæ *Arngrimo Jone*, *Snorroni Sturle*, *Olao Wormio*, *Stephano Stephano* multam scribendi materiã suppeditarunt. Et quanquam Hispaniæ artis hujus neglectum objiciat Barclajus, eam tamen a Poesi non fuisse alienam, & præstantissimos Poetas, inter quos Didacum Covarruviam eminere dicit, protulisse observat.

Alteram harum dissertationum A. 1685 Græcarum literarum, post obitum Balthasaris Stolbergii, Professor constitutus edidit. Disputat ibi tum in genere de literatura Græca, tum speciatim de stylo & dictione Novi Fœderis. Tantum vero abest, ut dictionem Novi Fœderis inquinatam pronunciet, ut potius talem esse existimet, quæ a Græcæ loquentium consuetudine non refugiat, & optimorum testimoniis scriptorum sese tueatur. Id equidem largitur, non Atticum loquendi genus adhibitum esse, nihilominus tamen puram emendatamque dicendi rationem ibi obtinere contendit. Quam sententiam exemplo Herodoti confirmat, qui nihil minus quam Atticum scribendi modum tenuit. Neque porro inquinatum censet, quod a gran-

granditate verborum recedit, cum pura dictio interdum pigmenta respuat, & veritas sine sermonis vitio placeat. Quo ipso cæteros Græcos superasse Polybium ait, qui verbis ex communi Græcæ loquentium usu depromtis historiam scripsit. Idem fecisse Lysiam, & in eo magnam ornatus partem posuisse, si curæ parceret, & popularem dicendi rationem imitaretur. Cumque Lysiz institutum magnopere approbarit Dionysius Halicarnassæus, non dubitat, quin eandem de Novi Fœderis stylo, si in vivis esset, laturus sit sententiam. Excidisse hic nonnulla Joachimo Camerario existimat, quæ suspicionem faciant, cum regulas artis interdum prætulisse optimorum auctorum exemplis. Unde monet, scriptores Græcos cum primis consecretandos, & ex iis formam rationemque styli petendam esse. Plures autem, quam quinque, sermonis Græci varietates agnoscit, quæ tamen, cum multa Græcorum monumenta vetustate consumpta sint, hodie desiderantur. Multa cæteroquin in hoc negotio Laurentio Rhodomanno tribuit, quem copias Græcorum funesto bello dissipatas collegisse iterum, & in urbem Vitembergensem intulisse, eodem in loco commemorat.

Dissertatione tertia A. 1677, cum Professoris Historici munus ipsi committeretur, edita, res ad Historiam pertinentes explicantur. In primis dolet, Andreæ Angeli monumenta historica, quæ summo studio collegerat, dispersa prorsus & dissipata esse. Nec parum damni superiorum temporum commentariis Cyriaci Spangenbergii exilium attulisse, & quam plurima destinata ejus turbasse ait, ex quibus nonnulla fragmenta ad se pervenerint, Ernesti Brotuffii scripta & Chronicon Anhaltinum magnopere illustrantia. Nihil doctius Casp. Peucero, post decessum Melanchthonis, Germaniam habuisse contendit, quemque in Pragmatico Polybiano, quod pauci assecuti sint, lacertos quasi movisse censet. Cautè vero & circumspectè scriptores legendos, & magna cura invicem componendos esse monet. Quod eo spectat, non ex uno scriptore controversias quandoque confici posse. Ita ex Ammiano Marcellino, Strabone, Cæsare, Plinio, Mela aliisque supplenda esse, quæ non satis apte & accurate Ptolemæus tradidit, & vicissim non ex solo Strabone definiri posse, an, exempli gratia, fines Belgii proferendi sint ad Ligerim. Cæterum observat, Itinerarium illud, quod potiente rerum Antonino confectum est,

& ab eo nomen tulit, longe diversum esse ab Anniano illo perperam mutato, & vehementer depravato. Uti vero de Th. Reinesio pronunciat, esse unum illum, quem cum omni ævi maximis viris Saxonia comparare possit: ita Vindelicos in Georg. Hieron. Velschio Reinesium quendam amisisse existimat. Non minus egregie de Luca Hoffsenio sentit, per quem Italis cumulatius reddidisse Germanos, quicquid olim, sive ad ingenii cultum, sive ad literas expoliendas, insigne acceperunt, prorsus opinatur.

Quæ cæteroquin de Saxonici imperii originibus diss. XV commentatus est, nec non doctorum virorum vitas, e. g. Theologorum, Balthasaris Bebelii, Jo. Meisneri, Jo. Fabricii; Jctorum, Casparis Ziegleri, Jo. ch. Nergeri, Guil. Leiseri, Vernerii Theodori Martini; Medicorum, Michaelis Sennerti, Jeremiæ Löffli, Jo. Strauchii, (de quo potissimum id in laude ponitur, quod codicem divinum quinquagies quater perlegerit) Andr. Christoph. Mulleri, Jo. Thiele; Philosophorum, Christiani Trentschii, Balthasaris Stolbergii, Andreæ Sennerti, Constantini Ziegræ, ab eo descriptas & reliqua ab aliis potius legi, quam multa inde adferre volumus. De præfatione solum, quæ introductionis instar dissertationes has legentibus esse potest, nonnulla dicemus.

Agit ibi id Vir eruditissimus, ut allatis exemplis optimisque præceptis ostendat, qui dicendi character cuique negotio aptus sit, & rite congruat. Improbat quippe illorum institutum, qui omnia characterum differentia nimis sibi indulgent, & depravatam loquendi consuetudinem incauti sequuntur. Inprimis vero cavendum existimat, ne verba & dictiones ab omnibus promiscue auctoribus petantur, sed illud scribendi genus eligatur, quod materies scriptori subiecta requirit. Suas ergo seorsim rationes habere vocabula *adjutorium*, *anxietas*, *anxitudo*, *beatitas*, *beatitudo*, *consequentia*, *conterminus*, *disparilio*, *effatum*, *excelsitas*, *exuperatio*; *figuratus*, *frugifer*, *grates*, *habitud*, *habilitas*, & Philosophis propria esse, licet eorum aliqua usurpata sint ab Historicis, & ipsomet Livio, qui *frugiferum* dixit, quod Cicero *fructuosum*. Maxime vero omnium a prosa oratione segreganda esse illa, quæ in Poetarum fundo constitutam possessionem habent. Non equidem Poetas rejicit, inprimis Comicos illos, qui limatiore judicio usi sunt, & optimo Latinitatis ævo floruerunt, omnino tamen cautionem adhiben-

bendam, & dictionum formas probe distinguendas esse, monet. Non itaque *didere* pro divulgare profæ rationes ferre, nec recte Tacitum *diditam famam* dixisse. Equidem sunt, qui Ciceronis auctoritate se munire volunt, sed hos inquinatè *diditè* pro *divisè lib. II de Divinat.* legere observat. Eodem pertinere formulam *sedet sententia*, ad imitationem Virgilii effectam, & a Plinio majore & Floro, qui Poetarum more multa innovarint, usurpata. Aptiora profæ judicat, *certum mihi est, certum & constitutum, certum deliberratumque est.* Poetis porro & Philosophis, qui tamen parca utantur, vindicat *fidere, subjugare, allaborare, adurgere, secundare, transfretare, aquor, assultus, ensis, corculum, lenimen, moderamen, gestamen, tentamen, tutamen, libamen, annosus, efferus, irruptus, intaminatus, intemeratus, flexambus, sonorus, unigenus.* At æquò profæ jure dici *libramen & libramentum, velamen & velamentum, tegumen & tegumentum, levamen & levamentum, laxamentum, regimen*; contra barbara & foeda esse *laxamen, regimentum, gravamen.* Ciceronem equidem a Comicis nonnulla mutuatum esse, nec Terentium neglexisse Nepotem, inprimis in Datame & Agefilao; utrumque tamen circumspecte egisse, & materiei inprimis orationis inservivisse docet. Liberius contra in prosam multa redegeisse Livium, & Poeticam granditatem quandoque consecratum esse, teste Bernardino Parthenio, ostendit. Quo refert *mulcere, demulcere, prima aurora, secundis avibus, multimodus, in aeternum, hortamen, placamen, grates*, pro quibus Cicero commutata oratione dixerit *permulcere, bonis auspiciis, primum diluculum vel antemeridianum tempus.* Equidem existimant nonnulli, Livii dictionem *secundis avibus* ei cum Tullio communem esse. Enimvero errore ductos ita sentire, Schurzfleischius demonstrat, cum non suo sermone, sed Poetæ verbis expresserit infausti navigantium ominis eventum. Versus, quem adduxit in *lib. I. de Divin.* legitur sequens:

Solvere imperat secundo rumore, adversaque avi.

Non minus temere a Lipsio *manuductionis* vocabulum Ciceroni adscribi notat, cum a meliori Latinitatis ævo recedat, & ne apud Senecam quidem *de Clem. lib. I, c. 3. manuductio* sed *manumissio* magno codicum & librorum veterum consensu legatur. De Livii autem Patavinitate pronunciat, eam non in compositione, sed in singulis verbis que-

rendam esse. Qua occasione Virum celeberrimum publico reipublicæ literariæ nomine obtestamur, ne Livium aliquoties promissum, & cum præstantissimis codicibus Romanis, Etruscis, Vindobonenfibus aliisque magna cura atque studio olim a se collatum, orbi erudito invidet, sed edat tandem, & post Erasimum, Scaligerum, Lipsium, Benium atque Morhofum, Patavinitatem quoque ejus dilucidius paulo describat & explanet.

*CHRISTIANI FRANCISCI PAULINI DE JALAPA
Liber singularis, secundum Leges & Methodum Imperialis Academia
Leopoldina Nature Curiosorum scriptus, variisque Observatio-
nibus & Memorabilibus conspersus.*

Francofurti ad Moenum impensis Fried. Knochii, 1700, 8.

Alphab. i. plag. 4.

CUm adeo insignes sint Jalapæ virtutes, ut Practicus quidam in Franconia eas altius secum expendens, epigramma sequens parieti musei sui adscripserit :

*Divinam in Praxi mihi si demas Gialapam,
Nil nisi vesana fabula plebis ero.
Herculis illa mihi clava est, qua monstra domamus,
Plus dicam : dextra est Numinis illa manus.
Sufficiat Gialapa mihi, sine qua nihil actum est,
In Praxi, quicquid fecimus egregie.*

nullus tamen hæcæus Medicorum, Illustrem Wedelium si excipias, qui ante hos 24 annos de ea disputationem habuit, eam curatius examinaverit : operam hanc in se suscepit Clarissimus Paullini, & præsentem tractatum eadem fere methodo, qua *Salviam* eum explicuisse, in *Actis 1689, Mens. Februar. pag. 105.* docuimus, conscripsit. Scilicet in duos libros hunc divisit, quorum prior Physiologico-Pharmacæuticus est, & nomen, definitionem, differentias, locum natalem, tempus, modumque collectionis, electionem, temperamentum, virtutes, dosin, & præparata Jalapæ, una cum cautelis circa ejus usum observandis, complectitur ; alter vero Therapeuticus usum ipsius specialem in morbis vel capitis, vel thoracis, vel abdominis, vel febribus, vel externis affectibus singulatim tradit. Nobis ex utilissimo opere pauca suffecerit delibasse.

Jalapa

Jalapam definit Vir Clariss. per radicem Novæ Hispaniæ, tessellatim incisam, rotundam & circularem, plerumque exterius nigricantem, interius rufescentem, resinosam, flammamque facile concipientem, nullius fere odoris, saporis acris, omni sexui & ætati variis in morbis saluberrimam opem præstantem. Pro Mechoacannæ eam specie habet, nullo modo vel ad Bryoniam, vel Scammonium, vel Mirabilem Peruvianam, vel Apios Americanum referendam. Notas bonitatis desumit a patria, ætate, colore, substantia, pondere, odore & gustu. Calidam & siccam eam vocat, & Catholici vel Panchymagogi titulo insignire nullus dubitat, cum omnes humores exturbet, & præterea aperiendi, attenuandi, incidendi, discutiendi, resolvendi & abstergendi virtutibus polleat; imo, cum inter vomitoria & cathartica præter quantitatis limitationem, & corrigentis additionem, nullum discrimen detur, vomitum cieat. Cautos tamen in ea propinanda Medicos debere esse, monet; quando enim in motu humores sunt constituti, plus detrimenti quam auxilii ægris allaturam, & nisi bene misceatur, & cum medicamentis resinam dissolventibus combinetur, ventriculi parietibus affixam tormina & hypercatharsin concitaturam. Ut alios taceamus morbos, contra quorum insultus Jalapa Nostro, tum probatissimorum Autorum relationi, tum propriæ experientiæ confiso probatur, contra vermes potissimum validæ ipsius deprædicantur vires. Licet enim omnia purgantia anthelmintica sint, Jalapam tamen præ reliquis hoc titulo insigniendam Noster arbitratur. Nec minoribus hanc putat dignam laudibus, quod dolorem colicum assopiat, cachexiam depellat, scorbutum domet, menses cieat, chlorosam removeat, febrem extirpet, affectus arthriticos eradiceat, & luem Veneream tollat.

p. 3.

p. 14.

p. 22.

p. 131.

p. 223.

p. 239. 257.

p. 303. 327.

339.

p. 348. 383.

p. 394.

HISTOIRE DE FERDINAND-ALVAREZ DE TOLEDE, premier du nom Duc d'Albe.

id est,

HISTORIA FERDINANDI ALVARESII TOLETA- ni, primi hujus nominis Ducis Albani.

Parisius, apud Jo. Guignard, 1699, in 12.

Alph. L. pl. g. 14.

Ver-

Versio hæc Gallica est libri Latino olim sermone ab Auctore anonymo conscripti, & Salmanticæ in Hispania hoc titulo, *Vita Ferdinandi Toletani Ducis d' Albani*, anno 1669 editi. Tanto vero magis Interpres, quisquis est, per industriam versionis impensam de Historiarum cupidis censeretur debet meritis, quanto paucioribus editio Latina visa aut manibus versata fuit, & quanto illustrior tamen Historia est, quam complectitur. Tametsi enim Belgis imprimis exosum hodieque & invisum Ducis Albani nomen est, ob insignia nec a quoquam facile excusanda, quæ in eorum majores olim edidit, crudelitatis exempla: dubium tamen nullum est, quin fortissimis, prudentissimisque, ac summis Imperatoribus Bellicis, qui superioribus temporibus inclaruere, accenseri is mereatur. Neopaucorum annorum spatio gesta illius circumscribuntur, sed per maximam seculi decimi sexti partem se diffundunt, velut qui jam anno 1524 obsidioni Fontarabiz ab Hispanis susceptæ, etsi sedecim tantum annorum juvenis, interfuit, dexteritatemque suam ita probavit, ut expugnata tandem urbi Gubernator præfici meruerit: & e vivis demum ineunte anno 1582, cum paulo ante Lusitaniam armorum jure an injuria Hispanis vindicasset, excessit. Quo temporis intervallo eam in gravissimis bellis, in Hispania, Africa, Gallia, Germania, Italia, Belgio ac Lusitania gestis, operam Heris suis, Carolo V Imperatori, ejusque filio Philippo II præstitit, ut qui hanc Albani Ducis vitam perlegere sustinuerit, eadem operasimul res maximi momenti summorum horum Principum auspiciis gestas non possit non mandare memoriæ. Caterum laudat in præfatione Interpres Auctoris fidem, qui Historiam hanc ex epistolis authenticis, & commentariis Albano Duce adhuc superstite editis, imprimis vero ex Historia ejusdem Ducis manuscripta a Marchione quodam d' Astorga, qui nihil consignarit, nisi quod aut vidisset ipse, aut a viris fide dignis accepisset, composita hauserit; quique passim hostium etiam, quibus cum colluctandum Albano Duci fuit, virtutes non dissimulet, sed justis prædicet elogiis: ut adeo & gratiæ debeantur Interpreti, cujus beneficio Gallice legi nunc potest, & optandum sit insuper, inveniri quendam, qui Latinum exemplar, pluribus quippe inserviturum, recudi aliquando curet,

* * * * *

ACTORUM
ERUDITORUM,
quæ Lipsiæ publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. III. Sect. X.

MEMOIRES POUR SERVIR A L'HISTOIRE EC-
clesiastique. Tome V. Par M. Le NAIN TILLE-
MONT.

id est,

COMMENTARIUM COMPONENTEM HISTORIÆ EC-
clesiasticæ inservituri. Tomus V. Auctore NANO TIL-
LEMONTIO.

Parisiis apud Car. Robustel, 1698, 4.
Aphab. 4. Plag. 17.

Constat jam omnibus, doctissimo Viro Nano Tillemontio
constitutum fuisse, civilem pariter ac ecclesiasticam histo-
riam per sex, quæ nativitatem Servatoris nostri insecuta-
sunt, secula, ea methodo tradere, ut falsa a veris, a cer-
tis dubia discernere unicuique pronum foret. Ad quod quidem in-
stitutum, nec ingenium iudiciumve, nec doctrinæ copiam, nec diligen-
tiam ei defuisse, ex iis, qui hactenus prodierunt, tomis, abunde com-
pertum est. Sed priusquam tam egregium ad finem perduceret opus,
creptus est mortalium rebus, magno sui apud eruditos relicto deside-
rio. Pauca tamen tam præstanti operi desunt: cum auctor præfationis
affirmit, quintum jam seculum utriusque historiæ, & partem sexti ab
eo confectam, certamque spem faciat, ea in lucem editum iri. Sextum
etiam historiæ ecclesiasticæ tomum, quem Sect. XI. Suppl. recensebi-
mus, ab eo revisum: quæ felicitas secuturis non equidem obtigerit, nec

tamen ideo deterioris eos fore conditionis, quia pauca solum, eaque ad stilum saltem spectantia, opera sua revidens Tillemontius mutare confueverit. Quintus itaque, quem nunc sistimus, historiae ecclesiasticae tomus, exhibet historiam persecutionis, quam sub Diocletiano & Licinio Christiani subierunt, itemque Martyrum, quorum ignota est atque incerta aetas. Nos ex tanta rerum memorabilium copia pau-

Artic. VII. ca quaedam delibabimus. De tempore persecutionis, qua Diocletianus Ecclesiam vexavit, omnes fere consentiunt. Constat namque,

p. 19.

& Not. VI. hanc persecutionem initium sumsisse anno Christi 303. Id quod Auctor porro ex Eusebio evincit, qui aperte dicat, edictum Imperatoris contra Christianos promulgatum fuisse anno decimo nono imperii

p. 549.

Diocletiani, eodemque anno templa Christianorum fuisse destructa. Diocletianus autem (ita rationes Auctor subducit) cum ad imperium evectus sit die 17 Septembris anni 284, sequitur, initium anni decimi noni ejus imperii cadere in eundem diem anni post C. N. 302, adeoque mensem Februarium anni ejus decimi noni, quo persecutionem inchoatam per auctoritatem Lactantii positum est extra controversiam, pertinere ad annum Christi 303. Porro ex Fastis Idatianis, Chronico Alexandrino, aliisque auctoribus manifestum esse, sub octavo consulatu Diocletiani & septimo Maximiani hanc persecutionem initium sumsisse, quem tamen utriusque consulatum cum anno Christi 303 coincidere, Petavius pariter ac Baronius fateantur. Quod si iis, qui initium persecutionis in dictum utriusque consulatum rejiciunt, aliquid subesset dubii, sufficere tamen putat auctoritatem Lactantii, quae rem omnem plane conficiat. Diserte enim hunc in libro de mortibus persecutorum asserere, templum Nicomediense destructum fuisse die 23 Februarii, cum Diocletianus octavum & Herculius nonum consulatum gereret, hoc est, anno 303, & altero postea die promulgatum fuisse edictum de vexandis & affligendis Christianis. Addit Lactantius, Diocletianum hocce facinore perpetrato, Romam abiisse, ut ibi vigesimum imperii annum solenni ritu auspicaretur, qui necessario in annum Christi 303 cadat, cum anno sequenti nonum consulatum inierit, quod anno Christi 304 factum apud omnes in confesso esse, Noster pronunciat. Adjungit huc Vir doctissimus & alias rationes, quas omnes repetere supervacaneum ducimus, praesertim cum ipse credat a paucissimis hoc in dubium vocari. Inter hos tamen

Ba-

Baronum atque Petavium refert, qui initium persecutionis in annum 302 conjiciant. Eandem sententiam a quibusdam & Onuphrio tribui monet : num jure ? dubitat, cum ipse nec in fastis ejus, nec in commentario quicquam hujusmodi deprehenderit. Ad Petavium autem & Baronium quod attinet, refert, eos ad Eusebii testimonium respondere, scriptorem huncce, more aliis quoque recepto, ad annum, quo imperium susceperat Diocletianus, præcedentes ejusdem anni menses retulisse, ut adeo totum annum 302 sub decimo nono Diocletiani comprehenderit. Lactantii autem liber de mortibus persecutorum si iis innotuisset, non ingressuros eos in hanc sententiam fuisse sibi persuadet. Præcipuam autem, quæ eos induxerit, ut ita sentirent, rationem eis suppeditasse tempus Concilii Cirthenfis. Auctorem namque alicubi esse Augustinum, hocce Concilium celebratum fuisse die 4 Martii sub octavo consulatu Diocletiani, & septimo Maximiani, hoc est, anno 303. Alibi autem eundem Augustinum asserere, quosdam Christianos supplicio affectos fuisse die duodecimo Februarii, tredecim mensibus ante Concilium istud Cirthense. Ergo, inquiunt, jam anno Christi 302 ista persecutio initium cepit. Sed ad hoc respondet, si quid ex eo colligi queat, probari jam anno 301 persecutionem fuisse inchoatam, qui fuit decimus septimus, aut decimus octavus imperii Diocletiani. Primum enim edictum publicatum esse Nicomediæ die 24. Februarii, adeoque in Africa non nisi circa initium mensis Februarii anni sequentis martyrio affici potuisse Christianos istos. Frustra autem excipi, potuisse eos ante promulgationem supplicio affici : de eo enim præcipue quæstionem esse, quando per solennem edicti promulgationem persecutio cœperit ? In ipso autem Augustino nodi hujus solutionem quærendam esse. Et enim cum, ut antea dictam, alicubi dicat Præsul iste Hipponensis, Cirthense Concilium celebratum fuisse sub octavo consulatu Diocletiani, & septimo Maximiani, alibi tamen eundem profiteri, celebratum istud fuisse anno post nonum consulatum Diocletiani & octavum Maximiani, hoc est anno Christi 305. In tam aperta & manifesta contradictione concludit, nihil aliud superesse, quam ut fateamur, alterutrum locum corruptum esse : non autem posteriorem, sed priorem locum corruptum esse, Conciliumque Cirthense anno Christi 305 celebratum fuisse, id vero est, quod prolixè & operose contra Petavium demonstrat Tillemontius.

Artic. VIII.

p. 21.

& Not. VIII.

p. 599.

Constat autem porro, per edictum Diocletiani neminem Christianorum capitis fuisse damnatum, sed honoribus solum, dignitatibus, juribus & privilegiis omnibus eos fuisse spoliatos: præterea omni præsidio, quod iustitiæ administratio innoentibus adfert, denudatos, furori ac atrocissimis injuriis inimicorum suorum expositos fuisse. Eusebius, dum hæc refert, dicit, quod *οἱ ἐν οἰκιστίας* omni libertate privati sint. Quinam autem isti sint, quos his verbis designat Eusebius, non inter omnes convenire, observat Tillemontius. Valesius namque, Christophorsonius & Zonaras privatæ sortis homines intelligunt, quibus adeo servitus subeunda fuerit: hac potissimum causa moti, quod ceteroquin paucissimis Christianorum hocce Imperatoris edictum incommodum aliquod attulisset. Rursus tamen ex actis Munatii Felicis constare Tillemontius docet, quod ab ipsis Episcopis & sacri ordinis viris nihil aliud postulatum fuerit, quam ut libros sacros traderent, libertatis autem jacturam nemo passus sit, aut vi decreti Imperatorii pati debuerit. Episcopos etiam Concilii Cirthenis hoc solum nomine accusatos fuisse, quod libros sacros tradidissent: neminem autem unquam asseruisse, illis aut abnegandam fuisse fidem Christianam, aut subeundam servitutem. Hisce forte causis conjicit adductum fuisse Valesium, ut, priusquam in hanc deveniret sententiam, existimaret per *τὰς ἐν οἰκιστίας* intelligendos eos, qui honoratioribus fuerunt a ministeriis, procuratores, negotiorum gestores &c. Quæ si locum inveniat conjectura, ipsos Imperatoris ministros sub hoc nomine comprehendi posse Noster putat, cum Valerianus teste Cypriano constituerit, ut *Cæsariani libertate* exuerentur. Dodwellium addit intelligere libertos, qui suis patronis adhuc quodammodo a ministeriis fuerint. Rectius tamen voces istas (*οἱ ἐν οἰκιστίας*) in sensu naturali & ordinario capi, Tillemontius judicat, ut ipsi servi designentur, quibus adeo per hocce Diocletiani edictum spes omnis adipiscendæ libertatis ademta fuerit.

Artic.

XVII. p. 48.

& Not. XIX.

p. 606. seqq.

Lactantius de quodam, qui inter præcipuos persecutionis auctores fuit, & magistratus officio functus est, memoriæ prodidit, eum comparationem instituisse inter Christum & Apollonium Thyanzum in libro cui titulum fecerit, *Φιλαληθης*. Jam autem constat, Eusebium contra Hieroclem disputasse, qui itidem cum Apollonio Jesum Christum comparaverat, in libro eundem titulum gerente, quod

ejus

ejus monumentum hodie adhuc extat. Porro ex alio Lactantii loco intelligitur, Hieroclem, postquam Bithyniæ factus fuisset præfectus, inter præcipuos persecutionis, quæ sub Diocletiano exarsit, auctores referendum esse. Unde concludit Tillemontius, recte a Baronio Hieroclem, contra quem disputat Eusebius, pro eodem, cujus Lactantius meminit, haberi. Dissentire tamen observat Jonsium, qui Hieroclem istum, quem Eusebius refellit, contendat vixisse circa medium seculi V, Eusebiumque, qui huncce librum contra istum scripserit, non esse Cæsariensem illum, sed alium, quia ceteroquin tempus non convenirent rationes. Non abnuat equidem Tillemontius, sub Theodosio juniore Hieroclem quendam celebrem fuisse, quod ex Photio constat: rationem tamen, qua Jonsius evincere velit, hunc eundem esse, quem refellat Eusebius, quod scilicet hic tantum septem hujus Philosophi libros de fato & providentia divina alleget, & contra Christianæ religionis hostes disputans, septem hosce libros refutet, nondum sufficere existimat. Utrumque enim Hieroclem de fato scribere potuisse. Accedere vero, quod quæ de fato disputat Eusebius, opposita sint Philostrato, qui etiam vitam Apollonii scripsit, non autem Hierocli. Imo juxta Photium Hieroclem libertatem hominis contra fatum asserere, unde non potuerit refutari ab Eusebio idem prorsus sentiente. Photium denique diserte Eusebio Pamphili hoc est Cæsariensi refutationem eorum, quæ Hierocles de Apollonio Thyanzo scripserat, tribuere. Nihilofecius Pearsonium in prolegomenis super opera Hieroclis Jonsio adstipulatum fuisse observat, dum asseruerit, Hieroclem philosophum eundem esse cum eo, qui contra Christianos scripserit; ast cum non attendisset ad rationes, quæ Jonsium permoverunt, ut eum in seculum quintum rejiceret, autumasse, quod tempore Diocletiani vixerit, certe probe intellexisse, hoc tempore vivere eum oportuisse, cujus & Lactantius mentionem injiciat, & contra quem disputet Eusebius. Interim nullam Pearsonium asserere rationem, qua probet, hunc Hieroclem eundem esse cum celebri illo Philosopho.

Eusebius auctor est, quod Constantius, in iis imperii partibus, *Art. XXI.*
 quibus ipse præfuit, non permiserit destrui Christianorum templa, *p. 56.*
 quodve potius quietem libertatemque religionis suæ sacra peragendi *Not. XXI.*
 illis concesserit: alibi tamen refert, in Gallia & Hispania, quæ itidem *p. 608.*

Constantio parebant, persecutionem ultra biennium non durasse. Si dicatur, persecutionem durasse usque ad illud temporis momentum, quo Augustus factus fuit Constantius, atque tum quietem illis concessam, qua usque ad mortem ejus gavisi sint, hoc nec cum reliquis Eusebii verbis, nec cum testimonio Lactantii diserte perhibentis, quietam fuisse Galliam, quo tempore Diocletianus, ejusque collegæ in reliquis provinciis Christianos vexabant, convenire, Tillemontius docet. Colligit ergo, minus accurate locutum fuisse Eusebium in libro de martyribus Palæstinis, in quo hæc habet, idque non adeo mirum illi videtur, quia forte hunc librum in Palæstina scripserit, ubi non temere cuncta, quæ in provinciis tam longo terrarum spatio inde remotis gerebantur, rescire potuerit. Lactantium rursus & Donatistas, apud Optatum Milevitanum, solam Galliam ab hæc persecutione eximere, cum tamen & Hispaniam pariter ac Britanniam imperio Constantii subjectam fuisse constet, Quod dubium tamen ita solvit Auctor, ut asserat, quia Constantius in Gallia sedem fixerit, eo facilius eum, præsentem quippe, Christianos protegere, Ethnicorumque furorem sistere potuisse, quem in Hispania & Anglia, conniventibus forte aut instigantibus ipsis Præfectis, evitare difficilius fuerit; unde

Art. XXIII. fieri potuisse, ut duriora ibi fata Christiani experirentur,

p. 63.

Not. XXXI. se thura, sacrosque tradidisse libros, agnito tamen in Concilio Sinuessano crimine, seipsum indignum sede Romana judicasse, clarissimumque adeo exemplum præbuisse, labi turpiter Pontifices posse, a quamplurimis, ad ipsa acta Concilii Sinuessani provocantibus, creditur. Baronius Pontificis equidem suscipit defensionem; quæ tamen de Concilio isto Sinuessano dicuntur, rejicere aut in dubium vocare non audet. Atque hoc quidem est, quod male habet Tillemontium. Arbitratur enim & prolixè evincere annititur, quicquid de lapsu Marcellini & Concilio Sinuessano dicitur, hoc omne ineptissimis annumerandum esse figmentis. Augustino equidem teste, Donatistas Marcellinum huncce accusasse, quod thura idolis obtulisset, & sacros tradidisset libros; cujusmodi quid & Melchiadi, & Marcello, & Sylvestro Pontificibus objiciatur, nullo addito, quo hoc probetur, argumento: unde tam pronum sit hoc rejicere, quam facile est talia proferre. Ipsum itaque etiam Augustinum hanc narrationem inter recentia Do-

na-

natistarum commenta referre, quæ veteribus in mentem non venerint. Protulisse equidem acta quædam proluxa Donatistas, sed in iis inter multa illorum, qui lapsi sunt, exempla, ne verbum quidem de Marcellino occurrere. Concilii autem Sinuessani congregationem omni prorsus specie verosimilitudinis destitui pronuntiat. Quis enim, inquit, credat, durante persecutione trecentos Episcopos, non Romæ, ubi quidem in tanta hominum multitudine latitare forte potuissent, sed in exiguo quodam oppido, in quo paucorum etiam hominum congregatio in oculos insurrit, convenire potuisse? In collatione Carthaginensi A. 411 instituta orthodoxi adversariis suis vix persuadere potuerunt, durante eadem persecutione, imo eodem anno, congregari potuisse duodecim Episcopos, ut ipse observet Baronius: cum tamen, si Concilium Sinuessanum in rerum natura unquam fuisset, haud difficile iis fuisset adversarios suos convincere, producendo Concilii hujus acta. Atque hoc non factum eo magis mirandum dicit, quod Africani quidam Præsules etiam Concilio isti Sinuessano interfuisse fingantur. In ipso etiam modo procedendi plurima se deprehendisse Auctor existimat, quæ fidem omnem superent. Diei namque inter alia, adjudicationi hujus facinoris quinquaginta una vice tantum interfuisse Episcopos, quod caverna, in qua congregabatur, plures non caperet, ducentos insuper ab examine hujus negotii plane removeri, & nihilominus assedi, decisioni trecentos interfuisse Præsules. Nullo modo etiam probabile Auctori videtur, postquam Marcellinus seipsum damnavit, Episcopalemque exiit dignitatem, non statim ab iisdem Patribus alium electum fuisse, ne pastore ecclesia Romana destitueretur. Nec tamen quenquam hujus rei meminisse: imo neminem asserere, Marcellinum ad diem solum 23 Augusti anni 303, quo depositus fuisse dicitur, sedi Romane præfuisse; contra vero omnes in eo consentire, cum ad mortem usque hocce functum fuisse munere. Nec id prætermittit, quod in hocce Concilio Presbyteri atque Diaconi abire jussi sint sacro munere, solum, quod fuga sibi consulissent, cum vidissent Marcellinum in templum ire, ut idolis sacrificium offerret. Namque & hoc ita comparatum putat, ut non temere fidem apud quenquam inventurum sit. Hæc tamen omnia, quantacunque sint, nondum tamen sufficere agnoscit ad veritatem rei in dubium vocandam, modo acta Concilii,

quæ

quæ proferuntur, genuina essent & extra suspicionem posita. Id quod tamen de hisce neutiquam dici possit, in quibus nihil, quo commendari ceu vera magnopere possint, inveniatur, præterquam stilius plusquam barbarus, inaudita loquendi formulæ, metaphora frigidæ & prorsus in isto quidem sermonis genere ridiculæ, contradictiones apertæ, & narrationes quæ fidem superent. Sic in iis, ut observat, inter alia refertur, Pontificem Jovis, Marcellinum ut induceret ad thus Diis offerendum, attulisse exemplum Magorum, qui Christo Servatori recens nato itidem thus obtulerint: itaque cum Marcellinus diu satis eum isto Pontifice disputasset, eos concessisse, ut Diocletianus arbitrium istius controversiæ in se susciperet, & sententiam pronuntiaret. Hæc ita comparata judicat, ut satis exinde pateat, quid de hisce actis sit statuendum. Sed & plura alia ejusdem summatis addit, & simul quæ Baronius pro defensione istius Concilii attulit, erudite diluit.

Art. XXIV.

p. 65.

Nor.

XXXIII.

p. 617.

Johannes Mabillonius in Tomo IV Analectorum acta quædam produxit, ex quibus martyrio quorundam Christianorum in Africa videtur lux affundi posse. Ast Tillemontius hæc monumenta nondum satis certa esse judicat: imo occurrere in illis quædam, quibus in eam quis facile induci possit sententiam, aut supposititia easse, aut corrupta, aut subinde etiam in iis cum catholicis & orthodoxis hæreticos permutari. Atque hoc ne frustra dixisse videatur, dubia quædam movet circa historiam & acta cujusdam Mammarii. Namque primo statim in initio Maximianus & Gallienus Imperatores junguntur. Ubi si vel maxime pro Gallieno ponatur Galerius, res nondum tamen ita conficitur. Maximianum enim Herculium nunquam cum Galerio, sed solum cum Diocletiano simul imperium obtinuisse. Nec quicquam regeri posse, nisi forte illud, historiam horum actorum incipere ab anno 304 sub Maximiano Herculio, & desinere anno 305, cum jam Galerius Maximianus Augustus factus esset. Ad quod tamen respondet, Africam pertinuisse ad eam Imperii partem, cui præfuerit Constantius, sub quo Severus nomine Cæsaris eam possederit, ad Galerium autem nullo prorsus modo eam spectasse. In actis porro dicitur: *Apulinus Proconsul Alexandrum Comitum cum militibus Numidia direxit.* Comitum dignitatem, observat ad hæc Tillemontius, vix ea ætate ortam fuisse, de qua lo-

quum-

quantur acta : eamque fuisse illorum conditionem, ut inter præcipuos imperii Ministros relati sint, ne utiquam autem Proconsulibus paruerint. Unde argumentum capit, minus genuina esse hæc acta. Excipit equidem Mabilionius, quod illi, qui ex Proconsulum amicis in provincias abeuntes comitati sint, itidem dicti sint comites : sed vero, præterquam (ita regerit Tillemontius) quod tum auctor actorum dicere debuisset, *Alexandrum comitem suum*, vix etiam credibile videtur, Proconsules amicos suos, non autem illos, qui militibus ab Imperatoribus præfecti erant, ad ejusmodi functiones, quæ imperium & publicam requirunt potestatem, adhibere voluisse. Accedere ait, quod teste Optato Milevitano, eo tempore Numidiæ præfuerit Florus, ut adeo Anulinum eo milites mandata sua executuros misisset, a veritatis specie prorsus abhorreat. Præterea in istis actis Mamarius *Papa* dicitur. Quo nomine cum Episcopus designetur, nulli tamen huncce Mamarium Episcopum vocari autumat. Ab Alexandro etiam jussus indicare suæ fidei ac doctrinæ socios, paucos quosdam hinc inde delitescentes designavit: quod parum abest, quin Auctorem nostrum in eam inducat sententiam, hæreticum fuisse huncce Mamarium, non orthodoxum. Quicquid hujus sit, hoc certum putat, fatente etiam Mabilonio, in nullo monumento historię ecclesiasticæ fide digno ejus mentionem injici, cum tamen celeberrimis martyribus esset annumerandus, siquidem fides constaret hisce actis. Denique, ut nunc reliqua ejus argumenta taceamus, ex voce *Pagani*, qua in actis istis Alexander utitur, ut Ethnicos ea designet, rem plane confici posse contendit. Namque in hoc quidem sensu hanc vocem apud veteres ante annum 365 non reperiri asserit, imo vix credit ullum posse produci exemplum, quod ipsi Ethnici hac voce ita usi sint. Extare quidem eam in actis Victoris Mediolanensis, sed hæc pariter falsa & supposititia esse pronuntiat.

In tanta Martyrum & Sanctorum, quos Ecclesia Romana veneratur, multitudine, non posse non multos supposititios & falsos fictosve esse, jam pridem eruditis, ne ipsis quidem Romanensibus prorsus abnuentibus, observatum est. Cum primis viri rerum ecclesiasticarum inter eos periti sæpius conqueruntur, hæreticos passim pro sanctis & orthodoxis recipi. Exempla varia ex hoc ipso Tillemontii nostri tomo colligere licet. Sic Agapetus quidam Synnadiensis

Kkk

in-

Artic.
XLIV.
p. 109.
Not. LII.
p. 632.

inter Martyres referri solet. Suidas ejus meminit, qui & ad Eusebium provocat. Baronius cum in Eusebio nihil reperiret, existimavit, aut librum nonum Historiæ Ecclesiasticæ Eusebii integrum non esse, aut in alio libro, qui plane non extet, mentionem ejus injecisse Eusebium. Tillemontius autem in Suida, pro Eusebio, Philostorgium legendum esse judicat. Philostorgium namque in compendio isto, quod Photius conservavit, multa de Agapeto isto commemorare, in ipso autem opere, quod ad nos non pervenit, forte plura adhuc commemorasse. Atque ex hoc ipso capite merito Arianismi suspectum esse Agapetum istum, quod & Photius innuat, dum eum appellitet *συμμεμνησμένον* *ἀριανῶν*, scilicet Philostorgii. Imo ex eodem Photio constare, Agapetum primo Presbyteri, deinde & Episcopi officio apud Arianos functum esse. Et si vel maxime ab Eusebio etiam laudatus esset, hoc tamen non obstare, quo minus fuerit Ariana hæresi infectus. Hinc & a Græca Ecclesia cum sanctis non annumerari; quos inter referatur quidem in Latina Ecclesia a Baronio, qui martyrio ejus diem 24 Martii assignet, aut non alia quam Bedæ & Ussuardi auctoritate nixo. Aut in Martyrologio quidem, quod Bedæ nomen, sed perperam præferat, legi: *Natale Sanctorum Selencii & Agabi*; unde nihil colligi queat pro hæc sententia confirmanda: apud Ussuardum autem & alios quosdam hæc extare verba: *In Phrygia Sancti Agapeti, nec patria ejus, nec Episcopali dignitate indicata.* Ex quo ipse Bollandus conjiciat, hæc potius pertinere ad S. Agapum, qui eodem die in Palestina martyrio vitam finiverit. Ex hisce omnibus tandem concludit Tillemontius, perperam inter Sanctos Agapetum istum numerari. Non minus etiam disputatum fuit inter eruditos de S. Luciano Presbytero Antiocheno & Martyre, nonnullis Arianismi labem illi aspergentibus, aliis autem eum defendentibus & excusantibus. Auctor nihil eorum, quæ ad hanc controversiam discutiendam pertinent, prætermittit, illisque adscripatur, qui Pauli equidem Samosatani eum defendisse partes contendunt, forte quod non satis, quorsum Hæresiarchæ istius sententia tenderet, perspectum haberet, aut rediisse eum deinceps ad sanioris doctrinæ formam, & ab Ecclesia, a qua satis longo temporis spatio separatus fuerit, receptum esse. Interim ab Arianis eum laudatum magnopere esse, præcipuos etiam celeberrimosque Arianorum doctores ejus quondam fuisse discipulos, non dissi-

p. 447. it.
Not. I. p. 769.
seqq.

dissimulat. Sed cætera, quæ de Luciano erudite disputat, legi apud ipsum Autorem possunt, Nos hic pedem figimus,

IUSTINI MARTYRIS CUM TRYPHONE JUDÆO
*Dialogus secundum regulas Criticas examinatus, & viciosa
 et convictus, opera CHRISTIANI GOTT-
 LIEB KOCH.*

Kilonii, apud Jo. Sebast. Richelium, 1700. in 8.

Plag. 15.

Qui Justino Martyri Dialogum cum Tryphone constanti hæc-
 nus sententia adscribere Eruditi, a Doctissimo Autore palam de-
 seruntur, quippe qui eundem inter scripta supposititia referre nullus
 dubitat, non proprio quidem, ut ait, ingenio sicut, sed Criticorum re-
 gulas hæcenus receptas secutus, Chiliastis enim Justinum accen-
 sendum venire, penitus inficiatur, & hac occasione Dallæ simul re-
 spondet, qui omnes Catholicos errore illo infectos, solosque hæreticos
 ab eodem immunes fuisse affirmet, locoque aliquo Justini Martyris
 in suum commodum manifeste abutatur. Innocentissimum sane
 Justinum præter rem hujus navi accusari contendit, ac si Papiæ se-
 cutus exemplum fabulas millenii credidisset, cumque ejus Dialogum
 cum Tryphone, ut alii hoc assertum defendentes, sic Chiliastæ im-
 primis crepent, accuratius paulo se investigaturum promittit, genui-
 numne an vero supposititium istud Justini scriptum sit? De tempo-
 re igitur, quo scriptus ille Dialogus fuerit, ante omni sollicitus, cal-
 culo secundum accuratissimorum Chronologorum supputationes
 ducto, omnia, quæ hodie supersint, Justini scripta inde ab A. C. 140
 usque ad 152 vel 153 exarata fuisse colligit. At seculo post Christum
 natum secundo nullum extitisse Tryphonem Judæum, vel ex ipsa
 nominis Græci ratione evictum dare allaborat, & sub hac larva de-
 litefcere potius quandam impostorem conjicit, qui ad tegendam fal-
 laciam, nomen assumserit discipuli Origenis longe celeberrimi, Try-
 phonis, qui circa A. 233 floruerit, & ad quem nonnullæ Origenis episto-
 læ scriptæ sint, quemque Hieronymus tanquam Scripturæ S. eruditissi-
 mum dilaudet. Ac licet tot priorum seculorum scriptores ejus men-
 tionem faciant, eumque Justino unanimi consensu tribuant, eos ta-
 men destitui monet Irenæi calculo, qui utut, Eusebio teste, Justini

Kkk 2

telli-

testimoniis lubenter utatur, nullam tamen hujus Dialogi mentionem faciat. Sed nec ob res in Dialogo hoc traditas Justino, ipsum adscribi posse asserit. Marcionis ibi hæresin allegari scribit, quod fieri haudquaquam potuerit ab eo, qui aliquot ante hæreseos istius exortum annis supremum diem obierit. - Locum Apologiæ Justinæ primæ, qui Marcionem ejusque discipulos jam delinearit, a nefaria quadam manu infartum dicit, hoc sine, ut Dialogo cum Tryphone aliquid roboris accederet, ne facta Marcionitarum hæreseos tunc nondum ortæ mentione inter supposititia rejiceretur. Origenianismi insuper Dialogum accusat & Arianismi, quorum tamen neutrum seculo secundo observare liceat. Ulterius locum, in quo Chiliaſmus tractatur, Apologiæ primæ contrariari, poenasque damnatorum finiendas & dogmata istius generis alia, quæ in Dialogo Justinus proponat, ab eadem similiter aliena esse ostendit. Quid? quod & orationis character, dictionis conceptus, texturæ continuitas, elocutionis forma, figuræ loquendi, dispositionis artificium & tractationis methodus, uno verbo, stylus cum eo, cui assuetus alias Justinus deprehendatur, minime conveniat. Sive enim Grammaticam tractationem, verba, voces & terminos illi seculo & auctori usitatos respicientem, sive Rhetoricam, dicendi genus orationisque numerum & periodorum rationem complectentem, sive denique Logicam, circa methodum ipsam versantem consideraveris, non exiguam se offerre putat Apologiam inter & Dialogum differentiam. Quod aliqui ad vetustos codices manuscriptos provocent, in quibus Dialogus hic Justino tribuatur, id satis incertum esse existimat, & eos, qui codicum istiusmodi fidem tantopere crepent, majorem in modum rogatos cupit, ut antiquissimum illum codicem ostendant, in quo hiccum cum Tryphone Dialogus ad Justinum autorem referatur. Parilem in modum ad silentium veterum provocat, & Irenæi imprimis, quem Dialogum hunc allegare & potuisse & debuisse innuit. Eusebii autem, Hieronymi, Photii, aliorumque testimonia sententiam adversam statuminantia qui ostentent, eos ad librum de monarchia Dei ablegat, Justino eorundem testimoniis adscriptum, quem tamen his minime obstantibus, & Magdeburgenses, & Perionius, & Riverus, & Sandius, & Tenzelius, & alii inter spuria & supposititia scripta rejicere haud dubitarint.

AD

AD ERUDITISSIMUM ATQUE CLARISSIMUM
Virum, CHRISTIANUM GÖTTLIEB KÖCH, de
Dialogo Justin Martyris cum Tryphone Judæo Ep-
istola ALBERTI a FELDE, Bremensis.

Sleswici, impensis Autoris, 1700, in 8. plag. 14.

Refellitur in hac epistola, quicquid in præcedenti opusculo tam o-
perose statuminatum fuerat. Nam Dialogo huic assignatum
tempus quod concernit, Justinum denique post annum 162 e vivis sub-
latum esse, idoneis se probare posse argumentis Autor arbitratur; un-
de, licet ante æræ vulgaris annum 143 Dialogum confectum fuisse
haud affirmare sustineat, obitum tamen Justinus haud obstitisse innuit,
quo minus post annum 152 vel 153 exarari is potuerit. Tryphonis por-
ro nomen, utut Græcum, Judæo nihilominus convenire, ex similibus
Græcis quin & Latinis nominibus, quæ Judæi tunc gessere, colligit.
Tryphoni autem Origenis discipulo hoc opus adscribi non posse, alio
se scripto evicturum esse pollicetur. Irenæi silentium nil quicquam
Dialogi detrudere auctoritati, nec deperditos Irenæi libros in integrum
restitui posse, in quibus forsitan hic Justinus Dialogus citatus extet. Mar-
cionem diu ante annum 168, secus atque videatur Köchio, hæresin
suam sparsisse, idque hinc patere, quod Polycarpus, A. 167 aut 169
martyrium passus, primogenitum diaboli eundem nuncupavit; unde
colligit, hæreticum illum tunc non incepisse modo, sed in nequitia
jam progressum fuisse, ac in pravis suis opinionibus pertinaciter
perstitisse, unde nihil obstat, quo minus ejus mentionem facere Ju-
stino licuerit. Locum Justinus ex Apologia prima allatum (præter
quem & alius ab Autore omissus Marcionis nomen exhibeat) suppo-
sititium esse negat, eumque cum antecedentibus quam optime conve-
nire monstrat. Verba de damnatis mentibus ex inferis liberandis, a-
deoque Origenianisimum sapientia, non ipsius esse Justinus respondet,
sed senis cujusdam, qui Justinus ansa extiterit, ut ad Christi fidem cul-
tumque perduceretur, quæ, sicuti commodum adhuc sensum pati-
antur, ita ex Origene deprompta sane haud fuerint. Platonis enim
placita secutum esse Justinum, pro certo venditat. At neminem a-
deo hospitem esse in Platonis & Platoniorum scriptis addit, ut ne-
sciat, invaluisse apud eos dogma de purgandis animabus, liberandis-

que ex purgationis loco. Imo & Irenæum aliosque Patres docuisse, animas aliquando morituras, tametsi hanc sententiam ex Origene non hauserint. Simili ratione procedit circa dogmata alia, quæ ex Origene Autorem Dialogi mutuo accepisse Kochius affirmavit. Arianz hæreseos præcentorem ac præcursorem Origenem appellari debere, mirime concedit, nullaque proin ratione admittit, necessarium esse, ut Justinus incommode de Christo loquens ideo post Origenem vixisse statuatur; eodem namque jure tunc & Tertullianum & Dionysium Alexandrinum Origenianismi insimulandos fore respondet, quod inconveniens omnino judicat. Verba Dialogi Arianismum redolentia prolixè vindicat, sensumque iis longe saniorum tribuit, Non contradicere in Dialogo Justinum scriptis suis cæteris, facili negotio concludi ex hæcenus commemoratis posse autumat. Differre stylum Dialogi a compositione, quam in Apologiis Justinus tenuerit, non invitus concedit, cum præsertim in illo conciso Autor dicendi genere utatur, hic vero largius fluentes periodos vocumque texturam diffusam adhibeat; sed inde haud probari monet, diversos auctores Dialogum ac Apologias confecisse, cum epistolæ ac dialogi humile dicendi genus postulent, panegyricas vero & apologeticas orationes turgido magis ac figurato sermone exarari, conveniens fuerit. In Dialogo recentiores quasdam ac novatæ significationis voces reperiri negat. Quod in Apologiis ad Gentilium scripta provocarit, in Dialogo vero solam Scripturam citarit Justinus, id ex legibus disputantium factum statuit, cum Gentiles fidei principium rejicientes ad scripta sociorum, Judæi autem ad sacrum Codicem ablegandi omnino venerint. Justini librum de Monarchia Dei, quem, utut a præcis citatum, pro spurio Kochius venditarit, mutilum potius atque imperfectum dicit, adeoque ne ex isto quidem argumento Dialogum Justini *veritas* convinci posse, totus sibi persuadet.

A VOYAGE TO SURATT IN THE YEAR 1689
by J. OVINGTON,

h. e.

ITER SURATTAM A. 1689 A JO. OVINGTONO SUS-
CEPTUM.

LON-

Londini, 1696, in 8. Plag. 40.

Non male operam posuisse censendus Hodocporici hujus Auctor, quod ea, quæ præ reliquis ipsi in iis, quas peragravit, regionibus relatu digna visa sunt, cum orbe erudito communicare voluerit. Equidem multa jam in aliis hujus generis libris, Thevenotii inprimis Itinerario, consignata reperiri, Lector eruditus facile advertet; sunt tamen non pauca etiam, quæ legentium cupiditatem accendant. Complectitur autem præsens libellus, præter Iter Surattense, historiam motuum Colcondensium, descriptionem Regni Araconensis & Peguani, recensum monetas Persicæ Indicæque, & denique observationes de Bombycibus. De singulis speciminis loco nonnulla adferemus.

Pag. 11 ad Maderenses progressus refert, eos Bonanas pro pommo vetito habere, idque ex foliorum magnitudine colligere, ex quibus Adam & Eva subligacula conficere potuerint; Maderam vero bestiiis & herbis venenatis carere, p. 16 testatur. Ridiculum videtur, quod p. 22 addit, socrum repudiasse generum tanquam ad prælia Veneris imbellem, eo quod morbo Gallico nunquam laborasset. De insula S. Jacobi differens p. 39 s. observat, per triennium integrum nullam ibi de cælo pluviam cecidisse, neque vineas gignendo vino idoneas esse: incolas præterea nec butyrum nec caseum conficere posse; ad furandum vero esse magnopere expeditos. Quod pisces aut raro, aut nunquam dormiant, notabili exemplo p. 49 docet. Adfirmat p. 54 s. *Annabon* insulam, quia primo anni die detecta fuerit, nomen accepisse; terram vero continentem citius olfactu, quam visu percipi. Malembensium Afrorum dùm instituta & mores commemorat, p. 76 s. tradit, eos rubro colore faciem pingere; quo nonnulli ad postes in Ægypto sanguine agni notatos respici existiment; circumcissionem observare; improbis consortium *Benimbarum* i. e. Diabolorum minari; nebulas, in quibus Diabolum versari autumant, horrere. Non minus notari merentur, quæ de insula S. Helenæ, ejusque antecitate & incolis, qui a variolis immunes sint, p. 93 s. exponit. Madagascarenses aurum spernere, ferro autem & chalybe delectari, p. 104 innuit. Proxior paulo est in describenda insula S. Johanna, varios illius ritus & consuetudines alibi forte non usitatas exhibens. Quo pertinet, quod foeminae, more Congensium in Africa, agros

agros colant; ædes, in quibus pater vel materfamilias unusque aut alter cognatorum obierunt, deserant; Diabolum nomine Gregorij insigniant; liberis septimo post nativitatem die nomina imponant; Regina ibidem nunquam civium vel exterorum conspectui se offerat, sed velo semper tegatur, unde caput raro exferat. Quæ omnia Noster p. 109 s. latius persequitur. Adserit cæteroquin Anglos adeo familiariter cum Johannæis vivere, ut in proverbium abierit: *Johanna-man, English-man all one*; Danos contra odio persequi, cujus causam etiam adducit. Ulti vero Indi, quod mores attingit, a reliquis gentibus maxime distinguuntur: ita cœli quoque & terræ peculiarem rationem esse adfirmat. Refert eo id cum primis, quod tempestatès circa illud diei tempus ut plurimum sedentur, quo ortæ sunt; ut de araneis pollicem viri crassitie æquantibus, & bufonibus ad anatis magnitudinem accedentibus, aliisque ab Auctore p. 130 s. indicatis, nihil dicamus. Id præterire non possumus, quod p. 135 refert, aërem nempe Suratensem mense Majo adeo siccum esse, ut atramentum in calamo exarescat. Pag. 182 cives eleganter spicis; Principis voluntatem vento eas pro lubitu flectentis comparat, monetque, Imperatorem Japoniorum audire *Filium Solis*, nec unquam diademate cinctum, cum Luna fulget, egredi. De die Solis, quod *Aureng Zeb* eadem inauguratus fuit, Indis festa p. 196; de elephantum inter aures testiculis p. 194; de amygdalis amaris monetæ loco adhiberi solitis; de Tunquinesium canibus felium instar muribus insidiantibus p. 219 fusius disseritur. Pag. 252 s. Germanorum laudabilem morem, quo exoticas voces ex lingua vernacula eliminant, non satis probat. Errat vero, cum tradit, Imperatorem societatem Cygnæam instituisse. Frugiferam debuit dicere, cujus tamen auctor potius fuit Ludovicus Anhaltinus, cum Cygnæa gemina originem debeat Ristio Cæsioque. Equos ex Persia & Arabia ad Mogores advectos mille uncialium pretio licitari p. 253; carbonem candentem alexipharmacum esse contra venenum; & sartores Indos tempus matutinum vestibis novis conficiendis, pomeridianum veteribus reficiendis impendere, & si secus fiat, pro inauspicato haberi, p. 281 exponitur. Inde ad Banjanes, quos p. 231 jure jurando prorsus ac omnino abstinere dixerat, digressus, eorum instituta ac ritus p. 298 s. explicat. Inter alia observat, ipsos adeo infanso erga insecta, pulices puta, & reliqua animalcula amore duci, ut no-

foco.

ſocomium quoddam habeant, ubi **paupereulus** lecto, in quo hæc in-
 ſecta degunt, alligatus viles beſtias ſuo ſanguine paſcere cogatur.
 Nec ſatis. Epulum quoque muſcis apparare quotannis; formicas o-
 ryzæ cibare, & in conviviis ſolemnibus canes convivarum inſtar exci-
 pere; imo non cædem ſolum beſtiarum tenerarum, caſtreolorum,
 pullorum improbare, ſed &, cum tale quid Chriſtiani conari vident,
 inſandum, ut ipſi rentur, factum præſenti pecunia redimere, al-
 lato loco Noſter memorat. Hinc etiam eſſe ait p. 361, cur apud In-
 dos ſimiam occidere capitale habeatur; exiſtimare quippe, terram ſan-
 guine beſtiæ contaminatam ſtatim ſterilem futuram, & minimum u-
 nius anni fame nefas expiandum fore. Siamenſes vero raro loqui,
 verentes, ne inſecta ex mente ipſorum in aere volitantia occidant; nec
 frigida, ſed cocta uti, quia exiſtiment frigida inelle vitam, quæ bibe-
 do deſtruatur, uti tradit p. 333. ſeq. Non multum hinc abire Peguanos,
 illos felices reputantes, qui a crocodilis devorentur. Tantum ve-
 ro abeſt, ut ab Indis polygamia probetur, aſſerente Noſtro p. 325, ut
 potius viduæ juvenculæ, quæ nondum virum expertæ ſunt, nunquam
 denuo nubere audeant. Obſervat tamen p. 325, puellas, ut aptiores
 ad matura conjugia ſiant, lacte cocto coari; viros butyro liquefacto.
 Siamenſes eximiam fœminis reverentiam exhibere p. 331 refert, cui
 addit p. 344, fœminam cum viro defuncto comburi nolentem radi, &
 infamem haberi. De Japoniorum Tyranno p. 364 ſcribit, eum, poſt-
 quam diademate revinctus eſt, nec comam tondere; nec ungues reſe-
 care. Thea abſtinere Maſcatenſes & Coffea, Tabacum etiam & a-
 quas vitæ averſari, adeo quidem, ut domum Judæi eas præparantis ſo-
 lo æquarint: in fures quoque & homicidas acriter animadvertere,
 eosque vivos muris includere, & lenta morte extinguere, p. 427 do-
 cet Noſter. Relatum p. 471 legitur, portam Giddanam, Meccam du-
 centem, ſacram eſſe, ut adeo nemo Chriſtianorum, niſi Turcicam le-
 gem amplecti, aut pecunia culpam expiare velit, eam tranſire audeat.
 Pag. 490-492 de Æthiopum nigrore diſquirit, & victui multum tri-
 buit, idque exemplo Indi confirmat, qui Surattæ ab Anglis educatus,
 carnibusque & vino nutritus, pallidior, quam reliqui, evaſerit. Inſ
 Hotrentotqrum indolem & conſuetudines p. 495 perſequitur, tra-
 ditque inter alia, nullos ibi inveniri hermaphroditos: monogamos
 ipſos, ſi a Rege, qui tribus uxoribus gaudeat, diſceſſeris, omnes eſſe;

uxores, maritis defunctis, membrum digiti minoris amputare, & si plures moriantur, usque indicem digitorum procedere: idem quoque viros facere. Porro superfluos liberos necari ait; qua occasione Regis Siamensium meminit, qui Proceres, cum opibus ipsorum inhiat, evirat, ut ita minus apti sint ad liberorum procreationem. De testudinibus in Ascensionis insula p. 513 tradit, iis morbos chronicos sanari, & insuper laxandi eas vim habere. Similem testudinum marinarum contra morbos virtutem p. 518 adstruit, adfirmatque earum genitalia siccata, vinoque indita & epota, præsentissimum esse adversus calculum remedium. Araconensium dum instituta exponit, id quoque p. 569 commemorat, ipsos cibis delicatissimis glires, mures, serpentes immiscere; ex adverso pisces nunquam comedere nisi putridos, imo condimentum inde conficere, quo cibos adspergant. Ex eo vero, quod p. 574 de oculis, quibus varia appingunt animalia, narrat, eorum de metempsychosi apparet sententia. Putant enim, animam defuncti in ea transmigraturam esse. Iidem, referente Nostro, liberis, ut synciput planum ac latum nanciscantur, statim a teneris annis laminam plumbi alligant, neque removent ipsam, donec voti compotes reddantur. Nefandum & crudele pro avertendo malo omne medicamentum p. 579 adducit, quod ex sex millibus cordium humanorum, quatuor millibus vaccarum albarum, duobus millibus columbarum candidarum compositum fuit. Non minus notanda sunt, quæ ibidem de domo, cujus fundamenta ex mulieribus prægnantibus constant, narrat. Pag. 580 refert, Peguenses omnes gemmas *Rubinos* appellare, distinctione tantum a coloribus desumpta, e. gr. Saphirus est Rubinus cœruleus, Amethystus violaceus, Topazius flavus. Tandem ex iis, quæ de Bombycibus tradit, hoc observasse sufficiat, ipsis Indicum Solem adeo accommodatum esse, ut sexies in anno nent.

THESAURUS ANTIQUITATUM ROMANARUM,
congestus a JO. GEORGIO GRÆVIO. Tomus
Notus.

Trajecti ad Rhenum apud Franciscum Halmam, & Lugduni Batavorum apud Petrum van der Aa, 1699. fol.

Constat 4 Alph. & plurimis figuris.

Ut

Uti ritibus atque ceremoniis plurimis a cæteris urbibus populisque Roma se distinxit: ita vel maxime peculiare Ludorum rationes iniiit, eoque nomine aliorum oculos in se convertit. Unde factum est, ut viri docti, harumque rerum intelligentes, in istis potissimum Quiritium antiquitatibus indagandis operam posuerint, editisque commentariis, quoad fieri potuit, sedulo eas enarrarint. Hos cum in numero & promptu celeberrimus Græuius haberet, non potuit sibi temperare, quin id genus scriptores convenienti ordine dispositos, & peculiari volumini inclusos evulgaret, atque adeo nitidiori facie ornatos Reipublicæ literariæ offerret denuo & consecraret. Quod institutum paucis jam persequemur, rerumque summa & præcipuis capitibus indicatis, quid præstitum hic a doctissimo Grævio fuerit, commemorabimus.

Comparent in hoc nono Tomo p. 1 Onuphrii Panvini Veronensis libri duo de *Ludis Circensium* eum notis Joannis Argoli, J. V. D. quibus jungitur p. 471 additamentum Nicolai Pinelli J. C. ubi id potissimum operam dedit, ut Græca, quæ in Argoli ad Panvinium commentariis leguntur, collatis exemplaribus emendaret; & Latina civitate donata augetet. Ad quod opus suscipiendum, exemplo Musurii in Gymnasio Patavino quondam Græcarum literarum Professoris incitatum fuisse ait, quippe qui Oracula Sibyllina, Græcis verbis a Lactantio proposita, Latina oratione apte cumprimis & eleganter reddidit. Inde p. 577 additur commentarius Julii Cæsaris Bulengeri Juliodunensis, Doctoris Theologi, de *Circo Romano Ludisque Circensibus de Venatione Circi & Amphitheatris, ac de Theatro*. Sequitur p. 1061 Onuphrii Panvini liber de *Ludis Secularibus*; & p. 1097 Agesilai Mariscotti de *Personis & Larvis, earumque apud veteres usu & origine*, syntagmation. Succedit p. 1161 Marquardi Freheri *Cecropistromachia, antiqua duelli gladiatorii sculptura in Sardonyche exposita*, eum notis Henrici Gunteri Thulemarii, J. V. Doctoris, & Academiæ Heidelbergensis Professoris Ordinarii. Exhibentur præterea p. 1261 Justii Lipsii Saturnalium Sermonum libri duo, qui de *Gladiatoribus*; & p. 1290 ejusdem de *Amphitheatro* liber, in quo forma loci expressa, & ratio spectandi, ut & de *Amphitheatris extra urbem* libellus, in quo formæ eorum aliquot & typi. Hos excipit p. 1336 Onuphrii Panvini de *Triumpho* commentatio, notis & figuris illustrata a Joachimo

Joanne Madero. Additus denique Index est, qui res atque verba iusta ferie tradit, & quo demum loco præcipue operis materiæ quærendæ sint, sollicitè exponit. Totum vero volumen antecedit præfatio a Clarissimo Grævio adornata, in qua cum multa alia egregie præcipiuntur, tum vero maxime, ubi secus, quam par erat, de id genus rebus existimarint scriptores, diligenter animadvertitur; quapropter etiam speciminis loco quædam inde afferemus.

Primum observat, Panvinium lib. I de Ludis Circensium cap. 5 minus rectè tradidisse, Circum Maximum *Armilustrum* dictum esse. *Armilustrum* enim locum in Aventino fuisse, in quo annuam festivitatem celebrarint milites armati gestantes ancilia a. d. XIX Octobr. uti ex Calendario vetere & Festo constare asserit; *Armilustrum* vero nomine ipsam festivitatem notari: de quibus erudite disputantem commendat Famianum Nardinum lib. VII de Roma Vetere cap. VIII. Nec melius rem expedivisse Argolum, Panvinii explanatorem, qui lustrationem in Circo factam; armamentarium vero extra illum fuisse scribit. Quo ipso graviter errasse Argolum, nec idoneis rationibus inductum ita pronunciaisse ostendit. Neque enim in Circo, sed Campo Martio lustrationem institutam; armamentarium autem & in Circo fuisse, allatis exemplis optimorumque testimoniis scriptorum confirmat. Inde de foris seu sedilibus, in quibus in Circensibus ludis spectatores sedebant, disputat, eorumque originem altius paulo repetit. Existimat vero, auctoribus Dionysio Halicarnasæo & Livio, ante Tarquinium Priscum Romanos in tabulatis, quæ furcis suspendebantur, stantes spectasse ludos: inde Circo structo, foros sibi quemque tumultuario opere parasse, ita tamen, ut Patribus Equitibusque sua seorsim loca tribuerentur. Firmat hanc sententiam Livii testimonio, qui Lib. I ita tradit: *Loca divisa Patribus Equitibusque, ubi sibi quisque spectacula pararet. Fori appellati.* Postea Tarquinium Superbum foros in Circo publicis impensis fieri curasse, ino tempestive providisse, ut testis (quod jam tentarat Priscus) exornarentur. Unde simul ad liquidum perducit ait, quid Livius per *foros publicos*, & Dionysius per *εὐνοτάδας ἕσπερας* intelligat. Hanc Circi faciem ad Julii Cæsaris tempora permansisse, quem primum triplicibus portibus Circum auxisse, viri docti ex antiquis monumentis confectum dederunt. Unde ipsos vanitatis coarguit, & protinus convincit, qui
has

has porticus, ut & curipum Circi, a Tarquinio jam factum esse continent. Et quamvis suæ causæ præsidium a suffragio Dionysii Halicarnassæi arcessere conentur, ostendit tamen Illustris Gravius, temere ipsum ad corroborandam hanc sententiam adduci, cum ibi, postquam dixisset, ut Circus fuerit exornatus a Tarquinio, addiderit descriptionem Circi, uti se habebat illo tempore, quo hæc literis mandabat. Inde columnas illas, in quibus ova & delphines erant, & quæ ad denotanda spatia, quot confecerant aurigæ, erigebantur, persequitur. Quando vero Dio Lib. XLIX non longe a fine scribit, *delphinas καὶ ὠαῖδῶν ἀρμυρογῆματα*, delphinas & ovalia opera ab Agrippa posita, id sic intelligendum putat, cum ovorum Circensium ante Agrippam meminerint Varro aliique, ab Agrippa delphines additos fuisse structuris ovalibus, sive fuerit earum forma oblonga instar ovi, sive super ova lignea (quod verius ipsi videtur, cum delphinorum nemo ante Augusti tempora meminerit) columnarum fastigiis in hærentia impositi præterea fuerint delphines. E contraio, quod Octavius Ferrarius in Electis censet, diversas duas pilas fuisse ova & delphines, ad numerandos flexus Venetorum & Prasinorum aurigarum, id sua sponte cadere, nec ullo idonei scriptoris suffragio probari posse, Gravius existimat. Non minus eleganter de *linea alba* commentatur, demonstratque, non fuisse funiculum album, sed sulcum transversum solo impressum, sui creta erat inspersa, qui a sinistro podio ad dextrum extendebatur, inter primas metas & carceres. Ad istam lineam nonnihil consistebant aurigæ ex carceribus emissi, antequam effunderentur in arenam, ut frontibus æquarentur. Huius rei, ut frontes aurigarum æquarentur, illosque morarentur, ne ante tempus justum transilirent lineam, inservivisse ipsi videntur *Moratores*. Producit idcirco aliquot inscriptiones veteres, & imprimis ineditam ex Gudiano corpore, quam hoc loco apponere consultum duximus.

DIS. MAN

A. TVCCIVS. A. L. STEPHANVS
 AVRIGATOR. FACT. RVSSAT
 ET, T. TVCCIVS. PACHRYSVS
 MORATOR. EJVSD. FACTION
 DEDICA

LII

LI

Loco cretæ nonnunquam calce, usos affirmat ad lineam illam albam præducendam Circo, indeque manasse loquendi genus a *caperibus ad calcem*. Aliam porro in Circo fuisse lineam, quæ ab Ovidio dicitur jungere, qui juxta sedent. III Amor. eleg. 2.

Quid frustra refugis? cogit nos linea jungi.

Existimat Salmasius ad Hist. Aug. lineam Ovidio esse longum & rectum subfelliorem ordinem per Circi extensum latus, in quo spectatores sedebant; ubi propter angustias non facile potuerit ille locus deseri, quem quis cepisset, sine incommodo & molestia. Sed tantum adest, ut ipsi assentiat Clarissimus Grævius, ut potius adferat, Circum quatuor vias habuisse latiores a quatuor mundi cardinibus, sed plures angustiores, quæ dictæ fuerint semitæ, viæ, lineæ. Sedisse itaque puellam in ultimo subfelli loco ad lineam seu semitam, ita ut si ulterius voluisset fugere, cum se nollet ab eo, qui proxime sedebat, tangi, aut standum illi fuisset, aut de ordine subfelliorem, in quo sedebat, cecidisset. Qua occasione contra Turnebum & Salmasium docet, *lineam divitem*, apud Martialem lib. VIII ep. 78, nihil esse aliud, quam orchestram, & equestria, in quibus Senatores & Equites spectabant opulenti; neque *sedere equiti* apud eundem lib. V ep. 14. notare aliud, quam assidere equiti, quod Suetonio fit *sedere in equite*. Miratur cæteroquin, Salmasium *Album Coracem* pro equi nominæ habuisse, cum sit aurigæ nomen gregris Albat. Ex adverso contendit, quod in epigrammate Martialis, ex libro ejus septimo ab Onuphrio adducto, *Passerinus & Tigris* non sint aurigarum nomina, sed equorum, sicut & *Aquilo & Hirpinus* in alio lapide, qui pag. 119 apud eundem Onuphrium laudatur, quos male adeo in aurigarum censum retulerit, cum fuerint nobiles equi, quibus vicerant aurigæ. Legi autem in lapide illo, ut ex Marquardi Gudii, qui lapidem inspexit, syntagmate didicisse se fatetur: AQUILONI. AQUILONIS; non, ut editum tam apud Onuphrium, quam Gruterum: AQUILONI. K. AQUILONIS. Exponit præterea veterem illam Quiritium formulam, *ad digitum pugnare*, comparatisque invicem doctorum virorum sententiis pronunciat, nihil notare aliud, quam hac conditione pugnare, ut paria non cessent a digrediendo, quam alteruter succubuerit, & erecto digito declaret & fateatur, se victum esse. Tandem cum Lipsius Lib. II Saturn. c. 21 duas Amphitheatri portas majores sibi adversas & oppositas commemoret, alteram-

ramque Libitinensem dictam esse adfirmet, alterius vero nomen se ignorare profiteatur, succurrit ipsi Grævius, alteriusque portæ nomen ex Passione S. S. Perpetuæ & Felicitatis restituit, appellatamque *Sanavivariam* esse ostendit. Uti vero per illam exportabantur, qui in Libitinæ cenfum venerant: ita per hanc, qui vivi illo certamine fuerant, & periculo defuncti, exivisse, præeunte Petro Possino in Paralipomenis ad dictam Passionem, observat. Plura adhuc supersunt a Grævio apposite dicta, sed illa scientes prudentesque præmittimus, ne latius ista persequentes, fines nobis præscriptos excedere videamur.

*THESAURUS ANTIQUITATUM ROMANARUM,
congestus a JOANNE GEORGIO GRÆVIO. Tomus
Decimus.*

Trajecti ad Rhenum apud Franciscum Halmam, & Lugdunū Batavorum apud Petrum van der Aa, 1699, fol.

Constat 5 Alphab. & plurimis figuris.

Continentur decimo hoc Antiquitatum Romanarum tomo ii potissimum scriptores, qui de re veterum Romanorum militari tradere, eamque evulgatis commentariis explicare instituerunt. Primum locum occupant Nicolai Bergierii *de publicis & militaribus Imperii Romani Vis* libri quinque, e lingua Gallica in Latinam translati ab Henrico Christiano Henninio. Prodierant nempe jam anno 1622 Gallico sermone compositi, tantaque aviditate a viris doctis fuerant excepti distractique, ut nullo fere modo comparari insecuto tempore potuerint. Et quamvis serio adhibitaque diligentia eos investigaret celeberrimus Grævius, attamen nullibi exquirere potuit; ut adeo tam luculenti possessione operis ipsi carendum fuisset, nisi maxime Reverendus Abrincensium Antistes, Petrus Daniel Huetius, exemplar illorum, in Guidonis Patini Bibliotheca repertum acquisitumque, ipsi dono misisset. Quo impetrato Grævius auctor fuit suaorque Henninio, artis salutaris & elegantiorum literarum in Academia Duisburgensi Professori florentissimo, ut istos commentarios Latina civitate donaret, atque ita efficeret, quo in plurium manibus essent, & ab iis etiam, qui Gallicæ linguæ imperiti sunt, intelligi auspicate possent. Quæ res feliciter cessit, quandoquidem doctissimus Henninus

ninius accurati & idonei interpretis officio functus destinata rite perfecit, illosque Latino sermone expressos, adjectisque (quæ singula & in hoc tomo comparent) Bergierii *addendis & emendandis*, nec non Joannis Baptistæ du Bos *animadversionibus*, suisque notis auctos & locupletatos, anno 1699 Ultrajecti evulgavit. His p. 821 jungitur Francisci Patricii *Res militaris Romana*, ex Italica in Latinam linguam conversa a Ludolpho Neocoro. Inde sequuntur p. 999 Hygini Gromatici & Polybii Megapolitani de *Castris Romanis, quæ extant*, cum notis atque animadversionibus Ratbodi Hermani Schelii: quibus p. 1167 s. annectuntur ejusdem Schelii dissertationes de *sacramentis, custodia castrorum, stipendio militari, stipendio equestri, stipendio ductorum, die stipendii, frumento & veste, tributo & arario, præda, victu militum, itinere, agmine Polybiano, agmine Vespasii, cohortibus legionis antiqua*. Succedit p. 1284 Claudii Salmasii *de re militari Romanorum* liber, opus posthumum, & p. 1454 Jo. Henrici Boecleri dissertatio de *legione Romana*. Exhibentur præterea p. 1468 Francisci Robortelli Utinensis de *legionibus Romanorum* ex Dion. lib. IV, de *commodis, præmiis & donis militaribus, de penis militum & ignominii* commentationes: nec non p. 1488 Erycii Puteani de *stipendio militari apud Romanos* syntagma, quo modus ejus hætenus ignoratus constituitur: & p. 1512 Vincentii Contareni de *militari Romanorum stipendio* commentarius. Tandem comparet p. 1526 Michaelis Angeli Causei, de la Chaussè, Parisiensis de *signis militaribus* opusculum, clauditque agmen p. 1532 Petri Rami, summi Philosophi & Oratoris, liber de *militia C. Julii Caesaris*.

Præter Indicem amplissimum præfatio quoque a doctissimo Grævio adjecta est, ubi, si a cæteris accurate dictis discesseris, inprimis Viale argumentum a Bergierio pertractatum illustratur magis, fusiusque exponitur. Depromit hanc in rem nonnullas Inscriptiones nondum editas, sibi que a summo, dum in vivis erat, viro Marquardo Gudio communicatas. Prima earum in Etruria inventa meminit *Via Nepetina, Cassia & Ciminia*, observatque Grævius noster, singulas hæc vias in Etruria sitas esse, Cassiamque duxisse a Clusio Florentiam; Ciminia vero a Viterbio quousque pertinuerit in Etruriam, nondum exploratum esse. Apponamus ipsam inscriptionem, ut accurati harum rerum existimatores, quam penitus intueantur, habeant.

F. HÆ-

T. HAERENNIVS T. F. CLAVD. CLAVDIANVS
 IIII VIR. VIAR. CVRAND. TERMINAVIT

M. CORNELIVS. Q. F. POMPEIANVS

III VIR. VIAR. CVRATOR. VIAE. NEPETI :: ::

DIRECT. - - - DIVERTICVL...

CASSIAE. CIMINIAE. PASS. CCCCLXXX....

LAPIDEM. SIGNIN.

Cui hanc addit, easdem Cassiam & Ciminiam vias commemorantem
 Romæque inventam :

HERCVLI. ET. GENIO. ET. FAVNO. CONSER. DOM
 TYETTIVS. PROBIANVS. V. C. CORRECTOR. ITER
 VIAE. FLAMINIAE. ET. CASSIAE. CIMINIAE. VET
 ET. AVRELIAE. TRIVMPHAL.

Monet hic, *correctorem via esse restitutorem via corruptæ & labefactatæ* ; videri vero vias Cassiam & Ciminiam concurrisse, & alibi junctas fuisse, ut quasi una habita fuerit, eo quod in inscriptionibus semper legatur sine copula *Cassia Ciminia*. Diversam ab istis porro exhibet inscriptionem, quæ *Ardeatinam & Severianam viam* prædicat, & his concepta verbis est :

IMP. CAES. M. JVLIVS. MAXIM

PIVS. FELIX. AVG

PONTIF. MAXIMVS. GERM. MAX

TRIB. POTEST. IIII. IMP. V.

COS. PROCOS. P. P. EX. TERM

LAP. MILL. N. XV.

ARDEATIN. SEVERIAN.

Id tamen admonet, in primo versu legendum esse C. JVLIVS. MAXIM. quandoquidem Maximini prænomen non Marcus, sed Cæjus fuerit. Duas insuper suppeditat viarum *Latina*, *Laviniana*, *Novæ Trajana*, *Septimia*, *Ardeatina* & *Laurentia* mentionem facientes, quas tamen brevitate studiosi consulto prætermittimus. Hoc solum tradimus, inquinatè, pronunciantè ita Grævio, & lapidarii oscitantia scriptum esse *Via Septimia*, pro *Septimia*, cum confectum jam exploratumque sit, L. Septimium Pertinacem eam sternendam promovendamque curasse. Inde de IIII viris Viarum aut Viarum Curan-

M m m

darum,

ACTORUM ERUDITORUM

darum, quorum & supra allata inscriptio meminit, quædam adnotat, & huc facientes inscriptiones duas allegat, hocque adeo negotium & curam operum & viarum publicarum in Urbe ad Ædiles pertinuisse, beneficio istius inscriptionis itidem ineditæ demonstrat :

C. CALPURNIVS. C. F. PAL.
 VESTORIANVS.
 AED. CURV. TERMINA.
 VIT. OPERA. PVBL.
 TER.

Uti vero Diis Vialibus Herculem non temere a Bergicio lib. IV, cap. 44 adnumeratum esse statuit : ita & denuo suppetias ipsi fert, remque ad liquidum hac potissimum inscriptione perducit :

HERCVLI. COMITI
 CONSERV. SACR.
 L. AELIVS. L. F. ESQ. PENIO
 MILES. COH. VI. VIG. EX. V. S.

Idem de Fortuna Reduce in Dearum Vialium censum ab Henninio rellata pronunciat, dictamque sententiam petito ab inscriptione ista præsidio munit ac confirmat :

FORTVNÆ. REDVC. VIATOR.
 CONSERVATRIC. SACR.
 SEX. PERCILIVS. SEX. FIL.
 PRISCVS. MAGISTER.
 VICI. NOVANI. FABRICI.
 EX. V. S.

Istuc tandem refert etiam Neptunum Reducem, cumque lapis ipsi positus & Ostiæ erutus in inscriptionum editarum libris non reperitur, ejus verba adducit, quæ & nos hic representabimus. :

NEPTVNO. REDVCI
 SACRVM.
 Q. MANLIVS. Q. F. PAL.
 SEVERIANVS.

VIVIR. AVGVSTI. ET. FLAMI
 TITIAL. V. S. L. M.

Solutum vero istud votum Neptuno Reduci fuisse ab iis, qui ex itinere maritimo salvi redierant domum, Clarissimus Gravius existimat.

Co-

Copiosus cæteroquin & prolixus est in decantandis Ratbodi Herman-
ni Schelii virtutibus laudumque ornamentis, & serio testatur, libris
ejus, qui in hoc tomo continentur, tantopere non solum doctos ho-
mines, sed summos quoque Imperatores, qui non rudes erant lite-
rarum, in Germania Galliaque fuisse delectatos, ut ingenue asfirma-
rint, se ex illis non modo didicisse, quæ ad Romanorum militarem
doctrinam, intelligendosque, qui illam descripserunt, priscos rerum
Romanarum auctores optimos, sed & ad nostri-temporis res milita-
res rectius constituendas, & in nonnullis ad illam Romanorum di-
sciplinam, qua orbis terrarum subactus est, conformandas spectare
videantur. Inde summopere dolet, nec ejusdem duos tomos,
quos de iisdem artibus bellicis Romanorum paratos habuit, nec Ad-
versaria, in quibus multa in Theologia & Philosophia apte sciteque
commentatus erat, lucem publicam aspexisse.

LA BELLEZZA DELLA VOLGAR POESIA &c.

*ELEGANTIA VERNACULÆ POESEOS, OCTO DIA-
logi demonstrata a JOANNE MARIO de CRESCIMBENIS, Custode
Arcadia, una cum variis notabilibus & catalogo Arcadum, ad Eminen-
tissimum & Reverendissimum Principem PETRUM OTTOBO-
NUM, S. Eccl. Cardinalem Vice-Cancellarium.*

Romæ per Jo. Francisc. Buagnium, 1700, in 4.
Constat 1½ Alphab.

PRæclare doctus illustrisque libelli hujus Autor, cujus Historiam
vernaculæ Poëseos alibi recensuimus, conterraneos suos communi
solum fama, & per transfennam, quod ajunt, Poëtas judicari haud con-
tentus, paulo propius illos exterorum oculis admovere, apertissimeque
monstrare voluit, ipsis, sive Lyricos cantus in deliciis habuerint, aut
immortalia Heroum facinora extulerint, sive fœcco Comico aut
Tragico cothurno incesserint, sive pastorum amores aut divina my-
stéria carminibus suis celebraverint, id cordi serio fuisse, ut domesti-
cum sermonem ad summum venustatis punctum proveherent, præ-
cipuumque ideo honorem inter Musarum cultores jure optimo iis-
dem deberi. Quod ne temere asseruisse videatur, diversa e præstan-
tissimis nationis suæ Poëtis exempla speciminis in modum profert, ad

M m m 2

Græ-

Græcæ Poëseos stateram circumspicte expendit, verborum & idearum, ut vocat, amicissimum concentum sollicitè inquiri, nec minus dissonantiam alicubi occurrentem bona fide detegit, illius causas judiciose explorat; atque ut paucis multa complectamur, nihil fere intactum remanere patitur, quod ad confirmandam vulgaris Poëticæ laudem ac elegantiam, ulla ratione opportunum esse queat. Nostrum jam non est pensculatius ista excutere, cum magis nos ad se trahat, quæ adjecta hic apparet Clarissimi Auctoris Epistola ad Illustrissimum Comitem de Collonitsch, Canonicum Strigoniensis Ecclesiæ, de ortu atque institutis Arcadiæ perscripta, quam hystoriae literariæ ergo, prolixè referemus. Scilicet cum de restaurando humaniorum disciplinarum, inprimis vero Poëseos studio, a popularibus suis quadantenus internitso, consilia agitaissent Viri aliquot cordatiores, nihil utilius ipsis visum fuit, quam ut novam Societatem literariam, ad Reipublicæ normam sese habentem, quæ cunctos Italiæ eruditos caperet, mature fundarent. Fundaverunt quoque eam sollicitissimo ausu Romæ A. 1690, die 5 Octobris, & quo omnes de præminentia vel honoratiore loco rixæ averterentur, sapienter sanxerunt, ut sub veteris Arcadiæ pastorum specie larvis induti singuli convenirent. Hi fuere natales Arcadiæ, quæ tamen vix coalescerat, cum lætissimas statim accessiones facere cerneretur, quandoquidem variaz non modo exque celebriores in Italia Academiæ aggregari postularent, sed complures etiam literatorum tam seculares quam religiosi, Cardinales item & Principes, alique ecclesiasticis dignitatibus spectabiles, quin & Fœminæ haud paucæ studiorum amantissimæ, eidem nomina dare sua gestirent, ita ut post decem annorum lapsum, Arcadum numerus ad sexcentos pervenerit. Septies autem quotannis in prato vel nemore, quod olim mons Palatinus atque loca, nunc Ducis Salviati amœnissimi horti subministrant, conventus celebrare gaudent Arcades, quorum sex in gratiam Pastorum Romæ commorantium edicuntur, qui poëmata sua ipsimet recitant, præter Cardinales ac Fœminas, quibus ad lucubrations suas legendas, aliorum Pastorum opera uti concessum est; unicus vero ad proponenda absentium seu extraneorum carmina haberi solet, jucunditate & frequentia præ reliquis maxime nobilis, eo quod diversè totius literatæ Italiæ styli ibidem exhibeantur; omnes deinde

ver

versus, dimissa concione, in tabulario reponuntur. Politiam hujus consortii quod attinet, illa, teste Autore nostro, Democratica seu Popularis est, utpote quod Principem vel Protectorem plane ignoret, Custodemque solummodo, totum cœtum representantem, agnoscat, qui singulis Olympiadibus, id est, quaternis annis exactis, per suffragia eligitur, aut de novo confirmatur. Illi potestas competit, bis hyberno, vel si necessitas urgeat, æstivo quoque tempore, extra ordinem convocare Arcadium, atque ejusmodi conventus appellantur Convocationes generales. Ipsemet pariter ex Arcadibus ætate provecioribus & prudentioribus, modo si non sint ex Acclamatorum classe, accedente Societatis consensu, duodecim in Collegium sibi quotannis cooptat, cum quibus de omnibus negotiis, exceptis Acclamationibus & Surrogationibus, suprema autoritate decernit, salvo tamen penes Societatem, quæ a prædicto Senatu deliberata fuerit, revocandi arbitrio. Præterea quolibet etiam anno constituuntur duo Subcustodes, unus Procustos seu Vicarius, & quatuor Deputati seu Superintendentes, quibus singulis certæ assignatæ sunt functiones. Quicumque vero Arcadum ordini accenseri cupit, illum annos viginti quatuor complevisse, generis vel morum nobilitate excellere, tandemque eruditionis fama præstare oportet; licet primum requisitum a Congregatione interdum remittatur, ratione Fœminarum autem insuper desideretur, ut versibus condendis jam ante operanti posuisse noscantur. Aggregationes vero quinque modis absolvi solent. Primus vocatur *Acclamatio*, quoties Cardinales, supremae domini Principes, Vice-Reges, Regumque Legati admitti cupiunt; tunc enim viva voce suffragia eduntur. Alter dicitur *Annumeratio*, Fœminarum & Coloniarum causa introductus, ubi secreta vota colligi moris est; Tertius *Representatio* nominatur, collegiorum, in quibus Juvæges nobiles aluntur, gratia institutus, quorum quidem unus duove ab ipso Collegio commendati, Arcadibus hic pariter, ac in reliquis duobus modis, secreto suffragantibus, admittuntur. Quartus in ordine est *Surrogatio*, dum in demeritorum vel albo expunctorum Pastorum locum alii substituntur. Ultimus denique *Destinatione* expeditur, quando scilicet, non vacante ullo loco, Candidatis ingenio & doctrina pollentibus titulus Arcadis interea pomenque Pastoralis deferatur, ut nec loca quædam vacare contingat. Hæc enim

Consortio associatus, nomen quoddam Pastorale, aliudque cognomen, a memorabili veteris Arcadiæ loco aut prædio mutuatum, et totius Congregationis sententia accipit, atque obstrictus est, ut de eodem pro virili bene mereri studeat; nulla hic inter Pastores occurrente differentia, nisi quod Acclamatis in subscriptionibus Arcadis Acclamati axioma Pastoritio nomini jungere fas sit. Coloniarum autem Arcadicarum, quarum mentionem fecimus, in aliis Italiæ civitatibus constituuntur, iisdem legibus ac moribus, quibus Romana Societas utitur, regendæ. Vice-Custodem habent, qui coetui præest, ac denominationem suam vel ab urbe, ubi conditæ sunt, vel a potiore Academia, quæ inibi floret, sortiuntur, suntque sequentes: Coacta (Forzata) Aretii, Maceratenfis Maceratæ, Animosa Venetiis, Bononiensis seu Rheni Bononiæ, Ferrariensis Ferrariæ, Physico-Critica Senæ, Alpheja Pisis, & Camaldulensis, quæ e Religiosis tantum constat, in provincia Ravennatensi. Sicuti de cætero in Arcadia antiqua ludi solennes habebantur: ita quoque laudatissima hæc Academia, ut illius indolem ac consuetudines per omnia referret, sub ingressum novæ Olympiadis ludos indicit, non quibus corpora, sed quibus ingenia exerceantur; in quem usum certæ Ephemerides compositæ profstant, quarum computum, paucis interjectis, Noster subnectit. Istud denique florentissimæ Societati inprimis curæ esse memorat, ut Pastores suos, tam vivos quam mortuos, singulari honoris cultu prosequatur, adeoque illos dies, quibus eorum ad ampliores gradus promotiones denunciantur, lætos, qui vero eorum obitum indicant, moestos in fastis suis notari, Viris imo consummatæ doctrinæ monumenta e marmore statui jubeat. Postquam igitur de origine Arcadiæ hæc aliaque multa accurate explicuit, illius etiam Leges apponit, quas, cum & ante allata magis illustrent, & priscorum *Νομοθετων* genium apprime redoleant, libenter hic publico impertiemur. Ex autem ordine sic se habent: I. Penes Commune summa potestas esto. Ad idem cuilibet provocare jus esto. II. Custos rebus gerendis & procurandis singulis Olympiad. a Communi creator, minusque idoneus removetur. III. Custodi Vicarius, & Collegæ duodecim adfunto. Eorum singulis annis Custos, consulto universo coetu, novos sex in orbem eligito, sex veterum retinet. Administros sibi duos adsumito. Præter hæc, alia munera publica ne sunt. Patronus nul-

lus

Jus esto. IV. Suffragia secreta sunt, eaque in Custode creando, aut removendo, trifariam dividuntur, justusque numerus duarum partium sunt. Ceteris in rebus bifariam dispartuntur, quique partem dimidiam exsuperat, numerus justus esto. Si paria fiant, iterantur. Deinceps res forti committitur. V. Quicquid per Collegium de rebus communibus actum, gestumve fuerit, quo perpetuo ratum fiet, per Custodem ad Commune refertur. VI. Coetus universus relationibus audiendis, actisque cognoscendis, hyemem saltem bis in aedibus; carminibus autem, & orationibus pronuntiandis, praesentium quidem Pastorum per annum sexies, absentium semel, vernis & aetivis feriis in nemus Parrhasium per Custodem sub dio convocatur. VII. Mala carmina, & famosa, obscena, superstitiosa impiave scripta ne pronuntiantur. VIII. In coetu, & rebus Arcadicis pastoritius mos perpetuo, in carminibus autem, & orationibus, quantum res fert, adhibetur. IX. Arcadico nomine typis injussu publico ne quid editor. X. Quot praediorum Arcadicorum tituli, totidem Pastores, Pastorumque nomina sunt. Inque mortui, aut expuncti locum alius sufficitur. *Sanctio*: si quis adversus H. L. facit, faxit, fecerit, quive facit, faxit, feceritve quo minus quis secundum H. L. faceret, fecissetve, facturusve fiet, confestim Exarcas esto, ejusque nomen coram Collegio per Custodem inducitur. Si quid in his legibus obscurum, perplexumve fiet, sive comprehensum non fiet, Communi Arcadum, consultis peritioribus inter Pastores, more majorum interpretandi, supplendique jus esto. Quodque decretum, judicatumve fiet, penes Custodem adservatur, in legum Tabulas ne redigitor. Nulli novas Leges ferre fas esto. Alpheibocus Carius Cuius Coetum universum ita rogavit. Velitis jubeatis Arcades, cuique in his legibus ad nostri Communitatis regimen comprehensa, per scriptaque sunt, auctoritate, jussuque communi justa, rata, firma perpetuo fient, iisdemque Pastores posthac omnes perpetuo teneantur, ut quicumque Arcadicum deinceps nomen adsumserit, obstrictus H. L. veluti sacramento fiet. Coetus universus scivit. Olympiad. DC XVIII. An. III. Ab Arcadia instaurata. Olympiad. II. An. II. Subsequuntur praecipua quaedam in Coloniae Arcadicarum observatione observanda, & catalogus geminus, in quorum altero singulis Arcadas pastoralis, in altero gentilitio nomine designatos, juxta seriem alphabeticam commodissime invenire licet.

III. A.

TRAITE' DES MEDICAMENS ET LA MANIERE
de s'en servir pour la Guerison des Maladies.

Id est,

TRACTATUS DE MEDICAMENTIS ET METHO-
dus ea adhibendis ad morbos curandos, per DANIELEM TAU-
VRY, Academia Regia Scientiarum Socium, Doctorem, Me-
dicina & Facultatis Medica Parisiensis Asses-
sorem.

Parisiis apud Bartholomæum Girinum, 1699, in 8.

Constat Alphab. 4, pl. 5.

TAndem Tractatus hic elegantissimus ad nostras pervenit manus, postquam ab Eruditis dudum jam probatus, & aliquoties recusatus fuit. Est enim hæc, quam nunc exhibemus, editio ultima, revisa, correctæ & auctæ. Artem salutarem promovendi multis abhinc annis Clarissimum Authorem occupasse studium, ex nova ipsius *Anatomia Rationali*, a nobis anno 1691 mense Octobri pag. 471 tradita patet; quem laudatissimum conatum præsentî denuo testatur operæ. In eo namque totus est Clarissimus Tavvry, ut distinctum, instituta remedium analysi, adornatisque experimentis, exhibeat circa illa illorumque modum operandi conceptum, . In duos dividitur liber tomos, totidemque partes singuli obtinent.

In Parte I Tomi I generalia tractantur de Medicamentis, quæ dicuntur Authori corpora mixta, pravam corporis dispositionem in meliorem mutantia; quorum illa, quæ ex Regno Minerali desumuntur, vacuantia potissimum, reliquis majorem quidem possidere creduntur efficaciam, ita tamen, ut non negligenda sint, quæ vel Regnum Animale vel Vegetabile suppeditant, utpote majores vires alterantes obtinentia. Cum autem remedia sint vel naturalia vel artificialia (simplicia & composita communiter dicta) horum necessitatem contra quosdam (qui eorum præparationem ex eo spernant, quod natura sufficientem suppeditaverit morbis medendi apparatus, & singulis affectibus specifica opposuerit simplicia, quæ cognosci facilius, quam compositiones inveniri queant) defendit, negans, naturam in simplicibus suppeditasse, quæ vitam servent, nedum quæ morbos profligent, hæc potius no-

tra

stræ rationi eam commisisse putans curam, inveniendi talia, quibus vel commodius vitam producere queamus; id quod panis & vini exemplis probatur. Neglectis aliis medicamentorum divisionibus, tot eorum commode constitui possunt classes, quot tertiæ eorum qualitates seu specificæ, quas occultas Veteres, adeoque inexplicabiles crediderunt, suppeditant, per secundas qualitates vel manifestandas vel explicandas. Circa medicamenta perro observanda sunt eorum electio, præparatio, & mistio. Electio dependet a tempore colligendi, solo natali, & qualitatibus sensibilibus, quæ cognoscuntur ex ratione, experientia, & utrisque combinatis. Experientiam, cui ratio conjuncta est, acquirimus partim per analysin, partim per experimenta, quæ circa remedia cum humoribus corporis nostri miscenda versantur, partim per qualitates secundas, utpote quæ odore, sapore, &c. manifestantur. Ordine singula pertractat Noster; & quanquam sint, qui modum per analysin corporum qualitates detegendi inanem proclamant, dicentes, per ignem destitui pleraque principia mixti; salia essentialia in lixiviosa mutari, alcalia ignis esse productum; principia quinquina, opii, sennæ non tales producere effectus, quales compositum edit; vas in quo analysin instituitur, medicamento virtutes suas communicare &c. omnibus tamen his rationibus apte respondet. Quanquam enim, inquit, ignis destruat quædam principia mixti, atque nova, e. g. alcali producat, negari tamen non potest, per ignis torturam in aliis principia manifestari, e. g. salia acida, & productum ignis calcicum pro remedio nobis inservit; imo dantur analyses absque igne instituentæ, dum e. g. salia essentialia, oleum amygdalarum, nucum &c. parantur. Ponamus porro, esse quædam mixta, quæ alium producunt effectum atque illorum principia, nihilominus ex horum analysi de modo operandi certiores reddimur, quod opii exemplo demonstratur; imo sunt alia, in quibus alterutri principiorum efficacia, quæ mixto inest, adscribenda venit, quemadmodum sulphuris copiam, qua turgent ex vegetabilibus quædam, vis odorem spargendi in acceptum est referenda. Tandem ne moleculæ a vase æneo medicamentis admixtæ operatori imponant, in vitreo aut terreo analysin institui jubetur. Alterum modum quod attinet, hujus pariter

cap. 2.

cap. 3.

N n n

poris

cap. 4.
cap. 5.
cap. 6.
cap. 8.

cap. 10.
cap. 11.
cap. 1.

corporis vivi & in sanguine arterioso aliter operari videntur, quam in sanguinem venosum, per venæsectionem e. g. extractum, nisi per phænomena in humoribus extra corpus observata ad conjecturam duceremur, quomodo remedia in corpore vivo agerent; & nisi constaret, medicamenta assumpta cum chylo primùm sanguini venoso admisceri, ita ut de sanguine arterioso ipsiusque alteratione cogitare necesse non sit. Quibus præmissis, in quæ principia corpora per analysin reducuntur, docetur, tum sapes examinantur, & primùm corpora insipida, unctuosæ, nitrosæ & amara, dein acida, acria, & aromatica evolvuntur, eorumque principia & effectus explicantur. De odoribus dum agitur, hæc principia mixti non solum manifestare, sed corpus humanum potentissime afficere dicuntur; quod foeminae doctæ hystericeis passionibus obnoxia, alique homines, quibus suaveolentia motum & sensum auferunt, graveolentia autem reddunt. Cujus rei ratio in eo consistere Nostro videtur, quod graveolentia levem capitis dolorem excitent, quatenus irritando nervos per duram matrem transeuntes hanc contrahunt, hinc receptaculo spirituum angustato hi per nervos iterum influant, partibusque motum & sensum restituant; cum e contrario suaveolentia poros dilatando spiritibus locum concedant commorandi in cerebro, ut ad partes vel plane non, vel non adeo copiose influant. Atque his de electione medicamentorum traditis pauca de eorundem præparationibus, partim ad augendas vires, partim ad qualitates nocivas corrigendas, partim ad assumptionem facilitandam necessariis, ut & de mixtione, atque formulis adjicit Author. Tum pergit, & *Parte II.* doctrinam hæc exemplis illustrat petitis ab Evacuantibus, atque *Emetica* dum exhibet, exponit, in quo vomitus consistat, quomodo singula emetica agant, in quibus morbis hæc conveniant, quid ante & sub operatione observandum sit, quæ sint nocivæ, & qua ratione operatio illorum nimia sit refrænanda? tandem in tabula Emeticorum seriem atque formulas, vel ex Medicorum libris desumptas, vel a se inventas subnectit, qua pariter methodo reliqua illustrat evacuantia. Excitatur autem vomitus juxta Authorem, vel quando spiritus ex cerebro copiosius per nervos gastricos influunt, vel quando inhaerentes in fibris ventriculi a quoecunque vellicante ad motum majorem stimulantur, vel quando per poros fibrarum ven-

triculi transpirare non possunt, ad quam ultimam classem oleosorum actio refertur. *Purgantia* operantur vel irritando & motum peristalticum augendo, vel excrementa liquidiora reddendo, sive id contingat per propriam humiditatem, sive propter obstructos poros venarum lactearum, ita ut omnis humiditas per intestinorum canalem descendat, sive per agitationem massæ sanguineæ, qua efficitur, ut copiosior bilis, succi pancreatici & intestinalis ad primas vias detur proventus. *Diuretica* vel augent serositatem sanguinis, ut aqua simplex, & mineralis, aut vinum album, vel humores corporis in motum adigunt, ut terebinthina, millepedes, cepæ, cantharides, vel figendo fibrosam sanguinis partem seri secretionem adjuvant, ut spiritus nitri, vitrioli, vel fundendo humores remouent obstacula in vasis urinaris contenta. *Sudoriferorum* alia sunt volatilia, quæ in motum reducunt humores, horum principia commouendo, & materiæ æthereæ forsan ansam præbendo efficacius operandi, ut salvolat. viperarum, cornu cervi, sanguinis hum. urinæ, ammoniacum, vel alcalica absorbentia, quæ acidum, sanguinis texturam aliquatenus coagulans, absorbent, & seri secretionem iuvant, ut antimôn. diaphoretic. bezoard. min. lap. sancr. corallia &c. vel sulphurea & balsamica, quæ sulphure suo subtili sanguinem rarefaciunt, ut guajacum, sassaparilla, sassafra, carduus Bened. vel talia, quæ sanguinem non mouent, hinc sero diutius circa glandulas cutis hærendi copiam faciunt, ut commodius imbibatur, & filtratur, ut opium, syrupus papaveris albi. *Masticatoria* irritant & aperiunt ductus salivales & salivam ipsam rarefaciunt, ac fluiditate donant, qualia sunt acria, ut pyrethrum, zingiber, sinapi, terra catechu, semen anisi, fœniculi, nicotiana &c. (atque eodem modo apophlegmatismi agunt) vel proliciunt salivam eo ipso, quo in ore volutantur, ut globus crystallinus, mastiche, cera sigillatoria; qua occasione, ut cura salivatoria per Mercurium institui debeat, docetur. *Sternutatoria* tandem sunt salia acria, & agunt vellicando, & irritando membranam internam narium, quæ per nervos olfactorios duræ matri eandem molestiam communicat, unde hæc spiritibus animalibus in fibras carneas resluentibus se contrahit, & spiritibus viam ad membra transcurrendi intercipit, qui per vias magis apertas, id est ad musculos respiratorios influere coacti talem motum efficiunt.

cap. 5.

cap. 7.

cap. 9.

In *Tomi II* Parte I, quæ est tertia totius operis, ad *Alterantia* progreditur Author, quæ licet dispositionem sanguinis & humorum, absque ulla sensibili evacuatione corrigant, non obest tamen, quo minus emmenagoga, carminativa, bechica, lochia & foetum pellen-tia: ad eandem classẽ referantur, utpote quæ per alterationem hu-mores disponunt, ut evacuari commodius valeant. Hinc ista pri-mum examinat, tum pergit ad alterantia, quæ qualitates generales corrigunt, inerassantia puta, attenuantia, & ultimo tradit specifica. Quemadmodum autem nulla ferè alterantia, absque fermentatione agunt, hinc suadet Noster, ut initio dosis eorum detur exilis, usus vero aliquandiu continvetur. De priori classe nunc nil attinet di-cere, siquidem medicamenta, quæ mentes, foetum, secundinas pellunt, pro causarum diversitate variant, adeoque aliter atque aliter ope-rantur. Ad classẽ vero alterantium proprie sic dictorum quod spectat, quemadmodum humores corporis nostri vel nimis fluidi & rarefacti, vel nimis crassi minusque moti sunt, ita incrassantia & attenuantia potissimum sub examen vocantur. Quoniam au-tem massa sanguinea fermentis peregrinis, seatens aciditatem vel a-erimoniam p. n. contrahit, hinc hic loci itidem de febrifugis, anti-venereis, antisorbuticis & antihypochondriacis sermonem facit.

Attenuantia igitur juxta Clarissimum Tawry vel per accidens ape-riunt, absorbendo aciditatem in primis viis stabulantem, ut oculi cancerorum, corallis, succinum &c. vel facilius funduntur, & ad mas-sam sanguineam penetrant, ut salia lixiviosa, vel particulis metalli-ois imprægnata in primis viis nullam mutationem subeunt, sed in-tegras vires ad sanguinem perferunt, ut antimon. diaphoretic. an-tihectic. Poterii, Cinnabaris antimon. &c. vel particulis aromaticis & volatilibus turgida sanguini majorem largiuntur motum, ut salia vo-latilia, myrrha, theriaca &c. *Incrassantia* constant particulis crassio-ribus, massæ sanguineæ se misceant, uniunt hujus partes, & destruunt id, quod fermentationi ansam præbebat, ut radic. althex, cicho-nei, nymphææ, semina frigida. Ad utramque classẽ referantur *Narcotica*, quorum alia motum sanguinis intendunt, ut crocus, spiri-tus vini, alia supprimunt, ut semina frigida; nihilominus talia somnium non inducunt, quatenus sunt attenuantia, vel incrassan-tia, siquidem tantum obest, ut omnia attenuantia vel incrassantia,

hinc

Part. III
cap. 12.

Hunc edant effectum, ut potius salia volatilia e. g. & acida vigilias inducant, & somniferorum operationem turbent; sed narcotica in spiritus agunt potius, quam in massam sanguineam, quatenus constant vel particulis oleosis volatilibus cum terrestribus mistis, vel salibus volatilibus acidis obvolutis. *Styptica & adstringentia* sanguinis serositates corrigunt, & partibus solidis naturalem reddunt tonum vel superfluitates serosas evacuando, modo per urinam ut spiritus salis, aluminis &c. modo per alvum, ut rhabarbarum, succus rosarum, myrebalani, modo per vomitum ut ipecacuanha, modo per habitum, ut sudorifera; vel absorbendo, qualia sunt modo terrestria, ut corallia, oculi cancrorum, terra sigillata, &c. modo styptica, ut rhabarbarum tostum, cortices granatorum, nuce cupressi, &c. vel vias obturando, ut mespila, cydonia, ova dura &c. vel principia fermentativa æque ac acida destruendo, ut plantago, equisetum, sperma ranarum &c. Quemadmodum porro febris essentia in sanguinis fermentationibus consistit, ita quæcunque has possunt destruere, inter *febrisifugorum* classem censeri merentur, sive sint incrassantia, sive emetica, sive purgantia, sive sudorifera, sive præcipitantia, sive salphurea. Cortex Peruvianus febres fugat non quidem figendo humores, sed ratione particularum volatilium, oleosarum, præcarum acidarum, materiam peccantem absorbendo, & sanguini justam fluiditatem concedendo. Infusio jalappæ, frigoris tempore in intermittentibus pro sudore promovendo propinata, magnarum esse virium dicitur. *Antivenereorum* operatio consistit in acidi corrosivi spiritibus infringendis & ex corpore proseribendis, id quod de octa lignorum & Mercurialia cum antimonialibus præstant. Et quoniam in *scorbuto* itidem acidum peccat, quod tamen non adeo corrosivum est, utpote sulphuribus terrestribus involutum, hinc in 2 classes ipsius remedia dispescuntur, quæ tamen omnia sal aliquod ammoniacum pro basi agnoscunt. Vel enim in his acidum superat particulas acres volatiles, ut in *lapatho acuto*, nasturtio aquatico, agrimonia &c. vel hæc copiosiores sunt, ut in *persicaria*, aro, lepidio &c. Quibus tertis adjungi potest classis, in qua particule acide per volatiles acres & magnam olei copiam sunt temperate, ut in *salvia*, *sinapi*, & junipero. Id quod etiam de *Antihypochondriacis* judicandum, quorum potiora ex *Marte* parata sunt, utpote particulis satis validis acidorum

cap. 15.

cap. 16.

cap. 17.

cap. 18.

cap. 19.

In *Tomi II* Parte I, quæ est tertia totius operis, ad *Alterantia* progreditur Author, quæ licet dispositionem sanguinis & humorum, absque ulla sensibili evacuatione corrigant, non obest tamen, quo minus emmenagoga, carminativa, bechica, lochia & foetum pellen- tia ad eandem classem referantur, utpote quæ per alterationem hu- mores disponunt, ut evacuari commodius valeant. Hinc ista pri- mum examinat, tum pergit ad alterantia, quæ qualitates generales corrigunt, incrassantia puta, attenuantia, & ultimo tradit specifica. Quemadmodum autem nulla fere alterantia, absque fermentatione agunt, hinc suadet Noster, ut initio dosis eorum detur exilis, usus vero aliquandiu continuetur. De priori classe nunc nil attinet di- cere, siquidem medicamenta, quæ mentes, foetum, secundinas pellunt, pro causarum diversitate variant, adeoque aliter atque aliter ope- rantur. Ad classem vero alterantium proprie sic dictorum quod spectat, quemadmodum humores corporis nostri vel nimis fluidi & rarefacti, vel nimis crassi minusque mori sunt, ita incrassantia & attenuantia potissimum sub examen vocantur. Quoniam au- tem massa sanguinea fermentis peregrinis secatens aciditatem vel a- erimoniam p. n. contrahit, hinc hic loci itidem de febrifugis, anti- veneris, antiscorbuticis & antihypochondriacis sermonem facit. *Attenuantia* igitur juxta Clarissimum Tawry vel per accidens ape- riunt, absorbendo aciditatem in primis viis stabulantem, ut oculi cancerorum, corallia, succinum &c. vel facilius funduntur, & ad mas- sam sanguineam penetrant, ut salia lixiviosa, vel particulis metalli- cis impregnata in primis viis nullam mutationem subeunt, sed in- tegras vires ad sanguinem perferunt, ut antimon. diaphoretic. anti- thectic. Poterii, Cinnabaris antimon. &c. vel particulis aromaticis & volatilibus turgida sanguini majorem largiuntur motum, ut salia vo- latilia, myrrha, theriaca &c. *Incrassantia* constant particulis crasso- ribus, massæ sanguineæ se miscent, uniunt hujus partes, & destruunt id, quod fermentationi ansam præbebat, ut radic. altheæ, cicho- nei, nymphææ, semina frigida. Ad utramque classem referantur *Narcotica*, quorum alia motum sanguinis intendunt, ut crocus, spiri- tus vini, alia supprimunt, ut semina frigida; nihilominus talia forma non induunt, quatenus sunt attenuantia, vel incrassan- tia, siquidem tantum obest, ut omnia attenuantia vel incrassantia,

huac

Part. III
cap. 12.

hunc edant effectum, ut potius salia volatilia e. g. & acida vigilias inducant, & somniferorum operationem turbent; sed narcotica in spiritus agunt potius, quam in massam sanguineam, quatenus constant vel particulis oleosis volatilibus eum terrestribus mistis, vel salibus volatilibus acidis obvolutis. *Styptica & adstringentia* sanguinis ferositates corrigunt, & partibus solidis naturalem reddunt tonum vel superfluitates serosas evacuando, modo per urinam ut spiritus salis, aluminis &c. modo per alvum, ut rhabarbarum, succus rosarum, myrebalani, modo per vomitum ut ipecacuanha, modo per habitum, ut sudorifera; vel absorbendo, qualia sunt modo terrestria, ut corallia, oculi cancrorum, terra sigillata, &c. modo styptica, ut rhabarbarum tostum, cortices granatorum, nuce cupressi, &c. vel vias obturando, ut mespila, cydonia, ova dura &c. vel principia fermentativa æque ac acida destruendo, ut plantago, equisetum, sperma ranarum &c. Quemadmodum porro febris essentia in sanguinis fermentationibus consistit, ita quæcunque has possunt destruere, inter *febrifugorum* classem censei merentur, sive sint incrassantia, sive emetica, sive purgantia, sive sudorifera, sive præcipitantia, sive sulphurea. Cortex Peruvianus febres fugat non quidem figendo humores, sed ratione particularum volatiliùm, oleosarum, paucarum acidarum, materiam peccantem absorbendo, & sanguini justam fluiditatem concedendo. Infusio jalappæ, frigoris tempore in intermittentibus pro sudore promovendo propinata, magnarum esse virium dicitur. *Antivenereorum* operatio consistit in acidi corrosivi spiritibus infringendis & ex corpore proseribendis, id quod de octa lignorum & Mercurialia cum antimonialibus præstant. Et quoniam in *scorbuto* itidem acidum peccat, quod tamen non adeo corrosivum est, utpote sulphuribus terrestribus involutum, hinc in 2 classes ipsius remedia dispescuntur, quæ tamen omnia sal aliquod ammoniacum pro basi agnoscunt. Vel enim in his acidum superat particulas acres volatiles, ut in *lapatho acuto*, nasturtio aquatico, agrimonia &c. vel hæc copiosiores sunt, ut in *persicaria*, aro, lepidio &c. Quibus tertia adjungi potest classis, in qua particulæ acidæ per volatiles acres & magnam olei copiam sunt temperatæ, ut in *salvia*, *simpi*, & *juaipepo*. Id quod etiam de *Antihypochondriacis* judicandum, quorum potiora ex Marto parata sunt, utpote particulis satis validis acidorum

cap. 15.

cap. 16.

cap. 17.

cap. 18.

cap. 19.

spicula obtudentibus prædita, cum e contrario volatilia, ut spiritus Sal. Ammon. fermentationes producendo symptomata absque causa imminutione augent, nisi oleosis sint commista, ut Tinctura,

cap. 20. Croci, Castorei, Sal vol, oleosum. Sed ad *Specifica* est properandum, quæ agunt modo peculiari in certum morbum aut certam partem. Quanquam autem talia in partes agere, non affecta massa sanguinea, dicenda non sint, non tamen negari debet, dari medicamenta, quæ facilius separantur in hac, quam in alia parte, aut quæ huic humori promptius miscentur, quam alteri, siquidem videmus, cantharidum usum urinæ, non autem sputi, aut fecum acrimoniam sequi, & terebinthinam assumptam urinæ, non autem sudori aut sputo violaceum largiri odorem. Sic negari neutiquam potest, dari medicamenta, certis partibus appropriata, quando immediate has tangere possunt, qualia sunt collyria, epithemata stomachica, fomentationes hepaticæ, splenicæ &c. Imo quanquam nemo absque arrogantis specie asserere queat, se possidere talia medicamenta, quæ semper & ubique hunc vel illum morbum profligant, nemo tamen inficias ibit, dari remedia, quæ epilepsiam, apoplexiam, paralyin &c. feliciter tollunt, quam alios morbos. Cujus rei ratio in hoc consistere videtur, quod medicamenta ut diversas obtinent particulas, ita diversimode etiam agunt. Videmus enim acida omnia in genere cum alealics fermentari: alia tamen aliis qualitatibus constant particularibus. Sic spiritus nitri lapidem dissolvit, quem alia acida intacta relinquunt; acidum sulphuris sanguinem non coagulat, fecus atque reliqua agunt acida. Quoniam autem auxilia partibus diversis dicata non inventa vel cognita fuerunt, quam ubi ipsos morbos profligarunt, hinc ubi de remediis certis partibus appropriatis loquitur, haud inepte de illis, quæ morbis specificis opponuntur, disserit Author Clarissimus.

Distinctis igitur capitibus tractat de *cephalicis, antiepilepticis, antia-*
apoplecticis, antiparalyticis, de remediis contra deliria melanchol-
icâ, maniam, & rabiem; de cardiacis & alexipharmacis, antipleu-
riticis, stomachicis, antihelminthicis, antidyntericis, hepaticis, sple-
neticis, antihydropicis, lithonripticis, hyssericis, aphrodisiacis, anti-
aphrodisiacis, lac generantibus & destruentibus, antipodagricis, &
medicamentis, qua in hæmorrhoidibus in usum veniunt. Quæ cum-
 sta cum pro causarum varietate varient, nunc præterimus,

Opus

Opus claudit *Pars IV*, quæ tradit medicamenta morbis externis opponenda. *Anodyna* puta, *repellentia* & *adstringentia*, *resolventia*, *maturantia*, & *emollientia*, *suppurantia*, *mundificantia*, & *detergentia*, *corrosiva*, *incarnativa*, *vulneraria*, *epulotica*, *vesicatoria*, item *qua ad ambusta*, *cariem*, *callum inducendum*, *gangranam*, *impetiginem*, *scabiem*, *tineam*, *strumas valent*, *qua pilos generant*, & *destruunt*, *quæ navos*, *clavos*, *verruças*, *pediculos*, *perniones*, *oculorum* & *aurium affectus*, *dentium dolorem* & *stuporem*, *cancrum oris* & *uvula laxationem tollunt*.

CHRISTIANI FRANCISCI PAULLINI GEOGRAPHIA Curiosa, seu de Pagis antiqua præsertim Germania Commentarius, cum insigni appendice.

Francfurti ad Moenum, impensis Friderici Knochtii, 1699; in 4. Alphab. 1, plag. 20.

Qui Germaniæ Antiquitates perquisiverunt, id quoque dederunt operam, ut Pagorum, quibus Germania distincta quondam fuit, historiam traderent, eorumque situm & naturam curatius explicarent. Suscepit tale institutum superiori ætate Henricus Bebelius, Justingensis Suevus, deque Sueviæ pagis apte, & eleganter commentatus est. Neque contemnenda est opera, quam Marquardus Freherus, Consiliarius Palatinus, in describendis Superioris Germaniæ pagis præstitit. Maxime verò hic commemorari meretur Henricus Meibomius senior, Academiæ Helmstädiensis Professor olim clarissimus, qui Septentrionalis Germaniæ pagos cum cura exposuit, vocatisque in consilium ætatis mediæ scriptoribus, nec non tabulis, & actorum non fallentibus documentis, egregie delineavit. Quod institutum attingit deinde quoque in *Notitia Galliarum* Hadrianus Valesius, nec inepte persecutus est Caspar Sagittarius in *Antiquitatibus Thuringicis*. Enimverò cum ista destinata latissime pateant, & multis præterea difficultatibus involvantur, vix fieri potuit, ut prorsus expediri hucusque a Viris doctis potuerint; quin potius animadvertum est, nondum satis explicata, latebrisque evoluta omnia, imo inter istud confragosum sæne & lubricum sine casu & prolapsione neutiquam confectum esse. Quod cum intelligeret, de quo aliquoties in Actis nostris dictum est, doctissimus Paullini, id sibi agendum ratus

ratus est, ut in hoc curriculo magis magisque procederet, col-
 ctisque copiis feliciter progrediretur. Neque Virum eruditissimum
 sententia fefellit, quandoquidem justis præfidiis instructus sebedis-
 que *Sagittarianis* a Summe Reverendo Helmstädiensium Theologo,
 D. Jo. Andrea Schmidio, communicatis adjutus negotium, quoad
 fieri potuit, eo perduxit, ut apto demum volumine comprehensum
 ante aliquot annos luci publicæ datum fuerit. Ita vero in eo o-
 pere (de quo nunc demum nobis differere licet) versatus est, ut pa-
 gos secundum seriem ac ordinem literarum enumerarit, & quæ hanc
 in rem ex optimis quibusque scriptoribus dici possunt, summo studio
 attulerit. Multi proinde hic comparent pagi ab aliis prætermissi,
 multi etiam dilucidius fufiusque explanati, cupus instituti nonnulla
 daremus specimina, nisi librum ipsum potius legi vellemus. Id præ-
 tereundum nobis non est, Appendicem huic operi adjecisse clarissi-
 mum Paullini, nonnulla huc facientia aliaque monumenta comple-
 gentem. Primum locum occupat Casparis Henrici Graunii, jam S.
 Theologiæ Doctoris & sacrarum rerum Rochliei in Misnia anti-
 stitis, de *Dalemincia Slavorum* dissertatio, Vitembergæ antea publi-
 ce propugnata, & bona fide, pronunciantem Paullini nostro, ex an-
 tiquitate Misnica eruta. Hanc excipit *Vita B. Walgeri illustrium*
Comitum Hervordiensium in Westphalia ultimi, ex vetusto codice mem-
 branaceo edita. Succedit ipsius nostri Paullini *Historia nobilis secu-*
larisque virginum collegii Visbeccensis, variis allatis chartis Imperato-
 rum, Pontificum & reliquorum, tum vero & aliis egregie huc faci-
 entibus lectuque neutiquam injucundis digressionibus aucta, inne-
 xis insuper Chronici MSti fragmentis ejusdem Congregationis. Tan-
 dem adduntur *Antiquitates Pagorum & Comitatum Principatus*
Anhaltini, ex antiquis rarisque monumentis erutz, & plurimis di-
 plomatis nunquam antea visis illustratz a Christiano Knaut Med.
 D. & Archiatro Anhaltino. Singulis his opusculis sui sunt subjecti
 indices, rerum summam apto ordine commonstrantes.

ERRATA.

Sectione Supplementorum præcedente, pag. 402. lin. 17. 19.
 21. 37. & pag. 403. lin. 3. 4. 5. pro *succo* lege *sacrum*.

* * * * *

ACTORUM ERUDITORUM,

que Lipsia publicantur,
SUPPLEMENTA.
Tom. III. Sect. XI.

*MEMOIRES POUR SERVIR A L' HISTOIRE EC-
clesiastique. Tom. VI. par Mr. le NAIN de TILLE-
MONT.*

i. 2.

*COMMENTARII COMPONENDÆ HISTORIÆ
Ecclesiasticae inservituri. Tomus VI. Auctore NANO TIL-
LEMONTIO.*

Parisiis, apud Car. Robustel, 1699, 4.

Alph. 5.

IN sexto hocce operis Tillemoniani tomo, gravissima Historiæ Ecclesiasticæ capita erudite, & ea, qua Auctor uti solet, methodo pertractantur. Namque ut reliqua taceam, Donatistarum usque ad Episcopatum Augustini, Arianorum usque ad Imperium Theodosii M. Concilii denique Nicæni historia in eo prolixè exhibetur. Nos hinc inde, quæ memoratu præ aliis digna visa fuerint, decerpemus.

In Botri atque Celsii ambitionem, Lucillæ item, foeminae divitis &, ut Optato Milevitano audit, factiosæ iracundiam & vindictæ cupiditatem, causam præcipuam orti schismatis Donatistici conferendam esse, ex Optato Milevitano & Augustino satis constat. Et Lucilla quidem, auctore Optato, correptionem archidiaconi Cæcilianiani ferre non potuit, eam reprehendentis, quod antequam ad S. Coenam accederet, os cujusdam Martyris, ab Ecclesia tamen nondum

Artic. VII.

p. 13.

ooo

in numerum Martyrum relati, vel ut Optatus loquitur, vindicari oscularetur. Hoc dum Tillemontius quoque exponit, merito miratur, nonnullos hinc occasionem accepisse, Donatistis omnibus hanc consuetudinem tribuendi; imo *Harmenopolam*, quod hoc solum in capite ab Orthodoxis discedant, auctorem esse. Optatus de Lucilla dicit, correptam cum confusione discessisse iratam. Quod an ita intelligendum sit, ac si ab ecclesiae communione Lucilla se separaverit, Tillemontius dubitat. Cæcilianus itaque, cum in Episcopum electus esset, cum aliis Lucillam sibi adversantem habuit, quæ opibus atque divitiis suis multos in suas pertraherat partes. Schisma ergo, inquit Optatus, illo tempore confusæ muliebris iracundia peperit, ambitus nutrit, avaritia roboravit. Sed addit Tillemontius, factiosis accessisse eos, qui a Mensurio se separaverant, cum primum illud schisma origo fuerit secundi. Schismatici Secundum Tigitanum & reliquos Numidiæ Episcopos, ut Episcopali dignitate exuerent Cæcilianum, aliumque ei surrogarent, advocabant. Atque ex iis quidem, quæ Optatus hac de re refert, Tillemontius colligit, in more tunc positum fuisse, ut ad electionem Episcopi Carthaginensis vocarentur Episcopi Numidiæ; ex loco etiam quodam Augustini colligi quodammodo posse ait, sua sponte Numidiæ Episcopos advolasse post mortem Mensurii, sed cum jam Cæcilianum electum invenissent, quam ægerrime hoc eos tulisse. Sed expectasse tamen potius eos, censet Auctor, ut vocarentur: saltem a Schismaticis invitatos, manifestum esse, ut suum adventum maturarent ad Cæcilianum condemnandum. In Concilio, quod illi Carthagine constituerunt, septuaginta adfuisse Episcopos, notum est: hos inter an Donatus quoque de Casis-nigris, præcipuus schismatis contra Mensurium excitati auctor, adfuerit, dubitat Tillemontius; verosimile tamen hoc esse iudicat, licet discrete non nominetur inter eos, qui huic congregationi interfuerunt. Quod autem Valeus locis quibusdam Augustini fretus asserit, Donatum de Casis-nigris in Concilio Romano convictum schismatis contra Mensurium concitati, eo quod & Mensurium ceu Traditorem accusasset, id non temere admitti posse, Tillemontius censet. Obstare enim aliud Augustini testimonium, & cum primis Collationem Carthaginensem, ex qua pateat, nihil contra Mensurium publico iudicio fuisse actum: ex quo

men

Not. I.

p. 697.

amen non sequitur, ut libenter Noster concedit, quod non privati quidam a Mensurio se separarint. Sed majorem difficultatem affert hoc Augustini effatum: *de Mensurio autem quid respondeam, cum ab eius tempore usque ad obitum, plebs unitatis nulla conscissa est?* In quo dubio solvendo operosus Noster est. Eo tamen tandem res redit: Augustinum pariter atque Optatum hujus schismatis, eo quod momentum non traheret, nullam habuisse rationem; aut illud Optato quidem plane non innotuisse, Augustino autem paulo tardidius, postquam scilicet jam contra Petilianum scripserat. Sed & alias ad dubium hoc tollendum conjecturas adfert, quibus non immeritum. Ad Donatum autem istum de Casis-nigris revertimur, qui licet duplici ratione pro causa schismatis haberi queat, receptæ tamen sententiæ, quod non ab hoc, sed ab alio quodam Donato, nomen Donatistarum fluxerit, Tillemontius refragari non audet, idque ideo, quia hoc tempore potius a Majorino nomen sortiti sint. Sed de initio quidem schismatis ex Auctore nostro hoc observare visum fuit. Auctor est Optatus Milevitanus, cum Donatistæ a Concilio Romano ad Constantinum Imperatorem provocassent, Imperatorem in hæc erupisse verba: *ò rabida furoris audacia, sicut in causis Gentilium fieri solet, appellationem interposuerunt.* Henricus Valesius autem ex Augustino luculenter ostendit, Donatistas quidem ab Arelatensi, non autem a Romano Concilio ad Constantinum provocasse, de quo mirum solum apud eundem Imperatorem conquesti fuerint. Qua in re hætenus quidem illi suffragatur Tillemontius, ut tamen doceat, errorem hunc Optato vitio verti non posse, cum Arelatense Concilium illi plane ignotum fuerit, & deprehenderit tamen, a Concilio quodam ad Imperatorem Donatistas provocasse. Adeoque & Augustinum in Psalmo abecedario contra Donatistas, ubi Optatum striete sequatur, idem asserere: ex quo velut in transitu colligit, in textu Optati nihil immutandum esse, quod nonnulli tentarint. Nec tamen dissimulat, videri alicui posse rem parvi momenti, & litem fere de voce solum esse, sive dicamus Donatistas a Concilio Romano provocasse, sive eos apud Imperatorem de hoc Concilio conquestos esse. Discrimen tamen inter hæc intercedere, ex Augustino docet. Nimirum a Concilio Arelatensi dum provocarunt Donatistæ, hoc sibi voluerunt, ut ipse Imperator

p. 15.

Artic.

XXII. p. 54.

item. not.

XIX. p. 709.

tor lata sententia hanc litem definiret : est de Romano Concilio conquesti sunt, ut scilicet in alio forte Concilio denuo causa ista pertractaretur. Literæ autem Constantini ad Episcopos num ad Romanum, an autem ad Arelatense Concilium pertineant, ibidem Noster disputat.

N. 203.

Inter alia, vitam quoque Lactantii in hocce tomo Tillemontius sistit. De cujus patria atque gente licet certi quid definiri non possit, illis tamen potius, qui ex Africa eum oriundum esse perhibent; accedit, quam reliquis, qui in Italia natales ejus quærunt. Arnobium namque, cujus discipulus fuit Lactantius, Rethoricam docuisse Siccæ, quæ fuit Africae Proconsularis civitas: Hieronymo quoque auctore, in Africa literis incubuisse Lactantium, ubi etiam juvenis adhuc librum quendam, sub titulo *Convivium*, composuerit. Ex Africa etiam eum Nicomediam se contulisse. Eloquentiæ laudem omnes magno consensu illi tribuunt: unde prætermittimus, quæ Auctor hac de re affert. Sub Diocletiano Nicomediam eum venisse ait, ut ibi Rethoricam doceret, comitemque illi se adjunxisse Flavium aut Fannium Grammaticum, de quo quæ Vossius prodidit, nondum plane evicta esse Noster credit. Ibi penuria discipulorum, ob Græcam videlicet civitatem, ad scribendum eum se contulisse, inquit Hieronymus. Quos tamen ibi composuerit libros, non constare dicit Tillemontius, nec ullum ex ejus scriptis esse, quod ad hæc tempora referri possit: nec certum esse, an jam eo tempore Christianorum sacra amplexus sit. Saltem ex eo, quod a Diocletiano Nicomediam vocatus est, colligi non posse, eum adhuc eo tempore fuisse Ethnicum, cum Diocletianus Christianos in suo Imperio non tantum toleraverit, sed & multos ex illis insigni persecutus sit favore. Hoc certum esse, Lactantium jam tum Christianum fuisse, cum persecutio initium caperet; quo tempore Rethoricam Nicomediæ docebat. Atque hoc quidem eum munere functum per omne istud tempus, quo Diocletiani furor in Christianos sæviebat; quam ob rem magna dictis ejus concilietur fides auctoritasque, dum singularia de hac persecutione memoriæ prodidit. Ipius Lactantii quænam fuerint in turbato isto rerum Christianarum statu fata, non constare, nisi quod Hierocli & anonymo cuidam, Philosophis, scriptis suis insuper Christiano nomini insultantibus, egregie, sed finita dudum per-

persecutione, responderit. A Constantino tandem Imperatore filii Crispi institutioni jam senex admotus, ad mortem usque, ut Auctor conjicit, quamque in annum 325 cadere putat, eo munere functus est. Godofredus auctor est, Lactantium a Constantino impetrasse anno 315 leges illas celeberrimas, quibus crucis supplicium abrogatur, uti & consuetudo notas frontibus hominum inurendi, & quibus pauperum sustentationi consulitur: ast gravioribus hoc evincendum fuisse rationibus, Noster pronunciat. Verosimilius esse, eum, cum Crispi bonis artibus instrueret, Institutiones suas, forte & pleraque reliquorum operum suorum, conscripsisse. Nec id prætermittit Tillemontius, Lactantium, licet in aula viveret, adeo tamen ab aulicis delictis & sæculi contagio fuisse remotum, ut in extrema quoque paupertate vitam transegerit: id quod ex Hieronymo probatur. Et hæc præcipua & maxime notatu digna sunt, quæ de vita Lactantii se invenire potuisse, Auctor profitetur.

Ad scripta Lactantii quod attinet, ut nunc nihil de ejus *Convivio & descriptione itineris*, quod ex Africa Nicomediam suscepit, uti & alio scripto, quod sub titulo *Grammaticus* edidit, quæ perdita sunt, ut Auctor quoque monet, dicamus, sunt qui Poëma, cui titulus *Phoenix*, quodque operibus Lactantii vulgo addi solet, ab illo adhuc juvene, nec dum Christiana religione imbuto, confectum autumant. Sed dissentit Tillemontius, quod Hieronymus, nullam hujus injiciat mentionem, nec illud ingenium aut eloquentiam Lactantii redoleat. Librum ejus de *Opificio Dei*, aut creatione hominis, paulo ante libros Institutionum scriptum contendit, imo forte primum Christianæ religionis, quam Lactantius amplexus erat, fructum fuisse, quod capite vigesimo profiteatur, se ad veritatem Christianæ religionis contra Philosophos defendendam, omnes ingenii collaturum vires. Libros *Institutionum* non prodiisse ante annum 321 existimat: hinc nec mirandum, quod Constantino, jam tum quippe Christianam religionem aperte profitementi, eum dicaverit. Id manifestum putat, Lactantium extra Bithyniam ceterasque provincias, in quibus Licinius in Christianos sæviebat, constitutum, sub imperio Constantini vixisse. Parum itaque abest, quin in eam ingrediatur sententiam, eo tempore, quo Crispi præceptorem egit in Gallia, hosce libros a Lactantio conscriptos: quamvis non desint, qui

p. 207.

existiment, jam antea in Oriente anno 313, statim post finem persecutionis a Diocletiano excitata, hosce libros lucem adspexisse. Librum Lactantii de Mortibus Persecutorum a Stephano Baluzio primum in lucem productum constat, qui & scriptum eum putat, cum adhuc in Bithynia commoraretur Lactantius, eo quod Donato cuidam, Confessori hujus provinciae, qui ex carcere egressus est A. 314 mense Majo, cum sex annos in eo transegisset, inscriptus sit. Nec Tillemontius refragatur, nisi in eo, quod idem Baluzius putat, hunc Donatum eundem eum illo esse, cui Lactantius librum *de ira Dei* dicavit. Obstare namque, quod de posteriore non tanquam de Confessore illustri loquatur Lactantius, imo profiteatur, erudiendum adhuc & confirmandum esse, ne auctoritate sapientum hujus mundi decipiatur. Sed quae de reliquis Lactantii scriptis Auctor monet, cum non adeo magni momenti sint, his missis, ad alia progredimur.

Artic. V. P.

251. item.

Not. II. P.

740.

Præcursores ac socios Arij dum enumerat Tillemontius, mentionem quoque facit Paulini & Theodoti. Et ad Theodotum quidem quod attinet, constat, hunc vulgo in Ecclesia Romana Sanctis annumerari. Nec diffitetur Noster, tot eum ab Eusebio ornari elogiis, ut mirum non sit, Usuardum atque Adonem nomen ejus Martyrologio inseruisse, quos tum alii, tum maxime Baronius secutus sit. Nec tamen hujus auctoritas Tillemontium deterret, quominus Theodotum inter Arianæ impietatis propugnatores referat. Præterquam enim, quod hoc nomine ab Ario laudetur apud Theodoretum, Theodoretus ipse, ut observat, hæc confirmat sententiam, innuens, eos doctrinæ Catholicæ Concilii Nicæni se opposuisse, quos paulo ante una cum Ario nominaverat, nec Paulino excepto, nec Theodoto, quos defendisset haud dubie, si innocentes judicasset. Alibi autem diserte enumerans, qui Arianismum foverint, nominatim Paulinum atque Theodotum commemorat. Theodotum inter eos quoque refert, qui venenum ab Ario hausserint, qui unam cum utroque Eusebio foverint sententiam, quive A. 331 Antiochiam venerint, ut deponerent Eustathium. Manifestum quoque esse porro dicit ex literis Constantini ad eundem, huncce Theodotum, post Concilium Nicænum super proscriptione Eusebii atque Theognidis, socium fuisse Theodotum illorum, qui prin-

principes erant factionis Arianae. His tandem Athanasium accedere, qui Theodotum is annumeret, qui ante Concilium Nicænum similes Arii errores impios atque profanos docuerant; ut nunc cetera taceamus. Nec ob stare hisce ait testimonium Eusebii, hunc Theodotum mirifice laudantis; hoc enim, tanquam ab homine Ariano profectum, quanti faciendum sit, nemini obscurum esse posse. Ex recentioribus eandem secum tueri sententiam dicit Vigerium Jesuitam, Fleurium, & Antonium Pagi.

Sed neminem ex omnibus Arii asecclis & sectatoribus celebriorem esse Eusebio Nicomediensi, constat, & a nostro quoque Auctore observatur. Hunc cum cognatum Juliani Apostatae veteres dicant, nexum & vinculum istius cognationis indagare, operæ pretium duxerunt viri docti. Baronius, Blondellus, & Valefius, per Basilinam Juliani matrem, Eusebium cum Juliano cognationis vinculo conjunctum fuisse statuunt, sed nullas eos asserti sui, quæ momentum trahant, asserere rationes, Tillemontius pronunciat. Idem Baronius existimat, eos quos Constantinus ad se vocaverat Alexandria, ut impietatis suæ pœnas darent, quosve Eusebius Nicomediensis atque Theognis receperant, & ad sacrorum etiam communicationem admiserant (quæ deinceps causa fuit, ut ipsi suis dignitatibus exuerentur) non Arianos fuisse, sed Meletianos. Ast perperam, ut Tillemontius auctor est: idque ideo, quod Constantinus apud Theodoretum de istis asserat, veram eos deseruisse fidem, quod de Meletianis eo tempore dici non potuerit. Accedere, quod a Concilio Alexandrino diserte dicatur, sedibus suis dejectos fuisse Eusebium atque Theognidem, tum ob impia facta, tum quod Arianos, in Concilio Nicæno condemnatos, in communionem recepissent. Atque hæc cum certa esse putet Auctor, Sozomeni atque Philostorgii commenta de exilio Eusebii atque Theognidis, prolixè proligat.

Arium hæresiarcham a Constantino in gratiam receptum & ab exilio revocatum, notissimum est. Causam solus Ruffinus memoræ prodidit, quod Presbyter quidam, cujus nomen reticet, Constantino a sorore commendatus, fraudibus circumventum Imperatoris animum Ario conciliaverit. Ruffino fidem hic non adhibet Valefius: cur denegari debeat, non videt Tillemontius. Non mul-

*Art. VI.
p. 253. it.
not. IV.
p. 741.*

*Not. VII.
p. 743.*

*Artic. XIII.
p. 271. it. not.
X. p. 745.*

multum equidem Ruffino in rebus historicis se tribuere, lubens fatetur: ast ejus fidem in dubium vocandam, cum, quod narrat, magna se commendat verosimilitudinis specie, & nullò idoneo argumento everti potest, abnuit. Ruffinum nomen istius Presbyteri non prodere. Num vero ideo, inquit, statim ipsa relatio in dubium vocanda? præsertim cum in historia nihil sit frequentius. Athanasius tamen hujus rei non meminit. Ast Athanasius, inquit, non scripsit historiam, ut omnium circumstantiarum, ab eo exigì possit commemoratio. Accedere tandem addit, quod qui insecuti sunt Ruffinum historici ipseque Theodoretus ex eo hoc repetierint, nullam causam, cur repudiarent, videntes. Non æque

Art. XVII. Tillemontio placet narratio Sozomeni de ordinatione Maximi Episcopi Hierosolymitani. Auctor enim est, hunc Diospolitanae ecclesiae Episcopum a Macario Episcopo Hierosolymitano constitutum: *Not. XIV.* ast eives Hierosolymorum eum apud se detinuisse. Nam cum

p. 250. it.
p. 747.

confessionis gloria clarus & omni ex parte egregius esset, plebis iudicio facile designatum, ut post obitum Macarii Episcopatum illic capefferet. Parum tandem a seditione rem abfuisse, ad quam evitandam Diospolitani alium concessum Episcopum, Maximum vero mansisse Hierosolymis, ut post Macarii mortem Episcopali munere fungeretur. Addit, nonnullos autumasse, ipsius Macarii instinctu hæc gesta esse, quippe quem poenituerit, quod Maximum Episcopum Diospolitani ordinasset, utpote quem solum dignum iudicaret, qui post obitum suum ecclesiae Hierosolymitanæ præsesset. Hæc Sozomenus. Ast Tillemontius obstare putat, quod jus ordinandi Episcopos Palæstinæ eo tempore non Hierosolymitanis, sed Cæsareensibus Episcopis competierit. Et si vel maxime dicatur, Macarium jam tum ab Eusebio, qui eo tempore Cæsarensi Ecclesiae præerat, se separasse, vix tamen credibile esse quod contra constitutiones Concilii Nicæni Macarius ejusmodi quid ausus sit: præsertim cum Concilii istius auctoritas & tranquillitas ecclesiae, & conservatio Eusebii, Constantino æque curæ cordique essent. Sed ut prorsus erroris Sozomenum convincat, demonstrat Aetium, qui ante Concilium Nicænum Diospolitanae ecclesiae præerat, vixisse adhuc, cum Eustathius sede sua deieceretur, adeoque non potuisse hoc tempore Episcopum novum ecclesiae Diospolitanae constitui.

Sed

Sed Maximi quoniam est injecta mentio, Sozomenus communem famam fuisse dicit, cum fraudibus asecularum Arii circumventum, in depositionem Athanasii consensisse. Socrates hoc plane affirmat. Ipse Athanasius hoc videtur innuere, asserens, Episcopos Concilii Hierosolymitani, a quibus anno 349 receptus esset, quorum primus & præcipuus fuit Maximus, excusasse facinus hac ratione contra illum commissum, obtendentes se vi coactos ejusmodi quid designasse. Fecisse hoc Episcopos illos fatetur Tillemontius: num omnes fecerint, & inter eos & Maximus, dubitat, quem nunquam Athanasii deseruisse partes, exerte testetur Ruffinus. Baronius citra ambages errasse Socratem dicit, idque inde evincit, quod Maximus Concilio Sardicensi interfuerit, uti ex nominum subscriptione appareat, quam ipse Athanasius conservavit. Quod tamen argumentum rem nondum conficere Tillemontius observat, cum constet, plures demum post Concilium subscripsisse. Henrico Valesio contra persuasissimum est, Maximum in Concilio Tyriensi condemnationi Athanasii subscripsisse, ut hoc etiam maxime argumento in dubium vocet fidem Ruffini, asserentis, a Paphnutio inductum Maximum, ut ex confesso Patrum istorum exiret, & causam Athanasii aperte adprobaret: sed fieri tamen potuisse addit Tillemontius, ut cum initio a partibus Athanasii stetisset, mutata deinceps metu sententia, aut Tyri aut Hierosolymis condemnationi Athanasii subscripsit. An autem ipse Arius a Concilio Hierosolymitano receptus sit, id vero est, de quo proluxe Noster disquirat. Henricus Valesius contendit, non ipsum Arium A. 335 receptum a Concilio Hierosolymitano fuisse, sed sectatores Arii, ideo quod in Epistola Concilii & plerisque locis Athanasii, ubi hujus rei injicitur mentio, legatur, *Ἰὺς ὡς εἰς Ἀρειοῦ*, qua formula ipse Arius quidem solus, aut Arius & ejus sectatores simul plerumque, interdum tamen etiam tantum sectatores ejus denotentur. Hoc vero ita probat: certum & exploratum putat, mortuum esse Arium, cum sedi Constantinopolitanae præesset Alexander: cui successit Paulus, priusquam Concilium Tyriense, quod ante Hierosolymitanum habitum est, celebraretur. Sed ad hæc Tillemontius respondet, de tempore, quo ad Constantinopolitanum Episcopatum pervenerit Paulus, quæ supponit Valesius, nondum evicta esse: saltem hæc

*Art. XVII.
p. 280. Not.
XV. p. 748.*

*Not. XVI.
p. 748.*

non esse tanti, ut ideo a luculentissimis Socratis, Ruffini, Sozomeni, imo ipsius Athanasii testimonii discedendum sit, præsertim cum Athanasius diserte dicat, decreto Concilii Hierosolymitani recipiendum fuisse Ἀρειον καὶ Ἰᾶς σὺν αὐτοῖς. Regerit quidem Valeſius, hæc eo sensu dici, quod Arii discipuli recepti sint; hoc enim perinde esse, ac si ipse Arius receptus esset: quod nimis frigidum parumque verosimile Auctori nostro videtur. In Concilio porro Antiocheno Eusebiani A. 341 dicunt receptum fuisse Arium, postquam fides ejus examinata & probata esset; quod de nullo alio quam Hierosolymitano Concilio intelligi posse, Tillemontius judicat, licet Valeſius de alio quodam antiquiori hoc intellectum velit, renitente tamen rursus atque repugnante Athanasio, qui Concilium Hierosolymitanum primum esse Eusebianorum Concilium, diserte profiteatur. Valeſius rursus instat: cur ergo Constantinus novam fidei declarationem ab Ario exegit? cur Alexander Constantinopolitanus Præsul cum aditu in templum prohibuit? cur Serapion ex Athanasio quaesivit, num in Ecclesie communiōe mortuus sit Arius, si receptus est a Concilio Hierosolymitano? Sed &, quod ad hæc respondeat, Auctori non deest. Etenim cum Concilii Hierosolymitani nullam rationem habuerint orthodoxi, mirum non esse dicit, quod & ab Alexandro ad sacrorum non sit admittus communionem Arius, & Serapion quaesiverit, num in ecclesie communiōe sit mortuus; quemadmodum etiam hoc negaverit Athanasius. Quod autem Constantinus novam fidei confessionem ab Ario exegerit, id ideo forte factum, quod jam percepisset, si non alias ecclesias, certe Alexandrinam absolutioni Arii sese opponere, quibus accedat, quod Socrates auctor sit, famam fuisse Constantinopoli, rediisse ad errores pristinos Arium, vel nunquam potius serio eos deposuisse; quam responsionem ad illas objectiones Valeſio necessario admittendam putat, quandoquidem statuat, Arium a Concilio quodam ab hæresi immunem innocentemque pronunciatum esse. Cetera, præsertim quæ de formula *ὁ ὡς ἐστὶ Ἀρειος*, disputat, lubenter prætermittimus, ne prolixiores, quam fas est, fuisse videamur.

*Art. II. p.
637. ut. Not.
IV. p. 807.*

Tanta porro rerum memorabilium in hoc opere sese offert copia, ut ea fere obruamur. Sed ne prorsus, quæ de Concilio Nicæno erudite disseruit, sicco, quod ajunt, pede prætereamus, uni-

CUM

cum saltem adhuc observamus. Osium, ut Romani Pontificis legatum, ei Concilio interfuisse, auctorum præsertim Romanæ Ecclesiæ scriptorum, est sententia. Primum istius traditionis auctorem Gelasium Cycizenum esse, Tillemontius nos conducet, qui vixit seculo V. Ausum eundem Gelasium esse hoc textui Eusebiano inferre, infelici licet successu, cum nexus sermonis apud Eusebium hoc prorsus non permittat: Valesium quoque non indicare, quod ejusmodi quid in codicibus manuscriptis invenerit; in impressis vero rectissime hoc additamentum esse omissum. Hoc certum putat, quod Osius huic interfuerit Concilio, & quod legati quoque Romani Episcopi adfuerint: inter hos vero & Osium fuisse, id a nemine veterum, qui fidem mereatur, asseri. Photium equidem videri eum legatis Romani Episcopi annumerasse, aut tot errores in historia hujus Concilii Photium admisisse, inde ut satis pateat, eam illi prorsus non fuisse perspectam. Primum equidem Osium Concilio Nicæno subscripsisse, sed nulla legationis suæ facta mentione, quam reliqui legati tamen Pontificis non omiserint. Baronium, ut receptam tueatur sententiam, provocare ad Epistolam, qua legati Sylvestri Episcopi Romani Concilii confirmationem ab eo petant, quos inter & Osius conspiciatur. Præterquam vero quod nondum constat, genuinam hanc esse epistolam, & Baronius ipse eam corruptam prorsus ac depravatam agnoscat, vel ex eo suspectam eam reddi posse, quod & Macarium inter legatos Episcopi Romani nominet, quod tamen nemini unquam scriptorum veterum in mentem venerit aut venire potuerit. Cetera apud Auctorem ipsum legisse, neminem pœnitebit.

COGITATIONUM NOVARUM DE PRIMO ET SE-
*cundo Adamo, sive, de ratione salutis per illum amissa, per
 hunc reparata Compendium.*

Amstelod. apud Irenæum Aspidium A. 1700. 8.

Constat plagalis 12.

Theologiæ Harmonicæ specimen exhibiturus Autor, duo, quod *in præfat.*
 ad genus humanum attinet, præsupponit principia: I. De-
 um Optimum Maximum, cum hominem in statu innocentie crea-
 turus esset, immutabili lege constituisse peccatores morte æterna illico

plectere, eosque statim omni vita privare. II. Constituisse etiam, ut
 parentes nostri primi, si in obedientia perfecta absque transgressio-
 ne legis persisterent, liberos suos in statum vitæ absque ulla morte
 propagarent: atque ex his duobus principiis rationem mortis per
 Adamum ingressæ, vitæque per Christum restitutæ, evidentem dari
 posse autumat. Tractatum ipsum in quinque dispertitur partes,
 quarum I de lapsu Adami & promissione Redemptoris. II de libera-
 tione nostra per Christum a potestate Diaboli. III de ratione passio-
 num & obedientiæ Christi. IV de nova creatione. V de sacerdotio
 Christi agit. Quibus, ob similitudinem argumenti, Consideratio
 efficaciz passionum & mortis Domini nostri Jesu Christi, in averten-
 do æterno interitu & potestate Diaboli ab humano genere, quatu-
 or abhinc annis lingua Germanica edita, nunc in Latinam translata
 ac emendata, subjungitur. In parte prima asserit, angelos in cœlo
 vix alio peccato quam superbia contaminari potuisse, ac primo ho-
 mini, si obedivisset, malos æque ac bonos angelos honorem defer-
 re ac subjici debuisse: hominem, cuius probatio gravior futtra e-
 rat quam angelorum, gloria etiam majori quam angelica aliquan-
 do gavisurum: eundemque summe sapientem, felicem, semper vi-
 cturum, nec non liberos in statum vitæ, si in obedientia persistisset,
 producturum: Deum quoque ob hanc ipsam parentis obedientiam
 liberis minora, si quæ forte admisissent, delicta condonaturum, nec
 ob ista mortem eis illaturum fuisse: cum Adamo non fuerit
 transgrediendi occasio, Deum proposuisse arborem scientiæ boni
 & mali, in experimentum obedientiæ; arborem autem vitæ in præ-
 mium obedientiæ, & remedium contra mortem: ac proin Ad-
 amum ante lapsum, probationis curriculo nondum absoluto, arbo-
 rem hanc vitæ non degustasse, imo neque vidisse: adeoque nec sci-
 entiam boni & mali, quam in arbore vitæ abscondita & nuditate
 corporis ignorata collocat, habuisse: verba illa *Gen. II. eodem
 diè; quo comederis, morte morieris*, immutabile prorsus continere
 decretum; Adamum eodem plane, quo mandatum divinum sciens
 prudensque transgressus fuerit; diè, occidendi & in æternum omnino
 destruendi, ac omni sensu & vita privandi: miseras hujus vitæ tem-
 porales, in quas genus humanum post lapsum Adami incidit, in pœ-
 na illa mortis Adami interminata non contentas fuisse: præcep-
 tum

§. 1.

§. 2.

§. 3.

§. 5. sqq.

§. 9.

§. 10.

§. 11.

§. 12.

§. 13.

§. 15.

ptum istud ab arbore scientiæ abstinendi Adamum ante crea- §. 18.
 tionem Evæ accepisse, eidemque creatæ idem promulgasse: non
 modo Diabolum, ob subjectionem homini præstandam valde ira- §. 19.
 tum, de eo perdendo consilia inivisse; sed Adamum quoque ipsum
 arborem vetitam oppido desiderare cœpisse, ac, quod vetita esset, §. 20. sqq.
 ægerrime tulisse, inevitabili tamen interitu sibi, si comederet, pro-
 posito absterritum, diu ab ea abstinuisse: simulac vero mulier a Dia- §. 24. sqq.)
 bolo seducta fructum Adamo attulisset interdictum, ipsum quoque
 statim comedisse, spe concepta, propter Evam in vita se perman- §. 31. sqq.
 surum esse: itaque Adamum gravissime non ex ignorantia sed vò-
 luntarie peccasse; at Evæ delictum ex ignorantia commissum longe §. 37. sqq.
 minus fuisse: hinc Deum statuisse Evam in vita conservare, eamque
 a morte liberatam retinuisse quoque prærogativas sibi concessas, §. 39.
 quarum præcipua fuerit, liberos in statum vitæ propagare; hoc au-
 tèm cum sine viro fieri haud potuisset, propter Evam ipsum etiam
 Adamum in vivis mansisse: quia tamen decretum Dei *Gen. II, 17.* in- §. 40. sqq.
 mutabile sit, inde Adamum alia poena, *Gen. III.* declarata, eaque
 longe graviori, quam quæ Evæ irrogata sit, affectum: illumque §. 45. sq.
 solum e paradiso ejectum fuisse, Evam vero in eodem mansisse,
 hac tamen lege, ut ad virum, quotiescunque opus esset; exspatia- §. 47. sq.
 retur: ex diversitate peccati a protoplastis commissi etiam esse; quod
 genus humanum respectu Adami sub jure mortis, respectu Evæ
 sub jure vitæ, magis tamen sub jure mortis, quam sub jure vitæ fue- §. 49. sq.
 rit, quoniam Evæ quoque, tametsi levius, peccaverit: jus inortis re-
 spectu Adami statim in homines venisse, jus autem ad vitam diu ex-
 spectandum, nec adeo tunc, cum expectaretur, certum fuisse:
 proinde spem vitæ æternæ, Adami posteris obtutū Evæ concedendam,
 non aliam nisi conditionatam (ubi conditio præstari & non præstari
 posset) proponi, eandemque tantum in obedientia hominis alicu-
 jus, ex semine mulieris eum in finem tandem aliquando excitandi,
 consistere potuisse: futurum nostrum Liberatorem non nisi homi-
 nem natura sua esse debuisse, qui sicuti primus Adamus perfecte o-
 bedire & non obedire posset: verba *Genes. III. 15. ille conteret
 tibi caput*, non de certissima Diaboli destructione, sed de anticipite
 certamine inter Messiam & Diabolum olim intercessuro accipienda
 esse: Messiam, ut ipsa nativitate sua a morte immunis foret, non vult

- gari, sed miraculosa & insolita ratione produci, adeoque non Josephi, sed ipsius Dei filium esse debuisse: hinc etiam Apostolum, *Hebr. VII*, quod Christus in Adami lumbis extiterit, clarissime negasse: ne quis putaret, propter Evæ merita promissum esse Messiam, Deum promississe Messiam, non dum mulierem, sed dum serpentem alloqueretur: hominem una cum mundo angelorum imperio post lapsum subjectum fuisse, cum hoc tamen discrimine, ut Deus gentem Israëliticam in hæreditatem suam adsciverit, reliquos autem populos in hæreditatem angelorum Dei concesserit, juxta *Deor. XXXII. 8. & Exod. XXXIII. 15. 16*: Theocratia etiam abolita, Deum populo Israëlitico per prophetas prædixisse, se gubernacula populi aliquando esse resumendum, idque in Messia adimpletum fuisse, in quo modo omnium excellentissimo Deus Pater habitavit: hanc inhabitationem Dei Patris in Christo causam esse, quare eadem que Patri in Veteri Fœdere adscribuntur, Christo etiam in Novo Testamento tribuantur. Ad partem secundam progrediens docet, Diabolum cum angelis suis non nisi post seductionem Evæ de celo præcipitatum esse, ac verba illa *Gen. III. 14. Maledictus tu ab omnibus animantibus terra &c.* nihil aliud sensu allegorico denotare, nisi, ejicieris e medio tui generis, e medio angelorum cœli, inter quos hactenus es versatus. Deinceps de origine dominii, quod diabolus in aliquos angelos seductos & homines adeptus sit, quædam in medium affert; ac dominium Diaboli in homines non contemnendum fuisse, ex hirco Azazeli in desertum quotannis mittendo, ex seductione Samuelis ab inferis, & animarum in inferno detentione, colligi posse judicat, traditque ab hac Diaboli potestate Christum nunc homines liberasse, atque animas piorum, ex inferno in alium locum transportatas, in expectatione salutis ultimo die exhibende confirmasse: Christum quoad animam in infernum, in quo ante mortem illius omnium tam impiorum quam piorum animæ fuerint, descendisse, ex *Eph. IV, 8. & Ps. CXXXIX, 15.* probare suscipit, negaturque eodem descensus Christi ad inferos momento etiam resuscitata, non tamen cum animabus suis conjuncta esse corpora Sanctorum, eaque in monumentis vel supra monumenta tamdiu stetitisse erecta, donec Christus resuscitatus esset, ac dein potentia Dei in urbem ducta & multis exhibita, tandemque rursus in sepulchrum reposit-

posita fuisse. Postremo locum *I. Petr. III. 18. 19.* non de descensu Christi ad inferos ac de prædicatione spiritibus damnatis, sed de prædicatione vivis gentibus tempore Christi facta exponit. In parte tertia perhibet, Adamigenas tum ob Adami peccatum, tum ob peccata propria, morti æternæ obnoxios esse: verba *1^a 2^a Rom. V. 12.* vertenda esse, quo facto, vel in qua; eaque non ad Adamum, sed ad proximum vocabulum mortis spectare, ut sensus sit, sic ad omnes homines mors pervasit, in qua omnes peccarunt, qui scilicet peccare poterant; per mortem autem hic denotari statum mortis, ut *versu ultimo*, itaque innuere Apostolum, quod per peccatum Adami status, conditio ac necessitas moriendi sit in mundum introducta, in quo statu omnes peccaverunt, nemo a peccato abstinuit, adeoque etiam sua propria culpa mortem commeruit, & morte Christi indiguit. Equidem Christum etiam posteris Evæ, sed extra peccata propria consideratis, in paradiso promissum fuisse, adeoque Deum humano generi in peccata lapsu filium suum unigenitum potuisse non dare, licet illam in paradiso promiserit: duplicem rationem mortis duplici quoque ratione depulsam esse: nimirum, quatenus propter peccatum Adami homines morti æternæ subjacissent, Christum in deserto tentari; ob propria autem illorum peccata, Christum mori debuisse: merito dici, peccatum per Adamum in hunc mundum esse ingressum, quia occasione Adami peccantis in eo statu vivant ejus posterit, in quo, si set sua culpa, se suosque liberos non raro corrumpant & cum iis inclinationes vitiosas communicent: Christum ad tentationes in deserto subeundas vi Spiritus irresistibili compulsus fuisse, ad mortem vero libere processisse: ex tentationibus apparere, Christum redemptorem non debuisse esse æternum Deum, qui consilia Diaboli nullo modo sequi poterat: Deum Patrem filium suum Jesum modo extraordinario ab omni peccato & vitiosis inclinationibus immunem per totos triginta annos conservasse: Satanam, cum tentationem Salvatoris nostri in deserto aggrediretur, se in Angelum lucis transformasse. Nisi Christus præstanda præstitisset, ipsum Abrahamum, Isaacum, Jacobum & reliquos fideles, licet ob singularem suam pietatem, post aliquam resurrectionem, primum alicubi reportassent aut reportare potuissent, merituros, nec æternum victuros fuisse: Christum Jesum.

§. 77. sqq.

P. III. §. 83.

§. 84.

§. 86.

§. 87. sq.

§. 89.

§. 94.

§. 96.

§. 97. sqq.

§. 100. sq.

§. 102. sq.

- Jesum verum esse Redemptorem, verum & ἀντίλυτρον pro nobis obtulisse seipsum, a vocabulo tamen meriti & satisfactionis esse abstinendum; Apostolum Johannem circa finem Epistolæ primæ dicentem, *hic est ille verus Deus & vita æterna*, per illum verum Deum, non nisi Patrem, per vitam æternam, Filium Patris, Jesum Christum intelligere.
- §. 104. P. IV. §. 105. seqq. In parte IV. humanum genus, una cum hoc universo, illis ipsis temporibus, quibus alias Evangelium liberationis nostræ inter gentes promulgari coeperit, omnino periturum fuisse, nisi Christus præstanda præstitisset, ex *Hebr. IX. 26. Gen. III. 17. ex Clementis Romani epist. H. ad Corinth. §. 1. & §. 2. item ex Job. I. 10. probare conatur. Qua occasione principium Evangelii Johannei Cap. I. a v. 1. usque ad v. 14. explicare aggreditur, sentiens ante omnia, titulum Evangelii Johannis, qui præfixus hodie legitur, spurium esse, genuinum vero ex Celso in hunc modum restitui posse: Evangelium secundum Johannem de Filio seu Λόγω Dei, aut sic, de Filio Dei, qui est ejus Λόγος. Deinde tradit Johannem per Λόγον non nisi hominem Jesum a Christo non distinctum intelligere, eundemque titulum Salvatoris ex veteri testamento, non tamen illis locis, ubi Deus per Verbum mundum creasse dicatur, sed ex *Pf. CVII. 20.* desumptum esse: Christum artem Λόγον vocari (α) quia Deus Pater per Christum tanquam per verbum suum sese manifestavit. (β) nova secula per ipsum condiderit: voce principii, tam in Evangelio quam Epistola Johannis, non Mosaicum principium, sed prima illa per Baptistam & Christum Evangelii prædicati tempora denotari, totum que comma, *in principio Logos erat apud Deum*, ascensum Jesu Christi in coelum sub auspiciis muneris prophetici factum significare: Λόγον a Johanne Deum appellari, quia ille virtute divina, plenus, & maxima in terris potentia instructus fuisset: verba sequentia apud Johannem, *omnia per ipsum facta sunt*, virtutes & miracula a Christo post Baptismum suum patrata indigitare, atque exinde evidenter patere, Johannem de veteri creatione hoc loco plane non agere. Verba illa *vers. 14. & Sermo caro factus est* non idem notare atque Logon carnem assumpsisse, sed carnem vel hominem fuisse. Tandem veterem creationem Christo hic non adscribi posse, inde probate sustinet, quod Platonicus ille Justinus, qui dica-*
- §. 112. seqq.
- §. 129. seqq.
- §. 136.
- §. 137.
- §. 139. seqq.
- §. 143.
- §. 144. seqq.
- §. 148.
- §. 150.

dicatur Martyr, De ~~præ~~præexistentem incarnatum tunc nondum in lucem produxisset : atque duò loca *Col. I. 15. 16. & Hebr. I. 10.* ad hypothasim suam de nova creatione accommodat, & coronidis vice præexistentiam Jesu Christi *Job. VIII, 58.* doceri negat, quoniam Christus in illo cum Judæis conflictu nihil aliud insinuet, quam se majorem Abrahamo esse, quia Abraham per ipsum tandem pater multarum gentium futurus sit. In quinta eaque ultima parte novam a peculiarem, quæ tertia sit, salvandi rationem proponit, statuens Christum a morte, quatenus illi propter peccatum Adami obnoxii eramus, nos liberasse, gravissimas in deserto tentationes superando; peccata sub fœdere priori perpetrata *Rom. III, 25. Hebr. IX, 15.* expiâsse moriendo; quæ vero nunc post mortem Salvatoris admittuntur, ab illis nos salvare intercedendo: primam & secundam salutis rationem per duos hircos *Levit. XVI,* item secundam & tertiam per duas aviculas *Levit. XIV.* repræsentari: cum nemo salutem assequi possit, nisi pro quo Christus prius apud Patrem intercesserit, hinc apparere, Deum Patrem non esse nunc omnia in omnibus, Filiumque in regimine hominum ad salutem perducendorum Patri non subjici, sed Patris quodammodo in hoc imperio esse socium: Christum notitiam cogitationum & orationum nostrarum habere, cum non implicet contradictionem, ut finita creatura cogitationes angelorum & hominum habeat perfectas: Christum etiam cultu religioso prosequendum esse: præter Patrem vero & Filium nullam aliam personam religiose coli debere: Spiritum S. non personam a Patre distinctam, sed donum Dei Patris miraculosum & propheticum esse, nec ullibi in Scriptura, præterquam ubi peculiaris ratio exigat, Spiritus S. mentionem fieri: *Matth. XXIX, 19.* non tres in una Deitate personas distinctas, sed tres doctrinas in uno mundo distinctas, unam sub lege, alteram sub evangelio ante mortem Filii, & tertiam post ejus mortem declaratam, considerandas esse. Quibus expostitis totius fere tractatus summam strictim exhibet. Restat consideratio efficacæ passionum & mortis Christi, quinque partibus jam perlustratis subjecta, in qua cum nihil a supra recensitis alienum compareat, illius recensionem instituere superse demus. Id adhuc superaddimus, Autoris hujus *Φλαγίας* publicæ censuræ

§. 151. sqq.

§. 167. sqq.

P. V. §. 172. sqq.

§. 177.

§. 179.

§. 180.

§. 181.

§. 182. sq.

§. 184. sq.

super expositas, iisdemque stricturas quæ in disputatione Theologica, sub Collegæ nostri maxime Reverendi, *D. Joh. Schmi- dii*, præsidio habita, oppositas fuiss.

THESAURUS ANTIQUITATUM ROMANARUM,
congestus a *JO. GEORGIO GRÆVIO. Tomus*
undecimus.

Trajecti ad Rhenum apud Franciscum Halmam, & Lug-
duni Batavorum apud Petrum van der Aa,
1699, fol.

Constat 5 Alph. 1 plag. & plurimis figuris.

Undecimus hic tomus est, qui cura celeberrimi Grævii pro-
dit, multosque ac insignes rerum Romanarum scriptores
complectitur. Primo loco atque adeo p. 1 collocatus est Ezechie-
lis Spanhemii *Orbis Romanus, seu ad constitutionem Antonini Im-
peratoris, de qua Ulpianus Leg. XVII Digestis de Statu hominum,*
Exercitationes duæ, nunquam antehac in publico visæ, ex quibus
proinde nonnulla delibabimus. In primâ exercitatione de civi-
tate Romana agit, ejusque dandæ rationem, ductis ab ipso Urbis
natali initiis exponit, & ad Antoninum Pium usque accurato or-
dine perducit. Quod institutum dum persequitur, observat,
cives Romanos in municipiis natos non amississe civitatem, sed ho-
nores & in patria, & Romæ simul gessisse. Firmat id tum alio-
rum, tum imprimis Milonis exemplo, qui Lanuvii dictator eo-
dem fuit tempore, quo Romæ senatoriam dignitatem sustinuit,
& consulatum petiit. Tum vero & de Latinis agit perillustres Span-
hemius, eosque secundo Spurii Cassii consulatu, ac adeo jam an-
no Urbis CCLXI, in civitatem receptos esse probat, & ex Diony-
sio potissimum Halicarnasseo conficit. Paulo post idem obti-
nisse Hernicis, sed sine expresso suffragii ferendi jure, atque inde
obtinuisse, ut civitas Romana modo cum jure suffragii, & capi-
endi in urbe muneris, (unde *municipiorum* nomen) modo sine eo-
dem jure tribueretur, sicut tradiderint Livius, Vellejus & reliqui
Romanorum scriptores, quorum huc pertinentia verba adducit.
Inde occasione loci ex Plinio allati pronunciat, in censum civi-
um Romanorum & illos collocandos esse, qui jure Latii, seu ge-
ntis

stis in patria, quæ Latio illo donata erat, magistratibus jus Romanæ civitatis adepti censebantur, adeo ut tunc iis Romæ ad suffragia & honores aditus pateret. Quod ut dilucidius appareat, ex Appiano commemorat, Julium Cæsarem, antequam rerum potiretur, Novocomum sub Alpibus oppidum illo Latii jure donasse, ut qui annum ibi obiissent magistratum, cives Romani continuo fierent. Cautè vero separandum esse monet *jus Latii & Romana civitatis*; nec Latinas colonias civium Romanorum jus habuisse, nisi quatenus per illud Latium, sive per gestos in patria, quæ illo jure Latii gaudebat, magistratus id beneficium consequutæ essent. Constituisse equidem e civibus Romanis Latinas colonias, attamen ne privato quidem Quiritium jure usas esse, imò ipsam civitatem, licet ultro & voluntate, amisisse. Quæ in re ab illis Romanæ seu Romanorum civium coloniaz, docente perillustri Spanhemio, se distinguebant, quæ etsi suffragii petendorumque in Urbe honorum, & proinde publico jure carebant, privatam tamen, utpote libertatis, connubiorum, patrum, legitimi domini, hereditatis, testamenti, usucapionis, nexus, retinebant. Non itaque prius Romanorum civium coloniis publicum illud jus patuisse, quam toti Italiz civitas data esset: imò ne omnes quidem tunc isto jure donatas esse, quandoquidem demum post concessam Italiz civitatem, nonnullis provinciis imperitum fuerit. Disputat hinc contra Guilelmum Gœsium, qui in Antiqu. Agrar. p. 12, 13 asseruerat, Romanorum civium coloniis jus illud suffragiorum ab Augusto collatum esse. Adduxerat in primis Gœsius Sueton. August. cap. 46, suamque exinde sententiam firmare conatus fuerat; enimvero ostendit perillustri Spanhemio, non universam tum Italiam, ac proinde in ea quoque colonias (quæ illud jam ante Augustum habuerant) jus suffragiorum adeptas primum dici a Suetonio, sed ad excogitatum ab Augusto modum ibi respici, quo propter rei difficultatem, & molestiam veniendi Romam singulis comitiis, inutile ferme populis Italicis jus ea ratione planum & expeditum redderetur. Cui accedere ait, quod non tam de Italicis populis in genere, quam de deductis illis novis ab Augusto in Italia coloniis (quæ eodem, quo reliquæ in Italia coloniaz pridem gaudebant, suffragii jure donari quoque debuerant) loqui sibi Suetonius videatur. Ceterum probe a *Latinis* seu

liberis separandos esse *colonia-rios Latinos*. Hos enim antiquo Latii jure deductos in colonias ; illos inter amicos manumissos , & lege Junia Narbona sub Augusto Latinis colonariis exaquotos , atque inde *Latinos Junianos* dictos esse. His ad liquidum perductis copiose tradit , & commentatur , quomodo Romanæ civitatis beneficium latius se diffuderit , & primum lege Julia , a L. Julio Cæsare consule (non a Cæsare dictatore , uti perperam existimet Antonius Augustinus) anno U. C. DC LXIII lata , aliquot Italiæ populis concessum , atque inde lege Plotia seu Plautia , a M. Plautio Sylvano tribuno plebis constituta , firmatum amplificatumque fuerit. Commemoratur porro , qua ratione Gallia Cisalpina , Transpadana , civitates Transalpinae , & aliæ extra Italiam gentes ac oppida , in eandem civitatem ultimis Reipublicæ temporibus suscepta fuerint ; ubi simul contra Sigonium ostendit , non omnia municipia jus suffragii consequuta legibus suis prorsus & omnino privata esse , sed tantum alicui municipiorum classi accidisse , ut æquisita civitate legibus Romanorum , amisso suarum arbitrio , tenerentur. Pergit hinc differendo , & quæ dandæ civitatis ratio sub Julio Cæsare , Augusto & reliquis ad Antoninum Pium Imperatoribus obtinuerit , ulterius disquirit. Cumque omnia scito invicem se ordine excipiant , arctoque nexu copulentur , tum vero & late pateant , ultro & consulto hanc in rem dicta omittimus. Id præterire non possumus , quod de D. Paulo addit , eum nempe ideo se Romanum pronunciare , quod vel majores ejus ista fuerint dignitate ornati , vel pater ipse (id quod Græca scholia tradant) eam pecunia redemerit. Contra a vero aberrare , nec idonei scriptoris auctoritate se tueri , quod vulgo de Tarsensibus referant auctores , & inepte adfirmant. Neque enim eos unquam civitate , sed immunitate & libertate (post urbem ipsorum a Cassio afflictam) a M. Antonio , & deinde ab Augusto concessa usos esse : neque *colonia* (quod olim Patino se credidisse ait) sed ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ nomen Tarso in antiquo Regiæ Gallorum gazæ numo sub Caracalla cuso tribui. In altera exercitatione penitus illam Antonini constitutionem , qua omnes in orbe Romano cives sunt effecti , considerat , & quis ejus auctor sit , curatius exquirat. Distinguit vero se a vulgo eruditorum , & aliam prorsus viam sequitur , atque ab Antonino Caracalla , non Antonino Pio , aut M. Antonino constitutionis originem arcessit ,

eamque in rem Dionis Cassii Excerpta allegat. Idem evincere ait dictionis genus ab Ulpiano usurpatum, legesque alias ab eodem Antonino Caracalla latas, & solum Antonini nomen præ se ferentes. Hoc autem ista potissimum constitutione effecisse Antoninum, ut vicesimæ hereditatum ac manumissorum vectigal, quorum illud hæctenus soli cives Romani pendebant, non autem provinciales seu peregrini, ab hisce quoque persolveretur: imo ejus loco decimæ pro vicesima vectigal, & duplicatum proinde onus induceretur. Id quod pluribus persequitur, & de peregrinis solum seu provincialibus, non vero libertis constitutionem intelligendam esse, demonstrat. Dilucidius inde exponit, quomodo omnes in orbe Romano provinciales cives Romani facti, Romanarum legum observatio in provinciis indicta, Roma legum parens vocata, & edicta provincialia sublata sint. Quæ occasione de edictis Prætorum, atque edicto provinciali perpetuo, quod ad exemplum edicti urbani perpetui sub Hadriano aut sub Pio conditum fuit, nec non de *jure suarum legum*, seu, ut Græca lingua loquentes exprimunt, *αὐτονομίας*, a primis liberæ Urbis & sequutis temporibus variis populis & oppidis concessio differit. Quod vero multos doctorum virorum seduxit, & similitudinis errore decepit, id hic quoque conficit & explanat Vir perillustis, & tempestive monet, in limine Novellarum Justiniani non *καρχηδόσιος*, sed *καλχηδόσιος* legendum esse, cum antiquam libertatem non Carthagini, quippe quæ eodem jure sub Romanis post veterem ejus instaurationem nunquam usâ fuerit, sed in Africa Calchedoni restituerit Justinianus. Idem sentit de *jure Latii* & *jure Italico*, quæ confundat in notis ad Plinium Harduinus, eoque ipso significet, se hujus rei rationes non satis habuisse perspectas. Contra quem proinde, sed summa adhibita animi moderatione, disputat, ostenditque, jus Italicum in levatione census, alienationibus, traditionibus nexi, mancipationibus, annali exceptione, & jure capiundo situm, atque adeo a jure Latii diversum fuisse. Tandem de aditu ad honores provincialibus per istam constitutionem facto, de comitiis sub Casaribus, de provincialibus aut barbaris ad imperium & summos honores, Theodosii maxime & filiorum Arcadii & Honorii ætate, evectis, de legionariis,

nariis, auxiliis e Barbaris, ac tironum supplementis tam ad legiones quam ad auxilia Barbara indictis, de connubiorum inter Romanos cives & peregrinos prohibitionem sublata, deque pœnis, a quibus immunes erant Romani & inde post hanc constitutionem provinciales, erudite agit & commentatur. Quæ omnia late a nobis commemoranda essent, nisi instituti ratio arctioribus finibus nos circumdedisset. Id serio adfirmamus & confidenter asserimus, adeo accurate & eleganter expedita, & ex omni ævi scriptoribus confecta esse singula, ut facile appareat, perillustrem Auctorem nemine in hoc doctrinæ genere inferiorem, eoque ipso inter reipublicæ literariæ proceres magno loco & numero habendum esse.

Sequuntur p. 174 *Fasti Magistratum Romanorum ab Urbe condita ad tempora divi Vespasiani Augusti*, a Stephano Vinando Pighio suppletis *Capitolinis fragmentis* restituti; quibus ob argumenti similitudinem p. 242 annexa est *descriptio Consulum*, ex quo primi ordinati sunt, sive integri *Fasti Consulares*, quos Idariapos docti viri hæcenus appellarunt, opera & studio Philippi Labbe. Succedit p. 270 Tironis Prosperi Aquitani *Chronicon integrum ab Adamo ad Romam captam a Gensericò Wand. Rege*. Hoc excipiunt p. 332 *Fasti Consulares anonymi*, quos e codice manuscripto bibliothecæ Cæsareæ depromsit, & dissertatione illustravit F. Henricus Noris, Augustinianus, nunc Romæ Cardinalis: nec non p. 384 anonymus *de Præfectis Urbi ex temporibus Gallieni, ut & fragmentum Fastorum ab anno Christi 205 ad 353*, ex editione Ægidii Bucherii: & iterum p. 404 *Epistola Consularis*, in qua Collegia LXX consulum ab anno Christianæ epochæ XXIX, imperii Tiberii Augusti decimo quinto, ad annum CC XXIX imperii Alexandri Severi octavum, in vulgatis Fastis hæcenus perperam descripta, corriguntur, suppletur & illustrantur, auctore F. Henrico Noris. Apponuntur inde scripta doctorum virorum, qui de notis veterum Romanorum, numis, & mensurandi computandive ratione tradiderunt, atque adeo ex instituto hoc laboris genus susceperunt. Hinc videas p. 508 Sertorii Ursati Equitis de *notis Romanorum* commentarium; & p. 1132 Ludovici Savoni dissertationes de *numis antiquis*, divisas in quatuor partes, atque

ex Gallica in Latinam linguam translata a L. Neocoro. Has comitantur p. 1328 Alberti Rubenii *de gemma Tiberiana & Augustea*, nec non de *urbibus Neocoris* commentationes: ut & p. 1369 Marquardi Freheri, Confiliarii Palatini, *de re monetaria veterum Romanorum, & hodierni apud Germanos Imperii*, libri duo. Inde p. 1436 Robertus Cenalis *de vera mensurarum ponderumque ratione*: & p. 1606 Lucae Pæti, Jurisconsulti, *de mensuris & ponderibus Romanis & Græcis, cum his, qua hodie Roma sunt, collatis* libri quinque apponuntur. Hinc p. 1675 sistuntur Prisciani Cæsariensis, Rhemnii Fannii, Bedæ Angli, Volufii Metiani, Balbi ad Celsum libri de *numis, ponderibus, mensuris, numeris, eorumque notis, & de veteri computandi per digitos ratione*, ab Elia Vineto Santone emendati, ut & a Jo. Friderico Gronovio. Ad-ditus denique p. 1715 est Alexandri Sardi Ferrariensis *de numis* liber, in quo prisca Græcorum & Romanorum pecunia ad nostri æris rationem redigitur. Commemoranda cæteroquin, si ab indice accurato & amplo discesseris, est præfatio tomo huic a celeberrimo Grævio præfixa, ex qua etiam more nostro nonnulla excerpemus.

Primum observat, temere ab Ursato, in commentario de notis Romanorum, Joannem Calvinum lexici Juridici auctorem cum Joanne Calvino celebri illo sacrarum literarum interprete confundi, cum iste fuerit Noviodunensis Gallus, ille Wetteranus Germanus. Cæterum monuerat Ursatus, Lazium in commentariis Reipublicæ Romanæ forte perperam scripsisse, *Augustales* apud Romanos fuisse apparitores. Corroborat hanc fluctuantis Ursati opinionem Grævius, & certo adfirmat, *Augustales* sodales aut flamines fuisse sacerdotes ex primoribus Romanis lectos, ut novi Numinis Augusti, post obitum inter Deos relati, sacra procurarent, cujus rei testem allegat Tacitum An. lib. I, 54. Imitatas id colonias & municipia esse, ubi ex decurionibus & primariis viris creati fuerint. Præfuisse vero sacris, ludis, spectaculis & aliis functionibus publicis, uti demonstrarint Thomas Reinesius epistola prima & tricesima ad Rupertum, & Petrus de Marca in dissertatione de Primatu Lugdunensi, ex quibus uberiorem explanationem petere jubet. Id porro monet, in antiquo, quem Ursato

tus allegat, codice corrupte & inquinato tradi, A significare quinquaginta. Scriptum enim fuisse A pro L, quam notam esse quinquagenarii numeri, auctoritate & consensu antiquorum titulorum adfirmat. Cum vero eodem modo in antiquis monumentis prima litera exprimat, (ut in lapide, qui penes ipsum Grævium est, JOVI. O. M. SVMMO. EXSVPERANTISSIMO &c. APOLLINI. LVNAE &c.) similitudinis errore librarios sciosque deceptos has literas inepte permutasse. Inde inscriptionem Nannetensem, cujus Salmasius epistola tertia & sexagesima meminit, adducit, & quid C. M. LOCIS significet, explanat. Inscriptio hæc est :

NVMNIBVS
DEO

AVGVSTORVM
VOLIANO

M. GEMEL. SECVNDVS. ET. C. SEDAT. FLORVS
ACTOR. VICANOR. PORTENS. TRIBVNAL. C. M.
LOCIS. EX. STIPE. CONLATA. POSVERVNT.

Aliam autem, quam Salmasius, interpretandi rationem sequitur, & C. M. LOCIS vel simpliciter exponit *cum locis*, ita tamen, ut hoc explicandi modo servato *συμνη* tollatur, scribaturque CM; vel *cum multis locis*. Per *loca* vero intelligit subsellia, in quibus sedebant vel ipsi iudices (inde *longi subsellii judicatio* apud Cicer. III ad Fam. 12 ipsi est iudicium, in quo multi iudices sedent); aut assessores, qui & consilarii dicantur; aut testes, qui inde nimirum ex subsellio dicebantur excitari, cum citati responderent. A litigatoribus vero ista subsellia conducta esse, testimonio Sueton. Neron. 17 probat ac evincit. His eleganter & scite confectis, illustrandam suscipit hanc inscriptionem a Grutero pag. 38 representatam :

APOLLINI
GRANIO
SIGNVM. CVM
BASE. MIRPA

In primis vero in explicanda voce MIRPA nullus est, cujus rationem & significatum neque Marcus Velserus & Scaliger, neque Reinesius intellexerunt, aut assequuti sunt. Illi pro nomine quodam proprio venditarunt; hic notas esse putavit, quæ lectorem spe-

spectent ac compellent, ut hæc verba innuant : *Mature in rem
propria. Abi.* Enimvero omnes has interpretandi rationes fun-
damento minus stabili subniti, Grævius pronunciat : & Velferia-
nam Scaligeranamque sua sponte cadere ; Reinesianam vero exin-
de destrui, quod in ista inscriptione consecretur Apollini Granio
signum cum base, ubi nullus vere locus huic formulæ esse pos-
sit. Cumque adeo voti aut doni eucharistici rationem habeat,
neque mortuo homini ac D. M. posita sit, perabsurde sic lecto-
res compellari censet. Ipse vero existimat MIRPA denotare,
materiam basis, & explicandum *marmorea Paria.* MIR vero
pro MAR poni modo inscriptionibus usitato, quippe in quibus
sepius I pro A legatur, bases quoque ex marmore olim factas
esse, adductis ex Grutero inscriptionibus demonstrat. Monet in-
simul pro *pavimento* apud Gruterum pag. 39 occurrente, in Misto
Sigonii, testante Marquardo Gudio, qui Ligorii libros evoluit,
scriptum esse *palmento.* Adducit inde quatuor inscriptiones in-
editas ex opere Gudiano depromptas, quarum tres *palmentum* re-
ferunt, quarta ad basin seu hypobasin marmoream pertinet. Plu-
ra ad istum Ursati librum notari posse ait, sed ea ultro se differre
in tomum Inscriptionum, suo tempore, si vita & otium suppetie-
rit, publicandum. Ne quis vero miretur, multorum aliorum,
qui in isto de ponderibus & numis veterum argumento elabo-
rarunt, utpote, Guilelmi Budæi, Georgii Agricolæ, Joachimi Ca-
merarii, Leonardi Portii, Henrici Glareani, Josephi Scaligeri,
Petri Ciaconii, Joannis Friderici Gronovii, Willebrordi Snellii,
Matthæi Hosti, Erycii Puteani, & reliquorum libros hic non com-
parere, monet celeberrimus Grævius, ultro a se prætermissos esse,
cum non ita pridem in Belgio excusi fuerint, atque adeo sine de-
timento & indignatione Bibliopolarum his tomis inseri nequi-
verint. Promittit tamen fore, ut suo tempore appendix has &
reliquas huc pertinentes commentationes complectens sequatur.
Quæ destinata ut Illustris Grævius feliciter expediat, & inprimis
Inscriptionum illud, quod adornat, volumen luci publicæ quam-
primum donet, communi reipublicæ literariæ nomine precamur
& quæsumus.

498 ACTORUM ERUDITORUM
THESAURUS ANTIQUITATUM ROMANARUM
congestus a JO. GEORGIO GRÆVIO. Tomus duode-
cimus.

Lugduni Batavorum & Trajecti ad Rhenum, apud Petrum van
der Aa, & Franciscum Halmam, Anno 1699, fol.

Constat 4 Alph. 12 plag. nec non figuris & tabulis æneis
compluribus.

Duodecimum jam recensemus tomum, qui amplissimi operis
ultimus est, & reliquos huc pertinentes scriptores continet.
Eandem itaque, quam hactenus tenuimus, viam sequemur, & quid
potissimum præstitum fuerit, breviter strictimque commemorabi-
mus.

Primo loco illi conspiciuntur auctores, qui antiquitates Ro-
manas, quatenus ad potum attinent, & conviviorum instituta ex-
ponunt, persequuti sunt, utpote pag. 1 Vincentius Butius de *cali-
do, frigido, & temperato antiquorum potu, & quo modo in de-
liciosis usi fuerint*; pag. 44 Julius Cæsar Bulengerus de *conviviis*;
p. 233 Erycii Puteani *reliquia convivii prisca, tum ritus alii, & cen-
sura*. Inde sequuntur de rebus ad balneas spectantibus commen-
tationes, inprimis p. 281 Andreæ Baccii de *thermis veterum liber sin-
gularis*; pag. 381 Francisci Robortelli *Laconici, seu sudationis, qua
adhuc visitur in ruina balneorum Pisanae urbis, explicatio, & p.
389 Francisci Mariæ Turrigii nota ad vetustissimam Urbi Togati,
ludi pile vitreae inventoris, inscriptionem*. Succedit p. 405 Mar-
tini Lipenii *strenarum historia* a prima origine per diversas Regum,
Consulum & Imperatorum Romanorum, nec non Episcoporum æ-
tates ad nostra usque tempora. Proxime inde absunt illi, qui de
triremibus commentati sunt, exhibenturque p. 553 Marci Meibomii
de *fabrica triremium* liber; pag. 681 Constantini Obelii de *fabrica
triremium Meibomiana* epistola perbrevis ad amicum, & pag. 705
Maaci Vossii de *triremium & Liburnicarum constructione* dissertatio.
Quibus annectuntur p. 737 Jacobi Philippi Thomastini de *donariis &
tabellis vorivis* liber singularis; Vincentii Alfarri de *invidia & fa-
scino veterum* libellus p. 885; Jo. Schefferi de *antiquorum torqui-
bus* syntagma p. 901; nec non p. 949 Michaelis Angeli Caupei
de

de la Chauffe dissertationes tres, quarum prima de *vasis, bullis, armillis, fibulis, annulis, clavibus, tesseris, stylis, strigilibus, guttis, pbialis lacrymatoris*, & de *manibus aneis vota referentibus*: altera de *Mutini simulacris*: tertia de *aneis antiquorum lucernis* agit & disquirat. Tandem comparent scripta sepulchrale argumentum pertractantia, collocaturque primo loco, atque adeo p. 993, Octavii Ferrarii dissertatio de *veterum lucernis sepulchralibus*. Sequuntur p. 1021 *picture antiqua sepulcri Nasoniorum in via Flaminia*, delineata & æri incisa a Petro Sancto Bartolo; explicata vero & illustrata a Joanne Petro Bellorio, quas demum ex Italica lingua in Latinam transtulit Ludolphus Neocorus. Has p. 1077 excipiunt Jacobi Gutherii de *jure Manium, seu de ritu, more & legibus prisca funeris* libri tres, nec non p. 1337 ejusdem *Choartius major, vel de orbitate toleranda* ad Annam Robertum J. C. præfatio, ut & p. 1354 Petri Morestelli *pompa feralis, seu justa funebria veterum*. Subjicitur denique index summa rerum & verborum capitata convenienti, & literarum inprimis ordini congrua serie repræsentans.

In præfatione, quæ differendi materiam nobis suppeditabit, primo rationem reddit celeberrimus Grævius, cur nec Marfilii Cognati de sanitate tuenda, nec Joannis Freinsheimii de potu calido, nec Joannis Henrici Meibomii de cerevisiis potibusque aliis præter vinum cerebrum sauciantibus libri, in hunc tomum fuerint relati, ideoque factum esse affirmat, ne volumen nimis intumesceret. Inde inter alia monet, Bulengerum de conviviis cap. 10 minus recte inter varia convivia numerasse *cœnas adjiciales*, cum in omnibus libris apud Varronem, Senecam, Plinium legatur *adiciales* pro *aditiales*, quam sententiam auctoritate Petri Fabri, Lipsii, Gruteri, Harduini fulcit ac tuetur. Appellari vero ita cœnas, quæ in aditu sacerdotiorum aliarumque curarum a recens inauguratis data fuerint. Huc pertinere etiam, atque adeo inter varia convivia locum sibi vindicare *cœnam liberam*, quam lautissimam fuisse, & damnatis ad bestias pridie ante, quam pugnarent, datam esse, ex passione S. S. Perpetuæ & Felicitatis probat. Ostendit porro, male cum Justo Liphio eundem Bulengerum capite 24 *intempestiva convivia* tueri, cum antiqui emendatique codices ad unum omnes *tempestiva convivia*.

vivia habeant. Dicta vero ita esse, quod de die, sive adhuc multo die coeperiat agitari, ac proinde Ciceronis locum ex libro de senectute affert: *Ego propter sermonis delectationem tempestivis convivii delector.* Qua occasione de justa coenae hora agit, traditque, non decimam, uti perperam existimet Bulengerus, sed nonam fuisse, unde veterum suffragiis se munit, adductisque Martialis & Juvenalis testimoniis negotium ad liquidum perducit. Quando vero, quod gulones fecerint, post coenam epulis indulserint, id non intempestivum convivium, sed comissationem dici consuevisse. Inde de variis potus generibus disserit, pronunciatque, *mulsum* ex melle & aqua factum, ideoque Græcis hydromeli dictum: *anemeli* vinum melle mixtum: *melomeli* vero fuisse potum ex melle & pomis, non vinum sine ulla admixtione dulcissimum, uti falso existimavit Salmasius. Contra *conditum* vinum esse melle, pipere, aliisque aromatibus conditum, eamque ob causam a Plinio *piperratum* dici. Inservivisse autem *conditum* stomacho imbecilliori confirmando, & plerumque ante coenam eo veteres usos esse. His rite confectis, varias *aceti* rationes persequitur, illiusque aliud potui fuisse, (quod testimoniis optimorum auctorum atque exemplo militum Christi cruci assidentium declarat) aliud extinguendis ignibus servatum, aliud condimenti loco habitum affirmat. Et quod ad acetum inter condimenta relatum attinet, non *ὄξος σκευασμὸν acetum factitium*, quod arte paratur, sed ab initio esse acetum, & vocari solitum *ὄξυς*, Siculis *βάρβα*, pro quo Æoles dixerint *βάρβα*. Quod vero hoc acetum omnium condimentorum optimum habitum, & per excellentiam *ἡδός* (non *ἴδος*, uti inquinatè scribatur apud Bulengerum) appellatum fuerit, & aceti Scylliticæ nomine præterea venerit, ex Athenæo & Columella deducit & conficit. Tandem de *caldariis* disputationem suscipit, veterumque hæc de resententiis collatis, & rite explanatis contendit, non ætate Virrii Pliniique vasa, quibus aquam calefaciebant, ita dicta, sed *aditivum* (ut vulgo loquuntur) esse, & vel conclave seu locum, ubi calda fuerit lavatio, vel vas, in quo calefacta sit aqua, subaudiri.

M. A. SINAPII PHIL. ET MED. DOCT. NOB. UNGARI
Traëatus de Remedio Doloris, sive Materia Anodynorum,
 nec non Opii Causa Criminali in foro Medico.

Am-

Amstelodami apud Jansonio-Waesbergios, 1699. in 8.

Constat II. plag.

Nunquam magis gratus aut magis opportunus ægro contingit, nec unquam æstimationi suæ famæque viam aperit meliorem certioremq; Medicus, quam dolorem ægri commode leniendo. Hoc enim symptoma validissimus ille est aries, quæ humana valetudo; sive integra, sive jam labefactata, ita concutitur, ut sæpenumero mortis faucibus miseri tradantur; dum vires enervat, somnum arcet, appetitum diminuit, spiritus animales vel extinguit, vel in motum irregularem agit, sensus hebetat, febres continuas, & convulsiones ac alia horrenda phænomena concitat. Opera igitur pretium visum fuit generoso Autori, symptoma hoc examinare, & ipsius remedia tradere. Dolorem igitur definit per tristem sensationem a motu irregulari & violento fibrillarum nervearum ortam. Quoniam enim in morbis intemperiei sine materia Veteribus dictis, ut in levibus phlogosis, item in humorum principiis, cephalalgia, odontalgia, quacunque compressione nervosarum partium, gravitate, distensione &c. absque ruptura & laceratione vasorum dolor percipitur, Antiquorum placita sequi, & eum per continui solutionem definire dubitavit. Quem admodum autem variaz doloris observantur species, ita singulas ab aliis oriri dicit causas. Sic gravativum deducit a materia viscosa terrestri, flatibus, cruditate, obstructionis principio; pulsatorium ab obstructione sanguinis arteriosi & inæquali ejusdem propulsu; pungentem, lancinantem, mordicantem, urentem &c. a diversa solum figura, penetratione pororum, & vesicatione fibrarum: exacerbari vero eundem non solum a bile, prout Veteribus visum fuit, sed a gradu intensiori cujusque humoris acris, sive ille sit bilis, sive melancholia, sive pituita acida, existimat, quibus obstructionis incrementum accerset. Imo si contingat, ut anodyna adhibita eundem exacerbare videantur, culpam partim in Medicum rejicit, qui medicamenta appropriata non selegit, aut dolore ad suppurationem vergente discutientia acriora vel incrasstantia applicuit, partim in ipsa anodyna, quæ cum causa doloris confluctantur, & fermentant, sed tandem victoriam obtinent. Quem admodum autem venæsectio, purgantia, vesicatoria, salivantia,

R. F. 3

dia-

C. 1

C. 2

C. 3

- c. 4. diaphoretica, & diuretica, imo ipse dolor, doloris remedia pro
causarum & circumstantiarum diversitate esse observantur: ita
anodynum specificum universale in causa calida æque ac frigida
dari negat. Examinat tum seorsim anodyna ab elementis, ani-
malibus, vegetabilibus & mineralibus petita, eorumque vis in
quo consistat, explicat. Inter alia, an infusio Thee & Coffee ad
hanc classem sit referenda, disquirat, & potus *Content* dicti, item *Ban-*
gnes sive *Afferal* præparationem tradit.
- c. 5. Quibus de remediis præ-
missis, Opium fingit ad tribunal medicum citatum; & homicidio-
rum per vim deleteriam & omnibus fere corporis partibus noci-
vam perpetratorum accusatum fuisse; qua occasione tam patroni
quam adversarii ejus cum hypothefibus suis allegantur, & Aletop-
hilus advocatus causam pro eo acturus introducit, laudans il-
lud ab antiquitate & nobilitate; verum opium a meconio distin-
guendum esse monens, illudque optimum pronuntians, quod ni-
gri coloris, inflammabile, amarum, & quasi acre ad gustum, odo-
ris gravis, atque stupefacientis est; caliditatem ejus vimque operan-
di non in sale acri, sed sulphure consistere probans, dicensque
narcotica, imprimis vero opium, utpote quod sulphur viscosum
valde concentratum gerat, postquam cum sanguine ad minutissi-
ma cerebri vasa deferuntur, facta in eo cum spiritibus fermenta-
tione, id quod volatile est, facile transire, seque ipsis spiritibus
animalibus associare, sulphur autem viscosum, volatilis hujus in-
timum comitem, vasa capillaria glutine suo & viscositate obstrue-
re, & cum phlegmate sanguinis misceri; quod si igitur ista ob-
structio omnimoda & fortis sit, sequi affectum soporosum aut
somnia, si imperfecta, & particulæ quædam sulphuris viscosi
narcotici in spirituum sedem irruperint, iisque se associaverint, o-
riri falsas apprehensiones, combinationes idearum, perturbatam
rationem, & temulentiam; prout autem spiritus vel agiles vel fixi
fuerint, concitari modo hilaritatem & furorem, modo torporem,
stuporem, & melancholiam sic dictam somnolentam. Sic ad re-
liqua adversariorum argumenta respondet idem Advocatus, &
culpam lethalitatis non in opium, sed nimiam ejus propinatam
dosin & Medicorum imperitiam, qui opio idololatricum defe-
runt honorem, & Panaceas ex eo contra omnes morbos, omni-

UUR-

umque morborum causas se paraturos jactitant, rejiciendam esse refert; & quanquam modus opium extrahendi Langellotti per succum cydoniorum & spiritum vini nullo modo sit culpandus, jubet tamen duplici laudano instructum esse Medicum, altero cum acido aqueo parato, pro phrenesi, mania cum vigiliis, &c. subjugandis; altero cum sulphureo alcalino correcto, pro melancholia e. g. domanda. Ut autem imposterum mala ab infirmis opio utentibus arceantur, nec opium ipsum amplius tot calumniis injuriose afficiatur, leges quasdam circa usum ejus a Magistratu Medico impetrat. Tacemus reliqua, quæ de Medicastroorum copia, & varietate, Empiricorum secta, & Lapidis Philosophici atque Panacearum confectoribus ludicrum in modum narrat Autor.

VITA THEODERICI REGIS OSTROGOTHORUM ET ITALIA, auctore JOHANNE COCHLÆO Germano. Cum Additione & Annotationibus, qua Sueo-Gothorum ex Scandia expeditiones & commercia illustrant; opera JOHANNIS PERINGSKIOLD.

Stockholmæ literis Enzanis, 1699, in 4. Alphab. 3. pl. 14.

Cochlæi hicce liber, qui A. 1544 Ingolstadii editus, ast hæcenus fere sepultus jaceat, e cineribus erui dignus a Peringskioldo, Archivi Antiquitatum Sueciæ Secretario Regio, patriæque Antiquario, judicatus fuit. De primo ejus auctore Cochlæo non est, ut hic quicquam dicamus; ita enim ille in controversiis, quæ tunc, cum Lutherus doctrinam Pontificiam repurgare cœpisset, agitæ inter Theologos sunt, inclaruit, ut vix alicui ignotum esse putemus. Libuit vero Cochlæo paulisper animum relaxare a contentiosis, quos vocat, adversus novas sectas libellis, & jucundiore aliqua rerum commemoratione recreare. Unde hunc de vita Regis Ostro-Gothorum Theoderici libellum edidit, atque simul alium de gestis Totilæ, ejusdem gentis Regis urbisque Romanæ everforis, promisit, cujus jacturam deplorat clarissimus Peringskioldus. In Annotationum suarum initio, ita tamen ut abunde compensatam eam judicet, scripto hocce de vita Regis Theoderici, quod ipse multo labore & accuratione, ex veterum monumentis collegerat. Sed nos, prætermisso Cochlæi libello, ipsarum An-

no-

p. 237.

p. 256.

p. 300.

notationum rationem potius paucis sistemus. In eo autem fere est eorum Auctor, ut Cochlæi verba abunde primo ex antiquis Gothicis Runicisque monumentis illustret, & deinde exterorum quoque Historicorum testimoniis confirmet. Ubi de nomine Theoderici commentatur, originem ejus Gothicam ostendit, asserens componi ex vocibus *Thiod* & *Risur* / vel *Risur* / quæ compositæ populis divitem vel populorum debellatorem significant, quod prior populum, & posterior divitem sive potentem indigitet. Ad ea verba, ubi Cochlæus Theodericum ex illustri Amalorum Gothicæ gentis familia oriundum dicit, memorat Peringskioldus, inclutam Amalorum gentem, quæ Italiæ vicinorumque regnorum quondam dominatrix fuit, originem suam debere popularibus suis Sueogothis, quibus antiquitus Hamalungi, Amalungi, Aumalungi aut Humlingi dicti fuerint, & sati ex regia Igglingorum familia stirpes suas passim dilatarint, coactoque sub ducibus suis exercitu, cum in peregrinas terras delati essent, gemina de causa Gothi dicti sint, cum quod Gothica exiverint patria, tum etiam quod familiæ suæ primum ducem ac propagatorem agnoscerent Gautium sive Gotum, cujus abnepos Ostrogothus deinde populo nomen dedit. Tandem in duas distinctos Gothios hos stirpes fuisse, alteram Balthiorum, quæ in Hispania sedem fixerit; alteram Amalorum, quæ Italiam occupavit, ex qua Theodericus fuerit. Multus hic Auctor est in describendis hisce familiis, quarum ordinem & genealogicis tabulis exhibet, in ipso libro ab harum rerum curioso inspiciendis. Ubi Cochlæus dixit, *pro Barbaris* habitos esse Gothos, subjunkit statim, quod multis nationibus Barbari fuerint, tum rebus gestis clariore, tum animi virtute & procerum nobilitate præstantiores. Hoc Cochlæi testimonium ita aridet Peringskioldo, ut ipsi merito inter præstantissima exterorum judicia de Sueogothorum gente commemorandum veniat. Postquam idem de vera vocis, *Barbarorum*, significatione & apud veteres usu disseruisset, eamque cum clarissimo Rudbeckio a Boreo, h. e. Saturno ejusque filio *Barbaru* / derivasset; unde totum genus Scythicum a Græcis, vim sonumque vocis non satis rite capientibus vel dijudicantibus, Barbarum dici coeptum esse arbitrat: ægrot fert Hugoais Grotii in Prolegomenis ad Procopium

pium p. 38. de Gente sua iudicium, quo ait: *Ingenium sunt qui deesse Septentrionalibus putant, corporis robore ferocibus*; ac in contrarium multa, tum suorum, tum exterorum præclara adducit testimonia, quæ ut & sequentia alia nos brevitatis studio prætermittimus. Quam fecunda vero variarum gentium Scandia genetrix extiterit, ostendit tabula præprimis, quam ex Olai Magni Upsaliensium Archiepiscopi *Charta Gothica* adducit, quæ ita se habet: *Ex Scandia, h. e. Suecia, Gothia, Norvegia, sunt Gothi, Suedi, Dani, Nortmanni, Ostro-Gothi, Longobardi, Daci, Picti, Vestro-Gothi, Turcilingi, Slavi, Carpi, Gepides, Avars, Razi, Caibi, Samogeta, Heruli, Alani, Cimerii, Massogeta, Vinuli, Burgundi, Cimbri, Huni, Suevi, Sembi, Bulgari, Amazones, Snizeri, Livoni, Littavi, Partibi, Tabiphali, Sciri, Franci, Getali.* Linguarum cognationem quoque ostendit pluribus, & de hisce gentibus lectu certe dignissima subiicit varia. Ubi de Odoacre Herulorum Rugorumque Rege, qui ante Theodericum Italiam invaserat, sermo est, monet Peringskioldus, illius quoque nomen ad originem Gothicam referendum esse. Derivari enim ab *Oddur*, quod mucronem denotet, & *Geir* i. e. gladio. Sicuti jam supra præbaverat, Herulos quoque & Rugos ex Suecia progressos fuisse. Plura hic adferre nolumus, cum hæc sufficere videantur ad sciendum Lectoris harum antiquitatum studiosi appetitum. Illud tamen Lectores ignorare nolumus, spem facere Cl. Peringskioldum, antiquitatis patriæ restauratorem perindustriam, se editurum Monumenta Sueco-Gothorum antiqua & recentia, quibus describendis poliendisque indefesso labore & vigiliis per plures annos operam infumserit, & plura alia polliceri, quæ partim sub prælo sudarunt, cum Auctor hanc præfationem scripsit, omnia ad antiquitates Gentis suæ illustrandas faciunt.

**HISTOIRE DE LA DECOUVERTE ET DE LA CONQUETE
du Perou.**

i. e.

**HISTORIA DETECTÆ ET OCCUPATÆ AB HISPANIS
Peruvia, auctore AUGUSTINO de ZARATE. Ex Hispanica
in Gallicam linguam traducta a S. D. C.**

Amstelodami, apud Ludov. de Lorme, 1700, 12. Alph. 1er.

Antonii de Solis Historiam *Mexicana* in America Septentrio-
 nali ab Hispanis, duce Ferdinando Cortesio, occupata, ex
 Hispanico in Gallicum sermonem traductam, in his Actis A. 1692,
 pag. 524 sqq. recensuimus. Equum itaque est, ut præfens opus,
 quod *Peruviana* regionis in America Meridionali ab Hispanis, Fran-
 cisci Pizarri in primis auspiciis, detectæ ac subjugatæ Historiam, ab Au-
 gustino de Zarate olim compositam, & ex Hispanico itidem in Galli-
 cum sermonem non ita pridem conversam complectitur, silentio non
 prætereamus. Quemadmodum vero tum nonnisi summa capita Hi-
 storiz Mexicanæ, quod nova non esset, sed novo tantum habitu Gal-
 lico induta, exhibuimus: ita in recensenda Peruviana hac Historia,
 eandem ob causam (nam Hispanica lingua jam A. 1555 Antverpiæ,
 & iterum Seviliz A. 1577 prodiit) pari brevitate defungemur. Sum-
 ma nimirum totius operis, in septem libros distincti, hæc est. Fran-
 ciscus Pizarro, communicato cum Didaco Almagro consilio, Pe-
 ruviam A. 1525 primus detexit (L. 1.), impetrataque a Carolo V
 Cæsare eodemque Hispaniarum Rege licentia, invasit occupavit-
 que (L. 2.), Atabaliba Rege, qui rerum ea tempestate in Peruvia
 potiebatur, victo, capto & judiciali sententia capitis damnato. Mox
 orta inter Franciscum Pizarro & Didacum Almagro æmulatione
 (L. 3.) bellum civile inter Hispanos ipsos exarsit, donec Dida-
 cus ille Almagrus a Ferdinando Pizarro, Francisci fratre, conferto
 prælio victus capite truncaretur. Vicissim Didacus Almagrus ju-
 nior (L. 4.) patris mortem vindicaturus, Franciscum Pizarro per
 sicarios occidi curat, nec tamen facinus fert inultum. Nam & ip-
 se a Vaca Castrensi, quem Cæsar ex Hispania in Peruviam rebus
 componendis submiserat, in prælio capitur, capiteque plectitur.
 Missus inde (L. 5.) Proregis titulo a Cæsare in Peruviam Blascus
 Nonius (*Nugnez*) Vela, a Consalvo (*Gonzalez*) Pizarro, alio Fran-
 cisci fratre, qui dominatum invaserat, profligatur, inque prælio
 occumbit. Denique in Peruviam missus a Cæsare Petrus Gasca,
 Ictus, nec nisi Præsidis titulo fultus, (L. 6.) ad saniores primum
 mentem Consalvum Pizarro revocare nititur; cum vero miti-
 bus consilii obtinere nihil posset, iusto tandem (L. 7.) prælio eum
 vincit, capite truncat, rempublicam componit, Peruviam Cæsari
 in solidum vindicat, a Proregibus deinde, quorum primus Anto-
 nius

nus de Mendoza fuit, gubernandam. Cæterum libri ipsius lectio nec ingrata, nec inutilis futura illis est, qui post ingentem rerum Hispanicarum post Caroli II obitum conversionem, de Americanarum, quæ Hispanis hæcenus subjectæ fuerunt, provinciarum statu præsentī futuroque varia, pro suo quisque ingenio & affectu, fingunt ac hariolantur. Nobis id unum adiecisse suffecerit, Gallicam Historiæ hujus Peruvianæ interpretem in Præfatione errorem quendam Thuani notasse. Hic enim Historiarum libro I prodidit, Vacam Castrensē, cujus mentionem supra fecimus, a Consalvo Pizarro fuisse trucidatum; quem tamen in Hispaniam rediisse incolumem, ex Zarata nostro abunde constat.

JO. SAUBERTI, F. DE SACRIFICIIS VETERUM MISCELLANEA, quibus accedit ejusdem de Sacerdotibus & sacris Hebræorum personis commentarius. TH. CRENIUS recensuit, emendavit, & præfatione, notis ac indicibus
auxit.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtman, 1699, in 8.
Alph. 2 plag. 3.

Aliquoties jam in Actis nostris doctissimi Crenii institutum laudavimus, & serio constantique sententia testati sumus, nihil eo utilius reipublicæ literariæ evenire posse. Id quod denuo pronunciamus, quando differendi occasionem nobis suppeditant præsentēs libri, ejus cura & solertia paulo nitidius ante triennium fere editi, ideoque in hoc Supplementorum tomo commemorandi. Nimirum evulgaverat anno 1659 Jenæ suum de Sacrificiis veterum librum Joannes Saubertus, F. post S. Theologiæ Doctor, & linguarum primo Orientalium, inde Theologiæ in Helmstadiensi, tandem in Altorfina Aademia Professor, & sacrarum rerum Antistes, in eoque, quæ diu ante hæc de re dixerant Jo. Guilelmus Stuckius, Lilius Gregorius Gyraldus, & Guil. Choulius, examinarat. Hunc elegantissimum ingenii foetum cum vix hodie in officinis librariis extare comperisset Crenius, consultum ipsi visum est iterum luci exponere, nonnullisque accessionibus auctum, & diligenti cura emendatum, orbi erudito consecrare. Quod eo gratius futurum judicavit, quo ardentiore cupiditate olim hic liber le-

Antonii de Solis Historiam *Mexicana* in America Septentrionali ab Hispanis, duce Ferdinando Cortesio, occupata, ex Hispanico in Gallicum sermonem traductam, in his Actis A. 1692, pag. 524 sqq. recensuimus. Æquum itaque est, ut præsens opus, quod *Peruviana* regionis in America Meridionali ab Hispanis, Francisci Pizarri in primis auspiciis, detecta ac subjugata Historiam, ab Augustino de Zarate olim compositam, & ex Hispanico itidem in Gallicum sermonem non ita pridem conversam complectitur, silentio non prætereamus. Quemadmodum vero tum nonnisi summa capita Historiæ Mexicanæ, quod nova non esset, sed novo tantum habitu Gallico induta, exhibuimus: ita in recensenda Peruviana hac Historia, eandem ob causam (nam Hispanica lingua jam A. 1555 Antverpiæ, & iterum Sevilix A. 1577 prodit) pari brevitate defungemur. Summa nimirum totius operis, in septem libros distincti, hæc est. Franciscus Pizarrus, communicato cum Didaco Almagro consilio, Peruviam A. 1525 primus detexit (L. 1.), impetrataque a Carolo V Cæsare eodemque Hispaniarum Rege licentia, invasit occupavitque (L. 2.), Atabaliba Rege, qui rerum ea tempestate in Peruvia potiebatur, victo, capto & judiciali sententia capitis damnato. Mox orta inter Franciscum Pizarrum & Didacum Almagrum æmulatione (L. 3.) bellum civile inter Hispanos ipsos exarsit, donec Didacus ille Almagrus a Ferdinando Pizarro, Francisci fratre, conferto prælio victus capite truncaretur. Vicissim Didacus Almagrus junior (L. 4.) patris mortem vindicaturus, Franciscum Pizarrum perficarios occidi curat, nec tamen facinus fert inultum. Nam & ipse a Vaca Castrensi, quem Cæsar ex Hispania in Peruviam rebus componendis submiserat, in prælio capitur, capiteque plectitur. Missus inde (L. 5.) Proregis titulo a Cæsare in Peruviam Blasus Nonius (*Nugnez*) Vela, a Consalvo (*Gonzalez*) Pizarro, alio Francisci fratre, qui dominatum invaserat, profligatur, inque prælio occumbit. Denique in Peruviam missus a Cæsare Petrus Gasca, Ictus, nec nisi Fræsidis titulo fultus, (L. 6.) ad sanio rem primam mentem Consalvum Pizarrum revocare nititur; cum vero mitibus consiliis obtinere nihil posset, iusto tandem (L. 7.) prælio eum vincit, capite truncat, rempublicam componit, Peruviam Cæsari in solidum vindicat, a Proregibus deinde, quorum primus **Antonius**

nus de Mendoza fuit, gubernandam. Cæterum libri ipsius lectio nec ingrata, nec inutilis futura illis est, qui post ingentem rerum Hispanicarum post Caroli II obitum conversionem, de Americanarum, quæ Hispanis hæctenus subjectæ fuerunt, provinciarum statu præsentis futuroque varia, pro suo quisque ingenio & affectu, fingunt ac hæriolantur. Nobis id unum adjecisse suffecerit, Gallicum Historiæ hujus Peruvianæ interpretem in Præfatione errorem quendam Thuani notasse. Hic enim Historiarum libro I prodidit, Vacam Castrensem, cujus mentionem supra fecimus, a Consalvo Pizarro fuisse trucidatum; quem tamen in Hispaniam rediisse incolumem, ex Zarata nostro abunde constat.

JO. SAUBERTI, F. DE SACRIFICIIS VETERUM MISCELLANEA, quibus accedit ejusdem de Sacerdotibus & sacris Hebræorum personis commentarius. TH. CRENIUS recensuit, emendavit, & præfatione, notis ac indicibus auxit.

Lugduni Batavorum, apud Jordanum Luchtman, 1699, in 8.
Alph. 2 plag. 3.

Aliquoties jam in Actis nostris doctissimi Crenii institutum laudavimus, & serio constantique sententia testati sumus, nihil eo utilius reipublicæ literariæ evenire posse. Id quod denuo pronunciamus, quando differendi occasionem nobis suppeditant præsentis libri, ejus cura & solertia paulo nitidius ante triennium fere editi, ideoque in hoc Supplementorum tomo commemorandi. Nimirum evulgaverat anno 1659 Jenæ suum de Sacrificiis veterum librum Joannes Saubertus, F. post S. Theologiæ Doctor, & linguarum primo Orientalium, inde Theologiæ in Helmstadiensi, tandem in Altorfina Academia Professor, & sacrarum rerum Antistes, in eoque, quæ diu ante hæc de re dixerant Jo. Guilelmus Stuckius, Lilius Gregorius Gyraldus, & Guil. Choulius, examinarat. Hunc elegantissimum ingenii fœtum cum vix hodie in officinis librariis extare comperisset Crenius, consultum ipsi visum est iterum luci exponere, nonnullisque accessionibus auctum, & diligenti cura emendatum, orbi erudito consecrare. Quod eo gratius futurum judicavit, quo ardentiore cupiditate olim hic liber lectus

ctus fuit, & quo magis ingenii doctrinaeque laude, dum viveret, floruit maxime reverendus Saubertus. Cumque laudatus Saubertus simili prorsus studio, & peculiari adeo libro (a D. Jo. Fabricio anno 1694 edito, & Saubertinae dictorum Scripturae sacrae Explicationi adjecto) eas Hebraeorum antiquitates exposuisset, quae ad sacerdotes attinent, & de viris sacram dignitatem sustinentibus tradunt, placuit ipsi eundem hic subungere commentarium, & comitis instar associare. Habuerat praeterea in animo his annectere celeberrimorum virorum Georgii Calixti & Jo. Hülsemanni eadem de re libros: enimvero, ne opus justam magnitudinem excederet, in aliud tempus locumque distulit. Caeterum in notis subjectis ita versatur clarissimus Crenius, ut testimonia & effata auctorum minus inaccurata aut falso citata emendet, & recte dicta pronuntiataque confirmet magis, adductisque scriptorum sententiis corroboret. Tandem praeter praefationem, copiosam sane, & verba Gen. IV, 3, 4 prolixè explicantem, tres comparent indices, quorum primus exposita Scripturae sacrae dicta commemorat, alter auctorum allegatorum nomina recenset, & tertius rerum pertractatarum summa capita consueto literarum ordine repraesentat.

CONRADI SAMUELIS SCHURZFLEISCHII EPI-
sola nunc primum edita.

Wittembergae Saxonum, apud Jo. Guil. Meyerum & Gottfridum Zimmermannum, 1700, in 8.

Alph. 2. plag. 16

PRorsus ac omnino illorum institutum collaudandum est, qui non caetera solum doctorum virorum scripta in lucem emittunt, sed epistolas quoque, & ad familiares perscriptas literas publicant, atque adeo, ut a pluribus legi possint, efficiunt. Quos inter cum optimo jure Schurzfleischianarum epistolarum editores referantur, non possumus non, quin illorum destinata publice praedicemus, & ut reliqua florentissimi Polyhistoris opera in lucem vindicent, oremus magnopere & obtestemur. Tanta enim Schurzfleischii fama est, & eruditio, ut nihil nisi limatum & egregium ab eo proficiscatur. Accedit dictionis elegantia, & exquisita oratio, quae uti optimo

optimo Latinitatis ævo profus congruit, ita vel maxime scripta ejus ornat ac commendat. Equidem monent in præfatione, quæ lectorem compellant, editores, reperiri nonnulla in epistolis vocabula, quæ suspicionem faciant, cum interdum ab emendata loquendi ratione discessisse, & ejusmodi usurpasse voces, quæ Romana civitas arceat & merito aversetur. Enimvero præterquam quod plerasque epistolarum primis demandati sibi muneris annis & ante scripserit, ultro quoque (quod porro editores affirmant) ipsi ignoscent, qui materiam scriptioni subjectam considerabunt, quæ uti maximam partem publicas res complectitur, ita nullum alium exprimendi modum requirit. Et sanè vel maxime superiorum temporum commentariis scribendis epistolæ hæc inservire videntur, quandoquidem res lustris abhinc aliquot gestas accuratè recensent, & de viris rerum civilium omnisque doctrinæ peritissimis pronunciant. Neque tamen inficiamur, & alia hic reperiri, quæ humanitatis studia propius attingunt, & omnium temporum historiam expliant, ut facile inde appareat, ipsum jam ea ætate optime fundatas studiorum rationes habuisse. Cujus rei documenta jam suppeditabimus, ita tamen, ut res proxime elapsorum temporum, quippe omnibus notas, non attingamus, sed alia potissimum altius paulo repetita & apposita ab eo dicta adferamus.

Epist. 23 ad perillustrem Henricum Liberum Baronem a Frisfen scripta disquirat, quo tempore prima constitutio Imperii Germanicæ lingua scripta sit, idque anno 1236 factum esse affirmat. Et quamvis aliter videatur viris ingenio & doctrina exquisita, Jo. Aventino, Martino Crusio, Christophoro Lehmanno, Cyriaco Spangenbergio, Melchiori Goldasto, qui existimant, Rudolphum Habsburgicum, qui & Rufus dictus, primum edicto sanxisse, ut in conficiendis Imperii tabulis & formulis publicis tantum Germanicæ linguæ usus esset: attamen curaliter sentiat, efficere ait tabularum Germanico sermone anno 1236 scriptarum vestigium a se repertum. Quod autem veræ & genuinæ istæ sint tabulæ, id multis se indicis perspexisse, & imprimis eo adductum esse auctoritate Gottfridi Monachi, idonei, quod Historiam seculi XIII attinet, & diligentis scriptoris. Contra nullum historicum æqualem tale quid de Rudolpho prodere, neque monumentum superesse fide di-

gnum, aut curiæ Rudolphi congruens; ipsum præterea *Limnæum* ita timide loqui, ut non immerito de ejus veritate dubitasse videatur. Inde de *Palatinorum* origine ep. 37 disputat, atque ostendit, eos Augustorum confesibus adhibitos obiisse officia aulæ, non lege quadam succedendi, sed libera voluntate Imperatorum. Serius, idque demum, ut colligit, Friderici Ænobarbi ævo, munus ad posteros transferendum accepisse. sed seculo, quod hinc subiit, XIII majori fortunæ beneficio afos esse, prærepto cæteris Principibus jure eligendorum Imperatorum. Nec sine causa vigilasse septem Palatinos, (inter quos duo eminuerint, Saxo, & alter ad Rhenum, aucti postea dignitate Interregum) atque altius perpendisse turbatum patriæ statum, ac fatale illud post Friderici II tempora interregnum, cæteris dormientibus, nec remedium sanandi vulneris habentibus. Ingentem vero seculo XIII factam conversionem esse, cum Palatini usu juris jus suum conseruarint, alii non utendo amiserint. Eadem epistola de *Burggraviis* nonnulla commentatur, miraturque doctissimum Conringium dubitanter de iis sentire & scribere. Sibi autem certa indicia esse ait, auspicio Rudolphi Habsburgici multum recessisse a veteri sorte, & cum ante eum infra Principum dignitatem fuerint, Principibus tunc cœpisse æquari. Magdeburgicum *Burggraviatum* ultimos tenuisse dynastas Schrapelanos, atque ab his jure hereditario ad Saxonas Ascanios, & inde ad Vittekindos translatum esse. De *Palatinatu* vero *Saxonia* speciatim agit ep. 233, & graviter Historicorum vulgo irascitur, eo quod nec interiores hujus rei rationes explanarint, neque etiam docuerint, quomodo & quo tempore Palatinatus Saxoniæ ad Thuringiæ Landgravios atque ab his ad Marchiones Misniæ, postea ad Ascanios, ac demum postliminio ad Marchiones nostros delatus sit. Ipse vero, cum deficient diplomata, judicio historiæ ac ratione sufficienti id sibi consequutus videtur, si dicat, Palatinatum non prius ad Thuringiam fuisse adjectum, quam proscriberetur Henricus Leo, ac Ducatu Saxonie privaretur. Quod cum accideret, Ducatum quidem in Bernardum Ascanium esse collatum, Palatinatum autem, tanquam ex alia causa quæsitum, pervenisse ad Thuringos, jamdudum titulo Nordthuringiæ partem Saxonie Cisveseraniæ, ubi tunc Palatinatus erat, complexos, & Guelfis, quibus auferebatur, vicinos, idque neminem

cla-

rius ac apertius, quam Monachum Lauterbergensem expressisse. Palatinatus vero titulum, postquam ad Misnenses Marchiones devolutus fuit, tamdiu usurpatum legi, donec Ducatus Saxoniz cum eo, auctore Friderico Bellicoso, atque Electoratus conjungeretur. Nam ab hoc tempore diplomata Friderici Bellicosi, quæ quidem ipse viderit, non exhibere Palatini Comitis titulum, quem tamen ante summam Electoris dignitatem usurparit. In diplomate autem inaugurationis beneficiariz nihilominus Palatinatum Saxoniz comprehendit, idque indicio sibi esse, nunc Saxoniz Ducatui ita esse innoxium, ut nec possit divelli ab eo, nec debeat. Epistola 40, uti de Interregno agit, ita tempestive ac graviter monet, illud minus recte putari ab excessu Friderici II, cum patri superfuisset Conradus IV, Principum suffragiis designatus Rex Romanorum. Eximit porro tabulis Regum Romanorum Alphonsum Arragoniz Regem, & contra iis vindicat Richardum Anglum, asseritque diplomata in sanctioribus Principum tabulariis esse, quæ sub titulo Regis Romanorum impertitus sit Richardus, ut adeo iusta reprehensione non careat, quod Caspar Peucerus scribat, eum nihil præter inane nomen imperii tenuisse.

Epist. 48 commemorat, se possidere diploma vetus ac probum, unde intelligatur, Merovingos initia posuisse ejus urbis, quæ medio ævo *Erpbesfort*, hodie *Erfurt* appellatur. Inde a Merovingis pervenisse ad Carolingos, quos qui Franco-Gallos vocant, omnium minime ineptire; Limnæum tamen in Notitia Franciæ sæpe loqui & judicare præter verum. Quanquam enim ut Franci acquisiverint Galliam, fecerintque suam, tamen quatenus Franco-Gallos postea possedisse. In sequenti epistola ad illustrissimum sui sexus decus, Henriettam Catharinam Frisiam, exarata de variis numis differit, negatque, Carolum Magnum *Magni* elogium numis curavisse incidi. Quando vero numi cujusdam his insigniti verbis, TIMO ABBAS PISOVV, meminit, monet simul, Principes Præsulesque Germaniæ jam ab antiquissimis temporibus habuisse jus cudendi numi, idque non Cæsaris, sed sua effigie. Non minus lectu digna sunt, quæ ep. 59 continentur, ubi de jure scripto castrensi Germanorum refert. Adfirmat autem, a Taciti usque ævo ad tempora Friderici Enobarbi, solos mores valuisse: Fridricum demum in Roncaliis

campis A. 1180 redegisse in leges, primumque hujus gloriæ fructum tulisse, ut auctor idem conditorque juris militaris scripti haberetur. Constitutionem hujus rei servavisse Goldastum, cætera legi apud Radevium. Quod vero de Fridrico eodem pedibus a Papa conculcato vulgo adferant, id profus a vero abire, nec Romualdi, Frisingensis, Radevici aut aliorum veracium scriptorum testimonio sustineri, nec melius se tueri illam sententiam, quæ tradat, Fridricum aquis submersum perisse, cum apud Tagenonem in diario, & graviores scriptores altius de eo silentium sit. *Domicellos* stylo seculi XIV vocari Dynastas; Judices vero Saxonix Carolingico ævo non *Scabinos*, sed serius, prius autem *Graviones*, quos vulgo *Comites*, vocari solitos, ep. 80 tradit. Epistola 102 illos castigat, qui asserunt, Fridricum III *Archiducis Austria* titulum frequentissime usurpasse, cum tamen monumentis & publicis sanctionibus, quas quidem se vidisse ait, facile consticiatur, Ducis solummodo titulo usum. De Maximiliano vero pronunciat, eum primum adhibuisse hunc titulum, licet quandoque invidiæ metâ ab eo abstinerit. Non minus illos epistola 401 perstringit, qui per vulgatam illam de Ludovico Saltatore fabulam recensent, suoque assensu firmant. Non quidem negat, Gibbichsteinium illo seculo, quo Henricus III Salicus rerum potiebatur, carcerem Principum perduellium fuisse, imo hoc ex Ditmano & Vipponæ ultro sequi; at quo minus credat, Ludovicum in eum carcerem fuisse conjectum, hoc se adduxisse, quod Henrici III filius non ea tunc valuerit auctoritate, distractis factione Saxonix Principibus. Maxime vero tum se de fabula judicasse, cum loci situm speculatus sit, & cognoverit, non per naturam fieri potuisse, ut hoc modo se a vinculis liberaret. Saltatoris vero nomen aliunde inditum esse. Epist. 210. refert, præfecturas illas sacras ordinis Teutonici, quæ *commendæ* vocantur, Fridrici II ævo institutas esse, seque vidisse membranam anni 1123, in qua Gebhardus Portfeldius se scripserit hac formula: *Dei gratia Commendator in Sublinburg*. Commemorat porro, amicum quendam suum vidisse codicem manu exaratum, qui eundem annum Hatzæ *commendæ* ostenderit.

Epist. 106 de Martino Crasio nonnulla commemorat, adfirmatque ipsam magnam suorum Annalium partem Caspary Bruschio debere, & præterquam quod Jo. Aventino diligentissime usus sit, multa quoque accepisse a Laurentio Friszo, Consiliario, dum viveret, Vurcenburgico. Longe plura supersunt in his epistolis graviter dicta & nerve explicata, imprimis vero accurata de viris doctis (quorum plerumque nomina expuncta sunt) judiciâ, quæ ultro & consulto prætermittimus.

* * * * *

(513)

ACTORUM ERUDITORUM, *qua Lipsiæ publicantur,* SUPPLEMENTA. Tom. III. Sect. XII.

THE SATIRES OF DECIMUS JUNIUS JUVE-
nalis, translated in to English Verse &c.

h. e.

SATIRÆ DECIMI JUNII JUVENALIS, VERSI-
bus Anglicis a Drydenio aliisque præclaris ingenii tradita; una
cum Satiris Auli Persii Flacci ab eodem Drydenio Anglice redditis
Præfixa est præfatio de origine & incrementis Satiræ ad Caro-
lum, Dorsetiæ Comitem, Auctore JO. DRYDE-
NIO. Cum figuris aeneis.

Londini apud Robert. Knaplok, 1697, in 8.
Constat Alphab. i. plag. 16.

QUamvis ad plures hujus translationis gloria redundet, ac præter Joannem Drydenium, filii illius, Carolus atque Joannes, Tatius item, Bowlesius, Stepnejus, Hervejus, Congrevius, Powerus atque Creechius eandem perfecerint; merito tamen illius, quem primum nominavimus, Joannis nimirum Drydenii nomen præ reliquis expressum in titulo videtur. Hic enim uti inter Poetas Anglos summum nomen adeptus est, ita non modo maximam Juvenalis partem ac integrum Persium in patrium idioma traduxit, sed etiam operi eruditam non minus, quam prolixam præfationem præmisit; in qua cum primo Carolum, Dorsetiæ Comitem, ob carminis gloriam & eximiam poetandi facultatem miris laudibus evexisset, mox, præsertim plerumque Casaubono, Heinsio, Dacierio, Rigaltio, &

T c c

P. 25.

illo, qui Juvenalem in usum Delphini edidit, quædam de Satira, ejusque origine, progressu atque consummatione, nec non versio- nis hujus ratione differit, ex quibus sequentia produxisse sufficiat.

P. 27. Principio circa originem Satiræ auctores admodum dissen- tire Drydenius adserit, aliis cum Heinsio atque Scaligero, eam Romanos a Græcis accepisse, aliis cum Casaubono, Dacierio & Rigaltio, Romanos ejus inventores extitisse, adfirmantibus. Licet enim ea naturæ humanæ sit depravatio, ut dicacitas & mordendi cupidus omnibus veluti insita atque innata sit, aliter tamen rem sese habere ait cum illo poematis genere, quod Satira vocatur, hominumque vitia false ac multa acerbitate perstringit. Hoc scilicet non aliunde originem traxisse arbitratur, quam ex prisco- rum diebus festis, in quibus oblati sacrificiis, reliquum temporis spatium, tum apud Græcos, tum apud Romanos, facetiis jocisque variis consumptum fuerit. Quemadmodum ergo Romani dies festos celebrandi consuetudinem nequaquam a Græcis hauserint, ita nec Satiras eo tempore usitatas a Græcorum ritibus Romuli nepotes accepisse, colligere videtur; præsertim cum Romana Sa- tira a Græca diversa plane fuerit, ac præterea non modo Quinti- lianus Satiram totam Romanis adscribat, sed etiam Horatius carmen Græcis intactum eandem adpelleret. Rejecta igitur illo- rum opinione, qui Satiram a Satyris, aut eo animantium genere dictam putant, quod veteres Semideis annumerabant, Casaubo- num potius secutus, ob rerum vel carminis varietatem a sancta Satiram derivat, ac quomodo illa in primis apud Romanos mayo- ra subinde incrementa ceperit, Dacierio duce exponit. Post- quam nimirum Romanorum Satira primum Saturninianis ac Fescenninis versibus constitisset, quibus homines in theatris sese invicem profcindebant, ac postea, histrionibus ex Hetruria Ro- manam vocatis, ab obscœnitatibus purgata & magis magisque ex- polita fuisset, tandem Livii Andronici opera, qui primus Græ- corum more Romæ ludos instituit, novam induere formam visa est. Post Andronicum Ennius, operæ pretium esse arbitratus Satiras conscribere, non ut in theatris recitarentur, sed ab aliis le- gerentur, jocos atque facetiis, quibus prisca Romanorum Satira abundabat, haud penitus rejectis, magnam in hoc scribendi ge- nere.

B. 35.

B. 41.

nere laudem adlocutus est. Huic successerunt Pacuvius, Ennii nepos vulgo habitus, atque Lucilius, hujus imitator felicissimus, qui carminis elegantia reliquos anteivit, ac veluti novam scribendi rationem ingressus est, quæ alios postea excitavit, ut quoque componendis Satiris animam adplicarent. Inter alios Varro doctissimus Romanorum Satiram conscripsit, ab auctore suo Varronianam deinceps adpellatam, quæ non modo diversa carminum genera, sed prosam quoque orationem comprehendebat, ac modo Latinis, modo Græcis verbis constabat; ad cujus generis Satiram, præter Varronis fragmenta paucissima maximeque corrupta, Petronii Satyricon, Luciani Dialogi quidam ejusque Histeria vera, aureus Apuleji Asinus, Claudii Apotheosis a Seneca conscripta, Juliani Symposium, & ut ex recentioribus quosdam nominemus, Erasmi Encomium Moriz, Barclaji Euphormio, ac forsitan alia quædam aliorum scripta referri possunt.

His omnibus latius expositis, celeberrimos Satiræ scriptores, Horatium, Juvenalem & Persium, Drydenius inter se confert, circa quorum præstantiam auctores diverso partium studio agitati maxime dissentiunt; aliis, uti Heinsio ac Dacierio, Horatium reliquis præferentibus; aliis, uti J. C. Scaligero & Rigaltio, Juvenali primas partes tribuentibus; aliis denique, inter quos Casaubonus eminent, Persio palmam concedentibus. Nostrum Auctorem quod attinet, ab odio & amore ille se longissime abesse profitetur, ac ita primum de Persio judicat, ut eum Juvenali atque Horatio partim inferiorem, partim vero superiorem esse adfirmet. Ille nimirum, judice Drydenio, uti ipse Casaubonus diffiteri nequit, nec verborum puritati, nec numeri elegantiz studet, & dictione dura horridaque, figuris nimium turgidis, & tropis admodum coactis utitur; dicendi genus, quod sequitur, adeo obscurum est, ut doctissimi commentatores id illustrare frustra laboraverint; ad carmen scribendum accessit, perinde uti Lucanus, adhuc juvenis, nec ea judicii maturitate instructus, quæ poetam domum solet perficere; vitia insectatur potius, quam describit, & si quas dicendi Veneres habet, non ex suo ingenio, sed Horatii scriniis eas depromit. Uti vero hæc et alia, quæ imprimis Scaliger in Persio reprehendit, vitia satis evincunt, eum ad

P. 42

P. 43

P. 44

P. 45

Juvenalis atque Horatii præstantiam minime accedere: ita e contrario his duumviris aut anteferendus, aut certe æquiparandus in multis. Persius propterea Drydenio videtur, quod & philosophiam Stoicam, omnium optimam, tum in scriptis, tum in vita constanter expresserit; & virtutis studium tanta cura inculca-verit, ut eum, una cum decima Juvenalis Satira, Episcopus Saris-berienfis in Epistola sua Pastoralis cunctis Ecclesiæ Ministris dili-genter commendaverit; & ea sinceritate scribat, ex qua facile adpareat, de veritate, quam aliis inculcat, ipsi esse persuasissimum, ac singula serio eum agere; in quo ab Horatio longe distet, qui ri-dendo plerumque verum dicere soleat. Hinc Auctor Juvena-lem cum Horatio comparat, & hunc quidem utilitate præstare, atque ad formandos mores aptissimum esse, illum vero dulcedi-nis plurimum atque suavitatis habere probat. Licet enim & Ho-ratius sua jucunditate gaudeat, languida tamen illa quasi Dryde-nio videtur, nec ita comparata, ut ficta & coacta veluti urbanita-te sua lectoris animum adficere queat. Additur, quod Juvena-lis & exquisita inventione, & sonora dictione, & numeri suavi-tate, & majestate verborum, & rerum gravitate, quæ omnia ad procreandam voluptatem apta sint, Horatium longe vincat, qui leviora solum vitia perstrinxerit, & graviora omiserit, quod ipse illis esset immerfus. Denique Drydenius de his antiquæ Sati-ræ scriptoribus ita existimat, ut istos quidem omnibus aliis ante-ponendos esse censeat, sed Juvenali primum, Horatio secundum, Persio vero tertium locum tribuat, istos Virgilii versus ex lib. V. *Æneid.* singulis eleganter adplicando:

Tres præmia primi

Accipient, flavaque caput ne cætentur oliva.

Primus equum phaleris insignem victor habeto.

Alter Amazoniam pharetram plenamque sagittis.

Threiciis, lato quam circumplectitur auro.

Balteus, & teriti subnectit fibula gemma.

Tertius Argolico hoc clypeo contentus abito.

Quæ cum Auctor de Satiræ præcipuis scriptoribus discernis-set, eam quoque breviter describere, ejusque naturam explicare, æquum esse judicat. Allata proinde Heinsii descriptione, quam
obscur-

obscuram atque difficilem adpellat, eam, quod humile scribendi genus Satiræ proprium esse dicat, non nisi Horatii Satiris adplicari posse censet, qui solus submisse scribat, reprehendendus propterea potius, quam laudandus. Hinc suam ipsius de iis, quæ ad Satiram requiruntur, sententiam exponens, unicum solum thema primario in isto poemate pertractandum esse docet, exemplo Juvenalis, Persii, & ex recentioribus Boileavii, qui unum solum finem semper respicere soleant. Deinde Satiram scribenti illud videndum esse ait, ut lectores ad quandam virtutem sectandam imprimis excitentur, & adversus vitium virtuti oppositum præmuniantur; quamvis obiter & aliz virtutes commendari, & alia vitia reprehendi queant. Ipsum stylum multo sale temperandum esse monet; carminis genus Satiræ aptissimum illud existimat, quod Heroicum Anglis vocatur; verborum vero rerumque lusus non minus in Satira, quam in Heroico poemate, sectandos esse comprobat. Ceterum hæc ipsa Juvenalis atque Persii Anglica translatio, uti in fine præfationis Drydenius docet, ita comparata est, ut sensum potius, quam verba exprimat, adeoque non tam eruditus, quam forminis atque illis scripta sit, qui latinæ linguæ ignorantia laborant. Quapropter non modo ea facilitate gaudet, ut brevissimæ notæ, quæ Satiræ cuius annexæ sunt, indoctis quoque lectoribus sufficiant, sed illa etiam elegantia confecta est, ut si ipse Persius & Juvenalis Anglice scripsissent, elegantius scribere haud potuissent.

CONSIDERATIONS THEOLOGIQUES ET CRITIQUES sur le Projet d'une nouvelle Version de la Bible de Mr. Le Cene.

fr. c.

CONSIDERATIONES THEOLOGICÆ ET CRITICÆ IDEÆ: quam de nova Versione Gallica Scriptura S. dedit Carolus le Cene, Auctore JACOBO GOUSSETIO, Professore Groningano.

Amstelodami, apud Danielelem Pain, 1698. in 8.

Alph. 1, plag. 10.

Si quæ natio, nostra ætate, studio sacra Biblia in vernaculam linguam transferendi eminet, laudemque inde promeretur, certe Gallicæ:

licæ id encomii debitum, lubentes fatemur. Nam inter eos, qui Pontifici Romano adhærent, non solum Lovanienses Theologi, verum etiam Jansenistæ Portus Regii, ac Montenses, Bohoursius item ac Simon, novas nobis interpretationes Gallicas dederunt; sed ex Reformatis quoque Carolus Genius idem tentavit, editaque A. 1696 *Idea novæ Versionis (Projet d'une nouvelle Version Française,)* quam in Actis A. 1697, p. 227 sq. recensuimus, institutum suum declaravit. Hujus Viri conatus admodum perniciosi visi sunt Auctori hujus libri, Jac. Gouffetio, Theologo Groningano, cujus luculentos linguæ Ebraicæ Commentarios nuperrime editos propediem in Actis his nostris recensebimus. Hinc in *Prefatione*, nihil sibi esse privatæ litis cum Genio præmonet; ejus autem Interpretationem novam, si talis fuerit, qualem in *Idea* multis speciminibus promissit, periculosa plenum opus alicui futurum, atque Socinianis Arminianisque faventissimum censet. Commemorat eodem loco, Genium & in Galliis, & in Anglia suspectum semper fuisse, & novarum ac paradoxarum opinionum amore miro agi. Hinc in ipso opere statim ad specialia se convertit. Nam *Libro I* probatum it, Genium suis de nova interpretatione consiliis evertere ea, quæ de Christi missione & Divinitate, deque ipsa sacra Triade, hætenus Ecclesiâ fuerit confessâ. Et *prima* quidem *Sectione* vindicat oraculum de Schilo Gen. XLIX, 10. quod Genius cum Clerico de tribu Juda explicaverat atque enervaverat: *Sectione secunda* vaticinium Deut. XVIII, 15, 18. contra Genium, illud cum Judæis de sacerdotibus Leviticis interpretantem, copiose defendit. Acrius instat *Seçt. III*, qua adversarium in eo esse probat, ut perpeffionem ac mortem Christi sine Dei decreto ac consilio, velut casu, factas evincat, Pajoniique errorem instillet, & cum eo providentiam omnem immediatam ac specialem Deo eripiat. Quare in dictis Act. II, 27. IV, 27. 28. a Genio corruptis multus est, probatque *ἰνδοτον* non significare donatum, sed traditum; *οπίζεν* non esse declarare, sed determinare. Digladiatur porro cum adversario *Seçt. IV*. circa vocem *גָּבַר*, quam Genius a notione gignendi ad elevationem in dignitatem detorserat, atque locum Ps. II, 7 ita explicaverat, emendicatis undique etiam ex profana eruditione argumentis, quæ illi Gouffetius omnia eripit, & maximam partem ex ingenio Viri conficta esse ostendit. Næc placet Nostro, quod Genius nomen pri-

moge-

inogeniti Christo non alio sensu tribuat, quam quia excellentissimus inter res creatas sit, quodque per Filium hominis Matth. XII, & omnes homines intelligat. De Spiritu S: Ceniū sequius sentire, *Sect. V.* indicat; qui Gen. I, 2, per Spiritum Dei, ventum vehementem intellexerit. Nostro vulgata ista exegetarum explicatio; (quando nomen Dei rebus creatis additum eorum excellentiam designare docent) parum probatur. Eam enim Kimchio auctori suo remittit, & quoties ejusmodi locutiones occurrant, toties singularitatem aliquam Dei circa res istas actionem, vel ad eas respectum indicari pronunciat. Observat quoque *Sect. VI.* Ceniū oracula S: Litorarum de Trinitate eversum ire, dum verba Gen. III, 22, I, 26, de Angelis explicat, eosque ludibrio habet, qui formulam baptizandi in nomine Patris, Filii & Spiritus S follicite observent; ubi Noster de phrasi *in nomine* eleganter commentatur. *Libro II.* de operibus Dei tractat, quæ a Cenio extenuari & tantum non tolli contendit. Nam *Sect. I.* illi exprobrat, quod creationem, imo omnia opera Dei externa, per Angelos facta, cap. XV. libelli sui Artic. 21. docuerit, & *Sect. II.* eundem in doctrina de prædestinatione Arminianum agere monet. Inde *Sect. III.* Cenio Electionem neganti se opponit; probatque *in λέγειν* plus esse, quam amare, *εὐδοκίαν* indicare beneplacitum absolutum, dicta Eph. I, 4. 5. Matth. XI, 25. 26. Luc. XII, 32. Phil. II, 13. Joh. XV, 16. 19: I Cor. I, 27. sqq. Rom. XI, 5, a Cenio depravari; agit etiam fusius de libro vitæ, & dicta Ps. LXIX, 29. Es. IV, 3. Luc. X, 17. 20 interpretatur. De Reprobatione & decretis ac concursu Dei circa malum, ex hypothesi Sublapsariorum prolixius disputat *Sect. IV. V. VI.* cui doctrinæ valde se inimicum Ceniū ostenderit. Noster oracula I Pet. II, 8, Ezech. XIV, 9: I Sam. II, 25. XII, 11. 2 Sam. XXIV, 1. Exod. IX, 16. Rom. IX, 17. 13. I. Reg. XXII, 23. Es. VI, 10. Deut. XXIX, 4. ab illo inquinari probat. Ubi *ὅς ἐν καρδίᾳ* admonet, falso affirmari, quod *ἴ* interdum *igitur, idcirco* significet, multisque argumentis probat, eos hallucinari, qui *τὸ ὀδίσσει* in sacris literis nonnunquam per *minus amare* explicant. Continuat Auctor noster elenchum suum *Libro III.* quo Ceniū Pelagianismi arguit, talemque daturum interpretationem Biblicam augurat, quæ homini in salutis negotio ferme omnia tribuat. Igitur *Sect. I.* conqueritur, quod Ceniū loca de hominis corruptissimo statu agen-

p. 90.

p. 115. seq.

p. 204.

p. 225. seq.

tia clumbia faciat, & contra eundem defendit, vocem *Adam* non significare homines plebejos, nec *posse* pro *valle* in sacro Codice summi, aut particulas *propemodum* vel *solum* in dicta de hominis corruptione inferenda esse: qua occasione oracula Gen. VI, 5. Rom. IX, 16 vindicantur. Consimiliter malè habet Gouffetium *Señ. II*, quod novus interpres peccata passim emolliat, & pro *inutili* Matth. XII, 36. ponat *perniciosum*, pro peccatore flagitiosum. Reprehendit quoque eundem *Señ. III*, quod poenas peccatorum enervet, & *Señ. IV*, quod officium Christiani extenuet, denique *Señ. V*, quod meritum bonorum operum stabiliat: ubi peculiarem Auctoris hermeniam notamus, qui cum alias receptas Reformatorum explanationes ut plurimum amplectatur, tamen per servum *ἀρχαίων* Luc. XIV, 34. intelligit talem, qui non meretur, ut gratias illi dominus agat, ejusque servitia in beneficii loco habeat, quod *Cenius* reddiderat per mancipium humile & abjectum. Nec desunt alix eonquerendi occasiones *Lib. IV*, quod videlicet *Cenius* spiritualia maximam partem in terrestria transformet, τὸ *create* in regenerationis negotio metaphorice explicet, unctionem pro nuda elevatione in dignitatem aliquam habeat, & per aquas a ventre fidelium currentes Joh. VII, 38 fertilitatem terræ intelligat, qui locus *Señ. I*. studiosa analysi explicatur. Similiter *Señ. II & III*. quæ contra perseverantiam sanctorum & satisfactionem Christi hinc inde *Cenius* mutaverat, refellit, & dicta 2. Cor. V, 21. Gal. III, 13. Heb. XI, 24. melius explicanda esse evincit, simulque in eos, qui licentiam textum sacrum transponendi & loca parallela fingendi sibi sumunt, invehitur. Denique *Lib. V*, quæ residua erant, conjunctim proponit. Nam *Cenium* castigat, quod Paulum Petri discipulum fuisse ex Gal. I, 18. doceat: quod τὸ *ire in proprium locum* Act. I, 25. non de Juda, sed de Matthia explicet, adeoque non leve argumentum pro animæ immortalitate labefactet: quod cum Beckero Diabolum ex variis Scripturæ locis, præsertim Marc. IX, 29. Eph. III, 10 eliminet: quod 1 Cor. X, 4. contra Reformatorum mentem interpretetur: quod oraculum Rom. V, 12 - 18. frigide tractet, itaque torqueat, ut doctrina de peccato originis detrimentum grave patiat: quod nomina Dei leviter habeat, speciatim *Elobim* judicem denotare, & sic transferendum esse affirmet. Hac data occasione com-

ma, Rom. V, 13. non simpliciter proponi, sed objectionem a Paulo factam esse observat, multisque hoc pacto difficultatibus occurrit. De cetero passim Cœni temeritatem incusat, quod Græcis Hebraicisque vocibus ex ingenio significationes affingat, atque e. gr. *ἀίγα* semper *tenebras*, *ἰζαλθεῖν* *ingeri*, *evebi*, indigare, tanquam pro comperto pronunciet. Pollicetur alterum volumen, quo reliquos Cœni errores articulos fidei non evertentes (nam ad hos solum in priori hæc parte respiciendum duxit) sub censuram vocabit.

JOANNIS JENSII LECTIONES LUCIANÆ.

Accedit ad J. G. GRÆVIUM, V. CL. super aliquot

Diodori Siculi locis epistola.

Hæc Comitibus, excudebat M. Vitwerf, 1699, in 8.

Constat Alphab. 2, plag. II.

Cum variis mendis depravatum, nec satis hucusque explanatum Lucianumprehenderet, qui hætenus in Dordracena & Hagensi scholis cum laude docuit, clarissimus Jo. Jenius, non potuit sibi temperare, quin ipse quoque scriptori elegantissimo lucem accenderet, maleque adfecto præsto esset, & quoad fieri posset, menderetur. Quod eo magis congruum aptumque judicavit, quo diligentiori cura se Lucianum & Aristophanem legisset, & dicendi genus, orationisque usurpatæ indolem & omnes differentias cognovisset ait. Peregit igitur incepta, rationibusque a vulgo quam maxime abductis exæquare accuratos interpretes, atque optime de Luciano mereri studuit. Conqueritur tamen, MSstis codicibus plane se destitutum fuisse, atque adeo non nisi antiquissimas nonnullas editiones in auxilium vocare & conferre potuisse. Ex his magnopere laudat, quam evolvendam explorandamque sibi amplissimus Joannes a Witt dederit, Florentinam editionem multa rectius exhibentem, & proinde Aldina, quam hodiernæ plerumque sequuntur, magis perpurgatam emendatamque. Ita vero destinata sua persequutus est, ut totum Lucianum perlegerit, & ubi res exigebat, limam adhibere, atque adeo plenius & cum cura expolire eum annis fuerit. Quas observationes suas paginis editionis Salmurienensis respondentes tribus libris inclusit, & *LECTIONUM LUCIANÆARUM* nomine aliquot ab-

hinc

hinc

hinc annis-evulgavit. Neque tamen non & alia præterea hic rep-
 zuntur, quæ humanitatis studiosos oblectare & capere possunt. Nam
 non solum loca inquinata, quod jam monuimus, restituit, & sermonis
 genium præceptis exemplisque adductis exposuit, sed Latine quo-
 que & Græcæ linguæ convenientiam demonstravit. Et quod ad
 utriusque orationis convenientiam attinet, aliquot ejus specimen
 pag. 271 seq. adfert, probatque a Græcis, Luciano maxime, & La-
 tinis eodem sensu dici ἀμαξαι βλασφημιῶν, *plaustra convulsi-
 onum, κακῶς ἀκούειν, male audire, μόνον ἔκvel Atticè μονονοχῆ, tan-
 tum non pro fere, ἀμέτρητον ὄσον, immensum quantum, ἔδδο
 εἶναι πρὸς τι, nihil esse ad hoc, sicut quod Lucianus in Hermetimo di-
 cat, ἔδδεν εἶσι ταῦτα πρὸς τὸν ἐν τῇ ἀρετῇ βίον, Latini vertant, nihil ista
 sunt ad vitam, qua in virtute degitur. Eodem modo constitu-
 ta esse μένειν & ὑπομένειν, manere pro expectare, sicut iisdem
 verbis Græci expriment, quod Latini dicant, manet ipsam rem; ἰὺ
 vel καλῶς ἔχει, bene habet; πρῶτα, δεύτερα Φέρεσθαι primas,
 secundas ferre; πρῶτα ἄρα τὰ τῷ θεῷ ποιείσθαι, res divinas an-
 tiqiores, id est potiores, ducere; μίαν καὶ τὴν αὐτὴν εἶναι, unam
 eandemque esse; ἐκ τινος νεκρῶς, ex aliqua re, v. g. ex vulnere mor-
 tuus, & plura alia studiose hic congesta. Quo pertinere videtur,
 quod pag. 392 de Æschyli loco in Prometheus versu 396, ubi ho-
 die vulgatum legimus :*

Λευθὴν γὰρ εἶμον ἀθέρος ψάψει πηροῖς

Τετρασκελῆς οἰωνός

præcipit. Existimat quippe pro ψάψει satis apte (licet in non-
 nullis MStis, teste Scholiaste, ψάψει scriptum olim fuerit) legi pos-
 se ψάσει, atque adeo ψάσειν οἶμον plane ceu apud Latinos *radere*,
iter dici. Qua occasione Luciani locum in Tragopodagra vers.
 22, qui in editione Salmurienti & Amstelodamensi ita,

Ἀλλὰ λιγὺ ψάψει κείνυ περι δέσμα Πύθιος

in Florentina vero, Aldina & Basileensi in 8, anni 1545, & Parisia-
 ca Bourdelotii hoc modo, & quidem ex sententia Jansii paulo recti-
 us, licet ob violatas metri leges nondum profus emendate, exhi-
 betur,

Ἀλλὰ λιγὺ ψάψει κείνυ περι δέσμα πίτυς,
 ista ratione sanari & restitui posse censet :

Ἄλλὰ λιγὺ φαίρει κύνεσσι περὶ δένδρα πίνυι;

ut sensus sit, pellem Marsyæ in pinu suspensam, & tempore siccatam, unaque cum ramis vento motatam quasi sibilum edidisse: Apollodorum quippe, Philostratum & alios de antiquis tradere, eos Marsyam ex arbore pinu suspensum & excoriatum finxisse. *Λιγὺ φαίρει* vero per *tenuem sibilum edere*, apte omnino explicari posse. Tum vero etiam voces non ubivis obvias diligenter adnotavit & enucleavit, imò peculiarem pag. 309 seqq. vocum Lucianearum plurimarum, quæ in Thesaurò Stephani non comparent, indicem tenuit. Nec suscepit non de variis Græcanicæ eruditionis capitibus cum viris doctis disputationes, quas inter illa notari meretur, quam cum clarissimo viro, Richardo Bentlejo, pag. 167 iniiit. Negaverat quippe Bentlejus, diphthongos *αι* & *οι* sequente consona corripiri debere; quam proinde sententiam oppugnare, simulque ea, quæ jam ante de hac re contra nonneminem dixerat, fulcire denuo & corroborare allaborat doctissimus Jensus. De Scholiis vero super Luciano Græcis, ex Bibliotheca If. Vossii a Jo. Clerico editis, pag. 6 pronunciat, eorum auctorem Thomæ Magistro recentiorum esse, cum Thomæ istius verba, quæ hodie in voce *ἀνδρίας* existunt, in scholiis ad Luciani Phalarin citentur. Lectionibus his Lucianicis subnectitur CL. Jensii epistola ad celeberrimum Virum Jo. Georgium Grævium, ubi aliquot Diodori Siculi loca rimatur & exquirat. Unicum ex istis commentationibus speciminis loco adferemus, & quidem illud maxime, quod de Diodori loco lib. IV, cap. 3, pag. 148 edit. Steph. anni 1559 disserit, & contra Palmerium longe aliter statuentem tuetur. Afferuerat quippe Palmerius, tradi in isto loco a Diodoro, veteribus primo loco inter cœnandum sumtum fuisse dilutum, deinde meracum. Sed aliam explanandi viam Noster ingreditur, & ex verbis Diodori soleter & cum cura inspectis conficit, veteres inter cœnandum (ita enim intelligit verba hæc, *ἐπὶ τῶν δειπνῶν*, non ut Palmerius videtur intellexisse, *in isto cœnæ*) sibi invicem propinasse vinum meracum, idque poculum *Ἀγαθὴ δαίμωνος* appellasse; finita vero cœna, discessuris jamjam convivis, propinatam fuisse dilutam, vocatam *Διὰς Σωτήρος*; idque fecisse ideo ut τὸ μαινῶδες καὶ ἡ τῶν φρενῶν παράλυσις, quæ accidisset per meracum, temperaretur & διορθῶται diluto; ideoque illud poculum

eulum dixisse Διός Σωτήρος, quod quasi eos defenderet a periculo, cæteroquin ipsis discedentibus & multo meraco calentibus imminenti. Reliqua ipsis lectoribus cognoscenda relinquimus. Tres sub finem comparent indices. Primus scriptores vel illustratos, vel notatos; alter voces & dictiones Græcas; tertius rerum summa capita iusto ordine digesta exhibet.

RELATION CURIEUSE ET NOUVELLE DE
Moscovie.

Id est

CURIOSA ET NOVA DE MOSCOVIA

Relatio.

Hagæ Com: apud Meyndert Uytwerf, 1699, 12.

plag. 10.

EX quo tempore Russis Europam reliquam, inque Europa nostram etiam Germaniam frequentius invadere, atque ipsi Magno eorum Duci nuper ad nos placuit commere; quicquid ad regionis illius populique indolem describendam facere visum est, avide cum primis excipi evolviq; cepit. Inde nec jam Lectori ingratum quid facturos nos arbitramur, si de præsentis libello quædam, & quales Autoris ejus institutum sit, exponamus. Gallus ille natione, & a Marchione Bethunio, cum Legatum ageret hic apud Polonos, a. 1689 in Russiam missus; quæ ab a. 1682 ad a. 1689 rerum in ea facies, quique gravissimi motus in Imperio excitati fuerint, exponendum sibi statuit. Divisa narratione in diversas particulas, ipsum iter suum primum, inde notabilem commutationem, quæ a. 1632 Theodori Magni Ducis mortem consecuta est, commemorat, quando Sophia soror Theodori, ambitiosissima femina & quædam quasi Russorum Tanaquil, regnum ad se rapere cogitans, excitatis in vindictam mortis ejus Prætorianis militibus, quos Strelizen vocant, cum Covanskio, qui illis præerat, primum fecit, postea vero quam hunc ipsum ad Imperium grassari, atque filio suo Catharinam, regiam Principem suamque sororem, uxorem destinare vidit, Galitschinnii usq; consiliis, quem & Magnum Cancellarium & Regni Administratorem constituerat, Covanskium occidi curavit, amovere Petrum fra-

p. 37. seq.

p. 48. f.

fratrem minorem medians, ut ob imbecillitatem mentis majoris natu fratris Johannis, penes se esset universi imperii cura. Iste Galischinius Princeps dicitur fuisse singularis prudentiæ, comitatisque miræ erga exteros; cultu magnificus insuper, Latinique sermonis cumprimis gnarus; qui, quod non tam natalium quam meritorum rationem habiturus, præcipuis officiis ultimæ quoque cavere homines admoveret, Bojarorum invidiam concitavit non vulgarem: quorum etiam suffragiis, cum a. 1687 ex pacto cum Polonis inito, Tartaris Crimeis bellum esset inferendum, ut honesto ita titulo abs aula abduceretur, indignante quamvis Sophia, exercitum omni supremus Imperator datus est. Ista vero expeditio, uti pergit Autor, parum fuit auspicata, siquidem gravissimo Solis astu longe lateque adustis campis, cum comestus deesset 400000 hominum exercitui, irrito conatu a fluvio Samare, ad quem processerant, regredi omnes oportuit; qua occasione, ut Johannes Samtel Errich, qui Russicis Confacis præerat, (Hettemann ipsi dicunt) Galischinii criminationibus in odium adductus apud Russos, inque Siberiam inde ablegatus, & ipsi in isto munere Mazepa Pistarz, i. e. Status Secretarius, susceptus fuerit, explicatur. Redux in patriam Galischinius consilium dedit, ut ad fines regionis urbs strueretur, in qua comestus tanto exercitui necessarius posset servari, quod factum, urbi que ad fluvium Samare erectæ Novobrogodillæ nomen inditum, sed nec ideo tamen altera expeditio feliciores fuit, quæ A. 1689 adversus eosdem Tartaros est suscepta; siquidem Galischinius, qui longius hoc anno progressus fuerat, & jam ipsi Precopiæ imminere, atque castris non procul ab urbe positis non parvum terrorem Tartaris injecerat, cum horum quidam cum Russici exercitus milite sermonem habuisset, atque fieri posse dixisset, ut Princeps Tartariæ, quem Chamum dicunt, pacem faceret, istius monitu motus exercitum reduxit ab urbe, & elusus deinde a Legato Tartarico, moras identidem necitante, & de pacis conditionibus sui Principis responsa expectare se simulante, domum remeavit infecta re, missis antea nunciis ad Polonos, in quorum gratiam illud bellum erat susceptum, inque ipsam Russiam, de profligatis & ad internecionem casis Tartarorum copiis, quibuscum tamen vix una velitaris pugna commissa fuerat. Cum vero Sophia inter hæc minui suam auctoritatem, neque suæ voluntati

p. 55. f.

p. 67. f.

p. 76.

p. 84.

p. 103. f.

a Petro fratre annui videret, de tollendo hoc e medio confilia in-
 iit, usura militum Prætorianorum manibus, & Galischinii, cui rem
 communicaverat, solertia. Isti autem nefandi conatus statim in-
 notuerunt Petro, duorum militum iudicio, qui conscientie agitati
 stimulis ad locum, ubi Magnus Dux tum commorabatur, Obrogens-
 ko dictum, advolarunt, & omnes machinationes detexerunt, quo
 facto ipse Petrus in monasterium S. Trinitatis semet contulit, & vo-
 catis ad se Senatoribus Nobilibusque, percussores, quorum antesigna-
 nus erat quidam Theodor. Thekelavitan, occidi iussit, ipsam vero so-
 rorem in coenobium, & Galischinium in Siberiam secedere mandavit;
 quod prolixius Noster & ipsius deinde Sophiæ indolem describit, quæ
 deformi & crasso corpore ac facie non minus turpi, ingenio tamen
 fuit astuto ad fraudem & magnorum molimina capaci, quodque
 in Macchiavelli schola videri possit nutritum. Ea, quod porro ad-
 dit Autor, Galischinium profus in suas partes pertraxerat, quippe
 qui consilio prudentiaque omnes ad unum Russos superabat, pro-
 fundique erat ingenii Princeps, ex quo ipsa etiam liberos peperisse
 fertur, quamvis frustra laborarit, ut ejecta in monasterium propria
 conjuge, secum iniret matrimonium. Idem tamen eadem Petri
 fertur dissuasisse, & consilium subministrasse de conjuge potius Jo-
 hanni Magno Duci adducenda, ex qua, vel adjuvatore quovis alio, li-
 beros gigneret, & detrudendo tum in monasterium Petro; at ve-
 ro cum infantem quidem ille, & Itali cujusdam Chirurgi ope, sed
 sequioris sexus suscepisset, & sentientes quid ageretur, qui Petro
 favebant, eidem etiam uxorem quærerent, quæ filium primo par-
 tu enixa est, vana extiterunt Sophiæ & Galischinii destinata, qui ipse
 etiam spe de filio suo in thronum evehendo, quam clam fovebat,
 excidit, & paulo post cum exercitu in Tartariam missus est. Laudat
 iterum Galischinium Autor tanquam virum salutis populi cupidissi-
 mum, qui de literarum cultura, qua deinceps feri gentis animi mi-
 tigarentur, & de nobilibus peregre mittendis solerter cogitaverit, æ-
 dificiis auxerit urbem, quorum, dum Status Ministrum egit, supra
 1000 ex lapidibus erecta sunt, ac insuper & fluvium Moscuam pon-
 te junxerit lapideo, qui unicus est istius materie in universo regno,
 tum vero & ebrietatis, quod commune est Russorum vitium,
 osor, blande humaniterque sit versatus cum extotis, & quæ sunt alia.

Quan-

Quando mores describit incolarum, tres familias omnium illustrissimas laudat, Principum scilicet Sirkache, Galischia, & Harthev monovict; meminit & Patriarchæ eo tempore mortui, qui nullis aliis meritis, præterquam barbæ suæ magnitudine ad illam dignitatem ascenderit, & Evangeliorum libris singulare statui precium memorat, vidisseque se addit, quorum unus 25 aut 30000 uncialibus sit æstimatus. Tandem & subjungit, quo consilio Spatarum quendam Valachum ad Sinenses miserit Galischinius, & quo studio modum invenire laboraverit, ut terrestri itinere ad illam gentem commode posset iri, qui tamen conatus, cum Galischinius Principis sui gratia jam excidisset, Batavorum invidia & dehortationibus in ventos fertur abiisse.

p. 194.

p. 196.

p. 219.

NOUVELLES OEUVRES MELEES DE MR. DE SAINT-EVREMONT.

OPUSCULA NOVA MISCELLANEA CAROLI SANCT-EVREMONTII.

Parisius apud viduam Claudii Barbini, 1700, 8.

I. Alph. plag. 8.

QUæ aliquot abhinc annis prodire opuscula miscellanea Sancti Evremonii; politissimi eloquentissimique Equitis Gallici, magnorum multorum applausu excepta sunt; quæ res editorem permovit, ut ramenta scriptorum Evremonianarum undique conquireret, & in volumine hoc publicaret. Hic in Præfatione commemorat, Criticum quendam virgula nuper censoria Sancti Evremonii stylum notasse, cui ipsis Herois sui verbis respondet, multa illi scripta attribui, quorum auctorem se diffiteatur; quæ autem genuina sint, a quinquaginta jam annis constanter omnibus placuisse. In hoc libro autem continentur maximam partem Epistolæ, præsertim ad Lionnium Comitem scriptæ, & Poemata, atque Axiomata moralia: non desunt tamen, quæ ex elegantis his excerpantur, solidiora. Sic v. gr. scitæ delineatio Heroicæ mentis Turenii, cum observationibus ejus fata concernentibus habetur p. 5. seqq. Vitia carminum & dramatum Phil. Quinalti, celebris apud Gallos Poetæ Dramatici, præsertim frigidæ ejus & obtusæ argutiæ, p. 21 seq. ingeniose reprehenduntur. De axiomatibus moralibus Ducis Rupifaucaltii disseritur

p. 56

p. 56 seqq. inter quæ sequentia præ ceteris Auctor laudat: intellectum a voluntate nostra plerumque decipi, & pigritiam omnes affectus extirpare, cujus laudes p. 59 deprædicat. Scitum est iudicium Auctoris de Salustio & Tacito p. 121, priorem omnia naturæ & temperamento hominum adscribere, atque in eo describendo totum esse; posteriorem ubi vis artes politicas quærere, iisque eventus rerum tribuere. Vita Hugonis Lionnii, supremi Status administri apud Ludovicum XIV, p. 181 seqq. describitur. Hic Gratianopoli A. 1611 natus, apud Servientium avunculum rebus gerendis adsuevit, hinc Richelio & Mazarino innotuit, Secretarium Legationis Gallicæ in Pacificatione Monasteriensi egit, Regis nomine litem inter Urbanum VIII Papam & Ducem Parmensem composuit, Consilio Status A. 1643 admotus fuit, atque A. 1646 secretis negotiis Regina imperantis præfectus. Hinc Præfectus Ordinum Equestrium Regionum, & Legatus Regius ad Principes Italos & Cardinales, in electione Alexandri VII Pontificis occupatos, ad Hispanos pacis sancienda causa, ad Germanos eligendi Imperatoris gratia; quæ ipsi res tantæ gloriæ fuit, ut in album Francofurtensis Reipublicæ sequentia de se consignaret: *intra triennium a Rege Christianissimo præfectus, Roma, Madriti, Francofurti, creationi summi Pontificis, unicus pacis arbitrator, electioni Imperatoris.* A. 1659 Administer Status creatus est, non tantum non indignante Mazarino, ut potius moriens eum Regi plenissime commendaret. Ejus cura consilioque Hispanus Gallo prædriam cessit, Corsi Romæ puniti sunt, paces & fœdera quamplurima sancita. Obiit Parisiis A. 1671. De Plutarcho & Seneca censet San&Evremontius p. 223, 224, illum serios potius lectores facere, quam tranquillos; hunc austeritatem potius, quam constantiam docere. Reliqua Lectoris diligentia permittimus.

*ANNALIUM POLONIE CLIMACTER FERTIUS,
ad punctum abdicationis Joannis Casimiri Regis, per Regnum Polonia
res gestas inclusive continens, scriptore VESPASIANO
KOCHOŃ KOCHOŃSKI.*

Cracoviæ, ex officina Francisci Cefary, 1698, fol.
Constat 1. Alph. 20. plag.

Climacteres priores duos Annalium horum secundo Supplementorum tomo, sectione VII, p. 351 recensuimus, sed breviter, indicatis summis rerum, quæ in Polonia intra annos quatuordecim proximos ab excessu Vladislai IV gestæ fuerunt, capitibus. Tertium ergo, qui ante paucos annos prodiit, Climacterem tanto magis æquum est ut silentio non prætereamus, quod Potentissimo Saxoniz Electori, eidemque Poloniarum hodie Regi, Domino nostro longe Clementissimo dedicatum deprehendimus. Sed insistemus pristinz methodo, & septem annorum, qui ab anno 1662 ad abdicationem usque Joannis Casimiri Regis fluxerunt, summam recensione non proluxa complectemur.

Universum vero illud septennium inter civiles Polonorum dissensiones fere transactum est, quæ postquam ab externis bellis liberata utcunque (nam cum Moschis nondum convenerat) Polonia esset, invalere. Hinc enim Regni exercitus ob non soluta stipendia tumultuabatur, & Confederatione, seu ut vocabant, Særo Nexu inter se constituto, in Regia imprimis & Cleri bona grassabatur: inde & Aula Regni que Proceres scindebantur in partes, quod quidam improbi Regi Johanni Casimiro designandum mature successorem censerent, & Regina imprimis Ludovica Maria, imo & Rex ipse, qui obnoxius Conjugi erat, omni studio anniterentur, ut Principi e Regia Galliz Domo aditus ad thronum pararetur; quæ consilia, quod ad liberam novi Regis electionem enervandam spectare viderentur, Magnatum & Nobilitatis pars maxima damna-
bat & execrabatur. Et militum quidem Polonorum seditio, cum excommunicationis a Primate Regni Leszczynio jam indictæ metu animi utcunque mitigati essent, post difficillimos eam in rem labores a viris publici boni & quietis amantibus impensos, composita tandem sic fuit, ut Nexus Primores Regem Regni que Senatam deprecarentur solverentque Confederationem, exercitui vero parata partim pecunia, partim ipsis Reipublicæ eleno is seu insignibus oppignoratis satisfaceret. Ast Aulæ dissidia non tam facile conquievit, etsi publicis Regni Comitibus propositio de eligendo Regis adhuc superstitis successore, rejecta jam solenniter fuisset. Nam & Regina non desuit institutum per mille artes prosequi, certe constanter illi insistere fuit credita: & non desuere ex cordationibus,

A. 1662.

A. 1663.

Xxx.

qui magno illi animo obruerentur, quos inter maximæ auctoritatis Georgius Lubomirskius erat, supremus Regni Mareſchallus, idemque exercituum Dux Campeſtris. Atque hæc præcipua Regis & Reginæ in Lubomirskium odii cauſa creditur, etſi plures Kochowkius cumulat, huc non tranſcribendas, legendas tamen apud Auctorem ipſum iis, qui tricarum Aulæ experti ſunt aut noſcendarum cupidi. Interceſſit Regis adverſus Moſchos in Ukrynam & Moſchuam ipſam expeditio, auxiliantibus ſpe prædæ Scythiſ, & licet ſubleſta fide, Coſaccis etiam, ſed cui Mareſchallus inclinatæ valetudinis prætextu uſus non interfuit; qua poſt rem varia, ut fieri ſolet, fortuna geſtam peracta, indictis que mox poſt reditum Comitibus, tum vero ira Regis in Lubomirskium palam detonuit, perduellionis accuſatum, & poſtquam humillima deprecatione omnique ratione alia placare Regem nequaquam anniuſ eſſet, cauſa tumultuarie & contra Regni leges tractata, Rege ipſomet iudicio præſidente, damnatum: qui ut tum quidem majori vi cederet, Vratiſlaviam ſeceſſit, honorifice tanquam S. R. Imperii Princeps (qua dignitate patrem ejus Stanislauum Lubomirskium, Palatinum Cracovienuſem, Ferdinandus III Imperator decoraverat) & quidem ſpectatæ in Domum Auſtriacam fidei, exceptus. Ita natum civile in Polonia bellum, cum non deeſſent e Nobilitate, qui ſeu ſortem tanti Viri miſerati, ſeu indignati iniquius cum eo actum, Lubomirskio haud obſcure fauerent, & ipſe partem exercitus in Nexum denuo ſociatam facili negotio ſibi conciliaſſet. Itaque ſpe omni mitigandi Regis præciſa, innocentiam ſuam publicis ſcriptis teſtatus rediit in Poloniam, cornuaque obvertit Regi, ſuffultus inſuper a Majoris Poloniæ Nobilitate, quæ propria auctoritate Regeque ægre ferente ſub ſigna convolaverat, de variis conqueſta, & in partes Lubomirskii inclinare publice credita. Jamque ad Czechoviam conſerta tumultuaria pugna, Regii a Lubomirskianis ſuperati fuerant, iterumque apud Palczynum adverſe acies conſiſtebant, ſpectabatque res ad decretorium prælium, cum Mediatorum interventu arma utrinque ſuſpenſa fuere, his legibus, ut in generalibus Ordinum Comitibus a Rege proxime indictendis de reſtitutione Lubomirskii, amneſtia Nexui firmanda, aliis que conſtitueretur, Lubomirskius interim Regem ſub tentorio de-

A. 664.

A. 1665.

deprecatus extra fines Regni secederet, ac pacate expectaret Comitiorum finem. Sed hæc malacia erat in graviorem tempestatem eruptura, animis utrinque ita exulceratis, ut bona fide coalescere tam facile non possent. Recruduit itaque bellum, hinc præter partem exercitus Regi obnoxiam, Lithuanis & Cosaccis Regem, inde Nerxu & maxima Nobilitatis Polonicæ parte Lubomirskium propugnans, commissumque tandem ad Montwy justum prælium, quo postquam aliquandiu collatis signis dimicatum esset, Regii tandem atroci ac miseranda clade affecti fuere, sed quam mox pax firmior consecuta est. Nam tantum abest, ut abuti victoria Lubomirskius sustinuerit, ut potius non dubitaverit denuo Regem deprecari; tametsi Aulæ diffusus, e qua hæc forte vox emanaverat, *haud prudentis venatoris esse, implicitam retibus feram emittere, ut iterum capiatur quarendam*, mox festinatis itineribus in Silesiam abiit, sub initium anni 1667 Vratislaviæ ex apoplexia defunctus. Vicissim Rex, ut ex civilibus turbis eluctaretur, indulgit adversariis, quæcunque salva Majestate posset, non amnestia tantum promulgata, sed & cum formido novi ex Gallia Regis, & ne libera electio labefactaretur, depelli plerorumque animis alia ratione non posset, rescripto publicato, quo electionis libertati abunde cavebatur. Ita sopitis intestinis turbis, non tamen ærumnarum finis erat, Nam & a Turcis imminere bellum, eorumque velut præcursores Scythæ ac Cosacci Polonicum ad Batohum in Ukrayna exercitum tantum non ad internecionem ceciderunt, ipso ductore Machovio in Tauricam Chersonesum abducto: & quod acerbissimum Regi accidebat, Ludovica Maria Regina quarto Calendas Maji A. 1667 e vivis excessit. Tametsi vero, postquam supremum exercitus regimen Joanni Sobieskio Regni Marechalco commissa esset, lætior rerum facies affulgeret (nam jam ad Podhaicios Scytharum & Cosaccorum sub Dorozenkio vim feliciter is repulerat; alia etiam Cosaccorum manus Regi fida, dum Scythæ absunt, in ipsam Tauricam irruperat, regione late devastata; denique pax etiam cum Scythis primum, inde & cum Cosaccis coaluerat) nihilominus Rex post tot calamitates curarum fessus, & suavissima conjuge orbis, ut quod vitæ reliquum erat, in quiete transigeret, de abdicando regimine consilium cepit, nec ab eo vel a Romano Pontifice Clemen-

A. 1666.

A. 1667.

te IX, vel ab Imperatore Leopoldo, vel a Galliae Rege, dimoveri se passus, Senatu etiam frustra abdicacionem deprecante, Comititia denique eam in rem indixit, & tametsi Equestris etiam Ordo per supplices preces retinere Regem niteretur, Regni coronam deposuit; tabulis seu diplomatibus geminis eo nomine confectis, quorum altero Joannes Casimirus ab obedientia & juramento fidelitatis subditos absolvebat, altero Regni Ordines abdicacionem ratam habebant.

HISTOIRE DE L'ETABLISSEMENT

des Ordres Religieux &c.

ii. c.

HISTORIA INSTITUTIONIS ORDINUM RELIGIOSORUM, auctore HERMANTIO.

Rothomagi apud Jo. Bapt. Besongne, 1697, in 8.
Constat i. Alph. 20 plæg.

Constitutum Auctori est, vitas potissimum eorum, qui religiosos Ordines instituerunt, describere, eaque occasione totum corpus istorum Ordinum succincte recensere, eorum autem origines cum primis indagare. Hinc postquam originem religiosarum congregationum Christo & Apostolis adscripserat, cap. I; Coenobitas Eremitis prætulêrat, cap. II; deque habitu istorum & vivendi genere cap. III egerat, quod simplex & frugale fuit: sequentibus LXXVIII capitibus de singularibus Ordinibus & eorum auctoribus agit. Videas hic vitas & facta Pauli Eremitæ & Antonii, Pachomii Coenobitarum Patriarchæ, Basilii & ejus Ordinis, Augustini Canonicorum Regularium auctoris, Benedicti a quo Benedictini, Columbani, Chrodegandi a quo Canonici in Occidente, Romualdi a quo Camaldulenses, Jo. Gualberti a quo Vallumbrenses, Stephani Mureti a quo Grandimontenses, Brunonis a quo Carthusiani, Bernhardi Cisterciensium restauratoris, Norberti a quo Præmonstratenses, Guillelmi a quo Ordo Montis B. Virginis, Francisci ab Assisio, Humilianæ a Cerchis Tertiariorum fundatrix, Dominici, Sylvestri, Guzolini a quo Sylvestrini, Brigittæ a qua Ordo S. Salvatoris, Francisci a Paula a quo Minimi, Franc. Xime-

Ximenii, Hieronymi Æmiliani a quo Somascii, Ignatii Lojola Theresiæ Carmelitarum restauratricis, Joannis de Deo a quo Ordo Charitatis, Philippi Neri, Joh. Barrerii, Caroli Borromæi, Petri Furrerii, Franc. Salefii, Petri Berulli, Vincentii de Paulo, Jo. Antonii le Vachet, Joannis Eudes, Armandi Jo. Buthillerii Abbatis Trappii, & aliorum. Inter alia memoratu digna recensentur ab Auctore novæ congregationes religiosæ sæculis XVI & XVII institutz, nec in vulgus notæ; quales sunt: Ordo Somasciorum, educandorum orphanorum gratia ab Hieronymo Æmiliano institutus, & A. 1540 confirmatus: Congregatio Barnabitarum, informandæ juventutis causa a tribus Presbyteris Mediolanensibus fundata, & A. 1535 confirmata: Clerici Doctrinæ Christianæ, auctore Casare Busio, catechisationis curam penitentiorem habentes: Ordo Charitatis, a Jo. de Deo Lusitano ortus, ægrotos singularibus beneficiis excipiens, confirmante A. 1617 Paulo V: Patres beatæ mortis, a Camillo de Lellis producti, agonizantibus sua auxilia offerentes, Gregorio XIV A. 1591 privilegium concedente: Presbyteri oblati, quos Carolus Borromæus, levandi muneri Episcopalis causa, ut visitarent, & emendationem morum promoverent, Mediolani genuit: Congregatio B. Virginis, parente Petro Furrerio, informationi virginum adolescentium dicata: Religiosæ Visitationis Mariæ a Franc. de Sales & Chantalia institutz: Congregatio Missionis, cui Vincentius a Paulo, ut Hugonotas ad Ecclesiam Romanam reducerent, originem dedit: Virgines Unionis Christianæ, sive novæ Catholicæ, a Jo. Antonii Vacheto, educandarum puellarum, & foeminarum sacris Calvinianis litantium reducendarum gratia fundatz: Congregatio Jesu & Mariæ, institutore Jo. Eudes, quæ formandis bonis sacerdotibus operam dat: Virgines scholarum Christianarum, a Nicolæo Barræo informationi puellarum destinata: Congregatio S. Cyri, a Ludovico XIV & Maintenonia eodem consilio, sed ad solas nobiles pertinente, stabilita. Nec desunt singularia plurima notatu digniora. Sic p. 80 origo Augustinianorum Alexandro IV Pontifici adscribitur, qui diversa Eremitarum collegia, Lanfranco Septalio adjuvante colligaverit, & Augustini regulam ipsis tradiderit. Cum initio cœnobis singula a suis Episcopis dependereat, legimus p. 122, Cluniacensi cœnobia primo omnium

tanquam capiti Ordinis, plura subjecta fuisse. Etsi, quæ de causa secessus Brunonis in eremum & Carthusianorum origine narratur, Historiola Canonici mortui clamantis, commentis proxima plerisque hodie doctis, præsertim Jo. Launojo, videtur; Noster tamen Jo. Columbo Jesuitæ, qui Dissertatione de Carthusianorum initiis eam vindicavit, adductis Guilelmi Eporegiensis & aliorum antiquiorum testimoniis, p.138 assentiri videtur. Id saltem extra controversiam positum fatetur, quod narratio hæc seculo XV non demum sit exorta.

HISTOIRE DES ORDRES MILITAIRES
par Mr. HERMANT.

i. e.

HISTORIA ORDINUM MILITARIUM EQUESTRIUM, auctore HERMANTIO.

Rothomagi, apud Jo. Bapt. Besongne, 1698, in 8.
Constat 1 Alph. 14 plag.

Qui Religiosos Ordines non ineleganter descriperat, doctissimus Hermantius, Equestribus quoque suam operam non denegandam putavit. Hos perantiquæ originis esse existimat, Josephum quoque & Danielem inter eos *in Prefat.* referens, qui a Pharaone & Nebucadnezare Equites sint creati. Ordines ipsos sigillatim methodo chronologica recenset, initio facto ab Equitibus S. Lazari Hospitalariis, quarto, ut putat, seculo notis, & sine locato in Equitibus Ordinis S. Ludovici a Ludovico XIV institutis. In his multi occurrunt plerisque ignoti, ex quibus promissis loco notabimus sequentes: Equites S. Blasii, quorum origo Regibus Armeniæ adscribitur: Equites Cygni, auctore Carolo Duce Brabantæ: Equites S. Mariæ Liliorum, a Garcia VI Navarræ Rege institutos: Hospitalarios S. Spiritus, nuper in Galliis resuscitados: Equites Gladii, a Guidone Lusignano Rege Cypri creatos: Equites Alæ S. Michaelis, Alphonsi I Regis Lusitanæ: Equites Montezæ ex Templariis enatos, auctoritate Jacobi II Regis Arragoniæ: Equites Cardui B. Mariæ, a Ludov. II Duce Borbonio oriundos: Equites Joannis Baptistæ & Thomæ Anconitanorum: Equites Lunæ crescentis Caroli & Renati Andega-

degavensum, Regum Neapolitanorum: Equites Draconis debellati, Sigismundi Imperatoris: Equites Urbi, Friderici II Imperatoris: Equites Navis five Argonautas S. Nicolai, auctore Carolo Dyrrhachienfi Rege Neapolitano: Equites Histricis, Ludovici Ducis Aurelianensis: Equites Aquilæ candidæ, Vladislai Lothici, Regis Polonici: Equites S. Petri & Pauli, Leonis X Pontificis: Equites Crucis Burgundicæ, a Carolo V Imp. contra Barbaros institutos: Equites B. Virginis Lauretanæ, parente Sixto V Pontifice: Equites Charitatis Christianæ, ab Henrico III Rege Galliarum oriundos, in quem milites illustres in præliis mutilati reciperentur: Equites S. Magdalenæ, institutore Jo. Chesnello Dynasta Britannico, qui monomachias nobilium impedirent. Neque sequiori sexui locum hic denegatum videas: occurrunt enim Ordines equestres Fœminei, Ordo funiculi, ab Anna Britannica, Caroli VIII Regis Gallici vidua, & Ordo genuinæ Crucis ab Eleonora, Vidua Ferdinandi III Imperatoris, suscitati. Memorabilis est catalogus Ordinum Equestrium, qui a Georgio nomen habent p. 205 seqq. inter quos eminent Alfames Petri II Regis Arragoniæ, Germanici Rudolphi I & Friderici III ac Maximiliani I. Imperatorum, Alexandri VI & Pauli III Pontificum. Abbatem Justinianum, celebrem Equestrium Ordinum scriptorem, Noster iterum iterumque carpit, & ἀελεψίας non proletariæ accusat. In Protestantium facta Ecclesiamque quo animo sit, stylo non parum iniquo, atque acerbo ostendit. Num vero & fabulæ aliquando veris narrationibus immisceantur, Lectorum esto judicium. Certe quæ de Rege Æthiopiæ Joanne, a quo successores nomen *Preste-Jean* consecuti sint, p. 266 traduntur, errorem illum vulgi sapiunt, quem Illustris *Ludolfus* in Hist. Æthiop. l. 2. c. 1. dudum redarguit. Ornant vero hunc librum præ ceteris typi cimeliorum & insignium cuilibet Ordini propriorum, qui ab Auctore undiquaque congesti hic uno quasi intuitu visendi exhibentur.

NOTICE OU ABREGÉ HISTORIQUE DES VINGT-deux Villes, Chefs des Diocèses de la Province de Languedoc &c.
id est.

NO-

NOTITIA SEU EPITOME HISTORICA VIGINTI & duarum Urbium, qua caput constituunt Diocesum provinciae Occitaniae. Opus posthumum FRANCISCI GRAVEROLI, Advocati & Academici Nemausensis.

Tolosae typographeo Guil. Lud. Colomery, 1696, in fol.
Constat plagulis 14.

TAm celebre ac decantatum Graveroli, dum viveret, in Republica literaria fuit nomen, ut erga Manes ejus injurii videremur, si elegantissimo libello serius votis nostris adlato in Actis huiusce locum denegaremus. Primas hic contemplari licet umbras majoris operis, quod pro incredibili Historiae antiquae & modernae, qua pollebat, cognitione, ad preces amicorum adornasset Vir egregius, nisi praematura morte in ipso aetatis suae flore periisset. Cum autem res Occitanicae rudes adhuc, plurimisque scriptorum erroribus, a quibus ne Catellus quidem, omnium qui hoc argumentum excolere, judiciosissimus immunis habendus, involuta deprehendantur, non vulgarem a publico gratiam se commeriturum speravit Typographus, si compendiosum tractatum prolo subjiceret, atque sic, quantum in se, curaret, ut dubiis ac desperatis controversiis a subactissimo Graveroli judicio medela adplicaretur. Singularum namque urbium, quae cathedrae Episcopalis honore in Occitania eminent, tam secunda quam adversa fata aliaque memorabilia, in nuce hic exhiberi videas, ea styli rationumque perspicuitate contexta, ut lectorum applausus laborem destituere nequeat. Initium facit a Tolosa, urbe totius provinciae hodiernum primaria, sicuti olim Volcarum Tectosagum ac deinceps Visigothorum metropolis fuit habita, a quibus & Roma Garonnæ vocari meruit. In nummis Galbae Tolosa Colonia occurrit; incertum tamen, utrum hic demum Imperator, an Julius Cæsar coloniam istuc deduxerit; illud constat, ante Quinti Cepionis Proconsulatum urbem hanc Romanorum armis jam cecidisse. Post fatalem Imperii divisionem, quae sub Honorio contigit, Aulphus Visigothorum Rex in haste irrupit ditiones, cujus successor Vallia regni sedem Tolosae stabilivit, atque ad posteros transmisit, donec domito Alarico a Clodovæo R. in victoris potestatem ea pervenit. Insequenti tem-

tempore Comitibus paruit, quorum primum Chorsonum sive Torcinum ævo Caroli Magni clarum, ultimum vero Alphonsum fratrem S. Ludovici fuisse memorat, quo, ut & Johanna conjugæ ejus, sine heredibus A. 1270 mortuis, Comitatus iste, vi transactionis cum Raimundo ultimo, patre prædictæ Johannæ, A. 1228 initæ, Gallicæ coronæ coaluit. Cæteroquin urbis potentiam & incolarum numerum in tantum effert Autor, ut quadraginta armatorum millia ex solis suburbiis conscribi potuisse affirmet, adeoque minime mirandum, quare Ausonius multitudinem inhabitantium innumerabilem suo tempore fuisse dixerit. Explofis fabulis eorum, qui Tolosam Deborah Prophetissæ, aut Trois Regis ævo, vel a Tolo seu Talasso Trojano quodam conditam ferunt, vel qui cum Fortatulo eam a Polyphemo, decem annis ante bellum Trojanum, muris cinctam, nomineque uxoris suæ Tolosam appellatam fuisse sentiunt, originem illi antiquissimam simpliciter tribuit. Archiepiscopatus fastigium sub Johanne XXII Pontifice demum accepit, quem in finem ad Extravag. comm. *Salvator, de Præbend. & Dignit.* provocat, fallereque Bibliothecam Floriacensem asserit, quæ sub Carolo Magno, videlicet A. 800, istud eminentiæ ipsi obtigisse dicit. Circa Montem Pefulanum (*Montpellier*) alteram a Tolosa civitatem, erroris eos statim redarguit, qui eam pro Colle Mesua Pomponii Melæ, aut Agatha Plinii, aut Sustantione quarta miliaris parte hinc disita habent. Neque enim adeo antiqua ejus incunabula existimari debere, sed e duobus vicis sororum duarum S. Folcrandi Episcopi Lutevensis compositam esse notat, commigrantibus huc incolis Magalonensibus, quorum urbem, a Saceracenis subinde infestari solitam, Carolus Martellus aut Magnus diruerat. Ita sub Francisco I accidit, ut Episcopus Magalonensis cum Clero suo, præca sede relicta, huc se conferret, a quo tempore Episcopus Montispesfulanensis audivit. Diversos olim agnovit dominos simultaneos urbs, in tres sc. partes distincta, quarum una, Vetus Montispesfulanus, olim Episcopo subdita, A. 1292 Philippo Pulchro permutationis titulo cessit: altera Ballivia dicta, a Rege Majorcæ per Philippum Valesium comparata: tertia denique Baronia, quam Reges Majorcæ fiduciario jure a Regibus Galliz dependentem olim possederunt. Academia celebris jamdudum a Jurisprudentiæ,

deinde etiam a Medicinæ studiis facta, hodieque floret, in qua Urbanus V Pontifex Jus Canonicum publice docuisse fertur. Errare autem ait Golnitium in Itinerario sub Ulyssis Belgico-Gallici nomine publicato, qui foundationem Academix Urbano V vendicat, cum seculo integro verustior sit censenda; nec minus labi Casanovam, qui a Nicolao III ejus originem deducit, cum longe sit antiquior; a Nicolao IV autem confirmationem privilegiorum, A. 1289 factam, recte accersit. *Carcassone* fundator, si commentitiæ historiæ fides adhibenda, Carcas, unus e septem Eunuchis Regis Ahasveri extitit. Impudentius nugantur, qui a muliere Carcas dicta, quæ contra Carolum M. obsidionem hujus loci fortiter sustinuerit, nomen ipsi imponunt, cum plurimis ante seculis Carcassum Plinii, *Καρκασσά* Ptolomæi, & Carcasio Procopii innotuerit. Situ est munitissima, indeque evenit, ut Gothi prædam omnem, ex urbe Roma sub Alarico abductam, hic reponerent; unde Gazam Gothorum cognominatam nonnulli volunt. Carolus Calvus eam Bernardo Comiti Tolosano dedit; deinde ad Comites Barcinonenses & Reges Arragoniæ devoluta est, donec Amalaricus Petri R. filius, cum ab inimicis suis premeretur, in Ludovicum VIII Gall. R. A. 1223 eam transferret. *Nemausum* a nemoribus potius, quibus undique ambitur, quam a Nemauso filio Herculis Libyci, ceu Suidas, Stephanus & ante eos Parthenius existimavere, dictam, & ab Imperatore Augusto, subjugata, ut videtur, Ægypto, Coloniam factam putat Autor, eaque ex ratione in lapidibus vetustis Coloniam Augustam appellari, & in nummis crocodilum palmæ alligatum, cum verbis COL. NEM. conspici. Illas enim notas *Coloniam Nemausum*, non vero *Collegium Nemausense*, vel quemadmodum Paradino ac Seldeno placuit, *Colligavit Nemo*, indigitare statuit. Antiquitatibus urbis dum paululum inhæret, deprecatur ab ædibus suis honorem templi Musarum, a Golnitio in Itinerario supra laudato eis ideo asertum, quoniam Pegasus imago cum inscriptione, *Procul este Profani*, magno lapidi incisa ibi cerneretur. Gryphem enim esse, non Pegasus; epigramma autem recentius seculum olere, candide fatetur. *Narbo* ab antiquis autoribus modo Narbo Martius, aut Civitas Atacorum, modo Colonia aut Narbona Decumanorum, sive etiam Colonia Julia Paterna

VOCA-

vocatur. Varias trbs ea experta est vices, quando quidem a Romanis ad Visigothos, mox ad Ostrogothos & Francos, ab his rursus ad Visigothos, ad Saracenos, & denique ad Carolum Martellum transit. Tandem Gastonis Foxii pacto, cum Ludovico XII avunculo suo celebrato, A. 1507 Coronæ Gallicæ patrimonium auxit. Podium B. Mariæ (*le Puy*) Anicium seu Avitium a monte, cui incumbit, dictum, Velavæ quoque seu Velaunorum, quorum caput est, Civitatis nomen habet. Episcopi cum Rege divisum dominii jus in hanc urbem exercent, ideoque Comitis axioma usurpant, privilegio insuper Leonis IX, A. 1050 concessio, a jurisdictione Archi-Episcopi Bituricensis, cujus suffraganei erant, exemptionem impetrarunt, ita ut Sedi Romanæ immediate subsint. Qua de causa Joannes Borbonius, qui A. 1443 vixit, *Ecclesia Aniciensis, nullius provincie, sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ & nulli alteri in quoquam subiectæ*, Episcopus dici voluit. Bederensis Civitas (*Besiers*) quæ & Beterræ, Biterræ & Colonia Septimanorum audit, Orobo flumine adluitur. Templum in honorem Livie uxoris Augusti constructum olim ostentavit, propeque abfuit, quin Julia Augusta mutato nomine vocaretur. Dura sustinuit fata, tempore belli Albigenensis, in quo Simon Comes Montfortius A. 1209 eam cepit, captam incendit, atque incolarum *millia bis triplicata decem*, ut loquitur Guilielmus Brito in Philippide sua Lib. VIII. v. 538, interfecit. Posthinc crudeliter quoque fuit habita A. 1321 a Borbonio locum tenente Regis in Occitania, & civibus tantum non exuta, quæ res Carolum VII impulit, ut ad reducendos incolas, Parlamentum Tolosanum huc migrare juberet. Utica seu Uzetia (*Uzez*) nugandi ansam præbuit nonnullis, ut a Catonis Uticensis filio illam fundatam confidentius affirmarent, cum tamen antiquis Geographis nomen ejus plane ignoretur. Autor vitæ S. Arnulphi urbem Astimacensem vocat, & in Notitia Provinciarum Gallie Castrum Uctiense demum occurrit, adeoque ejus primordia non adeo antiqua esse apparet. Nam qui illam cum Usceta A. Hirtii, urbe Africæ, confundunt, magis se deridendos propinant. Episcopus cum Rege & Duce Crusolii condominio in hanc urbem gaudet. Cunas eadem præbuit Joanni Mercero viro, quo vix alius peritior claruit linguæ Hebraicæ, quam

Parisiis maxima cum laude docuit. Hic etiam Canonici munus
 gesit Raimundus Jordanus, qui sub nomine Idiotæ latens scripta
 sua vulgavit. Albigam (*Alby*) seu Civitatem Albigenſium, vetuſtis
 autoribus minime notam fuiſſe, contra Quercetanum, Albigen-
 ſes cum Helviis Jul. Cæſaris miſcentem, contendit. Errorem ejus
 - inde derivat, quod non adverterit, Albam Helviorum, de qua
 Plinius, civitatem eſſe Vivarienſem, non vero Albigam, quæ no-
 mine Albæ non niſi Matthæo Pariſienſi, & Roderico Archi-Epi-
 ſcopo Toletano in Hiſtoria Hiſpanica, memoratur. Hinc nomen
 acceperunt Albigenſes, Valdenſium poſteri, quorum genuina fi-
 dei dogmata in Mſto rariffimo conſignata ſervavit Autor, pro
 quo Colbertum centum & quinquaginta aureorum Ludoviciano-
 rum, ſed fruſtra ſibi obtuliſſe indicat. Archi-Epiſcopalis ſplen-
 dor urbi huic A. 1676 demum obtigit. Vivarium (*Viviers*) com-
 muniter quidem Alba Helviõrum creditur, ſed minus recte, utpo-
 te quod in hujus a Croco Alemannorum Rege funditus everſæ
 locum ab Auxonio Præſule tantum ſurrogatum, & prioris no-
 mine honoratum fuit, donec priſtina & vera appellatione rurius
 inclareſcere inciperet. Difficillimum inveſtigatu pronunciat
 Noſter, quomodo Comitatus Vivarienſis ad Imperium Germani-
 cum pervenerit: certum tamen eſſe; Gilbertum Comitem Provin-
 ciæ non modo eundem feudi titulo ab Imperatore Rudolpho te-
 nuiffe (niſi hic mendum eſt) & Conradum II anno 1146 ejus domi-
 num ſe dixiſſe, ſed etiam Epiſcopos ad donationem urbis ab Imp.
 Conrado ſequenti anno ſibi factam provocaffe, atque ab illo
 tempore Vivarium cum omnibus regalibus ad ipſos ſpectaſſe. Id
 ipſum largiri quoque Dupuy, acerrimum cæteroquin jurium Re-
 gis ſui vindicem, dicendo ſuper eſſe Bullam Gregorï X de anno
 1275 ad Regem Philippum Audacem, cui alia Clementis IV ſit
 inſerta, quæ oſtendat Eccleſiam & Epiſcopatum Vivarienſem
 non ad Regnum Galliæ, ſed ad Imperium pertinere, nullisque pri-
 vilegiis a Regibus Galliæ, ſed ab Imperatoribus tantum concheſis
 frui. Nihilominus Epiſcopus cum Capitulo A. 1305, vitandæ
 moleſtiæ ergo, Regem Philippum Pulchrum ſuperiorem agnovit,
 inſigniumque Imperii vice, Gallicis in ſigillo ſuo ſe in poſterum
 uſurum fidem dedit. Mimatum (*Mende*) caput eſt diſtrictus Ga-
 bali-

balitani, eaque de causa Mimatum Gabalorum nuncupatur. Hic populus, teste Cæsare, sub imperio Arvernorum esse consueverat, postea autem Romanis, dein peculiari Comiti, & ulterius Episcopo suo pleno jure subjacuit, qui tamen A. 1161 [Ludovici VII R. Galliz clientelæ se submisit, ideoque successores ejus simultanei cum Rege habentur domini, & in conventu Statuum Gabalitanorum præsidet. Castrum] Albigensum, sive Villa Castrensis (*Castres*) juxta Autorem, ab Ortelio ejusque sequacibus male accipitur pro Ceserone, quæ potius est oppidulum *Saint Ubert* dictum. Natales suos debet monasterio sub regula S. Benedicti claro, quod a Carolo Magno fundatum esse perhibent. Incolæ variis immunitatibus alios regni Gallici subditos antecellunt, inter quas hanc referre licet, quod e proximis sylvis lignorum tantum, quantum ad extruendas ædes & calefaciendum sibi sufficit, promere possint; quodque ob adulterii crimen ad fustigationem condemnati, poenam quinquaginta nummulis (*sous*) redimere queant. Mirandum certe, in urbe ista, ubi peccare licet vilissimæ opretio, tantum continentiz reperiri. Agatha (*Agda*) 10 mea esse contractum ex *Αγαθή Τύχη*, de qua Stephanus loquitur in Ethnicis, Autor nullus dubitat. Coloniam Masiliensium, & Civitatem nigram quoque, si modernis nonnullis fides habenda, dictam fuisse, meminit. Episcopus hujus loci per Bullam Innocentii III A. 1246 promulgatam, a nemine, præterquam a sede Romana, excommunicationis, suspensionis aut interdicti fulmen metuere habet. Pontiopolis (*Saint Pons de Thomieres*) ortum suum refert ad monasterium Benedictinorum, quod Pontius I Comes Tolosanus, ejusque uxor Garinda, pietate stimulati, *ut possent evadere gehennæ incendiî flammæ* (ceu habet foundationis instrumentum) *& pænas & infernorum claustra*, regnante Ludovico Ultramarino, Anno 936 hic extruxerant. Quantæ illud fuerit dignationis, exinde colligas, quod Sanctius Arragoniæ Rex *calore Spiritus Sancti succensus* (Regis ipsissima verba sunt) Ramirum filium suum tertio genitum *ea devorione & fide, qua obrulit Abraham filium suum Isaac*, Anno 1093 illuc miserit, diversos simul reditus & terras ditionis Oscanz muneris loco adjungens. Idem tamen Ramirus, postquam ultra quadraginta annos inter Religiosos vi-

xisset, dispensante Papa, A. 1134 solum Hispanicum occupavit. Mirapicum (*Mirepoix*) seu Mirapicis Castrum, Albigenisibus olim firmum satis receptaculum præbuit, captum autem a Simone Montfortio, Johannis XXII Pontificis benignitate Anno 1318 Episcopalis mitræ decus acquisivit, atque ad gentem Leviam, quæ encomio hereditario Marescalli fidei superbit, divisa cum Rege jurisdictione suprema, hodie pertinet. Lutava (*Eodeve*) quæ & Loteba & Lutovium, seculo undecimo demum e vico in urbem evasit. Præfules olim tulit liberrimo Regalium usu conspicuos, quorum nunc potestas arctioribus limitibus circumscribitur. Vaurium (*Lavaur*) sive Castrum Vauri, inter principes urbes refertur, quæ a partibus Albigenisium steterunt, ideoque Patres Concilii, anno 1212 hic congregati, in literis suis ad Innocentium III scriptis, eandem sedem Sathanæ atque erroris hæretici Primatiam vocavere. Episcoporum famigeratissimus fuit Petrus de Alliaco. Papuli sanum (*Saint Papoul*) monasterio Ordinis S. Benedicti, quod a S. Paulo seu Papalo denominatur, originem suam adscribit. Alecta (*Alex*) & Limozum seu Limosus vicus (*Limoux*) uni Episcopo obedientiam præstant, sicuti & in conventu Statuum Occitanæ unico suffragio gaudent. Montalba (*Montauban*) recentioribus urbibus annumeranda venit, seculo quippe duodecimo ab incolis Villæ Theodardi sive Montis Aureoli ædificata. Urbs Guiennæ finibus continetur; Episcopus autem, quia suburbium & diocesis inferior Occitania includitur, ejus quoque Ordinibus & Suffraganeis Archi-Episcopatus Tolosani accensetur. Rivi, Rivenæ, seu Villa de Rivis (*Rieux*) Episcopum aluit Joannem Pinum, Latini sermonis callentissimum, cujus laudes celebrat Erasmus in Ciceroniano suo. Scripsit vitam Catharinæ Senensis, & Philippi Beroaldi præceptoris sui, magnamque præterea Epistolarum farraginem adhuc ineditam. Convenæ, vel Civitas Convenarum (*Cominges*) nomen mutuata est a Conventu latronum ex Hispania elapsorum, quos Pompejus Magnus Pyrenæis montibus, quorsum se abdiderant, deturbavit. Jus Colonæ & Latii sortita duravit usque ad A. 585, quo a Guntramo Rege, ob susceptum Gundebaldum, filium Clotarii se venditantem, funditus excisa fuit, ita ut milites nihil præter vacuam humum ibi relinquerent.

Quin-

Quingentos & viginti annos sic devastata jacuerat, cum S. Bertrandus Episcopus ex cineribus eam suscitaret. Sub obsequio Comitum Tolosæ diu perstitit, & post varias mutationes, quas recensere prolixum foret, sub Francisco I domania sua locupletavit. Hucusque Graveroli discursus. Alestum (*Alez*) vero, quia post mortem ejus A. 1692 Præsulem accepit, adeoque nunc vigesimum tertium Episcopatum constituit, ad ejus lucubrationes non spectat; itaque ex Catello depromenda fuit notitia urbis, de qua breviter monendum, quod dioeceseos Nemausensis & in patrimonio gentis Pelettia quondam fuerit, & nostra demum ætate Comitatus axiomate dignosci coeperit.

INDEX AUCTORUM,

quorum Libri aut Inventa hoc volumine recensentur.

I. Libri Theologici & ad Historiam Ecclesiasticam spectantes.

A Kersloot (<i>Th.</i>) <i>Epistola Pauli ad Galatas explicata.</i>	71
<i>Anonymi Joannes Dalleus de vero usu Patrum in Epitome exhibitus.</i>	192
<i>Anonymi Historia Conciliorum universalium.</i>	342
<i>Anonymi Cogitationes nova de primo & secundo Adamo.</i>	483
<i>Anquetini Dissertatio de Maria Magdalena, a Maria Martha sorore, & a Peccatrice magna diversa.</i>	340
<i>Baxteri (Richardi) recensio memorabilium vite sua, verumque ejus tempore gestarum.</i>	269
<i>Chaponelli (Raimundi) Historia Canonorum, vel Indagationes Historico-Critica de Ordine Canonico.</i>	355
<i>Crenii (Thoma) nota ad Jo. Sauberti Miscellanea de Sacrificiis veterum.</i>	507
<i>Eduardi (Johannis) Dissertationes, quibus auctoritas, stylus atque perfectio Veteris Novique Testamenti expenditur.</i>	135
<i>E - - Demonstratio existentie atque providentia Dei.</i>	416
	R. Eli-

R. Elifa <i>Misna</i> , sive <i>Lex oralis secundaria</i> , cum brevi <i>Commentario</i> .	238
A Felde (Alberti) <i>Epistola de Dialogo Justini Martyris cum Tryphone Judaeo</i> .	45
Goodman (Jo.) <i>Colloquia Brumalia vespertina</i> .	48
Goussietii (Jacobi) <i>Considerationes Theologicae Idea, quam de nova versione Gallica Scriptura S. dedit Carolus Le Cene</i> .	517
Hale (Matthaei) <i>Magnetismus magnus, sive Contemplationes Metaphysicae & Divinae e consideratione Magnetis</i> .	56
Henschenii (Godofredi) <i>aliorumque e Soc. Jesu Presbyterorum Acta Sanctorum Junii</i> .	
- - - Tomus I.	289
- - - Tomus II.	347
Hermantii <i>Historia Institutionis Ordinum Religiosorum</i> .	531
S. Hilarii <i>Opera, aliquot aucta opusculis, illustrata studio Monachorum Ordinis S. Benedicti e Congregatione S. Mauri</i> .	49
Hody (Humphredi) <i>Resurrectio ejusdem Corporis asserta</i> .	37
Van den Honnert (Taco Hajo) <i>Via Dei veraces, quas cum hominibus solet inire</i> .	70
Koch (Christiani Gottlieb) <i>Justini Martyris cum Tryphone Judaeo Dialogus versus conversus</i> .	443
Lundii (Danielis) <i>Codex Talmudicus de Jejunio, commentariis illustratus</i> .	19
Marckii (Joannis) <i>Commentarius in Hoseam</i>	323
- - - in Joelem, Hamosum, Hobbadiam & Jonam.	325
Nicholls (Guilielmi) <i>Collationis cum Deistae pars III.</i>	273
Pezron (Pauli) <i>Historia Evangelica confirmata per Judaicam & Romanam</i> .	200
De la Placette (Joannis) <i>Tractatus varii ad materiam de Conscientia spectantes</i> .	326
Prideaux (Humphridi) <i>vera fraudis indoles in vita Mahometis demonstrata</i> .	214
- - - Epistola ad Deistas.	217
Robothami (Caroli) <i>Disquisitio in Hypothesin Baxterianam de Federe Gratiae</i> .	62

INDEX AUCTORUM

545

Sauberti (Jo.) de Sacrificiis veterum Miscellanea : item de Sa-		507
Sibersma (Heronis) Fons salutis in Catechismo Heidelbergensi men-		69
Simonis, Episcopi Eliensis, Commentarius in Leviticum.		376
Swartte (Joannis) Vetus & orthodoxa veritas in doctrina de tem-		129
Tillemontii Historia Ecclesiastica		
Tomus II.	-	38
Tomus III.	-	241
Tomus IV.	-	294
Tomus V.	-	433
Tomus V.	-	473
A. S. Ubaldo (Eustachii) de Dei Benedictione Commentariolus,		
& Disquisitiones de Hymni, Te Deum laudamus, au-		
toribus &c.		162
Whitby (Danielis) Commentarius & Paraphrasis in omnes Novi		
Testamenti Epistolas.		412

II. Libri Juridici.

A Geta (Nicolai Cajetani) Annotationes ad Hannibalis Moles		
Decisiones Rem Fiscalem concernentes.		253
Van Bynkershoek (Cornelii) ad L. Lecta 40. ff. de R. C. Liber sin-		
gularis &c.		219
Fontanini (Justi) de Masnadis aliisque servis , qui apud Longo-		
bardos fuerunt , discursus.		282
Matthæi (Antonii) Manuductio ad Jus Canonicum.		212
Nood (Gerhardi) de Fœnore & Usuris Libri tres.		234
Pigantii (Herculis) Commentarii ad Statuta Ferraria.		170
Rodulfini (Angeli) Allegationes , in quibus fere omnes ardua Fi-		
dei commissorum Questiones tractantur.		26
Schilteri (Johannis) Institutiones Juris Publici Romano-Germa-		
nici.		209
Textoris (Jo. Wolfgang) Jus Publicum Cæsareum.		371

Zzz

Li.

III. Libri Medici & Physici.

A cademix Regia Scientiarum Parisiensis Commentarii Physici.	76
Andrilli (Mich. Angeli) Conciliorum veterum & neotericorum de conservanda valetudine.	81
Anonymi Praxeos Mayerniana Syntagma alterum.	177
Berolinensis Collegii Medici Dispensatorium Brandenburgicum.	334
Boeconis (Sylvii) Museum Physicum & Experimentale.	193
- - - - - Museum plantarum. rariorum Sicilia, Malta, Corsica &c.	198
Buissiere Epistola de Ovo in Tuba Fallopiana cadaveris feminini dissecti reperto.	45
Colbath (Joannis) Novum Lumen Chirurgicum vindicatum.	113
Coles (Eduardi) Experimentum ex mixtione Spiritus Sulphurei cum Alkali volatili producendi Liquidum coloris ru- bri.	233
Coward (Guilielmi) de Fermento volatili nutritio Conjectura ra- tionales.	225
Hale (Matthai) Magnetismus magnus.	56
Helvetii (Adriani) Tractatus de Hamorrhagiis una cum Remedio earum specifico.	310
Kockburn (Guilielmi) Oeconomia Corporis Animalis.	22
Lafage Extraordinarium Arteria Aorta Aneurisma detectum.	401
Lister (Martini) Exercitatio de Buccinis fluvialibus & marinis: item de Variolis.	85
- - - - - sex Exercitationes Medicinales de quibusdam Mor- bis chronicis.	102
Paulini (Christiani Francisci) de Jalapa liber singularis.	430
Piccoli (Stephani) Examen Medicum Venesectionis & Purgatio- nis.	83
Sinapii (M. A.) Tractatus de Remedio doloris, sive materia Anady- norum.	500
Slare (Fr.) Experimentum, in quo mutatio coloris ex pallido in ce- ruleum fuit exhibitae &c.	74
- - - - -	de-

-	<i>de productione ignis & flamma a commissione duorum liquorum actu frigidorum.</i>	227
Stifferi (Jo. Andrea)	<i>Acta Laboratorii Chymici in Academia Julia.</i>	332
Tauvry (Danielus)	<i>Praxis nova Morborum acutorum.</i>	320
- - -	<i>Tractatus de Medicamentis & Methodus ea adhibendi.</i>	464
Testi (Ludovici)	<i>de salubritate Aeris Veneti.</i>	165
Tretwey (Roberti)	<i>Conjectura nova de Ambra grisea productione.</i>	233
Tyson (Eduardi)	<i>Continuatio Anatomia Marsupialis Americani.</i>	149
Vallerii (Nicolai)	<i>Tentamina Physico-Chymica circa Aquas Thermales Aquisgranenses.</i>	396
Wedelii (Georgii Wolfgangi)	<i>Exercitationum Medico Philologicarum Decas nona.</i>	422
Woodward (Joannis)	<i>Tentamen circa naturalem Historiam Telluris, corporumque terrestrium.</i>	7

IV. Libri Mathematici.

A cademiæ Regiæ Scientiarum Parisiensis Commentarii Mathematici.	76
Anonymi Artifex Horologiorum.	168
Cevæ (Joannis) Geometria Motus.	164
Cevæ (Thome) Opuscula Mathematica.	368
Halley (Edmundi) Methodus inveniendi verum momentum ingressus Solis in signa Tropica.	228
- - - de Iride, sive de Arcu caelesti, Dissertatio Geometrica	403
De La Hire Tractatus de Mechanica.	97
Wallisii (Joannis) Nova Methodus inveniendi paralaxin stellarum fixarum respectu orbis terræ annui.	73

Z z z 2

V. Li-

V. Libri Historici & Geographici.

- A** Nonymi Cabala, sive Myſteria ad Rempublicam Anglicam ſpectantia. 143
 Anonymi Hiſtoria Ferdinandi Alvarezii Toletani, Ducis Albani. 431
- Anonymi Curioſa & nova de Moſcovia Relatio. 524
- Bacchini (Benedicti) Hiſtoria Monasterii S. Benedicti intra Padum & Larionem. 131
- Bakeri (Richardi) Chronicon Regum Anglia. 318
- Benthem (Henr. Ludolſi) Eccleſiarum & Scholarum Anglicarum ſtatus. 190
- Le Blanc Fraſtatus Hiſtoricus de Nannis Francorum ab initio Monarchia uſque ad hac tempore, 153
- Bœcleri (Jo. Henrici) Liber Memorialis de Rebus Seculi XVI. 335
- Cochlæi (Joannis) vita Theoderici Regis Oſtrogothorum & Italia. 503
- Coke (Rogerii) Aula & ſtatus Anglia, qualis fuit ſub poſtremis quatuor Regibus & Interregno. 380
- De Cruce (Irenæi) Hiſtoria antiqua & recentior urbis Tergeſti. 307
- Gandulphi (Dominici Antonii) Faſticulus Hiſtoricus, curioſus & eruditus. 300
- Giannettaſii (Nicolai Parthenii) Elementa univerſalis Geographia. 336
- Graveroli (Franciſci) Notiſſima viginti & duarum urbium Occidentia. 536
- Hermantii Hiſtoria Ordinum Militarium Equeſtrium. 534
- Kennet (Juſti) Hiſtoria Ambrosduni, Birini Caſtri, aliorumque locorum in Comitatu Oxoniensſi & Buckinhamenſi. 223
- A** Kochow Kochowski (Veſpaſiani) Annalium Polonia Climatæc **LIB.** 528
 La-

INDEX AUCTORUM

549

Lani (<i>Georgii</i>) <i>Mausoleum Saxonicum.</i>	142
Magni (<i>Cornelii</i>) <i>Itineris Turcici Biennium secundum.</i>	286
Maji (<i>Jo. Burckardi</i>) <i>Supplementa libri memorialis J. H. Bacleris de rebus Seculi XVI.</i>	335
Martinelli (<i>Florovani</i>) <i>Carbonianum illustratum.</i>	240
De Masseville <i>Historia Normannia compendiaris.</i>	117
Mezger (<i>Josephi</i>) <i>Historia Salisburgensis.</i>	1
Nicholson (<i>Guilielmi</i>) <i>Bibliotheca Historica Anglicana Pars II.</i>	357
Ovingtoni (<i>Joannis</i>) <i>Iter Suratam A. 1689 susceptum.</i>	447
Paulini (<i>Christiani Francisci</i>) <i>Geographia Curiosa, seu de Pagis antiqua Germania Commentarius.</i>	471
Peringskioldi (<i>Joannis</i>) <i>Addimenta & Annotationes ad Jo Cochleam Vitam Theoderici Regis Ostrogotorum & Italia.</i>	503
Prideaux (<i>Humphridi</i>) <i>Vita Mahometis.</i>	214
Schilteri (<i>Jo.</i>) <i>Erwinov rhythmo Teutonico Ludovico Regi acclamatum, cum versione Latina & commentatione Historica.</i>	114
Selleri (<i>Abrabami</i>) <i>Antiquitates Palmyrenae.</i>	89
Sylvestri (<i>Matthaei</i>) <i>Vita Richardi Baxteri ex ipsiusmet sedebis collecta.</i>	269
Tanneri (<i>Thomae</i>) <i>Historia Monasteriorum Angliae & Walliae.</i>	78
De la Thaumasiere (<i>Casp. Thomae</i>) <i>Historia provincia Bituricensis in Gallia.</i>	33
Thorfaei (<i>Thormodi</i>) <i>Rerum Orcadensium Historia.</i>	337
Vigneul-Marville <i>Miscellanea Historica & Literaria.</i>	383
De Zarate (<i>Augustini</i>) <i>Historia deteche & occupata ab Hispania Peruvia.</i>	508

VI. Libri Philosophici & Philo- logici Miscellanei.

BO's (*Lamberti*) *Animadversiones ad Thoma Magistri Eclogas.*

Zzz 3

314
Ceva

V. Libri Historici & Geographici.

- A** Nonymi Cabala, sive Mystéria ad Rempublicam Anglicam spectantia. 143
 Anonymi Historia Ferdinandi Alvarezii Toletani, Ducis Albani. 431
- Anonymi Curiosa & nova de Moscovia Relatio. 524
- Bacchini (Benedicti) Historia Monasterii S. Benedicti intra Padum & Larionem. 131
- Bakeri (Richardi) Chronicon Regum Anglia. 318
- Benthem (Henr. Ludolfi) Ecclesiarum & Scholarum Anglicarum status. 190
- Le Blanc Fractatus Historicus de Nannis Francorum ab initio Monarchia usque ad hac tempora, 183
- Bœcleri (Jo. Henrici) Liber Memorialis de Rebus Seculi XVI. 335
- Cochlæi (Joannis) vita Theoderici Regis Ostrogotorum & Italiae. 503
- Coke (Rogerii) Aula & status Anglia, qualis fuit sub postremis quatuor Regibus & Interregno. 380
- De Cruce (Irenæi) Historia antiqua & recentior urbis Tergesti. 307
- Gandulphi (Dominici Antonii) Fasciculus Historicus, curiosus & eruditus. 300
- Giannettasii (Nicolai Parthenii) Elementa universalis Geographia. 336
- Graveroli (Francisci) Notitia viginti & duarum urbium Occidentia. 536
- Hermantii Historia Ordinum Militarium Equestrium. 534
- Kennet (Justi) Historia Ambrosduni, Birini Castri, aliorumque locorum in Comitatu Oxoniensi & Buckinghamensi. 223
- A** Kochow Kochowski (Vespasiani) Annalium Polonia Climatice. 528
 La-

INDEX AUCTORUM

549

Lani (<i>Georgii</i>) <i>Mausoleum Saxonicum.</i>	142
Magni (<i>Cornelii</i>) <i>Itineris Turcici Biennium secundum.</i>	286
Maji (<i>Jo. Burckardi</i>) <i>Supplementa libri memorialis J. H. Bacleri de rebus Seculi XVI.</i>	335
Martinaelli (<i>Florovani</i>) <i>Carbonianum illustratum.</i>	240
De Masseville <i>Historia Normannia compendiaris.</i>	117
Mezger (<i>Josephi</i>) <i>Historia Salisburgensis.</i>	1
Nicholson (<i>Guilielmi</i>) <i>Bibliotheca Historica Anglicana Pars II.</i>	357
Ovingtoni (<i>Joannis</i>) <i>Iter Suratam A. 1689 susceptum.</i>	447
Paulini (<i>Christiani Francisci</i>) <i>Geographia Curiosa, seu de Pagis antiqua Germania Commentarius.</i>	471
Peringskioldi (<i>Joannis</i>) <i>Addimenta & Annotationes ad Jo Cochleam Vitam Theoderici Regis Ostrogotorum & Italia.</i>	503
Prideaux (<i>Humphridi</i>) <i>Vita Mahometis.</i>	214
Schilteri (<i>Jo.</i>) <i>Erwinov rhythmo Teutonico Ludovico Regi acclamatum, cum versione Latina & commentatione Historica.</i>	114
Selleri (<i>Abrabami</i>) <i>Antiquitates Palmyrenae.</i>	89
Sylvestri (<i>Matthaei</i>) <i>Vita Richardi Baxteri ex ipsiusmet sedebis collecta.</i>	269
Tanneri (<i>Thomae</i>) <i>Historia Monasteriorum Angliae & Walliae.</i>	78
De la Thaumasiere (<i>Casp. Thomae</i>) <i>Historia provincia Bituricensis in Gallia.</i>	33
Thorfaei (<i>Thormodi</i>) <i>Rerum Orcadensium Historia.</i>	337
Vigneul-Marville <i>Miscellanea Historica & Literaria.</i>	383
De Zarate (<i>Augustini</i>) <i>Historia deteche & occupata ab Hispania Peruvia.</i>	505

VI. Libri Philosophici & Philologici Miscellanei.

BO (Lamberti) *Animadversiones ad Thoma Magistri Eclogas.*

Zzz 3

314
Ceva

Cevæ (Thoma) <i>Jesus Puer. Poema.</i>	423
- - - <i>Sylva.</i>	428
De Crescimbenis (Joannis Marii) <i>Elegantia Vernacula Poeseos.</i>	459
Dryden (Joannis) <i>Juvenalis & Persii Satira Anglicis versibus reddita.</i>	513
Fardellæ (Michaëlis Angeli) <i>Anima humana natura ab Augustino detecta.</i>	302
Giannettasii (Nicolai Parthenii) <i>Æstates Surrentina.</i>	145
Grævii (Jo. Georgii) <i>Thesaurus Antiquitatum Romanarum. Tomus IX.</i>	450
Tomus X.	455
Tomus XI.	490
Tomus XII.	498
Gronovii (Laurentii Theodori) <i>Marmorea Basis Colossi Tiberio Cæsari erecti illustrata.</i>	218
Jensii (Joannis) <i>Lectiones Lucianæ, & Epistola super aliquot Diodori Siculi locis.</i>	521
Juvenalis (Decimi Junii) <i>Satira versibus Anglicis a Drydenio tradita.</i>	513
Magistri (Thoma) <i>Ecloga a Nicolao Blancardo emendata, cum notis Lamberti Bos.</i>	314
Malagonellii (Antonii) <i>Orationes.</i>	43
<i>Auli Persii Flacci Satira Anglicis versibus reddita a Jo. Dryden.</i>	513
De la Placette (Joannis) <i>Tractatus varii ad materiam de Conscientia spectantes.</i>	326
Du Porti (Jacobi) <i>Musa subseciva, seu Poetica Stromata.</i>	384
Salomonii (Jacobi) <i>Agri Patavini Inscriptiones sacra & profana.</i>	174
Sanct-Evremontii (Caroli) <i>Opuscula nova miscellanea.</i>	527
Sancti Bartoli (Petri) <i>Sepulcra antiqua seu Mausolea Romana & Ærusca.</i>	382
Sauberti (Joannis) <i>de Sacrificiis veterum Miscellanea.</i>	507
Schilteri (Jo.) <i>Επιγράμματα Teutonico Ludovico Regi acclamatum.</i>	114
Schudt (Jo. Jac.) <i>Trifolium Hebræo-Philologicum.</i>	336

INDEX AUCTORUM

551

Schurtzfleischii (<i>Conr. Samuelis</i>) <i>Dissertationes Academicae varii generis.</i>	425
- - - <i>Epistola nunc primum edita.</i>	508
Seravalli (<i>Angeli</i>) <i>Orbis Humanus resectus & delineatus a Lucio Agathone Prisco.</i>	359
Wedelii (<i>Georgii Wolfgangi</i>) <i>Exercitationum Medico-Philosophicarum Decas nona.</i>	422

INDEX RERUM

NOTABILIORUM

in hoc Volumine obviarum.

E X Abyſſo <i>ascendentis continuo vaporis effectus.</i> 14	<i>Ænigma Sibyllinum ad Chymiam tractum.</i> 423
Abyſſus <i>Mosaiica explicata.</i> 13. <i>ſeqq.</i>	<i>Æquilibrii demonstrationes.</i> 368
Academix <i>Arcadum in Italia origo, incrementum, politia, colonia, ſtatuta.</i> 460. <i>ſqq.</i>	<i>Æquinoctiorum obſervatio diſtinctior, quam Solſtitorum.</i> 228
Academiarum <i>Anglia origo.</i> 267	<i>Æquivocationum moralitas.</i> 331
Aceti <i>vari genera.</i> 500	<i>Aer num per poros corpus noſtrum ingrediatur?</i> 25
Acidularum <i>vim explorandi ratio.</i> 397. <i>ſqq.</i>	- - <i>non Nitro, ſed Salibus volatilibus rurgidus.</i> - 78
- - <i>deſtillatio quale Sal relinquat?</i> 398	<i>Ab Aere quomodo adjuvetur ſanguinis circulatio?</i> 77
Acolithia <i>Officii Canonici in Eccleſia Græca.</i> 350	- - <i>num in pulmonibus aliqua lymphæ pars ſecernatur?</i> 168
Adamantis <i>ortus & natura.</i> 147	<i>Aëris Veneti ſalubritas aſſerta.</i> 165
- - <i>vis refractiva.</i> 411	- - <i>naturalis ratio ad aerem in machina pneumatica raro factum.</i> 79
De Adamo <i>primo & ſecundo Cogitationes Paradoxe.</i> 483. <i>ſqq.</i>	
Adiciales <i>cena qua?</i> 499	

- - un-

- - undarum velocitas & ratio ad undas aqueas aequalis rationi gravitatis aeris ad aqua gravitatem. 76
- Eschylus emendatus. 522
- Agapetus Synnadiensis inter Martyres relatus, Arianus fuit. 441. sq.
- Agathensis Episcopi privilegium. 541
- Alba Helviorum qua urbs? 540
- Albani Ducis Historia. 431
- Albigenses unde dicti? 540
- Ex Alcali volatilis cum Spiritu Sulphureo mixtione quomodo liquidum coloris rubri producatur? 233
- Aldii seu Aldiones qui? 285
- Alexander (Natalis) notatus. 91
- - - refutatus 249-340. sqq.
- Alterantium medicamentorum operandi modus. 468
- Amaligena Gothica. 504
- Ambra grisea productio. 234
- Ambrosduni in Anglia Historia. 224
- Ambrosius & Augustinus hymni, Te Deum laudamus, auctores. 163
- - - num cantum in Mediolaensem Ecclesiam induxerit? 163
- Amuletum Anti-Pestilentielle. 178
- Per Anlysi corporum chymicam principia eorum valide deteguntur. 465
- Anatome cochlearum marinarum & fluviatilium. 85
- - Marsupii Americani. 149
- Aneurysma arteria aorta extraordinarium. 401
- Angliae Historia Monastica. 71. sqq.
- - Historia editis clarorum virorum epistolis illustrata. 143
- - Ecclesiarum & Scholarum status. 190
- - Historicorum recensio. 257. sqq.
- - Reformationis Ecclesiasticae Historiam qui condiderint? 263
- - Praesulum vitas qui composuerint? 264
- - Monasteriorum Historia. 266
- - Academiarum origo. 267
- - Regum Chronicon. 318
- - Regum Jacobi I. Caroli I & II Jacobi II Historia. 380
- - Fontes medicati. 105
- Anguli rectilinei in quorvis partes aequales cum organa, tum per lineas curvas divisio. 371
- Anhaltini Principatus Pagorum & Comitatum Antiquitates. 472
- In Ani pruritu remedium specificum. 180
- Ani-

<i>Anicenus Episcopus sedis Romanae immediate subiectus.</i>	539	<i>Apostolorum Ordinis origo.</i>	292
<i>Animae immortalitas num ab Irenaeo agnita?</i>	243	<i>Apostolorum sinceritas vindicata.</i>	277
- - <i>natura explicata.</i>	302. sgg.	<i>Aqua salsa num semper halitus expiret noxios?</i>	166
- - <i>immortalitas asserta.</i>	305.	<i>Aqua undulatio experimento examinata.</i>	76
<i>Animales functiones absque fermentis explicanda.</i>	23	- - <i>pluvialis Antimonio affusa phaenomena tempore hyberno.</i>	78
<i>Animalium calor unde?</i>	86	<i>Aquarum Thermalium Aquigranensium exploratio.</i>	396. sgg.
- - - <i>nonnullorum effluvia prodigiosa.</i>	196	<i>Arabicos libros empturis cautela opus.</i>	386
<i>Anodynis num infusio Theae & Caffé annumeranda?</i>	502	<i>Arbores subterranea seu lignum fossile unde?</i>	13
<i>Aortae Arteria Aneurysma extraordinarium.</i>	401	<i>Arcadium in Italia Academia origo ac incrementum.</i>	460
<i>Anti-hypochondriacorum medicamentorum operandi modus.</i>	469	- - - <i>Politia.</i>	461
<i>Antimonii Diaphoretici preparandi modus noxius.</i>	333	- - - <i>Colonia.</i>	462
<i>Antimonio affusa aqua pluvialis Phaenomena tempore hyberno.</i>	78	- - - <i>Statuta.</i>	462. sgg.
<i>Antiquitates Romanorum Sepulcrales illustrata.</i>	382. sgg.	<i>Archiducis titulum quando usurpare ceperint Austriaci?</i>	512
<i>Antiquitatum Romanarum Thesaurus.</i>	450. 455. 490. 498	<i>De Arenacio Lapide observata.</i>	8
<i>Antiscorbuticorum & Anti-Veneredrum medicamentorum operandi modus.</i>	469	<i>Arius ipsemet, an Sectatores tantum ejus, a Concilio Hierosolymitano fuerint recepti?</i>	481
<i>S. Antonii de Padua Historia.</i>	349	<i>Armanni qui?</i>	286
<i>Antonini Constitutio, qua omnes in orbe Romano cives sunt effecti, a quo Antonino & cur sancita?</i>	492. sgg.	<i>Armilustrum quid Romanis?</i>	452
		<i>Armoniacci Salis varius usus.</i>	339
		<i>Arteriarum pulsus unde?</i>	23

Aaaa

Arte-

- - undarum velocitas & ratio ad undas aqueas aequalis rationi gravitatis aeris ad aqua gravitatem. 76
- Eschylus emendatus. 522
- Agapetus Synnadiensis inter Martyres relatus, Arianus fuit. 441. sq.
- Agathensis Episcopi privilegium. 541
- Alba Helviorum qua urbs? 540
- Albani Ducis Historia. 431
- Albigenes unde dicti? 540
- Ex Alcali volatilis cum Spiritu Sulphureo mixtione quomodo liquidum coloris rubri producitur? 233
- Aldii seu Aldiones qui? 285
- Alexander (Natalis) notatus. 91
- - - refutatus 249. 340. sqq.
- Alterantium medicamentorum operandi modus. 468
- Amaligens Gothica. 504
- Ambrae grisea productio. 234
- Ambrosduni in Anglia Historia. 224
- Ambrosius & Augustinus hymni, Te Deum laudamus, auctores. 163
- - - num canuum in Mediolanensem Ecclesiam induxerit? 163
- Amuletum Anti-Pestilentielle. 178
- Per Anlysi corporum chymicam principia eorum valide deteguntur. 465
- Anatome cochlearum marinarum & fluviatilium. 85
- - Marispii Americani. 149
- Aneurysma arteria aorta extraordinarium. 401
- Angliz Historia Monastica. 71. 599.
- - Historia editis clarorum virorum epistolis illustrata. 143
- - Ecclesiarum & Scholarum status. 190
- - Historicorum recensio. 257. sqq.
- - Reformationis Ecclesiastica Historiam qui condiderint? 263
- - Praesulum vitas qui composuerint? 264
- - Monasteriorum Historia. 266
- - Academiarum origo. 267
- - Regum Chronicon. 318
- - Regum Jacobi I. Caroli I & II Jacobi II Historia. 380
- - Fontes medicati. 105
- Anguli rectilinei in quocvis partes aequales tum organis, tum per lineas curvas divisio. 371
- Anhaltini Principatus Pagorum & Comitatum Antiquitates. 472
- In Ani pruritu remedium specificum. 180
- Ani-

<i>Anicenus Episcopus sedis Romanae immediate subiectus.</i>	539	<i>Apostolinorum Ordinis origo.</i>	292
<i>Animae immortalitas num ab Irenaeo agnita?</i>	243	<i>Apostolorum sinceritas vindicata.</i>	277
- - <i>natura explicata.</i>	302. sqq.	<i>Aqua salsa num semper halitus expiret noxios?</i>	166
- - <i>immortalitas asserta.</i>	305.	<i>Aquae undulatio experimento examinata.</i>	76
<i>Animales functiones absque fermentis explicanda.</i>	23	- - <i>pluvialis Antimonio affusa phaenomena tempore hyberno.</i>	78
<i>Animalium calor unde?</i>	86	<i>Aquarum Thermalium Aquigranensium exploratio.</i>	396. 399.
- - - <i>nonnullorum effluvia prodigiosa.</i>	196	<i>Arabicorum librorum empturibus caute la opus.</i>	386
<i>Anodynis num infusio Theae & Caffè annuoperanda?</i>	502	<i>Arbores subterraneae, seu lignum fossile unde?</i>	13
<i>Morte Arteria Aneurysma extraordinarium.</i>	401	<i>Arcadium in Italia Academia origo ac incrementum.</i>	460
<i>Anti-hypochondriacorum medicamentorum operandi modus.</i>	469	- - - <i>Politia.</i>	461
<i>Antimonii Diaphoretici preparandi modus noxius.</i>	333	- - - <i>Colonia.</i>	462
<i>Antimonio affusa aqua pluvialis Phaenomena tempore hyberno.</i>	78	- - - <i>Statuta.</i>	462. sq.
<i>Antiquitates Romanorum Sepulcrales illustrata.</i>	382. sqq.	<i>Archiducis titulum quando usurpare coeperint Austriaci?</i>	512
<i>Antiquitatum Romanarum Thesaurus.</i>	450. 455. 490. 498	<i>De Arenacio Lapide observata.</i>	8
<i>Antiscorbuticorum & Anti-Veneredrum medicamentorum operandi modus.</i>	469	<i>Arius ipsemet, an Sectatores tantum ejus, a Concilio Hierosolymitano fuerint recepti?</i>	481
<i>S. Antonii de Padua Historia.</i>	349	<i>Armanni qui?</i>	286
<i>Antonini Constitutio, qua omnes in orbe Romano cives sunt effecti, a quo Antonino & cur sancita?</i>	492. sq.	<i>Armilustrum quid Romanis?</i>	452
		<i>Armoniaci Salis varii usus.</i>	338
		<i>Arteriarum pulsus unde?</i>	23
			2.
		Aaaa	Arte-

- Arterio *Arteria Anourysma extra-*
ordinarium. 401
 Ab Arteriis potius, quam a ner-
 vis succus nutritius. 226
 Arthritidis causa, prognosticon,
 remedia. 112. 113. 180
 Ascites hydrops cur tam fre-
 quens in Anglia? 103
 Asiae urbes post terrae motum col-
 lapsae, a Tiberio restituta. 218
 Asserit potus preparatio. 502
 Astroites quid? 198
 - punctatus niger. 199
 Atheismus visibilium rerum con-
 temptatione destructus. 417. sq.
 Attenuantium medicamentorum
 operandi modus. 468
 Avaricum quanam urbs? 34
 Aventinus notatus. 2
 Augustae seu Imperatricis Roma-
 nae iura. 353
 Augustales qui fuerint apud Ro-
 manos? 495
 Augustini Collegium Clericorum
 Hipponensium fueritne Mona-
 chorum? 356
 Augustinus (Antonius) notatus.
 492
 S. Augustinus Hipponensis illu-
 stratus. 302. sqq. 475
 Augustinus Monachus num-
 res ecclesiasticas Britanniae li-
 teris consignavit? 259
 In Aurium rimatum e tue Gallicae
 inveterata quid profit? 183
 Auri dissoluti & misti variis sa-
 libus, tandemque fuscum ferro
 & smiride phenomenon. 80
 Aurum fulminans in febris in-
 termittentibus paulo ante pa-
 roxysmum commendatur. 178
 Austriae vox apud veteres Histo-
 ricos ambigua. 284
 Automatopoetica ars deperdita,
 a Germanis denuo inventa. 196
B Anjanensium mirus erga
 insecta affectus. 448
 Balneorum Aquisgranensium
 exploratio. 400
 De Baptismo Hereticorum con-
 troversia quonam in Concilio
 fuerit definita? 298
 que fuerit Stephani Roma-
 ni Pontificis sententia? 296
 Barbararum gentium p. ruerse
 consuetudinis & morum exem-
 pla. 447. seqq.
 Barbari unde dicti? 304
 Baronius notatus. 90. 91. 94.
 250. 294. 295. 435. 439. 478. 483
 Basileensis Concilii Historia. 345
 Basilii M. Historia. 348
 Bavariae Historia passim illustra-
 ta. 1. sqq.
 Baxteri (Richardi) de Fodere
 Gratiae sententia refutata. 62
 - - - vita, fata, scripta,
 mors. 269. sqq.
 De Rodae Historia Ecclesiastica
 gentis Anglorum iudicium. 260
 Bentivoghi Cardinalis pauper-
 tas. 389
 Ber-

NOTABILIORUM.

555

Bergierii (Nicolai) de publicis & militaribus Imperii Roma- ni Viis libri V in Latinam lin- guam translatis. 454	Balengerus notatus. 499
Ex Bestiolæ venenata morsu ori- go Variolarum. 86	Burggraviorum in Germania dignitas. 570
A Bile orti dolores colici quomo- do mitigandi ? 179	Burnetius (Thomas) notatus. 139. 418
Biragus (Franc. Mediobarbus) emendatus. 92.	C æsaribus supremum asser- atum ac declaratum. 351. seqq.
Biterrarum, urbis Occitania, tri- stis fata. 539	Calculo medetur gummicera so- rum. 200
Bituricensis in Gallia provincia Historia. 33.	Calor thermarum fontiumque calidorum unde ? 14
- - - Urbis antiquitas. 33.	- - sanguinis unde ? 23
- - - insignia 35	- - febrilis unde ? 84
Blondellus notatus. 96	- - animalium unde ? 86
Boccalinus (Trajanus) autor Lapidis Lydii 384	Caldaria que ? 500
Borghinus (Vincentius) notatus. 286	Cancris non exulcerati natura & curatio. 312
Boyle (Robertus) refutatus. 42	- - exulcerati curatio. 313
Brandeburgicum Dispensatori- um. 334	mammarum exulcerati re- medium. 179
Britanniæ Historia Ecclesiastica scriptores. 259	Canones Ecclesiæ Anglicanae e- diti. 202
Bruta remedia sibi inveni- entia. 195	Canonicorum Historia. 355. seqq.
Bryonia alba commendata in Hy- drope. 104	Regularium an- tiquitas. 356
Bubones pestilenciales quo reme- dio maturandi ? 178	a monachis dis- crimen. 358
Buchananus notatus. 339	Secularium ori- go. 357
Buckhurstii (Thoma) in Belgio gesta accusata & defensa. 144	mortuorum bona cui cedant ? 359
Bufo nites quid ? 10	Cantabrigiensem inter & Oxoni- ensem Academiam emulatio. 267
	Carbonianum illustratum. 240
	Carcassonæ origo & varii domini. 538.
	Car-

- Carmina *varii generis Jacobi Du Porti.* 384
- Caroli II in Anglia regnum re-
stitutio. 320
- Caroli M. numismata illustrata. 188
- De Carolo I & II Anglia Regi-
bus iudicium. 380
- Cartesius notatus. 404
- Casanova notatus. 538
- Castri Albigensum privilegia. 541
- Catechismus Heidelbergensis ex-
plicatus. 69
- La Cene (Caroli) idea de nova
versione Gallica Scriptura S.
sub examen vocata. 517. sqq.
- Cephalalgia in febre maligna re-
medium. 178
- Ceraforum gummi calculo re-
num medetur. 200
- Cerebrum num ex tenuissimis
tantum vasculis consistit
absque glandulis? 86
- Cerevisiae Anglicanae vitium. 103
- Cerinthi haeresis. 89
- Chiliasmus crassus oppugnatus. 416
- Chiliasitas veteres & recentiores
inter quantum intersit? 415
- Chyli a facibus alvinis secretio. 25
- - motus. 23
- Chylificatio quomodo peraga-
tur? 23
- Chorepiscoporum origo. 343
- Christi Servatoris actiones & mi-
racula vindicata. 274
- passio quo tempore contige-
rit? 202. sq.
- corona spinea unde? 422
- Christianae religionis veritas af-
serta. 217. 275
- Christo quoad carnem quo sensu
infirmities tribui possint? 53
- In Christum fides num necessa-
ria omnibus, qui salvari cu-
piunt? 66. sqq.
- Christus & Apostoli cur Gra-
ecam V. T. versionem potius,
quam textum Hebraicum alle-
garint? 142
- bis unctus, primum a ma-
gna Peccatrice, deinde a Ma-
ria Marthe sorore. 341
- quoad die Pascha postremum
celebraverit? 205
- Cinnabaris vulgaris tusa usur-
patio. 181
- Circi apud Romanos facies. 452
- Circulatio sanguinis quomodo ab
aere adjuvetur? 77
- Civitatis Romanae jus a jure La-
tii diversum. 491
- Clemens num in Episcopatu Ro-
mano immediate Petro succes-
serit? 92
- Clemens Alexandrinus num au-
tor sit libri de salute divi-
tium? 245

quor

quot <i>Siromatium</i> libros composuerit? 245	<i>Etum.</i> 438
Clericorum <i>calibatus</i> quando <i>stabilitus</i> ? 346	Conductor in re <i>conductæ</i> jus <i>protimiseos</i> apud <i>Ferrarienses</i> obtinet. 172
<i>veteris Ecclesiæ</i> <i>qualis</i> <i>conditio</i> ? 356	De <i>Confucio</i> <i>judicium.</i> 391
<i>Clinopodii minoris</i> <i>odor unde</i> ? 199	<i>Convenarum, civitatis</i> <i>Occitanie, notmen & fata.</i> 542
<i>Clodovzi Francorum Regis</i> <i>numismata.</i> 186	<i>Convivium tempestivum quodnam</i> ? 500
<i>Clypei in prælio jactura turpis.</i> 137	<i>Cooke (Robertus)</i> <i>Pythagoreus.</i> 382
<i>Cobras lapis artificialis.</i> 194	<i>Coralliorum natura & formatio prima.</i> 197
<i>Cochlearum marinarum & fluviatilium</i> <i>Anatome.</i> 85	<i>A Corde motus sanguinis arteriosi.</i> 23
<i>Cornæ adiciales</i> <i>quæ</i> ? 499	<i>Cornu Ammonis quid</i> ? 10
<i>Coloniarum Romanarum</i> <i>diversa conditio.</i> 490	<i>Corona Christi spinea unde</i> ? 422
<i>Coloris ex pallido in cæruleum mutatio.</i> 74	<i>Corporis ejusdem asserta resurrectione.</i> 38
<i>rubri productio a mixtione spiritus sulphurei cum sale volatili.</i> 233	<i>resurrectione non impossibilis.</i> 41. sq.
<i>Colorum Iridis theoria.</i> 404	<i>Creatio mundi ex revelatione Moysi explicata.</i> 138. sq.
<i>Commendæ Ordinis Teutonici quando caperint</i> ? 512	<i>De Cromwello</i> <i>judicium Baxteri.</i> 271
<i>Conceptio fetus in utero quomodo fiat</i> ? 24	<i>Cromwelli in Angliâ laudabiliter gesta.</i> 381
<i>Conchæ nam in terra, ubi reperiuntur, nata</i> ? 9. sqq.	<i>Cryсталlos e Vitriolo Cyprino parandi modus.</i> 333
<i>Concilio Nicæno</i> <i>num Osius antiquam legatus Romani Pontificis interfuerit</i> ? 483	<i>In Cryсталlos diversa diversorum salium concretio.</i> 399
<i>Conciliorum universalium Historia.</i> 342	<i>Cujacii prudentia.</i> 388
<i>Concilium Sinuessanum</i> <i>confi-</i>	<i>De Cunha (Rodericus) notatus.</i> 292
	<i>S. Cyprianus unde quibusdam creditus magicis artibus operatus.</i> 3

<i>ram deesse?</i>	294	Donatiani schismatis occasio & initium.	473. sqq.
D Alaminia Slavorum illustrata.	472	Donatista num a Donato de Casis nigris, an a Donato alio nomen consecuti?	475
P. Danielis (Gabrielis) de Fascate sententia examinata.	244	Dotis quaratio apud Ferrarienses.	173
Deciorum patris & filii, editum contra Christianos, quod Toloſa A. 1664 prodiit, num genuinum?	248	Dupinius refutatus.	243
Dei Existentia a Magnetismo demonstrata.	57	E cclesiastica Historia a variis erroribus repurgata.	88 sqq.
& providentia demonstrata.	416. seqq.	Ecclesiasticorum Historicorum Anglia recensur.	258
Dei gratia Imperatorem quis primus se dixerit?	189	Eclipsis a Phlegonte annotatum tempore mortis Christi contigerit?	204
Diabetis pars affecta primari.	105	Electuarii Orvietani non omnis compositio genuina.	195
- - ventriculus & intestina.	105	In Elephantiasi commendatum vinum Viperinum.	180
- - symptomatum aetiologia.	106	Emetica quomodo vomitum excutent?	466
- - remedia.	106	Epicarpia antifebrilia.	178
Ad Digitum pugnare, quid?	454	Επιβίσιον antiquum Teutonicum illustratum.	114
Diluvii effectus.	10. 12. 15	Epiphanius emendatus.	90
Diocletiani persecutio Christianorum quo anno coepit?	434	Episcoporum Orcadensium Historia.	338
Dicodorus Siculus illustratus.	379	in Gallia electio ambigua.	345
emendatus.	523	Equites tabula rotunda.	5
Dio explicatus.	453	Equitum varii Ordines.	534
Divinatio ex hostiis humanis.	379	Essoniare quid?	213
Diureticorum operandi modos.	467	Evangelica Historia per Judaeam & Romanam confirmata.	200. sqq.
Dodwellus refutatus.	242		Eu-
Dohannarum jus in Regno Neapolitano.	254		
Doloris natura, species & remedia.	501		

<i>Eunuchus Candaces minister quis fuerit?</i>	90	<i>ex Oeconomia Animalium proscripsum.</i>	29
<i>Euphorbii usus in re medica.</i>	104	<i>Ferrariensis fascina illustrata.</i>	170
<i>Eusebius explicatus.</i>	243. 436. 438	<i>Ferrarius (Octavius) vocatus.</i>	458
<i>Excalceatorum Ordinis Eremitarum Augustini vocalis Dei culus.</i>	162	<i>Feudorum conditio in Regno Neapolitano.</i>	256
<i>Expectatione quinam morbi curandi.</i>	422	<i>Fideicommissa quando exspirent?</i>	87
F <i>Abulæ præcepta sapientie incalcancis exemplum.</i>	602	<i>Fideicommissorum natura explicata.</i>	26. 599.
<i>sqq.</i>		<i>Fides in Christum num necessaria omnibus, qui salvari cupiunt?</i>	66. 599.
<i>De Fagdito iudicium.</i>	391	<i>Filiarum apud Ferrarienses dura conditio.</i>	173
<i>In Fallopiana Tuba cadaveris feminini dissecti reperitum ovum.</i>	45	<i>Fixarum Parallaxin inveniendi methodus.</i>	73. 59.
<i>reperiundi liquoris origo.</i>	46	<i>Flammæ productio a commixtione duorum liquorum actu frigidorum.</i>	237
<i>In Febribus usus auri fulminantis</i>	178	<i>Flaviæ cur dici urbes Longobardica amoverint?</i>	189
<i>malignis num purgantia adhibenda?</i>	321	<i>Flexilineum quid in Geometria?</i>	378
<i>Febrium malignarum natura & curatio.</i>	84	<i>Fluidorum vi refractiva varia, ejusque causa arcana.</i>	409
<i>Febrifugorum operandi ratio.</i>	469	<i>Fluoris albi remedium.</i>	182
<i>Febrilis calor unde?</i>	84	<i>Fluviorum in terra fascium naturalis.</i>	13
<i>cephalalgia remedium.</i>	178	<i>Fluxus & Refluxus maris unde?</i>	14
<i>Felicissimus schismatis Carthaginensis auctor num Presbyter fuerit?</i>	295	<i>Fœdus gratia ex mente Baxteri, sub examen vocatum.</i>	62. 599.
<i>Felis Francisci Petrarchæ epithium.</i>	176	<i>Fœnus & usuram num quid inter sit?</i>	234
<i>Fermentatio humorum adstructa.</i>	322	<i>Fœtus delineatio in ovulo.</i>	24
<i>Fermentum Ventriculi quale?</i>	225	<i>Fons prope Camberium alternis fluens</i>	

- fluens & refluxus.* 197
 Fontium origo. 14
 calor unde? 14
 Anglia medicamentorum
 indoles. 105. sq.
 Fori qui in Circensibus ludis? 452
 Fortuna Redux inter Deas Viales. 458
 Fossilium natura explicata. 9. sqq. 13
 Foxi (Jobannis) Liber de schismate Anglicano. 264
 Frigus morbosum. 423
 Fulminantis Auri usus in febribus. 178
 Fungorum origo. 198
 Fungus typhoides tuberosus Melitensis. 194
Galischinii, primarii in Moscovia Ministri fata. 524. sq.
 Gallicam inter & Romanam Ecclesiam dissensiones. 343
 Gallieni nummi explicati. 92.
 Gallorum moneta antiqua qualis? 138. sqq.
 Gamaliel num Christianus factus? 89
 Ganglii remedium. 182
 Ad Gangranam aqua descriptio. 179
 Gentiles num dici possint sub fœdere gratiæ fuisse? 64. sqq.
 nam sine fide in Christum salvari possint? 66. sqq.
 Gentilium fides de futura corporum resurrectione. 38. sqq.
 Geodes lapis quis? 197
 Geographiæ universalis Elementaria. 336
 Geometria motus. 164
 Geometrico - Harmonica linearum sectio. 370. sqq.
 Geometricorum quorundam Problematum solutiones. 374.
 De Germaniæ Antiqua Pagis Commentarius. 470
 Germanicæ linguæ usus quando in actis publicis in Germania invaluere? 509
 Germanorum elogium. 391
 in reducenda Automato-poëtica solertia. 166
 Globo terraqueo qua alterationes per diluuium acciderint? 18
 Glossarium lingua Teutonice veteris a Jo. Schilero edendum. 116
 Glosopetræ quid? 10
 - animalium partes petrefacta. 197
 Golnitius notatus. 538
 Gonorrhœæ remedium. 182
 Gothorum stirpes duæ. 504
 Græcæ & Latina Lingua convenientia exemplis declarata. 522
 Græcæ voces & dictiones explicata. 315. sqq.
 Gratæ fœdus, quale Baxterus

<i>Statuis, sub examen vocatum.</i>	<i>suscepti descriptio.</i>	202
62. sqq.	Hierocles, qui Christum cum Apollonio Thyanao comparavit, quis?	436. sq.
Divina universalitas qualis?	Hieronimi patria qua?	310
63. sqq.	Hieronimus emendatus.	95.
Gratiani Decretum, opus hominis privati.	ubi baptizatus?	310
213	S. Hilarii Operum editiones varia.	49. sqq.
Graviores cur melancholici, quam laei?	scripta genuina & suppositicia.	49. sqq.
25	Doctrina vindicata.	52
Gregorii Nazianzeni error duos Cyprianos confundentis.	Historia Salisburgensis.	1. sqq.
294	naturalis Telluris.	7. sqq.
Gregorius Turonensis notatus.	provincia Bituricensis in Gallia.	33
186	Ecclesiastica a variis erroribus repurgata.	88. sqq.
Grossi Turonenses qui?	Ducis Albani,	431
189. sq.	urbis Palmyrae.	89. sqq.
Gothici nummi.	Normannia.	117
423	Monasterii S. Benedicti intra Padum & Larionem.	131.
Gruterus emendatus.		sqq.
454	Matbildis.	132. sqq.
Ad H æmorrhagias specifi- cum.	Evangelica per Judaicam & Romanam confirmata.	200. sqq.
312	Ambrosduni.	223
Hæredum substitutorum conditio.	urbis Tergesti.	307
26. sqq.	Seculi XVI.	335
De Hæreticorum Baptismo qua fuerit Stephani Rom. Pont. sententia?	rerum Orcadensium.	337
296	Conciliorum Universalium.	342
Halæ (Matthæi) elogium.	Bbbb	Ba-
56		
Harduinus notatus.		
95. 100.		
492		
Harmonico-Geometrica Linearum Sectio.		
370. sq.		
Helmontius refutatus.		
83		
Helvetiani Tenaculi descriptio.		
313		
Helviorum Alba qua urbs?		
540		
Hercules inter Deos Viales.		
458		
Hermæ Pastor, liber genuinus.		
91		
Herodis Antipæ itineris Romam		

- Basilii Magni.* 348
S. Antonii de Padua. 349
Canonicorum. 355. sqq.
Regum Anglia, Jacobi I,
Caroli I & II, Jacobi II. 380
Visbeccensis Virginum
Collegii. 472
Peruvia ab Hispanis oc-
cupata. 505
Moscovia ab A. 1682 ad A.
1689. 524. sq.
Polonia ab A. 1662. ad A.
1669. 529. sqq.
Ordinum Religiosorum. 532
Militarium. 534
Urbium Occitania. 536
Historicorum Anglicorum Eccle-
siasticorum recensus. 257. sqq.
Hookii inventa circa Pendula
Horologiorum. 170
Horologii aptatorum pendulo-
rum inventor quis? 170
Horologiopoeia. 168. sq.
Horatius, Juvenalis, Persius
inter se comparati. 515
In Hoscam Commentarius. 323
Hugenii circa pendula Horolo-
giorum inventa. 170
Humorum in corpore nostro fer-
mentatio adstructa. 322
Hydrophobia non tantum a mor-
fu canis, sed & hominis. 107
cur insanabilis? 108
In Hydrophobia maxime affici-
unt saliva. 107
Hydrophobiae remedia. 107
Hydropis frequentia in Anglia
unde? 103
- - remedia. 103. 104
- - remedia inter locum
non habet vinum emeticum.
 104
Hymni, Te Deum laudamus,
auctores. 162
Hystericae affectionis remedia. 181
- - femina cur graveo-
lencia magis ferre possint,
quam suaveolentia? 466
J *Acobo I Anglia Rege judi-*
ciam. 380
Jaribolus quodnam Syris nomen?
 102
Jejunii ad Ebraeos ritus expositio. 20
Per Ignem transitio liberorum
Levit. XVIII, quid? 378
Ignis subterranei effectus. 14
Judeorum perpetui cum
perpetuo Romanorum igne
comparatio. 377
- - productio a commixtione
duorum liquorum acta frigi-
dorum. 227
De Imaginum cultu diversorum
Conciliorum decreta concilia-
ta. 344
Imperatricis Romanae jura. 353
Imperatorum Romanorum jus
supremum assertum. 351. sqq.
Imperii Rom. Germ. que forma?
 212
Indorum Rex quot annis ponde-
ratus. 448. sq.
 Re-

<i>Regis mores</i>	448. sq.	<i>Iter Surastam A. 1689 susceptum.</i>	
<i>Infernalis poena asserta.</i>	281		446. sq.
<i>Innocentii XI & XII Pontificum</i>		<i>Jubilæus apud Judæos annus num</i>	
<i>elogium.</i>	44. 45	<i>quadragesimus nonus, an</i>	
<i>Incrassantium medicamentorum</i>		<i>quingagesimus?</i>	379
<i>operandi modus.</i>	468	<i>Judæi septuaginta - viralem V.</i>	
<i>Inscriptio Syriaca.</i>	97	<i>T. versionem corruperunt.</i>	
<i>Inscriptiones explicata.</i>	36		142
<i>illustrata.</i>	496	<i>num ad Christianam fi-</i>	
<i>Palmyrenorum expli-</i>		<i>dem adhuc convertendi?</i>	414
<i>cata.</i>	101	<i>Judzorum de Resurrectione do-</i>	
<i>in agro Patavino obvia</i>		<i>ctrina.</i>	39
<i>illustrata.</i>	172	<i>Julapæ præstantia & usus.</i>	430
<i>inedita illustrata.</i>	457	<i>Juniperi oleum geminum oleo</i>	
<i>Erga Insecta mirus quorundam</i>		<i>succini.</i>	196
<i>populorum affectus.</i>	448	<i>Jurare manu tertia, quarta & c.</i>	
<i>Insectorum utilitas.</i>	419	<i>quid?</i>	214
<i>Insectum muscarum.</i>	80	<i>Jus Publicum Germania expli-</i>	
<i>Intestinatorum structura in ani-</i>		<i>catum.</i>	209
<i>malibus diversa.</i>	152	<i>Cæsareum.</i>	351.
<i>S. Joannæ insula incolarum</i>			599.
<i>mores.</i>	447	<i>Justiniani Novella emendata.</i>	
<i>Joannes Baptista quo tempore</i>			493
<i>predicare cepit?</i>	202	<i>Justini Martyris cum Tryphone</i>	
<i>Joannis Casimiri Polonia Regis</i>		<i>Judeo dialogus sitne genuinus</i>	
<i>Historia.</i>	529. sq.	<i>an suppositivus?</i>	443. sqq.
<i>Josaphat, vallus Joel. III. 4. ubi?</i>		<i>Justinus Martyr quis fuerit?</i>	95.
	325	<i>Sect. II.</i>	
<i>Irenæus num suo tempore unicus</i>		<i>fueritne Cbilian-</i>	
<i>fuerit per Galliam Episcopus?</i>		<i>sta?</i>	443
	243	<i>Juvenalis cum Horatio & Persio</i>	
<i>num immortalitatem a-</i>		<i>comparatus.</i>	515
<i>numarum negaverit?</i>	243	L <i>Actantii vita.</i>	476
<i>num Latine scripserit?</i>	393	<i>scripta.</i>	477
<i>Iridis rationes, phenomena, di-</i>		<i>Laetantius ex Africane an Ita-</i>	
<i>menstones & colores.</i>	78. 403.		

- lia fuerit oriundus?* 476
 Lactis Secretio. 25
 Latii cur minus graves quam melancholici? 25
 Lami (Bernardus) refutatus. 96. 340. sqq.
 Lapides jam existentes num orti in creatione mundi? 13
 Lapis di Cobras, artificialis. 194
 - - Geodes. 197
 Latii jus a jure civitatis Romana diversum. 491
 Italico diversum. 493
 Latinae Græcæque lingua convenientia exemplis declarata. 522
 Latinitatis corrupta exempla. 428
 Lepræ remedium, vinum viperinum. 180
 In Leviticum commentarius. 376
 Lex Lecta 40. ff. de R. C. illustrata. 219. sqq. 237
 Libellatici proprie qui fuerint? 249
 Lienis usus. 24
 Lignum fossile unde? 13
 Lineæ phantastica & Flexilinea qua
 Linearum Sectio Geometrico-Harmonica. 370. sqq.
 Per Lineas Curvas Sectio Anguli rectilinei in quovis partes æquales. 371
 Lionnii (Hugonis) supremi in Gallia status administri vita. 528
 Lipsius notatus. 499
 Liquidum quomodo nonnulli potatores aque fere celeriter, ac biberunt, excernant? 24
 Ex Liquorum duorum actu frigidorum commixtione productio ignis & flamma. 227
 De Litanis Anglicana contentiones. 271
 De Livii stylo judicium. 429
 Lubomirskii (Georgii) fata. 530. sqq.
 Lucas Evangelista quis fuerit? 92
 Lucianus emendatus. 521. sqq.
 Lucianus Presbyter Antiochenus & Martyr, fueritne Arianus? 442
 Lucilla Donatiani fetus abstergitrix. 473. sqq.
 Ludovici Sancti Gallie Regis nummi illustrati. 189. sqq.
 De Ludovico Salvatore fabula. 512
 Ludovicus cur olim Hludovicus? 187
 Ludovicus XIV Rex Gallie cum Philippo Augusto G. R. comparatus. 117
 Luis Venereæ remedia. 181
 - - - origo, cause, symptomata & curatio. 109
 Lymphæ pars aliqua an in pulmonibus ab aëre secernatur? 168
 Ma-

M Abillonii <i>Acta quaedam in Tomo III Analeſtorum ſuppoſitiia.</i> 440	Maris fluxus & refluxus unde? 14
Magliabechii (<i>Antonii</i>) <i>elogium.</i> 367. 424	- - ſalfedo. 14
Magnes <i>ut ad Dei cognitionem nos deducat?</i> 57. ſqq.	Marmor <i>antiquum illuſtratum.</i> 218
Mahometis <i>libido.</i> 216	Marſupialis <i>Americani Anatome.</i> 149
Mahometis <i>fraudes, quibus in ſtabilienda nova religione uſus eſt.</i> 215. ſq.	- - - <i>cauda inſigne medicamentum.</i> 159
Malembenſium <i>Aſrorum inſtituta & mores.</i> 447	Martialis <i>illuſtratus.</i> 454
Manaſſes Ben <i>Iſrael reſuratus.</i> 39	Masnadae <i>unde dicti, & qui?</i> 282
Mammarum <i>cancris exulcerati remedium.</i> 179	Masticatio <i>quomodo fiat?</i> 23
Manna <i>medicinalis nihil aliud quam lacryma Orni.</i> 194	Masticatoriorum <i>operandi ratio.</i> 467
Manſus <i>quid?</i> 282	Mathildis <i>conjugia & res geſta.</i> 132. ſq.
Manuſiſſionis <i>modi varii.</i> 285	Matthæus <i>Pariſienſis notatus.</i> 118
Marcellinus <i>Romanus Episcopus num idolis ſacrificaverit?</i> 438	Mauſolea <i>Romana & Etruſca.</i> 382
Marcionis <i>hæreſis quo tempore exorta?</i> 444. ſq.	Maximus <i>num in depoſitionem Athanaſii conſenſerit?</i> 481
Marcus <i>Evangelifta quis?</i> 90	Mechanicæ <i>ſyſtema.</i> 97. ſqq.
Maria <i>Magdalena a Maria ſorere Mariba, & peccatrice magna diverſa.</i> 340. ſqq.	Medicamentorum <i>operandi ratio.</i> 464
Marina <i>corpora quomodo in viſceribus terra fuerint recon-dita?</i> 9. ſqq.	- - - <i>rite adhiben-dorum modus.</i> 465
- - - <i>in terrare-con-dita pro veris foſſilibus num habenda?</i> 10	Medici <i>ab Atheiſmi infamia vindicati.</i> 420. ſq.
	Melancholici <i>& triſtes cur grâ-viores latit?</i> 25
	Mendacium <i>num aliquando licitum?</i> 327
	- - - <i>in quo maxime juri Natura repugnet?</i> 329
	Menſes <i>mulierum a plethora.</i> 25
	Bbbb 3 - ſar-

-	<i>fortuitas habent periodos.</i>	25	<i>sunt.</i>	378
Mercatorii libri ut probent apud			Monachatum professi cur nomen	
<i>Ferrarienses?</i>	172		<i>mutaverint?</i>	213
Mercurius Philosophorum.	422		Monachi ut curata officia Canon-	
Merovingicæ stirpis Gallia Re-			<i>nicis propria occupaverint?</i>	358
<i>gum nummi.</i>	186		Monasterii S. Benedicti inter	
Mesenterium in Marsupiali Ame-			<i>Padum & Lariemem Historia.</i>	131. sqq.
<i>ricano duplex.</i>	141		Monasteriorum Anglia Historia.	266
Metallorum origo.	15. 17		Monastici Anglicani censura.	72
- - - transmutatio impos-			Monetz qua olim in Francia ra-	
<i>sibilis.</i>	17		<i>tio?</i>	183. sqq.
Methodus invenendi momenti in-			Monogrammate quando insigni-	
<i>gressus Solis in signa Tropica.</i>	228		<i>ri apud Francos nummi cape-</i>	189
- - - Paralla-			Montanistæ cur Phrygii dicti?	96. scilicet. 2
<i>xin Fixarum.</i>	73. sqq.		Montispefulanensis urbis origo	537
Meursius notatus.	218		- - - Episcopatus	537
Microcosmus fictione a Macro-			origo.	537
<i>cosmo desumpta illustratus.</i>	602		- - - Academia	538
	599.		origo.	538
Militarium Ordinum Historia.	534		Montium origo.	12. sq.
Millennium Apol. XX quale?	414. sq.		Morborum causa procarbati-	82
Minerales succi quid?	17		<i>ca.</i>	82
Mineralia conchyliorum speciem			Moratores qui apud Romanos?	453
<i>exhibentia unde?</i>	9		Morinus refutatus.	250. sq.
Mineralium origo.	15. 17		Mortuos damnare num liceat?	346
Miracula Christi vindicata.	276		Moscoviz Historia ab A. 1682 ad	
Mirpa quid in inscriptione qua-			<i>A. 1689.</i>	524
<i>dam apud Gruterum?</i>	496.		Mosis de creatione mundi historia	ex.
	59.			
Misnæ nova editio.	238			
<i>varia versiones.</i>	239			
Molecho liberos per ignem tra-				
<i>ducere, & sacrificare, diversa</i>				

<i>explicata.</i>	138. sq.	Normannix <i>Historia.</i>	117
- <i>peritia Chymica.</i>	422	Norvagiæ <i>Regum jus in Orcaden-</i>	
Motus <i>Geometria.</i>	164	<i>ses insulas.</i>	338. sq.
Mundi <i>creatio ex revelatione Mo-</i>		Novatianorum <i>Episcopi num ite-</i>	
<i>sis explicata.</i>	138. sq.	<i>rum fuerint ordinandi, post-</i>	
Muscarum <i>insectum.</i>	80	<i>quam ad Ecclesiam Catho-</i>	
Musculi <i>vox quo sensu in Botani-</i>		<i>licam reversi essent?</i>	250
<i>ca locum habeat?</i>	79	Novatianum <i>schisma quando ce-</i>	
Musculorum <i>motus unde?</i>	24	<i>perit?</i>	249
Musivum <i>pavimentum Roma e</i>		Novilunia <i>Judaic duo.</i>	205
<i>piscina publica nuper erutum.</i>		Numi <i>Galliæ explicati. 92. sect.</i>	
	383. sq.	III.	
N aput, <i>radix Norvegica.</i>	195	- - <i>Vaballathi illustrati.</i>	100
Narcotianorum <i>operandi ratio.</i>	468. 502	- - <i>Gothici.</i>	423
Neapolitani <i>Regni Erarium &</i>		- - <i>apud Gallos quales olim?</i>	183. sq.
<i>vestigalia.</i>	256	Nummus <i>explicatus.</i>	538
Nebula <i>v. fis servilis species.</i>	284	O ccitanix <i>urbium descriptio.</i>	536. sqq.
Nemausi <i>urbis origo & antiqui-</i>		Pro <i>Oculis remedium singulare.</i>	179
<i>tates.</i>	538	Odenathi <i>Augusti Historia illu-</i>	
Neomeniæ <i>Judaic bina.</i>	205	<i>strata.</i>	92. Sect. III.
Neptunus <i>Redux.</i>	458	Odenathus <i>idem qui Ignatius.</i>	98
<i>A Nervis, an ab Arteriis succus</i>		Odoacer <i>Rex Herulorum, Gothus</i>	
<i>nutritivus?</i>	226	<i>origine.</i>	505
Nervosus <i>succus experimento</i>		Officii <i>Canonici in Ecclesia O-</i>	
<i>probat.</i>	24	<i>rientali Græcorum descriptio.</i>	350
Nicano <i>Concilio num Ofius tan-</i>		Olei <i>Terebinthina vis refractiva.</i>	411
<i>quam legatus Romani Ponti-</i>		Oleum <i>juniperi gentianum oleo</i>	
<i>ficis interfuerit?</i>	483	<i>succini.</i>	196
Nicephorus <i>notatus. 93. Sect. 3.</i>		Opii <i>operandi ratio.</i>	502
Nicotianæ <i>decoctum aliquando</i>		- <i>non omnia præparatio in</i>	
<i>noxium.</i>	334	<i>quolibet morbo apta.</i>	503
Nitro <i>num turgidus aer?</i>	75		600.
<i>S. Norberti vita & translatio-</i>			
<i>nes:</i>	291		

- - correctores. 333
 Ex Opio nulla Panacea. 502
 Ophir, quo classis Salomonis navigavit, ubi? 137
 Optati Milevitani error excusatus. 475
 Orbis sc̄ta perlustratio hominis notitiam virtutumque praecepta exhibens. 602 sqq.
 Orcadum Historia. 337
 Ordinum Militarium Historia. 532
 - - - Religiosorum Historia. 532
 Origenes num auctor sit libri de Salute Divitum, qui Clementi Alexandrino solet tribui? 245
 - - - num auctor sit dialogorum contra Marcionem. 251
 - - - num aliquando idolis sacrificaverit? 252
 Ortelius notatus. 541
 Osius num tanquam legatus Romani Pontificis concilio Nicano interfuerit? 483
 Ovidius illustratus. 454
 In Ovulo delineatio factus. 24
 Ovum in Tuba Fallopiana femini cadaveris dissecti reperiuntur. 45
 Oxoniensem & Cantabrigiensem Academias inter amulationem. 267
Pactorum juris stricti contrahentibus in continenti adjectorum qua vis? 223. 238
 Pagani quomodo dici gentiles ceperint? 441
 De Pagis Germania Antiqua Commentarius. 470
 Palatinatus Saxonia origo. 510
 Palatinorum in Germania origo & munus. 510
 Palmerius refutatus. 523
 Palmyra unde dicta? 95
 - - - quando facta a Romanis colonia? 96.
 Palmyrae urbis Historia & Antiquitates. p. 89. sqq.
 Panaceae ex Opio non expectanda. 502
 Paludes num semper balitus emittant humano corpori noxios? 166
 Panvinius notatus. 452. 454
 Papillarum ulceratarum remedium. 180
 Parallaxin Fixarum inveniendi methodus. 73. sq.
 Pascha postremum quo die a Christo celebratum? 205
 Paschatis apud Christianos festum num tempore passionis an resurrectionis Dominica, an utroque fuerit celebratum? 244 sq.
 Pastellus quid? 223
 Patavini agri inscriptiones. 172
 De Patino (Guidone) iudicium. 385
 Patricii (Francisci) Res militaris Romana in Latinam linguam. 176.

<i>traducta.</i>	456	<i>Pistacii maris vires.</i>	198
<i>Pauli Jcti Lex Lecta 40. ff. de R. C. illustrata.</i>	220. 237	<i>Plantarum vires ex earum signatura cognoscende.</i>	195
<i>Pauli Samositeni doctrina quae fuerit?</i>	298	- - nonnullarum effectus singulares.	196
<i>Paulus Apostolus unde civis Romanus?</i>	492	- - - effluvia.	196
<i>Peccatrix magna Luca VII quanam fuerit?</i>	342	- - - prodigiola.	196
<i>De Peirerio (Isanco) Judicium.</i>	388	- - - marinarum imperfectionum origo.	198
<i>Pelicanus quomodo cutim aere repleat, seque leviozem reddat?</i>	81	<i>A Plethora menses mulierum.</i>	25
<i>Pendulorum Horologiis aptatorum inventor quis?</i>	170	<i>Poëmata Thoma Cerva. 423. sqq.</i>	426
<i>Perlius cum Juvenali & Horatio comparatus.</i>	515	<i>Poëcos utilitas asserta.</i>	426
<i>Petavius refutatus.</i>	435	<i>Poëticus stylus prose orationi parum conveniens.</i>	428
<i>Petrarchæ (Francisci) sepulcrum, ejusque inscriptio.</i>	173	<i>Pœnitentiæ apud Ebraos ritus.</i>	21
<i>Peruviz ab Hispanis occupata Historia.</i>	505	<i>Politianus defensus.</i>	394
<i>Peruviani Corticis exhibendi modus & tempus.</i>	108	<i>Poloniæ Historia ab A. 1662. ad A. 1669.</i>	529. sq.
<i>In Peste venesectioni locus.</i>	84	<i>Polycarpus quando martyrio affectus?</i>	95. Sect. II.
<i>Pestilentialia bubones quomodo maturandi?</i>	178	<i>Polygamia num licita?</i>	280
<i>Peucerus (Casparus) notatus.</i>	511	<i>Pontiopolitani monasterii origo & dignatio.</i>	541
<i>Pezronius refutatus.</i>	340. sqq.	<i>Præcentores in Synagoga qui?</i>	19 sq.
<i>Phaantalticæ linea quæ?</i>	375	<i>Præmonstratentes num veri Canonici?</i>	358
<i>Philippus Augustus Rex Galliz comparatus cum Ludovico XIV.</i>	117	<i>Preces ad Deum vindicata.</i>	279
<i>Philippus, qui Samaria dōcuit, non fuit Apostolus.</i>	90	<i>Principes Imperii R. G. num in testamentis condendis teneantur legum Romanarum decretis?</i>	24
<i>Phosphori novi preparatio.</i>	81	<i>Processus forensis apud Ferrarienses.</i>	172
<i>Physici qui Montanistis?</i>	247	<i>Procopius notatus.</i>	186
		<i>Prophetarum vaticinia de gentibus.</i>	11

- silium vocatione impleta.* 274
 Pruritus ani, testiculorum & c. re-
 medium. 180
 Ptolemæus notatus. 231
 Pufendorfius refutatus. 327
*In Pulmonibus num pars aliqua
 lymphæ ab ære secernatur?* 168
 Pumices lapides num omnes a
 Vulcano eructati? 197
 Purgantia num in malignis febri-
 bus adhibenda? 321
 Purgantium operandi ratio. 467
Quercetanus notatus. 540
 Quesnellius refutatus. 243
 Quintilius Varus Syria superioris,
 cum Christus nasceretur, Prae-
 ses. 201
Rachitidi veronica mas mede-
 tur. 179
 Radix Norvegica. Naput qua? 195
 Refractiva vis fluidorum varia,
 ejusque causa arcana. 409
 - - vis Adamantis. 411
 - - vis olei Terebintina. 411
 Reinesius notatus. 496. sq.
 Religio Mahometana quibus
 fraudibus fuerit stabilita?
 215. sq.
 Religionis falsæ indicia. 217
 Christianæ veritas af-
 serta. 217. 273. sqq.
 Religiosorum Ordinum Historia. 532
 Reservata Imperatoris ac Regis
 Romanorum explicata. 535
 Reservationum mentalium mo-
 ralitas. 330
Sine Respiratione cur testudo dia-
 vivere possit? 76
 Respirationis causa. 25
 Resurrectio corporum asserta. 37. sqq.
 Romanarum Antiquitatum Fy-
 saurus. 450. 455. 490. 498
 Romano-Germanici Imperii Jus
 Publicum. 209
 Romano-Germanicum Imperi-
 um quando sacrum dici cœ-
 perit? 210
 Romanorum via publica illustra-
 ta. 455. 457
 civium diversa con-
 ditio. 490
 Rubigus quodnam Numen? 284
 Ruffinus defensus. 479. sq.
S. Ruperti atas & vita. 2. sq.
 Rusticorum apud Ferrarienses
 privilegium. 172
Sabbathicus apud Judeos an-
 nus a Jubileo diversus. 379
 Sacrificia Gentilium cum sacri-
 ficiis a Mose institutis compara-
 ta. 377
 Sal Armonicum varii usus. 333
 - - ex destillatione Acidularum
 quale? 398
 - - Nitrosum Armonicum a Sa-
 le Salso-Muriatico diversum. 399
 Salibus volatilibus, non nitro, tur-
 gidus aer. 75
 Salium diversorum concretia in

NOTABILIORUM.

371

<i>crystallos diuersa.</i>	399	<i>Orcades accesserint?</i>	339
<i>Salisburgensis Historia.</i>	1. f99.	<i>Scripturæ S. loca illustrata.</i>	
<i>Salivatio in oculi proci-dentia cum</i>		Gen. I.	138. f9.
<i>successu instituta.</i>	181	III. 15.	63
<i>Salmafius notatus.</i>	454	Levit. I. 9.	377
<i>emendatus.</i>	496	VI. 13.	377
<i>Salomon Tadmoris seu Palmy-</i>		IX. 14.	377
<i>ra conditor aut restaurator.</i>	90	XVII. 21.	378
<i>Salomonis clasfis quorsum navi-</i>		XX. 2.	378
<i>gaverit?</i>	136	Deuter. VIII. 4.	235
<i>Salus aterna nãm cuiquam sine</i>		I. Sam. XX. 5. 25. 27.	206
<i>fide in Christum obtingere pos-</i>		Pfalm. II. 7.	518
<i>sit?</i>	66. f99.	Joël. III. 4.	325
<i>Sanctorum Vita.</i>	290. 348	Amos III. 6.	326
<i>Sanderi (Nicolai) liber de Schi-</i>		Obad. v. 20.	326
<i>smate Anglicano.</i>	264	Jon. I. 3.	326
<i>Sandius notatus.</i>	296	Luc. II. 2.	201
<i>Sanguineæ massa principia con-</i>		VII. 34.	89
<i>stituitiva.</i>	24	- 37.	341
<i>Sanguinis arteriosus motus a cor-</i>		Act. II. 23.	518
<i>de.</i>	23	X. 35.	66
- - calor unde?	23	Rom. XI.	414
- - circulatio quomodo ab		I. Cor. V. 9.	140
aere adjuvetur?	77	Jac. IV. 5.	140
<i>Sanguis, an serum, nutriat?</i>	113	Apoc. XX.	414
<i>Saporum harmonia & ab astris</i>		<i>Scripturæ S. perfectio asserta.</i>	
<i>dependentia.</i>	148		135. f99.
<i>Sarcocoles specificum.</i>	179	<i>Veteris Testamenti versio</i>	
<i>Satiræ origo ac progressus.</i>	514. f9.	<i>septuaginta-viralis cur a tex-</i>	
<i>genuina indoles.</i>	517	<i>tu Hebraico subinde dissen-</i>	
<i>Saxonix Palatinatus origo.</i>	510	<i>tiat?</i>	141
<i>Scabiei humida remedium.</i>	180	<i>veritas asserta.</i>	273
<i>Schefferus notatus.</i>	317		f99.
<i>Schellii (Raabodi Hermanni) elo-</i>		<i>Scultetus adversus Benedicti-</i>	
<i>gium.</i>	459	<i>nos defensus</i>	52
<i>Scorbuti causa.</i>	110	<i>Secretionis in animalibus me-</i>	
- - remedium.	111	<i>chanica.</i>	24
<i>Scotix Regno quando & quo jure</i>		<i> Sectio Anguli rectilinei in quot-</i>	
		<i>Cccc 2</i>	<i>vis</i>

- silitium vocatione impleta.* 274
 Pruritus *anistrificulorum & c. remedium.* 180
 Ptolemæus *notatus.* 231
 Pufendorfius *refutatus.* 327
In Pulmonibus num pars aliqua lymphæ ab aere secernatur? 168
 Pumices lapides *num omnes a Vulcano eructati?* 197
 Purgantia *num in malignis febribus adhibenda?* 321
 Purgantium *operandi ratio.* 467
Q uercetanus *notatus.* 540
Q uesnellius *refutatus.* 243
 Quintilius Varus *Syria superioris, cum Christus nasceretur, Praeses.* 201
R achitidi *veronica mas medetur.* 179
 Radix *Norvegica Naput quæ?* 195
 Refractiva *vis fluidorum varia, ejusque causa arcana.* 409
 - *vis Adamantis.* 411
 - *vis olei Terebintina.* 411
 Reinesius *notatus.* 496. sq.
 Religio *Mahometana quibus fraudibus fuerit stabilita?* 215. sq.
 Religionis *falsæ indicia.* 217
 Christiane veritas asserta. 217. 273. sqq.
 Religiosorum *Ordinum Historia.* 532
 Reservata *Imperatoris ac Regis Romanorum explicata.* 535
 Reservatum *mentaliū moralitas.* 330
Sine Respiratione cur testudo diu vivere possit? 76
 Respirationis *causa.* 25
 Resurrectio *corporum asserta.* 37. sqq.
 Romanarum *Antiquitatum Fysaurus.* 450. 455. 490. 498
 Romano-Germanici *Imperii Jus Publicum.* 209
 Romano-Germanicum *Imperium quando sacrum dici cœperit?* 210
 Romanorum *via publica illustrata.* 455. 457
 civium diversa conditio. 490
 Rubigus *quodnam Numen?* 284
 Ruffinus *defensus.* 479. sq.
 S. *Ruperti atas & vita.* 2. sq.
 Rusticorum *apud Ferrarienses privilegium.* 172
S abbathicus *apud Judeos annus a Jubileo diversus.* 379
 Sacrificia *Gentilium cum sacrificiis a Mose institutis comparata.* 377
 Sal *Armoniacum varii usus.* 333
 - *ex destillatione Acidularum quale?* 398
 - *Nitrosum Armoniacum a Sale Sulfurico diversum.* 399
 Salibus *volatilibus, non nitrogignis aer.* 75
 Salium *diversorum concretio in*

<i>crystallos divet sa.</i>	399
Salisburgenſis <i>Hiſtoria.</i>	1. ſqq.
Salivatio in oculi <i>prociſidentia cum ſucceſſu inſtituta.</i>	181
Salmaſius <i>notatus.</i>	454
	<i>emendatus.</i> 496
Salomon <i>Tadmoris ſeu Palmyra conditor aut reſtaurator.</i>	90
Salomonis <i>clafis quorſum navigaverit?</i>	136
Salus <i>eterna num cuiquam ſine fide in Chriſtum obtingere poſſit?</i>	66. ſqq.
Sanctorum <i>Vita.</i>	290. 348
Sanderi (<i>Nicolai</i>) <i>liber de Schiſmate Anglicano.</i>	264
Sandius <i>notatus.</i>	296
Sanguinea <i>maſſe principia conſtitutiva.</i>	24
Sanguinis <i>arterioſi motus a corde.</i>	23
- - <i>calor unde?</i>	23
- - <i>circulatio quomodo ab aere adjuvetur?</i>	77
Sanguis, <i>an ſerum, nutriat?</i>	113
Saporum <i>harmonia & ab aſtris dependentia.</i>	148
Sarcocoles <i>ſpecificum.</i>	179
Satiræ <i>origo ac progreſſus.</i>	514. ſq.
	<i>genuina indoles.</i> 517
Saxoniz <i>Palatinatus origo.</i>	510
Scabiei <i>humida remedium.</i>	180
Schefferus <i>notatus.</i>	317
Schellii (<i>Radbodi Hermannii</i>) <i>elogium.</i>	459
Scorbuti <i>cauſa.</i>	110
- - <i>remedium.</i>	111
Scotiz <i>Regno quando & quo jure</i>	

<i>Orcades acceſſerint?</i>	339
Scripturæ <i>S. loca illuſtrata.</i>	
Gen. I.	138. ſq.
	III. 15. 63
Levit. I. 9.	377
	VI. 13. 377
	IX. 14. 377
	XVII. 21. 378
	XX. 2. 378
Deuter. VIII. 4.	235
I. Sam. XX. 5. 25-27.	206
Pſalm. II. 7.	518
Joël. III. 4.	325
Amos III. 6.	326
Obad. v. 20.	326
Jon. I. 3.	326
Luc. II. 2.	201
	VII. 34. 89
	- 37. 341
Act. II. 23.	518
	X. 35. 66
Rom. XI.	414
I. Cor. V. 9.	140
Jac. IV. 5.	140
Apoc. XX.	414
Scripturæ <i>S. perfectio aſſerta.</i>	135. ſqq.
	<i>Veteris Teſtamenti verſio ſeptuaginta-viralis cur a textu Hebraico ſubinde diſſentiat?</i> 141
	<i>veritas aſſerta.</i> 273
	ſqq.
Scultetus <i>adverſus Benedicinos deſenſus</i>	52
Secretionis <i>in animalibus mechanica.</i>	24
ſectio <i>Anguli rectilinei in quotvis</i>	
Cccc 2	vis

- silium vocatione impleta.* 274
 Pruritus ani, *testiculorum & c. re-*
medium. 180
 Ptolemæus *notatus.* 231
 Pufendorffius *refutatus.* 327
 In Pulmonibus *num pars aliqua*
lymphæ ab aere secernatur? 168
 Pumices lapides *num omnes a*
Vulcano eruuntur? 197
 Purgantia *num in malignis febri-*
bus adhibenda? 321
 Purgantium *operandi ratio.* 467
 Qllercetanus *notatus.* 540
 Quesnellius *refutatus.* 243
 Quintilius Varus *Syria superioris,*
cum Christus nasceretur, Prae-
ses. 201
 R Achitidi *veronica mas mede-*
tur. 179
 Radix *Norvegica. Naput qua?*
 195
 Refractiva *vis fluidorum varia,*
ejusque causa arcana. 409
 - *vis Adamantis.* 411
 - *vis olei Terebintina.*
 411
 Reinesius *notatus.* 496. sq.
 Religio *Mahometana quibus*
fraudibus fuerit stabilita?
 215. sq.
 Religionis *false indicia.* 217
Christiane veritas af-
serta. 217. 273. sqq.
 Religiosorum *Ordinum Historia.*
 532
 Reservata *Imperatoris ac Regis*
Romanorum explicata. 535
 Reservationum *mentalium mo-*
ralitas. 330
 Sine *Respiratione cur testudo dia*
vivere possit? 76
 Respirationis *causa.* 25
 Resurrectio *corporum asserta.*
 37. sqq.
 Romanarum *Antiquitatum Ege-*
saurus. 450. 455. 490. 498
 Romano-Germanici *Imperii Jus*
Publicum. 209
 Romano-Germanicum *Imperi-*
um quando sacrum dici cœ-
perit? 210
 Romanorum *via publica illustra-*
ta. 455. 457
civium diversa con-
ditio. 490
 Rubigus *quodnam Numen?* 284
 Ruffinus *defensus.* 479. sq.
 S. Ruperti *etas & vita.* 2. sq.
 Rusticorum *apud Ferrarienses*
privilegium. 172
 S Abbatibus *apud Judeos an-*
nus a Jubileo diversus. 379
 Sacrificia *Genitium cum sacrifi-*
ciis a Mose institutis compara-
ta. 377
 Sal *Armonicum varii usus.* 333
 - *ex destillatione Acidularum*
quale? 398
 - *Nitrosum Armonicum a Sa-*
le Salso-Muriatico diversum.
 399
 Salibus *volatilibus, non nitro,*
turgidus aer. 75
 Salium *diversorum concretio in-*

crystallos divet sa. 399
 Salisburgensis Historia. 1. sqq.
 Salivatio in oculi prociencia cum
successu instituta. 181
 Salmasius notatus. 454
emendatus. 496
 Salomon Tadmoris seu Palmy-
ra conditor aut restaurator. 90
 Salomonis clasfis quorsum navi-
gaverit? 136
 Salus eterna num cuiquam sine
fide in Christum obtingere pos-
sit? 66. sqq.
 Sanctorum Vita. 290. 348
 Sanderi (Nicolai) liber de Schi-
smate Anglicano. 264
 Sandius notatus. 296
 Sanguinea massa principia con-
stitutiva. 24
 Sanguinis arteriosus motus a cor-
de. 23
 - calor unde? 23
 - - circulatio quomodo ab
aere adjuvetur? 77
 Sanguis, an serum, nutriat? 113
 Saporum harmonia & ab astris
dependentia. 148
 Sarcoteles specificum. 179
 Satira origo ac progressus. 514. sq.
genuina indoles. 517
 Saxoniae Palatinatus origo. 510
 Scabiei bumida remedium. 180
 Schefferus notatus. 317
 Schelii (Radbodi Hermannii) elo-
gium. 459
 Scorbuti causa. 110
 - remedium. 111
 Scotiae Regno quando & quo jure

Orcades accefferint? 339
 Scripturae S. loca illustrata.
 Gen. I. 138. sq.
 III. 15. 63
 Levit. I. 9. 377
 VI. 13. 377
 IX. 14. 377
 XVII. 21. 378
 XX. 2. 378
 Deuter. VIII. 4. 235
 I. Sam. XX. 5. 25-27. 206
 Psalm. II. 7. 518
 Joël. III. 4. 325
 Amos III. 6. 326
 Obad. v. 20. 326
 Jon. I. 3. 326
 Luc. II. 2. 201
 VII. 34. 89
 - 37. 341
 Act. II. 23. 518
 X. 35. 66
 Rom. XI. 414
 I. Cor. V. 9. 140
 Jac. IV. 5. 140
 Apoc. XX. 414
 Scripturae S. perfectio asserta.
 135. sqq.
Veteris Testamenti versio
septuaginta-viralis cur a tex-
tu Hebraico subinde dissen-
tiat? 141
veritas asserta. 273
 sqq.
 Scultetus adversus Benedicti-
nos defensus 52
 Secretionis in animalibus me-
chanica. 24
 Sectio Anguli rectilinei in quot-
 Ccc c 2 vis

- vis partes aequales, organica*
& per lineas curvas. 371
- - - Geometrico - Harmonica
Linearum. 370. sq.
Seldenus notatus. 538
Semperfreye, qualis vox? 210
Senectus etiam quandoque addi-
scendis artibus idonea. 386
Sepulcra antiqua Romana & E-
trusca illustrata. 382. sqq.
Servitus quam diu etiam inter
Christianos locum habuerit? 283
Serum, non sanguis, nutrit. 113
Siamensium insana persuasio.
 449
Siccans potentissimum. 180
Simoni Magorum statua Roma
posita? 89
Sinuellanum Concilium confi-
ctum. 438
Sol in fastigio montis Pici instar
stella majoris apparet. 386
Solarium Achazi antiquissimum
instrumentum Chronometri-
cum. 169
Solis ingressus in signa Tropica
momenti inveniendi metho-
dus. 228
Solidi, qualis olim apud Francos
moneta? 183
Solstitiorum inveniendorum me-
thodus & cautiones. 228
- - - observatio facilior
quam Aequinoctiorum. 228
Sophiae Moscovitica indoles, ma-
cbinationes, fata. 524. sqq.
Sozomenus erroris convictus.
 480
Spanhemii (Ezechielis) Orbis
Romanus, seu ad Constitutio-
nem Antonini Imperatoris
Exercitationes. 490
Specificorum in re medica ope-
randi ratio. 470
De Spelmanno (Henrico) judi-
cium. - 261
Spiritus vini quam noxius? 103
- - Sulphurei cum Alkali vo-
latili mixtura colorem ru-
brum producens. 233
Spongiae rosae sylvestris vires. 199
Stephani Protomartyris Historia.
 89
Stephanus Pontifex Romanus
num omnium haereticorum ba-
p-tismum in nomine Jesu Chri-
sti factum habuerit pro legi-
timo? 296
Sternutatorum operandi ratio.
 467
Stomachicum medicamentum.
 226
Strata terra explicata. 8. sqq.
Sturmi (Cbr.) Thaumantiadis
Thaumasia commendata. 412
Stylus Novi Testamenti qualis?
 426
- - Poeticus prose orationi
parum conveniens. 429
Stypticorum & adstringentium
operandi ratio. 469
Substitutionum a testatore fa-
ctarum expositio. 26. sqq.
Succi minerales quid? 17
Succinum, fossile quoddam na-
turale. 17
- - Petro-

- - Petroleum concre-	cum ejusdem maledictione
tum. 194	conciliata. 12
Succi nervosi probatio experi-	- - fructura summa Numi-
mento facta. 24	ni sapientia testis. 14
Succus nutritius non a nervis,	Terræ motuum causa. 14. 147
sed ab arteriis. 226	Terroris subitanei effectus. 195
Sudoriferorū operandi ratio. 467	Terraqueus globus num notabi-
Suetonius explicatus. 491	les subierit mutationes? 18
Suidas emendatus. 442	Tertullianus emendatus. 94. Sect.
Surrentinī agri elogium. 145	II.
Symbolica ex magnetis conside-	- - - quo tempore li-
ratione Theologia. 58. sqq.	brum ad uxorem scripserit?
Synedrium quo tempore Hiero-	246
solyms Jamnium migraverit?	- - - an ab Ecclesia
204	Catholica discesserit, cum
Syriæ præses quis fuerit tempore	Montanistarum sententiam
nativitatis Christi? 201	amplexus esset? 247
T Admoris urbis Historia &	Testamenti Novi stylus qualis?
Antiquitates. 89. sq. Sect. III.	426
Talmudicus codex de Jejunio il-	Testiculorum pruritus remedium
lustratus. 19. sqq.	180
Tarsenses num civitate Roma-	Testudo cur sine respirations diu
na fuerint donati? 492	vivere possit? 76
Tarsisch Jona L. 3. quid? 326	426
Telluris Historia naturalis. 7. sqq.	Testudinum marinarum vis
Terebinthinæ olei vis refractiva.	adversus morbos. 450
411	Theoderici Regis Ostrogothorum
Tergesti urbis Historia & status.	vita. 503
307. 309	Theodotus Ariana secta addi-
Terra nostra num eadem cum an-	ctus. 478
tediluviana? 418	Theophilus Antiochenus num
- - antediluviana fertilior	auctor sit commentarii in IV
quam nostra. 12	Evangelistas, qui ejus nomen
Terræ interiora explicata. 8. sq.	præfert? 241
- - per diluvium immutata	- - - auctor cer-
constitutio. 12. 18	tus librorum ad Autolyicum. 242
- - antediluviana conditio. 18	Therapeutæ Philonis qui? 91
- - - fertilitas	Therमारुm origo. 16. sqq.
	Ther-

Thermæ <i>Aquisgranenses</i> explorata. 396. sqq.	Vesuvius mons altior olim quam hodie. 148
Thomas Magister illustratus, emendatus & refutatus. 315. sqq.	Vix Romanorum publica illustrata. 455. sqq.
Thomasinus refutatus. 356. sq.	Victimæ a Gentilibus Diis suis oblata cum victimâ vero Deo offerendâ comparata. 377
Thuanus emendatus. 507	Victimarum humanarum Molecho oblatarum ratio. 378
Tillemontius notatus. 284	Vinbeccensis Virginum Collegii Historia. 472
In Tinea qua adhibenda? 180	Vitale principium unde? 86
Tolosa urbis antiquitas & magnitudo. 556. sqq.	E Vitriolo Cyprino Crystallus parando modus. 333
Tormenta bellica a quibus primum inventa? 147	Vivariensis Comitatus Imperio Germanico olim subiectus. 546
Tridentini Concilii? Historia. 6	Uñctiones Christi bina, altera a magna peccatrice, altera a Maria Mariba sorore peracta. 341
Turcoïdes quid? 198	Undarum ærearum velocitas & ratio ad undas aqueas, æquales rationi gravitatis atri ad aquæ gravitatem. 76
Vaballathus in numis & inscriptionibus Palmyrenorum quæ? 99	Undulatio aquæ experimento probata. 76
Valesius notatus. 474. 479	Vomitus quomodo ab emeticis excitetur? 456
- refutatus. 481. sqq.	Vopiscus emendatus. 99
A Vaporibus aqua dulcior corpora citius corrumpuntur, quam salsa. 167	Urinæ sedimenta, nubecula &c. unde? 24
Vaporis ex Abyssis continuo ascendentis effectus. 14	Urfatus? (Sorsorum) notatus. 494
Variolæ ex bestiola venenata morsu. 86	Ursæ ex quibus causis nascantur? 236
- contagiosa. 87	quibus modis tollantur? 237
Variolarum remedia. 87	Ursarum intricata ratio explicata. 220. sq.
Venerex luis causa, symptomata, remedia. 109. 181	quæ ratio secundum Jm Romanum? 256
Venerici nodi quibus remediis dissolvendi? 182	Urticæ, urbis Occitania. descriptio. 539
Vena sectionis utilitas contra Helmontium defensa. 83	Vulnerum cura & remedia. 113
- etiam in peste. 84	Willisius notatus. 105
Veneti aeris salubritas asserta. 165	Zenobia Palmyrena historia. 91. 93
Ventriculi fermentum quale? 225	Zoophytorum origo. 198
- in cadaveribus observata profusio unde? 240	
Verbum num a Christo moriente preparatum fuerit? 54	
Ad Veritatem semper dicendam obligatio unde? 319	
Veronica mas Rachitidi medetur. 179	

